NORGES OFFICIELLE STATISTIK. NY RÆKKE.

UDGIVEN I AARET 1881.

C. No. 4.

Beretning

om

Sundhedstilstanden og Medicinalforholdene

i Norge

i Aaret 1878.

Udgiven af

Direktøren for det civile Medicinalvæsen.

(UN RESUMÉ EN FRANÇAIS SE TROUVE PAGE IV.)

C. No. 4.

Beretning

om

Sundhedstilstanden og Medicinalforholdene

i Norge 1878.

Udgiven

af

Direktøren for det civile Medicinalvæsen.

CHRISTIANIA.

TRYKT I DET STEENSKE BOGTRYKKERI.

1880.

Indhold.

(Table des matières.)

		Pag.
A.	Almindelig Oversigt over Sundhedstilstanden og Medicinalforholdene i hele Riget 1878	V
	(Rapport général sur l'état sanitaire et médical en Norvège pendant l'année 1878.)	
B.	Beretning for de enkelte Overøvrighedsdistrikter	1
	(Rapports spéciaux pour les différentes préfectures.)	
	I. Christiania By	1
	II. Akershus Amt	27
	III. Smaalenenes —	37
	IV. Buskeruds —	50
	V. Jarlsberg og Laurviks —	68
	VI. Hedemarkens —	83
	VII. Christians —	97
	VIII. Bratsbergs —	113
	IX. Nedenæs —	128
	X. Lister og Mandals —	143
	XI. Stavanger —	158
	XII. Søndre Bergenhus —	173
	XIII. Bergens By	189
	XIV. Nordre Bergenhus Amt	202
	XV. Romsdals —	217
	XVI. Søndre Trondhjems —	234
	XVII. Nordre — —	259
	XVIII. Nordlands —	276
	XIX. Tromsø —	298
	XX. Finmarkens —	312
C.	Oversigt over Husdyrenes vigtigste Sygdomme m. V. i 1878	329
	(Compte rendu des maladies principales des animaux domestiques etc. pendant l'année 1878.)	
D.	Bilag (Des appendices)	344
	1. Om Tilfælde af smitsom Lungebetændelse (af Cand. med. J. Normans Medicinalberetning for 1878)	344
	2. Om Mæslinger i Aamli og Gjævedal (af Distriktslæge E. Hansens Medicinalberetning for Aamli Distrikt for 1878)	345
	3. Ladestedet Mandal i hygiænisk Henseende (af Cand. med. Joh. Hagemann. Indsendt med Medicinalberetningen for 1879)	349
	4. Om Levemaade og hygiæniske Forhold i Nordfjordeidets Distrikt (af Distriktslæge Jakob Bugges Medicinalberetning for 1878)	361
	5. Om Typhoidfeberens Forekomst i indre Nordfjords Distrikt 1860—1879, med 4 graphiske Bilag (af Distriktslæge N. Torgersen. Indsendt som Bilag til Medicinalberetningen for 1879)	363
	6. Om Fiskernes Diæt m. m. under Lofotfisket (af Cand. med. Uchermanns og Korpslæge Poppes Indberetninger angaaende deres Virksomhed som Læger ved Fiskerierne)	380
	7. Levemaade og hygiæniske Forhold i Sortlands Distrikt (af Distriktslæge J. F. Holsts Medicinalberetning for 1878)	381

En 1878 l'état sanitaire du royaume était, en général, assez satisfaisant. Parmi les maladies prédominantes de l'année il faut citer en premier lieu la pneumonie, qui, quoique diminuée de fréquence, a continué à régner en épidémie dans presque tout le royaume. Dans les diocèses de Trondhjem et de Tromsó la scarlatine et la coqueluche se sont répandues un peu plus fortement que pendant l'année précédente. La rougeole s'est étendue aussi dans les diocèses de Christiansand et de Bergen. La fièvre typhoïde a gagné du terrain dans les diocèses de Christiania (la préfecture de Buskerud), de Hamar et de Tromsó. Les maladies catarrhales ont été très répandues et les affections gastriques aiguës plus fréquentes que pendant l'année précédente, tandis que la fièvre puerpérale a diminué de fréquence. Le chiffre des cas connus de maladies aiguës épidémiques [1]) a été de 96 839.

En 1878 la mortalité, calculée d'après la population moyenne présumée de l'année, c'est-à-dire 1 865 527 individus, a été de 15.92 sur 1000 (les morts-nés y compris de 17.01). Les nombres correspondants de l'année précédente étaient de 17.10 (ou de 18.22). Le nombre des décès a été de 29 694, celui de morts-nés 2 055. Le nombre des naissances (58 126) a dépossé celui des décès de 28 432.

Parmi les 14 096 décès, dont les médecins ont indiqué la cause [2]), le plus grand nombre a été provoqué par les maladies suivantes: la phthisie et les tubercules pulmonaires (2 237), la méningite cérébrale et les convulsions de l'enfance (1 199), la pneumonie (1 083), la décrépitude (844), la scarlatine (819), les maladies cancéreuses (712), la diarrhée et le choléra simple (697), la bronchite aiguë (646), l'hydropisie et la maladie de Bright (425), les maladies organiques du coeur (383), l'apoplexie cérébrale (376), la coqueluche (342).

Le nombre total de décès parmi les lépreux (Spedalske) etait de 137, dans tous ces cas la Spedalskhed (Eléphantiasis des Grecs) a été indiquée comme cause de mort.

1 027 ont péri par suite d'accidents malheureux et 129 par suicide.

Le nombre des hôpitaux ordinaires était de 45; dans 41 de ces hôpitaux il a été traité 8 230 malades, dont 6 404 sont sortis et 726 sont décédés, ce qui constitue une mortalité de 10.2 sur 100. Dans 10 maisons d'aliénés ont été traités 1 589 individus.

L'administration medicale du pays se trouvait divisée en 146 districts civils. Le nombre total des médecins autorisés etait de 534. La vaccination a été pratiquée sur 50 809 individus, soit par les médecins, soit par des aides-vaccinateurs, dont le nombre était 630. Il y avait 693 sages-femmes examinées. Le nombre des pharmacies etait de 75.

---

1) Voir le tableau No. IV, page XII et le tableau No. V page XVI.
2) Voir le tableau No. XLII, page LXVI et le tableau No. XLIX page LXXX.

A. Almindelig Beretning

om Sundheds- og Medicinalforholdene i Riget for Aaret 1878.

Sundhedstilstanden i Riget var i det Hele tilfredsstillende. Af epidemiske Sygdomme er gjennemsnitlig for det hele Rige anmeldt 51.91 Angrebne af 1 000 Indvaanere. (Aaret forud var Antallet 49.58 og i 1876: 54.03 Angrebne af 1 000 Indvaanere).

Det forholdsvis største Antal Angrebne af epidemiske Sygdomme er i Christiania Stift; dette beror væsentlig paa, at Christiania By har over dobbelt saamange Angrebne af epidemiske Sygdomme paa 1 000 Indvaanere som hele Riget; inden Stiftet viser kun Akershus Amt et mindre Tal end Rigets. Derefter følger Christiansands Stift, hvor Forholdet i Lister og Mandals Amt staar Rigets temmelig nær, medens Stavanger Amt her har det mindste Forholdstal, og Stiftets to øvrige Amter i ikke liden Udstrækning overstiger Middeltallet for hele Riget. I de øvrige Stifter er Forholdstallet af Angrebne af epidemiske Sygdomme lavere end det gjennemsnitlige Forhold for hele Riget, hvorved dog maa bemærkes, at Bergens By har det største i hele Landet (nemlig 143.63 Angrebne af 1 000 Indvaanere); i Trondhjems Stift staar søndre Trondhjems Amt med Trondhjems By Rigets Gjennemsnitstal temmelig nær, og i Tromsø overstiger Tallet i Finmarkens Amt ikke lidet dette; forøvrigt er i Amterne Tallet — for enkelte ikke ganske ubetydeligt — lavere end det gjennemsnitlige Tal for hele Riget.

Af de hyppigst optrædende epidemiske Sygdomme forrekommer i første Række de katarrhalske Sygdomme, derefter de gastriske. Som den tredie i Rækken kommer Lungebetændelse, saa Kighoste, Skarlagensfeber, Mæslinger og Typhoidfeber.

I Forhold til Aaret forud synes de epidemiske Sygdomme at have optraadt noget hyppigere, men at have foraarsaget et færre Antal Dødsfald; det er fornemmelig de gastriske og dernæst de katarrhalske Tilfælde, som hyppigst ere komne under Behandling, ligesom en, omend ubetydeligere, Stigen er indtruffet for Typhoidfeber og Kighoste. Mæslinger, Lungebetændelse og Skarlagensfeber, især den første, vise sig for heromhandledes Aars Vedkommende noget aftagne.

Af 96 839 kjendte epidemiske Sygdomstilfælde er Tiden paa Aaret for deres Optræden opgivet for 94 355, hvoraf

i 1ste Kvartal	29 397	i 3die Kvartal	20 366
- 2det —	22 835	- 4de —	21 757

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde efter de af Presterne til det statistiske Centalbureau indsendte, foreløbig bearbeidede, Opgaver over Begravede 29 694 eller 15.92 pro mille af den beregnede Befolkning ved Aarets Midte (1 865 527 Indvaanere). Dette er den mindste Dødelighed siden 1858, da den udgjorde 15.9 pro mille, og den underskrider Gjennemsnitsdødeligheden i de to Femaar 1866—70, 1871—75, med henholdsvis 1.49 og 1.53 pro mille, Dødeligheden i 1877 med 1.18 pro mille. Sammenlignet med Middeltallet af Døde i Femaaret 1871—75 (31 048) er der i heromhandlede Aar indtraadt en Formindskelse af de Dødes Antal med 1 354 eller 4.36 pCt.; sammenlignet med Aaret forud (31 471) er der en Formindskelse i de Dødes Antal af 1 777 eller 5.6 pCt.

Dødeligheden i de enkelte Stifter er i Christiansands 1.64 pro mille og Bergens Stift 0.50 pro mille større end i Riget; i Hamars Stift er den 1.77 pro mille mindre end i Riget, i Trondhjem og Tromsø 0.50 pro mille mindre; i Christiania Stift er den næsten ens med Rigets.

I Amterne er Dødeligheden størst i Finmarkens Amt, dernæst kommer Bergens By, Lister og Mandals Amt, Christiania By, Nedenæs, Stavanger og søndre Bergenhus Amter, inden hvilke Dødeligheden overalt i større eller mindre Grad overskrider Rigets. I de øvrige Amter er Dødeligheden overalt mindre end Rigets; mindst er den i Hedemarkens Amt, dernæst i Nordlands og Akershus samt Jarlsberg og Laurviks Amt; for de andre Amters Vedkommende er Forskjellen mindre betydelig.

Sammenlignet med Aaret forud er der kun skeet en ubetydelig Stigning i Tromsø Stift paa Grund af den større Dødelighed i Finmarkens Amt, i de øvrige Stifter er den aftaget: mest i Christiania Stift (2.49 pro mille mindre), dernæst Trondhjems og Hamars Stifter (henholdsvis 1.45 og 1.30 pro mille mindre); i Christiansands og Bergens Stifter er Forskjellen mindre.

For Amternes Vedkommende er Dødeligheden betydelig større end Aaret forud i Finmarkens Amt (5.22 pro mille). En Forøgelse i Dødeligheden har desuden fundet Sted i Nedenæs, nordre Bergenhus, Lister og Mandals Amt samt Bergens By, dog er Forøgelsen overalt under 1 pro mille. Det største Fald i Dødeligheden er i Akershus Amt, nemlig 4.46 pro mille mindre, dernæst kommer Buskeruds Amt med 3.99 og Hedemarkens Amt med 2.11 pro mille mindre. I Christiania, Smaalenene, Jarlsberg og Laurviks, Bratsbergs og søndre Bergenhus Amter er Dødeligheden sunket med mellem 1—2 pro mille, medens den i de øvrige Amter er under 1 pro mille mindre end Aaret forud.

I Tabel I gives en Oversigt over de Dødes Antal i 1878 og over Dødeligheden i dette og en Del tidligere Aar med Fordeling paa Rigets Stifter og Amter.

Tabel I.	Beregnet Befolkning ved Aarets Midte i 1878.	Antal Døde i 1878.	Døde af 1000 Levende.						
			1878.	1877.	1876.	1875.	1874.	Femaaret 1871—75.	Femaaret 1866—70.
Riget	1 865 527	29 694	15.92	17.10	18.94	18.78	18.18	17.45	17.41
I. Christiania Stift	510 284	8 073	15.82	18.31	21.40	20.59	19.86	18.36	19.16
II. Hamars —	238 754	3 379	14.15	15.45	15.01	15.87	16.40	14.83	14.97
III. Christiansands —	353 094	6 200	17.56	17.94	20.73	19.72	18.54	18.68	18.88
IV. Bergens —	291 904	4 792	16.42	16.98	17.86	19.11	17.21	17.05	15.66
V. Trondhjems —	278 933	4 278	15.34	16.79	16.98	16.21	17.08	16.49	15.25
VI. Tromsø —	192 558	2 972	15.43	15.08	18.49	19.23	18.53	18.12	19.51
1. Christiania By	105 489	2 003	18.98	20.53	23.97	24.16	23.73	22.17	22.39
2. Akershus Amt	99 203	1 407	14.18	18.64	21.29	20.11	17.91	17.73	18.52
3. Smaalenenes —	111 521	1 729	15.50	16.81	21.42	23.18	22.12	19.00	18.50
4. Buskeruds —	104 226	1 597	15.32	19.31	18.38	17.23	18.51	16.66	18.88
5. Jarlsb. og Laurviks —	89 845	1 337	14.88	16.59	22.72	18.86	17.90	16.85	18.74
6. Hedemarkens —	122 959	1 627	13.23	15.34	16.09	16.85	16.08	14.95	15.76
7. Christians —	115 795	1 752	15.13	15.57	13.88	14.86	16.73	14.77	14.18
8. Bratsbergs —	85 915	1 357	15.79	17.49	18.66	18.59	17.28	17.41	19.98
9. Nedenæs —	76 041	1 408	18.52	17.64	22.18	21.06	18.41	18.83	20.79
10. Lister og Mandals —	76 614	1 496	19.53	19.10	22.44	21.49	20.96	20.59	20.15
11. Stavanger —	114 524	1 939	16.93	17.70	20.15	18.46	17.89	18.20	15.96
12. Søndre Bergenhus —	117 245	1 881	16.04	17.64	18.19	20.57	15.94	17.31	15.12
13. Bergens By	41 377	856	20.69	20.47	26.22	27.10	21.10	24.41	21.06
14. Nordre Bergenhus Amt	87 293	1 375	15.75	14.97	15.03	15.32	18.59	15.43	14.80
15. Romsdals —	120 919	1 809	14.96	15.77	15.85	16.60	15.85	15.31	15.01
16. Søndre Trondhjems —	120 546	1 884	15.63	15.52	17.52	16.34	18.52	17.60	16.31
17. Nordre — —	83 457	1 265	15.16	15.37	17.29	15.59	15.71	15.30	14.10
18. Nordlands —	109 693	1 489	13.57	14.35	18.38	18.30	17.62	17.69	16.96
19. Tromsø —	56 922	899	15.79	15.47	17.30	17.69	17.80	16.68	19.41
20. Finmarkens —	25 943	584	22.51	17.29	21.58	26.19	24.01	23.15	30.77

I Tabel II gives en Oversigt over Dødeligheden i Rigets Land- og Bydistrikter med Fordeling paa Stifter og Amter:

Tabel II.	Rigets Landdistrikter.			Rigets Byer (amtsvis).		
	Beregnet Befolkning ved Aarets Midte i 1878.	Antal Døde i 1878.	Døde af 1000 Levende.	Beregnet Befolkning ved Aarets Midte i 1878.	Antal Døde i 1878.	Døde af 1000 Levende.
Riget	1 486 376	22 325	15.02	378 791	7 369	19.45
I. Christiania Stift	320 411	4 551	14.20	189 873	3 522	18.55
II. Hamars —	232 321	3 273	14.09	6 433	106	16.48
III. Christiansands —	271 094	4 545	16.76	82 000	1 655	20.18
IV. Bergens —	244 062	3 821	15.65	47 842	971	20.29
V. Trondhjems —	240 810	3 455	14.35	38 123	823	21.59
VI. Tromsø —	178 038	2 680	15.05	14 520	292	20.11
1. Christiania By	-	-	-	105 489	2 003	18.98
2. Akershus Amt	95 819	1 355	14.15	3 384	52	15.36
3. Smaalenenes —	82 022	1 177	14.35	29 499	552	18.71
4. Buskeruds —	78 316	1 093	13.96	25 910	504	19.45
5. Jarlsb. og Laurv. —	64 254	926	14.41	25 591	411	16.60
6. Hedemarkens —	119 295	1 565	13.12	3 664	62	16.92
7. Christians —	113 026	1 708	15.11	2 769	44	15.17
8. Bratsbergs —	67 456	1 016	15.06	18 459	341	18.04
9. Nedenæs —	63 526	1 170	18.42	12 515	238	19.25
10. Lister og Mandals —	57 140	1 088	19.04	19 474	408	20.95
11. Stavangers —	82 972	1 271	15.32	31 552	668	21.17
12. Søndre Bergenhus —	117 245	1 881	16.04	-	-	-
13. Bergens By	-	-	-	41 377	856	20.69
14. Nordre Bergenh. Amt	86 757	1 366	15.75	536	9	16.79
15. Romsdals —	104 325	1 455	13.95	16 594	354	21.33
16. Søndre Trondhj. —	97 293	1 392	14.31	23 253	492	21.16
17. Nordre — —	79 252	1 182	14.91	4 205	83	17.74
18. Nordlands —	107 048	1 441	13.46	2 645	48	18.14
19. Tromsø —	51 029	794	15.56	5 893	105	17.82
20. Finmarkens —	19 961	445	22.29	5 982	139	23.24

I Tabel III (se Side X og XI) gives en Oversigt over Dødeligheden i Byerne, ved hvilken dog er at mærke, at Beregningen er skeet efter Folkemængden ved Udgangen af 1875, hvorved det meddelte Forholdstal tør antages at blive slettere end det virkelige Forhold, idet som Regel Folkemængden i Byerne er i Tiltagen. For Byerne Christiania og Drammen, hvor Tælling vides at have fundet Sted, samt for Byerne Christiansand,

Bergen, Aalesund, Trondhjem og Tromsø kjendes den beregnede Middelbefolkning for Aaret, hvorfor Oplysning om Dødelighedsforholdet i disse Byer for Aaret 1878 er tilføiet som Anmærkning paa Tabellen.

Uoverensstemmelsen mellem disse Forholdstal og de i de specielle Beretninger meddelte Forholdstal beror paa Forskjel mellem de til Sundhedskommissionerne indkomne Opgaver over i Aaret Døde og de af Presterne indsendte Opgaver over i Aaret Begravede, hvilken sidste Opgave ligger til Grund for Beregningen af Dødeligheden i den her optagne Tabel.

Overhovedet maa der selvfølgelig anvendes Forsigtighed ved at drage Slutninger til vedkommende Byers Sundhedsforhold af de her meddelte Forholdstal, selv naar de foreligge for en længere Aarrække, idet blandt andet Befolkningens Sammensætning, navnlig et større Antal Indvaanere i de yngste Aldersklasser, hos hvem Dødeligheden er størst, herpaa øver en væsentlig Indflydelse.

Veirliget. Vinteren 1877—1878 skildres som i Regelen meget mild. Vaaren kom tidlig, afløstes af en kortvarig kold Forsommer, hvorpaa kom en sjelden tør og varm Sommer; Høsten var temmelig kold og regnfuld og Vinteren temmelig streng med betydelig Snemængde. Aarsudbyttet har i det Hele været ualmindelig godt, kun i Tromsø Stift naaedes der ikke et Middelsaars Udbytte. Torskefiskerierne vare i det Hele taget tilfredsstillende, medens Sildefiskerierne gave et middelmaadigt Udbytte.

Tabel IV (se Side XII—XV) giver en Oversigt over samtlige af Lægerne opgivne Tilfælde af epidemiske Sygdomme og Dødsfald af disse med Fordeling paa Stifter og Amter.

Tabel V (se Side XVI og XVII) viser de behandlede Tilfælde af epidemiske Sygdomme i Riget med Fordeling af Tiden for deres Optræden, de Syges Kjøn og Alder, de enkelte Sygdommes Procentforhold til samtlige behandlede epidemiske Sygdomme og Dødsprocenten for hver Sygdom.

I Slutningen af den almindelige Beretning er indtaget Tabeller, der vise de af Lægerne behandlede epidemiske Sygdommes Fordeling paa hver Maaned inden de enkelte Lægedistrikter med særlig Anførsel af By- og Landdistrikt, om saadan Opgave er meddelt.

Exanthematisk Typhus (Typhus exanthematicus), hvis Forekomst og Dødelighed siden 1872 sees af følgende Tabel VI (se Side XVIII), er optraadt som en noget større, men dog begrændset Epidemi i søndre Valders Distrikt i Christians Amt. Sygdommen er ligeledes forekommet i Lofoten under Fiskerierne og derfra ført til et Par Distrikter i Nordlands Amt. I Tromsø Amt er den forekommet i Ibestad og Tranø Distrikter og i Finmarkens Amt i Altens og Loppens Distrikter, samt Byerne Vardø og Vadsø. I Finmarkens Amt vides Smitteimport 3 Gange indført fra Rusland, 2 Gange fra Finland og 1 Gang fra Udlandet med tydske Søfolk.

Typhoidfeber (Febris typhoïdes, Ileotyphus) viser en ringe Tiltagen mod det foregaaende Aar. Antallet af Angrebne og Døde siden Aaret 1872 vil sees af følgende Tabel VII (se Side XVIII).

Dødeligheden i Byerne[1]) i Riget.

Tabel III. Byer.	Folkemængde 31/12 1875.	Antal Døde i 1878.	Forhold pro mille.
I. Christiania By	94 869	2 003	22.16
II. Drøbak	2 047	40	19.54
Hvitsten	156	2	12.82
Hølen	266	3	11.27
Son	748	7	9.36
III. Moss	5 117	80	15.43
Sarpsborg	3 272	75	22.92
Fredrikstad	9 616	187	19.45
Fredrikshald	9 792	210	21.44
IV. Drammen	18 643	383	20.54
Holmsbo	433	9	20.78
Hønefos	1 149	21	18.27
Kongsberg	4 357	91	20.88
V. Svelvik	1 614	26	16.11
Holmestrand	2 147	33	15.37
Horten	5 302	84	15.84
Aasgaardstrand	488	8	16.39
Tønsberg	5 066	88	15.39
Sandefjord	2 307	33	14.30
Laurvik	7 737	139	17.96
VI. Kongsvinger	1 152	16	13.88
Hamar	2 335	46	19.70
VII. Gjøvik	1 051	12	11.41
Lillehammer	1 551	32	20.63
VIII. Brevik	2 252	53	23.54
Porsgrund	3 453	73	21.11
Skien	5 362	109	20.33
Stathelle	427	11	25.76
Langesund	1 084	15	13.84
Kragerø	4 669	80	17.11
IX. Østerrisør	2 390	51	21.34
Tvedestrand	1 364	23	16.86
Arendal	4 132	90	21.78
Grimstad	2 552	50	19.55
Lillesand	1 325	24	18.11
X. Christiansand	11 766	265	22.52
Mandal	3 885	82	21.11

Dødeligheden i Byerne[1]) i Riget

Tabel III (Fortsættelse). Byer.	Folkemængde 31/12 1875.	Antal Døde i 1878.	Forhold pro mille.
Farsund	1 419	32	22.55
Flekkefjord	1 651	29	17.56
XI. Sogndal	490	15	30.61
Ekersund	2 408	55	22.84
Sandnæs	1 468	20	13.62
Stavanger	19 004	438	23.05
Kopervik	817	17	20.81
Skudesnæshavn	1 224	29	23.69
Haugesund	4 102	94	22.92
XIII. Bergens By	38 573	856	22.19
XIV. Florø	503	9	17.89
XV. Aalesund	5 603	106	18.92
Molde	1 672	44	26.32
Christiansund	8 251	204	24.72
XVI. Trondhjem	22 152	492	22.21
XVII. Levanger	955	12	12.59
Stenkjær	1 427	30	21.02
Namsos	1 529	41	26.81
XVIII. Mosjøen	774	21	27.13
Bodø	1 519	27	17.77
XIX. Tromsø	5 409	105	19.41
XX. Hammerfest	2 101	57	27.13
Vardø	1 322	31	23.45
Vadsø	1 764	51	28.91

[1]) For Byerne Christiania, Moss, Kongsvinger, Hamar, Tønsberg, Langesund, Grimstad, Bergen er anført Folkemængden ved Udgangen af 1875 efter de nye Grændser, som disse Byer have erholdt i Tiden fra 1ste Januar 1876 til 1ste Juli 1878.

Byer.	Middel-folkemængden i 1878.	Antal Døde i 1878.	Forhold pro mille.
Christiania	109 879	2 003	18.23
Drammen	19 996	383	19.15
Christiansand	12 323	265	21.50
Bergen	41 377	856	20.68
Aalesund	5 929	106	17.88
Trondhjem	23 253	492	21.16
Tromsø	5 893	105	17.81

Samtlige af Lægerne anmeldte Tilfælde af epide-

Tabel IV.	Samtlige epidemiske Sygdomme.		Angrebne af epidemiske Sygdomme af 1000 Indvaanere.	Exanthematisk Typhus.		Typhoidfeber.		Cerebrospinal-Meningit.	
	Angr.	Døde.		Angr.	Døde.	Angr.	Døde.	Angr.	Døde.
Riget	96 839	4 649	51.91	89	11	3024	306	58	31
I. Christiania Stift	37 285	1 640	73.07	-	-	1045	93	2	2
II. Hamars —	9 365	527	39.22	29	7	256	34	1	1
III. Christiansands —	19 922	807	56.42	-	-	459	60	1	1
IV. Bergens —	11 934	646	40.88	-	-	661	66	11	7
V. Trondhjems —	11 883	657	42.60	1	-	365	37	28	11
VI. Tromsø —	6 450	372	33.49	59	4	238	16	15	9
1. Christiania By	14 520	629	137.55	-	-	139	8	-	-
2. Akershus Amt	3 228	140	32.54	-	-	47	2	-	-
3. Smaalenenes —	7 591	305	68.68	-	-	121	14	-	-
4. Buskeruds —	7 018	356	67.33	-	-	592	50	2	2
5. Jarlsb. og Laurv. —	4 928	210	54.87	-	-	146	19	-	-
6. Hedemarkens —	5 034	247	40.94	-	-	180	25	-	-
7. Christians —	4 441	280	37.40	29	7	76	9	1	1
8. Bratsbergs —	5 189	204	60.39	-	-	63	4	-	-
9. Nedenæs —	5 569	219	73.23	-	-	137	13	-	-
10. Lister og Mandals —	3 924	137	51.22	-	-	127	15	-	-
11. Stavanger —	5 240	247	45.74	-	-	132	28	1	1
12. Søndre Bergenhus —	1 857	157	15.84	-	-	298	31	4	3
13. Bergens By	5 943	216	143.63	-	-	122	13	-	-
14. Nordre Bergenh. Amt	2 493	183	28.55	-	-	128	13	7	4
15. Romsdals —	4 184	263	34.60	-	-	202	17	7	4
16. Søndre Trondhj. —	6 255	275	51.88	-	-	174	19	6	4
17. Nordre — —	3 085	209	36.84	1	-	102	10	15	3
18. Nordlands —	2 865	151	26.12	14	3	139	11	12	7
19. Tromsø —	1 888	140	33.17	12	-	59	3	3	2
20. Finmarkens —	1 697	81	65.41	33	1	40	2	-	-

I Tabel VIII (se Side XIX) meddeles en Oversigt over Typhoidfeberens Optræden i Riget siden Aar 1873 beregnet efter det kjendte Antal Angrebne pro mille til Befolkningen ved Aarets Midte for de sidste 5 Aar og til Befolkningen ved Aarets Begyndelse for Aaret 1873. — Sygdommen har, som i flere foregaaende Aar, havt sin største Udbredning i Bergens Stift (mest i Bergens By og søndre Bergenhus Amt), derefter kommer Christiania Stift paa Grund af dens heftige Optræden i Buskeruds Amt (Landfysikatet).

miske Sygdomme, fordelte paa Stifter og Amter.

Barselfeber.		Børne-kopper.		Vand-kop-per.	Skarlagens-feber.		Rød-linger.	Mæslinger.		Rosen.		Kighoste.		Diphtherisk Svælg-betændelse.	
Angr.	Døde.	Angr.	Døde.	Angr.	Angr.	Døde.	Angr.	Angr.	Døde.	Angr.	Døde.	Angr.	Døde.	Angr.	Døde.
558	160	33	2	1348	4973	819	88	3677	97	1538	44	5106	342	718	85
181	48	6	-	694	831	107	13	478	23	630	23	1585	84	367	44
79	12	15	1	126	1019	177	-	90	2	157	2	854	39	42	2
117	35	8	1	223	918	121	32	1978	28	337	12	281	46	115	19
56	26	2	-	118	539	83	7	1107	43	149	4	837	75	61	4
64	18	-	-	141	1177	219	15	18	1	171	1	1020	71	81	5
61	21	2	-	46	489	112	21	6	-	94	2	529	27	52	11
25	10	-	-	372	162	33	-	29	3	108	5	358	21	50	10
25	2	-	-	56	98	8	2	31	2	62	1	193	8	40	4
30	9	-	-	118	455	49	5	322	8	176	7	421	23	159	9
62	17	5	-	90	67	16	4	77	8	199	6	584	29	40	7
39	10	1	-	58	49	1	2	19	2	85	4	29	3	78	14
54	10	15	1	51	134	24	-	59	1	97	1	392	20	9	-
25	2	-	-	75	885	153	-	31	1	60	1	462	19	33	2
23	7	-	-	47	455	58	4	424	7	96	2	34	1	27	4
30	10	-	-	56	131	11	10	942	15	105	4	114	21	42	11
27	7	-	-	63	7	1	9	184	2	64	3	47	13	24	3
37	11	8	1	57	325	51	9	428	4	72	3	86	11	22	1
17	8	2	-	32	248	37	1	146	7	32	-	24	1	22	2
7	4	-	-	73	23	1	1	886	33	50	2	317	26	9	2
21	7	-	-	13	266	45	5	75	3	45	1	297	19	20	-
28	10	-	-	52	340	66	-	1	-	47	1	564	50	59	2
29	8	-	-	82	367	67	3	16	1	84	-	539	37	12	1
18	7	-	-	7	472	86	12	1	-	62	1	116	13	20	2
29	13	-	-	5	76	11	7	5	-	51	1	271	20	3	-
24	5	-	-	32	344	84	13	1	-	25	1	234	7	6	-
8	3	2	-	9	69	17	1	-	-	18	-	24	-	43	11

I Sammenligning med Aaret forud er, som ovenfor berørt, den stærkeste Tilvæxt af denne Sygdom forekommet i Buskeruds Amt (Landfysikatet og navnlig Drammens By), ligeledes er den optraadt lidt hyppigere i følgende Amter: Christiania By, Jarlsberg og Laurviks Amt, Hedemarkens, Nordlands og Tromsø. Stærkest Aftagen er indtruffet i søndre Trondhjems Amt (Trondhjems By) og dernæst i Bergens By og søndre Bergenhus Amt; i de øvrige Amter er Forholdet kun lidet anderledes end Aaret forud.

Samtlige af Lægerne anmeldte Tilfælde af epide-

Tabel IV (Fortsættelse).	Strubehoste.		Kusma.	Akut Bronchit og andre katarrhalske Tilfælde.		Lunge-betændelse.	
	Angr.	Døde.	Angr.	Angr.	Døde.	Angr.	Døde.
Riget	206	108	166	44820	691	6949	1083
I. Christiania Stift	91	66	26	19501	343	2258	406
II. Hamars —	10	6	13	3639	56	1056	126
III. Christiansands —	45	11	15	9482	145	1223	177
IV. Bergens —	25	9	41	4709	56	722	135
V. Trondhjems —	10	3	47	4949	71	1122	144
VI. Tromsø —	25	13	24	2540	20	568	95
1. Christiania By	33	32	9	8712	183	517	94
2. Akershus Amt	16	13	5	1449	15	302	57
3. Smaalenenes —	18	6	2	3680	45	508	79
4. Buskeruds —	16	10	6	3002	69	483	91
5. Jarlsb. og Laurv. —	8	5	4	2658	31	448	85
6. Hedemarkens —	3	3	11	2200	36	530	76
7. Christians —	7	3	2	1439	20	526	50
8. Bratsbergs —	18	-	-	2553	38	377	58
9. Nedenæs —	12	8	1	2505	35	321	46
10. Lister og Mandals —	8	2	7	2124	26	236	30
11. Stavanger —	7	1	7	2300	46	289	43
12. Søndre Bergenhus —	8	2	3	433	12	158	22
13. Bergens By	15	5	16	2914	22	151	44
14. Nordre Bergenh. Amt	1	1	12	663	18	206	35
15. Romsdals —	2	1	11	1649	17	500	80
16. Søndre Trondhj. —	7	3	40	2778	29	455	57
17. Nordre — —	2	-	6	1221	29	374	41
18. Nordlands —	9	8	21	1055	9	256	47
19. Tromsø —	3	-	-	605	3	157	26
20. Finmarkens —	13	5	3	880	8	155	22

Tabel IX (se Side XX) viser Antallet af Angrebne og Døde i de Lægedistrikter indenfor hvert Amt, hvor Sygdommen optraadte hyppigst.

Antallet af anmeldte og behandlede Tilfælde af Typhoidfeber udgjør 3.1 pCt. af samtlige behandlede epidemiske Sygdomme.

Epidemisk Cerebrospinal-Meningit. I Tabel X (se Side XXI) gives en Oversigt over denne Sygdoms Optræden i Riget siden Aaret 1874, før hvilken Tid den i flere Aar ikke har været omtalt i Lægernes Medicinalberetninger.

miske Sygdomme fordelte paa Stifter og Amter.

Pleurit.		Gigtfeber.		Koldfeber.	Diarrhoe (akut) og Cholera nostras.		Blodgang.		Skjørbug.	
Angr.	Døde.	Angr.	Døde.	Angr.	Angr.	Døde.	Angr.	Døde.	Angr.	Døde.
1688	85	1887	61	129	19144	697	380	22	260	5
372	28	586	22	59	8493	351	50	-	13	-
212	6	240	11	2	1437	42	54	3	38	-
378	17	424	12	54	3743	118	33	2	56	2
284	15	269	5	3	2203	104	111	14	19	-
264	12	238	6	7	2004	56	73	2	88	-
178	7	130	5	4	1264	26	59	1	46	3
10	10	192	8	2	3789	212	13	-	-	-
79	8	99	1	7	692	19	25	-	-	-
98	4	113	2	13	1345	50	2	-	5	-
72	4	101	7	9	1593	40	12	-	2	-
113	2	81	4	28	1074	30	2	-	6	-
125	2	112	10	2	1001	37	38	1	21	-
87	4	128	1	-	436	5	12	2	17	-
84	2	74	3	-	869	19	1	-	40	1
117	9	132	1	24	881	34	2	1	7	-
49	3	119	3	13	803	28	10	-	3	1
128	3	99	5	17	1190	37	20	1	6	-
50	4	79	2	1	255	22	42	4	2	-
77	4	68	2	2	1209	57	1	1	2	-
66	6	79	1	-	517	21	65	9	7	-
155	1	83	2	1	448	12	26	-	9	-
132	9	110	2	6	1381	36	25	2	9	-
68	3	88	2	-	397	12	25	-	78	-
119	5	67	2	2	708	13	9	-	7	1
19	1	41	2	-	294	6	15	-	1	-
40	1	22	1	2	262	7	35	1	38	2

Af **Barselfeber** (Febris puerperalis) er anmeldt 558 Tilfælde og 160 Dødsfald, hvilke ere de mindste Tal saavel for Tilfælde som Dødsfald i de sidste 6 Aar. (I 1877 anmeldtes 663 Tilfælde, 193 Dødsfald; i 1876: 791 og 225; i 1875: 761 og 183; i 1874: 808 og 245).

Barselfeber er i Forhold til Barselkvindernes Antal opgivet hyppigst for Hamar Stift (1.18 Angrebne af 100 Fødende), dernæst Christiania og Christiansands Stifter (begge med 1.04 Angrebne af 100 Fødende); i Ber-

De af Lægerne behandlede Tilfælde af epidemiske Sygdomme efter Tid, Kjøn og Alder.

(Le nombre des cas traités des maladies épidémiques par mois, par sexe et par âge).

Tabel V.	Hele Aaret.				Kjøn og Alder (par sexe et par âge) [1].							
					1. Børn (under 15 Aar).		2. Voxne (over 15 Aar).		3. Kjøn.		4. Alder.	
	Behandlede.	Procentforhold til samtlige behandlede epidemiske Sygdomme.	Deraf Døde.	Procent Døde af Behandlede.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Børn (under 15 Aar).	Voxne (over 15 Aar).
Typhus exanthematicus	89	0.09	11	12.3	14	18	27	25	41	43	32	52
Febris typhoides	2992	3.1	274	9.2	327	245	928	878	1424	1328	667	2085
Meningitis cerebrospinalis epidemica	54	0.05	27	50.0	15	9	14	4	34	19	32	21
Febris puerperalis	529	0.5	130	24.5	-	-	-	529	-	529	-	529
Variolae	33	0.03	2	6.1	5	6	9	7	14	13	11	16
Varicellae	1368	1.4	-	-	370	402	23	38	455	510	897	68
Scarlatina	4849	5.0	695	14.3	1582	1632	111	188	2252	2325	4170	492
Rubeolae	88	0.09	-	-	28	40	6	12	34	52	68	18
Morbilli	3657	3.8	77	2.1	1443	1465	170	152	1758	1765	3175	348
Erysipelas	1531	1.6	37	2.4	76	80	366	627	527	828	198	1158
Tussis convulsiva	5003	5.2	239	4.8	1966	250	25	53	2174	2315	4446	99
Diphtheritis faucium	712	0.7	79	11.1	163	159	75	127	275	352	365	261
Angina membranacea	195	0.2	97	49.7	84	67	1	-	85	67	151	1
Parotitis	166	0.2	-	-	23	18	60	16	95	54	59	90
Bronchitis akuta, Catarrhus, Angina	44763	46.5	634	1.4	5504	4995	8832	7766	17632	15906	13375	19474
Pneumonia	6825	7.1	958	14.0	752	565	2005	1428	3421	2434	1687	4184
Pleuritis	1671	1.7	68	4.1	124	99	795	461	996	597	238	1352
Rheumatismus articulor. acutus	1876	1.9	50	2.7	86	78	607	570	812	752	202	1357
Febris intermittens	129	0.1	-	-	-	-	102	18	102	18	-	120
Diarrhoea acuta Cholera nostras	19097	19.8	632	3.3	2986	2661	2937	2466	7735	6554	7223	6686
Dysenteria	378	0.4	20	5.3	63	64	91	85	177	185	154	208
Scorbutus	260	0.3	5	1.9	11	9	154	55	171	69	26	214
Tilsammen	96265		4035		15622	14662	17338	15505	40214	36715	31176	38743

[1]) De i No. 3 og 4 meddelte Opgaver omfatte saavel de i No. 1 og 2 efter de nye schematiske Lister udarbeidede Rubriker som de Opgaver, der ere meddelte efter de ældre mindre specificerede Schemata over Kjøn og Alder.

(Fortsættelse).	Tiden er opgivet for	I Maaned (par mois).											
		Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	Septbr.	Oktober.	Novbr.	Decbr.
Typhus exanthematicus	84	3	1	-	5	11	1	-	1	3	5	33	21
Febris typhoides	2908	245	209	282	310	287	195	240	176	243	266	218	237
Meningitis cerebrospinalis epidemica	53	6	7	1	7	8	1	7	6	4	2	1	3
Febris puerperalis	519	60	43	48	47	42	37	38	40	33	48	43	40
Variolae	27	1	1	6	2	1	8	2	1	-	2	-	3
Varicellae	1363	141	125	94	129	99	91	108	71	66	110	188	141
Scarlatina	4829	531	361	474	397	498	390	324	297	254	344	436	523
Rubeolae	88	8	15	8	4	6	8	3	6	4	10	8	8
Morbilli	3650	690	453	444	306	276	262	278	115	111	144	199	372
Erysipelas	1506	131	125	139	123	111	123	117	109	119	143	132	134
Tussis convulsiva	4992	563	519	561	499	377	315	335	359	375	379	343	367
Diphtheritis faucium	710	78	45	37	57	53	40	34	43	52	72	106	93
Angina membranacea	194	29	17	18	18	21	8	3	9	14	15	28	14
Parotitis	150	14	12	21	24	15	13	7	9	7	5	17	6
Bronchitis acuta Catarrhus, Angina	43811	5350	5087	5376	4524	3581	2616	2276	2001	2159	3097	3722	4022
Pneumonia	6738	746	736	845	937	871	453	289	210	209	365	476	601
Pleuritis	1589	153	139	164	188	168	139	135	119	98	104	97	85
Rheumatismus articulor. acutus	1817	224	157	191	165	178	135	139	100	92	113	141	182
Febris intermittens	122	7	13	4	12	11	10	15	17	10	8	5	10
Diarrhoea acuta Cholera nostras	18606	1228	1160	1093	1050	1123	1316	2508	3514	2259	1288	1082	985
Dysenteria	370	27	29	25	34	7	25	34	79	28	14	26	42
Scorbutus	229	23	16	38	24	26	17	25	16	11	11	14	8
Tilsammen	94355	10258	9270	9869	8862	7770	6203	6917	7298	6151	6545	7315	7897
		29397			22835			20366			21757		

Exanthematisk Typhus i Aarene 1872—1878.

Tabel VI. Aar.	Angrebne.	Døde.	Døde af 100 Angrebne.
1878	89	11	12.4
1877	131	10	7.6
1876	119	16	13.4
1875	194	28	13.4
1874	290	37	14.1
1873	315	31	9.8
1872	394	42	10.6

Typhoidfeber i Aarene 1872—1878.

Tabel VII. Aar.	Angrebne.	Døde.	Døde af 100 Angrebne.
1878	3 024	306	10.1
1877	2 604	265	10.2
1876	3 094	332	10.7
1875	3 581	418	11.7
1874	3 911	422	10.8
1873	3 742	400	10.7
1872	4 161	416	9.9

gens Stift er Forholdet gunstigst, nemlig 0.63 Angrebne af 100 Fødende; derpaa kommer Trondhjems og Tromsø Stifter med henholdsvis 0.78 og 0.87 Angrebne af 100 Fødende.

Tabel XI (se Side XXII og XXIII) giver en Oversigt over Antal Barselkvinder, Angrebne og Døde af Barselfeber samt Dødsfald paa Barselseng med Fordeling paa Rigets enkelte Stifter.

Efter Presternes Opgaver døde 316 Kvinder paa Barselseng (i 1877 døde 338, i 1876 døde 417, i 1875: 376, i 1874: 480. I Femaaret 1871—1875 udgjorde det gjennemsnitlige aarlige Antal Dødsfald paa Barselseng 371, i Femaaret 1866—1870: 315 og i Tiaaret 1856—1865: 378 Dødsfald. Dødeligheden blandt Barselkvinder er i 1878 den mindste i de sidste 12 Aar og mindre end Gjennemsnitstallet for begge de foregaaende Femaar.

I Forhold til det foregaaende Aar er Dødeligheden paa Barselseng aftaget overalt i Riget. Den største Aftagen er indtruffet i Tromsø Stift, dernæst Bergens Stift med henholdsvis 3.08 og 2.04 Døde færre af 1 000 Barselkvinder; i Christiansands Stift er Forandringen mindst, nemlig kun

Angrebne af Typhoidfeber af 1000 Indvaanere.

Tabel VIII.	1878.	1877.	1876.	1875.	1874.	1873.
Riget	1.62	1.41	1.69	1.98	2.19	2.12
I. Christiania Stift	2.08	1.04	1.74	1.90	2.15	1.88
II. Hamars —	1.07	0.60	1.24	1.44	1.75	2.40
III. Christiansands —	1.30	1.29	1.03	1.73	1.38	2.15
IV. Bergens —	2.26	2.65	2.99	2.30	2.38	2.16
V. Trondhjems —	1.31	2.06	1.51	2.09	1.93	1.77
VI. Tromsø —	1.23	0.82	1.67	2.72	4.57	2.87
1. Christiania By	1.31	0.68	1.38	0.88	1.06	0.99
2. Akershus Amt	0.47	0.58	0.99	0.72	1.11	2.60
3. Smaalenenes —	1.08	1.51	2.42	2.96	3.22	1.80
4. Buskeruds —	5.68	1.69	2.35	3.20	3.36	2.25
5. Jarlsb. og Laurv. —	1.62	0.65	1.50	1.52	1.73	1.34
6. Hedemarkens —	1.54	0.52	1.62	2.35	2.16	3.24
7. Christians —	0.66	0.69	0.84	0.52	1.33	1.52
8. Bratsbergs —	0.73	0.60	0.60	0.95	1.03	1.42
9. Nedenæs —	1.80	1.97	1.25	1.52	1.15	2.52
10. Lister og Mandals —	1.66	1.38	1.33	2.03	1.73	2.23
11. Stavangers —	1.15	1.27	0.99	2.25	1.55	2.39
12. Søndre Bergenhus —	2.54	3.57	3.55	2.12	2.67	2.51
13. Bergens By	2.95	4.09	4.99	3.04	3.21	3.92
14. Nordre Bergenhus Amt	1.46	1.42	2.02	2.49	1.81	1.62
15. Romsdals —	1.67	1.59	1.93	3.00	2.01	1.42
16. Søndre Trondhjems —	1.44	3.22	1.53	1.38	2.13	2.11
17. Nordre — —	1.22	0.72	1.02	1.66	1.60	1.40
18. Nordlands —	1.27	0.64	1.37	2.75	5.25	3.18
19. Tromsø —	1.04	0.68	2.26	2.55	4.23	2.40
20. Finmarkens —	1.54	1.90	1.66	2.88	2.44	2.59

0.55 Døde færre af 1 000 Barselkvinder end Aaret forud; i de øvrige Stifter er der mellem 1—2 Døde færre af 1 000 Barselkvinder end i 1877.

Blandt samtlige Dødsfald paa Barselseng (de Uforløste medregnede) udgjorde de kjendte Dødsfald af Barselfeber 50.6 pCt.; fradrages de 12 uforløst døde Kvinder, ere 52.6 pCt. anmeldte som døde af Barselfeber.

For 255 af de i 1878 paa Barselseng døde Kvinder er Alderen opgivet nemlig, for:

4 mellem .....15—20 Aar
109 — .....20—30 —
111 — .....30—40 —
31 — .....40—50 —

Oversigt over Typhoidfeberens Forekomst i forskjellige Egne.

Tabel IX.

Amt, Lægedistrikt.	Angrebne.	Døde.	Amt, Lægedistrikt.	Angrebne.	Døde.
I. Christiania By . .	139	8	XII. Søndre Bergenhus Amt	298	31
II. Akershus Amt . .	47	2	Nordre Midthordland	86	6
Aker	24	1	Voss	67	4
			Indre Nordhordland .	44	9
III. Smaalenenes Amt	121	14	Ytre Søndhordland . .	35	6
Sarpsborgs Distrikt .	77	7	— Nordhordland . .	21	3
IV. Buskeruds Amt .	592	50	XIII. Bergens By	122	13
Landfysikatet	456	35			
deraf Drammens By .	400	33	XIV. Nordre Bergenhus Amt	128	13
Modum	56	9	Indre Nordfjord . . .	42	4
Ringerike	41	4	Nordfjordeidet	27	2
			Ytre Sogn	25	3
V. Jarlsberg og Laurviks Amt	146	19	XV. Romsdals Amt . .	202	17
Laurvik	56	11	Nordre Søndmøre . .	79	5
Hof	55	4	Søndre Nordmøre . .	38	4
			Ytre Romsdal	22	1
VI. Hedemark. Amt .	180	25	XVI. Søndre Trondhj. Amt	174	19
Hedemarken	122	22	Trondhjems By	44	9
VII. Christians Amt .	76	9	Nordre Fosen	32	2
Toten	46	4	Ørkedal	23	3
Ringebu	16	3	Søndre Fosen	22	3
VIII. Bratsbergs Amt .	63	4	XVII. Nordre Trondhj. Amt	102	10
Skien	42	3	Stjørdal	30	2
			Levanger	16	1
IX. Nedenæs Amt . . .	137	13	Namsos	16	-
Arendal	67	3			
Østre Nedenæs	44	5	XVIII. Nordlands Amt .	139	11
			Østlofoten	36	-
X. Lister og Mandals Amt	127	15	Alstahaug	26	1
Lyngdal	74	8	Buksnæs	24	4
			Hadsel	23	2
XI. Stavanger Amt .	132	28	XIX. Tromsø Amt . . .	59	3
Stavanger	50	9	Lyngen	40	2
Sandnæs	23	2	XX. Finmarkens Amt	40	2
Ekersund	21	8	Hammerfest	18	2

For 243 kjendes Maaneden, i hvilken de døde, deraf i

Januar	19	Juli	13
Februar	13	August	20
Marts	28	September	25
April	20	Oktober	25
Mai	22	November	15
Juni	16	December .	27

Cerebrospinal-Meningitens Optræden inden Amterne.

Tabel X.	1878.		1877.		1876.		1875.		1874.	
	Angrebne.	Døde.	Angrebne.	Døde.	Angrebne.	Døde.	Angrebne.	Døde.	Angrebne.	Døde.
1. Christiania By.....	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
2. Akershus Amt	-	-	-	-	-	-	7	7	-	-
3. Smaalenenes —	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4. Buskeruds —	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
5. Jarlsb. og Laurv. —	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
6. Hedemarkens —	-	-	1	1	6	4	10	4	-	-
7. Christians —	1	1	-	-	4	-	-	-	18	7
8. Bratsbergs —	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9. Nedenæs —	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10. Lister og Mandals —	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
11. Stavanger —	1	1	-	-	8	7	-	-	-	-
12. Søndre Bergenh. —	4	3	-	-	-	-	-	-	2	2
13. Bergens By	-	-	3	3	2	2	-	-	-	-
14. Nordre Bergenh. Amt	7	4	7	1	-	-	-	-	-	-
15. Romsdals —	7	4	-	-	3	2	-	-	-	-
16. Søndre Trondhj. —	6	4	44	22	110	29	103	33	-	-
17. Nordre — —	15	3	71	22	161	42	-	-	-	-
18. Nordlands —	12	7	31	14	105	35	-	-	-	-
19. Tromsø —	3	2	-	-	19	8	7	5	-	-
20. Finmarkens —	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	58	31	158	64	418	129	128	49	20	9
Døde af 100 Angrebne...	53.4		40.5		29.0		48.3		45.0	

For 49 er Tiden i Barselsengen opgivet, nemlig:

i 1ste Døgn	6	i 8de Døgn	4
- 2det —	6	- 9de —	2
- 3die —	3	- 10de —	2
- 4de —	3	- 11te —	1
- 5te —	2	- 12te —	3
- 6te —	1	- 13de —	2
- 7de —	6	- 14de —	1
tils. i 1ste Uge	27	tils. i 2den Uge	15

i 3die Uge..... 3
efter 4de — 4

I Lægernes Dødslister angives Dødsaarsagen for 261 Dødsfald paa Barselseng, hvilke sees af Tabel XII (se Side XXII).

Paa Barselseng og af Bar-

Tabel XI.	1878.				
	Antal Barsel-kvinder.	Efter Preste-listerne døde paa Barselsg.	Af Lægerne opgivne.		
			Tilfælde af Barsel-feber.	Dødsfald af Barsel-feber.	Døds-procent.
Riget	59 385	316	558	160	28.7
Christiania Stift	17 343	84	181	48	26.5
Hamars —	6 708	25	79	12	15.2
Christiansands —	11 268	59	117	35	29.9
Bergens —	8 910	58	56	26	46.4
Trondhjems —	8 135	41	64	18	28.1
Tromsø —	7 021	49	61	21	34.4

Dødsaarsag for Døde paa Barselseng.

Tabel XII.	Antal Dødsfald.	Deraf efter følgende Operationer.					
		Tang-forløs-ning.	Ven-ding.	Ud-træk-ning.	Perfo-ration og Kepha-lotripsi.	Embry-otomi.	Efter-byrds-opera-tion.
Barselfeber	160	11	8	-	1	3	3
Besværlig Fødsel (Dystokia)	30	1	7	-	4	2	1
Barselkrampe	25	4	5	-	-	-	-
Livmoderblødning	14	1	2	-	-	-	1
Livmoderbristning	6	2	1	-	-	-	-
Peritonit	5	-	1	2	2	-	-
Lungebetændelse	2	-	-	-	-	-	-
Nyrebetændelse	2	-	-	-	1	-	-
Barselmani	2	-	-	-	-	-	-
Tilbageholdt Efterbyrd	2	-	-	-	-	-	-
Anæmi	1	-	-	-	-	-	-
Emboli	1	-	[1] (1)	-	-	-	-
Blødning fra Mavesækken	1	1	-	-	-	-	-
Skjørbug	1	-	-	-	-	-	-
Tæring	1	1	-	-	-	-	-
Abort	1	-	-	-	-	-	-
Phlegmasi	1	-	-	-	-	-	-
Ubestemt Dødsaarsag	6	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	261	21	25	2	8	5	5

[1]) Operationen udførtes efter Døden.

selfeber døde Kvinder.

Af 1000 Barselkvinder døde							Angrebne af Barselfeber af 100 Fødende.
1878.	1877.	1876.	1875.	1874.	Femaaret 1871—75.	Femaaret 1866—70.	
5.32	7.01	7.01	6.56	8.56	6.77	6.23	0.94
4.84	6.13	6.13	5.78	8.35	5.87	5.41	1.04
3.73	4.91	4.91	7.54	7.13	5.44	4.29	1.18
5.24	6.79	6.79	6.34	8.16	6.74	7.12	1.04
6.50	8.54	8.54	8.16	8.87	8.15	6.16	0.63
5.04	6.86	6.86	4.80	7.79	6.26	6.61	0.78
6.98	10.06	10.06	7.77	11.95	8.81	8.77	0.87

Ved at sammenstille de af Presterne og Lægerne opgivne Dødsfald af uforløste Kvinder sees 12 døde uforløst, (i 1877: 10 i 1876: 15, i 1875: 7, i 1874: 18), hvoraf

i Buskeruds	Amt.	1		mellem	30—40	Aar	gammel,
- Bratsberg	—	3	2	—	30—40	—	—
			1	—	20—30	—	—
- Stavanger	—	3	1	—	20—30	—	—
			2	—	30—40	—	—
- Søndre Bergenhus	—	1	uopgivet Alder,				
- Nordre Trondhjems	—	1		—	—		
- Nordlands	—	2	1	mellem	20—30	Aar	gammel,
			1	—	30—40	—	—
- Tromsø	—	1		—	20—30	—	—

Børnekopper (Variolæ) forekom kun paa følgende Steder: i Drammen (5), som det synes, ved Smitte fra England; i Laurvik (1), hvor den Syge blev smittet under Arbeide i et russisk Kornfartøi; paa 4 Steder i Hedemarkens Amt, nemlig i Hamar (1), i Næs (5) ved Smitte fra Udlandet, i Trysil (6) og Rendalen (3) ved Smitte fra Taterfølge, kommende fra Sverige; i Stavanger (7) ved Smitte fra en fra Udlandet kommen koppesyg Matros; i Skjold i Haugesunds Distrikt (1) og i Sveens Herred (2) i Haugesunds Distrikt, søndre Bergenhus Amt; og endelig i Tanens Distrikt i Finmarken, uden at Smitte oprindelig blev paavist.

Af de Angrebne opføres 3 som uvaccinerede.

Der kjendes 2 Dødsfald af denne Sygdom, 1 uvaccineret Pigebarn og 1 Kvinde 30—40 Aar gammel.

Skarlagensfeber (Scarlatina) var allerede i 1875 begyndt som Epidemi i det Søndenfjeldske, strakte sig i 1876 over det Søndenfjeldske og sydlige Vestenfjeldske, naaede i 1877 langs Kysten nordover helt indtil Finmarkens Amt. I 1878 har Sygdommen naaet en større Udbredning i det Nordenfjeldske end i det foregaaende Aar; i Nordlands Amt var dog Sygdommen ligesom i 1877 forholdsvis sjeldnere. Blandt andre Steder, hvor den er optraadt i noget større Udstrækning, kunne nævnes i Smaalenenes Amt Sarpsborg og Fredrikshald, i Christians Amt Toten og Gudbrandsdalen og i Bratsbergs Amt Skiens og Kragerø Distrikter. I alle Amter af det sønden- og vestenfjeldske Norge med Undtagelse af Stavangers viser Sygdommen sig at være aftaget, og det opgivne Antal af ialt i Riget angrebne Syge er betydeligt mindre end i det foregaaende Aar.

I Tabel XIII gives en Oversigt over kjendte Tilfælde af Skarlagensfeber i Aarene 1862—1878 med Angivelse af Dødsfald og Dødsprocent for disse Aar.

Skarlagensfeber i Aarene 1862—1878.

Tabel XIII. Aar.	Angrebne.	Døde.	Døde af 100 Angrebne.
1878	4 973	819	16.5
1877	8 095	1 428	17.6
1876	13 049	1 927	14.7
1875	5 337	772	14.5
1874	1 854	290	15.6
1873	2 923	438	15.0
1872	5 459	965	17.7
1871	9 819	1 425	14.5
1870	5 227	612	11.7
1869	4 200	510	12.1
1868	2 679	435	16.2
1867	4 782	764	16.0
1866	3 855	473	12.3
1865	5 336	679	12.7
1864	2 593	421	16.2
1863	3 139	588	18.7
1862	1 261	243	19.3

Til nærmere Belysning af Sygdommens Forhold i Riget, dets Stifter og Amter i Aarene 1873 til 1878 angiver Tabel XIV det kjendte Antal Angrebne af 1000 Indvaanere. Det behandlede og anmeldte Antal Tilfælde af Skarlagensfeber udgjør 5.0 pCt. af samtlige behandlede epidemiske Sygdomme.

Antal Angrebne af Skarlagensfeber af 1000 Indvaanere.

Tabel XIV.	1878.	1877.	1876.	1875.	1874.	1873.
Riget	2.67	4.40	7.14	2.95	1.04	1.66
I. Christiania Stift	1.62	5.42	11.52	4.83	0.77	0.51
II. Hamars —	4.27	7.50	10.36	0.47	0.06	0.16
III. Christiansands —	2.60	2.80	9.83	4.29	0.24	0.67
IV. Bergens —	1.85	5.90	3.72	2.53	2.74	2.32
V. Trondhjems —	4.22	2.44	1.05	1.43	0.90	4.07
VI. Tromsø —	2.54	1.33	0.42	1.42	2.10	2.38
1. Christiania By	1.53	2.66	14.24	13.54	1.56	0.55
2. Akershus Amt	0.99	5.50	12.80	3.85	1.70	0.74
3. Smaalenenes —	4.08	6.42	11.15	5.28	0.36	0.45
4. Buskeruds —	0.64	8.87	11.10	2.05	0.14	0.19
5. Jarlsb. og Laurv. —	0.54	2.55	8.22	1.61	0.12	0.64
6. Hedemarkens —	1.09	6.22	14.74	0.71	-	0.27
7. Christians —	7.64	8.84	5.80	0.21	0.12	0.03
8. Bratsbergs —	5.30	6.54	13.37	3.52	0.64	1.36
9. Nedenæs —	1.72	3.15	15.42	9.00	0.19	0.06
10. Lister og Mandals —	0.09	0.83	10.80	6.30	0.20	1.36
11. Stavanger —	2.84	1.09	7.29	0.33	0.03	0.08
12. Søndre Bergenhus —	2.15	5.45	2.53	4.29	0.27	1.01
13. Bergens By	0.55	3.97	15.45	0.53	1.07	0.90
14. Nordre Bergenhus Amt	3.05	8.32	0.94	0.58	7.25	8.50
15. Romsdals —	2.81	3.50	2.70	7.17	1.22	1.17
16. Søndre Trondhjems —	3.04	2.85	0.83	0.92	0.45	4.82
17. Nordre — —	5.65	1.31	0.22	0.69	1.55	5.37
18. Nordlands —	0.69	0.24	0.74	2.08	2.22	3.96
19. Tromsø —	6.04	3.55	-	0.15	1.64	0.34
20. Finmarkens —	2.66	1.67	-	1.42	2.66	0.22

Mæslinger (Morbilli) var begyndt epidemisk i Christiania By mod Slutningen af 1876, hvorfra de i 1877 udbredte sig over Christiania Stift og optraadte desuden i de øvrige Stifter med Undtagelse af Tromsø Stift. I 1878 var Sygdommen hyppig paa Fredrikshald og i Sarpsborgs Distrikt af Smaalenenes Amt, medens den forøvrigt forekom sparsomt, saavel i Christiania Stift som Hamars Stift. Deres stærkeste Udbredning er i heromhandlede Aar i Christiansands og Bergens Stifter. I Bratsbergs Amt forekom Sygdommen væsentlig i Skien og Kragerø Distrikt, i Nedenæs Amt udbredt over det hele Amt, undtagen Sætersdalen, hvorfra intet Tilfælde er omtalt, i Lister og Mandals Amt mest i Christiansand og Oddernæs, i Stavanger Amt i Aarets sidste Kvartal i Stavangers Distrikt, i søndre Ber-

genhus Amt meget almindelig, men med mildt Forløb, saa kun faa Tilfælde kom under Behandling; i Bergens By vedvarede Sygdommen i 1ste Halvaar som en Fortsættelse af den begyndte Epidemi Aaret forud; i nordre Bergenhus Amt forekom den mest i Distrikterne om Sognefjorden. I Amterne fra Romsdals Amt og nordenfor er der anmeldt dels et enkelt, dels nogle faa Tilfælde.

Antal anmeldte og behandlede Tilfælde af Mæslinger udgjør 3.8 pCt. af samtlige behandlede epidemiske Sygdomme.

Rosen (Erysipelas) har siden Aaret 1874 stadig været i Aftagende, hvad der ogsaa er Tilfældet for dette Aars Vedkommende.

Kighoste (Tussis convulsiva) var i 1877 almindelig udbredt i Christiania Stift — undtagen Jarlsberg og Laurviks Amt —, i Christiansands Stift og begge de bergenhusiske Amter, samt i Trondhjems By. I dette Aar har den vedligeholdt sig i Christiania Stift, i Smaalenenes og Buskeruds Amter og været meget almindelig i Hamars Stift. I Christiansands Stift er den betydelig aftaget, i Bergens Stift er den paany optraadt i Bergens By og vedblevet i nordre Bergenhus Amt I Romsdals Amt og det Nordenfjeldske siges Sygdommen at have været almindelig, dog saaledes, at enkelte Lægedistrikter have været ganske forskaanede for den.

Antal anmeldte og behandlede Tilfælde af Kighoste udgjør 5.2 pCt. af samtlige behandlede epidemiske Sygdomme.

Diphtherisk Svælgbetændelse (Diphtheritis faucium) er fremdeles i Aftagende. Denne Sygdom er ogsaa i dette Aar hyppigst anmeldt fra Smaalenenes og dernæst Jarlsberg og Laurviks Amter; i førstnævnte Amt er der forekommet Tilfælde siden Aaret 1873, og i Jarlsberg og Laurviks Amt siden 1874. Udenfor disse Amter var denne Sygdoms Optræden ikke hyppig.

Strubehoste (Angina membranacea) har ikke havt stor Udbredning og er ikke optraadt epidemisk i dette Aar.

Kusma (Parotitis) var lidet udbredt.

Akute katarrhalske Tilfælde (Catarrhus, Febris catarrhalis, Bronchitis acuta, Laryngitis, Angina) forekom almindelig; de heraf behandlede og anmeldte Tilfælde udgjør 46.5 pCt. af samtlige behandlede epidemiske Sygdomme.

Af disse Sygdomme opgives:

i 1878:	44 820	Angrebne,	691	Dødsfald
- 1877:	40 076	—	610	—
- 1876:	41 388	—	630	—
- 1875:	41 791	—	631	—
- 1874:	37 803	—	622	—

Af de opførte 691 Dødsfald ere 646 foraarsagede ved akut Bronchit, 29 ved katarrhalsk Lungebetændelse, 15 ved Laryngit, 1 af Angina. 555 af de anførte Dødsfald ere indtrufne hos Børn under 5 Aar.

Af akut Bronchit kjendes 13 061 Tilfælde. Af de anmeldte Tilfælde vare 5 443 Mænd, 5 095 Kvinder, 4 799 Børn og 5 716 Voxne; af Mandkjøn vare 2 042 Børn, 2 556 Voxne og af Kvindekjøn 1 920 Børn og 2 364 Voxne.

Lungebetændelse (Pneumonia) var fremdeles hyppig, men noget aftaget. De for denne Sygdom behandlede Tilfælde udgjør 7.1 pCt. af samtlige i Aarets Løb behandlede epidemiske Sygdomme.

Til Oversigt over dens Hyppighed hidsættes følgende Opgaver for Aarene 1857—1878:

Lungebetændelse.

Tabel XV. Aar.	Angrebne.	Døde.
1878	6 949	1 083
1877	7 920	1 142
1876	9 738	1 583
1875	10 399	1 862
1874	8 672	1 361
1873	5 996	896
1872	6 271	872
1871	7 078	1 088
1870	6 687	1 024
1869	7 175	1 113
1868	5 720	958
1867	7 566	1 242
1866	5 135	802
1865	4 418	646
1864	5 517	726
1863	5 069	695
1862	5 135	702
1861	3 736	551
1860	2 780	392
1859	2 889	372
1858	2 797	359
1857	2 761	376

Til nærmere Belysning om Sygdommens Udbredning i Riget, dets Stifter og Amter for Aarene 1873—1878 angiver Tabel XVI (se næste Side) det kjendte Antal Angrebne af 1000 Indvaanere.

Af Tabellerne fremgaar, at den stærkere epidemiske Udbredning, som Sygdommen kan sees at have havt fra Aaret 1874, og som efterhaanden har strukket sig over det hele Land, nu er i Tilbagegang, og at Antallet af de Angrebne af Lungebetændelse staar nærmere de tidligere Aars Forhold.

Gigtfeber (Rheumatismus articulorum acutus) sees at være optraadt sjeldnere end de nærmest foregaaende Aar.

Akute gastriske Sygdomme ere i dette Aar overalt optraadte med større Udbredning end Aaret forud. De behandlede Tilfældes Antal over-

Antal Angrebne af Lungebetændelse af 1000 Indvaanere.

Tabel XVI.	1878.	1877.	1876.	1875.	1874.	1873.
Riget.	3.72	4.31	5.33	5.75	4.86	3.84
I. Christiania Stift.	4.42	4.34	5.27	7.17	7.69	3.88
II. Hamars —	4.42	4.87	4.61	7.30	5.92	4.16
III. Christiansands —	3.46	3.82	6.50	6.45	3.73	2.96
IV. Bergens —	2.47	3.80	4.00	4.85	2.69	2.17
V. Trondhjems —	4.02	5.56	6.30	4.26	4.54	4.40
VI. Tromsø —	2.95	3.48	4.80	2.20	1.79	1.80
1. Christiania By	4.90	4.81	6.33	7.11	10.89	4.21
2. Akershus Amt	3.04	3.20	4.08	5.17	6.85	3.92
3. Smaalenenes —	4.55	5.66	5.32	8.84	8.18	4.15
4. Buskeruds —	4.63	4.78	4.02	5.2	5.8	3.5
5. Jarlsb. og Laurv. —	4.99	3.30	5.09	8.6	5.4	3.6
6. Hedemarkens —	4.31	5.23	5.25	7.99	5.87	4.08
7. Christians —	4.55	4.48	3.94	6.58	5.99	4.19
8. Bratsbergs —	4.39	3.66	6.8	7.4	4.9	3.1
9. Nedenæs —	4.22	3.60	5.9	6.7	2.7	2.9
10. Lister og Mandals —	3.08	2.67	3.95	5.4	4.1	3.1
11. Stavanger —	2.51	4.09	8.31	6.23	3.33	2.86
12. Søndre Bergenhus —	5.37	1.99	2.14	3.3	1.3	1.4
13. Bergens By	3.65	5.00	8.00	15.7	7.7	2.3
14. Nordre Bergenh. Amt	2.36	2.52	3.05	2.77	2.3	1.62
15. Romsdals —	4.12	6.09	6.2	4.28	4.24	4.31
16. Søndre Trondhjems —	3.77	5.94	7.1	4.3	4.3	4.7
17. Nordre — —	4.48	6.26	5.8	4.7	4.9	4.6
18. Nordlands —	2.33	2.77	4.5	1.9	1.5	1.5
19. Tromsø —	2.76	4.89	6.0	3.27	2.1	1.85
20. Finmarkens —	5.97	2.97	3.4	3.1	2.1	2.7

stiger ikke ubetydeligt Antallet for de foregaaende 5 Aar. De behandlede Tilfælde af Diarrhoe og Cholera nostras udgjør 19.8 pCt. af samtlige behandlede epidemiske Sygdomme.

Af Diarrhoe og Cholera nostras er opgivet

i 1878:	19 144	Angrebne,	697	Dødsfald
- 1877:	13 512	—	347	—
- 1876:	14 308	—	424	—
- 1875:	15 634	—	566	—
- 1874:	13 524	—	462	—

Blodgang (Dysenteria) er ikke optraadt i stor Udstrækning, omend lidt mere end i 1877.

Skjørbug (Scorbutus) er heller ikke forekommet meget hyppigt.

Veneriske Sygdomme. Med Hensyn til de paa Rigets Sygehuse behandlede Tilfælde af Syphilis henvises til Tabel XLV i Slutningen af den almindelige Beretning.

Antallet af de paa Sygehusene indlagte Tilfælde udgjorde i de sidste 20 Aar:

i 1878..... 799	i 1873..... 892	i 1868..... 973	i 1863..... 809
- 1877..... 725	- 1872..... 1 045	- 1867..... 836	- 1862..... 672
- 1876..... 590	- 1871..... 1 110	- 1866..... 978	- 1861..... 720
- 1875..... 702	- 1870..... 1 119	- 1865..... 850	- 1860..... 677
- 1874..... 742	- 1869..... 1 140	- 1864..... 819	- 1859..... 662

Forholdet af de opgivne primære Tilfælde til de konstitutionelle var i 1878 = 1: 5.17, (i 1877 = 1: 5.57, i 1876 = 1: 3.95, i 1875 = 1: 4.0, i 1874 = 1: 3.95). Fradrages Opgaverne fra Christiania, hvorfra det største Antal primære Tilfælde er anmeldt, var Forholdet mellem primære og konstitutionelle Tilfælde = 1: 13.5.

Den gjennemsnitlige Behandlingstid for hver Udskreven udgjorde 77.4 Dage (i 1877: 81.0 Dage, i 1876: 78.9 Dage).

Paa Rigshospitalets Hudsygeafdeling var den gjennemsnitlige Behandlingstid 87.3 Dage, i 1877: 92.1 Dage, i 1876: 102.4 Dage, i 1875: 92.1 Dage, i 1874: 87.9 Dage.

Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af Syphilis vil sees af Tabel XVII (se Side XXX og XXXI), der tillige viser Sygdommens Art samt dens Fordeling paa Stifterne og de udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af Gonorrhoe. For Riget er ialt anmeldt 64 Dødsfald af Syphilis, hvoraf 36 i Christiania, 4 i Hamars, 10 i Christiansands, 2 i Bergens, 3 i Trondhjems og 9 i Tromsø Stift. 53 af de anførte Dødsfald ere indtrufne blandt Børn under 5 Aar.

De paa Sygehusene behandlede Tilfælde af Gonorrhoe (Urethrit) vil sees af Tabel XVIII (se Side XXX og XXXI).

Spedalskhed (Elephantiasis Græcorum). Ifølge den af Overlægen for den spedalske Sygdom afgivne Beretning over Spedalske i Riget i 1878 var der til de ved Udgangen af Aaret 1877: 1 075 Spedalske udenfor Stiftelserne skeet en Tilgang af 164 (105 overseede ved tidligere Tællinger, 35 hjemkomne fra Stiftelser, 24 nye Tilkomne), medens Afgangen var 176 (7 helbredede, 7 døde, 96 indlagte i Stiftelser, 7 feilagtig opførte, 59 døde). Ved Udgangen af 1878 kjendtes i Overøvrighedsdistikterne udenfor Stiftelserne 1 063 Spedalske, hvilket er 12 Spedalske færre end Aaret forud.

Belægget i Rigets Stiftelser udgjorde ved Udgangen af 1877: 629; i Stiftelserne indkom 117. Af 128 fra Stiftelserne Udgaaede udskreves 4 helbredede, 43 hjemsendtes, 3 overflyttedes til anden Stiftelse og 78 døde. Belægget i Stiftelserne udgjorde ved Aarets Udgang 618 (314 af Mand- og 304 af Kvindekjøn).

Udenfor Sygehusene behandlede

Tabel XVII. Sygdom.	Tilsammen behandlede.	Behandlede, for hvilke er opgivet Alder og Kjøn.				Opgivet Sygdomsform for Syphilis				Antal Dødsfald [1]).
		Børn.		Voxne.		primær.	konstitutionel.	hereditær.	uopgivet.	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.					
Syphilis	1287	68	112	672	318	320	729	120	116	51
Gonorrhoe (Urethrit)	2267	2	2	2130	133	-	-	-	-	-

[1]) Kjendte Dødsfald omfatte ogsaa de paa Sygehusene indtrufne Dødsfald.

Behandlede Tilfælde af Gonorrhoe

Tabel XVIII. Sygdom.	Tilsammen Behandlede.	Mænd.		Kvinder.				
		Børn (under 15 Aar).	Voxne (over 15 Aar).	Børn (under 15 Aar).	Voxne (over 15 Aar).	Christiania By.	Smaalenene.	Buskerud.
Gonorrhoe (Urethritis)	449	-	85	4	360	287	17	6

Det kjendte Antal Spedalske i hele Riget var ved Udgangen af Aaret 1878: 1 681 (903 af Mand- og 778 af Kvindekjøn).

Tabellerne XIX og XX (se Side XXXII) viser de Spedalskes Fordeling paa de enkelte Amter og Stiftelser ved Udgangen af Aaret 1878.

I 1878 opgives 11 Spedalske at være helbredede, 4 i Nordlands Amt, 1 i søndre Trondhjems Amt, 2 i nordre Bergenhus Amt og 4 udskrevne helbredede fra Lungegaardshospitalet. Tillægges disse de fra 1857—1877 kjendte 87 helbredede, bliver det kjendte Antal 98, hvoraf dog 5 vides at have faaet Tilbagefald.

Blandt de Spedalske indtraf 137 Dødsfald. Alder er opgivet for 129 (se Tabellen næste Side).

Udenfor Stiftelserne døde 59, deraf 5 i Tromsø Stift, 13 i Trondhjems Stift, 36 i Bergens Stift, 3 i Christiansands Stift og 2 i Hamars Stift.

Tilfælde af Syphilis og Gonorrhoe.

Fordeling paa Stifterne.

1		2		3		4		5		6	
Christiania.		Hamar.		Christiansand.		Bergen.		Trondhjem.		Tromsø.	
Tilf.	Kjendte Dødsf.	Tilf.	Kjendte Dødsf.	Tilf.	Kjendte Dødsf	Tilf.	Kjendte Dødsf.	Tilf.	Kjendte Dødsf.	Tilf.	Kjendte Dødsf.
541	29	47	3	343	7	84	2	174	3	98	7
1159	-	56	-	318	-	165	-	350	-	219	-

(Urethrit) paa Sygehusene.

Fordeling paa Amterne.

Jarlsberg og Laurvik.	Hedemarken.	Bratsberg.	Nedenæs.	Lister og Mandal.	Stavanger.	Bergens By.	Romsdal.	Søndre Trondhjem.	Nordre Trondhjem.	Nordland.	Tromsø.	Finmarken.
2	1	4	5	3	1	54	5	32	7	5	16	4

Alder for Døde af Spedalskhed.

Alder.	Tilsammen.	Deraf	
		Mænd.	Kvinder.
Fra 11—15 Aar	1	-	1
- 16—20 —	7	5	2
- 21—30 —	22	11	11
- 31—40 —	23	13	10
- 41—50 —	25	16	9
- 51—60 —	24	19	5
- 61—70 —	9	3	6
- 71—80 —	15	7	8
- 81—90 —	3	1	2

Spedalske i Landdistrikterne.

Tabel XIX. Overøvrighedsdistrikt.	Antal Spedalske.	Antal Spedalske i Landdistrikterne		
		ialt.	deraf	
			Md.	Kv.
Akershus Amt	2	2	1	1
Hedemarkens —	6	6	4	2
Christians —	4	4	2	2
Nedenæs —	1	1	-	1
Lister og Mandals —	3	3	2	1
Stavanger —	98	98	50	48
Søndre Bergenhus —	181	181	85	96
Bergens By	357	22	13	9
Nordre Bergenhus Amt	238	238	128	110
Romsdals —	255	156	89	67
Søndre Trondhjems —	281	97	60	37
Nordre — —	94	94	60	34
Nordlands —	134	134	81	53
Tromsø —	24	24	11	13
Finmarkens —	3	3	3	-
Riget	1 681	1 063	589	474

Spedalske i Stiftelserne.

Tabel XX. Stiftelser.	Belæg ved Udgangen af 1878.		
	Ialt.	Md.	Kv.
Pleiestiftelsen No. 1	219	94	125
St. Jørgens Hospital	56	23	33
Lungegaardshospitalet	60	28	32
Reknæs Pleiestiftelse	99	56	43
Reitgjerdets Pleiestiftelse	184	113	71
Tilsammen	618	314	304

Efter den af Overlægen for den spedalske Sygdom afgivne Beretning var det kjendte Antal Spedalske i Riget efter Tællingerne siden 1856 følgende:

i 1878 . . . . 1 681	i 1872 . . . . 1 943	i 1866 . . . . 2 126	i 1860 . . . . 2 068
- 1877 . . . 1 704	- 1871 . . . . . 1 987	- 1865 . . . 2 136	- 1859 . . . . 2 095
- 1876 . . . . 1 731	- 1870 . . . . 2 055	- 1864 . . . . . 2 182	- 1858 . . . 2 082
- 1875 . . . . 1 771	- 1869 . . . . . 2 104	- 1863 . . . . . 2 162	- 1857 . . . . 2 060
- 1874 . . . . 1 832	- 1868 . . . . . 2 119	- 1862 . . . . . 2 119	- 1856 . . . . 2 113
- 1873 . . . . 1 874	- 1867 . . . . . 2 137	- 1861 . . . . . 2 096	

I Tabel XXI (se Side XXXIV og XXXV) gives en Oversigt over en Del af Lægerne behandlede væsentlig **kroniske Sygdomme** med disses Fordeling paa Rigets Stifter.

Svindsot (Tuberculosis pulmonum, Phthisis) er opgivet som Dødsaarsag i 2 237 Tilfælde eller 15.9 pCt. af samtlige opgivne Dødsaarsager (14 096). Tabel XXII giver en Oversigt over Forhold i pCt. af Svindsot til samtlige kjendte Dødsaarsager, til Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme og udviser Dødeligheden af denne Sygdom pro mille af Befolkningen i de sidste 10 Aar.

Dødelighed af Svindsot.

Tabel XXII. Aar.	Forhold af Dødsfald af Svindsot til		Dødeligheden pro mille af Middelfolkemængden i Aaret.
	samtlige opgivne Dødsaarsager i pCt.	til Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme i pCt.	
1878	15.9	23.7	1.2
1877	16.1	24.7	1.2
1876	14.2	23.9	1.2
1875	14.4	23.2	1.1
1874	14.5	22.9	1.1
1873	15.2	23.0	1.1 [1]
1872	14.9	23.1	1.0 [1]
1871	14.4	24.1	1.1
1870	14.3	21.6	0.9
1869	15.3	23.4	0.9

[1]) Beregnet efter Befolkningen den 31te December 1873 og 1872.

Tabel XXIII (se Side XXXVI og XXXVII) viser Dødsfald af Svindsot i de enkelte Stifter og Amter for Aarene 1876—78 i Forhold (pCt.) til samtlige opgivne Dødsaarsager, til Dødsfald af ikke epidemisk Sygdom, samt i Forhold (pro mille) til Folkemængden i de tilsvarende Dele af Riget i de nævnte Aar.

Af **Kræft** (Cancer, Fungus, Sarcoma) er opgivet 712 Dødsfald.

Tabel XXIV (se Side XXXVIII—XLI) giver en Oversigt over kjendte Dødsfald af Kræft i de forskjellige Amter med Fordeling af Kræftens Sæde og over Alder og Kjøn for de af forskjellige Kræftformer Døde, forsaavidt saadant er meddelt.

Over de paa Sygehusene behandlede Tilfælde af **Sindssygdom** giver Tabel XLVI i Slutningen af den almindelige Beretning en Oversigt. Af Sindssygdom er opgivet 79 Dødsfald: 20 i Christiania Stift, 2 i Hamars, 19 i Christiansands, 15 i Bergens, 17 i Trondhjems og 6 i Tromsø Stift.

Liste over behandlede væ-

Tabel XXI.	Behandlede.	Antal Døde.	Af de Behandlede vare[1]: 1 under 15 Aar. Md.	Kv.	2 over 15 Aar. Md.	Kv.	3 Kjøn. Md.	Kv.	4 Alder. Børn.	Voxne.
Kronisk Rheumatisme.	6245	3	61	34	3188	2055	3513	2461	105	5852
Fnat	1173	-	219	239	154	157	422	445	504	349
Skurv	157	-	44	42	24	18	72	64	89	45
Kjertelsyge	4509	44	1292	946	237	402	1762	1719	2732	797
Rachit	983	41	439	340	2	2	503	418	914	12
Simpel Meningit	443	323	136	117	68	61	219	190	265	138
Tuberkuløs Meningit.	439	421	199	169	12	21	218	194	377	34
Svindsot	4867	1827	133	159	1711	1820	2271	2383	375	4242
Kræft	1054	594	2	6	481	459	516	502	8	1004
Vatersot og Morbus Brighti	1261	325	53	48	436	501	567	625	124	1060
Blegsot og Anæmi	10782	12	198	997	289	7042	639	9484	1497	8603
Menstruationsuordener.	2480	-	-	5	-	2378	-	2480	5	2378
Kardialgi, kronisk Gastrit og Dyspepsi	21976	95	540	632	7683	7986	9298	10439	1487	18364
Ormesygdomme	2050	-	695	760	144	139	894	979	1560	312
Drankersygdomme	269	28	-	-	208	39	219	40	-	248

[1]) De i No. 3 og 4 meddelte Opgaver omfatte saavel de i No. 1 og 2 efter de nye mindre specificerede Schemata over Kjøn og Alder.

De paa Sindssygeasylerne indtrufne 57 Dødsfald blandt de Sindssyge ere delvis henførte under de nærmere kjendte Dødsaarsager og ere opførte i den indtagne Tabel over kjendte Dødsaarsager.

Paa Rigets 10 Sindssygeasyler indkom i Aarets Løb 528 Sindssyge, ialt behandledes 1 589 Sindssyge. Antallet af Udgaaede og Døde udgjorde 539, hvoraf 57 døde. Tilbageliggende ved Aarets Slutning vare 1 050 Sindssyge.

Om Sindssygeasylernes Virksomhed henvises forøvrigt til den udgivne Statistik over disses Virksomhed i 1878 (Norges officielle Statistik C. No. 5 b.).

Tabel XXV (se Side XLII og XLIII) giver en Oversigt over de for Amtskommunernes Regning forpleiede Sindssyge med Udgift til samme samt Amtskommunernes Udgift til Medicinalvæsenet i det Hele.

Efter Opgaver indhentede efter den almindelige Folketælling den 31te December 1865, udgjorde de Sindssyges Antal i hele Riget 5 195 eller i

sentlig kroniske Sygdomme.

Ialt opgivne.		Fordeling paa Stifterne.											
		1		2		3		4		5		6	
Til-fælde.	Døds-fald.	Christiania.		Hamar.		Christian-sand.		Bergen.		Trondhjem.		Tromsø.	
		Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.
6246	4	2128	1	679	1	1056	1	559	-	1006	2	818	-
1173	-	221	-	126	-	370	-	128	-	151	-	177	-
157	-	47	-	20	-	38	-	23	-	14	-	15	-
4525	60	1564	23	351	3	1447	20	378	6	527	7	258	1
989	47	357	26	154	3	240	6	86	5	107	6	45	1
512	392	158	135	70	47	96	70	78	68	72	49	38	23
504	486	175	168	31	29	178	176	38	37	56	50	26	26
5277	2237	1917	842	425	157	1551	631	409	245	729	265	246	97
1172	712	361	261	155	97	249	116	126	81	180	98	101	59
1363	427	483	168	165	47	276	85	140	43	206	63	93	21
10786	16	4707	5	1035	3	2051	3	1153	2	1110	3	730	-
2480	-	837	-	229	-	560	-	267	-	321	-	266	-
22002	121	6967	32	2626	23	4373	20	2222	17	2984	15	2830	14
2051	1	577	-	250	-	591	-	266	-	275	1	92	-
271	30	100	10	40	6	34	-	15	5	63	6	19	3

schematiske Lister udarbeidede Rubrikker som de Opgaver, der ere meddelte efter de ældre

Sindssyge i Norge den 31te December 1865.

Tabel XXVI.	Det samlede Antal Sindssyge.	Antal Sindssyge i Forhold til Be-folkningen.	Aandssløve og Sindssyge fra Fødselen eller de første Børneaar.	Andre Sindssyge.
Hele Riget	5 195	1 : 327	2 039	3 156
Christiania Stift . .	1 458	1 : 307	455	1 003
Hamars —	733	1 : 333	347	386
Christiansands —	1 145	1 : 287	424	721
Bergens —	735	1 : 364	305	430
Trondhjems —	798	1 : 323	362	436
Tromsø —	326	1 : 476	146	180

Dødsfald af Svindsot i de forskjellige

Tabel XXIII.	1878.			
	Opgivne Dødsfald			
	med anført Dødsaarsag.	af Svindsot.	af epidemiske Sygdomme.	af andre Sygdomme.
Riget	[1]) 14 077	2 237	4 635	9 442
I. Christiania Stift	5 149	842	1 629	3 520
II. Hamar —	1 410	157	527	883
III. Christiansands —	2 781	631	807	1 974
IV. Bergens —	1 927	245	643	1 284
V. Trondhjems —	1 856	265	657	1 199
VI. Tromsø —	954	97	372	582
1. Christiania By	1 894	328	618	1 276
2. Akershus Amt	584	85	140	444
3. Smaalenenes —	842	156	305	537
4. Buskeruds —	1 185	173	356	829
5. Jarlsbergs-Laurvigs —	644	100	210	434
6. Hedemarkens —	669	84	247	422
7. Christians —	741	73	280	461
8. Bratsbergs —	772	160	204	568
9. Nedenæs —	679	132	219	460
10. Lister-Mandals —	615	170	137	478
11. Stavangers —	715	169	247	468
12. Søndre Bergenhus —	447	58	156	291
13. Bergens By	795	128	216	579
14. Nordre Bergenhus Amt	482	38	182	300
15. Romsdals —	607	62	262	345
16. Søndre Trondhjems —	935	159	275	660
17. Nordre — —	517	65	209	308
18. Nordlands —	486	50	151	335
19. Tromsø —	294	32	140	154
20. Finmarkens —	174	15	81	93

[1]) Forskjellen mellem dette Tal og de i Liste over Dødsaarsager opførte Tal af Overlægen afgivne Beretning om Antal døde Spedalske i 1878) er optaget i

Forhold af 1 : 327 af det hele Indbyggerantal. Af disse vare 2 039 sindssyge fra Fødselen eller de første Børneaar (Idioter), medens hos 3 156 Sygdommen havde udviklet sig i en senere Alder.

I Tabel XXVI (se foran Side XXXV) gives en Oversigt over Antallet af samme i de forskjellige Stifter.

Stifter og Amter for Aarene 1876—1878.

Forhold af Dødsfald af Svindsot til samtlige opgivne Dødsaarsager i pCt.			Forhold af Dødsfald af Svindsot til de ikke epidemiske Sygdomme i pCt.			Dødeligheden af Svindsot pro mille til Befolkningen.		
1878.	1877.	1876.	1878.	1877.	1876.	1878.	1877.	1876.
15.9	16.1	14.2	23.7	24.7	23.9	1.2	1.2	1.2
16.3	17.6	14.0	23.9	26.9	24.4	1.6	1.9	1.6
11.1	11.7	11.3	17.8	19.0	19.1	0.6	0.7	0.7
22.6	22.4	18.7	31.5	31.8	31.5	1.7	1.8	1.7
12.7	10.4	12.5	19.1	16.9	20.3	0.8	0.8	0.8
14.3	14.8	12.9	22.1	23.2	20.0	0.9	1.0	0.9
10.2	9.6	11.2	16.7	15.3	19.6	0.5	0.4	0.6
17.2	18.1	15.5	25.2	26.3	26.1	3.1	3.5	3.6
14.6	17.3	14.6	19.1	26.1	24.2	0.8	1.3	1.2
18.5	18.9	10.6	29.0	32.2	24.0	1.4	1.6	1.0
14.6	14.2	15.5	20.9	22.4	24.3	1.6	1.7	1.7
15.0	20.9	10.7	23.0	30.8	21.4	1.1	1.6	1.1
12.5	13.6	12.1	19.9	21.5	23.6	0.7	0.7	0.8
9.9	10.2	10.5	15.8	16.5	15.1	0.6	0.6	0.6
20.7	17.4	17.7	28.2	25.2	27.6	1.9	1.7	1.8
19.4	24.4	15.8	28.7	33.4	29.5	1.7	2.0	1.5
27.6	26.9	21.5	35.6	35.4	34.0	2.2	2.1	2.0
23.6	23.0	19.9	36.1	35.2	35.3	1.5	1.5	1.4
12.8	11.6	9.0	19.6	19.3	14.8	0.5	0.6	0.4
16.1	14.2	15.6	22.1	19.7	24.6	3.1	2.7	3.9
7.9	5.4	12.1	12.7	10.0	17.8	0.4	0.3	0.5
10.2	10.8	11.2	18.8	19.3	19.8	0.5	0.5	0.6
17.0	16.6	14.0	24.1	26.3	22.6	1.3	1.4	1.3
12.6	12.2	9 6	21.1	18.4	15.2	0.8	0.7	0.6
10.3	10.6	8.4	14.9	16.0	15.1	0.5	0.5	0.5
10.9	7.7	17.3	20.8	13.2	29.3	0.6	0.4	0.9
8.6	9.7	11.0	16.1	16.7	18.5	0.6	0.4	0.7

kjendte Dødsaarsager beror paa, at det kjendte Antal døde Spedalske (efter den af Listen over Dødsaarsager.

Med Hensyn til Resultaterne af den Tælling af de Sindssyge og Aandssløve samt Sinker, som fandt Sted den 31te December 1875, henvises til, hvad derom er anført i Beretningen for 1877.

Tabel XXVII (se Side XLIV—XLIX) giver en Oversigt over de af Lægerne udførte vigtigere chirurgiske Operationer med deres Fordeling

Liste over Dødsfald af

Tabel XXIV. Kræftens Sæde.	Tilsammen i Riget.	Kjøn: Mandkjøn.	Kvindekjøn.	Uopgivet.	Alder. 0—1 Aar. M.	K.	10—15 Aar. M.	K.	15—20 Aar. M.	K.	20—30 Aar. M.	K.	30—40 Aar. M.	K.	40—50 Aar. M.	K.	50—60 Aar. M.	K.	60—70 Aar. M.	K.	70—80 Aar. M.	K.
Hoved:																						
Ansigt	11	7	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	1	1	-
Ansigt og Hals	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— - Øie	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Øieæblet	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Øienhulen	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kindet	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Læberne	6	2	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	2
Underlæben	3	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Munden	3	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-
Tungen	10	5	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	3	3	1	-
Overkjæven	7	3	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	1	-	-	-
Underkjæven	6	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	1	1
Spytkjertel	4	-	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Underkjævekjertel	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Hals:																						
Halsen	7	3	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-
Halskjertel	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Svælget	6	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	1	-	1
Spiserøret	20	6	7	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	2	2	4	1	1
Nakken	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Struben	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Thymuskjertel	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bryst:																						
Brystkjertel	39	-	23	16	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	12	-	4	-	2	-	2
Lunge	2	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Brystbenet	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Ribben	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Underliv:																						
Underliv og Øie	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Underlivet	22	5	10	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	1	1	4	2	2	-	1
Mavesækken	314	140	92	82	-	-	-	-	-	-	-	1	3	2	24	15	47	21	47	34	15	9
— og Lever	3	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Cardia	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Peritonæum	6	2	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Endetarm	14	3	3	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1	-	1
Analaabning	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Lever	35	12	12	11	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	3	1	3	4	1	4	-	1
Lever og Oment	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
— - Intestina	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Urinblære	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	-	-	-
Intestina	8	4	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	1	1	-	1	1	-	-

Kræft i Aaret 1878.

80—90 Aar.		Opgiven Alder for		Fordeling paa Amter.																				
				1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.		16.	17.	18.	19.	20.
																		Romsdal.						
M.	K.	M.	K.	Christiania By.	Akershus.	Smaalenene.	Buskerud.	Jarlsberg og Larvik.	Hedemarken.	Christians.	Bratsberg.	Nedenæs.	Lister og Mandal.	Stavanger.	Søndre Bergenhus.	Bergens By.	Nordre Bergenhus.	Søndmøre.	Romsdal. Nordmøre.	Søndre Trondhjem.	Nordre Trondhjem.	Nordland.	Tromsø.	Finmarken.
1	-	7	1	-	2	-	2	-	-	-	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1
-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	2	3	-	-	1	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	2	-	-
-	-	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	1	1	-	-
-	-	5	3	1	-	-	-	1	-	2	-	-	-	2	-	-	-	-	1	1	1	-	-	1
-	-	3	2	-	-	-	2	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	3	2	1	-	-	1	-	1	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	2	2	-	1	-	-	1	-	2	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	2	2	-	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-
-	-	6	7	-	1	2	4	2	-	3	-	-	-	1	1	-	-	-	2	2	-	-	1	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
-	1	-	22	4	1	-	3	2	3	3	1	1	1	-	2	1	1	-	-	11	1	2	2	-
-	-	1	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	5	9	5	1	2	4	1	2	-	2	2	-	-	-	1	-	-	1	-	-	1	-	-
3	3	139	85	35	16	21	23	19	19	29	15	17	11	4	3	17	12	5	5	27	7	22	4	3
-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	2	1	2	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	2	3	1	1	1	-	1	2	2	-	-	-	-	-	-	3	-	1	-	-	2	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	8	11	5	2	3	8	-	2	1	1	-	2	1	-	-	3	-	-	1	4	2	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-
-	-	4	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	1	-	-	2	1	-	-	-

Liste over Dødsfald ai

Tabel XXIV (Forts.).

Kræftens Sæde.	Tilsammen i Riget.	Kjøn: Mandkjøn.	Kjøn: Kvindekjøn.	Kjøn: Uopgivet.	Alder. 0—1 Aar. M.	0—1 Aar. K.	10—15 Aar. M.	10—15 Aar. K.	15—20 Aar. M.	15—20 Aar. K.	20—30 Aar. M.	20—30 Aar. K.	30—40 Aar. M.	30—40 Aar. K.	40—50 Aar. M.	40—50 Aar. K.	50—60 Aar. M.	50—60 Aar. K.	60—70 Aar. M.	60—70 Aar. K.	70—80 Aar. M.	70—80 Aar. K.
Bækkenet	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Penis	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-
Æggestok	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Livmoder	41	-	41	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	4	-	4	-	8	-	7	-	2
Livmoder og Endetarm	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
Ydre kvindelige Kjønsorganer	8	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	2
Ryg:																						
Ryggen	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Rygmarven	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Extremiteter:																						
Hofteledet	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Axelhule	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Lyskekjertel	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Laar	8	2	4	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	1
Knæ	6	1	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-
Poplitæa	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Læg	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Bensystemet	3	2	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-
Summa	628	224	240	164	-	1	1	-	1	-	1	6	7	13	38	37	65	52	77	67	21	25
Uopgivet	84	11	14	59	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	712	234	254	224	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

paa eller udenfor Sygehus i de forskjellige Amter. Det bemærkes, at der som oftest ikke er meddelt Opgaver over Antallet af opererede Individer, men kun Operationernes Antal.

Anmærkninger til Liste over chirurgiske Operationer med Angivelse af Indikationer og Udfald, forsaavidt disse ere opgivne:

Amputation af Overarmen. Indikation paa Sygehus: Fractura comminuta 1 (heldigt Udfald); Vulnus 2 (en heldigt Udfald, en død af Tetanus); uopgivet Indikation 1 (dødeligt Udfald); udenfor Sygehus: Fractura comminuta 1, Vulnus dilaceratum 1, Vulnus sclopetarium 1 (alle heldigt Udfald).

Kræft i Aaret 1878.

80—90 Aar.		Opgiven Alder for		Fordeling paa Amter.																				
				1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.		16.	17.	18.	19.	20.
																		Romsdal.						
M.	K.	M.	K.	Christiania By.	Akershus.	Smaalenene.	Buskerud.	Jarlsberg og Laurvik.	Hedemarken.	Christians.	Bratsberg.	Nedenæs.	Lister og Mandal.	Stavanger.	Søndre Bergenhus.	Bergens By.	Nordre Bergenhus.	Søndmøre.	Romsdal. Nordmøre.	Søndre Trondhjem.	Nordre Trondhjem.	Nordland.	Tromsø.	Finmarken.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	30	10	1	2	1	-	4	2	1	1	-	-	3	2	-	1	1	5	4	2	1	-
-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	5	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	1	-	1	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	3	1	1	-	-	-	-	3	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
-	-	2	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
4	5	215	206	72	32	35	54	28	42	53	25	26	21	13	14	29	27	7	13	54	27	40	9	7
-	-	-	-	16	1	8	5	10	1	1	7	2	2	20	-	2	1	1	-	-	4	2	-	1
-	-	-	-	88	33	43	59	38	43	54	32	28	23	33	14	31	28	8	13	54	31	42	9	8

Amputation af Underarmen Indikation paa Sygehus: Arthrocace manus 2, Cancer manus 1, Vulnus 1, uopgivet Indikation 1 (alle heldigt Udfald); udenfor Sygehus: Caries 1 (heldigt Udfald), Vulnus dilaceratum c. fractura 1 (uopgivet Udfald).

Amputation af Laaret. Indikation paa Sygehus: Arthrocace genu 5 (fire heldigt Udfald, en død af Pyæmia), Fractura cruris complicata 1 (heldigt Udfald), Osteomyelitis 1 (heldigt Udfald), Abscessus 1 (tilbageliggende), Sarcoma genu 1 (død af kronisk Diarrhoe); udenfor Sygehus: Arthrocace genu 1 (død), Fractura complicata 1 (uopgivet Udfald).

Oversigt over Antallet af Sindssyge forpleiede for Amtskommuner-disses Forpleining og Medi-

Tabel XXV.	I 1878 for Amtskommunens Regning forpleiede Sindssyge.		Amtskommunernes syges Forpleining i	
	Ialt.	Deraf paa Asyler.	Ialt.	
			Kr.	Øre.
Akershus Amt.....	127	47	39 777	91
Smaalenenes —	161	48	36 926	30
Buskeruds —	118	23	[2]) 24 045	-
Jarlsberg og Laurviks —	106	29	30 641	28
Hedemarkens —	146	34	[2]) 31 435	14
Christians —	185	39	[2]) 30 755	61
Bratsbergs —	186	39	41 428	89
Nedenæs —	113	37	[2]) 32 400	-
Lister og Mandals —	127	31	22 943	14
Stavangers —	102	44	[2]) 23 122	90
Søndre Bergenhus —	166	37	[2]) 25 232	18
Nordre — —	83	34	[2]) 22 702	-
Romsdals —	139	45	24 733	13
Søndre Trondhjems —	184	61	33 859	-
Nordre — —	157	50	26 972	-
Nordlands —	110	57	24 204	97
Tromsø —	37	20	14 305	72
Finmarkens —	34	12	9 132	59

[1]) Ovenstaaende Opgaver omfatte kun Amternes Landdistrikter. For Nordlands, (for Finmarkens Vedkommende tillige af Brændevinsafgiftsfondet), komme Udgifterne væseners Refusionsbeløb delvis eller helt fratrukne.

Amputation af Læggen. Indikation paa Sygehus: Arthrocace pedis 3 (to heldigt, en uopgivet Udfald), Cancer pedis 1, Congelatio 2 (hos samme Person), Fractura cruris complicata 2, Necrosis 1 (alle heldigt Udfald), Gangraena senilis 1 (død). Vulnus dilaceratum 1 (død af Tetanus); udenfor Sygehus: Vulnus 2 (heldigt Udfald), i to Tilfælde uopgiven Indikation med et heldigt og et dødeligt Udfald.

Choparts Operation. Indikation paa Sygehus: Necrosis 1 (heldigt Udfald); udenfor Sygehus: uden opgivet Indikation 1 (heldigt Udfald).

nes Regning og over Amtskommunernes omtrentlige Udgifter til cinalvæsenet i det Hele [1]).

Udgifter til de Sinds- 1878 eller 1878—1879.		Amtskommunens Udgifter til Medicinalvæsenet i det Hele i 1878 eller 1878—1879.				Beregnet Befolkning ved Aarets Midte.
Gjennemsnitlig for hver Sindssyg.		Ialt.		Gjennemsnitlig for hvert Individ af Befolkningen.		
Kr.	Øre.	Kr.	Øre.	Kr.	Øre.	
313	21	53 761	60	-	54	99 203
229	36	54 833	57	-	49	111 521
203	77	38 808	29	-	37	104 226
289	07	59 784	27	-	67	89 845
215	31	48 875	48	-	39	122 959
177	06	49 675	12	-	43	115 795
222	74	66 923	21	-	78	85 915
286	73	38 333	29	-	50	76 041
180	65	30 405	83	-	40	76 614
226	70	36 526	06	-	32	114 524
152	-	39 547	57	-	34	117 245
273	53	35 437	71	-	41	87 293
177	94	35 442	91	-	29	120 919
184	02	46 032	33	-	38	120 546
171	80	41 124	-	-	49	83 457
220	05	81 951	95	-	75	109 693
386	64	35 200	52	-	62	56 922
268	61	46 117	85	1	78	25 943

Tromsø og Finmarkens Amter, hvor Udgifterne tildels bestrides af Medicinalfondet forsaavidt ogsaa Byerne samt fremmede Fiskere tilgode. — [2]) I disse Amter ere Fattig-

Symes Operation. Indikation paa Sygehus: Arthrocace pedis 1 (heldigt Udfald).

Amputation af Fingre og Tæer. Foruden det opgivne Antal anføres af flere Læger, at saadan Operation er foretaget, uden Angivelse af Tal.

Resektioner. Indikation paa Sygehus; Arthrocace coxæ 3 (en heldigt, en dødeligt Udfald, en tilbageliggende), Arthrocace cubiti 2 (en heldigt Udfald, en tilbageliggende), Sarcoma maxillæ superioris 1, maxillæ inferioris

Chirurgiske Opera-

Tabel XXVII.

Operationer.	Hele Riget.			1		2	3		4		5		6		7
	Tilsammen.	Paa Sygehus.	Udenfor Sygehus.	Christiania By.		Akershus.	Smaalenene.		Buskerud.		Jarlsberg og Laurvik.		Hedemarken.		Christians.
				Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Udenf. Sygeh.
Amputation af Overarmen	8	5	3	2	-	-	-	-	1	-	-	2	1	1	-
— - Underarmen	8	6	2	3	-	-	1	1	-	-	-	1	-	-	-
— - Laaret	16	14	2	5	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-
— - Læggen	20	14	6	3	-	1	-	2	-	1	2	-	-	2	-
— - Mellemfoden	2	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Choparts Operation	2	1	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Symes —	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Exartikulation af Overarm	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— - Foden	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Amputation eller Exartikulation af Fingre og Tæer	141	33	108	13	6	5	5	15	-	10	-	4	-	5	1
Resektioner	12	10	2	7	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Trepanation	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Borttagelse af Brystkjertelen	53	10	43	3	16	-	-	6	-	1	-	-	-	1	1
— - Læbekræft	76	16	60	3	3	1	-	7	-	1	-	4	-	9	2
— - Kræft i andre Organer	53	22	31	12	7	-	2	3	-	1	-	1	-	3	-
— - Svulster (andre eller ikke nøiere betegnede)	251	38	213	15	30	7	5	21	1	14	-	11	-	16	3
Borttagelse af Tonsiller	99	-	99	-	34	-	-	7	-	4	-	2	-	5	-
— - indgroede Negle	32	4	28	-	-	2	-	3	-	2	-	1	-	2	-
Thoracocentese ved Empyem (Incision)	21	7	14	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	3	4
Paracentese af Brystet	31	15	16	-	1	2	1	4	-	-	-	-	-	5	1
— - Underlivet	73	8	65	-	4	1	-	9	-	3	-	1	-	12	6
Aabning af Abcesses retroperitonealis	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ovariotomi	11	3	8	2	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Punktion af Ovarialsvulst	24	2	22	-	4	5	1	-	-	2	-	-	-	-	1
Operation af Livmoderpolyper	28	3	25	3	6	-	-	-	-	2	-	1	-	3	-
— - andre Polyper	192	1	191	1	151	2	-	7	-	3	-	3	-	2	-
— for Struma	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Underbinding af Arterier	14	6	8	3	1	1	2	-	-	1	-	-	-	1	1
Operat. for Nævi, Teleangiectasi	24	2	22	1	6	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1
— - Hæmorrhoider	8	1	7	-	1	-	-	3	-	-	-	1	-	-	1
— - Hygroma patellæ	27	3	24	1	4	-	-	1	-	-	-	-	-	1	7
Punktion af Knæet	3	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tenotomier	35	11	24	3	14	-	-	-	-	1	-	-	-	2	-
Operation for Ledmus	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Forceret Ledbevægelse	6	-	6	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Reposition af Luxationer	227	4	223	-	11	15	2	12	-	15	-	20	-	5	25

tioner i 1878.

Fordeling paa Amterne.

8		9		10		11		12		13		14		15		16		17		18		19		20	
Bratsberg.		Nedenæs.		Lister og Mandal.		Stavanger.		Søndre Bergenhus.		Bergens By.		Nordre Bergenhus.		Romsdal.		Søndre Trondhjem.		Nordre Trondhjem.		Nordland.		Tromsø.		Finmarken.	
Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Udenf. Sygeh.		Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Udenf. Sygeh.		Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Udenf. Sygeh.		Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.
-	-	-		-	-	-	-	-		1	-	-		-	-	-	-	-		-	-	-	-	-	-
-	-	-		-	-	-	-	-		-	-	-		-	-	1	-	1		-	-	-	-	-	-
-	1	-		-	-	1	-	-		3	-	-		-	-	-	-	2		-	-	1	-	-	-
-	-	-		-	-	-	-	-		3	-	-		1	-	3	-	-		2	-	-	-	-	-
-	-	-		-	-	-	-	-		1	-	-		-	-	-	-	-		-	-	-	-	-	-
-	-	-		-	-	-	-	-		-	-	-		-	-	-	-	-		-	-	-	-	-	-
-	-	-		-	-	-	-	-		-	-	-		-	-	-	-	-		-	-	-	-	-	-
-	-	-		-	-	-	-	-		1	-	-		-	-	-	-	-		-	-	-	-	-	-
-	-	-		-	-	-	-	-		1	-	-		-	-	-	-	-		-	-	-	-	-	-
3	6	11		-	6	-	5	5		1	6	10		-	-	3	11	2	1	-	-	1	1	5	-
-	-	-		-	-	-	-	-		3	1	-		-	-	-	-	-		-	-	-	-	-	-
-	-	-		-	-	-	-	-		-	-	-		-	-	-	-	-		-	-	-	-	-	-
1	2	2		-	4	2	3	1		1	3	-		3	3	-	-	-		-	-	-	-	-	-
-	4	7		1	3	5	1	2		-	2	-		-	4	-	4	1	1	3	4	3	-	-	1
-	4	2		1	-	1	3	-		5	-	4		-	1	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-
1	5	19		-	3	5	8	4		2	12	20		1	5	1	17	4	6	2	2	1	10	-	-
-	4	5		-	-	-	13	-		-	15	-		-	2	-	3	-	-	-	-	-	3	-	2
-	2	3		-	1	1	4	1		-	3	1		-	2	-	-	1	-	2	1	-	-	-	-
-	-	-		-	-	1	2	1		1	-	-		-	-	-	2	-	-	4	-	1	-	-	-
-	-	-		-	-	3	-	-		5	-	2		-	-	-	1	-	-	6	-	-	-	-	-
-	3	1		-	-	-	8	-		6	1	4		2	-	-	1	-	5	-	5	-	1	-	-
-	-	-		-	-	-	-	-		-	-	-		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-		-	-	-	-	-		-	-	-		1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-		-	-	-	3	-		1	1	-		-	-	-	2	-	4	-	-	-	-	-	-
-	11	-		-	-	-	-	-		-	1	1		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	2		-	-	-	5	-		-	5	5		-	-	-	4	-	-	-	-	-	2	-	-
-	-	-		-	-	-	-	-		-	-	-		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	1		-	1	-	-	-		-	-	1		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1		-	-	1	-	1		-	5	-		-	1	-	3	-	-	-	-	-	2	-	-
-	-	-		-	-	1	-	1		-	-	-		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	2	3		-	-	-	2	2		-	1	-		2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-		-	-	-	-	-		-	-	-		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	2		-	2	-	1	-		1	2	-		5	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
-	-	-		-	-	-	-	-		1	-	-		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-		-	-	-	-	-		-	-	4		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	13	19		-	10	-	8	7		-	5	24		1	12	-	9	-	9	1	4	-	-	-	-

Chirurgiske Opera-

Tabel XXVII (Fortsættelse).

Operationer.	Hele Riget.			1		2	3		4		5		6		7
	Tilsammen.	Paa Sygehus.	Udenfor Sygehus.	Christiania By.		Akershus.	Smaalenene.		Buskerud.		Jarlsberg og Laurvik.		Hedemarken.		Christians.
				Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Udenf. Sygeh.
Plastiske Operationer	11	2	9	1	1	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
Operation for Haremund	35	7	28	2	9	1	-	4	-	-	-	-	-	3	1
— - spaltet Gane	3	2	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Perforat. af Membrana Tympani	8	-	8	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tracheotomi	7	6	1	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Operation for Vandbrok	185	12	173	-	10	1	-	15	-	18	-	5	-	8	9
Borttagelse af Testikelen	3	2	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Herniotomi	26	7	19	3	2	2	-	-	-	2	-	-	-	1	3
Reposition af indeklemt Brok	95	5	90	1	5	2	-	5	-	9	-	6	-	4	-
Punktion af Blæren	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Lithotomia (Stensnit)	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Operat. for Ectopia vesicæ	9	9	-	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— - Phimosis	22	5	17	-	5	-	-	2	-	-	-	1	-	1	1
— - Paraphimosis	23	1	22	-	1	-	-	3	-	1	-	-	-	3	1
— - Strictura urethræ	4	2	2	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— - Fistula urinaria	2	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— - Ruptura perinæi	2	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Amputatio colli uteri	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Reposition af Inversio uteri	2	-	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Oper. for Atresia vaginæ	2	-	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— - Imperforatio hyminis	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— - Fistula vesico-vaginalis	28	17	11	11	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— - — vesico-uterina	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— - — urethro-vaginalis	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kolpokleisis	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Oper. for Strictura ani	18	-	18	-	8	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-
— - Fissura ani	15	-	15	-	7	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-
— - Fistula ani	9	1	8	-	3	-	1	-	-	1	-	-	-	1	-
Necrotomier	60	23	37	16	4	-	1	3	-	1	-	1	-	2	4
Tilsammen	2080	356	1724	142	388	52	23	146	2	98	2	66	1	103	73
Øienoperationer:															
Borttagelse af Øieæblet	36	15	21	11	8	-	-	4	-	-	1	-	-	1	2
Extractio cataractæ	26	5	21	-	14	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
— linearis	15	7	8	7	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— — (Graefes Oper.)	25	11	14	11	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Discisio cataractae	7	6	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— — secundariæ	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

tioner i 1878.

Fordeling paa Amterne.

8		9	10		11		12	13		14	15		16		17		18		19		20	
Bratsberg.		Nedenæs.	Lister og Mandal.		Stavanger.		Søndre Bergenhus.	Bergens By.		Nordre Bergenhus.	Romsdal.		Søndre Trondhjem.		Nordre Trondhjem.		Nordland.		Tromsø.		Finmarken.	
Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.
-	-	1	-	1	1	-	-	-	2	-	-	1	-	1	-		-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	2	1	1	1	-	-	-	1	-	6	2	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	9	14	-	4	3	28	4	-	16	17	-	2	1	8	3	3	5	1	-	1	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	2	-	-	-	3	-	3	-	-	-	1	-	1	1	1	-	1	-	-	-	-
-	4	5	-	8	2	15	2	1	1	2	-	6	-	5	1	5	-	2	-	3	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	6	-	3	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-
-	1	3	-	-	-	-	2	1	1	-	-	2	-	1	-	-	-	2	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	4	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	-	-	-	-	-	-	-	2	2	1	1	3	-	13	-	-	1	1	-	1	-	1
9	71	107	2	44	30	119	34	57	93	97	17	47	9	94	20	36	27	25	10	26	5	5
-	2	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	2	-	-	1	-	-	-	-	-
-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	4	3	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10	-	-	-	2	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	2	-	-	-	-	-

Chirurgiske Opera-

Tabel XXVII (Fortsættelse).

Operationer.	Hele Riget. Tilsammen.	Hele Riget. Paa Sygehus.	Hele Riget. Udenfor Sygehus.	1 Christiania By. Paa Sygeh.	1 Christiania By. Udenf. Sygeh.	2 Akershus. Udenf. Sygeh.	3 Smaalenene. Paa Sygeh.	3 Smaalenene. Udenf. Sygeh.	4 Buskerud. Paa Sygeh.	4 Buskerud. Udenf. Sygeh.	5 Jarlsberg og Laurvik. Paa Sygeh.	5 Jarlsberg og Laurvik. Udenf. Sygeh.	6 Hedemarken. Paa Sygeh.	6 Hedemarken. Udenf. Sygeh.	7 Christians. Udenf. Sygeh.
Extractio lentis	3	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Iridectomia	75	28	47	21	19	-	-	4	-	1	-	-	-	2	-
Iridotomia	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Operation for Prolapsus iridis	3	2	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Punctio corneae	12	6	6	5	-	-	-	1	-	-	-	2	-	-	-
Sæmisch Operation ved Abscessus corneæ	9	3	6	2	-	-	-	2	-	-	-	2	-	-	-
Tatovering af Cornea	11	-	11	-	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Oper. for Staphylom	2	1	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
— - Pterygium	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— - Skjelen og Tenotomier	23	-	23	-	21	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
— - Ptosis	3	-	3	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— - Chalazion	23	-	23	-	11	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1
— - Entropium	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— - Ectropium	8	2	6	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— - Trichiasis	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blepharoplastik	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Canthoplastik	8	3	5	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Oper. for Sygdom i Taareveiene	137	4	133	3	52	2	-	4	-	3	-	9	-	-	3
Borttag. af Svulst i Conjunktiva	2	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— — i Øienhulen	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— — Svulster paa Øienlaagene	6	2	4	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	443	101	342	79	148	3	-	17	-	6	1	13	-	3	6
Chirurgiske og Øienoperationer tilsammen	2523	457	2066	221	536	55	23	163	2	104	3	79	1	106	79

1 (begge heldigt Udfald), Caries ossium metatarsium 1 (udgik i Bedring); udenfor Sygehus: Arthrocace humeri 1.

Trepanation. Indikation: Fractura cranii 1 (dødeligt Udfald).

Borttagelse af Brystkjertelen. Indikation paa Sygehus: Cancer mammæ 6; udenfor Sygehus: Cancer 24 (i et Tilfælde anført Dødsaarsag: Pyæmia).

Borttagelse af Kræft (Cancer et Sarcoma) **i andre Organer.** Paa Sygehus er Kræftens Sæde opgivet saaledes: Cancer faciei 3, Cancer linguæ 3, Cancer maxillæ inferioris 2, Cancer menti 1, Cancer colli 1, Cancer vulvæ 1, Cancer uteri 3, Cancer penis 1, Sarcoma colli 1. Udenfor Sygehus

tioner i 1878.

Fordeling paa Amterne.

8		9	10		11		12	13		14	15		16		17		18		19		20	
Bratsberg.		Nedenæs.	Lister og Mandal.		Stavanger.		Søndre Bergenhus.	Bergens By.		Nordre Bergenhus.	Romsdal.		Søndre Trondhjem.		Nordre Trondhjem.		Nordland.		Tromsø.		Finmarken.	
Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	4	20	-	-	1	-	-	-	2	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	2	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-
-	2	10	-	1	-	5	1	-	-	5	-	12	-	22	-	-	1	1	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
-	6	12	-	2	-	7	2	3	1	9	-	15	8	87	1	-	6	3	-	1	3	1
9	77	119	2	46	30	126	36	60	94	106	17	62	17	181	21	36	33	28	10	27	8	6

er Sædet opgivet saaledes: Cancer faciei 4, Cancer nasi 1, Cancer oris 1, Cancer palpebrarum 1, Cancer linguæ 3, Cancer gl. axillæ 1, Cancer colli 1, Cancer testiculi 1, Cancer inguinis 1, Cancer uteri 3, Sarcoma colli 2.

Borttagelse af andre Svulster. Svulstens Art opgives saaledes, paa Sygehus: Tumores glandularum 9, Lipoma 8, Fibroma 3, Tumores cystici 3, Atheroma 2, Enchondroma 2, Tumor pharyngis 1, Tumor colli 1. Udenfor Sygehus: Tumores sebacei 43, Tumores cystici 20, Lipoma 15, Fibroma 13, Tumores glandularum 8, Ranula 3, Enchondroma 2, Epulis 2, Papilloma 2, Angioma 2, Hæmatoma 2, Tumor cavernosus 1.

Af Lægerne udførte obste-

Tabel XXVIII.	Samlet Antal Barsel-kvinder.	Samlet Antal Operationer.	Forhold i pCt.	Tang-forløsning.
Riget	59 385	892 [1])	1.5	627
Christiania Stift	17 343	284	1.6	199
Hamars —	6 708	55	0.8	35
Christiansands —	11 268	227	2.0	161
Bergens —	8 910	139	1.6	98
Trondhjems —	8 135	112	1.4	80
Tromsø —	7 021	75	1.1	54

[1]) Hos 880 Fødende, idet ved 12 Tvillingfødsler begge Tvillinger forløstes ved Kunst- i 5 Tilfælde: 1ste Tvilling ved Tang og 2den ved Vending, — i 2: 1ste Tvilling ved Tvillinger. [2]) Desuden foretaget 1 Vending paa død Kvinde (se følgende Tabel XXIX.

Thoracocentese ved Incision. Paa Sygehus i 4 Tilfælde heldigt Udfald, 1 død af Tuberculose; udenfor Sygehus: i 4 heldigt Udfald, i 3 dødeligt Udfald.

Aabning af Abscessus retroperitonæalis havde dødeligt Udfald.

Paracentese af Brystet udførtes udenfor Sygehus 5 Gange hos 1, 3 Gange hos 1.

Paracentese af Underlivet. Foruden de opgivne Antal anføres af flere Læger, at saadanne oftere ere foretagne, uden Angivelse af Antal, ligesom samme Operation i enkelte Tilfælde er gjentaget flere Gange hos samme Person.

Ovariotomi. Paa Sygehus: 1 heldigt Udfald, 2 dødeligt Udfald, deraf et ved indvendig Blødning; udenfor Sygehus er i 4 Tilfælde anført dødeligt Udfald.

Punktion af Ovarialsvulst udførtes udenfor Sygehus: 4 Gange hver hos 2 Personer; i et Tilfælde gjordes senere Spaltning af Bugvæggen og Udskyllen af Cysten (se Side 107).

Borttagelse af Polyper i andre Organer end Livmoderen. Polypens Sæde: i Næsen 156, i Øret 21, i Endetarmen 5, i Strubehovedet 4, i Svælget 2, i Urinrøret 2.

Underbinding af Arterier. Paa Sygehus: Arteria carotis communis ved Vulnus 1 (død af Meningit), Arteria brachialis 1, Arteria radialis 1, Arteria femoralis 1 og Arteria tibialis postica 1, begge de sidste hos samme Person; Udfaldet i alle 4 Tilfælde heldigt. Udenfor Sygehus: Arteria brachialis 1 (død af Pyæmia), Arteria radialis 1 (heldigt Udfald), Arteria ulnaris 1, Arcus superficialis manus 2, Arteria tibialis postica 1; Udfaldet er ikke angivet.

triciske Operationer i 1878.

Vending.	Udtrækning ved Bækkenende-fødsel.	Perforation.	Embryotomi.	Partus præmaturus artificialis.	Efterbyrds-Operationer.
127 [2])	22	24	9	6	77
45	6	4	4	3	23
10	-	3	-	1	6
32	6	4	-	2	22
26	5	5	-	-	5
11	5	4	3	-	9
3	-	4	2	-	12

hjelp (i 3 Tilfælde forløstes begge Tvillinger ved Tang, — i 2: begge ved Vending, — Udtrækning og 2den ved Tang). Ved 2 Partus præmaturus artificialis forløstes endvidere

Tenotomier. Paa Sygehus: Tendo Achillis 5, Musculus semitendinosus 1, Musculus semimembranosus 1, Musculus biceps femoris 1, Musculus tibialis anticus 1, Musculus tibialis posticus 1.

Luxationer. Følgende Luxationer ere reponerede Antal Gange. Paa Sygehus: Luxatio humeri 1, Luxatio antibrachii 2, Luxatio femoris 1. Udenfor Sygehus: Luxatio maxillæ inferioris 4, Luxatio humeri 119, Luxatio antibrachii 24, Luxatio ulnæ 3, Luxatio radii 7, Luxatio manus 4, Luxatio digiti 4, Luxatio pollicis 1, Luxatio femoris 6, Luxatio genu 2, Luxatio pedis 1, Luxatio hallucis 1.

Tracheotomi. Paa Sygehus: Indikation: Angina membranacea 4 (et heldigt, tre dødeligt Udfald), Diphtheritis 1 (dødeligt Udfald), Fractura laryngis 1 (heldigt Udfald).

Operation for Vandbrok. Paa Sygehus: Punktion med paafølgende Jodinjektion 7, Carbolsyreinjektion 2, Radikaloperation 1. Udenfor Sygehus: Punktion med Jodinjektion 49, Carbolsyreinjektion 2.

Herniotomi. Paa Sygehus: i 2 heldigt, i 2 dødeligt Udfald; udenfor Sygehus: i 6 heldigt, i 7 dødeligt Udfald.

Lithotomia. Paa Sygehus: Stenens Vægt 107 Gram, heldigt Udfald.

Operation for Ectopia vesicæ. Paa Sygehus: 7 Gange hos 1 Person, der udgik helbredet, 2 Gange hos 1 Person, der døde af Peritonit.

Operation for Fistula urinaria i begge Tilfælde heldigt Udfald.

Amputation af collum uteri udførtes med heldigt Udfald.

Operation for Atresia vaginæ udførtes i begge Tilfælde med heldigt Udfald.

Operation for Fistula vesico-vaginalis. Paa Sygehus 7 Gange hos samme Person. der udgik i Bedring, 2 Gange hos 1 helbredet.

Af **obstetriciske Operationer** opgives udførte 892 hvis Art og Fordeling paa Stifterne sees af Tabel XXVIII (se foran Side L og LI).

Tabel XXIX viser Operationernes Udfald for Mødre og Børn.

Obstetriciske Operationers Udfald for Mødre og Børn.

Tabel XXIX.	Samlet Antal Operationer.	Mødre.			Børn.		
		Antal, for hvilke Udfald er opgivet.	Deraf døde [1]).	Forhold i pCt.	Antal, for hvilke Udfald er opgivet.	Deraf vare dødfødte.	Forhold i pCt.
Tangforløsning	[2]) 627	589	21	3.6	600	92	15.3
Vending	[3]) 127	120	24	20.0	125	76	60.8
Udtrækning ved Bækkenendefødsel	22	19	2	10.5	22	13	59.1
Perforation	24	23	8	34.8	-	-	-
Embryotomi	9	9	5	55.6	-	-	-
Partus præmaturus artificialis	[4]) 6	6	-	-	8	4	50.0
Efterbyrdsoperationer	77	59	5	8.5	-	-	-

[1]) Dødsaarsagerne ville sees af Tabel XII Side XXII.

[2]) Ved 3 Tvillingfødsler Tang paa begge Tvillinger, altsaa 624 Fødende; hos 2 af disse var 1ste Tvilling forløst ved Udtrækning og 2den Tvilling ved Tang; for en af Konerne er Udfaldet ikke opgivet, den anden, der døde, er opført under »Tangforløsning».

[3]) Ved 2 Tvillingfødsler Vending af begge Tvillinger, altsaa 125 Fødende; hos 5 af disse var 1ste Tvilling forløst ved Tang og 2den Tvilling ved Vending; 3 af Konerne døde, 2 kom sig; Tilfældene ere optagne under «Vending». — 1 Operation paa Kvinde efter Døden (død af Emboli), hvor Fosteret havde været afdøet i flere Dage, er ikke medtaget.

[4]) Ved 2 Operationer var der Tvillingfødsel.

Af Tabellerne XXX—XXXVI (se Side LIII—LVI) sees Udfaldet af udførte Tangforløsninger, Vendinger, Udtrækning paa Bækkenenden, Perforation, Embryotomi og Partus præmaturus artificialis efter de forskjellige Indikationer og Udfaldet for Operationer udførte paa begge Tvillinger.

Antallet af **Fødte** og **Døde** vil sees af Tabel XXXVII (se Side LVII), der er et Uddrag af Presternes til det statistiske Bureau indsendte Opgaver over Døbte og Begravede, hvorved bemærkes, at de deri anførte Tal ikke ere opførte efter den endelige, men efter en foreløbig Bearbeidelse.

Tabel XXXVIII (se Side LVIII og LIX) viser Antallet af **Fødte** og **Døde** i Rigets By- og Landdistrikter.

Antallet af **Fødte** (fraregnet Dødfødte) udgjorde 58 126, og var der for hele Riget et Overskud af 28 432 Fødte over Døde og Forholdet mellem hine og disse = 100: 51.1. I 1878 var der 500 Fødte færre end i 1877

Udfald af Tangforløsninger for Mødre og Børn — efter de forskjellige Indikationer.

Tabel XXX. Indikation.	Ialt udførte Tangforløsninger.	Mødre.			Børn.		
		Antal, for hvilke Udfald er opgivet.	Deraf døde.	Forhold i pCt.	Antal, for hvilke Udfald er opgivet.	Deraf vare dødfødte.	Forhold i pCt.
Utilstrækkel. eller smertefulde Veer	[1]) 466	[2]) 442	8	1.8	449	48	10.7
Bækkensneverhed	60	[3]) 54	2	3.7	55	13	23.6
Barselkrampe	26	[4]) 23	7	30.4	24	7	29.2
Fremfald af Navlesnoren	11	11	-	-	11	6	54.5
Skjevt Isseleie	8	8	-	-	8	-	-
Ansigtsfødsel	6	6	-	-	6	3	-
Aftagende Fosterlyd	6	6	-	-	6	-	-
Blødning og Placenta prævia	5	4	-	-	4	2	-
Ueftergivelig Modermund eller ydre Fødselsdele	5	4	-	-	2	1	-
Issefødsel med Panden fortil	5	5	-	-	5	2	-
Svulst paa Fosterhoved	3	2	-	-	2	-	-
Sidstkommende Hoved	3	3	-	-	2	1	-
Livmoderbristning	2	2	2	-	2	2	-
For kort eller omslynget Navlesnor	2	2	-	-	2	2	-
Stort Foster	2	2	-	-	2	-	-
Brækninger	1	1	1	-	1	-	-
Vatersot	1	1	-	-	1	-	-
Fremfald af Skeden	1	1	-	-	1	-	-
Svulst i Bækkenet	1	1	1	-	1	1	-
Pandeleie	1	1	-	-	1	-	-
Afdøet Foster	1	1	-	-	(1)	(1)	-
Uopgiven Indikation	11	9	-	-	11	1	-

[1]) 461 Fødende, idet 3 vare Tvillingfødsler.
[2]) Her ikke medtaget 2 Fødende, hvor 2den Tvilling forløstes ved Vending, under hvilken Operation de ere optagne.
[3]) Her ikke medtaget 1 Fødende, død efter Vending af 2den Tvilling, under hvilken sidste Operation Udfaldet er optaget.
[4]) Her ikke medtaget 2 Fødende, som døde efter Forløsning af 2den Tvilling ved Vending, hvor de ville findes medtagne.

(58 626), 103 Fødte færre end i 1876 (58 229), derimod 1 839 Fødte flere end i 1875 (56 287) og 3 198 Fødte flere end i 1874 (54 928).

Tabel XXXIX (se Side LX) viser Antallet af Tvilling- og Trillingfødsler og enkelte Forhold af Dødfødte i Riget og dets Stifter.

Antallet af **Døde** i Riget og dets Stifter i 1878—1869 sees af Tabel XL (se Side LX og LXI).

Udfald af Vending for Mødre og Børn — efter de forskjellige Indikationer.

Tabel XXXI. Indikation.	Ialt udførte Vendinger.	Mødre.			Børn.		
		Antal, for hvilke Udfald er opgivet.	Deraf døde.	Forhold i pCt.	Antal, for hvilke Udfald er opgivet.	Deraf vare dødfødte.	Forhold i pCt.
Tverleie	[1]) 80	76	7	9.2	79	43	54.4
Placenta prævia og Blødning	13	13	6	46.2	13	9	69.2
Bækkensneverhed	7	7	4	-	7	6	-
Utilstrækkelige Veer	[2]) 6	6	1	-	6	3	-
Fremfald af Navlesnoren	5	5	-	-	5	4	-
Barselkrampe	5	5	4	-	5	5	-
Fremfalden Arm, 1ste Isseleie	2	2	-	-	2	1	-
Fremfalden Haand og Fod	1	1	-	-	1	-	-
Skjevt Hovedleie	2	1	1	-	2	1	-
Tverleie og Fibroidsvulst i Livmoderen	1	-	-	-	-	-	-
Bristning af Livmoderen	1	1	1	-	1	1	-
Paa Kvinde, død af Emboli	1	(1)	(1)	-	(1)	[3]) (1)	-
Uopgiven Indikation	4	3	-	-	4	3	-

[1]) I 1 Tvillingfødsel af begge Tvillinger, altsaa 79 Fødende.
[2]) Hos en anden Kone blev ogsaa begge Tvillinger forløste ved Vending, 1ste paa Grund af Tverleie, 2den paa Grund af utilstrækkelige Veer. Konen, der kom sig, er opført her.
[3]) Afdøet flere Døgn før Forløsningen.

Udfald af Udtrækning ved Bækkenendefødsel — efter de forskjellige Indikationer.

Tabel XXXII. Indikation.	Ialt udførte Udtrækninger.	Mødre.		Børn.	
		Antal, for hvilke Udfald er opgivet.	Deraf døde.	Antal, for hvilke Udfald er opgivet.	Deraf vare dødfødte.
Bækkenendefødsel	10	10	-	10	5
Bækkensneverhed	3	3	-	3	2
Afdøet Foster	3	3	-	3	3
Fremfald af Navlesnoren	2	1	-	2	-
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	[1]) 1	-	-	1	-
Barselkrampe	[1]) 1	-	-	1	1
Livmoderbristning	1	1	1	1	1
2den Tvilling	1	1	1	1	1

[1]) Ved begge Fødsler forløstes 2den Tvilling ved Tang; Tilfældene ere opførte under «Tangforløsninger» (Tabel XXX).

Udfald af Perforationer — efter de forskjellige Indikationer.

Tabel XXXIII. Indikation.	Ialt udførte Perforationer.	Antal Mødre, for hvilke Udfaldet er opgivet.	Deraf Døde.
Bækkensneverhed	12	12	3
Langvarig Fødsel uden Fremgang [1])	5	4	3
Striktur af Modermund, afdøet Foster	1	1	-
Ansigtsleie	2	2	1
Svulst i Bækkenet og Ansigtsleie	1	1	1
Skjevt Hovedleie	1	1	-
Hydrocephalus	1	1	-
Uopgiven Indikation	1	1	-

[1]) Efter forgjæves Forsøg paa Forløsning paa anden Maade.

Udfald af Embryotomier — efter de forskjellige Indikationer.

Tabel XXXIV. Indikation.	Ialt udførte Embryotomier.	Antal Mødre, for hvilke Udfaldet er opgivet.	Deraf Døde.
Bækkensneverhed	4	4	2
Forsømt Tverleie	4	4	3
Afdøet Foster, efter Hovedets Fødsel	1	1	-

Udfald af Partus præmaturus artificialis — efter de forskjellige Indikationer.

Tabel XXXV. Indikation.	Antal udførte Partus præmaturus artificialis.	Mødre	Børn	
		levende.	levende.	dødfødte.
Bækkensneverhed	5	5	2	[1]) 4
Nephrit og Kramper	1	1	[2]) 2	-

[1]) 1 Tvillingfødsel (1ste Tvilling forløst ved Perforation, 2den ved Vending).
[2]) Tvillingfødsel (1ste Tvilling ved Tang, 2den ved Udtrækning).

Tvillingfødsler, hvor der foretoges kunstig Forløsning af begge Tvillinger.

Tabel XXXVI. Operation[1]).	Mødre			1ste Tvilling			2den Tvilling		
	levende.	døde.	uopg. Udf.	levende.	døde.	uopg. Udf.	levende.	døde.	uopg. Udf.
Tang paa begge Tvillinger	2	-	1	2	-	1	1	1	1
Tang paa 1ste, Vending paa 2den Tvilling	2	3	-	2	1	2	1	4	-
Tang paa 2den, Udtrækning paa 1ste Tvilling	-	1	1	1	1	-	2	-	-
Vending paa begge Tvillinger	2	-	-	2	-	-	2	-	-
Kunstig Fremkaldelse af fortidlig Fødsel:									
1. Tang paa 1ste, Udtrækning af 2den Tvilling	1	-	-	1	-	-	1	-	-
2. Perforation af 1ste, Vending af 2den Tvilling	1	-	-	-	(1)	-	-	1	-
Tilsammen	8	4	2	8	3	3	7	6	1
	14			14			14		

[1]) Udfaldet for samtlige disse ere medtagne i de øvrige Tabeller.

I Lægernes Dødslister opgives Dødsaarsagerne for 14 096 eller 47.5 pCt. af samtlige i 1878 indtrufne Dødsfald og 49.4 pCt. af de ved Sygdom indtrufne Dødsfald (28 538).

De af Lægerne opgivne Dødsaarsagers Forhold (i pCt.) til samtlige indtrufne Dødsaarsager i de enkelte Lægedistrikter sees af Tabel XLI (se Side LXII og LXIII).

De af Lægerne opførte Dødsaarsager ere sammenstillede i de i Slutningen af den almindelige Beretning indtagne Tabeller XLIX, L og LI, hvoraf den ene viser de kjendte Dødsaarsagers Fordeling paa Stifterne samt Fordeling paa Kjøn og Alder, den anden giver Oplysning om Dødsaarsagerne i Byerne, forsaavidt Opgave derfra er indkommen, og den tredie viser Dødsaarsagernes Fordeling paa Alder og Kjøn inden Byerne

De hyppigst opgivne **Dødsaarsager** sees af Tabel XLII, Side LXVI.

Af **retsmedicinske Forretninger** udførtes 213, hvoraf 93 vare Syns- og Obduktionsforretninger over Døde, 110 Undersøgelser og Erklæringer over Levende og 10 til Afgjørelse af Spørgsmaal i anden Anledning. Tabel XLIII (se Side LXIV og LXV) viser disse Forretningers Gjenstand med Fordeling paa Rigets Stifter og Amter.

Fødte og Døde.

Tabel XXXVII.	Fødte.	Døde			Dødfødte [1]).	Omkomne paa voldsom Maade	
		ialt.	i 1ste Døgn [1]).	paa Barselseng.		ved ulykkelige Hændelser.	ved Selvmord.
Riget	58 126	29 694	353	316	2 031	1 027	129
I. Christiania Stift	16 925	8 073	119	84	643	274	36
II. Hamars —	6 607	3 379	41	25	187	57	21
III. Christiansands —	11 017	6 200	62	59	393	201	23
IV. Bergens —	8 690	4 792	53	58	350	167	14
V. Trondhjems —	7 977	4 278	49	41	258	119	27
VI. Tromsø —	6 910	2 972	29	49	200	209	8
1. Christiania By	4 358	2 003	33	16	194	46	9
2. Akershus Amt	2 759	1 407	26	8	103	43	7
3. Smaalenenes —	3 645	1 729	19	22	120	66	7
4. Buskeruds —	3 227	1 597	21	21	117	54	5
5. Jarlsb. og Laurv. —	2 936	1 337	20	17	109	65	8
6. Hedemarkens —	3 617	1 627	17	20	107	40	12
7. Christians —	2 990	1 752	24	5	80	17	9
8. Bratsbergs —	2 574	1 357	13	11	87	47	7
9. Nedenæs —	2 521	1 408	19	13	77	48	6
10. Lister o. Mandals —	2 233	1 496	10	17	89	50	4
11. Stavanger —	3 689	1 939	20	18	140	56	6
12. Søndre Bergenh. —	3 514	1 881	30	27	138	52	4
13. Bergens By	1 518	856	8	9	57	13	4
14. Nordre Bergenh. Amt	2 368	1 375	11	11	91	51	3
15. Romsdals —	3 495	1 809	20	20	133	101	13
16. Søndre Trondhj. —	3 423	1 884	18	23	126	35	9
17. Nordre — —	2 349	1 265	15	9	63	34	8
18. Nordlands —	3 896	1 489	14	23	112	98	7
19. Tromsø —	2 023	899	7	17	63	49	-
20. Finmarkens —	991	584	8	9	25	62	1

[1]) Efter Dødfødteanmeldelserne.

De **Vaccineredes** Antal udgjorde i 1878 ifølge Embedslægernes Indberetninger 50 809 eller 87.1 pCt. af Middeltallet af levende Fødte i Treaaret 1876—1878; i 1877 var Antallet af Vaccinerede 42 986 eller 74.5 pCt. af Middeltallet af levende Fødte i Treaaret 1875—1877, i 1876 var Antallet af Vaccinerede 43 023 eller 76.2 pCt. af Middeltallet af levende Fødte i Treaaret 1874—1876.

Antal Fødte og Døde i By-

Tabel XXXVIII.	Bydistrikt.				
	Fødte.	Døde			Dødfødte[1]).
		ialt.	i 1ste Døgn[1]).	paa Barselseng.	
Riget	14 289	7 369	94	85	579
I. Christiania Stift	7 492	3 522	52	38	323
II. Hamars —	211	106	3	3	3
III. Christiansands —	2 965	1 655	14	20	102
IV. Bergens —	1 753	971	8	9	65
V. Trondhjems —	1 270	823	13	9	62
VI. Tromsø —	598	292	4	6	24
1. Christiania By	4 358	2 003	33	16	194
2. Akershus Amt	139	52	1	-	4
3. Smaalenenes —	1 115	552	5	7	49
4. Buskeruds —	946	504	6	11	41
5. Jarlsb. og Laurv. —	934	411	7	4	35
6. Hedemarkens —	136	62	1	3	3
7. Christians —	75	44	2	-	-
8. Bratsbergs —	618	341	3	2	16
9. Nedenæs —	441	238	3	6	9
10. Lister og Mandals —	623	408	1	3	21
11. Stavanger —	1 283	668	7	9	56
12. Søndre Bergenhus —	-	-	-	-	-
13. Bergens By	1 518	856	8	9	57
14. Nordre Bergenhus Amt	16	9	-	-	-
15. Romsdals —	589	354	4	1	30
16. Søndre Trondhjems —	747	492	6	8	34
17. Nordre — —	153	83	3	-	6
18. Nordlands —	97	48	-	-	3
19. Tromsø —	233	105	2	4	10
20. Finmarkens —	268	139	2	2	11

[1]) Efter Dødfødteanmeldelserne.

Procentforholdet af de i 1878 Vaccinerede til Middeltallet af de i Treaaret 1876—1878 levende Fødte vil for Riget og dets enkelte Stifter sees af følgende Oversigt i Tabel XLIV (se Side LXVII).

Af **Sygehuse** haves 45 faste, nemlig: Rigshospitalet, der er klinisk Undervisningsanstalt, Diakonissehuset, 5 Sygehuse for Spedalske, 5 militære Sygehuse, 18 Amtssygehuse og 15 kommunale By-Sygehuse. Desuden findes

og Landdistrikter i 1878.

Landdistrikt.								
Omkomne paa voldsom Maade		Fødte.	Døde			Dødfødte[1]).	Omkomne paa voldsom Maade	
ved ulykkelige Hændelser.	ved Selvmord.		ialt.	i 1ste Døgn[1]).	paa Barselseng.		ved ulykkelige Hændelser.	ved Selvmord.
197	34	43 837	22 325	259	231	1 452	830	95
93	16	9 433	4 551	67	46	320	181	20
6	2	6 396	3 273	38	22	184	51	19
47	7	8 052	4 545	48	39	291	154	16
15	4	6 937	3 821	45	49	285	152	10
17	3	6 707	3 455	36	32	196	102	24
19	2	6 312	2 680	25	43	176	190	6
46	9	..	-	-	-	-	-	-
3	-	2 620	1 355	25	8	99	40	7
20	2	2 530	1 177	14	15	71	46	5
15	1	2 281	1 093	15	10	76	39	4
9	4	2 002	926	13	13	74	56	4
4	-	3 481	1 565	16	17	104	36	12
2	2	2 915	1 708	22	5	80	15	7
21	2	1 956	1 016	10	9	71	26	5
4	1	2 080	1 170	16	7	68	44	5
8	1	1 610	1 088	9	14	68	42	3
14	3	2 406	1 271	13	9	84	42	3
-	-	3 514	1 881	30	27	138	52	4
13	4	-	-	-	-	-	-	-
-	-	2 352	1 366	11	11	91	51	3
12	2	2 906	1 455	16	19	103	89	11
5	1	2 676	1 392	12	15	92	30	8
2	-	2 196	1 182	12	9	57	32	8
2	1	3 799	1 441	14	23	109	96	6
6	-	1 790	794	5	13	53	43	-
11	1	723	445	6	7	14	51	-

flere mindre Sygehuse, der i Regelen kun benyttes under Fisketiden. Ved Rigets Strafanstalter er indrettet særskilte Sygeafdelinger og ved forskjellige Fattighus og Grubeverker forefindes Sygestuer. Antallet af Sindssygeasyler var 10, nemlig 2 Statsasyler, 6 kommunale Asyler og 2 private.

I Tabel XLVII (se Side LXXII—LXXV) gives en Oversigt over

Antal Døde i Ti-

Tabel XL.	1878.	1877.	1876.	1875.
Riget.....	29 694	31 471	34 607	33 949
Christiania Stift...	8 073	9 178	10 581	10 039
Hamars — ...	3 379	3 680	3 549	3 738
Christiansands — ...	6 200	6 246	7 313	6 879
Bergens — ...	4 792	4 900	5 154	5 470
Trondhjems — ...	4 278	4 630	4 619	4 371
Tromsø — ...	2 972	2 837	3 391	3 452

Antal Tvilling- og Trillingfødsler og enkelte Forhold af Dødfødte.

Tabel XXXIX.	Antal Tvillingfødsler.	Antal Trillingfødsler.	Dødfødte og Døde i 1ste Døgn[1]).			Dødfødte efter Presternes Opgaver.	Forholdet af Dødfødte (alene) til samtlige Fødte (Dødfødte medregnede[2]) i pCt.
			Tilsammen.	Deraf			
				Dødfødte.	Døde i 1ste Døgn.		
Riget.....	766	15	2 384	2 031	353	2 055	3.4
Christiania Stift..	210	5	762	643	119	638	3.7
Hamars — ..	87	1	228	187	41	190	2.8
Christiansands — ..	143	1	455	393	62	396	3.5
Bergens — ..	127	3	403	350	53	353	3.9
Trondhjems — ..	114	2	307	258	49	276	3.3
Tromsø — ..	85	3	229	200	29	202	2.8

[1]) Efter Dødfødteanmeldelserne.
[2]) Beregnet efter Presternes Opgaver.

Antallet af de paa Sygehusene behandlede Syge, Behandlingens Udfald, Behandlingstid og Medikamentudgift.

I Tabel XLVIII (se Side LXXVI—LXXIX) gives en Oversigt over de paa Sygehusene til Behandling indkomne Grupper af Sygdomstilfælde.

Antallet af **Apotheker** var 75, nemlig 39 med reelt og 35 med personligt Privilegium samt 1, der er priviligeret Rigshospitalet som saadant; til 1 i Vadsø (Finmarkens Amt) hører Filialafdeling. 26 Apotheker vare i Christiania Stift, 6 i Hamars, 21 i Christiansands, 7 i Bergens, 10 i Trondhjems og 5 i Tromsø Stift.

Under Fisketiden er aabnet Medicinudsalg i Lofoten (Nordlands Amt).

aaret 1869—1878.

1874.	1873.	1872.	1871.	1870.	1869.
32 499	29 808	29 417	29 567	28 120	29 534
9 555	8 473	7 849	7 889	8 149	8 403
3 860	3 498	3 142	3 293	3 379	3 371
6 377	6 094	6 287	6 510	5 425	6 116
4 890	4 652	4 398	4 632	4 056	4 474
4 576	4 252	4 595	4 252	4 229	3 975
3 241	2 839	3 146	2 991	2 862	3 195

Foruden Apothekerne bestod Personalet af 10 Pharmaceuter som Provisorer, 69 examinerede og 32 uexaminerede Pharmaceuter og 78 Disciple.

I 1878 have 21 bestaaet pharmaceutisk Examen.

Medicinalpersonalet. 22 examinerede Læger udgik fra Universitet. Ifølge Fortegnelsen for 1878 var Antallet af autoriserede Læger 534 (i 1877: 518), hvoraf 218 vare bosatte i Christiania Stift, 47 i Hamars, 76 i Christiansands, 56 i Bergens, 68 i Trondhjems og 39 i Tromsø Stift; 14 vare bosatte i Udlandet, og for 16 savnes Oplysning om Opholdsstedet. 9 vare ansatte som Professorer, 2 forhenværende Professorer, 1 Stipendiat ved Universitetet, 1 Medicinaldirektør, 1 Fuldmægtig i Indre-Departementets Medicinalafdeling, 1 Overlæge for den spedalske Sygdom, 5 Stadsfysici, 1 Stadslæge, 137 Distriktslæger (en Landfysicus), 4 Berglæger, 1 Fængselslæge, 1 Politilæge, 19 By- og Fattiglæger, 2 Direktører for Sindssygeasyler, 1 Direktør for Rigshospitalet, 31 Læger ved Sygehuse, Fødselsstiftelser, Sindssygeasyler og Stiftelser for Spedalske (desuden vare ansatte ved Sygehuse 45 Læger, som tillige indehavde andre Stillinger), 1 Generalchirurg, 6 Brigadelæger, 25 Korpslæger, 16 Kompagnichirurger, 7 Marinelæger (hvoraf 1 Prosektor ved Universitetet) og 1 Assistent ved Rigshospitalets pathologisk-anatomiske Laboratorium; 2 indehavde civilt Embede udenfor Lægestanden. 249 Læger opføres uden fast Ansættelse.

Af **Tandlæger** fandtes efter Fortegnelsen for 1878: 32, hvoraf 5 uexaminerede (i 1877: 28). Alle vare bosatte i Byer, deraf 18 i Christiania Stift, 1 i Hamars, 4 i Christiansands, 3 i Bergens og 2 i Trondhjems Stift; for 4 er Bosted ikke opgivet.

Jordemoderexamen blev taget af 44, nemlig 30 Elever ved Skolen i Christiania og 14 i Bergen. Efter Embedslægernes Indberetninger var der 693 Jordemødre (i 1877: 645), dels ansatte, dels privat praktiserende, nemlig 188 i Christiania Stift, 77 i Hamars, 108 i Christiansands, 129 i Bergens, 111 i Trondhjems og 80 i Tromsø Stift.

Procentforhold mellem de af Lægerne opgivne ved kjendte fald inden de en-

Tabel XLI.

Amt.	Distrikt.	Dødsfald ialt.	Dødsfald anmeldte af Læger.	Dødsfald pCt.
I.	Christiania By	2003	1894	94.6
II.	Akershus Amt:			
	Høland	202	118	58.4
	Aker	444	201	45.2
	Follo	240	93	38.5
	Ullensaker	521	172	33.0
III.	Smaalenenes Amt:			
	Fredrikshald	210	185	88.1
	Moss	261	147	56.3
	Sarpsborg	733	339	46.2
	Eidsberg	304	116	38.2
	Hvaløerne	221	55	24.9
IV.	Buskeruds Amt:			
	Landfysikatet	585	552	94.4
	Sandsvær	181	149	82.3
	Modum	353	269	76.2
	Ringerike	242	175	72.3
	Rollag	73	20	27.4
	Næs } Aal }	163	20	12.3
V.	Jarlsberg og Laurviks Amt:			
	Hof	298	154	51.7
	Tønsberg	581	290	49.9
	Laurvik	458	200	43.7
VI.	Hedemarkens Amt:			
	Trysil	74	42	56.8
	Rendalen	123	69	56.1
	Tønset	146	72	49.3
	Hedemarken	602	275	45.7
	Søndre Østerdalen	238	84	35.3
	Solør og Odalen	438	126	28.8
VII.	Christians Amt:			
	Faaberg	263	157	59.7
	Nordre Valders	142	83	58.5
	Toten	339	152	44.8
	Lom	230	102	44.3
	Hadeland og Land	304	118	38.8
	Søndre Valders	182	57	31.3
	Lesje	99	27	27.3
	Ringebu	193	45	23.3
VIII.	Bratsbergs Amt:			
	Kragerø	319	262	82.1
	Skien	461	301	65.3
	Hviteseid	124	66	53.2
	Laardal	142	55	38.7
	Tinn	59	22	37.3
	Holden	162	44	27.2
	Sauland	90	22	24.4
IX.	Nedenæs Amt:			
	Arendal	90	51	56.7
	Østre Nedenæs	513	289	56.3
	Aamli	94	41	43.6
	Vestre Nedenæs	503	218	43.3
	Evje	131	55	42.0
	Sætersdalen	77	25	32.5
X.	Lister og Mandals Amt:			
	Christiansand	265	246	92.8
	Lyngdal	303	134	44.2
	Flekkefjord	260	93	35.7
	Oddernæs	434	111	25.6
	Undal	234	31	13.2
XI.	Stavanger Amt:			
	Stavanger	606	300	49.5
	Karmøen	256	108	42.2
	Sandnæs	203	84	41.4
	Haugesund	169	69	40.8
	Finnø	171	57	33.3
	Sand	222	44	19.8
	Ekersund	202	39	19.3
	Sogndal	110	14	12.7
XII.	Søndre Bergenhus Amt:			
	Indre Søndhordland	139	73	52.5
	Voss	154	64	41.6
	Ytre Hardanger	186	65	34.9
	Indre Nordhordland	255	77	30.2
	Nordre Midthordland	321	73	22.7
	Ytre Nordhordland	221	43	19.5
	Indre Hardanger	129	24	18.6
	Ytre Søndhordland	248	37	14.9
	Søndre Midthordland	175	22	12.6

Sygdomme foraarsagede Dødsfald og de ialt indtrufne Dødskelte Distrikter.

Amt.	Distrikt.	Dødsfald ialt.	Dødsfald anmeldte af Læger.	Dødsfald pCt.
XIII.	Bergens By	856	795	92.9
XIV.	Nordre Bergenhus Amt:			
	Ytre Nordfjord	82	44	53.7
	Ytre Sogn	132	69	52.3
	Nordfjordeidet	76	37	48.7
	Kinn	101	43	42.6
	Indre Sogn	120	44	36.7
	Lyster	134	49	36.6
	Midtre Sogn	90	29	32.2
	Indre Nordfjord	192	55	28.6
	Lærdal	160	43	26.9
	Ytre Søndfjord	127	33	26.0
	Indre —	161	31	19.3
XV.	Romsdals Amt:			
	Sundal	87	49	56.3
	Søndre Nordmøre	418	179	42.8
	Ytre Romsdal	190	76	40.0
	Nordre Søndmøre	225	86	38.2
	Ørskog	159	51	32.1
	Østre Søndmøre	71	20	28.2
	Surendal	118	33	28.0
	Indre Romsdal	145	40	27.6
	Nordre Nordmøre	116	27	23.3
	Indre Søndmøre	124	27	21.8
	Vestre —	156	19	12.2
XVI.	Søndre Trondhjems Amt:			
	Trondhjems Stadsfysikat	492	475	96.5
	Ytre Fosen	103	60	58.3
	Røros	82	44	53.7
	Orkedal	292	118	40.4
	Indre Fosen	62	25	40.3
	Nordre —	87	35	40.2
	Strinden	224	73	32.6
	Selbu	85	22	25.9
	Søndre Fosen	189	38	20.1
	Opdal	65	12	18.5
	Guldal	203	33	16.3
XVII.	Nordre Trondhjems Amt:			
	Levanger	221	122	55.2
	Stenkjær	126	68	54.0
	Grong	87	43	49.4
	Namsos	160	63	39.4
	Stjørdal	273	103	37.7
	Inderøen	181	60	33.1
	Frosten	129	35	27.1
	Ytre Namdal	88	23	26.1
XVIII.	Nordlands Amt:			
	Vefsen	111	76	68.5
	Østlofoten	92	54	58.7
	Buksnæs	71	39	54.9
	Skjærstad	93	38	40.9
	Brønnø	120	49	40.8
	Folden	39	15	38.5
	Gildeskaal	62	19	30.6
	Sortland	87	25	28.7
	Alstahaug	134	38	28.4
	Bodø	70	17	24.3
	Stegen	63	15	23.8
	Hadsel	121	25	20.7
	Lødingen	68	13	19.1
	Flakstad	46	8	17.4
	Lurø	87	15	17.2
	Ofoten	51	6	11.8
	Ranen	174	17	9.8
XIX.	Tromsø Amt:			
	Ibestad	132	78	59.1
	Tromsø	164	84	51.2
	Karlsø	34	17	50.0
	Lyngen	95	30	31.6
	Lenvik	92	26	28.3
	Trondenæs	117	32	27.4
	Skjærvø	100	13	13.0
	Malangen	98	11	11.2
	Tranø	67	3	4.5
XX.	Finmarkens Amt:			
	Tanen	44	21	47.7
	Hammerfest	104	47	45.2
	Sydvaranger	28	11	39.3
	Vardø	67	21	31.3
	Kistrand	42	12	28.6
	Vadsø	109	30	27.5
	Loppen	31	6	19.4
	Alten	121	23	19.0
	Maasø	38	3	7.9

Oversigt over de i 1878 udførte

Tabel XLIII.

	Samtlige anmeldte retsmedicinske Forretninger.	Undersøgelse af Døde							
		Selvmord.	Mishandling.	Ulykkestilfælde.				Dødsfald af Sygdom.	Dødsfald paa Barselseng.
				Drukning.	Ydre Beskadigelser.	Forgiftning.	Kvælning.		
Riget	213	[1] 5	[2] 7	[3] 16	[4] 7	[5] 2	1	[6] 10	-
I. Christiania Stift	81	1	3	7	2	-	-	4	-
II. Hamars —	15	-	-	-	1	-	-	-	-
III. Christiansands —	46	1	2	1	2	-	1	1	-
IV. Bergens —	21	1	1	2	-	-	-	2	-
V. Trondhjems —	26	2	-	6	2	-	-	1	-
VI. Tromsø —	24	-	1	-	-	2	-	2	-
1. Christiania By	16	-	1	5	1	-	-	1	-
2. Akershus Amt	14	1	-	-	1	-	-	1	-
3. Smaalenenes —	10	-	-	-	-	-	-	-	-
4. Buskeruds —	24	-	-	1	-	-	-	1	-
5. Jarlsberg og Laurv. —	17	-	2	1	-	-	-	1	-
6. Hedemarkens —	7	-	-	-	-	-	-	-	-
7. Christians —	8	-	-	-	1	-	-	-	-
8. Bratsbergs —	21	-	1	-	1	-	1	-	-
9. Nedenæs —	7	-	1	-	-	-	-	1	-
10. Lister og Mandals —	9	-	-	-	1	-	-	-	-
11. Stavangers —	9	1	-	1	-	-	-	-	-
12. Søndre Bergenhus —	10	1	1	1	-	-	-	2	-
13. Bergens By	2	-	-	-	-	-	-	-	-
14. Nordre Bergenhus Amt	9	-	-	1	-	-	-	-	-
15. Romsdals —	12	-	-	3	1	-	-	-	-
16. Søndre Trondhjems —	8	1	-	1	1	-	-	-	-
17. Nordre — —	6	1	-	2	-	-	-	1	-
18. Nordlands —	9	-	-	-	-	-	-	2	-
19. Tromsø —	10	-	1	-	-	-	-	-	-
20. Finmarkens —	5	-	-	-	-	2	-	-	-

[1]) Hængning (2), Drukning (1), Cyankalium (1). — [2]) Læsion af Hovedet 5 (deraf 4 Frac- (2), Fractura basis cranii (1), Commotio cerebri ved Fald (1), Træsplint gjennem Planum or- — [6]) Hjerneapoplexi (2). Meningit ved Otitis interna (1), Hjerneabsces (1), Overanstrængelse og Pyopyelit (1), Intestinalkatarrh (1). — [7]) Lungebetændelse (2), Cholera nostras (1), med- Anledning af Vand- og Brødstraf. — 1 var Idiot. — [11]) 1 ukonfirmeret Pige. — [12]) 2 behand- dræbte sin Kone. — 1 (i Haugesunds Distrikt) er ikke bleven optaget i den efterfølgende Forretninger. — [13]) I Anledning af ilagt Straf. — [14]) 1 Barnemorderske. — 1 Mand, der havde ders Død. — 1 Pige i Anledning af Concubinat. — [15]) 2 i Anledning af Umyndiggjørelse. — (sandsynlig forøvet Mord for over 50 Aar tilbage). — 1 Erklæring i en Paternitetssag. — 1 Fractura vertebræ. — 1 om, hvorvidt Kvinde kan vide sig svanger 1½ Maaned efter Coitus.

retsmedicinske Forretninger.

betræffende						Undersøgelse af Levende til Bestemmelse af							
nyfødte og spæde Børns Dødsmaade.													
Fødsel i Dølgsmaal og formentlig Fostermord.	Døde i Sengen hos Moderen.	Dødsfald af Sygdom.	Forgiftning.	Anden eller uopgiven Anledning.	uopgiven eller ubestemt Dødsaarsag.	forudgaaet Fødsel.	Svangerskab.	Voldtægt og andre Løsagtighedsforbrydelser.	Mishandling af anden Beskaffenhed med Følger.	legemlig Helbredsforfatning iøvrigt.	Sindstilstand med Tilregnelighed.	Simulation.	Undersøgelse og Erklæringer i anden Anledning.
25	3	[7]) 6	[8]) 1	6	4	[9]) 21	[10]) 4	[11]) 4	[12]) 29	[13]) 23	[14]) 28	1	[15])10
14	-	3	-	3	1	11	2	1	12	2	11	-	4
1	-	1	-	-	-	2	-	-	2	2	5	-	1
4	1	-	-	-	-	3	-	1	10	12	6	-	1
2	-	1	-	1	2	-	1	-	1	4	1	1	1
2	1	-	1	1	-	3	-	-	2	2	3	-	-
2	1	1	-	1	1	2	1	2	2	1	2	-	3
3	-	2	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-
2	-	-	-	2	-	2	-	-	2	-	3	-	-
4	-	-	-	-	-	3	-	-	1	-	1	-	1
3	-	1	-	-	-	5	1	-	4	1	4	-	3
2	-	-	-	-	-	-	1	1	5	1	3	-	-
1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	5	-	-
-	-	1	-	-	-	1	-	-	2	2	-	-	1
1	1	-	-	-	-	1	-	1	2	9	3	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	2	-	-	2	-	2	-	1
2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3	1	-	-
1	-	-	-	-	-	-	1	-	1	2	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
1	-	-	-	1	2	-	-	-	-	1	1	1	1
2	1	-	1	-	-	1	-	-	-	2	1	-	-
-	-	-	-	1	-	2	-	-	1	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-
1	-	-	-	1	-	1	-	1	1	1	1	-	-
-	1	1	-	-	1	-	1	1	1	-	-	-	3
1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-

tura cranii, af disse 1 svanger i 5te Maaned). — [3]) 1 opgives sindssyg. — [4]) Fractura cranii bitale ind i Hjernen (1), Vaadeskud (1), Forblødning (1). — [5]) Akut Alcoholforgiftning (2). i stærk Solvarme (1), Lungeapoplexi (1), Lungeødem (1), Lungebetændelse (1), dobbelt Pleurit født Svaghed (1). — [8]) Ved Phosphor. — [9]) Deraf opgives 1 som sindssyg. — [10]) Deraf 2 i lede af Kvaksalvere. — 3 vare Børn, mishandlede af sin Fader, som ved samme Anledning Beretning for Stavanger Amt, hvor der altsaa var 9 istedetfor, som anført, 8 retsmedicinske dræbt sin Kone og mishandlet 3 Børn. — 1 Søn, der ved Mishandling havde forvoldt sin Mo- 1 af Blod ved Mistanke om Fosterfordrivelse. — 1 af Menneskeben, fundne under et Veiarbeide om, hvorvidt en Ledsætter havde forvoldt Død eller Skade paa Helbred ved Behandling af

De hyppigste Dødsaarsager.

Tabel XLII.

Sygdom.	Sum.	Deraf i		Procentforhold til samtlige Dødsaarsager.		
		Byerne.	Landdistriktet.	Riget.	Byerne.	Landdistriktet.
Svindsot	2 237	1 054	1 183	15.9	16.9	15.0
Hjernebetændelse, tuberkuløs Meningit og Kramper i Børnealderen	1 199	670	529	8.5	10.8	6.7
Lungebetændelse	1 083	410	673	7.7	6.6	8.5
Alderdomssvaghed	844	266	578	6.0	4.3	7.3
Skarlagensfeber	819	225	594	5.8	3.6	7.5
Kræft og Sarkom	712	261	451	5.1	4.5	5.7
Diarrhoe og Cholera nostras	697	491	206	4.9	7.9	2.6
Akut Bronchit	646	398	248	4.5	6.4	3.1
Morbus Brighti og Vatersot	425	146	279	3.0	2.3	3.5
Organisk Hjertesygdom	383	190	193	2.7	3.1	2.5
Hjerneslag	376	182	194	2.6	2.9	2.5
Kighoste	342	126	216	2.4	2.0	2.7
Kronisk Bronchit	329	162	167	2.3	2.6	2.1
Typhoidfeber	306	120	186	2.2	1.9	2.4
Medfødt Svaghed	237	162	75	1.7	2.6	0.9
Peritonit	204	67	137	1.4	1.1	1.7
Barselfeber	160	53	107	1.2	0.8	1.3
Organisk Underlivssygdom	149	45	104	1.1	0.7	1.3
Børne-Atrophi	142	88	54	1.0	1.4	0.7
Spedalskhed	137	38	99	0.9	0.6	1.2
Kronisk Gastrit	121	23	98	0.8	0.4	1.2
Akut Gastro-Enterit	119	61	58	0.8	0.9	0.8
Strubehoste	108	55	53	0.8	0.8	0.7
Forstoppelse, Tarmslyng	103	30	73	0.7	0.5	0.9
Alle andre Dødsaarsager	2 218	900	1 318	15.7	14.4	16.7
Samtlige opgivne Dødsaarsager	14 096	6 223	7 873	-	-	-

Hjelpevaccinatørernes Antal udgjorde 630 (i 1877: 613), hvoraf 100 i Christiania, 78 i Hamars, 116 i Christiansands, 124 i Bergens, 104 i Trondhjems og 108 i Tromsø Stift.

I det følgende findes den i ovenstaaende almindelige Beretning for Riget givne Oversigt udførligere fremstillet for hvert af Rigets Overøvrighedsdistrikter. Ligeledes er vedføiet en efter Dyrlægernes Aarsberetninger affattet Oversigt over Sundhedstilstanden blandt Husdyrene i 1878 samt de i Indholdsfortegnelsen opregnede Bilag.

Vaccinerede i Riget.

Tabel XLIV.	Middeltal af levende Fødte i Treaaret 1876—1878.	Antal Vaccinerede i 1878.	Forhold i pCt.
Riget	58 330	50 809	87.1
Christiania Stift	16 723	13 899	83.1
Hamars —	6 962	6 534	93.8
Christiansands —	11 135	10 690	96.0
Bergens —	8 808	7 564	85.9
Trondhjems —	8 024	6 956	86.7
Tromsø —	6 678	5 166	77.4

Syphilis paa Syge-

Tabel XLV.	Tilbageliggende fra det forrige Aar.			Indkomne.			Tilsammen Behandlede.			helbredede.		
	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.
Rigshospitalets medicinske Afdeling..	1	-	1	4	1	5	5	1	6	-	-	-
— Hudsygeafdeling.....	21	32	53	82	141	223	103	173	276	72	137	209
— Afdeling for Børn....	-	1	1	1	-	1	1	1	2	1	1	2
Christiania Bys Sygehus.....	3	5	8	9	175	184	12	180	192	3	158	161
— Garnisons —	-	-	-	4	-	4	4	-	4	4	-	4
Moss Bys —	-	-	-	2	3	5	2	3	5	2	3	5
Smaalenenes Amts —	3	4	7	10	8	18	13	12	25	9	11	20
Fredrikstad Bys —	-	-	-	3	3	6	3	3	6	1	2	3
— Garnisons —	-	-	-	1	-	1	1	-	1	1	-	1
Fredrikshalds Bys —	-	-	-	1	1	2	1	1	2	1	1	2
Buskeruds Amts —	1	1	2	3	7	10	4	8	12	4	6	10
Drammens Bys —	-	1	1	8	13	21	8	14	22	6	12	18
Jarlsb. og Laurv. Amts —	3	3	6	16	13	29	19	16	35	15	13	28
Tønsberg Bys —	-	-	-	-	1	1	-	1	1	-	-	-
Carl Johansværns —	-	-	-	3	-	3	3	-	3	3	-	3
Hedemarkens Amts —	1	2	3	6	12	18	7	14	21	5	12	17
Christians — —	3	10	13	8	14	22	11	24	35	5	18	23
Bratsbergs — —	1	4	5	5	7	12	6	11	17	6	8	14
Arendals Bys —	4	1	5	12	8	20	16	9	25	12	7	19
Christiansands Bys —	3	3	6	5	7	12	8	10	18	7	10	17
Lister og Mandals Amts —	1	-	1	9	7	16	10	7	17	9	4	13
Stavanger Amts —	-	1	1	5	6	11	5	7	12	4	3	7
— Bys —	2	1	3	4	7	11	6	8	14	5	6	11
Bergens — —	5	6	11	17	21	38	22	27	49	20	23	43
Lungegaardshospitalets Kurafdeling..	-	1	1	-	-	-	-	1	1	-	1	1
Romsdals Amts Sygehus.....	3	5	8	3	13	16	6	18	24	5	11	16
Trondhjems Bys —	2	5	7	12	34	46	14	39	53	12	24	36
Nordre Trondhjems Amts Sygehus i Skogn.....	-	-	-	2	7	9	2	7	9	1	6	7
Nordre Trondhjems Amts Sygehus i Overhalden.....	-	-	-	3	-	3	3	-	3	3	-	3
Nordlands Amts Sygeh. i Alstahaug..	1	-	1	2	4	6	3	4	7	2	1	3
— — — - Bodø.....	-	3	3	2	4	6	2	7	9	-	6	6
— — — - Buksnæs...	-	-	-	4	1	5	4	1	5	3	-	3
Tromsø — — - Tromsø....	1	-	1	4	11	15	5	11	16	2	9	11
Finmarkens — — - Alten.....	-	-	-	-	2	2	-	2	2	-	2	2
— — — - Hammerfest	1	1	2	2	6	8	3	7	10	3	6	9
— — — - Vardø.....	-	-	-	3	2	5	3	2	5	-	-	-
— — — - Vadsø.....	3	2	5	4	1	5	7	3	10	5	2	7
Tilsammen	63	92	155	259	540	799	322	632	954	231	503	734

[1]) Dødsaarsag: Tumor cerebri, Apoplexia. — [2]) 5 Børn med hereditær Syphilis. — [3]) En 21 Aar
[5]) Dødsaarsag: Pneumonia, Alder 71 Aar. — [6]) Dødsaarsag: Pneumonia. — [7]) Fik «Hjerne-Phthisis pulmonum 28 Aar gl., 1 af Bubo, som perforerede og frembragte Peritonit, hvoraf død,

husene i Aaret 1878.

Udgaaede i Bedring.			Udgaaede uhelbredede.			Døde.			Tilbageliggende ved Aarets Slutning.			Sygdomsform for indkomne Tilfælde				Antallet af Forpleiningsdage.	Middeltal af Forpleiningsdage for hver Udskreven.
Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	primær.	konstitutionel.	hereditær.	uopgivet.		
1	1	2	-	-	-	[1] 2	-	2	2	-	2	-	5	-	-	uopg.	uopg.
5	1	6	3	-	3	3	[3] 3	[2] 6	20	32	52	41	176	6	-	19 549	87.3
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	uopg.	uopg.
2	-	2	-	-	-	1	1	2	6	21	27	58	119	7	-	7 455	45.2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	396	99.0
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	4	-	-	481	96.2
-	-	-	1	-	1	1	1	[4] 2	2	-	2	-	14	4	-	2 373	103.2
-	-	-	1	-	1	[4] 1	-	1	-	1	1	-	4	2	-	223	44.6
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	59	59.0
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	33	16.5
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	10	-	-	1 035	103.5
-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	4	2	19	-	-	774	43.0
-	-	-	-	-	-	[5] 1	-	1	3	3	6	4	25	-	-	2 030	70.0
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	1	13	13.0
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	132	44.0
-	-	-	-	-	-	[6] 1	-	1	1	2	3	-	16	2	-	1 932	107.3
-	-	-	-	-	-	[4] 1	-	1	5	6	11	1	20	1	-	4 013	167.2
-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	2	2	1	11	-	-	1 995	133.0
1	-	1	-	-	-	-	[7] 1	1	3	1	4	-	19	-	1	1 979	94.2
-	-	-	-	-	-	[4] 1	-	1	-	-	-	2	9	1	-	1 031	57.3
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3	4	1	15	-	-	1 213	93.3
-	-	-	-	-	-	-	[8] 1	1	1	3	4	-	-	-	11	864	108.0
-	1	1	-	-	-	-	-	-	1	1	2	1	10	-	-	1 538	128.2
-	-	-	-	-	-	2	1	3	-	3	3	7	30	1	-	2 842	61.8
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	uopg.	uopg.
-	-	-	-	1	1	-	[9] 2	2	1	4	5	-	16	-	-	uopg.	uopg.
-	2	2	-	-	-	-	-	-	2	13	15	4	42	-	-	3 968	104.2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	1	8	-	-	961	137.3
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	294	98.0
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3	4	-	6	-	-	201	67.0
-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	-	2	-	6	-	-	670	95.7
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	-	4	1	-	311	103.7
1	1	2	-	-	-	-	1	1	2	-	2	-	15	-	-	981	70.1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	77	38.5
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	7	-	-	451	50.1
2	-	2	-	-	-	-	-	-	1	2	3	-	5	-	-	212	106.0
-	-	-	-	-	-	-	[10] 1	1	2	-	2	-	5	-	-	748	93.5
12	7	19	5	1	6	14	13	27	60	108	168	127	631	26	15	60 834	77.4

gl. Pige med Syphilis secund. af Febris puerperalis. — [4]) Dødsaarsag: Syphilis hereditaria. lidelse» og døde derunder, 24 Aar gl. — [8]) Alder 35 Aar, uopgivet Aarsag. — [9]) 1 død af 52 Aar gl. — [10]) 4/12 Aar gl., secundær Syphilis.

Tabel over Tilfælde af Sindssyg-

Tabel XLVI.	Tilbageliggende fra det forrige Aar.			Indkomne.			Tilsammen Behandlede.			helbredede.		
	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.
Rigshospitalets Afdelinger	1	-	1	1	1	2	2	1	3	1	-	1
Christiania Bys Sygehus	-	2	2	3	3	6	3	5	8	2	1	3
Diakonissehuset	-	2	2	-	3	3	-	5	5	-	1	1
Akers Kommunes Sygehus	2	-	2	-	1	1	2	1	3	1	-	1
Moss Bys —	-	-	-	-	1	1	-	1	1	-	-	-
Smaalenenes Amts —	-	-	-	1	-	1	1	-	1	-	-	-
Fredrikstads Bys —	-	-	-	1	-	1	1	-	1	1	-	1
Fredrikshalds — —	-	-	-	3	3	6	3	3	6	1	2	3
Drammens — —	-	2	2	3	1	4	3	3	6	-	-	-
Tønsbergs — —	-	-	-	1	-	1	1	-	1	-	-	-
Christians Amts —	1	1	2	8	6	[5] 14	9	7	16	2	3	5
Arendals Bys —	-	-	-	1	-	1	1	-	1	-	-	-
Christiansands Bys —	-	1	1	-	1	1	-	2	2	-	-	-
Stavanger Amts —	-	-	-	-	1	1	-	1	1	-	-	-
— Bys —	2	-	2	-	3	3	2	3	5	-	-	-
Bergens — —	-	-	-	3	2	5	3	2	5	2	-	2
Aalesunds — —	-	-	-	-	1	1	-	1	1	-	-	-
Trondhjems — —	-	-	-	2	1	3	2	1	3	-	-	-
Nordre Trondhjems Amts Sygehus i Skogn	-	-	-	4	5	9	4	5	9	1	1	2
Nordre Trondhjems Amts Sygehus i Overhalden	-	-	-	5	3	8	5	3	8	2	1	3
Nordlands Amts Sygeh. i Alstahaug	-	1	1	-	2	2	-	3	3	-	1	1
Tromsø — — - Tromsø	-	1	1	7	3	10	7	4	11	2	1	3
Finmarkens — — - Hammerfest	-	-	-	2	1	3	2	1	3	1	1	2
— — — - Vardø	-	-	-	1	2	3	1	2	3	1	1	2
— — — - Vadsø	-	-	-	-	1	1	-	1	1	-	-	-
Tilsammen	6	10	16	46	45	91	52	55	107	17	13	30
Fiskesygeh. i Kabelvaag (Østlofoten)	-	-	-	1	-	1	1	-	1	-	-	-
— - Henningsvær	-	-	-	1	-	1	1	-	1	-	-	-
Tilsammen	-	-	-	2	-	2	2	-	2	-	-	-
Summa	6	10	16	48	45	93	54	55	109	17	13	30

[1]) Rømte. [2]) Overflyttet til Christiania Sindssygeasyl. [3]) og [4]) Overflyttet til Gaustad. [5]) Alder og Dødsaarsag uopgivet.

dom, behandlede paa Sygehus i 1878.

Udgaaede						Døde.			Tilbageliggende ved Aarets Slutning.			Sygdomsform hos de Indkomne.			
i Bedring.			uhelbredede.									Mani.	Melancholi.	Dementia.	Uopgivet og anden Form.
Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.				
-	-	-	[1]) 1	[2]) 1	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
-	2	2	[3]) 1	[4]) 2	3	-	-	-	-	-	-	2	4	-	-
-	-	-	-	1	1	-	1	1	-	2	2	-	2	-	1
-	-	-	-	1	1	-	-	-	1	-	1	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
-	-	-	2	1	3	-	-	-	-	-	-	4	2	-	-
-	1	1	3	2	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
2	-	2	3	-	3	-	-	-	2	4	6	7	1	4	[5]) 2
-	-	-	[6]) 1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
-	-	-	-	2	2	-	-	-	2	1	3	2	1	-	-
-	1	1	-	1	1	-	-	-	1	-	1	2	3	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	-	-
-	-	-	2	1	3	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-
-	2	2	3	1	4	-	-	-	-	1	1	1	6	1	[7]) 1
2	1	3	1	-	1	-	-	-	-	1	1	3	3	2	-
-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	1	-	2	-	-
2	-	2	3	3	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	-	-	[8]) 1
-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
8	9	17	21	19	40	-	1	1	6	13	19	30	31	9	17
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	[9]) 1	-	1	-	-	-	-	1	-	-
1	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	2	-	-
9	9	18	21	19	40	1	1	2	6	13	19	30	33	9	17

[1]) Idiotismus congenitus. [6]) Sendt til «Christiania». [7]) og [8]) Idiotismus, ikke opgivet Form.

Antallet af de paa Sygehusene

(Mouvements des malades dans

Tabel XLVII.	Tilbageliggende fra det forrige Aar.			Indkomne.			Tilsammen Behandlede.			helbredede.		
	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.
Rigshospitalets medicinske Afd.	38	28	66	301	256	557	339	284	623	165	174	339
— chirurgiske —	46	30	76	348	178	526	394	208	602	208	110	318
— Hudsygeafdeling	30	55	85	151	248	399	181	303	484	128	236	364
De nævnte Afd. tils.	114	113	227	800	682	1482	914	795	1709	501	520	1021
Børnehospitalet	9	2	11	23	32	55	32	34	66	16	24	40
Christiania Bys Sygehus	92	89	181	360	740	1100	452	829	1281	155	593	748
— Garnisons —	5	-	5	181	-	181	186	-	186	173	-	173
Diakonissehuset	3	20	23	45	107	152	48	127	175	8	54	62
Akers Kommunes Sygehus	18	24	42	27	42	69	45	66	111	14	15	29
Moss Bys —	2	1	3	30	15	45	32	16	48	16	12	28
Smaalenenes Amts —	10	8	18	55	34	89	65	42	107	44	22	66
Fredrikstads Bys —	7	3	10	48	21	69	55	24	79	36	18	54
— Garnisons —	-	-	-	111	-	111	111	-	111	108	-	108
Fredrikshalds Bys —	12	5	17	51	45	96	63	50	113	46	36	82
Fredrikstens Garnisons —	2	-	2	44	-	44	46	-	46	45	-	45
Buskeruds Amts —	3	7	10	16	17	33	19	24	43	14	18	32
Drammens Bys —	9	10	19	79	84	163	88	94	182	64	78	142
Jarlsberg og Laurv. Amts —	4	6	10	32	23	55	36	29	65	23	23	46
Tønsberg Bys —	4	2	6	24	10	34	28	12	40	16	8	24
Carl-Johansværns —	6	-	6	180	-	180	186	-	186	161	-	161
Hedemarkens Amts —	5	7	12	31	29	60	36	36	72	22	21	43
Christians — —	4	15	19	29	39	68	33	54	87	17	33	50
Bratsbergs — —	13	21	34	80	58	138	93	79	172	39	37	76
Østerrisør Bys —	-	1	1	8	-	8	8	1	9	4	-	4
Arendals — —	8	3	11	43	22	65	51	25	76	36	19	55
Christiansands Bys —	6	4	10	62	38	100	68	42	110	49	28	77
— Garnisons —	-	-	-	217	-	217	217	-	217	212	-	212
Lister og Mandals Amts —	4	3	7	18	20	38	22	23	45	13	14	27
Stavanger Amts —	5	5	10	84	57	141	89	62	151	57	37	94
— Bys —	31	16	47	50	49	99	81	65	146	42	35	77
Bergens — —	38	43	81	328	295	623	366	338	704	227	218	445
Lungegaardshospitalets Kurafdeling	25	22	47	6	10	16	31	32	63	3	4	7
Aalesunds Bys Sygehus	2	-	2	16	15	31	18	15	33	10	7	17
Romsdals Amts —	7	8	15	67	41	108	74	49	123	37	32	69
Trondhjems Bys —	23	17	40	243	162	405	266	179	445	193	127	320
Nordre Trondhjems Amts Sygehus i Skogn	17	10	27	122	84	206	139	94	233	94	60	154
Nordre Trondhjems Amts Sygehus i Overhalden	11	6	17	98	65	163	109	71	180	66	35	101

behandlede Syge i 1878.

les hôpitaux en 1878).

Udgaaede i Bedring.			Udgaaede uhelbredede.			Døde.			Tilbageliggende ved Aarets Slutning.			Mortalitetsprocent til samtlige Udgaaede.	Dagligt Middelbelæg.	Antal af Forpleiningsdage for hver Udskreven.	Udgift til Medicin for hver Syg i Døgnet.	Antallet af Forpleiningsdage.
Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.				Øre.	
53	22	75	31	12	43	59	35	94	31	41	72	17.1	64.9	43.0	13.0	23698
89	52	141	25	22	47	30	7	37	42	17	59	10.9	76.5	51.4	7.0	27917
12	5	17	7	12	19	6	3	9	28	47	75	2.2	80.5	71.8	9.1	29375
154	79	233	63	46	109	95	45	140	101	105	206	9.3	221.9	53.9	9.1	80990
5	-	5	2	-	2	3	4	7	6	6	12	13.0	12.7	85.9	4.2	4637
100	50	150	14	20	34	76	80	156	107	86	193	14.3	181.8	61.0	8.0	66344
3	-	3	3	-	3	2	-	2	5	-	5	1.1	4.4	9.0	20.8	1624
12	20	32	10	13	23	14	19	33	4	21	25	22.0	26.7	64.9	12.3	9729
9	12	21	4	5	9	7	19	26	11	15	26	30.6	30.5	131.0	10.5	11137
5	2	7	-	-	-	4	-	4	7	2	9	10.3	7.3	68.7	10.6	2679
6	9	15	3	4	7	6	3	9	6	4	10	9.3	19.5	73.5	11.7	7128
7	1	8	3	-	3	2	3	5	7	2	9	7.1	6.5	33.9	8.8	2374
1	-	1	1	-	1	1	-	1	-	-	-	0.9	2.3	7.4	-	825
1	-	1	3	1	4	7	7	14	6	6	12	13.9	12.0	43.2	9.1	4363
-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1.5	11.8	20.0	541
-	1	1	1	2	3	2	1	3	2	2	4	7.7	7.7	71.7	-	2797
4	3	7	7	3	10	7	3	10	6	7	13	5.9	17.1	36.9	10.0	6228
2	2	4	-	-	-	5	-	5	6	4	10	9.1	7.9	52.7	-	2900
1	1	2	2	-	2	7	1	8	2	2	4	22.2	4.8	48.3	-	1738
16	-	16	1	-	1	1	-	1	7	-	7	0.6	7.3	15.0	6.5	2679
3	2	5	1	2	3	6	2	8	4	9	13	13.6	15.2	93.9	10.9	5538
2	1	3	3	1	4	2	3	5	9	16	25	8.1	22.5	132.7	11.7	8227
12	14	26	8	7	15	14	2	16	20	19	39	12.0	39.8	109.2	9.4	14523
4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1.4	65.3	-	522
2	1	3	1	-	1	3	1	4	9	4	13	6.3	13.9	80.6	-	5079
3	4	7	2	1	3	6	5	11	8	4	12	11.2	10.4	38.6	11.7	3785
1	-	1	-	-	-	1	-	1	3	-	3	0.5	4.8	8.2	6.0	1764
1	1	2	1	-	1	1	-	1	6	8	14	3.2	12.0	141.8	26.0	4396
9	10	19	6	4	10	3	4	7	14	7	21	5.4	16.5	46.2	14.3	6007
4	7	11	2	5	7	18	9	27	15	9	24	22.1	35.1	105.0	10.2	12804
51	29	80	18	17	35	34	23	57	36	51	87	9.2	89.1	52.7	11.4	32521
2	-	2	4	5	9	-	2	2	22	21	43	10.0	-	-	-	uopgv.
5	3	8	1	-	1	2	4	6	-	1	1	18.8	2.8	32.2	-	1031
13	4	17	5	2	7	11	5	16	8	6	14	14.7	17.9	60.0	-	6541
30	11	41	10	7	17	16	11	27	17	23	40	6.7	51.6	46.5	11.5	18830
14	11	25	6	1	7	11	9	20	14	13	27	9.7	27.4	48.6	-	10002
21	21	42	5	2	7	13	7	20	4	6	10	11.8	17.0	36.4	9.6	6196

Antallet af de paa Sygehusene

(Mouvements des malades dans

Tabel XLVII (Fortsættelse).	Tilbageliggende fra det forrige Aar.			Indkomne.			Tilsammen Behandlede.			helbredede.		
	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.
Nordlands Amts Sygeh. i Alstahaug..	11	10	21	94	97	191	105	107	212	64	63	127
— — — - Bodø.....	6	5	11	27	22	49	33	27	60	18	15	33
— — — - Buksnæs...	6	6	12	90	37	127	96	43	139	56	22	78
Tromsø — — - Tromsø....	11	4	15	54	57	111	65	61	126	27	39	66
Finmarkens — — - Alten.....	-	-	-	4	3	7	4	3	7	3	3	6
— — — - Hammerfest	5	6	11	91	22	113	96	28	124	75	18	93
— — — - Vardø.....	-	-	-	52	10	62	52	10	62	36	3	39
— — — - Vadsø.....	5	2	7	61	18	79	66	20	86	53	14	67
De ovennævnte 42 Sygehuse tils.	543	504	1047	4081	3102	7183	4624	3606	8230	2893	2305	5198
Fiskesygeh. i Reine (Flakstad) [1] . . .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— - Stene [1]	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— - Kabelvaag (Østlofoten) [2]	-	-	-	61	-	61	61	-	61	43	-	43
— - Henningsvær — [3]	-	-	-	82	-	82	82	-	82	55	-	55
— - Skraaven — [4]	-	-	-	13	-	13	13	-	13	5	-	5
— - Skjoldehavn (Sortland).	1	-	1	7	3	10	8	3	11	2	2	4
— - Skjærvø (Skjærvø).....	1	-	1	36	8	44	37	8	45	11	5	16
— - Brevik (Loppen) [5]	-	-	-	19	-	19	19	-	19	13	-	13
— - Maasø (Maasø) [6]	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— - Gamvik (Tanen) [7]	-	-	-	13	1	14	13	1	14	10	1	11
De ovenn. Fiskesygeh. tils.	2	-	2	231	12	243	233	12	245	139	8	147
Summa	545	504	1049	4312	3114	7426	4857	3618	8475	3032	2313	5345

[1]) Ingen Indberetning indkommen. [2]) Aabent fra 22de Januar til 17de Juni. [3]) Aabent fra
[6]) Stod ubenyttet i 1878. [7]) Aabent fra 4de April til 6te Juni.

behandlede Syge i 1878.

les hôpitaux en 1878).

Udgaaede i Bedring.			uhelbredede.			Døde.			Tilbageliggende ved Aarets Slutning.			Mortalitets procent til samtlige Udgaaede.	Dagligt Middelbelæg.	Antal af Forpleiningsdage for hver Udskreven.	Udgift til Medicin for hver Syg i Døgnet.	Antallet af Forpleiningsdage.
Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Ky.	Tils.				Øre.	
17	24	41	10	6	16	7	3	10	7	11	18	5.2	20.6	38.7	-	7507
5	5	10	1	1	2	2	2	4	7	4	11	8.2	9.2	68.7	15.2	3366
15	6	21	3	4	7	12	1	13	10	10	20	10.9	18.6	57.0	24.0	6783
7	6	13	8	5	13	13	2	15	10	9	19	14.0	16.7	56.8	13.7	6079
-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	14.3	0.5	27.6	-	193
5	2	7	1	-	1	12	4	16	3	4	7	13.7	10.2	31.8	34.2	3715
7	-	7	-	2	2	5	2	7	4	3	7	12.7	4.8	31.8	24.5	1750
3	-	3	1	1	2	6	2	8	3	3	6	10.0	7.7	35.2	23.5	2817
562	342	904	215	167	382	438	288	726	516	504	1020	10.1	1037.5	52.5	-	378689
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9	-	9	-	-	-	9	-	9	-	-	-	14.8	8.7	20.9	-	1273
22	-	22	1	-	1	4	-	4	-	-	-	4.9	11.8	12.5	-	1027
6	-	6	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	4.2	23.1	-	300
3	-	3	2	1	3	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	uopgv.
17	1	18	2	-	2	5	2	7	2	-	2	16.3	2.4	20.1	-	863
3	-	3	1	-	1	2	-	2	-	-	-	10.5	-	7.2	28.8	137
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	-	2	-	-	-	1	-	1	-	-	-	7.1	4.1	18.6	30.6	260
62	1	63	8	1	9	22	2	24	2	-	2	-	-	-	-	3860
624	343	967	223	168	391	460	290	750	518	504	1022	-	-	-	-	382549

21de Januar til 17de April. [4]) Aabent fra 1ste Februar til 12te April. [5]) Uopgivet Tiden.

Paa Sygehusene til Behandling indkomne

Tabel XLVIII.

	Fordeling paa Sygehusene.								
	Rigshospitalets Afdelinger				Christiania.			Akers Kommune.	Moss By.
	medicinske.	chirurgiske.	for Hudsyge.	for Børn.	Byens.	Diakonissehuset.	Garnisons.		
Exanthematisk Typhus	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Typhoidfeber	79	-	-	3	1	1	3	1	2
Akute Udslagssygdomme	-	-	1	-	-	-	2	1	-
Strubehoste, Diphtherit	2	5	-	1	-	-	1	-	1
Akut Bronchit og andre akute katarrhalske Sygdomme	15	-	1	1	4	7	46	1	-
Lungebetændelse	72	-	-	-	13	1	2	3	1
Brystbetændelse	21	-	-	-	10	1	3	-	-
Svindsot	18	-	-	-	91	18	-	5	2
Andre kroniske Sygdomme i Lungerne	15	-	-	-	30	7	3	4	2
Hjertesygdomme	13	-	-	-	19	2	1	4	1
Diarrhoe, Cholera nostras, Blodgang	5	-	-	1	4	-	3	-	-
Andre akute Sygd. i Fordøielsesorganerne	39	1	-	2	5	2	1	-	-
Kroniske — - —	36	5	-	2	20	5	6	8	2
Leversygdomme, Gulsot	4	-	-	-	1	-	-	1	1
Nyresygdomme	17	-	-	-	20	2	-	-	-
Vatersot	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Sygdom i Urinveiene	5	8	1	-	4	1	2	-	-
Gigtfeber	24	-	-	-	7	2	1	-	3
Kronisk eller afebril Rheumatisme	4	-	-	-	30	4	1	5	1
Barselfeber	3	-	-	-	2	-	-	-	-
Anden Barselsygdom	5	-	-	-	10	-	-	-	-
Livmoder-Æggestoksygdomme, Menstruationsanomalier	18	11	-	-	36	12	-	1	1
Andre organ. Sygd. i Underlivsorganerne	6	-	-	-	4	6	-	-	-
Pyæmi, Septichæmi	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Ernæringssygdomme	15	-	-	4	16	5	-	2	-
Tuberkuløse Betænd., Miliartuberkulose	11	-	-	-	6	-	-	-	-
Hjernebetændelse, Hjernevatersot	1	-	-	-	1	-	-	-	-
Hjerneslag, Lamhed	19	-	-	2	10	3	-	2	-
Organiske Sygd. i Hjerne og Rygmarv	15	-	-	-	15	5	1	-	2
Epilepsi	1	-	-	-	4	1	-	2	-
Andre Sygdomme i Nervesystemet	35	2	-	-	23	10	7	1	3
Sindssygdomme	2	-	-	-	6	3	-	1	1
Drankersygdom	27	-	-	-	5	1	-	-	-
Kræft	4	28	-	-	29	6	-	3	1
Andre Svulster	2	18	-	1	1	1	3	-	-
Spedalskhed	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Hudsygdomme	2	-	37	-	10	1	4	-	-
Syphilis	-	1	231	1	184	-	4	-	5
Gonorrhoe, Urethrit	-	-	86	-	160	-	16	-	1
Epididymit, Orchit, Veruccæ, Excoriationer	-	-	24	-	67	-	5	-	-
Chirurg. Sygd. i Urinveiene og Kjønsorg.	-	8	1	1	6	2	-	-	-
Benbrud	-	70	-	4	25	-	3	2	5
Andre Læsioner	-	77	-	3	32	1	11	3	3
Chirurgiske Sygdomme i Aaresystemet, Phlegmone, Absces	-	37	6	-	32	5	17	6	2
Ulcera	-	3	-	-	41	-	-	2	3
Brok	-	6	-	-	1	1	1	-	-
Ben- og Ledsygdomme	3	77	-	3	27	11	4	1	1
Øiensygdomme	-	146	-	11	9	2	4	1	-
Øresygdomme	1	2	-	-	-	-	6	-	-
Medfødt Svaghed, Atrofi	-	-	1	1	1	-	-	1	-
Dannelsesfeil, Deformiteter	-	9	-	-	3	2	-	-	-
Alderdomssvaghed	-	-	-	-	15	2	-	4	-
Forskjellige andre Sygdomme	14	7	-	-	36	3	20	2	-
Friske, indlagte med Syge	4	4	8	14	23	16	-	2	-

Grupper af Sygdomstilfælde i 1878.

Fordeling paa Sygehusene.																
Smaalenenes Amt.	Fredrikstads By.	Fredrikstads Garnison.	Fredrikshalds By.	Fredrikstens Garnisons.	Drammens By.	Buskeruds Amt.	Jarlsberg og Laurviks Amt.	Tønsberg By.	Carl-Johansværns.	Hedemarkens Amt.	Christians Amt.	Bratsbergs Amt.	Østerrisør By.	Arendals By.	Christiansands By.	Christiansands Garnisons.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	2	4	-	70	6	-	2	-	11	1	7	-	13	3	-
-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	2	2	1	2	1	17
-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	7	16	13	18	2	1	-	3	57	-	-	-	-	-	7	63
2	1	-	-	-	5	-	-	4	-	1	2	1	-	1	2	1
-	-	2	7	2	4	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	2
1	2	1	2	-	-	-	-	1	-	1	2	5	-	3	3	-
-	2	13	4	-	-	-	-	1	2	1	1	5	-	-	1	-
2	-	-	-	-	3	-	-	1	5	2	-	-	-	-	1	-
-	-	18	-	1	-	-	-	1	6	-	-	2	-	-	4	19
1	-	1	-	-	-	-	2	1	2	-	2	-	-	-	1	-
-	4	-	2	-	3	1	1	2	11	4	-	1	1	-	3	7
-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	2	-
1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	2	-	3	-	1	-	-
2	1	-	2	-	-	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	3	-	3	2	1	-	-	-	1	-	-	-	-	2	2	-
3	2	5	-	-	-	-	2	1	13	-	-	2	-	1	-	9
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
2	-	-	-	-	5	1	-	1	-	-	-	4	-	1	-	-
-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	5	-	-	8	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
1	-	-	2	-	3	-	1	-	3	1	-	1	-	2	4	-
1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-
3	2	-	3	2	1	1	1	1	6	-	1	5	-	1	4	2
1	7	-	6	-	4	-	-	1	-	-	14	-	-	1	1	-
-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	2	-	-	-	-	-
3	-	-	3	-	-	1	1	1	-	1	3	5	1	-	2	-
4	1	1	-	1	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	3
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4	3	4	1	-	2	-	4	3	-	2	4	15	-	-	10	29
18	-	1	2	-	21	10	29	1	3	18	22	13	-	20	12	-
9	5	2	-	-	-	-	1	-	1	1	-	4	-	4	2	1
1	-	8	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	1
-	3	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	1	-	-	2	1
4	-	-	11	1	5	1	1	1	-	-	-	4	2	3	4	-
5	6	12	8	4	15	3	2	2	29	2	-	8	-	2	11	30
4	3	20	4	4	2	-	1	2	12	3	1	6	1	-	6	14
1	5	1	6	-	1	1	5	-	3	3	1	5	1	-	5	2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	1	-
6	2	-	3	-	3	3	-	-	3	4	-	15	-	3	3	7
6	1	1	2	2	1	1	-	1	5	-	4	3	1	-	-	1
-	-	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	5
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
1	1	-	1	4	7	-	-	-	7	-	1	1	-	4	1	2
1	3	-	-	-	1	-	1	1	-	-	-	4	-	-	-	-

Paa Sygehusene til Behandling indkomne

Tabel XLVIII (Fortsættelse).

	Fordeling paa Sygehusene.									
	Lister og Mandals Amt.	Stavanger Amt.	Stavanger By.	Bergens By.	Lungegaards-hospitalets Kur-afdeling.	Aalesunds By.	Romsdals Amt.	Trondhjems By.	Nordre Trondhjems Amt.	
									Skogn.	Over-halden.
Exanthematisk Typhus	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Typhoidfeber	-	8	7	75	-	14	2	33	-	2
Akute Udslagssygdomme	-	2	-	30	-	-	-	14	8	2
Strubehoste, Diphtherit	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Akut Bronchit og andre akute katarrhalske Sygdomme	1	5	6	6	-	-	1	23	3	4
Lungebetændelse	-	2	4	4	-	1	1	13	3	1
Brystbetændelse	-	-	1	10	-	-	2	4	1	2
Svindsot	-	-	8	19	-	-	2	7	4	2
Andre kroniske Sygdomme i Lungerne	1	-	4	7	-	-	2	2	6	3
Hjertesygdomme	-	-	-	5	-	-	1	2	-	1
Diarrhoe, Cholera nostras, Blodgang	1	1	-	17	-	-	-	-	3	3
Andre akute Sygd. i Fordøielsesorganerne	-	5	-	8	-	2	3	18	3	2
Kroniske — - —	-	-	5	23	-	1	7	5	12	21
Leversygdomme, Gulsot	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1
Nyresygdomme	-	-	2	3	-	-	5	2	1	4
Vatersot	-	1	-	3	-	-	3	-	-	3
Sygdom i Urinveiene	-	4	-	9	-	1	4	1	5	2
Gigtfeber	-	-	-	7	-	-	3	-	3	3
Kronisk eller afebril Rheumatisme	2	2	2	2	-	-	-	15	12	-
Barselfeber	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
Anden Barselsygdom	-	2	2	3	-	-	-	1	-	-
Livmoder-Æggestoksygdomme, Menstruationsanomalier	-	2	1	6	-	-	1	1	4	2
Andre organ. Sygd. i Underlivsorganerne	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-
Pyæmi, Septichæmi	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Ernæringssygdomme	2	1	-	12	-	4	3	5	8	9
Tuberkuløse Betænd., Miliartuberkulose	-	-	-	4	-	-	-	-	-	2
Hjernebetændelse, Hjernevatersot	-	-	-	3	-	-	-	2	-	4
Hjerneslag, Lamhed	2	1	2	7	-	1	1	7	4	3
Organiske Sygd. i Hjerne og Rygmarv	-	-	1	1	-	-	-	-	2	-
Epilepsi	-	-	1	1	-	1	-	1	-	1
Andre Sygdomme i Nervesystemet	-	4	3	33	-	1	3	9	8	12
Sindssygdomme	-	1	3	5	-	1	-	3	13	8
Drankersygdom	-	-	-	3	-	-	-	10	-	-
Kræft	4	11	2	17	-	-	6	4	7	-
Andre Svulster	-	5	-	4	-	-	2	3	4	2
Spedalskhed	-	-	-	3	24	-	-	-	-	2
Hudsygdomme	3	1	3	21	2	-	-	10	9	4
Syphilis	16	11	11	38	-	-	16	46	9	3
Gonorrhoe, Urethrit	-	-	1	54	-	-	5	32	5	2
Epididymit, Orchit, Veruccæ, Excoriationer	-	-	1	8	-	-	-	8	1	2
Chirurg. Sygd. i Urinveiene og Kjønsorg.	-	6	-	9	-	-	-	7	1	7
Benbrud	-	8	3	32	-	-	3	13	4	3
Andre Læsioner	2	11	6	41	-	2	3	31	19	6
Chirurgiske Sygdomme i Aaresystemet, Phlegmone, Absces	-	9	3	13	-	-	3	8	10	13
Ulcera	-	2	1	4	-	-	1	8	2	5
Brok	1	2	-	5	-	-	5	-	2	1
Ben- og Ledsygdomme	2	12	3	31	-	-	13	17	17	6
Øiensygdomme	1	5	2	4	-	-	2	16	8	2
Øresygdomme	-	1	-	1	-	-	-	1	-	1
Medfødt Svaghed, Atrofi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dannelsesfeil, Deformiteter	-	4	-	5	-	-	2	-	2	1
Alderdomssvaghed	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-
Forskjellige andre Sygdomme	-	3	2	5	-	1	1	15	1	-
Friske, indlagte med Syge	-	7	9	20	-	-	-	4	-	5

Grupper af Sygdomstilfælde i 1878.

Fordeling paa Sygehusene.								Sum.	Fordeling paa Fiskesygehusene.					Sum.	Tilsammen.
Nordlands Amt.			Tromsø By.	Finmarkens Amt.											
Alstahaug.	Bodø.	Buksnæs.		Alten.	Hammerfest.	Vardø.	Vadsø.		Kabelvaag.	Henningsvær.	Skraaven.	Skjoldehavn.	Skjærvø.		
-	-	-	-	-	-	-	5	5	-	-	-	-	-	-	5
12	3	1	3	-	9	2	1	382	5	-	1	1	1	8	390
1	1	4	4	-	2	-	-	99	3	-	-	-	-	3	102
-	-	-	-	-	1	-	1	16	-	-	-	-	-	-	16
2	-	1	7	-	-	4	10	335	4	23	1	1	3	32	367
2	1	5	6	1	14	6	20	196	21	11	1	-	2	35	231
5	-	3	1	-	6	2	1	92	1	2	1	-	1	5	97
10	2	2	3	-	1	3	-	218	-	-	-	-	2	2	220
4	2	3	-	-	-	-	-	125	-	1	-	2	-	3	128
1	-	1	2	-	1	1	-	69	-	1	1	-	-	2	71
1	3	2	-	-	1	1	4	101	2	4	-	-	-	6	107
2	-	2	-	-	4	4	2	115	1	4	-	-	6	11	126
14	3	8	7	-	2	-	5	237	2	4	3	-	-	9	246
1	-	-	-	-	-	-	-	13	-	1	-	-	-	1	14
1	-	3	-	-	2	-	-	68	-	-	-	-	-	-	68
1	-	1	-	-	1	2	4	28	-	1	-	-	-	1	29
6	-	1	1	-	2	-	-	66	-	2	-	-	3	5	71
2	1	2	-	-	4	2	-	78	-	5	-	-	-	5	83
5	-	-	1	-	4	-	-	128	1	-	-	-	4	5	133
-	-	-	-	-	-	-	-	8	-	-	-	-	-	-	8
-	-	-	-	-	-	-	1	25	-	-	-	-	-	-	25
-	-	1	3	-	2	-	-	116	-	-	-	-	-	-	116
-	-	-	-	-	-	-	-	24	1	-	1	-	1	3	27
-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	5
16	2	1	-	-	-	4	2	125	-	-	-	-	-	-	125
1	-	-	-	-	-	-	-	25	-	-	-	-	1	1	26
-	-	2	-	-	2	-	1	19	-	-	-	-	-	-	19
4	4	1	1	-	2	2	3	99	2	-	-	-	-	2	101
1	-	-	-	-	1	-	-	47	1	-	-	-	-	1	48
2	1	-	-	-	1	1	-	21	-	-	-	-	-	-	21
10	-	3	2	-	1	1	2	206	2	2	-	-	-	4	210
2	-	-	10	-	3	3	1	101	1	1	-	-	-	2	103
-	-	-	-	-	1	-	-	51	-	-	-	-	-	-	51
7	1	4	5	-	1	1	-	162	-	-	-	1	-	1	163
1	1	-	1	-	-	-	-	62	-	-	-	-	-	-	62
-	-	-	-	-	-	-	-	30	-	-	-	-	-	-	30
8	-	6	1	-	2	-	2	207	-	-	-	-	-	-	207
6	6	5	15	2	8	5	5	798	-	-	-	1	-	1	799
2	-	3	16	-	1	2	1	417	-	-	-	-	-	-	417
-	1	-	2	-	-	-	1	133	1	2	-	-	-	3	136
3	-	2	1	1	-	1	-	65	1	-	-	-	1	2	67
5	1	5	2	1	-	1	1	228	1	1	1	-	-	3	231
13	3	7	5	1	12	7	2	440	3	4	1	-	7	15	455
13	3	16	4	1	5	3	2	294	4	9	1	1	2	17	311
3	5	2	1	-	1	3	-	127	-	-	-	-	2	2	129
-	-	-	1	-	1	-	-	30	1	-	-	-	-	1	31
11	3	17	6	-	4	1	-	322	2	2	1	2	5	12	334
9	2	8	-	-	3	-	-	264	1	1	-	1	1	4	268
-	-	-	-	-	1	-	-	24	-	1	-	-	-	1	25
-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	6
-	-	-	-	-	-	-	-	29	-	-	-	-	-	-	29
-	-	-	-	-	-	-	-	26	-	-	-	-	-	-	26
3	-	4	-	-	7	-	-	154	-	-	-	-	-	-	154
1	-	1	-	-	-	-	2	131	-	-	-	-	2	2	133

Kjendte Dødsaarsa-

(Causes de

Tabel XLIX. Dødsaarsag. (Causes de décès.)	Sum.	De vigtigste Dødsaarsagers Forhold til samtlige opgivne Dødsaarsager i pCt.	Fordeling paa Stifter. (par diocèses.)						Fordeling paa Kjøn. (par sexe.)			0—1 Aar.	
			Christiania.	Hamar.	Christiansand.	Bergen.	Trondhjem.	Tromsø.	Mandkj.	Kvindekj.	Uopgivet.	Mandkj.	Kvindekj.
Abscessus congestionis	3	-	-	-	-	-	3	-	1	2	-	-	-
— glandulæ thyroideæ	1	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	1
Alcoholismus	30	-	10	6	-	5	6	3	27	3	-	-	-
Anæmia	11	-	4	1	3	-	3	-	2	9	-	-	-
— perniciosa	5	-	1	2	-	2	-	-	1	4	-	-	-
Aneurysma	1	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-
Angina	1	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
— membranacea	108	-	66	6	11	9	3	13	59	49	-	14	9
Apoplexia cerebri	376	2.6	136	29	65	58	61	27	210	166	-	1	-
— pulmonum	1	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-
Arthritis deformans	8	-	3	1	2	2	-	-	3	5	-	-	-
Arthrocace	75	-	23	5	18	11	9	9	47	28	-	1	1
Asthma	19	-	11	2	3	-	2	1	13	6	-	-	-
Atelectasis pulmonum	5	-	5	-	-	-	-	-	3	2	-	3	2
Atrophia infantum	142	1.0	49	13	29	27	8	16	74	68	-	68	64
— musculorum progressiva	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Bronchitis acuta	646	4.5	312	55	137	54	70	18	336	309	1	194	145
— chronica	329	2.3	153	28	62	46	23	17	143	186	-	7	4
Cancer	702	4.9	259	95	112	79	98	59	341	361	-	-	1
Carditis, Endo-, Peri-	19	-	4	5	5	2	3	-	11	8	-	-	-
Caries, Necrosis, Periostitis	36	-	10	7	4	2	10	3	25	11	-	1	-
Cellulitis	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Cholera nostras	195	1.3	118	14	7	32	21	3	113	82	-	63	46
Chorea	1	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-
Cirrhosis hepatis	6	-	5	-	-	-	-	1	6	-	-	-	-
Combustio	25	-	19	-	3	1	2	-	17	8	-	2	-
Commotio cerebri	18	-	9	3	2	-	1	3	11	7	-	-	-
Contusio	21	-	8	1	4	7	1	-	19	2	-	-	-
Convulsiones infantum	321	2.2	158	9	59	41	45	9	186	135	-	158	108
Corpus alienum laryngis	2	-	1	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-
Cystitis	43	-	10	6	10	7	10	-	38	5	-	-	-
Debilitas congenita	237	1.7	118	11	34	34	32	8	145	92	-	144	92
— senilis	844	6.0	303	81	149	153	75	83	343	501	-	-	-
Diabetes	25	-	11	2	7	2	3	-	20	5	-	-	-
Diarrhoea	502	3.5	233	28	111	72	35	23	268	234	-	168	154
— chronica	22	-	10	3	5	1	2	1	10	12	-	-	2
Diphtheritis faucium	85	-	44	2	19	4	5	11	36	49	-	5	7
Dysenteria	22	-	-	3	2	14	2	1	11	11	-	-	1
Dystokia (vide Puerperium)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ecclampsia gravidarum (vide Puerperium)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Elephantiasis Græcorum	137	0.9	-	2	3	73	54	5	80	57	-	-	-

ger i Norge i 1878.

décès en 1878).

Fordeling paa Alder (par âge).																								Alder er opgivet for
1—5 Aar.		5—10 Aar.		10—15 Aar.		15—20 Aar.		20—30 Aar.		30—40 Aar.		40—50 Aar.		50—60 Aar.		60—70 Aar.		70—80 Aar.		80—90 Aar.		90—100 Aar.		
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	3
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	1	5	-	9	-	5	1	4	1	3	-	-	-	-	-	-	-	29
-	2	-	-	-	-	1	1	-	2	-	3	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	11
-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
37	36	7	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	107
-	-	-	-	-	-	2	-	5	2	10	6	17	8	36	21	53	55	63	51	20	19	2	4	375
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	1	1	1	1	-	-	-	2	-	-	8
2	3	4	2	8	3	5	3	11	8	2	4	5	1	5	1	3	2	1	-	-	-	-	-	75
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	3	3	3	2	5	1	-	-	-	-	18
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
6	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	142
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
86	96	7	7	-	4	3	-	4	5	4	3	5	2	2	7	13	10	14	20	3	8	-	1	643
3	3	-	-	1	-	-	-	2	2	-	6	6	6	20	22	35	45	53	74	16	20	-	2	327
1	-	1	-	-	-	1	-	5	8	14	22	49	60	105	94	121	116	34	45	9	12	1	1	700
-	-	2	-	-	1	1	-	3	3	1	2	2	-	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	19
2	1	-	-	3	1	4	1	3	1	2	-	3	1	2	2	3	3	-	-	-	-	-	-	33
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
27	23	5	6	3	-	1	-	4	-	-	-	1	2	-	-	3	3	-	2	1	-	-	-	190
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
7	4	4	2	-	-	-	2	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	25
1	1	1	2	1	-	1	-	2	-	-	-	-	-	2	1	2	1	1	1	-	1	-	-	18
1	-	1	-	1	-	-	-	3	-	5	-	1	-	3	-	2	-	2	1	-	-	-	1	21
27	25	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	321
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2
1	-	-	-	-	-	1	1	1	1	1	-	1	-	2	2	14	1	9	-	6	-	2	-	43
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	237
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	16	9	123	173	179	247	25	68	842
-	-	-	-	3	-	1	-	4	2	1	-	4	-	1	1	4	2	1	-	1	-	-	-	25
59	49	6	3	1	-	3	2	2	-	3	-	3	3	5	2	4	5	7	7	6	7	-	-	499
-	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	2	7	-	1	1	-	3	-	-	22
24	23	5	6	1	6	1	1	-	-	-	1	-	1	-	2	-	-	-	-	-	2	-	-	85
2	3	-	1	1	-	-	-	2	-	1	1	1	2	2	-	-	-	1	2	1	1	-	-	22
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	5	2	11	11	13	10	16	9	19	5	3	6	7	8	1	2	-	-	129

Kjendte Dødsaarsa-

Tabel XLIX (Fortsættelse). Dødsaarsag. (Causes de décès.)	Sum.	De vigtigste Dødsaarsagers Forhold til samtlige opgivne Dødsaarsager i pCt.	Fordeling paa Stifter. (par diocèses.)						Fordeling paa Kjøn. (par sexe.)			0—1 Aar.	
			Christiania.	Hamar.	Christiansand.	Bergen.	Trondhjem.	Tromsø.	Mandkj.	Kvindekj.	Uopgivet.	Mandkj.	Kvindekj.
Embolia (vide Puerperium)	21	-	10	2	2	5	2	-	9	12	-	-	-
Emphysema	4	-	-	-	3	1	-	-	2	2	-	-	-
Empyema	16	-	3	5	5	-	1	2	15	1	-	-	-
Encephalitis, Hyperæmia cerebri	3	-	2	-	1	-	-	-	1	2	-	-	-
Enteritis, Gastro-	119	-	38	7	14	40	16	4	59	59	1	27	29
Epilepsia	25	-	8	4	7	2	3	1	18	7	-	-	-
Erysipelas	44	-	23	2	12	4	1	2	24	20	-	11	11
Febris puerperalis (vide Puerp.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Febris rheumatica	61	-	22	11	12	5	6	5	29	32	-	-	-
— typhoides, Ileotyphus	306	2.2	93	34	60	66	37	16	153	153	-	-	-
Fistula stercorea	1	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Fractura ossium	48	-	26	4	4	11	2	1	35	13	-	-	1
Furunculosis, Carbunculus	6	-	3	-	1	1	1	-	3	3	-	-	2
Gangræna	67	-	29	9	7	7	12	3	40	27	-	-	-
— pulmonum	7	-	3	-	2	-	1	1	6	1	-	-	-
Gastritis	22	-	3	6	6	2	1	4	10	12	-	1	2
— chronica	121	0.8	32	23	20	17	15	14	69	52	-	-	1
Hæmorrhagia	10	-	3	1	2	-	1	3	5	5	-	1	1
— pulmonum	16	-	6	1	2	3	3	1	15	1	-	1	-
— umbilicalis	1	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	1
— uteri (vide Puerperium)	12	-	1	1	1	5	2	2	-	12	-	-	-
— ventriculi	30	-	4	7	10	3	4	2	21	9	-	-	-
— viarum uriniferarum	1	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-
Hepatitis	17	-	3	3	6	2	2	1	14	3	-	-	1
Hernia	66	-	18	9	12	8	12	7	30	36	-	-	-
Hydrocephalus	28	-	14	4	1	3	6	-	19	9	-	13	4
Hydrops	183	1.3	45	28	44	25	30	11	76	106	1	-	-
Hydrothorax	6	-	1	2	1	-	2	-	5	1	-	-	-
Icterus	18	-	5	4	1	4	4	-	12	6	-	4	4
Insania	79	-	20	2	19	15	17	6	38	41	-	-	-
Intoxicatio carbonat. kalici	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
— opii	1	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-
— oxydi carbonici	1	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-
— phosphori	1	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-
Ischuria	11	-	1	3	4	2	1	-	11	-	-	-	-
Laryngitis	15	-	3	1	7	2	1	1	5	10	-	2	2
Leucæmia	2	-	-	1	1	-	-	-	2	-	-	-	-
Mania puerperalis (vide Puerp.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Melæna	1	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	1	-
Meningitis	392	2.8	135	47	70	68	49	23	218	172	2	33	19
— cerebro-spin. epidemica	31	-	2	1	1	7	11	9	19	12	-	1	1
— spinalis, Myelitis	34	-	15	5	6	3	1	4	17	17	-	-	-
— tuberculosa	486	3.4	168	29	176	37	50	26	266	218	2	57	46

ger i Norge i 1878.

Fordeling paa Alder (par âge).																								Alder er opgivet for
1–5 Aar.		5–10 Aar.		10–15 Aar.		15–20 Aar.		20–30 Aar.		30–40 Aar.		40–50 Aar.		50–60 Aar.		60–70 Aar.		70–80 Aar.		80–90 Aar.		90–100 Aar.		
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	
-	-	-	-	-	1	1	1	1	5	2	1	-	1	4	-	1	1	-	2	-	-	-	-	21
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	3
-	-	2	-	-	1	2	-	4	-	2	-	4	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	16
1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	3
6	8	-	2	1	2	1	2	5	1	3	2	2	3	3	2	7	5	1	3	1	-	-	-	116
-	-	-	-	1	1	3	2	-	-	6	1	3	2	1	1	3	-	1	-	-	-	-	-	25
3	2	1	1	1	-	-	-	-	-	1	-	2	2	1	1	3	-	1	1	-	1	-	-	43
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	3	4	1	5	6	4	3	5	6	-	5	3	2	1	2	4	1	3	1	-	-	-	-	59
1	1	14	10	13	14	19	32	53	39	25	26	6	10	8	14	4	6	2	1	-	-	-	-	304
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
2	2	1	-	-	-	-	-	8	-	7	-	6	2	3	2	3	-	3	1	-	5	-	-	46
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	6
-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	1	2	3	3	8	4	17	6	8	7	2	3	67
-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	1	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	7
-	-	-	1	1	-	-	-	1	-	-	2	1	-	-	4	4	2	1	1	1	-	-	-	22
-	-	-	1	-	-	1	1	4	3	6	3	7	6	16	10	12	15	20	9	2	3	1	-	121
-	-	-	-	-	-	1	-	-	2	-	-	-	-	1	1	1	-	-	1	-	-	-	-	9
-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	3	-	2	-	3	-	2	-	-	-	-	1	-	-	16
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-	3	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	12
-	-	-	-	-	-	-	-	3	3	1	-	9	1	6	3	1	1	-	1	1	-	-	-	30
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1	1	3	-	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	16
-	-	-	-	1	-	-	-	2	-	2	3	2	9	8	4	5	9	9	8	-	3	1	-	66
5	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	27
5	1	5	3	4	1	5	2	1	4	4	7	6	12	9	21	17	17	15	29	4	9	1	-	182
-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	-	-	1	-	-	6
-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1	1	4	-	1	-	1	-	-	-	-	-	18
-	-	1	-	1	-	1	4	5	1	7	2	5	8	5	10	5	7	7	7	-	2	-	-	78
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	1	-	6	-	1	-	-	-	11
1	5	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	15
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
60	55	33	19	26	20	18	15	24	21	10	8	6	4	4	7	2	2	1	2	-	-	-	-	389
4	3	3	2	4	2	5	2	2	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	31
-	3	-	1	1	-	-	-	1	4	3	2	5	1	3	2	4	2	-	1	-	-	-	-	33
131	89	37	47	23	13	6	7	9	11	1	2	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	482

Kjendte Dødsaarsa-

Tabel XLIX (Fortsættelse). Dødsaarsag. (Causes de décès.)	Sum.	De vigtigste Dødsaarsagers Forhold til samtlige opgivne Dødsaarsager i pCt.	Fordeling paa Stifter. (par diocèses.)						Fordeling paa Kjøn. (par sexe.)			0–1 Aar.	
			Christiania.	Hamar.	Christiansand.	Bergen.	Trondhjem.	Tromsø.	Mandkj.	Kvindekj.	Uopgivet.	Mandkj.	Kvindekj.
Morbilli	97	-	23	2	28	43	1	-	45	52	-	13	16
Morbus maculos. Werlhofii	4	-	1	-	1	1	1	-	2	2	-	1	-
— ovarii	20	-	7	2	3	3	1	4	-	20	-	-	-
— viarum uriniferarum	10	-	1	2	2	2	-	3	10	-	-	-	-
Nephritis, Morbus Brighti	242	1.7	122	18	41	18	33	10	131	110	1	1	-
Obstructio alvi, Ileus	103	-	36	22	13	17	9	6	73	30	-	4	2
Oedema glottidis	3	-	3	-	-	-	-	-	2	1	-	1	1
— pulmonum	17	-	7	2	3	4	-	1	7	10	-	-	-
Omphalocele	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Omphalitis	1	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	1	-
Osteomyelitis	1	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Otitis interna	2	-	1	-	1	-	-	-	2	-	-	-	-
Paralysis	36	-	9	5	10	6	2	4	25	11	-	1	-
— generalis	2	-	-	1	-	-	1	-	1	1	-	-	-
Pemphigus	4	-	4	-	-	-	-	-	2	2	-	2	-
Peritonæitis (vide Puerperium)	199	1.4	65	23	35	23	43	10	103	96	-	4	4
Pernio	2	-	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-
Phlebitis	1	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	1
Phlegmone, Abscessus	49	-	11	5	12	9	4	8	27	22	-	5	4
Pleuritis	85	-	28	6	17	15	12	7	50	35	-	-	2
Pneumonia (vide Puerperium)	1081	7.7	405	126	177	135	143	95	583	496	2	63	53
— catarrhalis	29	-	28	-	1	-	-	-	14	15	-	6	7
— chronica	1	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-
Psoriasis	2	-	1	1	-	-	-	-	2	-	-	1	-
Puerperium:													
Abortus	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Anæmia	1	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-
Dystokia	30	-	3	-	7	15	2	3	-	30	-	-	-
Ecclampsia gravid. & parturient.	25	-	8	2	3	2	6	4	-	25	-	-	-
Embolia	1	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-
Febris puerperalis	160	1.2	48	12	35	26	18	21	-	160	-	-	-
Hæmorrhagia uteri	14	-	5	2	1	-	4	2	-	14	-	-	-
— ventriculi	1	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-
Mania puerperalis	2	-	-	-	2	-	-	-	-	2	-	-	-
Nephritis	2	-	1	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-
Peritonæitis	5	-	1	1	-	2	-	1	-	5	-	-	-
Phlegmasia alba dolens	1	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Pneumonia	2	-	1	-	-	-	1	-	-	2	-	-	-
Ruptura uteri	6	-	4	-	1	-	-	1	-	6	-	-	-
Scorbutus	1	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Tuberculosis pulmonum	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Puerperium (Causa ignota)	8	-	4	-	-	1	-	3	-	8	-	-	-

ger i Norge i 1878.

Fordeling paa Alder (par âge).																								Alder er opgivet for
1—5 Aar.		5—10 Aar.		10—15 Aar.		15—20 Aar.		20—30 Aar.		30—40 Aar.		40—50 Aar.		50—60 Aar.		60—70 Aar.		70—80 Aar.		80—90 Aar.		90—100 Aar.		
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	
27	25	2	6	3	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	97
-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	4
-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	5	-	5	-	4	-	2	-	2	-	-	-	-	20
-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	1	-	2	-	4	-	-	-	-	-	10
3	5	6	2	3	5	8	3	21	10	11	18	19	17	23	22	20	15	14	8	2	3	-	-	239
5	4	1	-	1	-	-	-	9	2	6	5	13	3	14	5	10	3	7	4	2	2	-	-	102
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	3	1	2	2	1	-	-	-	1	3	-	-	-	-	17
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	3	1	6	1	9	4	2	3	3	1	-	-	36
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	4
7	10	5	5	8	7	5	12	17	11	17	11	9	11	13	10	11	9	5	5	1	2	-	-	199
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	1	1	1	1	1	-	2	2	-	4	6	2	2	1	5	2	3	3	1	2	-	-	49
1	4	1	2	1	1	4	5	12	7	6	2	5	5	10	3	8	4	2	-	-	-	-	-	85
68	58	20	5	6	8	13	7	40	25	32	34	75	45	92	60	85	86	60	80	17	31	-	4	1067
6	5	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	28
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	10	-	14	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	30
-	-	-	-	-	-	-	1	-	15	-	7	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	24
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	2	-	71	-	72	-	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	160
-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	4	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5

Kjendte Dødsaarsa-

Tabel XLIX (Fortsættelse). Dødsaarsag. (Causes de décès.)	Sum.	De vigtigste Dødsaarsagers Forhold til samtlige opgivne Dødsaarsager i pCt.	Fordeling paa Stifter. (par diocèses.)						Fordeling paa Kjøn. (par sexe.)			0—1 Aar.	
			Christiania.	Hamar.	Christiansand.	Bergen.	Trondhjem.	Tromsø.	Mandkj.	Kvindekj.	Uopgivet.	Mandkj.	Kvindekj.
Purpura	3	-	-	1	1	-	-	1	1	2	-	-	-
Pustula maligna	3	-	-	1	1	-	-	1	2	1	-	-	-
Pyæmia	44	-	12	6	4	5	13	4	32	12	-	1	1
Pyelitis	1	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-
Rachitis	47	-	26	3	6	5	6	1	35	12	-	11	3
Rheumatismus chronicus	4	-	1	1	-	-	2	-	4	-	-	-	-
Ruptura cordis	5	-	2	1	1	-	1	-	3	2	-	-	-
— intestinorum	1	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Sarcoma, Osteo-	10	-	2	2	4	2	-	-	8	2	-	-	-
Scarlatina	819	5.8	107	177	121	83	219	112	431	388	-	50	45
Sclerema	1	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	1
Scorbutus	4	-	-	-	2	-	-	2	3	1	-	-	-
Scrophulosis	60	-	23	3	20	6	7	1	28	32	-	3	2
Splenitis chronica	1	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Stenosis laryngis	1	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Stomacace gangrænosa	1	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-
Stomatitis	1	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-
Strictura oesophagi	6	-	1	-	-	2	2	1	2	4	-	-	-
Struma	1	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-
Syphilis	64	-	36	4	10	2	3	9	30	34	-	27	20
Tabes dorsalis	1	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-
Tetanus & Trismus neonator	26	-	14	2	3	3	3	1	20	6	-	8	2
Tuberculosis pulmonum (vide Puerperium)	2236	15.9	841	157	631	245	265	97	1058	1175	3	18	11
Tuberculosis alior. organor.	40	-	17	5	10	3	3	2	22	18	-	1	-
— miliaris acuta	9	-	8	-	-	-	1	-	3	6	-	-	-
Tumores	3	-	1	1	1	-	-	-	-	3	-	-	-
— uteri	2	-	2	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
Tussis convulsiva	342	2.4	84	39	46	75	71	27	158	184	-	68	88
Typhlitis, Peri-	5	-	4	-	1	-	-	-	1	4	-	-	-
Typhus exanthematicus	11	-	-	7	-	-	-	4	7	4	-	-	-
Ulcera intestinorum	3	-	3	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-
Ulcus ventriculi	18	-	6	2	1	4	5	-	9	9	-	-	-
Uræmia	14	-	3	2	4	1	1	3	10	4	-	-	-
Variolæ	2	-	-	1	1	-	-	-	-	2	-	-	1
Vitia organica abdominis	149	1.1	44	19	33	28	15	10	63	86	-	1	-
— — cerebri	80	-	32	4	20	7	13	4	46	34	-	1	2
— — conformationis	15	-	7	1	2	1	2	2	7	8	-	7	8
— — cordis	383	2.7	185	48	54	44	40	12	176	207	-	4	1
— — hepatis	27	-	9	7	4	2	4	1	21	6	-	-	-
— — ventric. & canal. intest.	33	-	4	2	12	8	5	2	19	14	-	-	-
Vulnera	18	-	5	2	4	4	-	3	17	1	-	-	-
Causæ aliæ[1])	9	-	5	-	-	2	1	1	5	4	-	1	2
Tilsammen	14096	-	5149	1410	2783	1947	1855	952	7161	6922	13	1285	1042

[1]) Asphyxia (Suffocatio) 2 Md.: 1 (1—5 Aar), 1 Alder uopg.; 3 Kv.: 2 (1—5 Aar), 1 (80—90
1 Md. (1—5 Aar). Ulcus cruris 1 Md. (80—90 Aar).

ger i Norge i 1878.

Fordeling paa Alder (par âge).																								Alder er opgivet for
1—5 Aar.		5—10 Aar.		10—15 Aar.		15—20 Aar.		20—30 Aar.		30—40 Aar.		40—50 Aar.		50—60 Aar.		60—70 Aar.		70—80 Aar.		80—90 Aar.		90—100 Aar.		
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	3
1	-	-	-	1	1	3	-	4	6	9	1	4	2	5	-	1	1	2	-	1	-	-	-	44
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
21	8	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	47
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	1	-	-	-	-	-	4
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	1	1	-	-	-	-	-	5
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	2	-	-	-	-	1	2	-	2	-	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	10
255	227	94	97	25	13	3	2	2	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	816
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	4
14	19	5	8	3	1	2	1	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	60
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	-	-	-	-	6
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
1	5	-	-	-	-	-	-	-	2	1	3	-	-	-	1	-	1	-	-	-	1	-	-	62
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
1	1	-	-	1	-	-	1	5	1	1	-	3	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	26
31	45	14	38	23	68	98	135	372	361	193	221	131	130	118	97	48	48	10	18	1	2	-	-	2231
3	-	1	3	3	2	2	1	6	6	3	2	-	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	39
-	-	-	-	-	-	1	4	1	-	-	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	9
-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
76	83	10	13	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	341
-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	5
-	1	1	-	-	-	1	1	-	1	1	-	2	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	10
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
-	-	-	-	-	1	-	-	3	-	1	2	3	1	1	2	1	3	-	-	-	-	-	-	18
-	-	-	-	-	-	1	1	1	1	3	-	1	1	2	1	2	-	-	-	-	-	-	-	14
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
1	-	1	1	-	1	2	3	2	8	7	4	3	21	12	17	19	16	14	14	1	1	-	-	149
1	-	1	1	1	-	2	3	1	2	7	5	7	10	15	2	7	3	2	5	-	1	-	-	79
1	-	7	8	7	9	11	9	21	30	25	20	19	13	24	43	24	32	28	31	5	11	-	-	15
-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	6	1	10	2	3	2	-	-	-	-	383
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	2	3	3	3	4	6	2	4	2	-	1	-	-	26
-	-	-	1	1	-	1	-	4	-	4	-	4	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	33
2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	18
1041	957	320	322	202	201	261	279	733	758	496	586	522	481	669	541	665	578	583	647	297	415	35	84	14000

Aar). Convulsiones 1 Kv. (30—40 Aar). Dentitio difficilis 1 Md. (1—5 Aar). Helminthiasis

Kjendte Dødsaarsager

(Causes de décès dans

Tabel L. Dødsaarsag. (Causes de décès).	Tilsammen.	Christiania By.	Drøbak.	Moss.	Sarpsborg.	Fredrikstad.	Fredrikshald.	Drammen.	Hønefos.	Kongsberg.	Svelvik.	Holmestrand.	Aasgaarstrand.	Horten.	Tønsberg.	Sandefjord.	Laurvik.	Kongsvinger.	Hamar.	Gjøvik.	Lillehammer.	Skien.	Porsgrund.
Abscessus glandulæ thyroideæ	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Alcoholismus	17	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Anæmia	6	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
— perniciosa	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aneurysma	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Angina membranacea	55	32	-	-	2	-	1	4	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Apoplexia cerebri	182	38	3	1	4	1	9	7	1	3	1	-	-	4	-	2	1	-	2	-	1	3	2
— pulmonum	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Arthritis deformans	6	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Arthrocace	25	14	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Asthma	3	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Atelectasis pulmonum	5	4	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Atrophia infantum	88	26	-	4	-	-	-	-	-	3	-	3	-	1	1	-	4	-	-	-	-	-	-
Bronchitis acuta	398	156	1	3	4	10	7	42	1	8	2	4	-	7	1	2	4	3	4	-	1	3	3
— chronica	162	48	-	1	2	1	7	20	-	8	1	-	-	2	3	3	1	-	-	-	-	1	3
Cancer	258	87	2	4	-	6	8	16	-	5	1	-	1	2	6	2	8	1	-	-	1	2	4
Carditis-, Endo-, Peri	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Caries, Necrosis Periostitis	8	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cellulitis	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cholera nostras	122	59	-	-	-	4	9	20	-	1	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	2	-
Cirrhosis hepatis	5	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Combustio	10	3	-	-	-	1	-	4	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Commotio cerebri	9	5	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Contusio	5	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Convulsiones infantum	230	67	1	3	3	5	12	21	-	2	1	-	-	1	1	2	2	-	-	-	1	1	1
Corpus alienum laryngis	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cystitis	18	3	-	-	-	1	1	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Debilitas congenita	162	59	1	-	1	-	5	29	-	3	-	-	-	2	-	-	-	-	1	-	-	1	-
— senilis	266	39	5	2	4	5	11	8	1	8	2	9	-	1	3	-	5	1	-	-	2	5	2
Diabetes	6	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Diarrhoea	369	153	1	4	4	8	9	10	1	1	-	-	-	4	5	3	5	4	4	-	-	1	3
— chronica	5	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Diphtheritis faucium	39	10	-	-	1	4	-	-	-	1	-	-	-	-	1	1	2	-	-	-	1	-	-
Dysenteria	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dystokia (vide Puerperium)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ecclampsia gravid. (vide Puerperium	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Elephantiasis Græcor.	38	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Embolia	9	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-

i Byerne i 1878.

les villes en 1878).

Fordeling paa Byerne.

Brevik.	Stathelle og Langesund.	Kragerø.	Østerrisør.	Tvedestrand.	Arendal.	Grimstad.	Lillesand.	Christiansand.	Mandal.	Farsund.	Flekkefjord.	Sogndal.	Eikersund.	Sandnæs.	Stavanger.	Skudesnæshavn.	Kopervik.	Haugesund.	Bergen.	Aalesund.	Molde.	Christiansund.	Trondhjem.	Levanger.	Stenkjær.	Namsos.	Mosjøen.	Bodø.	Tromsø.	Hammerfest.	Vardø.	Vadsø.
																						1										
																			3	-	-	1	2	-	-	-	-	-	1	2	-	-
					2														-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
			3																1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	3	5	-	-	-	-	1	10	1	3	3	-	3	2	3	-	-	1	5	1	-	-	3	-	-	-	1	-	4	3	-	1
																			29	2	-	6	16	1	2	-	-	-				
																			1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
																			1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
					2			1											2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
								1																								
																			-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
			2					6	-	3					3				17	3	-	1	4	-	-	-	5	-	-	2	-
3	1	2	1	1	2	-	3	16	4	3	-	-	1	-	22	3	3	8	20	1	-	5	19	2	1	4	-	1	-	2	3	1
4	1	4	1	1	-	2	1	4	3	2	1	-	-	-	5	-	-	-	24	1	-	2	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	1	-	2	-	1	1	-	9	2	2	-	-	-	1	7	-	1	1	31	1	-	7	23	1	1	-	-	1	4	2	1	1
			1					1																								
																			-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
																			1	-	-	-	3	-	-	1	-	-	-	-	-	-
									1								1		10	2	-	2	4	1	1	-	-	1	-	-	-
			1																				1									
																		1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	-	1	-	1	-	-	2	20	1	-	-	-	-	1	5	-	-	2	35	1	-	10	24	-	-	-	2	-	1	-	-	-
																			-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	-	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	-	3	1	1	1	3	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	20	-	3	2	21	1	-	-	-	-	-	1	-	-
3	2	4	3	1	2	6	-	16	9	-	3	-	-	-	2	1	2	-	51	4	3	-	39	1	-	-	-	-	1	-	-	-
					1										2				-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	-	3	2	-	7	4	-	18	2	3	1	-	6	4	12	1	1	1	47	2	-	1	22	1	-	-	2	-	4	3	2	-
																			1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	-	-	-	-	1	-	-	3	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	6
															1				1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
																			-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
																			36	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
								2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Kjendte Dødsaarsa-

Tabel L (Forts.). Dødsaarsag. (Causes de décès).	Tilsammen.	Christiania By.	Drøbak.	Moss.	Sarpsborg.	Fredrikstad.	Fredrikshald.	Drammen.	Hønefos.	Kongsberg.	Svelvik.	Holmestrand.	Aasgaarstrand.	Horten.	Tønsberg.	Sandefjord.	Laurvik.	Kongsvinger.	Hamar.	Gjøvik.	Lillehammer.	Skien.	Porsgrund.
Emphysema	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Empyema	6	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Encephalitis, Hyperæm. cerebri	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Enteritis, Gastro-	61	13	-	-	-	-	1	5	-	2	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	3	-	-
Epilepsia	11	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Erysipelas	21	5	-	-	-	2	1	3	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	1	-
Febris puerperalis (vide Puerperium)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Febris rheumatica	22	8	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-
— typhoides, Ileotyphus	120	8	-	-	-	3	2	33	2	2	1	1	-	1	3	-	7	-	8	-	-	1	1
Fistula stercorea	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fractura ossium	27	12	-	-	-	-	1	-	-	4	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Furunculosis	4	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Gangræna	15	7	-	-	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
— pulmonum	4	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gastritis —	5	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-
— chronica	23	3	-	-	-	1	1	2	1	-	-	-	-	-	3	-	1	-	-	-	-	-	-
Hæmorrhagia	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— pulmonum	8	1	-	-	-	-	1	-	1	-	-	1	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
— umbilicalis	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
— uteri (vide Puerperium)	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
— ventriculi	7	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
— viarum uriniferarum	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hepatitis	6	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Hernia	14	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
Hydrocephalus	14	3	-	1	-	-	-	-	-	5	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Hydrops	49	10	-	-	2	2	1	-	-	2	-	2	-	3	1	-	-	-	-	-	-	1	-
Hydrothorax	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Icterus	8	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Insania	24	13	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Intoxicatio carb. kalic.	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
— oxydi carbonici	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Laryngitis	6	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Leucæmia	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mania puerper. (vide Puerp.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Melæna	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Meningitis	178	60	-	-	4	1	3	17	1	-	1	-	-	-	1	1	3	-	1	2	-	1	-
— cerebro-spin. epidem.	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— spinalis, Myelitis	12	7	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— tuberculosa	262	80	2	2	-	2	3	-	1	3	3	-	1	3	4	-	3	-	-	-	1	6	4

ger i Byerne i 1878.

Fordeling paa Byerne.

Brevik.	Stathelle og Langesund.	Kragerø.	Østerrisør.	Tvedestrand.	Arendal.	Grimstad.	Lillesand.	Christiansand.	Mandal.	Farsund.	Flekkefjord.	Sogndal.	Ekersund.	Sandnæs.	Stavanger.	Skudesnæshavn.	Kopervik.	Haugesund.	Bergen.	Aalesund.	Molde.	Christiansund.	Trondhjem.	Levanger.	Stenkjær.	Namsos.	Mosjøen.	Bodø.	Tromsø.	Hammerfest.	Vardø.	Vadsø.
1	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	2	23	-	-	1	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	2	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-
-	-	-	-	-	3	-	1	-	-	-	1	-	4	-	6	-	-	1	13	5	-	1	9	-	-	-	-	-	1	2	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	5	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	4	-	1	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	2	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	3	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	3	1	-	2	-	-	1	1	-	-	-	5	1	-	-	10	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3	-	-	-	-	3	-	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	1	6	-	-	-	-	-	4	1	-	-	-	2	1	6	-	-	4	31	5	-	1	12	-	-	2	-	-	1	2	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
-	1	1	4	3	1	5	2	28	7	2	2	-	-	-	28	1	-	1	23	-	-	9	10	-	4	2	-	-	5	3	-	2

Kjendte Dødsaarsa-

Tabel L (Forts.). Dødsaarsag. (Causes de décès).	Tilsammen.	Christiania By.	Drøbak.	Moss.	Sarpsborg.	Fredrikstad.	Fredrikshald.	Drammen.	Hønefos.	Kongsberg.	Svelvik.	Holmestrand.	Aasgaarstrand.	Horten.	Tønsberg.	Sandefjord.	Laurvik.	Kongsvinger.	Hamar.	Gjøvik.	Lillehammer.	Skien.	Porsgrund.
Morbilli	52	3	-	-	-	-	6	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Morbus maculos Werlh	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— ovarii	11	5	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— viarum uriniferarum	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nephritis,Morb. Brighti	96	31	-	1	-	3	3	12	1	1	1	-	-	4	1	-	-	-	-	-	-	2	-
Obstructio, Ileus	30	13	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Oedema glottidis	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
— pulmonum	11	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Otitis interna	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Paralysis	18	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Pemphigus	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Peritonæitis (vide Puerp.)	66	17	-	1	1	2	2	2	-	2	-	-	-	1	-	-	2	-	2	-	1	-	1
Phlegmone, Abscessus.	15	1	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	1
Pleuritis	23	10	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-
Pneumonia (vide Puerp.)	408	93	1	1	9	8	14	20	-	20	-	3	-	5	7	5	8	2	-	-	1	11	4
— catarrhalis	28	27	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Psoriasis	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Puerperium:																							
Abortus	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dystokia	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ecclampsia	15	4	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Embolia	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Febris puerperalis	53	10	-	1	-	4	1	5	-	-	-	1	-	-	2	-	2	2	-	-	-	-	-
Hæmorrhagia uteri	5	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mania puerperalis	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nephritis	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Peritonæitis	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pneumonia	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ruptura uteri	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Puerperium (Causa ignota)	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pustula maligna	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pyæmia	14	5	1	-	-	1	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-
Rachitis	36	18	-	-	-	-	1	3	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rheumatismus chronic.	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ruptura cordis	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sarcoma, Osteo-	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Scarlatina	225	33	-	-	4	15	6	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	15	8
Sclerema	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Scorbutus	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Scrophulosis	27	10	-	-	1	-	-	2	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-

ger i Byerne i 1878.

Fordeling paa Byerne.

Brevik.	Stathelle og Langesund.	Kragerø.	Østerrisør.	Tvedestrand.	Arendal.	Grimstad.	Lillesand.	Christiansand.	Mandal.	Farsund.	Flekkefjord.	Sogndal.	Ekersund.	Sandnæs.	Stavanger.	Skudesnæshavn.	Kopervik.	Haugesund.	Bergen.	Aalesund.	Molde.	Christiansund.	Trondhjem.	Levanger.	Stenkjær.	Namsos.	Mosjøen.	Bodø.	Tromsø.	Hammerfest.	Vardø.	Vadsø.
-	-	-	2	-	1	-	-	2	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	33	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3	1	-	-	-	1	1	-	4	-	-	2	-	-	-	8	-	-	-	7	-	1	-	6	-	-	-	-	-	2	-	-	-
-	-	1	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	1	-	-	-	2	-	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	2	-	-	-	3	-	1	-	1	-	-	-	-	5	1	-	-	6	1	-	3	7	-	1	-	-	-	-	-	-	1
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	1
-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	4	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-
3	-	5	3	1	1	2	2	8	2	2	1	-	2	-	18	-	-	4	44	16	9	15	25	1	3	-	1	2	10	8	4	4
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	3	-	-	-	-	-	2	1	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	3	1	-	2	-	-	-	-	-	-	4	1	-	-	4	2	-	1	3	1	-	-	-	-	1	1	-	-
-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	4	-	-	2	4	-	-	-	-	-	1	-	-	-
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6	4	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	24	15	-	-	1	-	4	33	27	-	5	5	-	-	13	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	1	-	2	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	3	1	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Kjendte Dødsaarsa-

Tabel L (Forts.).

Dødsaarsag. (Causes de décès).	Tilsammen.	Christiania By.	Drøbak.	Moss.	Sarpsborg.	Fredrikstad.	Fredrikshald.	Drammen.	Hønefos.	Kongsberg.	Svelvik.	Holmestrand.	Aasgaarstrand.	Horten.	Tønsberg.	Sandefjord.	Laurvik.	Kongsvinger.	Hamar.	Gjøvik.	Lillehammer.	Skien.	Porsgrund.
Stomacace	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Stomatitis	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Strictura oesophagi	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Syphilis	43	22	-	-	-	2	2	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tabes dorsalis	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tetanus & Trismus	14	6	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tuberculosis pulmonum	1054	328	1	3	13	24	26	49	1	11	3	4	-	17	9	5	20	-	1	-	2	21	9
— alior. organ.	16	3	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	1	-	-
— miliaris acuta	8	7	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tumores	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— uteri	2	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tussis convulsiva	126	21	-	-	5	6	6	9	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	3	-	-
Typhilitis —	4	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ulcera intestinorum	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ulcus ventriculi	11	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Uræmia	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Vitia org. abdominis	45	14	-	-	1	-	2	2	-	3	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-
— — cerebri	37	17	-	-	-	-	2	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
— — conformationis	8	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— — cordis	190	73	-	-	4	3	9	10	-	5	2	-	-	1	3	2	6	-	-	-	2	2	3
— — hepatis	4	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— — ventriculi & canalis intest.	9	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vulnera	8	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Causæ aliæ	7	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	6223	1894	20	34	73	132	185	378	16	117	20	33	4	69	70	30	104	13	29	4	27	91	63

ger i Byerne i 1878.

Fordeling paa Byerne.

Brevik.	Stathelle og Langesund.	Kragerø.	Østerrisør.	Tvedestrand.	Arendal.	Grimstad.	Lillesand.	Christiansand.	Mandal.	Farsund.	Flekkefjord.	Sogndal.	Ekersund.	Sandnæs.	Stavanger.	Skudesneshavn.	Kopervik.	Haugesund.	Bergen.	Aalesund.	Molde.	Christiansund.	Trondhjem.	Levanger.	Stenkjær.	Namsos.	Mosjøen.	Bodø.	Tromsø.	Hammerfest.	Vardø.	Vadsø.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-	1	3	1	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9	2	15	6	5	6	12	7	58	14	7	8	2	4	8	59	-	2	13	128	4	3	17	78	-	5	7	2	2	14	3	4	3
-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	1	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	26	13	-	6	23	-	-	-	-	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
1	-	1	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	2	-	1	-	-	1	4	1	1	-	5	-	-	-	2	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	2	-	-	2	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	2	2	1	1	-	-	4	-	1	-	1	1	-	5	-	-	-	24	-	2	1	13	-	1	2	-	-	1	1	-	1
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
39	21	68	43	17	51	45	23	246	55	30	27	4	27	19	248	23	12	46	795	70	28	138	476	10	26	29	18	10	79	47	21	26

Opgaver over Kjøn og Alder for

(Causes des décès dans

Tabel LI. Dødsaarsag. (Causes de décès.)	Til-sammen.	Kjøn:		0—1 Aar.		1—5 Aar.		5-10 Aar.	
		Mandkjøn.	Kvindekj.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
Abscessus gland. thyroideæ	1	-	1	-	1	-	-	-	-
Alcoholismus	17	15	2	-	-	-	-	-	-
Anæmia	6	1	5	-	-	-	1	-	-
— perniciosa	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Aneurysma	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Angina membranacea	55	26	29	2	5	20	22	3	2
Apoplexia cerebri	182	93	89	1	-	-	-	-	-
— pulmonum	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Arthritis deformans	6	3	3	-	-	-	-	-	-
Arthrocace	25	15	10	1	1	2	3	3	1
Asthma	3	2	1	-	-	-	-	-	-
Atelectasis pulmonum	5	3	2	3	2	-	-	-	-
Atrophia infantum	88	49	39	46	38	3	1	-	-
Bronchitis acuta	398	200	198	135	103	42	67	4	3
— chronica	162	70	92	6	2	2	4	-	-
Cancer	258	114	144	-	-	2	-	1	-
Carditis, Endo-, Peri-	4	1	3	-	-	-	-	-	-
Caries, Necrosis, Periostitis	8	7	1	-	-	1	-	-	-
Cellulitis	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Cholera nostras	122	73	49	60	36	10	10	-	-
Cirrhosis hepatis	5	5	-	-	-	-	-	-	-
Combustio	10	6	4	1	-	2	2	-	-
Commotio cerebri	9	4	5	-	-	-	1	1	2
Contusio	5	4	1	-	-	1	-	-	-
Convulsiones infantum	230	132	98	118	84	14	12	-	2
Corpus alienum laryngis	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Cystitis	18	16	2	-	-	1	-	-	-
Debilitas congenita	162	102	60	102	60	-	-	-	-
— senilis	266	77	189	-	-	-	-	-	-
Diabetes	6	3	3	-	-	-	-	-	-
Diarrhoea	369	198	171	139	126	46	31	2	1
— chronica	5	1	4	-	1	-	1	1	-
Diphtheritis faucium	39	16	23	2	3	11	12	2	4
Dysenteria	3	1	2	-	-	-	1	-	-
Dystokia (vide Puerperium)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ecclampsia gravidarum (vide Puerperium)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Elephantiasis Græcorum	38	25	13	-	-	-	-	-	-
Embolia (vide Puerperium)	9	6	3	-	-	-	-	-	-
Emphysema	4	2	2	-	-	-	-	-	-
Empyema	6	5	1	-	-	-	-	-	-
Encephalitis, Hyperæmia cerebri	2	-	2	-	-	-	1	-	-

Dødsaarsagerne i Byerne i 1878.

les villes en 1878.)

Fordeling paa Alder.

10—15 Aar.		15—20 Aar.		20—30 Aar.		30—40 Aar.		40—50 Aar.		50—60 Aar.		60—70 Aar.		70—80 Aar.		80—90 Aar.		90—100 Aar.	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	3	-	5	-	2	-	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	2	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	2	1	3	5	13	5	12	6	22	32	30	27	10	11	-	2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	1	1	-	-	1	-	-	1	-	-
3	1	-	2	2	1	-	1	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	2	1	-	2	2	3	2	1	-	-	3	6	6	4	7	2	3	-	-
-	-	-	-	1	1	-	3	3	3	10	7	19	25	24	36	5	9	-	2
-	-	-	-	-	2	4	9	19	25	40	35	39	46	7	23	1	4	1	-
-	-	-	-	1	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	2	-	-	-	1	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1	1	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	1	7	1	4	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	6	3	35	67	35	98	1	20
1	-	-	-	-	1	-	-	2	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	3	1	1	2	3	-	1	4	2	2	1	4	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-
1	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	2	-	4	2	5	3	7	5	3	1	1	-	2	2	-	-	1	-
-	-	1	-	1	1	-	1	-	-	3	-	1	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-
-	1	2	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-

Opgaver over Kjøn og Alder for

Tabel LI (Fortsættelse). Dødsaarsag. (Causes de décès.)	Til-sammen.	Kjøn:		0—1 Aar.		1—5 Aar.		5—10 Aar.	
		Mandkjøn.	Kvindekj.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
Enteritis, Gastro-	61	27	34	18	22	2	6	-	2
Epilepsia	11	10	1	-	-	-	-	-	-
Erysipelas	21	7	14	2	8	2	2	-	1
Febris puerperalis (vide Puerp.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Febris rheumatica	22	9	13	-	-	-	1	1	1
— typhoides, Ileotyphus	120	63	57	-	-	2	1	6	5
Fistula stercorea	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Fractura ossium	27	19	8	-	1	2	1	-	-
Furunculosis, Carbunculus	4	1	3	-	2	-	-	-	-
Gangræna	15	6	9	-	-	-	1	-	-
— pulmonum	4	4	-	-	-	-	-	-	-
Gastritis	5	1	4	1	2	-	-	-	-
— chronica	23	12	11	-	1	-	-	-	-
Hæmorrhagia	4	1	3	-	1	-	-	-	-
— pulmonum	8	7	1	-	-	-	-	-	-
— umbilicalis	2	1	1	1	1	-	-	-	-
— uteri (vide Puerperium)	2	-	2	-	-	-	-	-	-
— ventriculi	7	2	5	-	-	-	-	-	-
Hepatitis	6	5	1	-	-	-	-	-	-
Hernia	14	7	7	-	-	-	-	-	-
Hydrocephalus	14	13	1	10	-	3	1	-	-
Hydrops	49	22	27	-	-	2	1	3	2
Hydrothorax	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Icterus	8	5	3	3	2	-	-	-	-
Insania	24	7	17	-	-	-	-	-	-
Intoxicatio carbonat. kalici	1	-	1	-	-	-	-	-	-
— oxydi carbonici	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Laryngitis	6	2	4	2	1	-	3	-	-
Leucæmia	1	1	-	-	-	1	-	-	-
Mania puerperalis (vide Puerp.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Melæna	1	1	-	1	-	-	-	-	-
Meningitis	178	105	73	19	13	44	32	17	11
— cerebro-spin. epidemica	4	2	2	-	1	1	-	1	-
— spinalis, Myelitis	12	6	6	-	-	-	1	-	1
— tuberculosa	262	154	108	42	34	82	43	20	19
Morbilli	52	22	30	8	10	11	16	1	3
Morbus maculos. Werlhofii	2	-	2	-	-	-	-	-	1
— ovarii	11	-	11	-	-	-	-	-	-
— viarum uriniferarum	3	3	-	-	-	-	-	-	-
Nephritis, Morbus Brighti (vide Puerperium)	96	52	44	1	-	1	3	4	1
Obstructio alvi, Ileus	30	18	12	4	2	1	2	2	-
Oedema glottidis	3	2	1	1	1	1	-	-	-
— pulmonum	11	5	6	-	-	-	-	-	-

Dødsaarsagerne i Byerne i 1878.

Fordeling paa Alder.

10—15 Aar.		15—20 Aar.		20—30 Aar.		30—40 Aar.		40—50 Aar.		50—60 Aar.		60—70 Aar.		70—80 Aar.		80—90 Aar.		90—100 Aar.	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
1	1	-	-	2	-	1	-	-	-	1	2	1	-	-	1	1	-	-	-
-	-	1	-	-	-	1	-	2	-	2	1	3	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	1	1	-	1	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	1	-	2	2	3	-	2	1	-	1	1	1	1	2	1	-	-	-	-
7	4	9	9	22	11	9	13	2	5	3	7	3	2	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	4	-	6	-	5	1	1	1	-	-	1	-	-	4	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	3	4	2	2	-	-
-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	2	2	-	1	1	4	3	2	2	3	1	-	1	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	2	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	2	-	1	-	1	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	1	1	2	3	-	-	2	2	1	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3	-	2	1	-	-	-	-	1	3	4	7	4	2	3	9	-	2	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	2	1	1	3	2	4	2	6	-	2	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7	5	3	2	4	5	4	1	2	-	3	2	1	2	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	1	2	-	-	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-
5	6	2	1	3	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	2	-	3	-	1	-	2	-	2	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
2	2	3	-	10	5	5	8	5	6	13	9	5	5	2	1	1	2	-	-
1	-	-	-	-	1	1	3	1	-	3	2	3	1	2	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	4	2	1	2	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-

Opgaver over Kjøn og Alder for

Tabel LI (Fortsættelse). Dødsaarsag. (Causes de décès.)	Tilsammen.	Kjøn:		0–1 Aar.		1–5 Aar.		5–10 Aar.	
		Mandkjøn.	Kvindekj.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
Otitis interna	1	1	-	-	-	1	-	-	-
Paralysis	18	11	7	1	-	-	-	-	-
Pemphigus	2	1	1	1	-	-	-	-	-
Peritonæitis (vide Puerperium)	66	29	37	3	2	4	7	-	1
Phlegmone, Abscessus	15	8	7	3	3	-	-	-	1
Pleuritis	23	14	9	-	1	2	1	-	-
Pneumonia (vide Puerperium)	408	205	203	40	38	37	35	5	2
— catarrhalis	28	14	14	6	7	6	4	-	-
Psoriasis	1	1	-	1	-	-	-	-	-
Puerperium:									
Abortus	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Dystokia	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Ecclampsia gravid. & parturient.	15	-	15	-	-	-	-	-	-
Embolia	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Febris puerperalis	53	-	53	-	-	-	-	-	-
Hæmorrhagia uteri	5	-	5	-	-	-	-	-	-
Mania puerperalis	2	-	2	-	-	-	-	-	-
Nephritis	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Peritonæitis	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Pneumonia	2	-	2	-	-	-	-	-	-
Ruptura uteri	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Puerperium (Causa ignota)	3	-	3	-	-	-	-	-	-
Pustula maligna	2	1	1	-	-	-	-	-	-
Pyæmia	14	10	4	1	1	-	-	-	-
Rachitis	36	24	12	6	3	16	8	1	1
Rheumatismus chronicus	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Ruptura cordis	3	1	2	-	-	-	-	-	-
Sarcoma, Osteo-	3	2	1	-	-	-	-	-	-
Scarlatina	225	111	114	5	12	78	71	22	27
Sclerema	1	-	1	-	1	-	-	-	-
Scorbutus	2	2	-	-	-	-	-	-	-
Scrophulosis	27	12	15	1	2	7	7	2	4
Stomacace gangrænosa	1	-	1	-	-	-	-	-	1
Stomatitis	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Strictura oesophagi	4	1	3	-	-	-	-	-	-
Syphilis	43	20	23	19	14	1	4	-	-
Tabes dorsalis	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Tetanus & Trismus neonator	14	10	4	5	2	1	1	-	-
Tubercul. pulmon. (vide Puerp.)	1 054	503	548	12	10	24	35	10	25
— aliorum organorum	16	7	9	-	-	1	-	-	2

Dødsaarsagerne i Byerne i 1878.

Fordeling paa Alder.

10—15 Aar.		15—20 Aar.		20—30 Aar.		30—40 Aar.		40—50 Aar.		50—60 Aar.		60—70 Aar.		70—80 Aar.		80—90 Aar.		90—100 Aar.	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	2	1	4	3	2	3	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
2	2	1	2	7	6	4	5	1	2	2	3	5	3	-	2	-	2	-	-
1	-	-	1	-	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	2	3	1	3	1	3	1	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-
3	1	2	-	16	10	11	12	25	17	23	19	23	24	16	30	4	15	-	-
-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	-	-	1	-	9	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	19	-	28	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	3	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	2	2	1	2	-	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
4	2	1	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	1	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	-	-	-	-
-	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	1	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
12	29	38	50	157	137	103	103	61	68	60	50	20	26	5	14	-	1	-	-
2	1	1	-	-	3	2	1	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Opgaver over Kjøn og Alder for

Tabel LI (Fortsættelse). Dødsaarsag. (Causes de décès.)	Til-sammen.	Kjøn:		0–1 Aar.		1–5 Aar.		5–10 Aar.	
		Mandkjøn.	Kvindekj.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
Tuberculosis miliaris acuta.	8	3	5	-	-	-	-	-	-
Tumores	1	-	1	-	-	-	-	-	1
— uteri	2	-	2	-	-	-	-	-	-
Tussis convulsiva	126	63	63	29	27	31	33	2	3
Typhlitis, Peri-	4	1	3	-	-	-	-	-	1
Ulcera intestinorum	3	-	3	-	-	-	-	-	-
Ulcus ventriculi	11	3	8	-	-	-	-	-	-
Uræmia	6	6	-	-	-	-	-	-	-
Vitia organica abdominis	45	15	30	1	-	1	-	1	1
— — cerebri	37	22	15	1	2	-	-	-	1
— — conformationis	8	3	5	3	5	-	-	-	-
— — cordis	190	93	97	4	1	-	-	3	1
— — hepatis	4	2	2	-	-	-	1	-	-
— — ventric. & canal. intest.	9	5	4	-	.	-	-	-	-
Vulnera	8	8	-	-	-	-	-	-	-
Causæ aliæ[1]	7	3	4	1	2	1	1	-	-
Tilsammen	6 223 [2]	3 100	3 120	872	697	523	491	118	134

[1]) Asphyxia: 1 Mand 0—1 gl. Aar, 2 Kvinder, hvoraf en mellem 0—1 Aar og en mel- Dentitio difficilis: 1 Kv. 1—5 Aar gl. i Bergen. Suffocatio: 1 Kv. 0—1 Aar gl. i Bergen. Alder uopgivet.

Dødsaarsagerne i Byerne i 1878.

Fordeling paa Alder.

10—15 Aar.		15—20 Aar.		20—30 Aar.		30—40 Aar.		40—50 Aar.		50—60 Aar.		60—70 Aar.		70—80 Aar.		80—90 Aar.		90—100 Aar.	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	1	3	1	-	-	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	1	1	1	1	1	2	-	3	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	3	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	4	1	2	-	6	-	7	6	4	5	6	-	-	-	-
-	-	1	1	2	1	5	3	3	2	6	-	2	2	2	2	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4	2	3	6	7	19	16	3	11	3	14	18	15	18	13	21	3	5	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	2	3	1	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	2	-	2	-	3	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
67	69	82	89	270	279	223	245	208	186	248	207	231	245	183	278	69	172	3	25

lem 80—90 Aar gl. i Christiania. Ulcus cruris: 1 Mand 80—90 Aar gl. i Christiania. Helminthiasis: 1 Md. 1—5 Aar gl. i Trondhjem. — [2]) For 3 er Kjøn og Alder, for 6 er

De af Lægerne behandlede Tilfælde af epidemiske Sygdomme fordelte paa Lægedistrikter og Maaneder.

De i følgende Tabeller optagne romerske Tal betegne de enkelte Amter saaledes som paa Indholdsfortegnelsen (Side III) anført.

De af Lægerne meddelte Opgaver over Tilfældenes Fordeling paa Lægedistrikter og Maaneder omfatte ikke alle behandlede Tilfælde.

Forsaavidt der haves Opgave, ere de behandlede Tilfælde i nedenstaaende Tabeller ogsaa fordelte paa By- og Landdistrikt, under hvilket sidste der dog i enkelte Tilfælde er indbefattet de (mindre) Byer i vedkommende Landdistrikt, hvorfra saadanne Maanedsopgaver savnes.

Tabel LII. a. Exanthematisk Typhus.

	Distrikt.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
VII.	Søndre Valders	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	17	8
	Faaberg	1	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-
XVII.	Namsos	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XVIII.	Lødingen	-	-	-	-	6	1	-	-	-	-	-	-
	Hadsel	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XIX.	Ibestad	-	-	-	3	2	-	-	-	-	-	-	-
	Tranø	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	4
XX.	Alten	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	3
	Loppen	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	11	6
	Vardø	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
	Vadsø	-	-	-	2	1	-	-	1	1	2	-	-

b. Typhoidfeber.

I.	Christiania	9	1	4	15	6	6	12	15	45	11	6	9
II.	Aker	-	1	-	5	4	1	5	-	5	1	1	1
	Ullensaker	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	1
	Høland	-	-	-	1	-	1	-	-	-	3	-	1
	Follo	10	-	-	-	1	-	-	1	1	-	-	1
III.	Eidsberg	1	1	2	2	-	1	2	2	-	-	-	-
	Moss	2	-	-	-	1	1	8	4	1	-	-	1
	Sarpsborg:												
	Fredrikstad	1	9	4	2	1	-	4	2	-	1	-	1
	Landdistrikt	3	9	8	7	-	1	6	5	4	3	5	1
	Fredrikshald	5	1	-	-	-	2	1	1	-	2	1	2
IV.	Buskeruds Landfysikat:												
	Drammen	6	4	80	95	77	46	32	16	11	21	9	5
	Landdistrikt	3	1	4	5	3	1	8	5	5	1	1	3
	Ringerike	4	1	2	5	4	2	2	3	4	11	-	3
	Modum	3	3	5	7	7	8	5	7	2	-	3	1
	Hallingdal	1	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-

Tabel LII (Forts.). b. Typhoidfeber (Forts.).

Distrikt.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Sandsvær:												
Kongsberg	1	-	-	-	1	2	4	7	2	1	2	3
Landdistrikt	1	4	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Rollag	1	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
V. Tønsberg:												
Tønsberg By	-	1	-	-	1	-	-	1	1	-	-	-
Horten	4	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Landdistrikt	6	5	3	1	5	-	-	1	1	2	-	-
Hof:												
Svelvig	-	1	-	1	2	-	-	-	1	-	-	3
Landdistrikt	-	1	-	3	3	-	13	3	6	2	7	8
Laurvik	7	1	-	2	3	-	1	12	10	13	4	3
VI. Solør og Odalen	-	-	-	-	9	-	-	-	4	3	-	-
Hedemarken:												
Landdistrikt	8	12	5	-	-	6	1	2	9	12	10	4
Hamar	3	-	2	-	1	1	2	-	7	16	4	9
Søndre Østerdalen	1	-	-	-	5	13	1	-	-	-	-	2
Rendalen	5	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Tønset	-	-	-	-	-	8	2	-	-	-	1	3
VII. Søndre Valders	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nordre —	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-
Toten	3	1	2	1	7	3	6	4	1	11	3	4
Faaberg	1	2	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-
Ringebo	-	-	1	10	4	-	-	-	-	1	-	-
Lom	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	1
VIII. Skien:												
Skien	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-
Porsgrund	-	-	-	-	-	2	-	2	1	1	3	-
Landdistrikt	6	-	3	1	-	2	1	5	7	3	-	3
Kragerø	-	-	-	-	-	-	2	-	1	2	1	2
Holden	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
Sauland	-	-	1	5	2	-	-	1	-	-	-	-
Laardal	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
IX. Østre Nedenæs:												
Østerrisør	-	-	-	-	-	1	1	1	-	7	2	-
Landdistrikt	4	6	8	2	-	3	1	1	-	1	1	5
Arendal	6	5	7	3	7	1	1	6	6	5	5	2
Vestre Nedenæs:												
Lillesand	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-
Landdistrikt	-	3	2	1	2	1	-	1	1	4	2	-
Aamli	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	3
X. Christiansands Stadsfys.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	3
Oddernæs	1	-	1	-	-	-	-	1	2	4	10	6
Undal	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lyngdal	13	7	2	3	4	2	1	5	8	4	15	10
Flekkefjord	1	9	1	2	-	1	1	1	-	-	3	1
XI. Ekersund	2	2	1	5	4	1	1	-	1	3	1	-
Sandnæs	2	1	2	1	-	-	4	1	2	3	1	6
Stavanger	4	4	3	-	-	1	2	1	9	2	1	7

Tabel LII (Forts.). b. Typhoidfeber (Forts.).

	Distrikt.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Finnø	-	1	2	1	2	5	2	3	1	-	1	1
	Sand	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
	Karmøen	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Haugesund	-	1	-	2	-	-	5	2	3	1	1	1
XII.	Indre Søndhordland	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	1
	Ytre —	-	8	4	-	2	5	7	4	3	-	1	1
	Indre Hardanger	-	-	-	-	-	-	2	1	-	6	-	-
	Ytre —	-	-	-	1	6	-	-	-	-	4	6	3
	Vos	2	5	11	3	6	3	11	3	2	1	3	16
	Søndre Midthordland	1	-	3	6	-	-	-	1	-	-	-	-
	Nordre —	10	11	3	8	5	4	2	2	8	7	18	8
	Indre Nordhordland	3	-	8	2	4	2	-	-	13	4	3	2
	Ytre —	6	8	-	-	-	-	3	3	1	-	-	-
XIII.	Bergen	15	4	15	8	9	3	19	4	10	7	15	13
XIV.	Lærdal	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	3
	Lyster	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Indre Sogn	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-
	Midtre —	-	-	-	1	2	3	-	-	-	-	-	-
	Ytre —	2	2	3	-	4	1	-	-	-	3	5	5
	Ytre Søndfjord	-	1	-	2	-	-	-	-	-	1	3	-
	Indre —	-	-	-	1	1	-	1	-	-	1	-	2
	Kinn	-	-	4	1	1	-	-	-	-	-	-	-
	Ytre Nordfjord	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Nordfjordeidet	-	1	1	1	2	-	-	-	3	4	10	5
	Indre Nordfjord	8	2	4	6	3	1	1	1	1	12	2	1
XV.	Vestre Søndmøre	1	1	1	1	1	-	-	-	3	-	-	3
	Indre —	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
	Østre —	6	-	-	-	-	-	-	-	-	7	1	3
	Ørskog	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	1	-
	Nordre Søndmøre	3	4	10	12	8	5	4	5	6	5	1	3
	Indre Romsdal	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	1
	Ytre —	4	9	2	-	3	-	-	-	-	3	-	1
	Søndre Nordmøre	7	-	4	6	3	-	1	-	3	5	7	2
	Sundal	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Surendal	-	3	-	-	-	-	1	-	1	1	7	-
	Nordre Nordmøre	-	-	-	-	4	3	1	-	1	-	-	-
XVI.	Trondhjems By	7	2	1	1	5	6	7	4	2	3	1	4
	Strinden	5	-	3	-	1	1	-	4	3	1	-	-
	Røros	-	-	-	-	1	1	2	-	-	-	3	-
	Guldal	-	-	-	-	1	2	1	-	1	-	3	-
	Opdal	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7
	Orkedal	-	6	3	2	1	3	3	1	1	1	-	2
	Søndre Fosen	-	2	4	4	2	2	2	1	1	4	-	-
	Ytre —	1	-	-	-	-	-	-	1	2	4	-	-
	Indre —	4	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Nordre —	3	7	1	9	-	5	7	-	-	-	-	-
XVII.	Stjørdalen	4	2	5	3	4	-	-	3	3	3	2	-
	Frosten	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Levanger:												
	Levanger By	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Landdistrikt	2	3	1	1	3	-	4	-	-	-	-	1

Tabel LII (Forts.). b. Typhoidfeber (Forts.).

	Distrikt.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Inderøen	3	-	4	2	1	-	1	-	-	1	2	1
	Stenkjær:												
	Landdistrikt	-	-	-	-	2	-	1	4	3	4	-	-
	Grong	-	-	-	1	-	-	-	1	1	-	-	-
	Namsos	-	3	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ytre Namdal	-	-	-	4	-	-	-	1	-	-	-	-
XVIII.	Alstahaug	4	-	-	-	-	-	2	-	-	2	1	5
	Vefsen	-	-	-	-	-	5	4	-	-	-	-	-
	Folden	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-
	Buksnæs	-	-	1	5	-	11	5	-	-	-	-	-
	Østlofoten	-	-	-	2	12	-	-	-	-	-	8	14
	Hadsel	3	2	6	3	8	1	-	-	-	-	-	-
	Sortland	-	-	-	-	4	-	-	2	-	-	-	-
XIX.	Trondenæs	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	2	-
	Lenvik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Tromsø	1	-	-	-	-	-	-	1	1	-	2	6
	Lyngen	-	19	8	12	-	1	-	-	-	-	-	-
	Skjærvø	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
XX.	Loppen	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
	Hammerfest	5	2	1	4	2	-	-	2	-	1	1	-

c. Cerebrospinalmeningit.

IV.	Modum	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
VII.	Toten	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
XII.	Indre Søndhordland	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
	— Nordhordland	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
XIV.	Ytre Sogn	-	1	-	4	-	-	-	-	-	-	-	2
XV.	Indre Romsdal	-	-	-	-	-	-	2	3	-	-	-	-
	Søndre Nordmøre	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-
XVI.	Trondhjems By	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
	Strinden	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Opdal	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
XVII.	Levanger:												
	Landdistrikt	1	5	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-
	Inderøen	1	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-
	Stenkjær	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Ytre Namdal	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XVIII.	Brønø	1	-	-	-	2	-	1	-	-	-	1	-
	Alstahaug	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ranen	-	-	-	-	2	-	1	1	-	-	-	-
XIX.	Tranø	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
	Tromsø	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-

Tabel LII (Forts.). d. Barselfeber.

Distrikt.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
I. Christiania	3	2	1	2	4	4	3	1	-	-	-	5
II. Aker	1	2	1	-	1	-	-	2	3	2	-	-
Ullensaker	1	4	-	-	2	-	-	1	-	1	1	1
Høland	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Follo	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
III. Eidsberg	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Moss	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1
Sarpsborg:												
. Sarpsborg	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Fredrikstad	-	2	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Landdistrikt	4	1	-	1	1	-	1	-	-	-	1	2
Hvaløerne	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fredrikshald	1	1	1	1	-	-	1	1	-	-	1	-
IV. Buskeruds Landfysikat:												
Drammen	2	1	1	2	-	-	-	1	1	3	1	1
Landdistrikt	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Ringerike	-	1	-	1	-	-	-	-	1	1	-	-
Modum	3	1	1	1	-	3	-	-	1	-	1	1
Hallingdal	-	-	-	2	-	-	2	-	1	2	-	-
Sandsvær:												
Kongsberg	-	1	1	1	1	-	-	-	1	1	1	-
Landdistrikt	1	-	2	2	-	-	1		-	-	-	1
Rollag	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
V. Tønsberg:												
Tønsberg By	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Landdistrikt	4	-	1	2	2	-	-	1	-	3	5	-
Hof	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Laurvik	2	1	2	1	1	-	1	3	-	1	1	-
VI. Solør og Odalen	1	2	-	2	-	-	1	3	-	-	1	1
Hedemarken	3	2	2	-	1	-	2	3	1	3	4	-
Søndre Østerdalen	5	1	-	1	1	1	2	1	-	1	-	-
Trysil	1	-	-	-	1	-	1	-	-	1	-	-
Rendalen	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2
VII. Hadeland-Land	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Nordre Valders	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Toten	-	-	-	2	-	-	-	-	-	1	2	1
Faaberg	-	-	1	-	-	-	5	-	-	-	2	-
Ringebo	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	1
Lom	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Lesje	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
VIII. Skien:		-										
Skien	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Porsgrund	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	1
Landdistrikt	-	-	2	-	1	-	-	-	2	-	1	1
Kragerø	2	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Hviteseid	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Tinn	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	-	1

Tabel LII (Forts.). **d. Barselfeber** (Forts.).

Distrikt.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
IX. Østre Nedenæs:												
Østerrisør	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Landdistrikt	-	-	1	1	-	1	1	1	-	3	-	1
Arendal	2	1	1	-	1	-	1	2	-	-	1	2
Vestre Nedenæs:												
Grimstad	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Landdistrikt	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	2
Aamli	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Sætersdalen	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
X. Christiansands Statsfys.	1	-	-	2	-	3	1	-	1	1	-	-
Oddernæs	-	2	-	1	1	-	-	-	-	-	1	-
Lyngdal	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	1	-
Flekkefjord	2	1	-	-	-	1	1	1	-	1	1	1
XI. Sandnæs	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-
Stavanger	-	1	1	2	3	1	1	-	1	1	2	2
Finnø	-	2	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-
Karmøen	-	-	1	-	-	1	-	-	1	-	-	3
Haugesund	-	-	1	-	-	2	-	-	-	-	1	-
XII. Indre Søndhordland	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— Hardanger	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
Ytre —	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Søndre Midthordland	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Nordre —	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Ytre Nordhordland	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
XIII. Bergen	-	1	2	-	2	1	-	1	-	-	-	-
XIV. Lærdal	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Indre Sogn	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Ytre —	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Indre Søndfjord	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kinn	-	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Ytre Nordfjord	1	-	-	1	-	1	-	-	1	-	-	-
Nordfjordeidet	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Indre Nordfjord	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-
XV. Vestre Søndmøre	1	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Indre —	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
Ørskog	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Nordre Søndmøre	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
Ytre Romsdal	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Søndre Nordmøre	-	-	-	1	1	-	1	2	2	-	1	-
Sundal	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Nordre Nordmøre	-	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-
XVI. Trondhjems By	2	-	1	-	-	-	1	1	-	1	-	-
Selbo	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Røros	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	1
Orkedal	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1	-	-
Søndre Fosen	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-
Ytre —	-	1	1	-	2	1	-	2	-	-	1	-
Indre —	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nordre —	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1

Tabel LII (Forts.). d. Barselfeber (Forts.).

	Distrikt.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
XVII.	Stjørdal	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Frosten	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Levanger:												
	Levanger By	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Landdistrikt	1	-	-	-	1	1	1	1	1	-	-	-
	Stenkjær:												
	Landdistrikt	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
	Grong	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Namsos	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	1	-
	Ytre Namdal	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
XVIII.	Brønø	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Alstahaug	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Vefsen	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Ranen	-	-	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Bodø	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Folden	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Skjærstad	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Stegen	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Lødingen	-	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
	Østlofoten	-	-	1	-	-	-	1	-	-	1	-	-
	Hadsel	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	1	-
	Sortland	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-
XIX.	Trondenæs	1	-	-	2	-	-	2	-	1	2	1	-
	Ibestad	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Lenvik	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Malangen	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Tromsø	1	-	2	-	-	1	1	1	-	-	-	-
	Lyngen	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Skjærvø	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
XX.	Alten	-	-	1	-	-	1	1	-	-	1	-	-
	Hammerfest	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Kistrand	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Tanen	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-

e. Børnekopper.

IV.	Buskeruds Landfysikat: Drammen	-	1	1	2	1	-	-	-	-	-	-	-
V.	Laurvik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
VI.	Hedemarken	1	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XI.	Stavanger	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-	-	-
	Haugesund	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
XX.	Tanen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2

Tabel LII (Forts.). f. Vandkopper.

Distrikt.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
I. Christiania	52	41	37	45	21	9	11	7	13	47	56	33
II. Aker	2	1	-	-	6	1	3	1	3	-	-	4
Ullensaker	-	-	3	4	4	-	1	-	-	2	3	2
Høland	-	1	-	-	-	-	1	1	-	1	-	-
Follo	-	4	-	2	2	-	2	1	1	-	-	-
III. Eidsberg	-	4	7	2	-	-	-	1	-	1	2	4
Sarpsborg:												
Sarpsborg	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	3	2
Fredrikstad	2	4	1	-	-	-	-	-	-	3	5	5
Landdistrikt	3	4	-	6	2	-	4	3	3	4	1	3
Fredrikshald	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	22	11
IV. Buskeruds Landfysikat:												
Drammen	8	16	7	11	7	6	1	1	-	1	3	8
Landdistrikt	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
Ringerike	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-
Modum	-	-	-	-	4	3	3	-	1	-	-	-
Sandsvær:												
Kongsberg	-	-	-	-	-	1	1	2	-	-	-	-
V. Tønsberg:												
Tønsberg By	1	1	3	-	1	1	1	1	-	-	1	6
Horten	-	-	-	-	-	1	-	-	1	4	8	-
Landdistrikt	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	5	-
Hof:												
Svelvik	-	-	-	1	2	1	-	-	-	-	1	2
Landdistrikt	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Laurvik	1	-	3	-	-	1	-	-	-	3	1	1
VI. Hedemarken	1	-	-	3	1	3	10	2	4	6	8	2
Søndre Østerdalen	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2	4	-
Rendalen	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Tønset	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-
VII. Hadeland	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Nordre Valders	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Toten	4	-	1	4	-	3	-	-	-	3	1	-
Faaberg	1	-	4	15	12	8	16	17	-	-	-	3
Lom	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
VIII. Skien:												
Skien	8	6	4	2	-	-	2	3	-	-	1	1
Porsgrund	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Landdistrikt	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kragerø	-	1	3	3	2	-	-	-	1	-	-	-
Holden	-	-	-	1	-	-	2	-	-	-	1	-
Hviteseid	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
IX. Østre Nedenæs:												
Østerrisør	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3
Landdistrikt	-	6	-	2	-	4	6	3	9	2	-	-
Arendal	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	4	-

Tabel LII (Forts.). f. Vandkopper (Forts.).

	Distrikt.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Vestre Nedenæs:												
	Grimstad	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-
	Lillesand	-	2	-	-	-	-	4	-	1	1	-	-
	Landdistrikt	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Aamli	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
X.	Christiansands Stadsfysikat	8	5	4	2	4	-	2	1	1	-	2	7
	Oddernæs	-	-	-	3	-	1	7	1	1	-	7	-
	Lyngdal	5	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XI.	Sandnæs	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	3	-
	Stavanger	9	1	3	1	-	3	2	-	-	2	6	12
	Karmøen	-	-	-	-	-	-	-	1	-	5	-	-
	Haugesund	-	-	-	-	-	1	1	-	-	3	-	-
XII.	Indre Søndhordland	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
	Ytre —	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-
	Indre Hardanger	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ytre —	3	-	2	-	-	-	-	5	-	1	-	-
	Nordre Midthordland	-	1	-	2	2	-	-	1	1	1	-	-
	Indre Nordhordland	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-
XIII.	Bergen	7	1	1	3	8	5	4	5	15	7	6	11
XIV.	Indre Sogn	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Midtre —	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Ytre Søndfjord	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-
	Indre Nordfjord	-	-	1	3	-	1	-	-	-	-	-	-
XV.	Indre Romsdal	-	-	-	-	-	15	-	-	-	-	-	-
	Ytre —	-	-	-	-	2	-	1	1	-	-	-	-
	Søndre Nordmøre	-	-	1	-	1	-	-	2	-	1	11	13
XVI.	Trondhjems By	10	5	6	6	2	6	3	1	1	5	7	4
	Strinden	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
	Selbo	-	3	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
	Røros	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Orkedal	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
	Nordre Fosen	-	-	-	-	-	5	3	-	-	-	6	-
XVII.	Inderøen	-	2	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-
	Stenkjær:												
	Landdistrikt	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Grong	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
XVIII.	Stegen	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
	Buksnæs	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Hadsel	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
XIX.	Lenvik	-	-	-	1	2	4	2	-	-	-	-	-
	Tromsø	-	3	-	1	1	-	3	5	4	-	4	2
XX.	Loppen	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-
	Hammerfest	2	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-
	Kistrand	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-

Tabel LII (Forts.). g. Skarlagensfeber.

Distrikt.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
I. Christiania	4	6	7	7	2	6	14	9	11	25	36	35
II. Aker	2	2	5	-	1	-	1	-	2	-	-	-
Ullensaker	13	29	11	1	2	2	-	-	-	-	-	-
Follo	4	2	6	11	3	-	1	-	-	-	-	-
III. Eidsberg	-	-	-	4	5	-	-	-	-	-	-	-
Moss	4	4	1	1	-	2	-	-	-	-	-	-
Sarpsborg:												
Sarpsborg	-	-	-	-	-	1	2	6	-	-	1	-
Fredrikstad	8	10	5	6	4	2	-	4	1	7	7	10
Landdistrikt	37	25	9	18	8	18	26	2	7	6	-	6
Hvaløerne	-	-	-	-	24	-	-	5	-	-	-	7
Fredrikshald	-	-	-	5	13	-	-	1	11	38	35	59
IV. Buskeruds Landfysikat:												
Drammen	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Landdistrikt	-	10	-	-	-	-	-	-	5	5	2	-
Ringerike	3	14	1	-	4	-	-	-	2	3	2	1
Modum	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Hallingdal	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
Sandsvær:							-					
Kongsberg	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Landdistrikt	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
V. Tønsberg:												
Tønsberg By	-	-	-	1	-	-	2	-	-	1	1	-
Horten	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1
Landdistrikt	-	-	-	-	5	4	2	-	-	-	1	-
Hof	3	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Laurvik	-	1	-	1	-	-	-	-	-	4	8	10
VI. Hedemarken	23	9	14	8	8	18	7	3	-	-	1	8
Søndre Østerdalen	5	-	-	-	-	2	-	1	3	3	-	-
Rendalen	-	-	-	3	-	-	-	-	-	1	2	-
Tønset	3	-	-	1	-	-	-	5	1	-	2	1
VII. Hadeland-Land	-	-	1	1	4	-	-	-	-	-	-	6
Søndre Valders	36	7	11	3	6	14	5	6	8	3	-	-
Nordre —	1	6	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Toten	33	29	30	13	6	9	2	4	12	14	9	5
Faaberg	13	19	25	35	27	39	16	22	26	24	19	15
Ringebo	1	4	11	3	4	2	8	1	-	-	-	-
Lom	-	8	20	10	25	25	23	28	8	33	33	35
Lesje	-	1	1	-	-	3	-	2	-	-	-	1
VIII. Skien:												
Skien	-	1	13	26	32	16	12	5	13	12	12	4
Porsgrund	8	3	-	3	3	7	7	1	1	6	6	7
Landdistrikt	3	1	1	5	31	1	1	4	8	-	4	47
Kragerø	20	5	32	17	11	7	7	1	-	7	10	5
Hvitseid	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	25

Tabel LII (Forts.). g. Skarlagensfeber (Forts.).

Distrikt.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
IX. Østre Nedenæs:												
Østerrisør	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tvedestrand	-	-	1	-	6	8	2	4	3	2	-	2
Landdistrikt	1	1	-	6	4	1	2	3	5	7	1	5
Arendal	4	-	2	4	4	3	3	3	5	3	2	3
Vestre Nedenæs:												
Grimstad	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Lillesand	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Landdistrikt	2	-	1	7	1	3	2	4	-	1	-	1
Aamli	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
X. Oddernæs	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7
XI. Sandnæs	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Stavanger	5	2	-	-	2	2	-	2	2	1	41	62
Sand	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	8	4
Karmøen	-	-	-	7	52	47	21	2	10	8	21	14
XII. Indre Søndhordland	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	4
Ytre —	-	-	7	-	-	-	-	-	-	4	-	-
Ytre Hardanger	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vos	-	-	-	-	6	2	10	14	-	-	9	1
Søndre Midthordland	10	-	6	8	16	27	13	-	-	5	19	-
Nordre —	5	1	1	-	-	-	15	20	5	-	4	-
Indre Nordhordland	4	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-
Ytre —	10	7	1	-	-	-	-	-	-	3	-	-
XIII. Bergen	-	1	2	-	-	-	3	-	3	1	7	6
XIV. Lærdal	16	5	42	15	4	17	9	3	-	-	-	-
Lyster	18	6	5	4	1	2	-	-	-	-	-	-
Indre Sogn	7	16	17	14	9	2	-	-	-	-	-	-
Ytre —	14	9	6	6	1	-	-	-	-	3	-	-
Nordfjordeidet	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Indre Nordfjord	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
XV. Østre Søndmøre	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Indre Romsdal	27	12	2	7	-	-	-	-	-	7	9	-
Ytre —	12	-	3	1	18	-	-	-	-	-	-	-
Søndre Nordmøre	32	22	31	14	2	-	26	25	18	31	25	10
Nordre —	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
XVI. Trondhjems By	15	10	27	25	16	10	4	11	4	7	8	3
Strinden	4	5	2	4	5	9	4	6	2	-	-	4
Selbo	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Guldal	-	-	-	18	6	-	1	1	-	-	-	-
Orkedal	25	4	11	11	12	4	10	-	-	-	-	-
Ytre Fosen	-	-	-	-	-	-	6	3	-	-	-	-
Nordre —	-	-	-	-	-	-	-	10	5	15	23	-
XVII. Stjørdal	18	2	-	-	-	4	1	-	-	5	16	23
Frosten	-	14	2	2	4	3	-	-	-	-	1	1

Tabel LII (Forts.). g. Skarlagensfeber (Forts.).

	Distrikt.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Levanger:												
	Levanger By	-	-	-	1	-	-	-	-	1	1	1	6
	Landdistrikt	11	1	43	29	15	3	4	23	17	8	14	14
	Inderøen	-	1	1	2	16	8	11	3	6	4	-	5
	Stenkjær:												
	Stenkjær By	-	-	-	-	4	4	4	5	5	-	-	-
	Landdistrikt	2	5	14	-	13	5	4	4	15	4	2	11
	Grong	-	-	5	-	2	-	-	-	-	-	-	-
	Namsos	-	-	-	-	-	-	-	-	7	1	-	-
XVIII.	Brønø	-	2	-	-	-	-	-	2	9	7	5	6
	Ranen	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Stegen	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-
	Lødingen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	7
	Ofoten	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12
	Østlofoten	-	-	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-
	Sortland	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
XIX.	Trondenæs	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Ibestad	-	-	-	12	16	11	6	24	5	9	-	1
	Tranø	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Lenvik	8	11	12	10	8	7	2	1	-	-	-	-
	Malangen	14	-	-	-	3	5	1	-	-	-	-	-
	Tromsø	32	23	21	4	7	3	5	2	5	-	4	3
	Lyngen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	11	10
XX.	Alten	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	4
	Loppen	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	3
	Tanen	-	-	-	-	6	17	14	3	2	-	-	-

h. Rødlinger.

II.	Høland	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
III.	Moss	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Sarpsborg:												
	Landdistrikt	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-
IV.	BuskerudsLandfysikat:												
	Landdistrikt	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Sandsvær:												
	Landdistrikt	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-
V.	Hof:												
	Svelvik	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Landdistrikt	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
VIII.	Skien:												
	Porsgrund	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kragerø	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-

Tabel LII (Forts.). h. Rødlinger (Forts.).

Distrikt.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
IX. Østre Nedenæs:												
Landdistrikt	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Arendal	1	-	-	-	-	1	-	3	-	-	-	-
Vestre Nedenæs:												
Grimstad	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lillesand	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Landdistrikt	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
X. Christiansands Stadsfysikat	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Lyngdal	-	6	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Flekkefjord	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
XI. Sandnæs	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Stavanger	3	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	2
XII. Indre Hardanger	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XIII. Bergen	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
XIV. Indre Nordfjord	3	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
XVI. Røros	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Ytre Fosen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
XVII. Stenkjær:												
Stenkjær By	-	1	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-
Landdistrikt	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Namsos	-	-	-	-	1	-	-	-	2	3	-	-
XVIII. Bodø	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjærstad	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	1	-
XIX. Tromsø	-	2	-	1	-	-	-	1	-	-	4	5
XX. Hammerfest	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-

i. Mæslinger.

I. Christiania	1	4	3	2	7	-	1	2	-	1	6	2
II. Aker	19	5	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Ullensaker	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Follo	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
III. Eidsberg	-	-	2	-	-	-	-	-	-	4	-	1
Moss	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	1	-
Sarpsborg:												
Sarpsborg	4	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-
Fredrikstad	2	3	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Landdistrikt	27	17	5	11	2	-	-	1	-	-	-	-
Hvaløerne	-	-	-	-	3	-	5	2	2	-	-	7
Fredrikshald	-	1	-	4	3	75	108	24	-	-	-	-

Tabel LII (Forts.). i. Mæslinger (Forts.).

Distrikt.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
IV. BuskerudsLandfysikat:												
Drammen	8	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Landdistrikt	3	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ringerike	3	1	2	-	-	-	-	-	-	2	6	-
Modum	25	2	6	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Sandsvær:												
Kongsberg	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
V. Tønsberg:												
Landdistrikt	1	1	4	-	-	-	-	4	-	-	-	-
Hof	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Laurvik	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
VI. Solør og Odalen	19	1	2	2	1	1	1	-	-	-	-	-
Søndre Østerdalen	17	5	-	8	-	2	-	-	-	-	-	-
VII. Nordre Valders	-	1	2	8	1	1	5	1	1	-	1	-
Faaberg	-	-	-	-	5	-	2	-	-	-	-	-
Lom	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-
VIII. Skien:												
Skien	1	1	1	3	5	15	4	5	1	-	-	-
Porsgrund	-	-	1	3	1	6	5	6	-	-	-	-
Landdistrikt	-	-	2	13	7	5	2	-	-	-	2	19
Kragerø	-	1	11	2	15	52	25	24	48	40	19	7
Holden	-	6	2	4	2	10	-	1	3	-	-	1
Hviteseid	-	-	12	11	-	-	-	1	-	-	-	-
Laardal	-	4	5	1	2	-	1	-	-	-	-	-
IX. Østre Nedenæs:												
Østerrisør	-	-	5	15	42	12	1	-	-	-	-	-
Landdistrikt	67	60	66	42	30	17	8	-	7	4	8	-
Arendal	1	14	127	61	17	8	6	1	-	1	1	-
Vestre Nedenæs:												
Grimstad	-	-	6	13	35	9	2	-	-	-	1	-
Lillesand	-	-	1	-	-	-	-	-	8	32	38	3
Landdistrikt	-	1	2	13	13	6	2	1	6	2	8	11
Aamli	-	1	60	18	17	-	6	-	-	-	-	-
Evje	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
X. Christiansands Stadsfysikat	-	-	-	5	-	13	50	15	18	7	23	25
Oddernæs	-	-	1	3	3	2	3	-	-	-	1	1
Undal	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lyngdal	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
XI. Sandnæs	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	5
Stavanger	-	-	-	1	-	-	1	-	-	5	19	244
Sand	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Karmøen	-	-	-	-	-	-	-	-	7	14	31	11
Haugesund	-	-	-	1	-	3	-	14	5	27	26	11
XII. Indre Søndhordland	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Ytre —	-	-	-	-	-	-	8	4	2	-	-	1
Indre Hardanger	-	1	1	3	4	2	1	1	2	1	1	6
Ytre —	13	9	5	12	1	2	10	4	1	-	4	7

Tabel LII (Forts.). l. Mæslinger (Forts.).

Distrikt.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Vos	-	-	-	-	-	-	7	2	-	-	-	-
Søndre Midthordland	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nordre —	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Indre Nordhordland	1	-	5	5	7	-	1	-	-	-	-	-
XIII. Bergen	453	274	74	32	37	11	5	-	-	-	-	-
XIV. Lærdal	3	-	3	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Indre Sogn	12	12	5	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Midtre —	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-
Ytre —	2	-	14	2	1	-	6	-	-	2	-	-
Ytre Søndfjord	-	-	-	-	1	3	-	-	-	-	-	-
XV. Søndre Nordmøre	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XVI. Ytre Fosen	-	5	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nordre —	-	7	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XVII. Stjørdal	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
XIX. Lenvik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-

k. Rosen.

I. Christiania	12	6	4	7	12	11	4	8	6	14	10	14
II. Aker	3	-	1	2	1	2	3	-	2	-	2	1
Ullensaker	3	3	4	2	1	3	1	2	1	5	2	2
Høland	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	1	-
Follo	-	1	-	-	1	2	1	1	-	1	1	1
III. Eidsberg	-	-	3	-	-	-	1	-	2	1	-	1
Moss	4	3	2	2	1	3	3	3	1	3	2	5
Sarpsborg:												
Sarpsborg	1	1	-	1	1	1	-	-	-	1	3	3
Fredrikstad	5	4	1	1	2	3	2	1	-	-	2	1
Landdistrikt	1	3	5	4	5	1	6	2	1	4	1	-
Hvaløerne	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	-
Fredrikshald	5	4	8	3	6	6	4	5	5	5	4	11
IV. Buskeruds Landfysikat:												
Drammen	4	8	6	4	3	6	5	1	8	7	11	6
Landdistrikt	1	-	4	1	1	1	1	2	-	2	1	-
Ringerike	1	1	2	1	2	1	1	-	2	2	-	-
Modum	3	2	7	6	2	3	3	4	4	3	7	5
Hallingdal	2	1	1	1	-	1	2	-	-	-	-	-
Sandsvær:												
Kongsberg	-	5	8	3	1	1	1	2	5	-	4	2
Landdistrikt	-	-	3	-	2	-	1	1	-	3	1	1
Rollag	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
V. Tønsberg:												
Tønsberg By	2	1	-	1	1	-	2	2	-	2	3	3
Horten	1	2	1	-	1	-	1	2	1	4	2	-
Landdistrikt	-	-	-	4	-	1	1	1	-	2	1	3

Tabel LII (Forts.). k. Rosén (Forts.).

	Distrikt.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Hof:												
	Svelvik	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Landdistrikt	2	3	6	1	-	2	2	2	1	-	-	-
	Laurvik	1	4	-	2	3	-	2	1	1	1	-	-
VI.	Solør og Odalen	2	3	5	3	2	3	-	2	2	4	-	3
	Hedemarken:												
	Landdistrikt	2	2	2	4	1	4	1	3	6	3	4	7
	Hamar	-	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-	1
	Søndre Østerdalen	-	1	1	3	1	2	-	-	-	-	3	-
	Trysil	-	-	-	-	1	-	-	1	1	-	-	-
	Rendalen	-	-	1	3	1	1	-	-	1	1	-	1
	Tønset	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-
VII.	Hadeland og Land	1	1	-	2	1	-	1	-	1	1	-	-
	Søndre Valders	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-
	Nordre --	1	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
	Toten	2	1	1	-	1	-	3	1	2	-	-	-
	Faaberg	3	-	3	5	-	-	-	-	4	7	6	4
	Ringebu	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	Lesje	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
VIII.	Skien:												
	Skien	3	-	2	2	2	3	5	3	3	1	3	2
	Porsgrund	-	-	-	-	2	-	1	-	-	1	-	1
	Landdistrikt	1	1	4	1	1	2	7	1	-	1	1	2
	Kragerø	2	2	-	3	4	4	-	2	2	1	-	-
	Holden	-	-	2	-	-	1	1	-	2	-	2	-
	Sauland	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Hviteseid	-	1	-	-	2	1	1	-	1	-	-	3
	Tinn	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
IX.	Østre Nedenæs:												
	Østerrisør	1	1	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	Tvedestrand	-	1	-	1	-	-	-	-	1	1	-	-
	Landdistrikt	7	3	6	5	1	-	6	3	3	3	-	2
	Arendal	5	1	4	2	-	1	1	1	3	1	2	3
	Vestre Nedenæs:												
	Grimstad	2	-	1	-	1	1	-	1	-	1	1	-
	Lillesand	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Landdistrikt	2	1	2	1	1	1	-	1	1	1	2	1
	Aamli	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-
	Evje	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Sætersdalen	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
X.	Christiansands Stadsfysikat	6	1	2	3	3	2	3	1	2	9	1	2
	Oddernæs	2	2	1	1	5	-	1	1	1	-	2	-
	Undal	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Lyngdal	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
	Flekkefjord	-	1	-	-	-	1	-	1	1	1	-	-
XI.	Ekersund	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-
	Sandnæs	3	2	-	-	1	1	-	2	5	1	2	1
	Stavanger	1	7	1	1	1	3	2	1	6	3	8	5

Tabel LII (Forts.). k. Rosen (Forts.).

	Distrikt.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Finnø	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-
	Sand	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Karmøen	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	1
	Haugesund	1	-	1	2	-	2	-	-	1	-	-	-
XII.	Ytre Søndhordland	-	2	-	-	-	-	-		-	2	1	-
	Indre Hardanger	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	1
	Ytre —	-	2	1	-	-	-	3	2	1	-	1	1
	Voss	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
	Søndre Midthordland	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Nordre —	-	-	-	1	-	2	-	-	1	-	-	-
	Indre Nordhordland	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	2	-
	Ytre —	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
XIII.	Bergen	7	2	4	3	7	6	3	4	2	3	3	6
XIV.	Lærdal	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Lyster	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	1
	Indre Sogn	-	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-
	Midtre —	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-
	Ytre —	-	-	-	-	2	-	-	-	-	1	-	1
	Indre Søndfjord	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	-
	Kinn	-	-	1	1	1	1	-	-	-	-	-	3
	Ytre Nordfjord	2	3	2	-	1	-	-	-	1	1	1	1
	Indre —	-	2	2	1	1	1	1	1	-	-	-	-
XV.	Vestre Søndmøre	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Indre —	1	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
	Østre —	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
	Ørskog	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Nordre Søndmøre	3	1	1	1	-	2	-	1	2	3	-	-
	Indre Romsdal	-	1	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-
	Ytre —	-	-	-	1	1	-	1	-	1	-	1	-
	Søndre Nordmøre	1	1	-	-	-	1	1	-	1	2	1	-
	Sundal	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Surendal	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	2
	Nordre Nordmøre	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
XVI.	Trondhjems By	6	5	8	5	3	2	6	1	2	6	3	2
	Strinden	2	-	1	-	-	1	-	2	-	1	-	-
	Røros	-	-	1	-	-	-	1	1	1	1	1	1
	Guldal	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	1
	Orkedal	1	1	1	1	-	-	1	-	1	-	2	1
	Søndre Fosen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Ytre —	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	1
	Indre —	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-
XVII.	Stjørdal	1	-	-	-	2	1	-	-	1	-	-	-
	Frosten	-	-	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-
	Levanger:												
	Levanger By	-	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-
	Landdistrikt	-	1	1	-	1	3	-	2	-	1	3	1
	Inderøen	1	1	2	-	-	2	-	-	-	-	-	1

Tabel LII (Forts.). k. Rosen (Forts.).

	Distrikt.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Stenkjær:												
	Stenkjær By	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-
	Landdistrikt	-	2	-	-	1	1	1	-	-	-	1	-
	Grong	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Namsos	-	5	-	2	2	-	1	4	-	-	-	-
	Ytre Namsos	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
XVIII.	Brønø	-	-	-	3	-	-	1	1	-	1	2	-
	Alstahoug	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
	Ranen	-	1	-	-	2	-	1	-	2	-	-	-
	Gildeskaal	-	-	-	-	-	2	-	-	1	-	-	1
	Bodø	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Stegen	-	-	-	-	2	-	-	-	-	1	-	-
	Ofoten	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Buksnæs	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Østlofoten	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	-
	Hadsel	-	-	2	-	-	-	-	-	-	1	1	-
	Sortland	-	-	-	1	-	-	-	1	-	3	-	4
XIX.	Trondenæs	-	1	-	-	-	-	1	-	1	3		-
	Ibestad	-	1	-	-	1	1	-	-	-	1	-	-
	Tranø	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
	Lenvik	2	1	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-
	Tromsø	-	1	-	-	-	-	1	2	-	1	1	-
	Karlsø	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
XX.	Loppen	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Hammerfest	-	-	-	-	1	1	-	1	-	-	2	-
	Tanen	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
	Vardø	-	-	-	-	-	-	2	3	-	-	-	1
	Vadsø	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Sydvaranger	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

l. Kighoste.

I.	Christiania	62	86	65	24	25	16	11	15	21	12	10	11
II.	Aker	17	3	11	7	9	9	12	5	2	-	1	-
	Ullensaker	12	5	9	8	10	3	-	13	7	7	12	15
	Follo	5	4	3	2	-	-	2	-	-	-	-	-
III.	Eidsberg	1	6	-	-	1	2	1	-	1	2	-	-
	Moss	4	-	6	3	-	1	-	7	4	-	-	-
	Sarpsborg:												
	Sarpsborg	-	1	5	28	21	3	4	5	-	-	2	4
	Fredrikstad	4	5	7	8	15	6	8	22	16	6	1	-
	Landdistrikt	17	10	17	34	12	5	18	5	-	-	-	-
	Hvaløerne	-	-	-	3	5	2	7	-	-	-	-	-
	Fredrikshald	23	13	15	8	2	-	7	4	4	-	-	-
IV.	Buskeruds Landfysikat:												
	Drammen	40	38	42	38	27	2	9	5	1	4	10	-
	Landdistrikt	3	3	7	-	-	-	1	1	7	2	-	-

Tabel LII (Forts.). I. Kighoste (Forts.).

	Distrikt.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Ringerike	74	77	83	19	11	9	-	-	1	-	-	1
	Modum	16	6	11	1	9	2	1	-	1	-	3	3
	Sandsvær:												
	Kongsberg	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Landdistrikt	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
V.	Tønsberg:												
	Landdistrikt	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Hof:												
	Svelvik	8	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Landdistrikt	3	4	-	-	1	-	-	-	-	-	1	3
VI.	Solør og Odalen	5	11	7	-	8	13	2	5	1	-	-	-
	Hedemarken	3	6	5	11	12	20	18	24	17	32	27	21
	Søndre Østerdalen	6	8	2	5	3	4	3	2	2	6	-	1
	Trysil	-	-	2	-	1	17	8	6	6	-	-	-
	Rendalen	4	8	9	13	1	3	5	-	-	-	-	9
	Tønset	-	-	-	-	-	-	-	3	-	2	-	-
VII.	Hadeland og Land	19	12	14	20	17	13	9	1	4	2	-	2
	Søndre Valders	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Nordre —	4	1	5	17	6	10	5	1	-	-	-	-
	Toten	22	18	30	13	5	2	2	-	3	1	-	-
	Faaberg	-	-	25	62	39	20	-	-	3	-	-	5
	Ringebo	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	14
	Lom	-	-	-	-	-	-	-	-	3	4	5	17
VIII.	Skien:												
	Porsgrund	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Landdistrikt	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kragerø	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	13	2
	Holden	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	7	1
IX.	Østre Nedenæs:												
	Østerrisør	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Landdistrikt	3	11	20	17	5	2	2	4	7	6	8	-
	Arendal	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Vestre Nedenæs:												
	Landdistrikt	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Aamli	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Evje	-	-	-	3	2	-	-	-	-	-	-	-
	Sætersdalen	3	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
X.	Christiansands Stadsfysikat	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Oddernæs	-	1	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-
	Undal	-	-	-	2	4	-	2	-	-	-	-	-
	Lyngdal	-	-	-	12	-	-	-	-	-	-	-	-
	Flekkefjord	2	1	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-
XI.	Sandnæs	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Stavanger	9	11	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
	Sand	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Karmøen	10	10	8	-	-	-	2	2	3	1	-	-
	Haugesund	-	-	-	-	-	4	7	2	-	-	1	-

Tabel LII (Forts.). I. Kighoste (Forts.).

	Distrikt.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
XII.	Ytre Søndhordland . .	3	2	-	-	2	1	-	-	2	2	-	-
	Indre Hardanger . . .	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ytre — . . .	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	Nordre Midthordland .	1	2	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-
XIII.	Bergen	9	2	4	6	6	25	29	32	35	78	41	50
XIV.	Lærdal	1	1	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Lyster	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Indre Sogn	14	6	4	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	Midtre —	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ytre —	17	-	-	10	6	-	-	4	-	13	-	-
	Ytre Søndfjord	-	1	-	-	1	-	2	1	5	-	-	-
	Indre —	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kinn	3	1	-	-	-	4	-	-	8	3	1	-
	Ytre Nordfjord	-	-	-	3	4	7	10	11	11	-	-	
	Nordfjordeidet	4	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Indre Nordfjord	38	19	11	12	25	7	-	2	-	-	-	-
XV.	Vestre Søndmøre . . .	-	-	11	3	-	2	2	-	1	3	-	1
	Indre — . . .	-	-	-	-	-	1	3	7	15	8	-	5
	Ørskog	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	3
	Nordre Søndmøre . . .	1	23	26	14	15	10	6	9	7	3	-	4
	Søndre Nordmøre . . .	-	7	19	25	32	32	34	24	35	41	19	5
	Sundal	-	-	-	-	-	2	2	5	12	2	2	-
	Surendal	-	-	-	-	-	4	10	16	8	10	6	5
	Nordre Nordmøre . . .	-	-	3	1	-	-	-	3	1	-	-	-
XVI.	Trondhjems By	52	48	31	14	8	28	19	11	10	6	9	6
	Selbo	-	-	5	6	4	-	9	-	-	-	-	-
	Røros	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	2
	Guldal	-	1	2	4	2	1	3	-	4	2	2	-
	Orkedal	-	-	-	12	7	2	23	51	12	14	14	6
	Søndre Fosen	2	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ytre —	-	5	3	2	2	-	1	-	-	6	2	-
	Indre —	1	16	2	8	3	1	-	-	-	4	-	-
	Nordre —	13	2	2	3	1	1	-	-	7	-	4	-
XVII.	Stjørdal	7	5	11	5	4	6	10	1	1	-	-	-
	Frosten	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-
	Levanger:												
	Levanger Landdistr.	-	1	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-
	Inderøen	-	-	-	-	-	4	-	1	11	2	3	3
	Stenkjær:												
	Stenkjær By	-	-	-	-		-	-	-	-	-	1	4
	Landdistrikt	-	-	-	-	-	-		-	-	3	-	4
	Namsos	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	9
XVIII.	Gildeskaal	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	57
	Bodø	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	3
	Folden	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13
	Stegen	-	-	-	-	-	-	-	-	34	9	8	13
	Lødingen	-	-	-	-	-	-	4	-	-	6	10	1
	Østlofoten	-	-	-	-	-	-	18	27	-	2	3	1

Tabel LII (Forts.). l. Kighoste (Forts.).

	Distrikt.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Hadsel	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	25	2
	Sortland	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	3	-
XIX.	Trondenæs	-	-	-	-	-	-	2	9	3	-	2	-
	Lenvik	-	1	4	2	1	-	-	-	-	-	-	-
	Malangen	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Tromsø	-	-	-	1	-	-	-	5	13	30	35	45
	Lyngen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	26	13	13
	Skjærvø	-	-	-	-	-	-	-	-	11	4	3	3
XX.	Loppen	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-
	Kistrand	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	19	-
	Vadsø	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-

m. Diphtherisk Svælgbetændelse.

I.	Christiania	-	3	1	3	2	4	6	-	3	8	10	10
II.	Aker	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-
	Ullensaker	-	-	-	-	1	3	7	1	1	-	1	-
	Høland	1	-	-	-	-	1	-	-	-	1	1	-
	Follo	-	2	-	1	-	-	1	2	5	1	4	4
III.	Eidsberg	2	-	-	-	2	-	-	-	1	1	1	5
	Moss	2	2	4	4	3	2	-	3	5	6	24	3
	Sarpsborg:												
	Sarpsborg	4	-	1	1	1	3	2	1	-	-	-	2
	Fredrikstad	7	4	2	1	3	-	1	-	1	2	2	1
	Landdistrikt	9	5	6	6	1	-	-	5	1	3	6	1
	Hvaløerne	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
	Fredrikshald	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	1	1
IV.	BuskerudsLandfysikat:												
	Drammen	2	1	-	-	2	-	1	-	1	-	1	-
	Landdistrikt	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ringerike	-	-	1	1	-	1	-	-	2	6	4	-
	Modum	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-
	Sandsvær:												
	Kongsberg	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	4	-
	Landdistrikt	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Rollag	1	-	-	-	-	1	-	-	-	2	-	-
V.	Tønsberg:												
	Tønsberg By	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
	Horten	-	-	-	2	-	-	-	1	-	2	1	-
	Landdistrikt	4	-	1	3	2	-	1	1	-	1	-	1
	Hof	5	2	-	4	4	-	2	-	1	5	5	7
	Laurvik	3	-	1	4	-	-	-	1	5	3	1	1
VI.	Solør og Odalen	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Hedemarken	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Trysil	-	-	1	1	-	-	-	1	-	2	-	1
	Tønset	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1

Tabel LII (Forts.). m. Diphtherisk Svælgbetændelse (Forts.).

	Distrikt.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
VII.	Søndre Valders	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
	Nordre —	-	-	-	1	-	-	-	-	1	1	-	-
	Toten	3	3	3	1	3	-	-	-	1	-	1	1
	Faaberg	1	-	-	1	6	-	-	-	-	2	-	2
VIII.	Skien:												
	Skien	-	-	3	3	-	-	2	-	-	-	1	1
	Porsgrund	-	-	1	-	1	2	1	-	-	-	-	3
	Landdistrikt	2	1	-	-	-	-	-	-	1	-	2	3
IX	Østre Nedenæs:												
	Østerrisør	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Tvedestrand	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Landdistrikt	-	3	-	-	2	2	-	-	2	1	1	-
	Arendal	1	2	2	1	1	-	-	2	1	1	2	4
	Vestre Nedenæs:												
	Landdistrikt	-	-	2	1	3	-	-	3	1	-	-	1
	Aamli	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
X.	Christiansands Stads-fysikat	3	-	-	1	1	-	2	9	1	-	1	2
	Oddernæs	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Flekkefjord	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
XI.	Ekersund	-		-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Sandnæs	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	2
	Stavanger	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
	Karmøen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Haugesund	-	-	1	2	-	-	-	2	-	-	-	1
XII.	Ytre Hardanger	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
	Nordre Midthordland	-	-	-	-	2	-	1	1	-	3	-	2
	Indre Nordhordland	1	1	1	-	2	-	1	2	4	3	1	6
XIII.	Bergen	4	-	1	1	-	-	-	-	-	1	2	-
XIV.	Ytre Nordfjord	-	-	-	-	-	2	3	4	1	5	4	1
XV.	Nordre Søndmøre	3	2	2	-	-	-	-	-	-	2	1	-
	Indre Romsdal	-	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ytre —	1	1	1	1	5	1	-	-	-	1	1	-
	Søndre Nordmøre	6	2	-	2	3	-	2	1	-	3	4	-
	Sundal	-	-	-	-	-	1	-	-	2	-	-	-
	Surendal	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-
XVI.	Trondhjems By	4	-	-	-	-	3	-	-	-	1	1	3
XVII.	Levanger:												
	Levanger By	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
	Landdistrikt	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Inderøen	-	-	1	-	1	3	-	-	-	-	-	-
	Stenkjær:												
	Stenkjær By	1	-	-	-	-	1	-	-	1	-	1	-
	Landdistrikt	1	1	-	-	-	2	-	-	1	-	-	1

h*

Tabel LII (Forts.). m. Diphtherisk Svælgbetændelse (Forts.).

	Distrikt.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
XVIII.	Gildeskaal	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Buksnæs	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Østlofoten	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
XIX.	Lenvik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
	Malangen	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Tromsø	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2	-	-
XX.	Loppen	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Hammerfest	1	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	1
	Tanen	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
	Vadsø	-	2	-	-	-	-	-	1	2	-	13	12
	Sydvaranger	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

n. Strubehoste.

I.	Christiania	4	3	1	3	3	2	-	1	1	5	5	5
II.	Aker	3	2	-	1	-	-	-	1	-	1	2	-
	Ullensaker	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
	Follo	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
III.	Eidsberg	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	5	-
	Moss	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Sarpsborg:												
	Landdistrikt	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-
	Fredrikshald	-	-	-	-	-	-	-	4	2	-	-	-
IV.	Buskeruds Landfys.:												
	Drammen	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	2	-
	Landdistrikt	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Ringerike	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Sandsvær:												
	Kongsberg	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
V.	Hof	-	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-
	Laurvik	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
VI.	Hedemarken	-	-	1	-	-	1	-	-	-	1	-	-
VII.	Hadeland og Land	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
	Nordre Valders	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-
	Toten	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
VIII.	Skien:												
	Skien	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kragerø	2	2	1	-	2	-	1	1	1	2	3	-
	Holden	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
IX.	Østre Nedenæs:												
	Østerrisør	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Landdistrikt	-	1	-	1	-	1	-	-	2	-	-	-
	Arendal	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-

Tabel LII (Forts.). n. Strubehoste (Forts.).

Distrikt.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Vestre Nedenæs:												
Landdistrikt	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Evje	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
X. Christiansands Stadsfysikat	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Oddernæs	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Flekkefjord	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
XI. Sandnæs	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Stavanger	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Haugesund	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
XII. Ytre Søndhordland	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Nordre Midthordland	-	-	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Indre Nordhordland	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
Ytre —	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
XIII. Bergen	4	2	-	1	-	1	-	-	-	5	2	-
XIV. Ytre Nordfjord	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
XV. Nordre Søndmøre	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Søndre Nordmøre	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
XVI. Trondhjems By	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Røros	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1
XVII. Levanger:												
Levanger By	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Stenkjær:												
Landdistrikt	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XVIII. Alstahaug	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Ranen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Gildeskaal	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Bodø	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XIX. Tromsø	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
XX. Hammerfest	1	1	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Vardø	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Vadsø	2	1	2	1	-	-	-	-	-	-	2	-

o. Kusma.

I. Christiania	-	1	1	-	1	5	-	-	-	1	-	-
II. Aker	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Ullensaker	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Follo	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
IV. Buskeruds Landfysikat:												
Drammen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Modum	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-

Tabel LII (Forts.). o. Kusma (Forts.).

Distrikt.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
V. Tønsberg:												
Horten	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Laurvik	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-
VI. Hedemarken:												
Landdistrikt	-	-	-	3	-	3	-	-	-	-	-	-
Hamar	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Søndre Østerdalen	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Rendalen	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-
VII. Ringebo	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
IX. Østre Nedenæs	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
X. Christiansands Stads-fysikat	-	-	-	-	1	1	1	1	1	1	-	-
Oddernæs	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
XI. Stavanger	-	2	1	3	-	-	-	-	-	1	-	-
XII. Ytre Søndhordland	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-
XIII. Bergen	3	2	1	1	-	2	-	2	2	-	2	1
XIV. Indre Nordfjord	-	-	2	6	-	2	-	1	1	-	-	-
XV. Østre Søndmøre	2	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Ørskog	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nordre Søndmøre	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Ytre Romsdal	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
XVI. Trondhjems By	2	3	2	1	2	-	2	3	-	-	6	2
Røros	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Orkedal	-	-	5	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Ytre Fosen	-	-	2	1	1	-	1	-	-	-	-	-
Indre —	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	-	-
Nordre —	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XVII. Stjørdal	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Frosten	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Inderøen	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
XVIII. Skjærstad	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Buksnæs	-	-	-	-	1	-	-	-	2	-	-	-
Østlofoten	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
XX. Vardø	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1

p. Akut Bronchit og andre katarrhalske Tilfælde.

I. Christiania	1268	1283	1247	953	549	299	278	247	363	610	750	865
II. Aker	46	51	43	38	31	27	24	33	33	34	34	38
Ullensaker	51	44	56	52	30	19	21	26	24	41	48	55
Høland	17	12	14	23	21	11	12	8	11	12	10	12
Follo	27	46	37	45	30	18	32	31	29	26	27	36

p. Akut Bronchit og andre katarrhalske Tilfælde (Forts.).

Tabel LII (Forts.).

	Distrikt.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
III.	Eidsberg	11	17	12	20	14	26	19	12	17	15	22	22
	Moss	43	54	45	42	20	27	28	20	23	20	30	40
	Sarpsborg:												
	Sarpsborg	33	24	40	26	20	12	9	10	21	15	23	20
	Fredrikstad	83	93	120	70	78	59	42	28	39	58	69	70
	Landdistrikt	74	45	82	97	56	51	40	48	23	33	47	48
	Hvaløerne	9	12	12	11	11	10	-	6	3	-	2	5
	Fredrikshald	149	71	135	94	84	81	73	78	83	98	164	156
IV.	Buskeruds Landfysikat:												
	Drammen	130	129	135	177	152	87	50	53	63	102	119	136
	Landdistrikt	16	11	19	18	7	7	4	10	8	9	10	13
	Ringerike	39	30	45	32	28	21	19	13	20	15	14	11
	Modum	78	47	58	58	61	48	48	56	25	41	62	60
	Hallingdal	7	1	3	-	-	-	-	-	-	5	2	4
	Sandsvær:												
	Kongsberg	29	51	57	53	38	45	18	28	19	24	35	41
	Landdistrikt	13	14	27	25	5	4	1	-	1	-	3	4
	Rollag	2	6	4	5	6	5	-	3	3	1	3	2
V.	Tønsberg:												
	Tønsberg By	46	54	72	84	75	57	37	31	45	43	57	83
	Horten	41	25	41	37	20	12	10	6	12	10	11	20
	Landdistrikt	65	63	67	71	25	41	48	39	40	48	58	56
	Hof:												
	Svelvik	14	8	5	6	9	6	2	3	4	3	4	12
	Landdistrikt	25	24	28	34	29	29	19	18	12	9	18	14
	Laurvik	50	38	67	61	61	30	21	16	11	21	35	31
VI.	Solør og Odalen	98	86	44	55	52	45	48	23	30	41	45	37
	Hedemarken:												
	Landdistrikt	122	86	92	70	53	51	54	54	41	68	64	55
	Hamar	24	21	11	13	16	8	10	6	10	11	15	9
	Søndre Østerdalen	53	29	33	19	26	10	13	10	3	16	16	18
	Trysil	16	4	12	11	4	4	8	6	9	13	9	5
	Rendalen	15	24	18	9	6	6	3	5	1	4	7	10
	Tønset	14	14	15	12	3	2	3	5	-	6	10	5
VII.	Hadeland-Land	47	34	28	23	19	19	20	7	5	14	5	11
	Søndre Valders	5	6	3	2	2	-	1	1	5	2	3	2
	Nordre —	8	7	28	17	11	12	7	4	4	4	3	4
	Toten	56	56	44	36	22	23	26	20	11	21	27	42
	Faaberg	73	47	61	58	46	34	28	16	27	41	27	27
	Ringebo	10	8	13	5	4	11	9	4	5	4	2	10
	Lom	8	10	8	10	3	2	3	3	4	5	8	3
	Lesje	4	1	-	4	2	2	2	1	2	-	-	1
VIII.	Skien:												
	Skien	61	106	68	45	50	53	59	45	51	71	80	57
	Porsgrund	48	56	46	40	25	32	23	13	16	21	31	45
	Landdistrikt	47	53	66	61	51	38	28	32	31	15	34	38
	Kragerø	48	50	53	62	63	53	33	31	22	34	29	57
	Holden	5	4	7	6	6	2	1	8	6	8	10	4
	Sauland	7	2	1	1	1	-	-	1	-	-	3	3
	Hviteseid	30	20	15	15	19	18	7	5	12	15	16	20

p. Akut Bronchit og andre katarrhalske Tilfælde (Forts.).

Tabel LII (Forts.).

	Distrikt.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Laardal	4	7	1	3	2	-	-	-	2	-	2	-
	Tinn	1	-	1	3	-	1	1	1	-	1	1	1
IX.	Østre Nedenæs:												
	Østerrisør	8	10	11	11	16	2	4	12	11	6	5	9
	Tvedestrand	5	5	4	3	2	2	3	-	2	2	12	3
	Landdistrikt	50	76	99	92	48	31	21	13	25	43	44	50
	Arendal	51	95	110	84	80	44	84	58	47	53	65	83
	Vestre Nedenæs:												
	Grimstad	25	14	19	14	21	7	4	6	8	9	2	12
	Lillesand	30	49	23	15	15	17	7	8	9	8	9	6
	Landdistrikt	36	35	44	28	41	31	12	25	31	14	16	18
	Aamli	19	14	20	11	17	9	14	8	4	6	7	13
	Evje	5	15	8	13	8	9	3	3	2	4	1	6
	Sætersdalen	2	3	4	2	3	1	2	2	2	1	1	-
X.	Christiansands Stadsfysikat	146	210	207	119	85	67	66	22	76	68	120	106
	Oddernæs	61	44	70	42	27	19	17	5	17	24	31	38
	Urdal	7	5	28	10	6	5	8	2	4	1	5	2
	Lyngdal	23	28	17	19	22	9	9	3	5	7	8	15
	Flekkefjord	243	308	344	210	162	113	115	47	103	109	171	169
XI.	Soggendal	1	3	-	1	5	2	-	-	-	2	1	4
	Ekersund	4	2	1	1	1	3	-	-	-	9	12	6
	Sandnæs	17	20	16	18	8	4	7	5	7	8	10	14
	Stavanger	236	191	155	144	98	56	45	40	44	110	95	149
	Karmøen	61	68	53	37	29	14	32	37	25	24	46	57
	Haugesund	31	43	18	20	15	13	15	6	3	5	9	10
XII.	Indre Søndhordland	8	6	5	4	3	5	-	3	2	1	4	8
	Ytre —	7	5	3	6	4	-	1	2	3	9	12	8
	Indre Hardanger	11	5	14	12	3	-	6	1	8	5	4	4
	Ytre —	5	11	4	11	12	6	10	1	5	6	5	7
	Voss	4	6	8	1	1	2	2	3	2	2	1	1
	Søndre Midthordland	1	-	2	1	-	2	-	2	-	2	4	-
	Nordre —	-	1	3	-	3	1	1	-	-	1	1	1
	Indre Nordhordland	5	12	6	10	6	1	5	5	5	13	10	8
	Ytre —	2	2	3	4	2	1	1	1	-	-	1	2
XIII.	Bergen	418	293	415	249	177	124	100	85	131	250	341	331
XIV.	Lærdal	5	7	3	4	5	2	6	4	1	3	1	-
	Lyster	3	5	-	5	6	2	7	2	2	4	5	3
	Indre Sogn	2	5	4	5	4	5	1	4	1	3	1	4
	Midtre —	3	2	4	-	3	1	3	1	2	4	2	1
	Ytre —	1	-	-	1	-	-	-	4	-	1	4	8
	Ytre Søndfjord	6	2	3	1	2	-	-	1	-	-	-	12
	Indre —	12	4	3	2	11	2	3	1	5	2	3	2
	Kinn	10	10	1	1	2	4	1	3	7	6	5	4
	Ytre Nordfjord	10	8	9	14	5	5	4	4	6	14	10	10
	Nordfjordeidet	7	5	7	9	5	-	1	-	1	4	5	9
	Indre Nordfjord	35	23	24	22	26	9	8	13	4	13	17	14

p. Akut Bronchit og andre katarrhalske Tilfælde (Forts.).

Tabel LII (Forts.).

	Distrikt.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
XV.	Vestre Søndmøre	10	8	6	7	9	7	3	3	3	2	6	6
	Indre —	1	1	2	2	1	6	4	5	3	2	7	8
	Østre —	-	3	-	-	2	-	2	2	1	1	1	2
	Ørskog	6	5	4	3	4	-	1	3	1	7	3	4
	Nordre Søndmøre	63	71	98	54	32	30	26	12	16	55	38	37
	Indre Romsdal	10	7	3	5	7	5	2	3	4	10	5	3
	Ytre —	10	14	5	10	5	10	8	4	3	8	8	10
	Søndre Nordmøre	97	89	98	69	56	26	34	34	21	36	52	33
	Sundal	9	9	6	6	3	7	2	3	7	5	9	4
	Surendal	9	1	1	1	1	-	1	-	-	3	7	4
	Nordre Nordmøre	2	4	12	10	5	7	5	1	1	-	-	1
XVI.	Trondhjems By	222	204	171	132	129	194	130	80	83	121	155	180
	Strinden	8	3	10	3	5	3	5	3	1	1	1	5
	Selbo	1	-	5	5	1	1	2	2	1	2	2	1
	Røros	6	5	4	4	3	8	8	19	15	27	31	19
	Guldal	5	4	5	5	-	3	7	5	1	-	1	2
	Opdal	6	2	2	2	2	3	6	3	-	-	-	4
	Orkedal	20	18	22	31	35	20	13	12	19	27	29	24
	Søndre Fosen	1	3	-	3	3	3	4	2	-	2	3	6
	Ytre —	9	16	17	12	28	9	8	16	12	21	23	14
	Indre —	10	13	12	16	14	7	6	22	7	8	16	12
	Nordre —	2	2	7	5	7	7	1	6	4	2	1	3
	Ved Fiskerierne	-	-	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XVII.	Stjørdal	30	25	25	29	24	14	24	19	14	38	42	46
	Frosten	3	1	2	2	3	4	4	1	3	2	3	4
	Levanger:												
	Levanger By	6	4	4	6	5	3	1	2	5	3	4	4
	Landdistrikt	19	30	22	25	15	15	9	11	10	11	7	11
	Inderøen	11	12	11	12	4	18	2	14	10	18	16	24
	Stenkjær:												
	Stenkjær By	7	2	18	9	9	4	4	4	2	2	2	-
	Landdistrikt	12	8	17	8	14	7	-	4	21	19	9	8
	Grong	12	12	2	5	15	3	19	6	3	5	3	4
	Namsos	6	7	14	12	13	7	14	12	17	20	9	7
	Ytre Namdal	10	1	2	3	3	3	2	9	6	5	3	4
XVIII.	Brønø	3	4	1	2	-	-	5	-	-	-	-	-
	Alstahaug	-	2	2	2	1	-	-	-	1	1	-	-
	Vefsen	11	13	15	11	5	-	-	-	-	2	5	6
	Ranen	2	4	2	3	13	6	2	6	4	3	6	4
	Gildeskaal	-	-	-	-	4	3	2	6	-	3	2	1
	Bodø	5	6	-	6	2	9	7	-	3	9	3	7
	Folden	-	-	-	5	5	-	-	-	-	2	-	-
	Skjærstad	11	7	4	7	3	4	1	3	1	4	6	7
	Stegen	1	8	7	6	7	3	1	2	3	5	3	5
	Lødingen	3	3	1	7	2	4	4	4	2	3	3	2
	Ofoten	-	1	-	2	3	1	-	-	-	1	-	-
	Buksnæs	2	3	9	5	4	5	7	2	1	7	12	8
	Flakstad	-	2	3	1	4	2	1	-	3	4	2	-
	Østlofoten	2	2	4	4	3	5	6	2	-	2	1	1
	Hadsel	7	6	6	5	3	7	-	-	6	4	31	9
	Sortland	6	-	2	3	7	4	5	-	5	5	4	8

p. Akut Bronchit og andre katarrhalske Tilfælde (Forts.).

Tabel LII (Forst.). Distrikt.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
XIX. Trondenæs	2	2	1	6	1	9	4	10	1	3	6	5
Ibestad	5	-	9	7	9	5	2	4	1	2	2	7
Tranø	-	-	-	-	-	-	-	-	3	12	10	3
Lenvik	9	7	8	5	5	3	2	1	3	4	5	5
Malangen	1	-	1	1	-	2	3	-	-	2	1	-
Tromsø	31	16	12	13	31	31	29	33	40	28	24	33
Lyngen	2	2	2	2	4	3	2	2	2	6	2	1
Karlsø	-	1	3	1	11	7	1	1	-	-	3	2
Skjærvø	3	3	5	6	2	2	-	1	2	-	1	-
XX. Alten	-	1	1	6	3	-	-	1	-	1	5	8
Loppen	3	2	4	14	7	1	1	4	1	2	4	3
Hammerfest	35	25	38	40	51	31	22	30	24	33	18	19
Maasø	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-
Kistrand	1	4	1	9	9	2	2	2	6	6	5	1
Tanen	1	3	1	-	1	2	4	-	-	1	1	6
Vardø	8	9	11	18	54	9	12	18	9	3	6	7
Vadsø	10	7	7	33	47	23	13	4	3	4	3	3
Sydvaranger	2	5	2	15	15	4	1	-	-	-	-	1

q. Lungebetændelse.

I. Christiania	38	36	65	67	71	23	25	25	24	44	38	61
II. Aker	7	13	19	11	10	6	6	6	3	7	9	12
Ullensaker	15	7	12	20	11	9	2	4	2	8	12	11
Høland	2	3	3	7	2	3	2	1	1	-	3	-
Follo	4	8	9	9	6	3	-	1	2	3	1	2
III. Eidsberg	11	5	3	6	3	2	2	3	1	3	4	10
Moss	10	8	21	15	14	1	-	3	3	3	9	12
Sarpsborg:												
Sarpsborg	2	6	4	7	5	1	1	1	1	1	-	3
Fredrikstad	5	2	4	7	6	7	3	5	-	6	4	5
Landdistrikt	13	11	36	25	10	5	4	1	6	13	14	14
Hvaløerne	2	1	3	2	2	2	-	-	-	3	2	1
Fredrikshald	5	3	8	5	8	9	5	1	8	6	19	23
IV. BuskerudsLandfysikat:												
Drammen	8	17	20	26	11	4	1	7	5	4	2	11
Landdistrikt	1	3	5	4	5	5	1	1	2	2	1	1
Ringerike	2	7	7	12	6	6	1	3	3	4	3	2
Modum	9	17	25	19	17	18	4	1	2	5	11	7
Hallingdal	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Sandsvær:												
Kongsberg	4	8	10	7	12	10	3	2	-	-	1	5
Landdistrikt	2	4	2	1	5	-	-	-	-	-	1	-
Rollag	-	-	3	1	4	6	3	-	2	-	-	3
V. Tønsberg:												
Tønsberg By	6	1	4	2	21	5	3	1	-	1	4	2
Horten	-	-	3	10	5	3	8	1	1	2	5	3
Landdistrikt	10	7	10	33	18	3	4	1	1	8	14	19

Tabel LII (Forts.). q. Lungebetændelse (Forts.).

	Distrikt.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Hof:												
	Svelvik	1	1	1	-	-	-	-	1	-	-	1	3
	Landdistrikt	2	7	12	6	14	2	-	-	1	4	4	6
	Laurvik	14	17	21	17	20	12	4	1	9	7	10	6
VI.	Solør og Odalen	21	15	18	28	12	6	6	1	5	10	12	8
	Hedemarken:												
	Landdistrikt	16	31	10	11	10	7	9	7	4	12	9	12
	Hamar	1	1	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-
	Søndre Østerdalen	17	16	13	15	5	9	9	-	6	8	5	6
	Trysil	2	6	5	6	2	1	-	1	-	2	1	1
	Rendalen	8	16	13	7	9	8	3	1	-	3	2	5
	Tønset	6	7	5	6	2	1	1	1	-	1	1	2
VII.	Hadeland og Land	12	10	5	7	15	4	4	4	1	9	9	20
	Søndre Valders	-	-	4	1	1	-	-	-	1	-	1	1
	Nordre —	5	4	3	6	3	3	-	2	2	1	2	3
	Toten	9	12	15	10	13	7	1	-	4	7	9	6
	Faaberg	16	19	26	16	23	3	3	1	5	4	3	12
	Ringebo	1	2	1	4	1	2	-	2	-	-	2	-
	Lom	22	7	21	19	9	4	3	-	1	2	7	1
	Lesje	8	3	3	6	5	6	4	-	2	-	-	2
VIII.	Skien:												
	Skien	11	22	8	9	9	6	4	2	1	2	1	1
	Porsgrund	1	2	3	3	3	2	-	-	1	-	-	2
	Landdistrikt	13	18	23	10	9	5	6	3	4	2	12	7
	Kragerø	5	10	8	3	5	5	4	2	-	3	5	4
	Holden	4	1	4	6	11	-	2	2	2	4	5	-
	Sauland	2	1	1	4	2	2	1	1	-	1	-	-
	Hviteseid	4	3	2	6	1	1	1	1	2	4	1	5
	Laardal	-	2	-	2	-	1	-	-	-	2	2	1
	Tinn	3	1	1	2	1	-	2	1	-	1	1	-
IX.	Østre Nedenæs:												
	Østerrisør	3	6	-	1	3	2	3	-	-	1	-	1
	Tvedestrand	-	1	-	2	1	-	-	-	-	-	1	-
	Landdistrikt	10	6	8	16	15	3	2	1	2	10	8	4
	Arendal	3	7	5	7	2	2	2	2	-	2	4	4
	Vestre Nedenæs:												
	Grimstad	10	3	3	6	1	1	1	1	-	1	-	2
	Lillesand	3	6	2	2	2	1	1	-	-	-	-	-
	Landdistrikt	16	12	25	18	9	5	2	-	3	5	6	5
	Aamli	2	-	2	-	-	2	1	-	-	2	2	2
	Sætersdalen	-	-	1	1	-	1	-	-	-	-	1	1
X.	Christiansands Stadsfysikat	5	10	13	9	11	2	4	-	2	3	2	1
	Oddernæs	8	12	11	14	7	3	2	1	1	4	8	4
	Undal	1	1	-	3	2	-	1	-	-	1	-	2
	Lyngdal	2	4	3	13	7	7	1	-	-	1	2	5
	Flekkefjord	7	9	6	8	6	2	1	1	1	-	-	-
XI.	Soggendal	-	1	4	1	1	-	-	-	-	-	1	-
	Ekersund	1	1	-	-	-	1	-	1	-	-	2	1

Tabel LII (Forts.). q. Lungebetændelse Forts.).

	Distrikt.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Sandnæs	-	6	1	1	-	2	1	-	1	-	-	4
	Stavanger	38	22	22	14	10	13	4	2	9	4	9	18
	Finnø	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	2
	Sand	-	2	1	-	5	1	-	1	-	1	3	2
	Karmøen	3	2	2	2	2	-	1	-	2	-	2	4
	Haugesund	6	8	5	2	3	4	2	-	1	-	2	1
XII.	Indre Søndhordland	2	2	-	4	3	-	2	-	-	-	1	4
	Ytre —	-	-	2	1	4	-	-	-	-	-	1	3
	Ytre Hardanger	2	-	1	3	4	4	-	1	-	-	-	5
	Voss	1	3	4	5	5	2	3	1	2	1	4	4
	Søndre Midthordland	-	1	1	3	2	1	-	-	-	-	1	-
	Nordre —	1	-	2	-	1	-	-	-	-	1	-	-
	Indre Nordhordland	4	3	5	5	3	5	2	-	-	1	1	4
	Ytre —	1	2	4	4	5	1	1	-	-	2	-	2
XIII.	Bergen	27	19	18	20	9	10	4	8	7	5	10	14
XIV.	Lærdal	3	1	1	2	9	3	1	1	-	1	1	-
	Lyster	1	1	-	6	12	4	2	1	-	-	1	1
	Indre Sogn	1	1	2	3	7	2	2	2	-	4	1	2
	Midtre —	1	1	-	2	6	-	1	1	-	-	-	2
	Ytre —	-	-	-	1	2	-	1	1	-	-	4	2
	Ytre Søndfjord	-	2	1	1	1	4	1	1	-	1	-	1
	Indre —	1	1	1	2	1	-	-	1	-	-	-	-
	Kinn	-	4	1	4	1	-	1	2	-	2	-	3
	Ytre Nordfjord	2	1	1	2	-	-	1	1	-	1	3	3
	Nordfjordeidet	1	-	1	1	1	2	-	-	1	3	2	2
	Indre Nordfjord	3	4	2	2	10	2	-	3	1	2	1	-
XV.	Vestre Søndmøre	6	-	1	7	7	5	2	-	1	3	2	-
	Indre —	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	2
	Østre —	3	3	2	2	3	1	2	3	-	2	1	2
	Ørskog	3	2	1	1	-	4	2	-	-	2	2	1
	Nordre Søndmøre	9	19	17	16	11	10	4	3	6	8	9	11
	Indre Romsdal	8	2	3	2	5	1	1	2	1	6	3	-
	Ytre —	6	4	5	7	11	3	-	3	-	2	4	3
	Søndre Nordmøre	19	27	31	22	11	7	8	3	4	7	5	9
	Sundal	5	2	7	4	2	1	1	2	2	1	2	1
	Surendal	1	-	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Nordre Nordmøre	3	4	5	1	2	5	-	1	1	-	1	1
XVI.	Trondhjems By	15	8	10	10	18	8	13	10	7	13	8	21
	Strinden	4	-	2	5	5	3	-	2	-	2	4	4
	Selbo	3	2	2	3	3	-	-	-	-	1	-	-
	Røros	2	3	3	-	2	-	1	2	2	1	2	1
	Guldal	7	5	4	7	2	-	-	4	1	3	1	4
	Opdal	16	4	2	2	1	2	2	1	-	-	-	1
	Orkedal	7	7	3	6	9	6	7	5	2	2	-	6
	Søndre Fosen	4	2	-	5	2	1	1	1	2	-	3	6
	Ytre —	7	-	5	5	6	3	4	-	-	1	4	2
	Indre —	1	2	3	1	7	2	4	2	-	-	6	8
	Nordre —	-	-	2	1	-	2	2	-	1	-	2	-

Tabel LII (Forts.). q. Lungebetændelse (Forts.).

	Distrikt.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
XVII.	Stjørdal	6	11	6	4	7	5	4	1	-	1	5	3
	Frosten	1	2	1	2	3	2	2	2	1	1	1	4
	Levanger:												
	Levanger By	2	1	3	3	2	-	1	-	1	-	-	1
	Landdistrikt	16	23	11	25	16	8	3	2	1	1	6	14
	Inderøen	7	4	6	8	21	4	2	5	3	3	7	4
	Stenkjær:												
	Stenkjær By	3	-	1	2	4	1	-	1	-	-	1	-
	Landdistrikt	2	1	-	7	7	-	1	-	1	1	1	3
	Grong	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2
	Namsos	3	3	-	2	3	1	-	1	1	-	-	1
	Ytre Namdal	1	1	3	3	2	1	1	-	2	-	5	4
XVIII.	Brønø	1	-	-	-	3	2	1	1	-	-	3	1
	Alstahoug	2	3	3	1	2	-	2	-	3	3	1	4
	Vefsen	1	3	3	2	1	-	-	-	-	-	2	1
	Ranen	-	1	2	1	5	3	1	1	-	-	1	1
	Lurø	-	-	1	-	-	-	-	-	-	2	-	-
	Gildeskaal	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	2
	Bodø	1	-	1	2	1	1	1	-	-	1	-	1
	Folden	-	-	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-
	Skjærstad	5	2	2	3	2	1	-	1	-	-	-	1
	Stegen	1	1	-	1	3	2	1	-	-	-	-	3
	Lødingen	2	1	-	2	2	-	1	1	-	2	1	-
	Ofoten	3	2	-	-	1	-	1	-	-	-	-	1
	Buksnæs	2	-	1	6	1	2	-	-	-	1	3	1
	Flakstad	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1	1
	Østlofoten	-	-	2	1	2	-	-	-	-	4	3	3
	Hadsel	-	1	1	-	-	3	-	-	-	1	12	1
	Sortland	1	-	1	-	-	1	1	-	-	-	-	1
XIX.	Trondenæs	4	-	4	11	8	3	5	2	-	-	5	2
	Ibestad	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	Tranø	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	1	-
	Lenvik	1	1	1	-	8	-	-	1	-	1	3	1
	Malangen	1	1	-	-	6	1	4	1	1	1	-	1
	Tromsø	1	6	1	5	4	4	1	4	6	5	4	6
	Lyngen	2	2	-	-	1	3	-	2	-	1	-	1
	Karlsø	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	2
	Skjærvø	-	-	1	1	-	1	-	-	-	-	1	-
XX.	Alten	1	2	-	-	-	1	-	-	-	2	-	-
	Loppen	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-
	Hammerfest	4	3	3	7	11	9	3	1	4	4	1	11
	Kistrand	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
	Tanen	1	1	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-
	Vardø	-	-	-	3	3	-	-	-	-	-	-	-
	Vadsø	1	-	8	19	20	4	-	1	1	-	2	-
	Sydvaranger	-	-	-	3	3	-	-	1	-	-	-	-

r. Pleurit.

II.	Aker	2	-	2	-	-	2	2	3	-	3	1	1
	Ullensaker	2	3	2	1	5	1	4	-	1	-	1	3
	Høland	2	2	6	6	2	2	-	3	2	-	-	1
	Follo	2	2	2	1	1	2	-	2	-	1	1	-

Tabel LII (Forts.). r. Pleurit (Forts.).

	Distrikt.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
III.	Eidsberg	5	1	2	6	5	1	4	2	2	1	2	1
	Moss	2	4	6	3	2	2	6	2	-	3	2	3
	Sarpsborg:												
	Fredrikstad	-	1	3	1	-	2	1	1	-	2	1	1
	Landdistrikt	4	1	1	-	2	4	1	3	-	-	1	-
	Hvaløerne	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
IV.	BuskerudsLandfysikat:												
	Drammen	-	1	1	3	2	1	2	2	1	1	1	2
	Landdistrikt	-	1	2	3	-	1	-	1	1	-	-	-
	Ringerike	2	1	2	3	1	4	6	-	-	2	1	-
	Modum	3	2	2	-	-	-	2	1	-	2	-	-
	Hallingdal	-	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-
	Sandsvær:												
	Landdistrikt	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Rollag	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
V.	Tønsberg:												
	Tønsberg By	-	-	1	1	1	-	-	2	1	2	-	1
	Landdistrikt	2	2	4	10	4	8	6	4	4	4	3	4
	Hof:												
	Svelvik	-	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
	Landdistrikt	4	2	2	1	2	1	3	3	-	4	2	1
	Laurvik	2	1	2	2	2	1	1	-	2	3	2	-
VI.	Solør og Odalen	2	5	-	6	3	4	2	7	1	2	1	1
	Hedemarken:												
	Landdistrikt	3	4	7	7	4	4	1	4	4	1	1	1
	Hamar	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-
	Søndre Østerdalen	4	-	1	3	1	-	-	1	1	-	-	1
	Trysil	2	1	-	2	2	1	-	-	1	-	1	1
	Rendalen	-	4	3	3	1	1	2	-	-	1	1	-
	Tønset	-	2	-	-	1	-	-	2	1	1	-	1
VII.	Hadeland og Land	2	-	3	1	4	5	2	-	1	-	-	-
	Nordre Valders	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Toten	4	1	2	3	1	4	6	3	2	1	3	-
	Faaberg	-	-	-	1	1	3	-	1	-	1	-	-
	Ringebu	-	2	1	1	1	1	-	-	1	1	-	2
	Lom	1	2	-	3	4	-	-	1	1	-	1	-
	Lesje	-	1	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-
VIII.	Skien:												
	Porsgrund	3	-	1	1	-	1	1	1	-	1	1	1
	Landdistrikt	2	3	2	3	2	2	1	3	1	1	-	1
	Kragerø	1	-	-	1	2	1	1	3	5	3	1	1
	Holden	1	2	2	1	-	1	1	-	3	-	2	1
	Sauland	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Hviteseid	2	-	2	3	1	-	-	-	1	2	-	1
	Laardal	1	-	2	1	-	-	-	-	-	1	1	-
IX.	Østre Nedenæs:												
	Østerrisør	2	1	3	1	-	1	2	-	-	-	1	1
	Tvedestrand	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
	Landdistrikt	6	6	12	3	1	4	2	-	1	2	1	1
	Arendal	-	1	2	-	1	-	1	1	-	1	2	2

Tabel LII (Forts.). r. Pleurit (Forts.).

	Distrikt.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Vestre Nedenæs:												
	Grimstad	1	3	1	1	-	1	-	-	-	1	1	-
	Lillesand	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
	Landdistrikt	3	3	4	3	2	3	1	2	1	1	-	1
	Aamli	-	-	-	1	2	1	-	-	-	-	-	-
	Evje	1	1	1	1	1	-	-	1	1	-	1	1
	Sætersdalen	1	-	-	1	1	-	1	-	-	-	1	-
X.	Christiansands Stadsfysikat	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Oddernæs	2	3	1	3	1	2	3	1	1	-	1	1
	Undal	3	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	Lyngdal	-	-	1	1	-	1	1	3	2	-	1	-
	Flekkefjord	1	-	-	2	1	1	3	1	1	1	1	-
XI.	Ekersund	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	1	1
	Sandnæs	4	2	5	5	3	2	2	2	3	2	2	3
	Stavanger	6	5	3	8	3	3	2	-	3	-	1	2
	Finnø	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Sand	-	1	1	-	3	4	-	2	1	-	1	-
	Karmøen	2	2	1	1	3	1	-	2	2	2	2	1
	Haugesund	2	5	-	3	1	1	-	1	1	2	-	-
XII.	Indre Søndhordland	2	-	1	-	-	-	-	1	-	-	2	-
	Ytre —	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	1	-
	Indre Hardanger	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Ytre —	-	1	3	-	1	2	3	2	2	-	-	1
	Voss	1	2	1	-	1	1	1	2	-	-	-	3
	Søndre Midthordland	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Nordre —	1	-	1		-	-	-	-	-	-	-	-
	Indre Nordhordland	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	1	-
	Ytre —	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
XIII.	Bergen	6	5	10	5	16	9	7	2	3	4	6	4
XIV.	Lærdal	-	1	-	2	1	1	1	-	1	1	1	1
	Lyster	-	1	-	1	2	1	-	-	-	-	-	1
	Indre Sogn	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Midtre —	-	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Ytre —	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-
	Ytre Søndfjord	-	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-	1
	Indre —	-	2	-	-	3	-	1	1	-	1	-	1
	Ytre Nordfjord	-	2	-	-	-	1	-	-	1	2	2	3
	Nordfjordeidet	-	1	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-
	Indre Nordfjord	2	1	1	1	3	-	3	2	-	-	-	1
XV.	Vestre Søndmøre	-	-	-	1	-	-	1	-	-	1	1	1
	Indre —	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1
	Østre —	2	1	-	-	1	-	-	2	1	-	-	-
	Ørskog	1	-	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-
	Nordre Søndmøre	6	7	11	7	7	7	6	7	2	2	6	3
	Indre Romsdal	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Ytre —	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1
	Søndre Nordmøre	4	2	2	7	5	3	5	7	1	3	4	1
	Sundal	-	-	-	1	1	-	1	-	-	-	1	-
	Nordre Nordmøre	-	-	3	-	3	-	3	1	-	-	-	-

Tabel LII (Forts.). r. Pleurit (Forts.).

	Distrikt.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
XVI.	Trondhjems By	3	4	3	2	2	1	2	2	1	3	1	1
	Strinden	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
	Selbo	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
	Røros	-	1	-	3	-	-	1	1	2	1	1	3
	Guldal	1	-	-	1	-	-	1	3	-	3	-	2
	Opdal	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
	Orkedal	1	2	3	5	1	-	-	-	2	3	-	2
	Søndre Fosen	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
	Ytre —	2	1	3	2	1	1	-	1	4	-	4	1
	Indre —	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	1	1
	Nordre —	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
XVII.	Stjørdal	4	4	3	3	-	3	-	1	4	2	3	-
	Levanger:												
	Levanger By	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
	Landdistrikt	1	2	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-
	Inderøen	-		1	1	2	1	1	1	-	1	-	-
	Stenkjær:												
	Landdistrikt	-	-	-	1	1	1	1	-	-	1	-	-
	Namsos	2	-	1	3	2	1	3	1	1	1	-	-
	Ytre Namdal	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
XVIII.	Brønø	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Alstahaug	1	-	-	-	2	2	4	1	-	-	1	-
	Ranen	1	-	-	1	5	-	2	1	5	1	1	-
	Lurø	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Gildeskaal	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-
	Bodø	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Folden	-	1	1	-	-	2	-	-	1	-	-	-
	Skjærstad	1	2	-	1	1	3	1	-	-	1	-	-
	Stegen	-	-	-	1	5	-	3	-	2	1	-	1
	Lødingen	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ofoten	-	-	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-
	Buksnæs	-	-	-	-	2	5	-	-	-	1	1	1
	Østlofoten	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Hadsel	-	-	-	1	-	-	-	-	2	-	1	-
	Sortland	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	1
XIX.	Trondenæs	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Ibestad	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
	Lenvik	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Tromsø	-	1	1	1	-	-	1	-	-	-	1	-
	Lyngen	1	-	-	-	1	-	1	-	-	2	-	-
	Karlsø	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Skjærvø	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XX.	Alten	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Hammerfest	1	3	1	3	3	-	2	1	1	1	-	-
	Maasø	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Kistrand	-	-	-	1	-	1	-	1	1	-	-	-
	Tanen	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Vardø	-	1	-	-	1	1	-	-	-	-	1	-
	Vadsø	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Sydvaranger	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Tabel LII (Forts.). s. Gigtfeber.

Distrikt.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
I. Christiania	17	9	19	18	24	10	17	11	13	19	13	22
II. Aker	2	1	1	3	-	-	2	1	1	2	-	-
Ullensaker	1	4	2	1	6	1	3	2	1	1	2	2
Høland	2	4	2	1	4	1	3	1	-	1	-	-
Follo	6	2	6	3	5	4	2	3	6	-	2	2
III. Eidsberg	4	-	-	1	-	1	-	-	-	3	-	1
Moss	4	1	2	-	1	1	6	1	2	1	1	4
Sarpsborg:												
Sarpsborg	-	1	2	-	-	2	1	-	-	-	-	2
Fredrikstad	5	2	2	-	1	-	-	1	1	1	-	-
Landdistrikt	-	1	2	1	3	2	1	-	-	2	6	1
Hvaløerne	1	-	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Fredrikshald	3	4	2	1	-	2	4	1	3	3	6	6
IV. BuskerudsLandfysikat:												
Drammen	6	3	2	4	4	3	-	3	2	2	2	-
Landdistrikt	1	1	1	1	1	1	1	1	-	-	1	-
Ringerike	3	4	3	6	1	1	1	1	2	-	2	1
Modum	5	2	2	3	-	-	1	-	1	-	1	1
Hallingdal	3	1	-	-	-	-	1	-	-	-	2	1
Sandsvær:												
Kongsberg	-	-	-	-	1	-	-	-	1	1	1	1
Landdistrikt	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Rollag	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
V. Tønsberg:												
Tønsberg By	-	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-	3
Horten	4	1	2	1	1	2	1	-	1	-	-	1
Landdistrikt	3	-	3	4	6	4	2	1	-	2	2	1
Hof:												
Svelvik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Landdistrikt	2	1	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Laurvik	3	-	3	3	2	1	-	3	1	3	1	4
VI. Solør og Odalen	5	7	5	2	3	2	4	2	4	3	3	5
Hedemarken:												
Landdistrikt	4	4	3	1	3	2	4	2	4	1	2	5
Hamar	-	-	1	1	2	5	-	-	-	1	-	-
Søndre Østerdalen	2	-	2	2	3	1	-	-	1	-	-	1
Trysil	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tønset	2	1	-	1	1	-	-	-	-	-	1	-
VII. Hadeland og Land	-	-	-	-	1	3	2	2	1	3	1	1
Søndre Valders	-	1	1	1	-	-	2	1	-	-	-	-
Nordre —	3	7	5	4	4	-	4	1	2	2	4	-
Toten	14	1	1	2	-	3	3	4	1	4	2	3
Faaberg	3	1	-	-	1	-	-	2	-	-	3	3
Ringebo	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Lom	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	1	-
Lesje	-	1	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-

Tabel LII (Forts.). s. Gigtfeber (Forts.).

	Distrikt.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
VIII.	Skien:												
	Skien	2	2	1	-	-	3	-	-	-	3	2	2
	Porsgrund	1	2	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
	Landdistrikt	2	2	-	-	-	1	1	-	1	1	-	1
	Kragerø	1	2	1	1	1	2	1	2	2	1	-	2
	Holden	2	-	1	1	1	3	-	2	1	-	1	2
	Sauland	-	-	-	-	1	-	1	-	-	1	-	3
	Hviteseid	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
	Laardal	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Tinn	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
IX.	Østre Nedenæs:												
	Østerrisør	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Tvedestrand	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Landdistrikt	3	3	1	4	2	2	3	1	-	1	1	4
	Arendal	3	6	5	1	6	1	2	6	2	3	4	6
	Vestre Nedenæs:												
	Grimstad	2	3	1	2	2	2	-	-	1	-	4	1
	Landdistrikt	3	3	1	2	1	2	2	2	3	-	3	-
	Aamli	-	-	2	-	3	2	1	-	-	-	3	-
	Evje	-	-	-	-	1	2	1	-	1	1	-	-
X.	Christiansands Stadsfysikat	8	3	6	12	5	6	4	1	2	5	5	4
	Oddernæs	1	-	3	2	1	1	4	-	1	2	1	4
	Undal	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-
	Lyngdal	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Flekkefjord	2	1	6	5	2	2	5	2	2	2	3	3
XI.	Soggendal	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Ekersund	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-
	Sandnæs	2	3	2	2	3	-	2	-	1	-	-	1
	Stavanger	4	5	5	1	-	2	2	6	-	4	2	4
	Finnø	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
	Sand	-	-	-	1	-	-	-	1	1	1	-	2
	Karmøen	-	2	-	-	-	1	-	1	-	1	1	5
	Haugesund	2	3	5	3	-	1	2	1	1	-	4	2
XII.	Indre Søndhordland	-	1	1	1	4	1	-	-	-	1	-	3
	Ytre —	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Indre Hardanger	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1
	Ytre —	2	1	2	-	-	2	2	2	-	-	1	2
	Voss	1	-	5	4	4	-	1	2	2	-	-	-
	Søndre Midthordland	-	-	1	2	-	2	1	-	-	-	-	-
	Nordre —	1	1	1	-	-	-	-	1	-	1	-	-
	Indre Nordhordland	2	-	3	3	-	4	-	-	-	-	-	-
	Ytre —	-	-	-	1	-	1	2	1	-	-	1	-
XIII.	Bergen	10	5	9	4	6	6	5	3	6	2	6	6
XIV.	Lærdal	2	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1
	Lyster	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	1
	Indre Sogn	-	-	2	1	1	2	-	-	-	3	-	-
	Midtre —	-	-	-	-	1	-	-	1	1	-	-	-
	Ytre —	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	1

Tabel LII (Forts.). s. Gigtfeber (Forts.).

	Distrikt.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Ytre Søndfjord	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	-	-
	Indre —	-	-	-	1	1	-	-	-	1	-	-	-
	Kinn	2	2	-	-	1	-	2	-	-	1	-	1
	Ytre Nordfjord	2	2	3	1	1	-	1	-	2	2	3	4
	Nordfjordeidet	-	-	-	2	-	-	-	-	1	2	-	-
	Indre Nordfjord	2	1	1	3	3	1	1	1	-	-	-	-
XV.	Vestre Søndmøre	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	1
	Indre —	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Østre —	1	-	-	1	1	1	1	1	-	-	-	-
	Ørskog	-	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Nordre Søndmøre	4	2	6	2	4	5	2	1	-	3	-	1
	Indre Romsdal	-	-	-	1	-	-	-	-	1	1	2	-
	Ytre —	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Søndre Nordmøre	1	4	2	5	4	-	3	-	2	2	2	-
	Sundal	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Surendal	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
	Nordre Nordmøre	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
XVI.	Trondhjems By	3	6	7	5	2	7	1	3	1	2	2	3
	Strinden	-	1	2	-	-	-	-	-	1	1	-	-
	Selbo	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Røros	3	-	-	-	1	1	-	2	-	2	-	2
	Guldal	-	1	1	1	-	-	1	1	-	-	-	2
	Opdal	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	1
	Orkedal	-	-	3	3	5	3	-	3	-	1	4	3
	Ytre Fosen	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	2	-
	Nordre —	2	-	1	-	-	-	1	1	-	2	1	-
XVII.	Stjørdal	4	-	1	1	1	1	1	1	1	-	-	3
	Frosten	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-
	Levanger:												
	Levanger By	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1
	Landdistrikt	4	1	-	3	4	2	2	1	-	-	2	3
	Inderøen	2	1	2	-	1	-	-	-	-	-	5	4
	Stenkjær:												
	Stenkjær By	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Landdistrikt	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	2	-
	Grong	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
	Namsos	2	1	-	1	1	2	1	-	-	-	-	2
	Ytre Namdal	-	1	-	1	1	1	-	-	-	-	-	2
XVIII	Alstahaug	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	1	-
	Vefsen	1	1	1	-	-	-	-	-	-	1	1	-
	Ranen	1	1	1	2	1	-	-	1	-	-	1	1
	Gildeskaal	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
	Bodø	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Skjærstad	-	-	-	1	2	-	1	-	-	-	-	-
	Lødingen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Buksnæs	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
	Hadsel	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Sortland	1	-	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-
XIX.	Trondenæs	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ibestad	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-
	Lenvik	1	2	1	4	1	-	1	-	1	1	1	2

Tabel LII (Forts.).

s. Gigtfeber (Forts.).

	Distrikt.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Malangen	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	1	2
	Tromsø	2	1	4	-	1	-	3	-	-	-	-	2
	Lyngen	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Karlsø	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Skjærvø	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XX.	Alten	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Hammerfest	2	-	-	1	4	-	-	1	-	2	-	3
	Kistrand	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Vardø	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Vadsø	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Sydvaranger	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

t. Koldfeber.

I.	Christiania	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
II.	Aker	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-
	Ullensaker	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Follo	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
III.	Eidsberg	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
	Moss	-	-	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-
	Sarpsborg:												
	Fredrikstad	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Landdistrikt	-	-	-	-	-	-	3	-	1	-	1	1
	Fredrikshald	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
IV.	BuskerudsLandfysikat:												
	Drammen	1	2	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
	Landdistrikt	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Ringerike	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-
V.	Tønsberg:												
	Tønsberg By	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Horten	1	-	1	1	-	-	1	-	2	-	-	-
	Landdistrikt	1	2	-	-	1	1	2	5	1	-	-	1
	Hof:												
	Svelvik	-	-	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-
	Laurvik	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
VI.	Solør og Odalen	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
IX.	Østre Nedenæs:												
	Landdistrikt	-	-	-	-	2	1	1	-	1	-	-	1
	Arendal	-	-	-	-	1	2	1	3	-	2	-	1
	Vestre Nedenæs:												
	Grimstad	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Lillesand	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Landdistrikt	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	1	-
X.	Christiansands Stadsfysikat	1	1	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-
	Oddernæs	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1	-	-

Tabel LII (Forts.).

t. Koldfeber (Forts.).

	Distrikt.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Lyngdal	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Flekkefjord	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
XI.	Soggendal	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Sandnæs	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Stavanger	-	2	-	2	1	2	-	-	-	1	-	1
	Haugesund	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	2
XIII.	Bergen	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
XV.	Ytre Romsdal	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
XVI.	Trondhjems By	1	-	-	-	1	1	1	1	-	-	-	-
XVIII.	Skjærstad	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
XX.	Hammerfest	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

u. Akut Diarrhoe og Cholera nostras.

I.	Christiania	164	177	154	168	214	271	593	970	481	242	172	183
II.	Aker	14	11	13	13	8	11	24	48	40	22	28	9
	Ullensaker	2	6	5	21	8	18	41	50	26	15	13	25
	Høland	4	9	3	2	5	9	26	13	4	3	6	1
	Follo	12	14	7	4	8	14	11	15	33	11	5	2
III.	Eidsberg	2	2	5	7	7	6	8	4	9	4	4	1
	Moss	8	6	9	11	9	14	20	52	28	7	3	5
	Sarpsborg:												
	Sarpsborg	7	3	7	3	3	4	9	15	3	12	7	5
	Fredrikstad	10	9	16	8	16	18	23	52	39	14	10	9
	Landdistrikt	9	9	10	16	22	23	36	38	16	4	7	6
	Hvaløerne	-	2	-	1	2	-	2	-	2	1	2	-
	Fredrikshald	27	13	28	25	14	18	114	154	125	36	33	17
IV.	Buskeruds Landfysikat:												
	Drammen	63	33	47	52	69	83	112	134	112	54	59	49
	Landdistrikt	3	2	7	7	5	6	10	5	9	5	2	5
	Ringerike	12	3	6	4	-	7	17	16	9	5	5	9
	Modum	20	13	23	22	23	21	51	67	24	18	22	18
	Hallingdal	2	1	-	-	1	2	4	-	-	-	2	-
	Sandsvær:												
	Kongsberg	5	7	3	9	21	9	29	49	17	13	12	13
	Landdistrikt	1	1	2	4	-	1	-	-	1	-	1	-
	Rollag	1	3	1	3	2	1	3	-	-	2	-	-
V.	Tønsberg:												
	Tønsberg By	9	4	7	16	6	13	34	42	22	9	7	5
	Horten	29	21	29	23	12	21	40	37	30	19	29	17
	Landdistrikt	17	19	16	11	19	17	31	34	18	23	17	10
	Hof:												
	Svelvik	2	3	1	4	1	6	21	4	4	6	5	8
	Landdistrikt	2	1	13	8	8	4	11	8	10	2	4	4
	Laurvik	19	10	4	12	18	16	24	57	27	14	4	7

u. Akut Diarrhoe og Cholera nostras (Forts.).

Tabel LII (Forts.).

Distrikt.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
VI. Solør og Odalen	6	6	3	18	22	16	13	35	15	18	14	9
Hedemarken:												
Landdistrikt	39	26	24	15	16	41	150	108	39	23	17	7
Hamar	7	5	7	10	16	16	14	18	9	3	2	4
Søndre Østerdalen	10	8	10	16	8	5	29	9	8	5	6	5
Trysil	4	1	-	1	1	1	-	7	-	2	1	-
Rendalen	8	6	2	7	3	2	2	11	1	4	3	5
Tønset	5	1	2	1	-	3	1	3	-	-	1	2
VII. Hadeland og Land	7	7	6	7	15	7	22	12	7	7	6	8
Søndre Valders	2	-	-	-	-	2	-	1	-	2	-	1
Nordre —	-	4	4	-	2	17	13	8	7	7	-	1
Toten	11	6	8	6	4	13	25	18	15	4	3	6
Faaberg	-	10	5	4	4	3	5	36	19	13	-	3
Ringebo	3	-	-	1	-	1	-	2	2	1	-	-
Lom	1	3	-	-	3	1	-	1	-	-	-	-
Lesje	1	-	3	-	-	-	-	-	1	-	-	1
VIII. Skien:												
Skien	24	40	15	8	13	23	49	39	36	25	7	9
Porsgrund	8	12	6	5	6	8	15	18	10	4	7	10
Landdistrikt	9	15	15	8	6	7	18	26	17	12	8	8
Kragerø	39	15	20	27	19	19	22	17	19	18	15	20
Holden	1	2	-	1	3	-	4	5	-	1	2	2
Sauland	-	-	-	1	-	1	1	1	-	-	-	-
Hviteseid	4	2	1	4	1	4	5	4	3	1	2	2
Laardal	-	2	-	-	-	1	2	1	-	-	-	-
Tinn	-	-	-	-	-	2	1	1	-	-	-	-
IX. Østre Nedenæs:												
Østerrisør	5	5	4	4	2	6	3	6	7	9	2	1
Tvedestrand	1	5	-	1	1	3	4	4	5	2	-	2
Landdistrikt	9	17	17	21	18	13	26	34	22	14	11	17
Arendal	21	19	11	23	16	18	31	74	33	22	14	12
Vestre Nedenæs:												
Grimstad	1	7	4	6	10	4	5	13	12	5	-	5
Lillesand	6	4	2	1	3	3	1	-	3	-	2	-
Landdistrikt	9	8	8	10	12	16	11	15	9	8	4	6
Aamli	4	6	3	1	1	10	8	1	2	1	2	6
Evje	1	-	-	-	2	1	3	5	3	-	-	-
Sætersdalen	-	1	1	-	-	2	-	3	1	-	-	-
X. Christiansands Stadsfysikat	42	71	27	29	19	27	93	101	48	29	15	23
Oddernæs	11	12	5	4	3	10	25	34	16	12	6	8
Undal	3	3	1	2	6	2	4	2	1	1	1	1
Lyngdal	1	3	1	-	3	-	6	9	8	-	1	-
Flekkefjord	2	4	3	7	7	6	6	13	8	8	4	5
XI. Soggendal	-	-	-	-	-	1	2	3	1	-	1	3
Ekersund	-	-	-	-	3	5	2	4	-	-	6	1
Sandnæs	2	6	1	8	1	4	11	12	9	2	7	8
Stavanger	102	67	60	46	29	32	44	80	68	57	31	27
Sand	-	-	-	-	-	-	2	1	-	1	9	-
Karmøen	33	18	32	20	22	15	35	58	48	31	24	26
Haugesund	2	3	-	3	3	4	10	5	6	8	5	8

u. Akut Diarrhoe og Cholera nostras (Forts.).

Tabel LII (Forts.).

	Distrikt.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
XII.	Indre Søndhordland	1	2	2	1	-	1	1	5	3	1	-	1
	Ytre —	-	2	1	-	4	1	9	5	3	2	3	1
	Ytre Hardanger	2	4	6	10	14	3	6	19	4	11	2	2
	Voss	20	3	2	-	1	-	1	3	11	-	1	-
	Søndre Midthordland	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Nordre —	-	-	-	1	-	-	6	3	1	1	-	1
	Indre Nordhordland	7	2	3	2	-	1	9	7	4	4	3	-
	Ytre —	2	1	2	2	-	-	1	3	8	-	2	1
XIII.	Bergen	75	91	100	60	65	72	114	238	187	90	58	59
XIV.	Lærdal	2	-	-	2	-	-	2	1	2	1	1	-
	Lyster	-	-	-	-	-	1	2	1	-	3	3	-
	Indre Sogn	4	3	5	1	1	1	3	6	4	1	2	3
	Midtre —	1	1	2	1	1	1	2	-	2	-	4	1
	Ytre —	-	1	1	5	6	9	1	14	10	5	44	8
	Ytre Søndfjord	-	6	-	-	3	2	-	-	-	1	1	-
	Indre —	-	2	-	-	-	1	12	69	6	-	-	1
	Kinn	3	2	1	1	2	3	-	6	-	2	1	-
	Ytre Nordfjord	16	11	10	2	-	1	3	12	12	1	3	2
	Nordfjordeidet	1	-	3	2	1	1	14	11	5	2	-	-
	Indre Nordfjord	7	10	7	8	5	8	5	5	21	9	8	5
XV.	Vestre Søndmøre	1	2	1	1	2	-	1	1	-	-	3	4
	Indre —	1	-	-	-	1	5	4	2	4	2	3	6
	Østre —	1	5	1	1	2	2	2	2	-	-	2	2
	Ørskog	1	1	-	1	2	-	4	-	-	-	4	5
	Nordre Søndmøre	10	7	4	6	8	12	13	12	19	20	14	15
	Indre Romsdal	1	-	-	-	-	6	-	1	1	1	10	12
	Ytre —	4	5	-	3	2	1	6	2	3	-	7	1
	Søndre Nordmøre	16	13	7	7	3	12	18	18	8	15	7	13
	Sundal	3	-	1	-	-	1	2	-	1	2	4	-
	Nordre Nordmøre	-	-	-	-	1	1	4	-	-	1	1	1
XVI.	Trondhjems By	62	77	99	49	52	61	49	143	171	82	65	51
	Strinden	2	-	3	1	1	-	1	4	1	-	-	-
	Selbo	-	-	1	-	1	-	5	3	4	-	2	-
	Røros	4	1	7	-	5	3	9	26	21	11	10	12
	Guldal	-	-	-	2	-	-	7	2	2	2	2	2
	Opdal	-	-	-	-	2	1	3	2	4	-	-	2
	Orkedal	6	11	10	2	4	5	11	34	9	2	3	4
	Søndre Fosen	1	3	-	1	-	-	1	-	1	-	1	-
	Ytre —	2	3	3	2	4	2	7	5	8	8	2	5
	Indre —	-	-	-	2	5	1	2	2	1	-	1	2
	Nordre —	5	1	5	1	6	5	2	5	2	5	5	1
	Ved Fiskerierne	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XVII.	Stjørdal	15	9	10	9	5	10	13	10	6	20	24	12
	Frosten	1	-	-	-	2	2	-	2	2	3	1	-
	Levanger:												
	Levanger By	2	-	-	-	2	-	1	1	-	-	1	1
	Landdistrikt	3	5	2	2	3	4	4	2	3	4	3	3
	Inderøen	3	14	2	-	5	3	3	1	6	-	3	5
	Stenkjær:												
	Stenkjær By	-	1	2	3	2	1	-	9	4	-	-	2
	Landdistrikt	-	4	2	1	1	1	2	3	7	1	4	1

u. Akut Diarrhoe og Cholera nostras (Forts.).

Tabel LII (Forts.). Distrikt.		Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Grong	3	5	2	3	-	1	5	7	1	3	4	1
	Namsos	1	1	3	2	2	-	4	4	7	10	4	1
	Ytre Namdal	1	-	-	-	-	-	-	1	1	1	3	-
XVIII.	Alstahaug	-	3	7	1	2	1	1	6	1	3	-	2
	Ranen	3	-	3	1	1	2	3	2	2	1	4	2
	Vefsen	-	-	1	-	2	2	2	2	1	-	-	-
	Gildeskaal	-	-	-	-	2	4	-	3	-	-	-	-
	Bodø	-	1	-	-	-	1	1	-	-	1	-	-
	Folden	-	1	-	2	-	2	5	1	-	-	-	-
	Skjærstad	1	-	1	1	1	1	-	-	2	-	-	1
	Stegen	1	-	1	5	1	-	1	2	-	-	-	-
	Lødingen	1	-	1	2	-	1	3	3	1	-	-	1
	Ofoten	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Buksnæs	4	4	3	11	7	3	3	2	2	5	3	4
	Flakstad	-	2	3	1	1	-	2	1	1	6	-	1
	Østlofoten	2	1	5	12	5	4	10	2	-	1	1	4
	Hadsel	1	-	1	2	5	1	-	-	3	3	2	1
	Sortland	-	-	-	-	1	-	8	-	6	1	7	5
XIX.	Trondenæs	3	-	-	1	3	1	4	1	-	1	4	2
	Ibestad	6	2	5	3	3	2	2	1	4	3	2	1
	Tranø	-	-	-	-	-	-	-	-	2	4	2	5
	Lenvik	2	3	3	3	7	8	4	4	1	5	3	6
	Malangen	-	-	-	1	1	1	1	1	-	1	-	-
	Tromsø	11	5	10	8	9	20	35	14	18	12	5	6
	Lyngen	1	1	1	1	-	2	2	-	1	1	1	-
	Karlsø	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Skjærvø	-	-	-	2	-	2	1	-	-	-	-	-
XX.	Alten	-	-	1	-	-	1	6	4	2	-	-	-
	Loppen	2	2	-	-	3	1	2	1	3	-	1	5
	Hammerfest	5	2	5	1	15	12	8	10	12	6	10	16
	Maasø	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1
	Kistrand	1	2	1	1	1	-	1	-	-	1	2	-
	Tanen	1	-	-	2	1	-	2	-	2	-	1	1
	Vardø	3	5	-	7	12	7	8	18	7	3	4	2
	Vadsø	-	-	2	2	3	1	1	2	-	1	3	-
	Sydvaranger	-	2	-	1	7	-	1	-	-	-	-	-

v. Blodgang.

I.	Christiania	2	-	-	3	-	-	1	1	1	-	2	3
II.	Aker	1	1	-	3	-	1	7	5	-	1	-	1
	Ullensaker	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
III.	Eidsberg	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
IV.	Ringerike	-	-	1	-	-	-	1	2	6	-	1	1
V.	Tønsberg Landdistr.	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Laurvik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1

Tabel LII (Forts.). v. Blodgang (Forts.).

	Distrikt.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
VI.	Solør og Odalen	4	-	-	-	-	3	-	5	-	-	-	1
	Hedemarken:												
	Landdistrikt	1	-	1	6	1	-	4	1	-	-	1	-
	Hamar	-	-	-	-	1	-	-	2	-	-	-	-
	Søndre Østerdalen	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Rendalen	-	-	-	-	-	-	-	1	2	1	-	-
	Tønset	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
VII.	Hadeland og Land	-	-	-	-	-	-	1	2	2	-	-	-
	Toten	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Faaberg	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	2	1
VIII.	Kragerø	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
IX.	Østre Nedenæs:												
	Tvedestrand	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Landdistrikt	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
X.	Oddernæs	-	-	1	1	-	6	-	-	-	-	-	-
	Flekkefjord	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
XI.	Stavanger	5	1	7	2	-	-	-	1	-	1	1	-
	Sand	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Karmøen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
XII.	Indre Hardanger	-	4	6	13	-	-	-	-	-	-	-	-
	Voss	3	-	-	-	-	2	2	6	-	1	1	-
	Nordre Midthordland	-	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
XIV.	Indre Sogn	1	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1	1
	Midtre —	-	-	1	-	-	-	-	10	-	1	-	-
	Ytre —	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-	-
	Ytre Søndfjord	3	5	-	-	-	1	-	1	4	1	-	10
	Ytre Nordfjord	-	-	-	-	-	-	-	8	-	-	-	-
XV.	Indre Søndmøre	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Søndre —	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Søndre Nordmøre	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	2	12
	Sundal	-	5	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XVI.	Trondhjems By	-	-	-	-	1	-	-	1	-	1	-	1
	Strinden	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Røros	2	1	-	-	-	-	-	5	2	-	-	-
	Søndre Fosen	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Ytre —	-	-	-	-	-	-	-	9	-	-	-	-
XVII.	Stjørdal	-	-	2	1	-	-	-	1	-	1	9	3
	Inderøen	-	2	-	-	1	3	-	-	-	-	-	-
	Stenkjær:												
	Stenkjær By	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Landdistrikt	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
XVIII.	Lødingen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	1
	Buksnæs	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
	Flakstad	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1

Tabel LII (Forts.). v. Blodgang (Forts.).

Distrikt.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
XIX. Tromsø	-	1	4	3	1	3	1	-	1	1	-	-
XX. Loppen	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hammerfest	-	-	1	-	-	-	2	-	1	1	1	2
Tanen	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Vadsø	-	-	-	-	1	4	4	6	5	-	2	-

x. Skjørbug.

III. Moss	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-
IV. Modum	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-
V. Tønsberg:												
Landdistrikt	-	-	1	-	-	-	-	1	1	-	1	1
Laurvik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
VI. Solør og Odalen	-	1	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-
Trysil	1	-	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Rendalen	4	-	1	-	3	-	2	-	-	-	-	-
VII. Søndre Valders	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Toten	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Faaberg	1	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-
Ringebo	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
VIII. Kragerø	-	1	1	-	1	-	-	-	-	1	1	1
Sauland	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Hviteseid	-	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Laardal	3	2	4	-	2	-	2	-	1	-	3	-
Tinn	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
IX. Østre Nedenæs:												
Landdistrikt	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Arendal	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Sætersdalen	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
X. Christiansands Stadsfysikat	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-
XI. Sandnæs	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Stavanger	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2
XII. Ytre Hardanger	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
XIII. Bergen	1	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-
XIV. Indre Nordfjord	-	-	2	-	1	1	-	2	1	-	-	-
XV. Vestre Søndmøre	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	1	-
Indre —	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Søndre Nordmøre	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-
Ytre Romsdal	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-

Tabel LII (Forts.). x. Skjørbug (Forts.).

	Distrikt.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
XVI.	Trondhjems By	-	1	-	-	2	-	1	-	-	-	1	-
	Strinden	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Røros	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Søndre Fosen	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
XVII.	Stjørdal	6	1	5	13	9	6	10	7	3	5	5	2
	Levanger:												
	Levanger By	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Landdistrikt	-	-	2	1	-	-	-	-	1	-	-	-
	Stenkjær	-	-	3	1	-	-	-	-	1	-	-	-
XVIII.	Brønø	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-
	Ranen	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Bodø	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Flakstad	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XIX.	Malangen	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XX.	Alten	1	5	12	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	Hammerfest	-	-	-	-	-	-	2	1	-	1	-	1
	Tanen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Vardø	-	1	1	2	-	-	-	1	-	-	-	-
	Vadsø	1	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	Sydvaranger	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

B. Beretninger

for de enkelte civile Overøvrighedsdistrikter.

I. Christiania By.

Ved Lov af 12te Mai 1877 er fra 1ste Januar 1878 en Del af Akers Herred henlagt til Byen, der saaledes har et Fladeindhold af 0,1286 Kvadratmil Paa dette Areal var Folkemængden den 31te December 1877: 106 781 Indbyggere (den ældre By 81 801, de nye Bydele 24 880). Efter den af Sundhedskommissionen den 31te December 1878 foranstaltede Tælling var Folkemængden forøget til 112 977 Indvaanere (den ældre By 84 390, de nye Bydele 28 587). Byen udgjør et Lægedistrikt, Christiania Stadsfysikat.

Sundhedstilstanden var meget tilfredsstillende, og de infectiøse Sygdomme optraadte næsten samtlige med et meget færre Antal Tilfælde end de foregaaende Aar.

Dødeligheden. Ifølge de af Lægerne til Sundhedskommissionen indsendte Dødsanmeldelser var de Dødes Antal 1 934, hvori er medregnet 30, der ikke vare hjemmehørende i Byen. Beregnet efter Befolkningen ved Aarets Midte (109 879) bliver Dødeligheden, naar de Udenbysboende medtages, 17.60 pro mille, naar disse fradrages, 17.34 pro mille. Dette Forhold er endnu gunstigere end i 1869 (17.97 pro mille), der hidtil med Hensyn til Dødeligheden i en Aarrække har været det gunstigste Aar.

Følgende Tabel giver en Oversigt over Dødelighedsforholdene angivet efter de af Presterne til det statistiske Centralbureau indsendte Opgaver over Døbte og Begravede (se Tabellen næste Side).

I de 8 Distrikter, hvori Byen efter Menigheder er inddelt, viser Dødeligheden sig at have været (se Tabellen næste Side).

Af det hele Antal Dødsfald indtraf i:

Januar	149	April	181	Juli	150	Oktober	151
Februar	169	Mai	158	August	176	November	165
Marts	195	Juni	145	September	152	December	143

Dødeligheden.

Aar.	Beregnet Befolkning ved Aarets (Femaarets) Midte.	Antal Døde eller gjennemsnitlige Antal Døde.	Forhold pro mille.
1878	[1])	2 003	[1])
1877	80 400	1 652	20.55
1876	78 000	1 870	23.97
1875	76 042	1 837	24.16
1874	73 884	1 753	23.38
1871—1875	71 849	1 593	22.17
1866—1870	62 285	1 395	22.39

[1]) Opgaverne vil findes anførte i den almindelige Beretning Tabel I.

Dødeligheden i Byens 8 Distrikter.

Sogn.	Folkemængde 31te December 1878.	Døde i 1878.	Dødelighedsforhold.
Vor Frelsers	9 461	125	13.21
Jacobs	10 372	208	20.05
Trefoldigheds	20 446	304	14.87
Johannes	8 600	151	17.56
Gamle Akers	11 171	185	16.56
Paulus	9 385	152	16.20
Grønland-Oslos	14 955	322	21.53
De nye Bydele	28 587	487	17.04
	112 977	1 934	17.12

Til Oversigt over de **epidemiske Forhold** hidsættes følgende Tabel, der er udarbeidet efter de til Sundhedskommissionen fra Byens Læger og Sygehusene indsendte maanedlige Lister (se Tabellen næste Side).

Typhoidfeber er, i Modsætning til Femaaret 1859—1863, da Sygdommen optraadte hyppigst, i de sidste 15 Aar bleven sjeldnere, særlig har de sidste 5 Aar vist et lidet Antal Angrebne og i Regelen sporadiske Tilfælde. I 1878 er Antallet steget til 139 Tilfælde og 8 Dødsfald, hvad der dels er betinget af den fra Begyndelsen af Aaret indtraadte Byudvidelse med den derved med henved 1/3 forøgede Folkemængde, dels ved et Par til enkelte Strøg begrændsede Epidemier. I Maanederne Juni til August angrebes saaledes i den gamle Egebergsbakke 14 Individer i hinanden nærliggende Huse, hvis Beboere stadig omgikkes. Smitten var her formentlig importeret ved en Kludehandler, der kort før Sygdommens Udbrud havde været i Drammen (hvor der dengang var en større Epidemi) i Forretninger. I Begyndelsen af April angrebes der i Bernt Ankers Gade No. 17 en Arbeidsmand af Typhoidfeber. Hans Excrementer blev slaaet i Kjøkkenvadsken og saaledes ledet til Gadens Kloak, der kort nedenfor denne Gaard

Epidemiske Sygdomme i Christiania By i Aaret 1878.

	Hele Aaret.		Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Behandlede.	Døde [1]).												
Antal anmeldende Læger			56	57	56	60	51	43	45	50	59	57	57	58
Typhoidfeber	139	8	9	1	4	15	6	6	12	15	45	11	6	9
Barselfeber	25	10	3	2	1	2	4	4	3	1	-	-	-	5
Vandkopper	372	-	52	41	37	45	21	9	11	7	13	47	56	33
Skarlagensfeber	162	33	4	6	7	7	2	6	14	9	11	25	36	35
Mæslinger	29	3	1	4	3	2	7	-	1	2	-	1	6	2
Rosen	108	5	12	6	4	7	12	11	4	8	6	14	10	14
Kighoste	358	21	62	86	65	24	25	16	11	15	21	12	10	11
Diphtherisk Svælgbetændelse	50	10	-	3	1	3	2	4	6	-	3	8	10	10
Strubehoste	33	32	4	3	1	3	3	2	-	1	1	5	5	5
Kusma	9	-	-	1	1	-	1	5	-	-	-	1	-	-
Katarrhalske Tilfælde	8 491	156	1 256	1 256	1 212	927	535	289	272	242	358	574	714	856
Katarrhalsk Lungebetændelse	221	27	12	27	35	26	14	10	6	5	5	36	36	9
Lungebetændelse	517	93	38	36	65	67	71	23	25	25	24	44	38	61
Gigtfeber	192	8	17	9	19	18	24	10	17	11	13	19	13	22
Koldfeber	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Diarrhoe (akut) og Cholera nostras	3 789	212	164	177	154	168	214	271	593	970	481	242	172	183
Blodgang	13	-	2	-	-	3	-	-	1	1	1	-	2	3
Tilsammen	14 510	618	1 636	1 659	1 609	1 317	941	666	976	1 312	983	1 039	1 114	1 258

[1]) Efter de til Sundhedskommissionen indkomne Dødsanmeldelser.

indmunder i Maribogadens Kloak. Derefter angrebes af samme Sygdom i Midten og Slutningen af Juni 2 Individer i Maribogaden 14. Den 1ste September angrebes en Pige i Maribogaden 12, hurtig efter hende angrebes over 30 Individer, der dels boede, dels blot havde sit Arbeide i 7 forskjellige til hinanden liggende eller nærliggende Gaarde i Maribogaden og Osterhausgaden, hvilke Huse samtlige havde Afløb til den fælles Kloak i Gaden. Da der ingen anden paaviselig eller sandsynlig Forbindelse fandtes mellem de forskjellige Huse, i hvilke Sygdommen optraadte, eller mellem de derboende Familier, blev det antaget, at Sygdommen var forplantet gjennem den fælles Kloak og dens Afstikker til disse Huse. I den Anledning foranledigedes Undersøgelser, der paaviste forskjellige Misligheder ved Kloakerne, hvorfor en fuldstændig Rensning og Desinfektion af det hele Kloaksystem i det inficerede Strøg og de tilgrændsende Kvartaler beordredes udført, omhyggelig Tømning og Desinfektion af Priveterne udførtes, og de fleste Angrebne indlagdes paa Sygehus. Efter Desinfektion af Kloakerne optraadte intet nyt Tilfælde. — I 11 af de øvrige i Aarets Løb indtrufne Tilfælde vare de Syge Søfolk eller Andre, som havde medbragt Sygdommen fra andre Steder.

Af **Barselfeber** er anmeldt 25 Tilfælde med 10 Dødsfald. Desuden indtraf 12 Dødsfald paa Barselseng, hvortil andre Aarsager opgives, nemlig Barselkrampe 4, Morbus Brighti 1, Lungebetændelse 1, Livmoderbristning 1, Blødning fra forliggende Moderkage 2, tilbageholdt Moderkage 1, Kollaps 1, Abort 1.

Af **Skarlagensfeber** kjendtes i Løbet af Aarene 1875 og 1876 tilsammen 2 141 angrebne Individer og 397 Døde; Sygdommen aftog hurtig i 1ste Kvartal 1877, men optraadte dog hist og her med enkelte Tilfælde, saa det samlede Antal udgjorde 214, hvoraf 62 endte dødeligt. I 1878 viste den ogsaa for det meste kun en sporadisk Optræden (i det hele Aar anmeldtes 162 Tilfælde, hvoraf 33 endte dødeligt); imidlertid begyndte i Oktober de Angrebnes Antal at stige, og da en ny større Epidemi befrygtedes, blev der i November Maaned ansat en Epidemilæge, som havde det udelukkende Hverv at tilse de Skarlagensfebersyge, som blev indlagt paa Lazaret, samt at bistaa de Læger, der behandlede Syge i Hjemmet, forsaavidt disse ønskede det, med at paase, at der gjennemførtes en betryggende Isolation af de Syge og udførtes en betryggende Desinfektion af de Syges Se- og Excreter saavelsom af Brugsgjenstande og Værelser.

Ved velvillig Imødekommenhed af Byens Læger, ved Indlæggelse paa Lazaret under alle Forhold, hvor det paa nogen Maade var muligt, ved omhyggelig Isolation i Hjemmet med Desinfektion og ved nøie Overvaagen af hvert enkelt Tilfælde antager man at have opnaaet at hemme Sygdommens videre Udbredning, uagtet den gjentagne Gange optraadte i Arbeiderboliger og i Huse, hvor der var mange Børn.

Ligesom tidligere har det ved Epidemilægens Undersøgelser vist sig, at mange Tilfælde, og ofte de mest spredte, har havt sit Sammenknytningspunkt

i forskjellige Skoler, hvor ikke sjelden sunde Individer fra inficerede Hjem har overført Smitten, hvorfor ogsaa Sundhedskommissionen fra tidligere Tid af havde paabudt, at Børn fra skarlagensfebersyge Hjem skulde nægtes at frekventere Skolerne.

Mæslinger, der i det sidste Halvaar af 1876 hurtig udviklede sig til en forholdsvis stor Epidemi, optraadte i Slutningen af 1877 og hele Aaret 1878 med nogle faa spredte Tilfælde, saa det samlede Antal anmeldte Tilfælde for 1878 udgjør 29.

Kighoste. Som Fortsættelse af en større Epidemi i sidste Halvaar af 1877 optraadte den temmelig hyppig de 3 første Maaneder af 1878, hvorefter dens Hyppighed aftog. I de sidste 10 Aar stiller Antallet af Angrebne og Dødsfald sig saaledes:

Aar.	Angrebne.	Døde.
1878	358	21
1877	863	64
1876	248	12
1875	359	34
1874	357	27
1873	72	2
1872	1 332	108
1871	16	1
1870	27	1
1869	294	25

Rosen er, naar man tager Hensyn til den forøgede Folkemængde, optraadt mindre hyppig i de sidste 2 Aar, medens **diphtherisk Svælgbetændelse** og **Strubehoste** ere optraadte noget hyppigere i heromhandlede Aar.

Af **croupøs Lungebetændelse** anmeldtes 517 Tilfælde, et Antal, der i Forhold til den forøgede Folkemængde svarer til Antallet af Anmeldte Aaret forud. Af 1000 Indvaanere angrebes 4.71 af Lungebetændelse (Aaret forud 4.81 af 1000 Indvaanere). Dødsfaldene udgjorde 17.9 af de Behandlede.

Diarrhoe og **Cholera nostras** anmeldtes i 1878 med et ogsaa i Forhold til den forøgede Folkemængde større Antal Tilfælde, idet der nemlig paa Lægernes Maanedslister er opført 3 789 Tilfælde mod 2 157 Aaret i Forveien; herved maa dog bemærkes, at Byudvidelsen forøgede Folkemængden netop med den Klasse, som med Hensyn til Diarrhoe hos Børn i det 1ste og 2det Aar leverer den største Kontingent. De fleste Tilfælde optraadte som sædvanligt i Maanederne Juli, August og September.

Veneriske Sygdomme. Efter de til Sundhedskommissionen indsendte Opgaver kom af veneriske Sygdomme hver Maaned under Behandling følgende Antal Tilfælde:

Veneriske Sygdomme.

	Tilsammen.		Deraf			
			anmeldte af Læger.		indlagte i Sygehus.	
	Gonorrhoe og Urethrit.	Syphilis og Chanker.	Gonorrhoe og Urethrit.	Syphilis og Chanker.	Gonorrhoe og Urethrit.	Syphilis og Chanker.
Januar	84	55	58	28	26	27
Februar	78	40	52	17	26	23
Marts	68	55	58	27	10	28
April	79	35	66	20	13	15
Mai	64	37	48	20	16	17
Juni	68	28	44	14	24	14
Juli	73	30	54	19	19	11
August	89	32	63	19	26	13
September	116	39	90	15	26	24
Oktober	109	58	77	28	32	30
November	114	43	78	36	36	7
December	97	55	78	25	19	30
Tilsammen	1 039	507	766	268	273	239

Ved den tvungne Visitation af de prostituerede paa Bordel boende Fruentimmer, der visiteredes 2 Gange ugentlig, udførtes i det hele 4 696 Visitationer iberegnet 79, der foretoges paa Politikammerets Lokale udenfor de sædvanlige Visitationsdage. De paa Bordel boende Prostitueredes Antal var ved Aarets Begyndelse 53; i Aarets Løb tilkom 12 nye og fragik 16, Antallet ved Aarets Slutning var saaledes 49, iberegnet dem, der af forskjellige Grunde midlertidig ikke boede paa Bordel. Indlæggelse af disse Kvinder paa Sygehus skede 111 Gange, hvoraf 53 for blennorrhagiske, 41 for lokale og 10 for konstitutionelle syphilitiske Affektioner samt 7 for andre Sygdomme. Der forekom saaledes 1 Sygdomstilfælde paa hver 42.3 Undersøgelse.

Ved de tvungne Visitationer af prostituerede privat boende Fruentimmer, der ligeledes visiteredes 2 Gange ugentlig, og hvis Antal ved Aarets Begyndelse var 27, (der tilkom i Aarets Løb 13, der fragik 19, Antallet var saaledes ved Aarets Slutning 21 iberegnet dem, der midlertidig ikke mødte forat visiteres), udførtes tilsammen 2 149 Visitationer. Der fandtes 79 Sygdomstilfælde, hvoraf 34 blennorrhagiske, 31 lokale og 14 konstitutionel syphilitiske Affektioner. Der forekom saaledes 1 Sygdomstilfælde paa hver 27.2 Undersøgelse.

Tillige foretoges 2 805 Undersøgelser paa Politikammeret af Kvinder, der ikke driver Prostitutionen som udelukkende Levevei; 327 fandtes lidende af venerisk Sygdom, nemlig 146 af blennorrhagiske, 114 af lokale, 67 af

konstitutionelle syphilitiske Affektioner. Af disse havde 332 ikke forhen været visiterede. Der fandtes 1 Sygdomstilfælde paa hver 8.6 Undersøgelse.

Nedenstaaende Liste giver en Oversigt over en Del i Lægernes private Praxis behandlede væsentlig **kroniske Sygdomme**, ifølge de til Stadsfysikatet indsendte Beretninger.

Liste over kroniske Sygdomme[1]).

	Behandlede Tilfælde.	Dødsfald[2]).	Af de Behandlede, hvis Kjøn er opgivet, vare		Af de Behandlede, hvis Alder er opgivet, vare	
			Md.	Kv.	Børn (under 15 Aar).	Voxne (over 15 Aar).
Kronisk Rheumatisme	536	-	207	327	7	522
Fnat	12	-	6	6	-	7
Skurv	6	-	4	2	3	3
Kjertelsyge	380	10	113	256	302	74
Rachit	145	18	62	76	135	8
Svindsot	647	[3])328	331	316	61	564
Kræft	54	[4]) 87	20	25	-	51
Vatersot og Morbus Brighti	111	[5]) 41	58	51	19	90
Blegsot og Anæmi	1 371	[6]) 3	107	1 201	270	1 036
Menstruationsuordener	338	-	-	338	-	338
Kardialgi, kronisk Gastrit og Dyspepsi	1 879	[7]) 3	587	1 261	233	1 619
Ormesygdomme	110	-	44	65	84	24
Drankersygdomme	46	8	41	4	1	45

[1]) Fattiglægernes Opgaver medregnede.
[2]) Antal Dødsfald er anført efter de til Sundhedskommissionen af Lægerne afgivne Dødsanmeldelser.
[3]) 17.2 pCt. af samtlige ved Sygdom foraarsagede Dødsfald (1 911) og 25.5 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme (1 293).
[4]) Kræftens Sæde er saaledes:

For Mænd:		For Kvinder:			
Cancer ventriculi	19	Cancer ventriculi	17	Cancer ovarii	1
— hepatis	2	— uteri	10	— recti	1
— abdominis	2	— abdominis	4	— linguæ	1
— ventriculi & hepatis	1	— mammæ	4	— maxillæ inf.	1
— peritonaei	1	— hepatis	3	— genu	1
— vesicæ	1	— vaginæ	3	— pulmonis	1
Sarcoma pelvis	1	— intestinorum	1	— uden nøiere Opgave	12
		— peritonæi	1		

[5]) Vatersot 10, Morbus Brighti 31.
[6]) Anæmia 2, Anæmia perniciosa progressiva 1.
[7]) Gastritis chronica.

Sindssyge. For Christiania Fattigvæsens Regning vides 122 forpleiede i de omliggende Landdistrikter.

Paa **Fødselsstiftelsen** var Sundhedstilstanden i det Hele taget god; der indkom ialt 281 Kvinder, men 10 (hvoraf en 2 Gange) udgik, fordi Fødsel ikke var begyndt; en havde ikke født ved Aarets Udgang, en indkommen Kvinde, indlagt for Barselkrampe, døde nogle Timer efter Indlæggelsen før begyndt Fødsel. 8 af de udgaaede indkom igjen og fødte paa Stiftelsen. I det Hele fødtes af 268 Fødende 269 Børn, idet der var 267 Enkeltfødsler og 1 Tvillingfødsel.

Af de 268 Fødende vare:

48 gifte, 162 førstefødende,
220 ugifte, 106 flerfødende.

Ved 267 Enkeltfødsler vare Leierne følgende:

167: 1ste Isseleie (deraf to med Panden fortil).
91: 2det —
1: 1ste Ansigtsleie.
2: 1ste Sædeleie.
1: 1ste enkelt Fodfødsel.
1: 1ste dobbelt —
2: 2den — —

I et Tilfælde af Hovedleie blev Stillingen ikke opgjort, da Barnet fødtes i hele Hinder. I et Tilfælde var Fødsel foregaaet før Indkomsten.

Ved Tvillingfødselen fødtes 1ste Tvilling i 2det Isseleie, 2den Tvilling i 1ste Isseleie. De havde fælles Moderkage, men særskilte Hinder. Tvillingerne forblev ilive.

Ved Enkeltfødslerne vare 258 Børn levende, 9 dødfødte. Af de levende fødte forblev 253 ilive; 5 Børn (3 Gutter og 2 Piger) døde i 1ste Døgn.

254 Fødsler foregik ved Naturens Hjelp, i 13[1]) foretoges kunstig Forløsning (hvorom nærmere under obstetriciske Operationer).

Af Barselkvinderne døde 2, en af Barselfeber, en af Barselkrampe.

Fra den i Forbindelse med Fødselsstiftelsen værende Jordemoderskole udexamineredes 30 Elever, hvoraf fra:

Akershus	Amt	2	Nedenæs	Amt	1
Smaalenenes	—	1	Lister-Mandals	—	3
Buskeruds	—	2	Romsdals	—	4
Jarlsberg-Laurvigs	—	1	Søndre Trondhjems	—	2
Bratsbergs	—	4	Nordlands	—	3
Hedemarkens	—	4	Tromsø	—	1
Christians	—	1	Finmarkens	—	1

Obstetriciske Operationer. Paa Fødselsstiftelsen foretoges 11 Tangforløsninger, deraf 9 indicerede ved Vemangel med dødeligt

[1]) Foruden 2 Efterbyrdsoperationer.

Udfald for 1 Kvinde, der døde af Barselfeber, og 1 Barn, de øvrige ilive, og 2 ved Barselkrampe, med heldigt Udfald for Mødre og Barn; 1 Partus præmaturus artificialis ved rachitisk Bækkenforsnevring, Moderen ilive, Barnet var dødfødt (forløst ved Vending og Udtrækning paa Grund af Haand og Fod ved Siden af Hovedet); 1 Udtrækning ved Fodfødsel paa Grund af manglende Veer og Navlesnorfremfald med heldigt Udfald for Moder og Barn. 2 Udtagelser af Efterbyrden med heldigt Udfald.

Udenfor Fødselsstiftelsen er af Læger udført de i følgende Tabel anførte obstetriciske Operationer, hvis Indikationer og Udfald vil fremgaa af samme, forsaavidt saadant er meddelt (se Tabellen næste Side).

Af Operationer forøvrigt udførtes 1 Exvisceration ved forsømt Tverleie, Konen døde af Barselfeber. 1 Perforation af dødt Fosters Brystkasse efter Hovedets Fødsel. Konen ilive. 1 Partus præmaturus artificialis ved Bækkensneverhed med heldigt Udfald for Moder og Barn. Hos 1 Kone i 5te Barselseng var der ved Fødselens Begyndelse betydelig Blødning. Ved Undersøgelse fandtes Moderkagen liggende tilvenstre med et Parti over Modermunden, der var af 1 Krones Størrelse. Vandet ikke afgaaet. Fosterhovedet over Bækkenindgangen tilhøire. Moderkagen løsnedes, Hinderne sprængtes og der anlagdes Tampon. Efter 6 Timers Forløb fødtes ved Naturens Hjelp et dødfødt, fuldbaaret Foster. Moderen ilive. 1 Vending og Udtrækning efter Moderens Død af et forraadnet Foster med tildels excorieret Hud. Moderen led af Syphilis, betydelig Hjertefeil og Lungeødem.

Antallet af **Fødte** og **Døde** vil sees af nedenstaaende Sammenstilling angivet efter de af Presterne til det statistiske Centralbureau indsendte Opgaver over Døbte og Begravede:

Distrikt.	Fødte.	Døde			Dødfødte [1]).	Omkomne	
		ialt.	i 1ste Døgn [1]).	paa Barselseng.		ved ulykkelige Hændelser.	ved Selvmord.
Christiania Stadsfysikat.	4 358	2 003	33	16	194	[2]) 46	9

[1]) Efter Dødfødteanmeldelserne. [2]) Deraf 1 Drab.

Overskuddet af Fødte over Døde udgjorde saaledes 2 355 og Forholdet mellem hine og disse = 100: 46.0

Til Oplysning om **Dødsaarsagerne** hidsættes følgende Tabel sammendraget efter Lægernes Dødsanmeldelser (se Side 12—17).

Obstetriciske Operationer udenfor Fødselsstiftelsen.

Indikation.	Tangforløsning.						Vending.						Udtrækning.						Efterbyrds-Operation.		
	Mødre.			Børn.			Mødre.			Børn.			Mødre.			Børn.			Mødre.		
	lev.	død.	uopg. Udf.	lev.	død.	uopg. Udf.	lev.	død.	uopg. Udf.	lev.	død.	uopg. Udf.	lev.	død.	uopg. Udf.	lev.	død.	uopg. Udf.	lev.	død.	uopg. Udf.
Utilstrækkelige Veer, langsom Fødsel	53	-	-	[2]51	[3]3	-	1	-	-	[4]1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	9	-	-	6	3	-	-	[5]1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe	2	1	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtsfødsel	[1]2	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjævt Isseleie	4	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fremfald af Navlesnor	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	-	-	11	-	-	7	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie og Fremfald af Navlesnor	-	-	-	-	-	-	2	-	-	1	[6]1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og Blødning	-	-	-	-	-	-	3	[7]1	-	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bækkenendeleie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	2	[8]1	-	-	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-
Strictur af indre Modermund	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
Fastvoxen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-
Tilsammen	71	1	-	65	8	-	17	2	-	10	9	-	3	-	-	2	1	-	14	-	-

[1]) I et Tilfælde tillige Barselkrampe, Barnet ilive. [2]) Engang begge Tvillinger forløst med Tang. [3]) Deraf 1 2den Tvilling. [4]) 2den Tvilling. [5]) Død af Kræftetab nogle Timer efter Fødselen, der havde varet i flere Døgn. [6]) Tangsanlæggelse paa sidstkommende Hoved. [7]) Død af Krampe. [8]) Der var opslaaede Arme.

De hyppigste Dødsaarsager vare: Svindsot (328), Diarrhoe (acut) og Cholera nostras (tilsammen 212); Hjernebetændelse, tuberkuløs Meningit og Kramper i Børnealderen (tilsammen 207), akut Bronchit (156), Lungebetændelse (93), Kræft (87), organisk Hjertesygdom (73), medfødt Svaghed (53), kronisk Bronchit (48), Morbus Brighti og Vatersot (tilsammen 41).

Veirliget (se Tabellen Side 18).

Fattigsygepleien. Efterfølgende Sammenstilling af de af Bylægerne i 1878 behandlede og undersøgte Syge viser deres Antal og Forholdet for de fra hvert Distrikt paa Sygehusene Indlagte samt af de Døde. Efter Bylægernes Lister er ialt behandlet 4 160 Syge, af hvilke 130 ere døde, desuden er behandlet og senere indlagt paa Sygehus 255 Syge og 402 undersøgte og indlagte paa Sygehus uden foregaaende Behandling (se Tabellen Side 19).

Oversigt over de under Fattiglægernes Tilsyn i 1878 forekomne Sygdomsformer (se Tabellen Side 20 og 21).

I **Sundhedskommissionen** afholdtes 39 Møder. Siden 1868 føres der af Sundhedskommissionens dyrlægekyndige Assistent i Slagterierne og paa Torvene daglig Kontrol med Byens Kjødforsyning. I det forløbne Aar er der hyppigst paa Grund af Sygdom, sjeldnere paa Grund af paa anden Vei bedærvet Vare, konfiskeret eller forbudt Salg af ialt 60 Kjør og Kalve, 4 Faar og 2 Svin. De hyppigste Sygdomme har været Hæmaturi, Kalvningsfeber, Trommesyge, Tuberculose, og af Miltbrand 4 Tilfælde, hvoraf 2 opstaaede inden Byens Grændser.

Af Forgiftningstilfælde med Næringsmidler, Brugsgjenstande eller Lignende er der blot kommet nogle faa Tilfælde af acute og kroniske Arsenikforgiftninger til Sundhedskommissionens Kundskab, intet Tilfælde dog med alvorligere Følger. Der er ligesom tidligere ogsaa i 1878 ført en saavidt mulig nøiagtig Kontrol med falbudte Næringsmidler og Brugsgjenstande. Især var Opmærksomheden henvendt paa skadelige Tilsætninger af Arsenik, hvorfor der i denne Anledning blev foretaget meget omfattende Undersøgelser. Der blev saaledes af en dertil af Sundhedskommissionen engageret Chemiker undersøgt henved 1 700 Gjenstande, saasom Tøier, Garn, Tapeter, kunstige Blomster, Farver, Legetøi, Bærsafter, Kaffe foruden m. a. med det Resultat, at over 150 forskjellige Varesorter befandtes at være arsenikholdige i en mere eller mindre stærk Grad, hvorfor man fandt sig beføiet til at lade dem beslaglægge. En Mængde Brugsgjenstande, som blot indeholdt Spor af Arsenik, ansaa man derimod for uskadelige, hvorfor man heller ikke ansaa sig berettiget til at lade dem beslaglægge. Vandledningsrør blev ogsaa i større Mængde undersøgt, hvorved man særlig lagde Vægt paa den større eller mindre Arsenik- og Blygehalt. Ifølge den for de autoriserede Vand- og Kloakrørlæggere af Magistrat og Formandskab den 30te December 1878 vedtagne Instrux maa de af dem benyttede Vandledningsrør herefter ikke bestaa af eller have et indre Belæg af Metaller indeholdende Arsenik eller Bly. Dog kan Bly tillades i en Mængde af indtil 1 pCt. i galvaniserede Rørs Zinkbelæg.

Liste over de af Lægerne meddelte

Dødsaarsag.	Sum.	Deraf ere:		i 1ste Maaned.		i 2den og 3die Maaned.		i 4de, 5te og 6te Maaned.		i 2det Halvaar.		i 2det og 3die Aar.	
		M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
Abscessus	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Alcoholismus	8	7	1	-	-	-	-	-	-	-	-		-
Angina membranacea	32	15	17	-	-	-	-	-	-	2	3	7	7
Anaemia	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Apoplexia	38	17	21	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Arthritis	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Arthrocace	14	10	4	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-
Asphyxia	3	1	2	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Atelectasis pulmonum	4	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Atrophia	26	15	11	3	2	5	2	4	3	2	3	1	1
Bronchitis	156	80	76	2	-	14	10	15	12	24	21	12	19
— chronica	48	18	30	-	-	-	-	1	-	2	1	1	-
Cancer	87	33	54	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cellulitis	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cholera nostras	59	44	15	-	1	15	5	11	3	11	1	6	3
Cirrhosis hepatis	5	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Combustio	3	2	1	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-
Convulsiones	67	35	32	12	12	6	5	6	11	10	3	1	1
Contusio, Compressio, Commotio cerebri	5	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Corpus alienum introit laryngis	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cystitis chronica	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Debilitas congenita	53	33	27	23	19	4	5	5	2	-	1	-	-
— senilis	39	11	28	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Diabetes mellitus	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Diarrhoea	153	77	76	7	8	15	14	16	20	20	18	14	14
— chronica	4	-	4	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Diphtheritis	10	5	5	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3
Embolia cerebri	4	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Empyema	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Endocarditis ulcerosa	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Epilepsia	5	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Erysipelas	5	2	3	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Febris puerperalis	10	-	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— typhoides	8	2	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Dødsaarsager i Christiania 1878.

i 4de og 5te Aar.		mellem 5-10 Aar.		mellem 10-15 Aar.		mellem 15-20 Aar.		mellem 20-30 Aar.		mellem 30-40 Aar.		mellem 40-50 Aar.		mellem 50-60 Aar.		mellem 60-70 Aar.		mellem 70-80 Aar.		mellem 80-90 Aar.		mellem 90-100 Aar.		over 100 Aar.	
M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	3	-	1	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3	5	2	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	1	1	1	4	2	4	7	4	6	-	3	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	1	1	1	2	-	-	1	1	-	-	1	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	5	2	1	-	-	1	-	2	1	2	2	1	-	-	1	2	1	1	1	1	2	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	5	3	4	10	4	11	1	1	-	2	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	4	13	12	9	12	19	3	10	-	2	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	3	11	7	12	-	3	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
3	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	5	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	4	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-

(Forts.) Dødsaarsag.	Sum.	Deraf ere:		i 1ste Maaned.		i 2den og 3die Maaned.		i 4de, 5te og 6te Maaned.		i 2det Halvaar.		i 2det og 3die Aar.	
		M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
Fractura	12	10	2	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-
Furunculosis	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Gangraena pulmonum	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— senilis	7	3	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gastritis chronica	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gastro-Enteritis	13	5	8	1	-	2	2	1	1	-	3	-	2
Hernia incarcerata	4	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hydrocephalus	3	3	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-
Hydrops	10	5	5	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Hyperaemia & Oedema cerebri	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Haemoptysis	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haemorrhagia	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Icterus	2	-	2	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-
Ileus	6	3	3	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-
Insania	13	5	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Intussusceptio	5	2	3	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
Meningitis	60	32	28	-	-	2	-	-	-	-	2	9	6
— tuberculosa	80	50	30	-	-	-	-	4	1	8	6	14	7
Morbilli	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Morbus Brighti	31	22	9	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Myelitis chronica	7	5	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Obstructio	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Otitis interna	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Paralysis	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemphigus chronicus	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemphigus	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Peritonitis	17	8	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Phthisis pulmonum	328	169	159	-	-	-	-	1	1	3	2	2	7
— laryngis	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pleuritis	10	4	6	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-
Pneumonia catarrhalis	27	14	13	-	-	1	-	2	4	3	3	6	4
— crouposa	93	51	42	3	-	1	-	2	4	5	1	5	5
Puerperium	12	-	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pyaemia	5	4	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Rachitis	18	10	8	-	-	-	1	-	1	3	1	6	5

i 4de og 5te Aar.		mellem 5-10 Aar.		mellem 10-15 Aar.		mellem 15-20 Aar.		mellem 20-30 Aar.		mellem 30-40 Aar.		mellem 40-50 Aar.		mellem 50-60 Aar.		mellem 60-70 Aar.		mellem 70-80 Aar.		mellem 80-90 Aar.		mellem 90-100 Aar.		over 100 Aar.	
M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	4	-	3	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	1	2	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	1	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1	2	1	1	3	-	2	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10	8	5	5	3	2	-	1	-	1	1	1	1	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
15	4	5	7	1	2	1	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	7	1	2	1	4	2	5	3	2	-	-	1	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	3	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	1	-	-	-	1	1	-	3	3	2	1	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
5	7	4	7	4	11	9	15	45	35	40	25	27	22	21	13	8	7	-	7	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	2	-	-	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
-	2	3	1	1	-	-	-	4	1	1	4	7	2	10	9	6	6	3	5	-	2	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	6	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

(Forts.). Dødsaarsag.	Sum.	Deraf ere:		i 1ste Maaned.		i 2den og 3die Maaned.		i 4de, 5te og 6te Maaned.		i 2det Halvaar.		i 2det og 3die Aar.	
		M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
Rheumatismus acutus	8	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ruptura cordis	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sarcoma (femoris)	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Scarlatina	33	14	19	-	-	-	-	-	-	-	3	6	6
Scrophulosis	10	5	5	-	-	-	-	-	-	1	1	2	2
Submersio	16	15	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Suicidium	9	8	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Syphilis hereditaria	17	9	8	2	2	3	2	1	1	3	2	-	1
Syphilis	5	2	3	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-
Tetanus	4	2	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Thrombosis	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Trismus	2	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tuberculosis tractus urogenitalis	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tuberculosis	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— miliaris acuta	7	2	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tumor uteri	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— ovarii	5	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tussis convulsiva	21	5	16	-	-	-	1	-	-	1	6	2	5
Typhlitis & Perityphlitis	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ulcera cruris	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— intestinorum	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ulcera ventriculi	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vitia org. abdominis	14	4	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— — cerebri	17	9	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— — conformation.	5	2	3	2	2	-	1	-	-	-	-	-	-
— — cordis	73	33	40	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-
Oedema glottidis	2	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-
— pulmonum	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Causa mortis ignota	15	8	7	-	1	3	1	2	1	1	1	-	-
Tilsammen	1934	979	955	64	51	74	50	75	68	104	86	106	103

i 4de og 5te Aar.		mellem 5-10 Aar.		mellem 10-15 Aar.		mellem 15-20 Aar.		mellem 20-30 Aar.		mellem 30-40 Aar.		mellem 40-50 Aar.		mellem 50-60 Aar.		mellem 60-70 Aar.		mellem 70-80 Aar.		mellem 80-90 Aar.		mellem 90-100 Aar.		over 100 Aar.	
M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
-	-	1	1	1	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4	6	3	3	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	1	-	1	-	7	-	1	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	2	-	3	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	3	1	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	2	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	3	-	2	2	-	2	3	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	3	7	1	1	3	-	1	1	-	2	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	2	1	-	2	2	9	8	1	5	1	4	7	6	10	3	8	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	1	-	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-
49	47	31	40	22	21	20	28	85	74	82	66	68	57	93	69	60	82	33	76	13	30	-	7	-	-

Meteorologiske Forhold i 1878.

Maaned.	Middel-temperatur (1837—67).	1878.							
		Temperatur. Celsius.			Barometer ved Havet (Middel.) Millimeter.	Vind (fremherskende).	Vindstyrke 0—6. Middel.	Skydække 0—10. Middel.	Regnhøide. Millimeter.
		Middel.	Maximum.	Minimum.					
Januar	— 5.1	— 6.2	6.8	— 15.7	759.2	NO.	0.4	5.1	10.4
Februar	— 5.0	— 1.6	15.0	— 12.2	59.5	S.	0.3	4.8	11.8
Marts	— 1.8	0.3	11.0	— 8.6	52.6	N.	1.0	5.2	27.0
April	3.8	6.7	17.8	— 3.9	61.0	S.	0.7	3.2	6.3
Mai	9.9	9.5	22.3	— 0.1	54.7	S.	1.0	5.4	106.7
Juni	14.8	15.4	32.2	2.6	57.3	S.	0.9	4.2	100.6
Juli	16.5	16.8	31.3	6.4	55.8	S.	1.0	4.3	15.2
August	15.3	17.0	31.1	5.1	55.9	S.	0.9	4.3	94.7
September	11.3	12.1	25.3	1.2	54.6	SV	0.8	5.4	68.6
Oktober	5.4	7.9	17.2	— 1.2	55.1	SO.	0.8	7.3	145.9
November.	0.2	— 0.7	8.2	— 9.7	54.8	NO.	1.0	5.5	61.0
December	3.6	— 6.2	3.9	— 19.1	52.5	NO.	0.8	6.9	19.8
Aar	5.16	5.9	32.2	— 19.1	756.1	S.	0.8	5.1	668.0

Oversigt over de i 1878 behandlede og undersøgte fattige Syge.

Sygdom.	Ialt Behandlede.	Deraf				Indlagte paa Sygehus.				Døde.				Procentforhold mellem Behandlede og Døde.	Indlagte paa Sygehus uden forudgaaen Behandling.			
		Md.	Kv.	Deraf under 15 Aar.		Md.	Kv.	Deraf under 15 Aar.		Md.	Kv.	Deraf under 15 Aar.			Md.	Kv.	Deraf under 15 Aar.	
				Md.	Kv.			Md.	Kv.			Md.	Kv.				Md.	Kv.
1ste Distrikt	440	143	297	67	83	32	29	4	2	6	10	1	6	3.64	34	28	6	8
2det —	663	205	458	43	55	14	15	1	1	4	5	2	1	1.36	54	66	6	5
3die —	521	192	329	60	73	19	25	·	3	7	7	4	1	2.69	-	·	·	
4de —	655	248	407	71	89	4	6	·	-	11	17	8	8	4.27	40	48	6	7
5te —	958	358	600	120	114	15	14	1	·	5	6	2	1	1.15	50	31	8	11
6te —	923	362	561	134	138	48	34	6	7	24	28	13	16	5.63	33	18	4	2
Sum	4 160	1508	2652	495	552	132	123	12	13	57	73	30	33	3.13	211	191	30	33
		4 160		1 047		255		25		130		63			402		63	

Oversigt over de under Fattiglægernes Tilsyn i 1878 komne Sygdomsformer.

Sygdom.	Behandlede.				Indlagte paa Sygehus.				Døde.				Indlagte paa Sygehus uden forudgaaen Behandling.			
	Md.	Kv.	Deraf under 15 Aar.		Md.	Kv.	Deraf under 15 Aar.		Md.	Kv.	Deraf under 15 Aar.		Md.	Kv.	Deraf under 15 Aar.	
			Md.	Kv.			Md.	Kv.			Md.	Kv.			Md.	Kv.
Febre	48	92	25	31	9	13	4	2	·	2	-	-	31	41	14	12
Akute Sygdomme i Aandedræts- og Cirkulationsorganerne	249	363	137	187	10	8	2	1	19	19	12	13	18	7	1	1
Kroniske Sygdomme i do. do.	256	435	13	16	29	23	-	1	13	20	1	3	21	18	·	-
Sygdomme i Nervesystemet	70	104	18	17	6	3	·	·	7	6	5	5	14	12	·	2
Sindssygdomme	13	18	1	1	2	1	·	·	·	1	·	-	6	8	-	-
Akute Sygdomme i Fordøielsesapparatet	216	292	151	114	3	5	1	·	11	9	8	9	2	3	1	-
Kroniske Sygdomme i do.	100	296	25	46	6	7	·	·	·	3	·	1	3	7	-	1
Uterinsygdomme, Menstruationsanomalier, Barselsygdom	-	72	-	·	-	4	·	·	-	1	-	-	-	12	-	-
Sygdom i Urinveiene, Vatersot	43	30	6	5	17	10	1	-	·	·	-	-	12	7	1	-
Blodsygdomme, Ernæringssygdom, Gulsot, Alderdomssvaghed	74	285	27	48	6	8	1	·	3	8	2	1	4	4	1	2
Kronisk eller afebril Rheumatisme	91	249	1	2	5	4	·	1	-	-	-	·	6	8	-	-
Læsioner	102	73	23	12	12	1	·	·	-	-	-	·	14	4	1	2
Phlegmone, Abscesser, Ulcera	56	86	6	8	10	8	·	·	1	-	-	·	19	12	·	-
Kræftagtige Sygdomme	2	13	·	·	1	3	·	-	-	1	·	·	2	·	·	-
Andre Svulster	4	6	4	3	-	1	·	·	-	-	·	-	1	2	1	-
Dannelsesfeil og Deformiteter	3	2	3	2	·	-	-	·	1	·	1	·	-	1	·	1

Oversigt over de under Fattiglægernes Tilsyn i 1878 komne Sygdomsformer.

(Fortsættelse).

Sygdom.	Behandlede.				Indlagte paa Sygehus.				Døde.				Indlagte paa Sygehus uden forudgaaen Behandling.			
	Md.	Kv.	Deraf under 15 Aar.		Md.	Kv.	Deraf under 15 Aar.		Md.	Kv.	Deraf under 15 Aar.		Md.	Kv.	Deraf under 15 Aar.	
			Md.	Kv.			Md.	Kv.			Md.	Kv.			Md.	Kv.
Broktilfælde	20	20	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Ben- og Ledsygdomme	38	39	9	9	4	3	1	-	1	-	-	-	10	10	4	3
Øiensygdomme	38	58	15	21	4	3	1	2	-	-	-	-	13	10	2	3
Øresygdomme	2	6	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Chirurgiske Sygdomme i Urinveiene og Kjønsorganerne	6	4	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-
Syphilis, Bubo	17	26	5	4	1	8	-	3	-	1	-	1	10	11	4	3
Gonorrhoe, Urethrit o. s. v.	13	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	11	2	-	-
Epididymit, Orchit	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Excoriationes, Verrucæ	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Hudsygdomme	29	52	16	21	2	1	-	-	1	-	1	-	2	3	-	1
Forskjellige andre Sygdomme	15	30	2	2	1	6	-	-	-	2	-	-	9	7	-	2
Friske indlagte med Syge	-	-	-	-	1	3	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	1508	2652	495	552	132	123	12	13	57	73	30	33	211	191	30	33

Ved Indlemmelsen af Forstæderne i Byen blev Sundhedskommissionens Virksomhedsomraade udstrakt over Bydele, som paa Grund af ukontrolleret Bebyggelse og manglende Opsyn led af en Mangfoldighed af sanitære Misligheder. Grunden under Vaaningshusene var forholdsvis sjelden dræneret, Kjelderbekvemmeligheder og Kjeldere under Beboelsesrum var paa Grund af Terrænforholdene paa flere Steder yderst fugtige eller endog tildels fyldte med større eller mindre Vandansamlinger, Misligheder, som selv med den bedste Villie ikke kunde raades Bod paa, saalænge der manglede et fælles Kloaksystem. Gader og Veie blev ved Indlemmelsen for en stor Del ikke overtaget af Kommunen; men da de private Huseiere tillige ansaa sig befriede for Forpligtelsen til at vedligeholde dem, forblev de i en alt andet end bymæssig Tilstand. Paa de fleste Steder var der vistnok gravet Grøfter til Afledning af Overvand og Skyllevand, men da disse ialmindelighed ikke var gravet efter en fælles Plan og heller ikke blev tilstrækkeligt vedligeholdt, gav de ofte Anledning til stærk Stank især i den varme Aarstid. Med Hensyn til Priveter, Stalde, Fjøs og Grisehuse var ialmindelighed Alt indrettet paa en primitiv Maade. Somoftest manglede der særskilte Beholdere til Opfangning af Excrementerne, eller hvor der var saadanne, var der enten en enkel Fordybning i Jorden, en Grøft eller en utæt Binge, hvorfra der sivede Gjødselvand indover Gaardspladse eller ud i Gaderne. Naturligvis kunde der heller ikke under saadanne Forhold være Tale om nogen regelmæssig Tømning eller Desinfection. Forsyningen med Drikkevand var ogsaa lidet tilfredsstillende. Fra Byens Vandledning blev et forholdsvis lidet Antal offentlige Vandposter paa den gamle Bys Ydergrændser forsynet, hvorimod den temmelig talrige Befolkning forøvrigt var henvist til Brøndvand, der tildels var forurenset ved Tilsig fra Binger og Lignende. Naar til alle disse Mangler kom, at Befolkningen i Forstæderne, baade Huseiere og Leiere, for en væsentlig Del bestod af Arbeidere med liden økonomisk Evne, der paa Grund af de trykkede Tider var endmer forringet, var den Opgave, der blev stillet Sundhedskommissionen, meget vanskelig. Hvor det gjaldt Priveter, Stalde, Fjøs og Grisehuse gik det endda forholdsvis let at faa Forholdene forbedrede; men samtlige de Ulemper, som skrev sig fra manglende Drænering, Kloaker og Vandledning, kunde ikke rettes uden ved offentlig Foranstaltning. Foranlediget herved henvendte derfor Sundhedskommissionen sig i Mai 1878 til Magistraten med en Anmodning om, at der maatte blive sørget for, at der blev udarbeidet en Plan for Anlæg af Vandledning og Afløb for de nyere Bydele. En saadan Plan er senere udarbeidet og i Henhold til Sundhedskommissionens Indstilling er der bevilget Midler til Paabegyndelse af de vigtigste af disse Arbeider. Med Hensyn til Udbedring og Vedligeholdelse af Gaderne i de nye Bydele er derimod endnu ingen Forføining truffet fra det Offentliges Side, og disse ere derfor fremdeles i en Forfatning, der medfører betydelige sanitære Misligheder, paa hvilke man forgjæves vil søge at raade Bod gjennem Paalæg til Eierne af de tilstødende Gaarde; disse Eiere ville nemlig hver for sig Intet kunne

udrette til at forbedre Tilstanden, idet der her maa handles efter en fælles Plan.

Den **offentlige Vaccination** udførtes af Stadsfysikus med Bistand af Bylægerne. Ialt vaccineredes 2 888 Børn, hvoraf i 1ste og 2det Distrikt tilsammen 1 171, i 3die og 4de tilsammen 689 og i 5te og 6te Distrikt tilsammen 1 028. Til indenbys Læger uddeltes omtrent 50 og til udenbys Læger og Hjelpevaccinatører sendtes ifølge 159 Rekvisitioner 352 Rør med Vaccinelymphe. Jordemodereleverne ere blevne underviste i Vaccinationens Udførelse.

Af **retsmedicinske Forretninger** udførtes 15 Obduktioner og 1 Undersøgelse med Erklæring.

Sygehuse. I Byen er 4 Sygehuse, nemlig Rigshospitalet og dermed i Forbindelse staaende Fødselsstiftelse og Børnehospital, Christiania Bys Sygehus, Christiania Garnisonssygehus og Diakonissehuset. Byen har derhos 3 faste Lazaretter foruden Kvarantænelazaret.

Akershus Fæstnings Strafanstalt. Middeltallet af Straffanger for Aaret udgjorde 288.5. Sundhedstilstanden blandt Fangerne har været god, ligesom de almindelige hygiæniske Forholdet uforandret har været tilfredsstillende. Epidemiske Sygdomme og Fængselssygdomme forekom ikke. Det samlede Antal udenfor Sygestuerne behandlede lettere Sygdomstilfælde udgjorde 74. Arbeidsfrihed har været tilstaaet 64 Fanger i tilsammen 125 Dage. Paa Sygestuerne er behandlet 47, hvoraf 7 tilbageliggende, 40 ny indkomne, 4 ere døde (1 af Lungebetændelse, 1 af kronisk Gastrit, 1 af Brud af Hjerneskallen, 1 af perforerende Saar i Underlivet). 5 vare tilbageliggende ved Aarets Udgang. Sygekostdagenes Antal var 2 300, hvilket udgjør 8.0 Sygedage for hver Fange og 6.3 sygmeldt for hver Dag.

De væsentligste Arter indtrufne Sygdomstilfælde have været: Catarrh og Bronchit, 80 Tilfælde, deraf indlagte 9 paa Sygestuerne, Diarrhoe 59, deraf 2 paa Sygestuerne. kronisk Gastrit og Kardialgi 27, hvoraf 5 paa Sygestuerne, Rheumatisme 18, hvoraf 4 paa Sygestuerne, Otitis 7 Tilfælde, hvoraf 3 indlagdes og Kontusioner 6 med 2 Indlæggelser paa Sygestue. Kardialgierne og Gastriterne have været adskillig mindre hyppige end i de nærmest foregaaende Aar.

Gjennemsnitsvegten for Fangerne var 67.6 Kilogram. Af 305 veiede Fanger havde 130 (42.6 pCt.) tiltaget i Vegt med omtrent 2.5 Kilogram, 129 (42.3 pCt.) aftaget i Vegt med omtrent 2.4 Kilogram og 46 (15.1 pCt.) beholdt sin Vegt uforandret

Udgifterne ved Sygebehandlingen var: Kr. 1 577.9, deraf til Medicin Kr. 1 186.73.

I Tugthuset har Sundhedstilstanden mellem Fangerne været god, de hygiæniske Forhold ved Anstalten have været uforandret som i de foregaaende Aar og i det Hele tilfredsstillende. Antallet af de paa Sygestuerne forpleiede Sygdomstilfælde var 33, hvoraf 3 tilbageliggende fra forrige Aar, 30 ny indkomne, 26 ere igjen udgaaede, 7 vare tilbageliggende ved Aarets

Udgang. Intet Dødsfald indtraf i Aaret. Sygedagenes Antal udgjorde 1 255 (95 for Mænd, 1 160 for Kvinder). Det samlede Antal af de udenfor Sygestuerne behandlede lettere Sygdomstilfælde har været 118 hos Mænd og 129 hos Kvinder. Det samlede Antal Dage, hvori Arbeidsfrihed har været tilstaaet, var 169 (121 for Mænd, 48 for Kvinder) De væsentligste Arter indtrufne Sygdomstilfælde sees af nedenstaaende Tabel:

Væsentlige Sygdomme paa Tugthuset.

Sygdomme.	Ialt.	Deraf					
		Tilsammen.		Udenfor Sygestuerne.		Paa Sygestuerne.	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
Catarrhus & Bronchit. .	97	41	56	41	50	-	6
Diarrhoe.	66	45	21	45	19	-	2
Gastrit og Kardialgi. . .	27	3	24	3	23	-	1
Blegsot og Anæmi .	10	-	-	-	10	-	-
Rheumatisme	9	7	2	7	1	-	1
Eczem.	6	1	5	1	5	-	-
Lumbago	4	3	1	3	1	-	-
Som Fødende.	4	-	-	-	-	-	4

Til Oplysning om Straffens Indflydelse i sanitær Henseende er der foretaget regelmæssige Veininger af Fangerne. Resultaterne have været, at af 210 Kvinder have 100 (47.6 pCt.) tiltaget i Vegt med omtrent 3.5 Kilogram for hver, medens 87 (41.4 pCt.) have aftaget med omtrent 1.85 Kilogram og 23 (11 pCt.) hverken havde aftaget eller tiltaget i Vegt. Af 116 Mænd have 70 (60 pCt.) tiltaget i Vegt med omtrent 4.5 Kilogram for hver, medens 34 (30 pCt.) havde aftaget med omtrent 2.1 Kilogram for hver, og 12 (10 pCt.) ikke havde forandret Vegt.

Totalbeløbet af Udgifterne udgjorde Kr. 1 574.83, hvoraf til Medicin Kr. 742.59 og til Rigshospitalet for en dersteds indlagt, af Fistula vesico-vaginalis lidende Kvinde Kr. 689.60.

I Bodsfængslet var det daglige Middelbelæg af Fanger 189.20 og det samlede Antal Fanger, der i kortere eller længere Tid hensad i Fængslet, i Aarets Løb 394. Iblandt disse optraadte i Aaret 70 nye Sygdomstilfælde, hvoraf 15 af mere alvorlig, 55 af lettere, forbigaaende Art. 2 Syge laa tilbage fra forrige Aar. Paa Sygeafdelingen behandledes 6 Personer i 118 Dage. 1 Fange døde af akut Tuberkulose.

Fuldstændig Arbeidsfrihed paa Grund af Sygdom blev tilstaaet i 162 Dage, delvis i 60 Dage, hvoraf 65 Dage af fuldstændig og 28 Dage af delvis Arbeidsfrihed falde paa de alvorligere Sygdomme. Fordelt paa det hele Fangebelæg kommer der paa hver Fange 0.41 Dag af fuldstændig og 0.16 af delvis Arbeidsfrihed. Af Gonorrhoe behandledes 2, af Syphilis 1, af

Mæslinger 1, af Svindsot 2 nye Tilfælde. Af Forstyrrelser i den psychiske Sfære forekom 2 sygelige Forstemninger og 1 vel udviklet Sindssygdom.

Nedenstaaende Tabel fremstiller Procentberegning over Forholdet mellem Kosthold og Legemsvegt hos udgaaede Fanger.

	Kosthold.		Legemsvegt.		
	Fangekost alene.	Tillægskost.	Vundet i Vegt.	Tabt i Vegt.	Uforandret Vegt.
Alder:	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.
Af Alderen fra 18—25 Aar	39.67	60.33	51.24	42.98	5.78
- — - 25—35 -	32.14	67.86	42.86	51.79	5.36
- — over 35 -	23.81	76.19	57.14	33.33	9.52
Hvorfra komne:					
Fra Arrest eller fri Tilstand	37.71	62.29	50.86	42.43	5.71
- Tugthus	29.41	70.59	35.29	58.82	5.88
- Slaveri	-	100.00	50.00	33.33	16.67
Levevei og Beskjæftigelse:					
Af Arbeids- og Bondeklassen	36.69	63.31	52.07	43.20	4.73
- Haandværksklassen	29.17	70.83	33.33	50.00	16.67
- den konditionerede Klasse	40.00	60.00	40.00	60.00	-
Beskjæftigelse i Fængslet:					
Mere stillesiddende Arbeide	44.44	55.56	52.78	43.75	3.47
Arbeide med mere Bevægelse	12.96	87.04	40.74	46.30	12.96
Helbred og Konstitution:					
Af god Helbred	37.97	62.03	53.16	42.41	4.43
- svag —	27.50	72.50	35.00	52.50	12.50
Straffetid:					
Under 3 Maaneder	100.00	-	-	50.00	50.00
Fra 3—9 —	57.00	43.00	57.00	39.00	4.00
- 9 Maaneder til 2 Aar	16.90	83.10	46.48	47.89	5.63
Over 2 Aar	-	100.00	32.00	56.00	12.00

I Arbeidsanstalten var det daglige Gjennemsnitsantal af Lemmer 272; det daglige Antal Syge og for Arbeide enten aldeles eller delvis fritagne Lemmer var 20.5. Sygedagenes Antal 7 520, af hvilke 6 258 for

Mænd og 1 262 for Kvinder. I Aarets Løb indlagdes i Rigshospitalet 15 Mænd, 4 Kvinder, i Byens Sygehus 19 Mænd, 27 Kvinder, i Byens Sindssygeasyl 1 Mand, 2 Kvinder og paa Fødselsstiftelsen 4 Kvinder.

I Arbeidsanstalten døde 6 Mænd, to af akut, en af kronisk Bronchit, to af organisk Hjertesygdom, en af Lungebetændelse. De hyppigste Sygdomme vare: Lumbago, Pleurodynia og Muskelrheumatisme (tilsammen 74), katarrhalske Sygdomme og akut Bronchit (tilsammen 73), Kardialgi og kronisk Gastrit (61), Skjørbug (60), Diarrhoe (30), kronisk Bronchit (19), Broktilfælde (17).

Ligesom tidligere er der gjerne i Vinterhalvaaret optraadt temmelig mange Tilfælde af Lungebetændelse (croupøs Pneumoni) navnlig blandt Mænd. I afvigte Aar forefaldt af denne Sygdom: i April 3 Tilfælde, Juni 1, November 4, December 3, tilsammen 11, hvoraf 1 Kvinde i April, Resten Mænd. Af disse behandledes 2 Mænd, hvoraf den ene døde, i Arbeidsanstalten, de øvrige indlagdes paa Rigshospitalet. Af Skjørbug forefaldt 60 Tilfælde (48 Mænd, 12 Kvinder). Antallet er mindre end vanligt, de vare alle af let Beskaffenhed og forløb heldigt.

Arbeidsanstaltens Udgifter til Medikamenter og Sygerekvisita har i det Hele udgjort omtrent Kr. 1 450.

I det **orthopædiske Institut** har der efter Opgaver fra Bestyreren Doktor Tidemand været behandlet 53 Personer (44 Mandkjøn, 9 Kvindekjøn), hvoraf 13 tilbageliggende fra forrige Aar, 40 indkom, 41 ere udgaaede og 12 tilbageliggende ved Aarets Udgang. Af de Udgaaede lede 37 af Rygradsdeformiteter, af disse opnaaede 5 meget god Bedring, 11 god Bedring, 5 ret god Bedring, 11 nogen Bedring, 2 ingen Bedring; for 3 er Udfaldet af Kuren ikke bestemt.

Sundhedstilstanden inden Institutet har været meget god.

I **Rigshospitalets** Badeanstalt har mod Betaling været givet følgende Antal Bad: 13 499 almindelige Karbad, 1 968 Dampbad, 485 Gytjebad, 2 108 Styrtebad og 23 Røgbad. I Christiania Badeanstalt toges 25 784 Karbad og 336 Styrtebad.

Byens 8 **Apotheker** visiteredes. Foruden Apothekeren var følgende Betjening:

Apothek.	Provisor.	Examineret Pharmaceut.	Uexamineret Pharmaceut.	Discipel.
Svaneapotheket	-	3	-	1
Elephantapotheket	-	4	-	1
Løveapotheket	1	2	3	-
Hjortapotheket	1	-	2	-
Rigshospitalets Apothek	1	4	1	-
Nordstjerneapotheket	-	3	-	1
Apotheket Hygæa	-	1	1	1
Falkapotheket	-	-	2	-

Medicinalpersonalet. Byens Lægepersonal var 106, hvoraf 24 i Almindelighed ikke befatte sig med Praxis. Distriktslægen i Aker er bosat i Byen. Der er 12 Tandlæger, 8 Dyrlæger og 45 Jordemødre, hvoraf 4 antages ikke at praktisere.

II. Akershus Amt.

Amtet, hvis Fladeindhold var 40.63 norske Kvadratmil (5 184 □ Kilometer), og som ved Folketællingen den 31te December 1875 havde 116 365 Indbyggere, er inddelt i følgende 4 Lægedistrikter.

Ved Lov af 12te Mai 1877 er en Del af Akers Herred tillagt Christiania By fra 1ste Januar 1878, saaledes at Amtet nu har et Fladeindhold af 40,58 norske Kvadratmil, og vilde Folketællingen efter de nye Grændser den 31te December 1875 have været 97 550 Indbyggere. Amtet er inddelt i følgende 4 Lægedistrikter:

1. Akers Distrikt (8.48 n. □ Mil, 28 838 Indbyggere), indbefattende:

Herrederne:				
Aker.	3.60 n. □ M.,	12 077	Indb.
Asker.	0.80 —	3 670	—
Bærum	1.45 —	5 735	—
Nitedal	1.51 —	2 480	—
Skedsmo	1.12 —	4 876	—

2. Ullensakers Distrikt (15.94 n. □ Mil, 34 156 Indbyggere), indbefattende:

Herrederne:				
Ullensaker	1.88 n. □ M.,	6 255	Indb.
Sørum	0.80 —	2 712	—
Gjerdrum	0.66 —	1 743	—
Nannestad	2.47 —	4 119	—
Næs	4.74 —	8 516	—
Eidsvold	2.63 —	7 460	—
Hurdalen	2.08 —	2 193	—
Feiring	0.68 —	1 158	—

3. Hølands Distrikt (9.70 n. □ Mil, 14 850 Indb.), indbefattende:

Herrederne:				
Høland	5.20 n. □ M.,	6 000	Indb.
Urskog	2.76 —	4 533	—
Fet	1.74 —	4 317	—

4. Follo Distrikt (6.448 n. □ Mil, 19 706 Indbyggere), indbefattende:

Kjøbstaden Drøbak	0.006	n. □ M.,	2 047	Indb.
Ladestederne: Hølen	-	—	266	—
Son	-	—	748	—
Hvitsten	-	—	156	—
Herrederne: Vestby	1.056	—	3 078	—
Kraakstad	1.180	—	3 110	—
Enebak	1.990	—	3 930	—
Aas	0.829	—	2 733	—
Fron	0.659	—	1 893	—
Næsodden	0.728	—	1 745	—

Sundhedstilstanden skildres fra alle Distrikter som god, de epidemiske Sygdomme optraadte kun sparsomt og begrændset til enkelte Herreder. De anførte Sygdomme fra Akers Distrikt er betydelig færre end tidligere, hvad der har sin Grund i, at de bymæssig bebyggede Dele af Distriktet fra Aarets Begyndelse ere indlemmede i Christiania Kommune, under hvis Sygdomsstatistik de i disse Dele forekommende Sygdomme ere optagne.

Dødeligheden. Følgende Tabel giver en Oversigt over Dødelighedsforholdene. Opgaverne ere efter Uddrag af Presternes til det statistiske Centralbureau indsendte Lister over Døbte og Begravede:

Aar.	Beregnet Befolkning ved Aarets (Femaarets) Midte.	Antal Døde eller gjennemsnitlige Antal Døde.	Forhold pro mille.
1878	[1])	1 407	[1])
1877	118 994	2 218	18.64
1876	116 000	2 469	21.28
1875	113 784	2 289	20.11
1874	111 790	2 002	17.91
1871—1875	111 630	1 980	17.73
1866—1870	108 558	2 011	18.52

[1]) Opgaverne vil findes anførte i den almindelige Beretning Tabel I.

Typhoidfeber forekom kun sparsomt og mest som enkeltstaaende Tilfælde, for hvilke Smitteoverførelse tildels var paaviselig. Paa en Gaard i Ski Sogn, Kraakstad Herred, Follo Distrikt, indsygnede i Januar 7 Personer af Typhoidfeber, — ingen døde —; fra denne Gaard kom Smitte til Haabøl i Smaalenenes Amt.

Skarlagensfeber var betydelig aftaget. I Akers Distrikt optraadte en begrændset Epidemi i Asakgrænden i Skedsmo Herred, der for en Tid nødvendiggjorde Skolens Lukning, samt en Del spredte Tilfælde i og om-

kring Lillestrømmen I Ullensakers Distrikt vedblev Sygdommen i Eidsvolds Herred, hvor den havde bestaaet som Epidemi siden Juni 1876, at angribe flere Børn i Aarets første Kvartal paa et begrændset Strøg; den ophørte aldeles ved Juni Maaneds Udgang. Fra Hølands Distrikt er intet Tilfælde anmeldt. I Follo Distrikt forekom foruden enkelte isolerede Tilfælde et Par smaa begrændsede Epidemier i Vestby Herred; Sygdommen var her meget heftig, men uden Dødsfald.

Af **Mæslinger**, der var begyndt som Epidemi i Slutningen af 1876 og i Aaret 1877 havde været almindelig udbredt, hvorvel aftagende mod Aarets Slutning, er kun nogle faa Tilfælde komne under Behandling, de fleste i Akers Distrikt.

Kighoste vedblev efter dens epidemiske Optræden Aaret forud paa flere Steder i Amtet, saaledes nævnes den fra Nitedalen i Akers Distrikt, fra Næs, Hurdalen, Nannestad og Eidsvold i Ullensakers Distrikt; fra Eidsvold Herred anføres, at Antallet fra September Maaned blev større og muligens Sygdommens Karakter noget heftigere.

Diphtherisk Svælgbetændelse. Hos 2 Børn omtales Paralyse i hele Muskelsystemet samt Dobbeltsyn som Eftersygdom; begge kom sig (P. Heiberg).

Af **katarrhalske Tilfælde** er i det Hele anmeldt færre end Aaret forud, hvad der væsentlig gjælder Akers Distrikt som oplyst under Sundhedstilstanden, i de øvrige Distrikter er de anmeldte Tilfældes Antal omtrent som tidligere. Af akut Bronchit kjendes 442 Tilfælde og 14 Dødsfald. Af de anmeldte Tilfælde vare af Mandkjøn 87 Børn, 120 Voxne, af Kvindekjøn 53 Børn, 108 Voxne.

Af **Lungebetændelse** er fra Akers Distrikt anmeldt færre Tilfælde end Aaret forud, af samme Grund som ovenfor oplyst; i de øvrige Distrikter svarer de for denne Sygdom behandlede Tilfælde omtrent til Aaret forud. Dødeligheden af de behandlede Tilfælde udgjorde 17.5 pCt., hvad der er noget høiere end de foregaaende Aar, i 1877: 14.4 pCt. og i 1876: 11.8 pCt.

Om tre Tilfælde af antagelig smitsom Lungebetændelse henvises til de under Bilag optagne Sygehistorier af Cand. med. J. Normans Medicinalberetning for Næs paa øvre Romerike.

For **Diarrhoe** og **Cholera nostras** gjælder for Akers Distrikt, hvad tidligere er oplyst; i de øvrige Distrikter sees de anmeldte Tilfælde at være hyppigere end før, særlig i Ullensakers Distrikt, hvor det fra Næs anføres, at der af Cholera nostras eller rettere en Overgangsform mellem denne og Blodgang forekom i April enkelte spredte, men meget akute Tilfælde, og i de varme Sommermaaneder var nævnte Sygdom overmaade udbredt. Om den end ofte optraadte meget akut og krævede enkelte Ofre efter kun faa Timers Sygdom, maa den dog i det Store taget betegnes som godartet, og kun faa kom under Lægebehandling. De Tilfælde, der endte dødeligt, havde alle et saa hurtig Forløb, at de ikke kom under Behandling, og traf kun Børn i de første Leveaar. (J. Norman). Fra Eidsvold — ligesaa

I Akershus Amt anmeldte

	Hele Aaret. Behandlede.	Hele Aaret. Deraf Døde.	Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.
Typhoidfeber	47	2	47	10	1	-	8	5	2	5	1	6
Barselfeber	25	2	25	2	6	1	-	4	-	-	3	3
Vandkopper	56	-	56	2	6	3	6	12	1	7	3	4
Skarlagensfeber	98	8	98	19	33	22	12	6	2	2	-	2
Rødlinger	2	-	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-
Mæslinger	31	2	31	19	8	3	-	-	-	1	-	-
Rosen	62	1	58	6	4	5	5	3	7	6	3	3
Kighoste	193	8	193	34	12	23	17	19	12	14	18	9
Diphtherisk Svælgbet.	40	4	40	1	2	-	1	1	4	8	4	6
Strubehoste	16	13	16	5	2	1	1	1	-	-	1	-
Kusma	5	-	5	-	-	3	1	1	-	-	-	-
Akut Bronchit. Andre katarrh. Tilf.	1446	12	1446	141	153	150	158	112	75	89	98	97
Lungebetændelse	297	52	297	28	31	43	47	29	21	10	12	8
Pleurit	79	8	79	8	7	12	8	8	7	6	8	3
Gigtfeber	99	1	99	11	11	11	8	15	6	10	7	8
Koldfeber	7	-	7	-	2	-	1	-	-	-	1	2
Diarrhoe (akut) Cholera nostras	692	19	692	32	40	28	40	29	52	102	126	103
Blodgang	25	-	25	1	5	-	3	-	1	7	5	-
Tilsammen	3220	132	3216	319	323	305	316	247	190	267	290	254

[1]) Deraf 1 Tilfælde katarrhalsk Lungebetændelse.

i Ullensakers Distrikt, oplyses, at der i den sidste Del af Aaret kom nogle flere Diarrhoer, tildels blodige, under Behandling dels hos Voxne dels hos Børn; den synes at have været af smitsom Natur, men, saavidt vides, uden at have fremkaldt noget Dødsfald. (Thoresen).

Veneriske Sygdomme. Følgende Tabel giver en Oversigt over disse Sygdommes Forekomst inden Amtets Lægedistrikter (se Tabellen Side 32).

Til Oplysning om de af Lægerne behandlede væsentlig **kroniske Sygdomme** hidsættes følgende Tabel (se Tabellen Side 33).

Svindsot er paa Lægernes Dødslister opført som Dødsaarsag hos 85. I de enkelte Lægedistrikter var Antallet af opgivne Dødsfald af Svindsot og deres Forhold til samtlige opgivne Dødsaarsager og til Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme følgende (se Tabellen Side 32).

epidemiske Sygdomme.

Oktober.	November.	December.	Ialt opgivne.		Fordeling paa Lægedistrikterne.							
					1		2		3		4	
			Tilfælde.	Dødsfald.	Aker.		Ullensaker.		Høland.		Follo.	
					Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.
4	1	4	47	2	24	1	3	-	6	1	14	-
3	2	1	25	2	12	-	11	1	1	1	1	-
3	3	6	56	-	21	-	19	-	4	-	12	-
-	-	-	98	8	13	3	58	3	-	-	27	2
-	-	-	2	-	-	-	-	-	2	-	-	-
-	-	-	31	2	26	2	3	-	2	-	-	-
6	6	4	62	1	17	1	33	-	3	-	9	-
7	13	15	193	8	76	3	101	5	-	-	16	-
2	7	4	40	4	2	-	14	3	4	-	20	1
1	3	1	16	13	10	10	4	2	-	-	2	1
-	-	-	5	-	2	-	1	-	-	-	2	-
113	119	141	1 449	[1]) 15	434	5	467	3	163	2	385	[1]) 5
18	25	25	302	57	114	22	113	22	27	6	48	7
4	3	5	79	8	16	1	23	4	26	3	14	-
4	4	4	99	1	13	1	26	-	19	-	41	-
1	-	-	7	-	3	-	2	-	-	-	2	-
51	52	37	692	19	241	5	230	5	85	7	136	2
1	-	2	25	-	20	-	5	-	-	-	-	-
218	238	249	3 228	140	1 044	54	1 113	48	342	20	729	18

Sindssyge. For Amtskommunens Regning forpleiedes i Tiden fra 1ste Juni 1878 til 31te Mai 1879: 127 Sindssyge, hvoraf 47 paa Asyler. For 74 af de i Privatforpleining udsatte Sindssyge var Hjemstavn følgende: i Akers Distrikt 21, i Ullensakers 37, i Hølands 6, i Follo 10.

Obstetriciske Operationer. Følgende Liste giver en Oversigt over de af Lægerne udførte Operationer med Angivelse af Indikation og Udfald for Mødre og Børn. Ialt er udført 19 Operationer, hvoraf 4 i Akers, 7 i Ullensakers, 4 i Hølands og 4 i Follo Distrikt (se Tabellen Side 34).

Antallet af **Fødte** og **Døde** vil sees af følgende Tabel, der er et Uddrag af Presternes til det statistiske Centralbureau indsendte Lister over Døbte og Begravede (se Tabellen Side 35).

Veneriske Sygdomme.

Sygdom.	Tilsammen behandlede.	Af de behandlede Tilfælde vare af			Opgivet Sygdomsform for Syphilis			Antal anmeldende Læger.	Fordeling paa Lægedistrikterne.			
		Mandkj.	Kvindekjøn.						1	2	3	4
		Voxne.	Børn.	Voxne.	primær.	konstitutionel.	hereditær.		Aker.	Ullensaker.	Høland.	Follo.
									Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Syphilis [1]) ..	22	10	1	9	3	16	1	15	6	8	6	2
Gonorrhoe ..	36	28	-	4	-	-	-	12	5	21	-	10

[1]) Der kjendes intet Dødsfald af denne Sygdom.

Døde af Svindsot.

Lægedistrikt.	Opgivne Dødsaarsager				Forhold i pCt.	
	ialt.	af Svindsot.	af epidemiske Sygdomme.	af andre Sygdomme.	til samtlige opgivne Dødsaarsager.	til Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme.
Aker	201	32	54	147	15.9	21.8
Ullensaker	172	27	48	124	15.7	21.6
Høland	118	18	20	98	15.2	18.4
Follo	93	8	18	75	8.6	10.7
Bydistrikter [1])	18	1	1	17	5.5	5.9
Landdistriktet	75	7	17	58	9.3	12.1
Akershus Amt	584	85	140	444	14.6	19.1
Deraf: Bydistrikterne	18	1	1	17	5.5	5.9
— Landdistriktet	566	84	139	427	14.8	19.6

[1]) Drøbak og Son tilsammen.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1 352 Fødte over Døde og Forholdet mellem hine og disse = 100 : 51.0.

Lægerne havde opgivet Dødsaarsagen for 584 eller 43.0 pCt. af samtlige ved Sygdom foraarsagede Dødsfald (1 357). Blandt de paa Barselseng døde Kvinder er nærmere Dødsaarsag af Lægerne meddelt for 4, nemlig 2 af Barselfeber, 2 af Blødning.

Liste over kroniske Sygdomme.

	Behandlede.	Deraf Døde.	Behandlede for hvilke er opgivet Kjøn og Alder.				Antal af anmeldende Læger.	Ialt opgivne		Fordeling paa Lægedistrikterne.							
			Mandkjøn.		Kvindekjøn.			Tilfælde.	Dødsfald.	1 Aker.		2 Ullensaker.		3 Høland.		4 Follo.	
			Børn.	Voxne.	Børn.	Voxne.				Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.
Kronisk Rheumatisme	372	-	9	163	8	180	19	372	-	66	-	107	-	162	-	37	-
Fnat	25	-	5	8	6	6	9	25	-	3	-	6	-	12	-	4	-
Skurv	10	-	3	2	3	2	5	10	-	2	-	5	-	3	-	-	-
Kjertelsyge	190	3	54	24	53	23	18	190	3	38	-	76	-	37	2	39	1
Rachit	76	-	38	-	37	-	9	76	-	13	-	11	-	50	-	2	-
Simpel Meningit	26	14	7	5	9	5	9	28	16	9	5	6	2	9	6	4	3
Tuberkuløs Meningit	16	16	10	3	1	2	8	17	17	8	8	3	3	-	-	6	6
Svindsot	203	82	12	75	16	72	21	206	85	81	32	67	27	33	18	25	8
Kræft	53	29	-	25	-	26	16	56	32	15	7	18	8	11	5	12	12
Vatersot og Morbus Brighti	69	24	2	26	2	30	17	69	24	20	6	21	7	14	5	14	6
Blegsot og Anæmi	699	-	16	9	99	416	21	699	-	111	-	325	-	94	-	169	-
Menstruationsuordener	132	-	-	-	1	131	16	132	-	24	-	60	-	26	-	21	-
Kardialgi, kronisk Gastrit og Dyspepsi	1019	8	43	392	44	364	21	1019	8	361	1	406	4	54	-	198	3
Ormesygdomme	115	-	40	2	40	2	13	115	-	9	-	69	-	17	-	20	-
Drankersygdomme	11	-	-	6	-	3	4	11	-	2	-	-	-	2	-	7	-

[1]) Vatersot 5, Morbus Brighti 19.

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.						Vending.						Exvisceration.			Udtagelse af Efterbyrd.		
	Mødre.			Børn.			Mødre.			Børn.			Mødre.			Mødre.		
	lev.	død.	uopg. Udf.	lev.	død.	uopg. Udf.	lev.	død.	uopg. Udf.	lev.	død.	uopg. Udf.	lev.	død.	uopg. Udf.	lev.	død.	uopg. Udf.
Utilstrækkelige Veer, langsom Fødsel	13	-	-	11	[1]) 2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjævt Hovedleie	1	-	-	-	[2]) 1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og Blødning	-	-	-	-	-	-	-	[3]) 2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Forsømt Tverleie med fremfalden Arm	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	[4]) 1	-	-	-	-
Blødning efter Fødselen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Tilsammen	14	-	-	11	3	-	1	2	-	1	2	-	-	1	-	1	-	-
	14			14			3			3			1			1		

[1]) Et Barn var forraadnet. [2]) Død nogle Timer efter. [3]) Dødsaarsag: Blødning. [4]) Barselfeber: 2 Dage efter Forløsningen.

De hyppigste **Dødsaarsager** vare (se Tabellen næste Side).

Veirliget var meget gunstig. Vinteren med ikke lidet Sne, Vaaren kom tidlig og afløstes af meget varm Sommer; der kom tidlig Høst. Udbyttet var i det Hele godt og rigeligt.

Fødte og Døde.

Lægedistrikt.	Fødte.	Døde			Dødfødte[1]).	Omkomne	
		ialt.	i 1ste Døgn[1]).	paa Barselseng.		ved ulykkelige Hændelser.	ved Selvmord.
Aker	916	444	10	2	32	12	2
Ullensaker	854	521	7	4	34	13	2
Høland	441	202	5	1	12	11	1
Follo	548	240	4	1	25	7	2
a) Byerne	139	52	1	-	4	3	-
b) Landdistriktet	409	188	3	1	21	4	2
Akershus Amt	2 759	1 407	26	8	103	43	7
Byerne	139	52	1	-	4	3	-
Landdistriktet	2 620	1 355	25	8	99	40	7

[1]) Efter Dødfødteanmeldelserne.

Dødsaarsager.

Dødsaarsag.	Antal.	Deraf i Byerne.
Svindsot	85	1
Alderdomssvaghed	68	7
Lungebetændelse	57	1
Hjernebetændelse, tuberkuløs Meningit og Kramper i Børnealderen	41	2
Kræft	32	3
Organisk Hjertesygdom	31	-
Vatersot og Morbus Brighti	24	-
Hjerneslag	18	2

Levemaade og hygiæniske Forhold. Fra Nannestad — Ullensakers Distrikt — anføres, at det for den fattigere Del af Befolkningen navnlig er vanskeligt at skaffe Melk, da Meierierne sluge alt. Kaffe maa derfor træde istedetfor Melken, og den nydes derfor i store Mængder og paa enhver Tid af Døgnet. Boligerne maa i Almindelighed siges at være gode, og de i det sidste Aar fuldførte og under Arbeide værende Bygninger ere opførte i tidsmæssig Stand med lyse, luftige Rum, høit under Loftet, store Vinduer og i det Hele taget solid byggede. Sandsen for ydre og indre Forskjønnelser er ogsaa i den senere Tid mere og mere bleven vakt, saaledes er Oliemaling af Bygninger og Værelser bleven mere

almindelig end tidligere. De Fattiges Boliger ere derimod ofte meget daarlige.

Fattigsygepleien. Af fattige Syge opgives tilseede af Lægerne:

Lægedistrikt.	Antal fattige Syge.	Antal Læger.
Aker	392	3
Ullensaker	334	2
Høland	239	2
Follo	154	1
Tilsammen	1 119	

I **Sundhedskommissionerne** afholdtes følgende Antal Møder: i Akers Distrikt 4 (i Aker tre, i Skedsmo et); i Ullensakers Distrikt 22 (i Sørum fem, Eidsvold, Gjerdrum paa hvert Sted fire, Ullensaker, Feiringen paa hvert Sted tre, Hurdalen, Næs, Nannestad paa hvert Sted et); i Hølands Distrikt 3 (et i hvert Herred); i Follo Distrikt 4 (i Vestby, Kraakstad, Drøbak, Son, paa hvert Sted et).

De **Vaccineredes** Antal udgjorde:

i Akers	Distrikt	918
- Ullensakers	—	878
- Hølands	—	351
- Follo	—	455
	Tilsammen	2 602.

Af **retsmedicinske Forretninger** udførtes 14, hvoraf 10 i Akers, 2 i Ullensaker og 2 i Follo Distrikt. Af Forretningerne vare 7 Syns- og Obduktionsforretninger, 7 Undersøgelser og Erklæringer.

Af **Sygehuse** findes inden Amtet: Gaustads Sindssygeasyl; Akers Fattigvæsens Sygehus ligger efter Omregulering af Christiania Bys Grændser inden denne, men er fremdeles Akers Kommune tilhørende.

Badeindretninger. Grefsen Vandkuranstalt var i Virksomhed fra 1ste Juni til 1ste September og besøgtes af 255 Badegjæster. De med bedst Resultat behandlede Sygdomme vare nervøs Debilitet, kronisk Rheumatisme, Disposition til Forkjølelse, Hysteri og Uterinlidelser. Eidsvold Bad besøgtes af 78 Personer. Badet har i det sidste Aar undergaaet adskillige Forbedringer. Drøbaks Bad benyttedes meget af for Sommeren tilreisende Familier.

Drøbaks **Apothek,** det eneste i Amtet, visiteredes. Personalet bestod foruden Apothekeren af 1 Discipel.

Medicinalpersonalet bestod af 26 Læger, 32 Jordemødre, 32 Hjelpevaccinatører:

Medicinalpersonalet.

Lægedistrikt.	Læger.		Jordemødre.	Hjelpe-vaccinatører.
	Antal.	Bosted [1]).		
Aker	8	1 i Christiania, 3 - Aker, 2 - Bærum, 1 - Asker, 1 - Skedsmo.	8	9
Ullensaker	8	1 i Eidsvold, 3 - Ullensaker, 2 - Hurdalen, 1 - Næs, 1 - Nannestad.	11	11
Høland	2	1 i Høland, 1 - Blaker.	6	7
Follo	8	4 i Drøbak, 1 - Son, 1 - Aas, 1 - Vestby, 1 - Enebak.	7	5

[1]) Ved Distriktslægens Bosted er Herredet udhævet ved spærrede Typer.

III. Smaalenenes Amt.

Amtet, hvis Fladeindhold er 32.281 norske Kvadratmil, 4 118 □ Kilometer, og som ved Folketællingen den 31te December 1875 havde 107 804 tilstedeværende Indbyggere, er inddelt i 5 Lægedistrikter:

1. Eidsbergs Distrikt (10.795 n. □ Mil, 23 412 Indbyggere), indbef.:

Herrederne:				
Rødenæs	2.85	n. □ M.,	2 366	Indb.
Rakkestad	3.263	—	5 940	—
Eidsberg	1.797	—	5 535	—
Trygstad	1.56	—	4 337	—
Askim	0.530	—	2 430	—
Skibtvet	0.795	—	2 802	—

2. Moss Distrikt (6.186 n. □ Mil, 19 445 Indbyggere), indbefattende:

Kjøbstaden Moss	0.011	n. □ M.,	4 509 Indb.
Herrederne: Moss Landsogn	0.444	—	1 416 —
Spydeberg	1.089	—	2 610 —
Haabøl	1.126	—	2 372 —
Vaaler	1.953	—	2 747 —
Raade	0.892	—	3 029 —
Rygge	0.671	—	2 762 —

3. Sarpsborgs Distrikt (5.479 n. □ Mil, 41 293 Indb.), indbefattende:

Kjøbstæderne: Sarpsborg	0.002	n. □ M.,	3 272 Indb.
Fredrikstad	0.085	—	9 616 —
Herrederne: Tune	1.392	—	7 037 —
Varteig	0.544	—	1 353 —
Skjeberg	1.518	—	4 523 —
Borge	0.607	—	4 066 —
Onsø	0.950	—	5 063 —
Glemminge	0.381	—	6 363 —

4. Hvaløernes Distrikt (9.806 n. □ Mil, 13 862 Indb.), indbefattende:

Herrederne: Hvaløerne	0.677	n. □ M.,	2 476 Indb.
Berg	2.003	—	3 772 —
Id	2.997	—	3 593 —
Aremark	4.129	—	4 021 —

5. Fredrikshalds Stadslægedistrikt, indbefattende Kjøbstaden Fredrikshald: 0.015 n. □ M. med 9 792 Indbyggere.

Sundhedstilstanden angives almindelig at have været god, dog anføres fra Hvaløernes Distrikt og Fredrikshald Skarlagensfeber og Mæslinger og paa sidstnævnte Sted tillige Kighoste som de Sygdomme, der i nogen Grad frembragte større Sygelighed end Aaret forud.

Dødeligheden. Følgende Tabel giver en Oversigt over Dødelighedsforholdene angivet efter Presternes til det statistiske Centralbureau indsendte Opgaver over Døbte og Begravede:

Aar.	Beregnet Befolkning ved Aarets (Femaarets) Midte.	Antal Døde eller gjennemsnitlige Antal Døde.	Forhold pro mille.
1878	[1])	1 729	[1])
1877	109 793	1 846	16.81
1876	108 300	2 320	21.42
1875	107 368	2 489	23.18
1874	106 879	2 364	22.12
1871—1875	105 858	2 012	19.00
1866—1870	101 518	1 880	18.50

[1]) Opgaverne vil findes anførte i den almindelige Beretning Tabel I.

Til Oplysning om de **epidemiske Forhold** hidsættes følgende af Lægernes Opgaver sammendragne Tabel (se Side 40, 41).

Typhoidfeber. I Eidsbergs Distrikt forekom sporadiske Tilfælde, hvor Sygdommen i intet Tilfælde kom udenfor det Hus, der var angrebet. Smitteforholdene kunde delvis paavises; saaledes kom en Pige syg hjem til Skibtvet, smittet i Spydeberg under den der forekommende Epidemi; i Rakkestad forekom 3 Tilfælde, hvoraf et hos en fra Christiania Tilreisende, og to Tilfælde, hvor Smitten sandsynlig skrev sig fra en tilreisende Vaagekone fra Rigshospitalets Typhusstuer.

I Moss Distrikt optraadte et Par Tilfælde i Haabøl i Januar Maaned. Smitten kom fra Ski Sogn — Kraakstad Herred i Akershus Amt. — De af Lægen paabudte Forholdsregler iagttoges nøie af Beboerne, og Sygdommen udbredte sig ikke videre. I Spydeberg viste Sygdommen sig i Juni — ved Smitte fra Eidsberg — først i en Gaardklynge, hvor Husene laa meget nær hverandre, saa Isolation meget vanskelig kunde iværksættes; Lægens Forskrifter mødtes ogsaa paa Grund af Beboernes fatalistiske Opfatning med Vrangvillie og bleve enten slet ikke eller mangelfuldt udførte. Saaledes smittedes 4 Personer, der ikke hørte hjemme paa Gaarden og trods Advarsel indfandt sig i det først angrebne Hus. Der indsygnede ialt 11 Personer, hvilke alle vare haardt angrebne. I Sarpsborgs Distrikt hvor Sygdommen viser sig betydeligt aftaget, behandledes 77 Tilfælde; 15, alle i Landdistriktet, tilsaaes af de i Sarpsborg boende Læger og 62 af Lægerne i Fredriksstad; af disse sidste falde 25 paa Fredriksstad By, Resten paa de tilstødende Landdistrikter. I Fredrikshald behandledes 5 i Sygehusets Isolationslokale, de øvrige i Hjemmet. Fra Hvaløernes Distrikt er intet Tilfælde af denne Sygdom anmeldt.

Skarlagensfeber, der havde havt epidemisk Udbredning i Amtet siden Aaret 1875, var næsten ophørt i Eidsberg og Moss Distrikter, idet det fra Eidsberg kun nævnes nogle faa Tilfælde fra Rakkestad, ligesom der i Moss By kun viste sig nogle faa spredte Tilfælde i Aarets Begyndelse. I Sarpsborgs Distrikt anføres fra de i Sarpsborg praktiserende Læger, at Sygdommen optraadte sporadisk i Byen (ialt 10 anmeldte Tilfælde) og nærliggende Herreder, af Lægerne i Fredrikstad er anmeldt 209 Tilfælde, hvoraf 64 i Fredriksstad By, hvad der saaledes er et betydelig mindre Antal end Aaret forud, og 145 i de Byen tilstødende Herreder, hvor Sygdommen saaledes viser sig at være tiltaget. I Hvaløernes Distrikt forekom Sygdommen i Id og Berg samt paa de vestlige Hvaløer, medens Kirkeøen forskaanedes; paa denne forekom derimod Mæslinger. I Fredrikshald indtraf i April og Mai nogle faa Tilfælde, der udelukkende holdt sig i Tistedalen. I August optraadte de første Tilfælde i selve Byen, og fra September antog Sygdommen epidemisk Udbredning og vedvarede endnu ved Aarets Udgang. Den har meget hyppig været ledsaget af slemme Eftersygdomme, især Nyreaffektioner og Glandelabscesser.

Af **Mæslinger** omtales nogle faa Tilfælde i Eidsberg og Moss Distrikter;

I Smaalenenes Amt anmeldte

	Hele Aaret.		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.
	Behandlede.	Deraf Døde.										
Typhoidfeber	121	14	121	12	20	14	11	2	5	21	14	5
Barselfeber	30	9	27	5	4	3	3	2	-	2	1	1
Vandkopper	118	-	118	7	12	8	8	2	2	4	5	4
Skarlagensfeber	455	49	455	49	39	15	34	54	23	28	18	19
Rødlinger	5	-	5	-	2	1	-	-	-	-	-	-
Mæslinger	322	8	322	33	21	7	15	12	79	113	27	2
Rosen	176	7	176	16	15	19	11	15	14	16	11	10
Kighoste	421	23	421	49	35	50	84	56	19	45	43	25
Diphtherisk Svælgbet.	159	9	159	24	11	13	13	10	5	3	9	8
Strubehoste	18	6	10	2	-	-	-	-	1	1	5	3
Kusma	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut Bronchit. Andre katarrh. Tilfælde	3680	[1] 45	3652	402	316	446	360	283	266	211	202	209
Lungebetændelse	508	79	508	48	36	79	67	48	27	15	14	19
Pleurit	98	4	98	11	7	12	10	9	9	12	8	2
Gigtfeber	113	2	113	17	9	12	3	5	9	12	3	6
Koldfeber	13	-	13	-	-	1	2	-	-	5	2	1
Diarrhoe (akut) Cholera nostras	1345	50	1345	63	44	75	71	73	83	212	315	222
Blodgang	2	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjørbug	5	-	2	-	-	1	-	-	1	-	-	-
Tilsammen	7591	305	7555	739	571	756	692	571	543	700	677	536

[1]) Bronchit 44, Laryngit 1.

i Sarpsborgs Distrikt var Sygdommen begyndt at blive udbredt i Juli 1877 og vedvarede ved Aarets Udgang, men aftog derpaa hurtig udover Vaaren og var ganske ophørt ved Midtsommertid. I Hvaløernes Distrikt samt Fredrikshald, hvor Sygdommen ikke vides at have forekommet i 1877, optraadte den i dette Aar i Hvaløernes Distrikt paa Kirkeøen samt mere spredt i Berg og Ids Herreder. I Fredrikshald forekom nogle faa Tilfælde i April og Mai, hvorefter Tilfældenes Antal tiltog i Juni og naaede sit største Antal i Juli for derefter fra August Maaned ganske at ophøre.

Kighoste, der i sidste Halvaar 1877 var optraadt almindelig inden alle Distrikter, maaske med Undtagelse af Hvaløernes Distrikt, og hvor den

epidemiske Sygdomme.

Oktober.	November.	December.	Ialt opgivne.		Fordeling paa Lægedistrikterne.									
					1		2		3		4		5	
			Tilfælde.	Dødsfald.	Eidsberg.		Moss.		Sarpsborg.		Hvaløerne.		Fredrikshald.	
					Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.
6	6	5	121	14	11	1	18	4	77	7	-	-	15	2
1	2	3	30	9	1	1	3	1	17	5	2	1	7	1
8	33	25	118	-	21	-	-	-	60	-	-	-	37	-
51	43	82	455	49	9	1	12	-	236	32	36	10	162	6
-	2	-	5	-	-	-	2	-	3	-	-	-	-	-
4	1	8	322	8	7	-	4	-	77	-	19	2	215	6
14	14	21	176	7	8	1	32	2	67	3	3	-	66	1
8	3	4	421	23	14	-	25	1	289	16	17	-	76	6
13	34	16	159	9	12	1	58	-	82	6	3	2	4	-
-	6	-	18	6	7	2	1	-	4	3	-	-	6	1
-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
239	357	361	3 680	45	214	5	412	7	1707	24	81	2	1266	7
35	52	68	508	79	53	9	99	13	238	35	18	8	100	14
6	7	5	98	4	32	2	35	2	30	-	1	-	-	-
10	13	14	113	2	10	1	24	-	40	-	4	-	35	1
-	1	1	13	-	2	-	3	-	7	-	-	-	1	-
78	66	43	1 345	50	59	2	172	6	498	24	12	-	604	18
1	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	5	-	-	-	2	-	-	-	3	-	-	-
474	640	656	7 591	305	462	26	902	36	3432	155	201	25	2594	63

havde tiltaget i Udbredning mod Aarets Slutning, opgives fremdeles fra de fleste Distrikter som almindelig udbredt indtil udover Høsten. Sygdommen optraadte mildt, saa der lidet søgtes Lægehjelp.

Diphtherisk Svælgbetændelse, om hvis epidemiske Udbredning inden Amtet i Aarene 1873—1877 der henvises til Beretningen for 1877, viste sig fremdeles at være i Aftagende. Det største Antal Tilfælde er i heromhandlede Aar ligesom tidligere anmeldt fra Sarpsborgs Distrikt, derefter fra Moss, hvorfra desuden anføres, at Sygdommen ofte var saa mild, at det var vanskeligt med Sikkerhed at stille Diagnosen. Efter et meget let forløbende Tilfælde indtraadte dog Lamhed i Svælget og Øiets

Veneriske Sygdomme

Sygdom.	Tilsammen behandlede.	Behandlede, for hvilke er opgivet Kjøn og Alder.				Opgivet Sygdomsform for Syphilis.			Antal anmeldende Læger.
		Mandkjøn.		Kvindekjøn.		primær.	konstitutionel.	hereditær.	
		Børn.	Voxne.	Børn.	Voxne.				
Syphilis	87	5	54	3	25	21	61	5	19
Gonorrhoe	147	-	137	-	10	-	-	-	22

Accomodationsmuskler, men endte med Helbredelse efter et Par Maaneders Forløb.

Strubehoste, der har havt nogenlunde samme Udbredning som den diphtheriske Svælgbetændelse, og om hvis Forekomst henvises til ovennævnte Medicinalberetning, er i Aaret 1878 sjelden forekommet.

Akut Bronchit og andre **katarrhalske Tilfælde** er, naar Fredikshald undtages, kommen noget hyppigere under Behandling end Aaret forud. Af akut Bronchit kjendes 772 behandlede Tilfælde og ialt 44 Dødsfald. Af Mandkjøn behandledes 170 Børn og 206 Voxne, af Kvindekjøn 194 Børn og 181 Voxne.

Lungebetændelse anføres fra Eidsbergs Distrikt at være optraadt sjeldnere end Aaret forud, hvad der ogsaa delvis er Tilfældet for Sarpsborgs Distrikt; i de øvrige Distrikter sees omtrent samme Antal Tilfælde komme under Behandling som Aaret forud. Dødsprocenten af de Behandlede udgjorde 15.6 pCt., der er betydelig større end tidligere, i 1877: 10.0 pCt., i 1876: 11.7 pCt.

Af **Diarrhoe og Cholera nostras** er anmeldt et betydelig større Antal Tilfælde end Aaret forud, hvad der væsentlig skyldes disse Sygdommes stærkere Optræden i Moss og Fredrikshald, fra hvilket sidste Sted det anføres, at de optraadte temmelig hyppig og i flere af Tilfældene meget voldsomt, saa Dødeligheden ikke var liden, henved 3 pCt.

En Forgiftning med **Arsenik** indtraf i Fredriksstad, hvor et toaarsgammelt Barn havde svælget et Farvestykke af et Farveskrin. En liden Rest af Farvestykket viste sig stærkt arsenikholdigt. Der kom rigelige Brækninger og Diarrhoe og Barnets Liv bevaredes ved Anvendelse af frisk udfældt Jernoxydhydrat. Ved nærmere Undersøgelse fremgik, at Farveskrinet var omkring 20 Aar gammelt og havde henstaaet ubrugt til nu. Ved Undersøgelse af Legetøibutikkerne fandtes de nuværende Farveskrin for Børn kun at indeholde arsenikfri Farver.

udenfor Sygehus.

Antal Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne.									
	1		2		3		4		5	
	Eidsberg.		Moss.		Sarpsborg.		Hvaløerne.		Fredrikshald.	
	Tilf.	Kjendte Dødsf.	Tilf.	Kjendte Dødsf.	Tilf.	Kjendte Dødsf.	Tilf.	Kjendte Dødsf.	Tilf.	Kjendte Dødsf.
4	1	-	6	-	52	2	1	-	27	2
-	7	-	26	-	60	-	3	-	51	-

Veneriske Sygdomme. Ovenstaaende Tabel giver en Oversigt over de udenfor Sygehusene behandlede Tilfælde af Syphilis og Gonorrhoe.

Med Hensyn til de af Lægerne behandlede væsentlig **kroniske Sygdomme** hidsættes følgende Tabel (se næste Side).

Svindsot. Nedenstaaende Tabel viser for de enkelte Lægedistrikter Dødsfald af Svindsot i Forhold til samtlige kjendte Dødsfald og til Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme:

Lægedistrikt.	Opgivne Dødsaarsager				Forhold i pCt.	
	ialt.	af Svindsot.	af epidemiske Sygdomme.	af andre Sygdomme.	til samtlige opgivne Dødsaarsager.	til Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme.
Eidsberg	116	30	26	90	25.8	33.0
Moss	147	26	36	111	17.7	23.2
Moss By	34	3	9	25	8.8	12.0
Landdistrikt	113	23	27	86	20.3	26.4
Sarpsborg	339	68	155	184	20.0	36.9
Sarpsborg By	73	13	29	44	17.8	29.5
Fredriksstad —	132	24	65	67	18.2	35.8
Landdistrikt	134	31	61	73	23.1	42.5
Hvaløerne	55	6	25	30	10.9	20.0
Fredrikshalds By	185	26	63	122	14.2	21.3
Smaalenenes Amt	842	156	305	537	18.5	29.0
Deraf: Byerne	424	66	166	258	15.6	25.6
— Landdistriktet	418	90	139	279	21.5	32.2

Liste over kroniske Sygdomme.

	Behandlede.	Deraf Døde.	Behandlede for hvilke er opgivet Kjøn og Alder.				Antal af anmeldende Læger.	Ialt opgivne		Fordeling paa Lægedistrikterne.									
			Mandkjøn.		Kvindekjøn.					1		2		3		4		5	
			Børn.	Voxne.	Børn.	Voxne.		Tilfælde.	Dødsfald.	Eidsberg.		Moss.		Sarpsborg.		Hvaløerne.		Fredrikshald.	
										Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.
Kronisk Rheumatisme	495	1	2	323	2	168	22	495	1	63	-	80	1	297	-	15	-	40	-
Fnat	100	-	28	19	23	15	17	100	-	33	-	11	-	33	-	13	-	10	-
Skurv	11	-	3	-	7	1	5	11	-	2	-	2	-	3	-	4	-	-	-
Kjertelsyge	339	1	133	21	146	35	23	339	1	24	-	90	1	185	-	11	-	29	-
Rachit	44	1	25	-	19	-	17	44	1	7	-	21	-	11	-	-	-	5	-
Simpel Meningit	19	16	7	3	7	2	9	24	21	6	5	-	-	10	8	5	5	3	3
Tuberkuløs Meningit	25	25	13	-	12	-	13	25	25	7	7	11	11	4	4	-	-	3	3
Svindsot	333	137	9	152	23	141	26	352	156	66	30	73	26	146	68	10	6	57	26
Kræft	82	40	-	42	-	40	23	85	43	19	5	21	9	23	15	6	6	16	8
Vatersot og Morbus Brighti	80	24	4	30	5	38	23	87	[1] 31	15	7	20	4	41	14	2	2	9	4
Blegsot og Anæmi	697	-	22	17	68	554	25	697	-	87	-	90	-	429	-	12	-	79	-
Menstruationsuordener	140	-	-	-	-	140	18	140	-	16	-	28	-	61	-	7	-	28	-
Kardialgi, kronisk Gastrit og Dyspepsi	1518	4	21	769	20	109	25	1518	4	198	1	256	-	771	1	46	1	247	1
Ormesygdomme	98	-	45	4	47	2	12	98	-	3	-	15	-	53	-	21	-	6	-
Drankersygdomme	14	1	-	12	-	2	8	14	[2] 1	1	1	2	-	5	-	2	-	4	-

[1]) Vatersot 11, Morbus Brighti, Nephritis tilsammen 20.
[2]) Alcoholismus acutus.

Af **obstetriciske Operationer** udførtes af Læger: 39 Tangforløsninger, 8 Vendinger og 1 Efterbyrdsoperation, hvilke Operationers Indikation og Udfald sees af nedenstaaende Tabel:

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.						Vending.						Efterbyrds-operation.		
	Mødre.			Børn.			Mødre.			Børn.			Mødre.		
	lev.	død.	uopg. Udf.	lev.	død.	uopg. Udf.	lev.	død.	uopg. Udf.	lev.	død.	uopg. Udf.	lev.	død.	uopg. Udf.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer, langsom Fødsel	27[1]	2	-	24	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe	1	-	-	1	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-
Blødning og Placenta prævia	1	-	-	-	1	-	2[2]	1	-	1	2	-	-	-	-
Issefødsel med Panden fortil	1	-	-	-[3]	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Svulst paa Barnehovedet	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	-	-	2	-	-	2	-	-	-	-	-
Fremfald af Navlesnoren	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-
Ruptur af Livmoderen	-	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fastsiddende Efterbyrd	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Uopgiven Indikation	4	-	-	4	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-
Tilsammen	34	4	1	29	9	1	6	2	-	3	5	-	1	-	1
	39			39			8			8					

[1]) Dødsaarsag: Svindsot 1, Barselfeber 1. [2]) Dødsaarsag: Barselfeber. [3]) Dødt før Forløsningen, 5 Døgn efter Vandets Afgang.

Af de udførte 48 Operationer forefaldt 4 i Eidsberg, 9 i Moss, 22 i Sarpsborg og 4 i Hvaløernes Distrikter, samt 9 i Fredrikshalds By.

Antallet af **Fødte** og **Døde** vil sees af følgende Sammenstilling angivet efter de af Presterne til det statistiske Centralbureau indsendte Opgaver over Døbte og Begravede:

Fødte og Døde.

Lægedistrikt.	Fødte.	Døde			Dødfødte [1]).	Omkomne	
		ialt.	i 1ste Døgn [1]).	paa Barselseng.		ved ulykkelige Hændelser.	ved Selvmord.
Eidsberg	628	304	5	4	34	7	1
Moss	580	261	3	3	8	8	2
Moss By	206	80	2	1	7	2	1
Landdistrikt	374	181	1	2	1	6	1
Sarpsborg	1 662	733	7	14	44	32	2
Sarpsborgs By	120	75	1	-	3	2	-
Fredriksstads —	439	187	1	6	23	9	-
Landdistrikt	1 103	471	5	8	18	21	-
Hvaløerne	425	221	3	1	18	12	1
Fredrikshald	350	210	1	-	16	7	1
Smaalenenes Amt	3 645	1 729	19	22	120	66	7
Byerne	1 115	552	5	7	49	20	2
Landdistriktet	2 530	1 177	14	15	71	46	5

[1]) Efter Dødfødteanmeldelserne.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1 916 Fødte over Døde og Forholdet mellem hine og disse = 100 : 47.4.

Lægerne meddele nærmere Oplysning for 14 paa Barselseng døde Kvinder, hvoraf 9 døde af Barselfeber (en efter Tangforløsning, en efter Vending), 2 af Livmoderbristning (hos begge gjordes Tangforløsning), 2 af Barselkrampe (hos en gjordes Vending), 1 af Svindsot.

Lægerne have opgivet Dødsaarsagerne for 842 eller 50.8 pCt. af samtlige ved Sygdom foraarsagede Dødsfald (1 656). Dødsaarsagen for Dødsfald i Byerne er opgivet for 424 eller 80.0 pCt. af samtlige ved Sygdom foraarsagede Dødsfald i Byerne (530).

De hyppigste **Dødsaarsager** vare (se Tabellen næste Side).

Veirliget var overordentlig gunstigt og Aarsudbyttet rigeligt og godt.

Levemaade og hygiæniske Forhold. Fra Eidsbergs Distrikt anføres, at de hygiæniske Forhold ere omtrent uforandrede fra forrige Aar. Slagsmaal og Overfald ved Sammenkomster finde endnu Sted, men visselig meget sjeldnere end for nogle Aar tilbage. Drikfældigheden er ogsaa mindre. Fra Spydeberg i Moss Distrikt anføres, at Boligerne i Regelen ere ganske rummelige; dog pakkes som oftest hele Husets Befolkning sammen i Kjøkkenet og et lidet tilstødende Kammer, saa Luften mangen Gang er

Dødsaarsager.

Dødsaarsag.	Antal.	Deraf i Byerne.
Svindsot	156	66
Lungebetændelse	79	32
Hjernebetændelse, tuberkuløs Meningit og Kramper i Børnealderen, tilsammen	76	48
Diarrhoe og Cholera nostras, tilsammen	50	38
Skarlagensfeber	49	25
Akut Bronchit	44	24
Kræft	43	18
Alderdomssvaghed	36	22
Vatersot og Morbus Brighti	31	12
Hjerneslag	26	15
Organisk Hjertesygdom	24	16

mindre god. Skjøndt Oplysningen paa disse Kanter maa siges at være ganske god, er der dog endnu adskillig udpræget Fatalisme. Sundhedskommissionen maatte saaledes ty til Mulkt og Politi for under den herskende Typhusepidemi faa udrettet blot det allernødvendigste. Fra Sarpsborg bemærkes, at det er en Selvfølge, at de slette Arbeidstider, som have fundet Sted dette Aar, have havt en ikke ringe Indflydelse paa Arbeidernes Kaar og Levesæt. En stor Del af de ældre og fattigere Arbeidere have maattet ty til Fattigvæsenets Hjælp. Kaffe, Brød og Grød har derfor været deres væsentlige Fødemidler i Vintermaanederne. Melk have de ikke havt Raad til at skaffe sig. Anæmiske Tilstande, forbundne med kardialgiske og andre gastriske Affektioner have derfor været fremherskende sygelige Tilstande. Brændevinsdrik har været i Aftagende. I Sarpsborg er paa Fattighusets Tomt indrettet et Lighus, hvorved et Savn er afhjulpet. I Fredrikstad er Vandværket i dette Aar ført over til Byens østre Del. Erfaring har stadfæstet ogsaa for dette Aars Vedkommende, det Held, hvormed Samlaget for Udskjænkning af Brændevin virker mod Drukkenskab og deraf følgende Politi- og Gadeuorden. Fra Fredrikshald meddeles, at der i 1878 blev opført ikke faa Bygninger i den nordostlige Del af Byen (Damhougen), men Behovet for Beboelsesrum for Arbeidsklassen var endnu ei tilfredsstillet, saa Husleien var uforholdsmæssig høi. Priserne paa Levnetsmidler var i det forløbne Aar faldne ikke ubetydeligt, men der har hersket temmelig megen Nød, da det i Vintermaanederne ikke var let at faa Arbeide, ligesom Arbeidslønnen ogsaa var falden betydelig.

Fattigsygepleien anføres at være tilfredsstillende og udføres dels af Embedslægerne dels af private af Herrederne antagne Læger. Af fattige Syge opgives behandlede:

Fattigsygepleien.

Lægedistrikt.	Fattige Syge.	Antal Læger.
Eidsberg	41	1
Moss	366	3
Sarpsborg	750	3
Fredrikshald	523	1
Tilsammen	1 680	

I **Sundhedskommissionerne** afholdtes følgende Antal Møder: i Eidsbergs Distrikt 15 Møder (tre i hvert af Eidsbergs, Trygstads og Skibtvets Herreder, to i hvert af Rødenæs, Rakkestads og Askims Herreder); i Moss Distrikt: i Moss By — (Antal uopgivet) og 2 i Spydeberg; i Sarpsborgs Distrikt 10 Møder (fem i Fredriksstad og et i hvert af følgende Herreder: Tune, Varteig, Borge, Onsø og Sarpsborgs By); i Hvaløerne 4 (et i hvert Herred); i Fredrikshald 9 Møder.

De **Vaccineredes** Antal udgjorde:

i Eidsbergs	Distrikt	622
- Moss	—	531
- Sarpsborgs	—	1 392
- Hvaløernes	—	437
- Fredrikshald	—	297
	Tilsammen	3 279.

Af **retsmedicinske Forretninger** udførtes 4 Syns- og Obduktionsforretninger, 6 Undersøgelser og Erklæringer, tilsammen 10, af hvilke 2 udførtes i Eidsbergs Distrikt, 1 i Moss, 6 i Sarpsborgs og 1 i Hvaløernes Distrikt.

Amtet har 6 **Sygehuse** nemlig Moss Bys, Smaalenenes Amts Sygehus i Fredrikstad, Fredrikstads Bys, Fredrikstads Garnisons Sygehus, Fredrikshalds Bys og Fredrikstens Garnisons Sygehus. I Sarpsborg By er i Byens Fattighus indrettet nogle Stuer til Sygelokale.

Badeindretninger. Moss Badehus var i Virksomhed fra 15de Juni til 10de September, i hvilken Tid toges 7727 Strømbad, 991 Karbad, 594 Styrtebad og 526 Douschbad. Fredrikshalds Badehus var i Virksomhed fra Juni Maaneds Begyndelse til September og fra September har det 2 Gange ugentlig været aabent til Afbenyttelse. I Aarets Løb er taget 2000 varme Karbad, 150 Dampbad, 50 romerske Bad foruden et betydeligt Antal Styrtebad. Hankø Kystsanatorium var i Virksomhed fra 15de Juni til sidste August og besøgtes af 296 Personer. Der toges i det Hele 4216 Bad, hvoraf 3307 Strømbad, 503 Karbad og 406 Gytjebad.

Af **Apotheker** har Amtet 6, der alle visiteredes:

Apotheker.

Sted.	Antal.	Personalet foruden Apothekeren.		
		Examineret Pharmaceut.	Uexamineret Pharmaceut.	Discipel.
Moss	1	1	-	1
Sarpsborg	1	-	1	1
Fredrikstad:				
«Svanen» (Østsiden)	2	-	1	1
Vestsidens		1	-	1
Fredrikshald: «Svanen»	2	1	-	1
— «Bien»		1	-	1

Medicinalpersonalet bestod af 32 Læger, 1 Tandlæge, 37 Jordemødre, 30 Hjelpevaccinatører:

Lægedistrikt.	Læger.		Tandlæger.	Jordemødre.	Hjelpevaccinatører.
	Antal.	Bosted [1]).			
Eidsberg	5	2 i Eidsberg, 1 - Rakkestad, 1 - Trygstad, 1 - Rødenæs.	-	9	7
Moss	7	5 i Moss, 1 - Rygge, 1 - Spydeberg.	-	7	7
Sarpsborg	10	4 i Sarpsborg, 6 - Fredrikstad.	-	12	11
Hvaløerne	2	1 i Fredrikshald, 1 - Id.	-	5	5
Fredrikshald	8	8 i Fredrikshald.	1	4	-

[1]) Ved Distriktslægens Bosted er Herredet udhævet ved spærrede Typer.

IV. Buskeruds Amt.

Amtet, hvis Fladeindhold er 114.02 norske Kvadratmil (14 545 Kvadratkilometer), og som ved Folketællingen den 31te December 1875 havde 102 186 tilstedeværende Indbyggere, er inddelt i følgende 7 Lægedistrikter:

1. Buskeruds Landfysikat (4.690 n. □ Mil, 31 370 Indbyggere), indbefattende:

Kjøbstaden Drammen	0.045 n. □ M.,	18 643	Indb.
Ladestedet Holmsbo	0.002 —	433	—
Herrederne: Lier	2.479 —	7 022	—
Røken	0.894 —	2 828	—
Hurum	1.270 —	2 444	—

2. Ringerikes Distrikt (13.18 n. □ Mil, 14 367 Indb.), indbef.:

Kjøbstaden Hønefos	0.01 n. □ M.,	1 149	Indb.
Herrederne: Hole	2.39 —	4 080	—
Norderhov	5.90 —	6 870	—
Aadalen	4.88 —	2 268	—

3. Modums Distrikt (17.57 n. □ Mil, 25 384 Indb.), indbefattende:

Herrederne: Eker	3.85 n. □ M.,	11 690	Indb.
Modum	4.04 —	7 429	—
Sigdal	9.68 —	6 265	—

4. Næs Distrikt[1]) (22.36 n. □ Mil, 8 407 Indbyggere), indbefattende:

Herrederne: Næs	11.94 n. □ M.,	4 196	Indb.
Gol	10.42 —	4 211	—

5. Aals Distrikt[1]) (20.91 n. □ Mil, 5 880 Indbyggere), indbefattende:

Herrederne: Aal	20.91 n. □ M.,	3 728	Indb.
Hol		2 152	—

6. Sandsværs Distrikt (10.01 n. □ Mil, 11 766 Indbyggere), indbef.:

Kjøbstaden Kongsberg	0.02 n. □ M.,	4 357	Indb.
Herrederne: Sandsvær	5.57 —	4 717	—
Flesberg	4.42 —	2 692	—

7. Rollags Distrikt (25.30 n. □ Mil, 5 012 Indb.), indbefattende:

Herrederne: Rollag	3.28 n. □ M.,	1 773	Indb.
Nore	22.02 —	3 239	—

Sundhedstilstanden. Den epidemiske Sygelighed viser sig noget mindre end i det foregaaende Aar, væsentlig foraarsaget ved den stærke

[1]) Ved kgl. Resolution af 22de Decbr. 1877 er det tidligere Hallingdals Distrikt omreguleret til disse to Distrikter.

Aftagen af Skarlagensfeber og Mæslinger. Kighosten havde derimod en betydelig Udbredning, især i den første Halvdel af Aaret, og Typhoidfeber fik en større Udbredning i og omkring Drammen.

Dødeligheden. Følgende Tabel giver en Oversigt over Dødelighedsforholdene angivet efter de af Presterne til det statistiske Centralbureau indsendte Opgaver over Døbte og Begravede:

Aar.	Beregnet Befolkning ved Aarets (Femaarets) Midte.	Antal Døde eller gjennemsnitlige Antal Døde.	Forhold pro mille.
1878	[1])	1 597	[1])
1877	103 380	1 996	19.31
1876	102 600	1 886	18.38
1875	101 372	1 747	17.23
1874	100 485	1 860	18.51
1871—1875	100 318	1 702	16.66
1866—1870	99 436	1 877	18.88

[1]) Opgaverne vil findes anførte i den almindelige Beretning Tabel I.

Til Oplysning om de **epidemiske Forhold** hidsættes følgende af Lægernes Opgaver sammendragne Tabel (se Side 52 og 53).

Typhoidfeber, som siden 1874 har været i stadigt Aftagende, var i indeværende Aar igjen i Tiltagende, navnlig i Landfysikatet, hvor den havde en stor Udbredning i Drammen; i Hallingdals og Rollags Distrikter sees dog Sygdommen at optræde sjeldnere end før.

I Drammen har den ikke været saa hyppig som iaar siden Aarene 1866—67 efter den store Brand; den optraadte fra Marts af med usædvanlig Voldsomhed, men aftog jevnt fra Mai. Paa Tangen 17 Tilfælde, paa Strømsø 74 og paa Bragernes 309, hvoraf 269 i dens nedre Halvdel, navnlig i Epidemiens første Tid. Af de 33 Dødsfald indtraf 2 i Januar, 3 i Marts, 10 i April, 6 i Mai, 5 i Juni, 3 i Juli, 1 i August, 1 i September og 2 i November. Som en Særegenhed anføres, at Diarrhoe var lidet fremtrædende, medens Tarmblødning forekom hyppigere; Diphtherit i Munden og Svælget samt — hos Kvinder — i Genitalia observeredes gjentagende.

Følgende Tabel oplyser en Del om de under Epidemien Angrebne og Dødé (se Tabellen Side 54).

Fra Drammen opgives desuden 243 Tilfælde af simpel Feber. Fra Landdistrikterne er af Typhoidfeber anmeldt 31 i Lier med 2 Dødsfald og i Hurum 2 Tilfælde. For Liers Vedkommende, hvor Sygdommen optraadte sporadisk og gjennem det hele Aar, er i flere Tilfælde paavist Smitte fra Drammen. Fra Holmsbo omtales et Tilfælde under Badetiden hos en Badegjest fra Christiania, som indsygnede strax efter Ankomsten. I Ringerikes Distrikt omtales 2 Tilfælde i Februar og Marts i Hønefos efter antagelig Smitte fra Drammen

I Buskeruds Amt anmeldte

	Hele Aaret.		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.
	Behandlede.	Deraf Døde.										
Typhoidfeber	573	31	573	20	13	96	116	92	59	51	38	24
Cerebrospinal-Meningit.	2	2	2	1	-	-	-	1	-	-	-	-
Barselfeber	53	8	53	7	5	5	9	1	3	3	2	5
Børnekopper	5	-	5	-	1	1	2	1	-	-	-	-
Vandkopper	90	-	90	9	16	7	11	11	10	5	5	1
Skarlagensfeber	61	10	61	5	24	2	-	4	4	-	1	7
Rødlinger	4	-	4	-	-	-	1	-	3	-	-	-
Mæslinger	71	2	71	39	9	9	4	2	-	-	-	-
Rosen	198	5	198	11	17	31	16	11	14	14	10	19
Kighoste	573	18	573	137	124	143	58	47	14	11	6	10
Diphtherisk Svælgbet.	38	5	37	3	3	-	1	2	3	2	1	5
Strubehoste	10	4	10	1	-	2	1	3	-	1	-	-
Kusma	6	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut Bronchit. / Andre katarrh. Tilf.	2993	60	2991	314	289	348	368	297	217	140	163	139
Lungebetændelse	440	48	440	28	56	72	70	61	49	13	14	14
Pleurit	70	2	67	7	5	7	10	5	6	10	4	2
Gigtfeber	97	3	96	19	11	8	15	7	5	4	5	6
Koldfeber	9	-	9	1	2	1	1	1	-	2	1	-
Diarrhoe (akut) / Cholera nostras	1573	20	1571	107	63	89	101	121	130	226	271	172
Blodgang	12	-	12	-	-	1	-	-	-	1	2	6
Skjørbug	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilsammen	6880	218	6871	709	638	822	784	667	517	483	523	411

(en døde); forøvrigt sees Sygdommen væsentlig at have optraadt i Hole Herred; i Marts (5 Tilfælde) og Juni (1) optraadte flere Tilfælde uden at den oprindelige Smitteimport kunde paavises; i August indsygnede en Mand, som havde drevet Handel under Exercitien paa Helgelandsmoen, hvor en Soldat fra Drammen var indsygnet; han var sandsynlig smittet fra denne og smittede igjen 7; — i December indsygnede to efter Smitte i Drammen. I December omtales af den i Hole bosatte Læge et alvorligt Tilfælde, som dannede Indledningen til en begrændset Epidemi i Begyndelsen af Aaret 1879. Fra Aadalen nævnes 1 Tilfælde hos en Tømmerhugger, der i Aarets Begyndelse kom syg hjem fra Skoven, uden

epidemiske Sygdomme.

Oktober.	November.	December.	Ialt opgivne.		Fordeling paa Lægedistrikterne.											
					1		2		3		4		5		6	
			Tilfælde.	Dødsfald.	Landfysikatet.		Ringerike.		Modum.		Hallingdal.		Sandsvær.		Rollag.	
					Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.
34	15	15	592	50	456	35	41	4	56	9	5	-	30	2	4	-
-	-	-	2	2	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-
7	3	3	62	17	20	9	6	4	13	1	8	2	14	1	1	-
-	-	-	5	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3	4	8	90	-	71	-	4	-	11	-	-	-	4	-	-	-
8	4	2	67	16	25	5	35	10	1	-	2	1	4	-	-	-
-	-	-	4	-	1	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-
2	6	-	77	8	25	6	15	2	35	-	-	-	2	-	-	-
17	24	14	199	6	84	3	13	-	49	3	8	-	44	-	1	-
6	13	4	584	29	247	11	278	15	54	3	-	-	5	-	-	-
8	9	-	40	7	10	2	14	2	4	1	-	-	8	2	4	-
-	2	-	16	10	10	8	2	1	1	1	-	-	3	-	-	-
-	6	-	6	-	1	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-
197	248	271	3002	69	1470	50	287	4	647	7	22	-	536	8	40	-
15	19	29	483	91	158	26	57	7	160	33	3	-	83	24	22	1
6	3	2	72	4	28	1	22	1	13	1	3	-	4	-	2	1
2	10	4	101	7	41	2	25	1	18	3	9	1	6	-	2	-
-	-	-	9	-	7	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
97	103	91	1593	40	952	35	91	1	323	2	12	-	199	2	16	-
-	1	1	12	-	-	-	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	2	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
402	471	444	7018	356	3611	193	904	52	1394	66	72	4	945	39	92	2

at nogen Smitte kunde paavises. Fra Modums Distrikt opgives af 46 Tilfælde 26 at være behandlet paa Eker, 16 paa Modum og 4 i Sigdal; Smitten antages importeret fra Drammen. Fra Modum anføres i 16 Tilfælde Smitten at kunne forfølges fra Individ til Individ. Fra Hallingdals Distrikt omtales et enestaaende Tilfælde i Næsby, hos en Person, der 22de Oktober forlod sit Hjemsted i vestre Aker, hvor Sygdommen herskede og blev syg 2den Januar, da de første Febersymptomer udbrød. I Sandsværs Distrikt herskede der paa en Gaard i Sandsvær en liden Epidemi (6 Angrebne) uden paaviselig Smitte. Til Kongsberg blev Sygdommen importeret fra Drammen i Mai til Distriktslægens Hus, hvor i

Oplysninger om Typhoidfeberepidemien i Drammen i 1878.

	De Syges Alder fra																		Voxne med ubekjendt Alder.		Sum.	
	1—5 Aar.		5—10 Aar.		10—15 Aar.		15—20 Aar.		20—30 Aar.		30—40 Aar.		40—50 Aar.		50—60 Aar.		60—70 Aar.		70—80 Aar.					
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
Anmeldte Syge	11	14	31	24	23	19	12	18	40	58	35	23	11	14	8	6	1	2	-	3	7	8	179	189
Let Angrebne	7	11	18	15	15	11	7	12	20	34	17	13	8	9	5	5	-	1	-	3	6	4	103	118
Stærkere Angrebne	4	3	13	9	8	7	3	1	13	12	11	9	2	2	3	1	1	1	-	-	1	4	59	49
Døde	1	-	4	2	3	2	3	1	8	4	2	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	21	12
Deraf i 1ste Uge	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
— - 2den —	-	-	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	5
— - 3die —	-	-	2	-	1	-	-	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	2
— - 4de —	-	-	-	-	-	-	1	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1
— - 5te —	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-
— - 6te —	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Sekundær Dødsaarsag eller Complikation:																								
Meningit	[1])1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Noma	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Parotit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Bronchit	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Lungebetænd. og Pneumothorax	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tarmblødning	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Perforation	-	-	-	-	-	[2])1	[3])1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1

[1]) Typhusdiagnosen tvivlsom; staar paa Dødsanmeldelsen ogsaa Meningit. tuberc. [2]) Eneste Obduktion (Perfor. proc. vermiform.).
[3]) Diphtheritis oris.

Løbet af 3 Maaneder foruden han selv af hans Husstand 9 Personer angrebes og 1 døde; senere viste den sig blot enkeltvis uden at ytre synderlig Smitsomhed; den havde ingen synderlig Indflydelse paa Dødeligheden. Foruden de opførte Tilfælde omtales af en Læge 5 Tilfælde af simpel Feber (1 i Juli, 3 i August og 1 i September) med Præg af Typhoidfeber. Af de fra Rollag opgivne Tilfælde optraadte 1 som Fortsættelse af Epidemien i 1877 paa Fjøslien i Rollag; — de 3 andre Tilfælde optraadte paa en Gaard (Kjøntvedt) i Nore; 2 Søstre, der kort forud havde været i Drammen, men, saavidt kjendes, ikke i Berørelse med Syge, angrebes samtidig og strax efter en dem opvartende Broder.

Epidemisk Cerebrospinalmeningit. De 2 behandlede dødelige Tilfælde ere anmeldte af den i Krødsherred praktiserende Læge.

Om **Barselfeber** anføres af Landfysikus Blich, at den ikke havde nogen epidemisk eller kontagiøs Karakter.

De fra Landfysikatet opgivne Tilfælde af **Børnekopper** tilhøre alle Drammen: 4 paa Strømsø og 1 paa Tangen. Sygdommen syntes importeret ved en Sømand, som et Par Maaneder forud havde været i England, og samtlige Tilfælde kunde forfølges fra dette første; den var i det Hele let og havde Formen af Varioloider. Den sædvanlige Isolation og Desinfektion var paabudt af Sundhedskommissionen, men syntes ikke strengt overholdt, hvorfor de senest Angrebne strax bleve indlagte paa Lazaretet.

Vandkopper anføres fra Drammen at have havt størst Udbredning i sidste Halvdel af Aaret. Fra Landdistrikterne anmeldtes enkelte Tilfælde.

Skarlagensfeberen var fremdeles i Aftagende og viste sig hovedsagelig i Landfysikatets Landdistrikter og i Ringerikes Distrikt. Landfysikus anfører, at Sygdommen endnu i 1878 var almindelig i Landdistriktet, og at der anmeldtes 15 Tilfælde (4 Dødsfald) i Røken og 11 Tilfælde i Hurum. I sidstnævnte Herred begyndte i September en Epidemi paa «Glasværket»; den antages at have angrebet alle Børn der og langs Bogestranden. Smitten bragtes op i Kirkebygden, hvor den dog ikke fik videre Udbredelse. Sygdommen var i nogle Tilfælde ledsaget af Svælgdiphtherit, men forøvrig ganske godartet og, saavidt vides, døde kun et Barn. Kun faa af de angrebne kom under Behandling. Inden Ringerikes Distrikt optraadte den paa flere Steder, men fik ikke nogen almindelig Udbredelse. Ved øvre Ende af Spirilen — Aadalen — forekom i Aarets Begyndelse nogle enkelte lette Tilfælde, saa Lægehjelp ikke altid blev benyttet. De 2 fra Hallingdals Distrikt anmeldte Tilfælde optraadte i Hol. 3 Tilfælde kjendes fra Kongsberg og 2 fra Drammen.

Mæslinger optraadte med en Del Tilfælde i de første 3—4 Maaneder som Rester af foregaaende Aars udbredte Epidemi. I Drammen kjendes 11 Tilfælde. Fra Buskeruds Landfysikats Landdistrikter er der anmeldt 112 Tilfælde med 5 Dødsfald i Lier, 3 Tilfælde i Røken, 10 i Hurum. I Hole i Ringerikes Distrikt antages Sygdommen at have havt større

Veneriske Sygdomme

Sygdom.	Tilsammen behandlede.	Af de behandlede Tilfælde vare af				Opgivet Sygdomsform for Syphilis					Antal anmeldende Læger.
		Mandkjøn.		Kvindekjøn.							
		Børn.	Voxne.	Børn.	Voxne.	primær.	tertiær.	hereditær.	konstitutionel.	Recidiv.	
Syphilis.....	95	5	51	7	26	20	4	7	61	2	17
Gonorrhoe, Urethrit..	124	-	118	-	6	-	-	-	-	-	13

[1]) Kvindekjøn: 2 under et Aar gl. og 1 mellem 1—5 Aar.

Udbredning end kommet til Lægens Kundskab. I Modums Distrikt viste der sig kun spredte Tilfælde paa Eker, derimod paa Modum hyppigere i de første Maaneder af Aaret. Fra Rollags Distrikt omtales i Rollag 2 Tilfælde antagelig af Mæslinger efter Smitte fra Lyngdal; et endte dødelig.

Kighoste, som allerede i Slutningen af 1877 var begyndt at blive mere almindelig i Drammen, vedvarede i Begyndelsen af Aaret, dog stedse aftagende indtil Mai Maaned, hvorefter den blev sjeldnere. 129 Tilfælde kom under Behandling paa Bragernæs, 67 paa Strømsø, 20 paa Tangen; 9 Dødsfald, samtlige hos Børn under 5 Aar. I Landfysikatets Landdistrikter er der af Rodeforstanderne anmeldt 174 Tilfælde (27 for Lier, 54 for Røken, 93 for Hurum) med 2 Dødsfald hos Børn under 5 Aar. I Ringerikes Distrikt omtales den som meget udbredt i den første Halvdel af Aaret og bidrog meget til at forøge Sygeligheden blandt Børn. En stor Del Angrebne kom ikke til Lægebehandling. Den var i det Hele meget ondartet, idet alvorlige Lungesygdomme sluttede sig til, og hvor Døden indtraadte, var det gjennem disse. Fra Hole omtales en 15 Maaneder gammel kraftig og velnæret Gut, som døde asfyktisk under en Hosteparoxysme; han havde et Aar før allerede en Gang gjennemgaaet Sygdommen.

Diphtherisk Svælgbetændelse optraadte epidemisk paa et begrændset Strøg i Norderhov; paa et Sted angrebes 5 Personer. De fra Rollags Distrikt anmeldte Tilfælde optraadte spredt og vare milde.

Akute katarrhalske Tilfælde. Af akut Bronchit opgives 636 Tilfælde (fra Drammen savnes Opgaver), hvoraf 211 hos Mænd (deraf 76 under 15 Aar) og 174 hos Kvinder (deraf 92 under 15 Aar) — samt 69 Dødsfald.

Lungebetændelse var i 1878 almindeligere i Drammen end de to foregaaende Aar. Landfysikus beretter, at der fra Landdistrikterne ere

udenfor Sygehus.

Kjendte Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne.											
	1		2		3		4		5		6	
	Landfysikatet.		Ringerike.		Modum.		Hallingdal.		Sandsvær.		Rollag.	
	Beh.	Kjendte Dødsf.	Beh.	Kjendte Dødsf.	Beh.	Kjendte Dødsf.	Beh.	Kjendte Dødsf.	Beh.	Kjendte Dødsf.	Beh.	Kjendte Dødsf.
[1]) 3	68	2	5	-	16	1	1	-	1	-	4	-
-	110	-	4	-	9	-	-	-	-	-	1	-

anmeldte 28 fra Røken, 15 fra Lier og 8 fra Hurum. Dødelighedsforholdet i Amtet udgjorde blandt Behandlede 10.9 pCt.

Epidemisk Brystrheumatisme forekom almindelig i August og September i Eker og omtales som meget hyppig i Aarets Løb fra Modum. Sygdommen optraadte paa sidstnævnte Sted i et temmelig begrændset Strøg. Varigheden overskred sjelden en Uge. Et Sted angrebes samtidig Mand og Kone. Fra Kongsberg opgives 43 Tilfælde, 20 i August og 23 i September (33 Mænd, 10 Kvinder, 2 under og 41 over 15 Aar gammel).

Akut Diarrhoe skal i Juli have været temmelig hyppig enkelte Steder i Hallingdals Distrikt og have angrebet flere i samme Hus.

Af **katarrhalsk Gulsot** forekom paa Modum i en kort Tid usædvanlig mange Tilfælde langs Sigmoa.

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde vil sees af ovenstaaende Tabel.

Af 57 Tilfælde inden Landfysikatet kan 38 sees at tilhøre Drammen. Fra Rollags Distrikt omtales 6 angrebne paa en Gaard i Nore, hvoraf fire kom til Behandling; de smittedes fra en Pige, der tidligere var behandlet paa Amtssygehuset og senere afreist til Amerika; hun havde en Tid opholdt sig hos sin gifte Søster, hvor Distriktslægen under et tilfældigt Besøg blev konsuleret. Konen og 2 Børn havde da Symptomer, og et Aaret forud afdødt Barn antages ogsaa at have havt Sygdommen, hvilket med Sikkerhed kunde vides om Svigermoderen og en voxen Svigerinde, som imidlertid da vare friske. Konens Svigerfader kom senere paa Aaret under Behandling for sekundære Lidelser.

Til Oplysning om de af Lægerne behandlede væsentlig **kroniske Sygdomme** hidsættes følgende Tabel:

Liste over kroniske Sygdomme.

	Behandlede.	Deraf Døde.	Behandlede for hvilke er opgivet Kjøn og Alder.				Antal af anmeldende Læger.	Ialt opgivne.		Fordeling paa Lægedistrikterne.											
			Mandkj.		Kvindekj.					1		2		3		4		5		6	
			Børn.	Voxne.	Børn.	Voxne.		Tilfælde.	Dødsfald.	Landfysikatet.		Ringerike.		Modum.		Hallingdal.		Sandsvær.		Rollag.	
										Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.
Kronisk Rheumatisme	399	-	-	206	2	151	15	399	-	21	-	97	-	216	-	3	-	62	-	-	-
Fnat	58	-	9	12	13	16	9	58	-	40	-	-	-	15	-	3	-	-	-	-	-
Skurv	18	-	7	3	4	1	7	18	-	2	-	2	-	3	-	10	-	1	-	-	-
Kjertelsyge	417	1	156	28	167	36	19	424	8	180	2	33	2	185	3	18	-	1	1	7	-
Rachit	51	4	31	-	19	-	16	53	6	19	3	9	2	9	-	10	1	6	-	-	-
Simpel Meningit	11	6	4	2	3	1	6	30	25	19	19	4	3	5	3	-	-	2	-	-	-
Tuberkuløs Meningit	15	11	4	1	6	-	8	23	19	1	-	4	4	14	11	-	-	3	3	1	1
Svindsot	313	72	21	126	5	137	22	414	173	218	80	40	20	109	50	14	6	23	13	10	4
Kræft	74	38	-	37	-	37	18	95	59	43	21	9	5	23	17	6	3	8	8	6	5
Vatersot og Morbus Brighti	121	26	2	55	1	55	20	147	[1])52	75	27	18	7	34	9	5	1	12	8	3	-
Blegsot og Anæmi	987		6	8	143	817	22	987	-	476	-	70	-	394	-	15	-	25	-	7	-
Menstruationsuordener	140	-	-	-	-	134	16	140	-	79	-	21	-	23	-	7	-	3	-	7	-
Kardialgi, kronisk Gastrit og Dyspepsi	1267	4	37	504	40	611	22	1270	[2]) 7	521	2	200	5	373	-	13	-	123	-	40	-
Ormesygdomme	135	-	49	1	63	5	11	135	-	40	-	13	-	65	-	6	-	11	-	-	-
Drankersygdomme	14	-	-	12	-	1	8	15	1	9	-	3	-	1	-	2	-	-	1	-	-

[1]) Vatersot 10, Morbus Brighti 42. [2]) Gastritis chronica 7.

Kjendte Tilfælde og Dødsfald af kroniske Sygdomme i Drammens By vil sees af følgende Tabel:

Sygdom.	Opgivne Tilfælde.	Opgivne Dødsfald.
Fnat	8	-
Skurv	1	-
Kjertelsyge	(85)	2
Rachit	(9)	3
Hjernebetændelse	-	17
Svindsot	-	49
Kræft	-	16
Vatersot og Morbus Brighti	-	12
Blegsot	264	-
Kronisk Gastrit	267	2
Drankersygdom	7	-

Kjertelsyge omtales fra Hallingdals Distrikt at være i Tiltagende, hvortil for dette Aars Vedkommende den mislige Afgrøde antoges ikke at have været uden Indflydelse. Fra Rollag omtales Kjertelsyge, Tuberkulose, Kræft og Blegsot som ikke sjelden.

Svindsot. Forholdet mellem opgivne Dødsfald af Svindsot og samtlige ved Sygdom foraarsagede Dødsfald m. V. vil sees af følgende Tabel (se næste Side).

Fra Landfysikatet anføres, at Antallet af Behandlede er efter Lægernes Opgave usikkert, da de Syge ofte skifte Læge, og Enkelte saaledes kunne figurere paa samtlige Lægers Sygelister; mange Syge, navnlig i Landdistrikterne, konsulere enten slet ikke Læge, i den Tanke, at Sygdommen er uhelbredelig, eller benytte Hjelp fra en eller anden Kvaksalver, der ved at benytte sig af Almuens Uvidenhed til at sætte sig i Anseelse som Underdoktor. En Læge anfører, at af 21 nye Tilfælde skyldes de fleste Arvelighed. Angaaende Aarsagsforholdene angives videre fra Ringerikes Distrikt, at af 10 Tilfælde var hos 3 Arvelighed i Familien, hos 2 unge Kvinder var en langvarig upaaagtet Chlorose den sandsynlige Aarsag, hos de øvrige 5 var den ukjendt. I Rollags Distrikt synes Tuberculose ligesom Sindssygdomme at have forekommet mere end almindelig hyppig.

Sjeldnere Tilfælde. Fra Hallingdals Distrikt omtales et Tilfælde af Osteomalaci efter Fødsel.

Af akute **Forgiftningstilfælde** omtales fra Rollags Distrikt flere paa en Gaard i Nore; Gammelost og The mistænktes, uden at noget sikkert kunde oplyses.

Af **Sindssygdom** opgives 2 Dødsfald, et fra Landfysikatet og et fra Sandsværs Distrikt.

Døde af Svindsot.

Lægedistrikt.	Opgivne Dødsaarsager				Forhold i pCt.	
	ialt.	af Svindsot.	af epidemiske Sygdomme.	af andre Sygdomme.	til samtlige opgivne Dødsaarsager.	til Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme.
Landfysikatet	552	80	193	359	14.5	22.3
Drammen	378	49	150	228	12.9	21.5
Landdistriktet	174	31	43	131	17.8	23.7
Ringerike	175	20	52	123	11.4	16.3
Hønefos	16	1	6	10	6.3	10.0
Landdistriktet	159	19	46	113	11.9	16.8
Modum	269	50	66	203	18.6	24.6
Hallingdal	20	6	4	16	30.0	37.5
Sandsvær	149	13	39	110	8.7	11.8
Kongsberg	117	11	33	84	9.4	13.1
Landdistriktet	32	2	6	26	6.5	7.7
Rollag	20	4	2	18	20.0	22.2
Buskeruds Amt	1 185	173	356	829	14.6	20.9
Deraf: Byerne	511	61	189	322	11.9	18.9
— Landdistriktet	674	112	167	507	16.6	22.1

For Amtskommunens Regning forpleiedes 118 Sindssyge, hvoraf 23 paa Asyler; af de i Hjemmet forpleiede vare 10 hjemmehørende i Landfysikatet, 19 i Ringerikes, 30 i Modums, 19 i Hallingdals, 17 i Sandsværs Distrikter.

Af **obstetriciske Operationer** udførtes af Læger: 18 Tangforløsninger, 7 Vendinger, 1 Udtrækning ved Bækkenendefødsel samt 5 Efterbyrdsoperationer, hvilke Operationers Indikationer og Udfald vil sees af følgende Tabel (se næste Side).

Endvidere udførtes af Læger: 2 Perforationer: a) i 1 Tilfælde efter forgjæves Tangforsøg ved Bækkensneverhed hos en Fødende, tidligere forløst en Gang ved Tang med dødt Foster; Konen døde 3die Døgn af Peritonit. b) IVpara (de tre foregaaende Fødsler ved Naturens Hjelp, forraadnede Fostre) med rachitisk Bækkensneverhed og stærkt hængende Underliv; Konen afkræftet ved 2 Døgns Fødselsarbeide, Fosterhovedet omtrent 1 Døgn i øverste Aabning; efter forgjæves Tang gjordes Perforation med Kephalotripsi; da den ene Tangarm af det forøvrig nye Instrument gik itu, gjordes Vending af Jordemoderen; Døden indtraadte Dagen efter under tiltagende Afkræftelse.

1 Exvisceration ved betydelig Bækkenforsnevring og usædvanlig stort afdøet Foster; efter forgjæves Tangforsøg (Tanglaasen gik itu) gjordes Vending med stort Besvær; da Extraction fremdeles var umulig, exviscereredes

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.						Vending.						Udtrækning ved Bækkenendefødsel.						Efterbyrds-Operation.		
	Mødre.			Børn.			Mødre.			Børn.			Mødre.			Børn.			Mødre.		
	lev.	død.	uopg. Udf.	lev.	død.	uopg. Udf.	lev.	død.	uopg. Udf.	lev.	død.	uopg. Udf.	lev.	død.	uopg. Udf.	lev.	død.	uopg. Udf.	lev.	død.	uopg. Udf.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	9	[1] 1	1	10	1	-	[3] 1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe (Tvillingfødsel)	-	[2] 1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	[2] (1)	-	-	1	-	-	-	-
Blødning og Placenta prævia	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjævt Hovedleie	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	-	-	3	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fremfald af Navlesnor	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Halsleie (1ste Tvilling)	-	-	-	-	-	-	[3] (1)	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbageholdelse af Efterbyrden	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		-	-	-	1	-	1
Timeglassammentrækn. af Livmoderen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	[1] 1	-
Uopgiven Indikation	3	-	-	3	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Tilsammen	15	2	1	16	2	-	5	-	1	3	4	-	-	(1)	-	-	1	-	1	1	3
	18			18			6			7			(1)			1			5		

[1]) Dødsaarsag: Barselfeber. [2]) 1ste Tvilling, ved Udtrækning, døde; 2den Tvilling, forløst ved Tang, ilive. Moderen døde 8de Dag under Behandling af Kvaksalver. Dødsaarsagen kjendes ikke. [3]) Tvillingfødsel.

Truncus og tilslut Hovedet. Operationen varede 6 Timer. Den Fødende kom sig; hun havde været 3 Timer i dyb Chloroformnarcose.

1 Partus præmaturus artificialis ved Bækkensneverhed hos en Fødende, som tidligere var forløst en Gang paa samme Maade; Konen vel, men Barnet dødfødt og ikke levedygtigt.

Ialt 35 obstetriciske Operationer, hvoraf 20 i Landfysikatet, 3 i Ringerikes, 8 i Modums, 1 i Hallingdals, 2 i Sandsværs og 1 i Rollags Distrikt.

Af Lægerne omtales 1 Kvinde død uforløst, efter forgjæves Tang- og Perforationsforsøg; det var en dvergagtig, spedlemmet, 39aarig, 6te Gang Fødende, som første Gang var forløst ved Tang og Perforation og de sidste fire Gange havde havt naturlig Fødsel (ved disse vare de tre Fostre levende, og et dødfødt, ufuldbaaret).

Af Misfostre omtales fra Modum 1 Anencephalus.

Om Fødselshjelpen i Buskeruds Landfysikat anfører Landfysikus, at der af 1 317 Fødsler inden Landfysikatet (hvoraf 874 i Drammen) er benyttet Jordemoderhjelp ved 1 166, heri dog medregnet 70 Fødsler udenfor Landfysikatet, hvilke er medtagne i følgende Uddrag af Landfysikus's Beretning; af Fødslerne vare:

Issefødsel	1 118
Ansigtsfødsel	9
Rumpefødsel	11
Fodfødsel	8
Tverleie	10
Aborter eller utidige Fødsler	28
Tvillingfødsler	22 Par.

Foruden Leiefeilene anfører Jordemødrene:

Blødning hos	11	Fødende (hos 4 før og hos 7 efter Fødselen),
Fremfald af Navlesnor hos	6	—
Krampeslag hos	3	—
Bækkensneverhed hos	2	—

Vending udførtes 12 Gange, fire ved Tverleie, en ved Blødning fra Placenta prævia og en ved Fremfald af Navlesnoren.

Læge tilkaldtes 23 Gange, i hvilke Tilfælde udførtes 14 Tangforløsninger[1]) og 1 kunstig Fremkaldelse af fortidlig Fødsel.

Af de Fødende døde 9 (fem af Barselfeber, en af Parametrit, en af Krampeslag, en nogle Timer efter Forløsning ved Tang og Vending og en af Tæring). Som syge i Barselsengen omtales 8 (fire af Barselfeber, tre af Parametrit og en af Blødning).

Af Børnene døde 8 i de første Døgn og 51 vare dødfødte; af disse sidste vare 29 ufuldbaarne, 10 vare raadne; 6 vare døde efter Vending og 3 under Tangextraktion; 3 døde paa Grund af Blødning ved forliggende

[1]) Altsaa 4 udenfor Distriktet.

Moderkage og 3 paa Grund af Fremfald eller Omslyngning af Navlesnoren.

Fra Modums Distrikt anføres 7 Jordemødre at have bistaaet ved 405 Fødsler; deraf vare:

Issefødsel	377
Ansigtsfødsel	3
Rumpefødsel	11
Fodfødsel	2
Tverleie	6
Tvillingfødsel	6.

I Sigdals Hovedsogn benyttes Jordemoderen meget, — i Annexerne derimod mest Hjelpekoner.

I Rollags Distrikt tilkaldes Jordemødrene efter Forholdene i ikke ringe Udstrækning.

Antallet af **Fødte** og **Døde** vil sees af følgende Tabel, der er et Uddrag af Presternes til det statistiske Centralbureau indsendte Lister over Døbte og Begravede:

Lægedistrikt.	Fødte.	Døde			Dødfødte [1]).	Omkomne	
		ialt.	i 1ste Døgn [1]).	paa Barselseng.		ved ulykkelige Hændelser.	ved Selvmord.
Landfysikatet	1 169	585	6	10	47	25	1
Drammen	738	383	5	8	35	13	1
Holmsbo	28	9	-	1	2	-	-
Landdistriktet	403	193	1	1	10	12	-
Ringerike	419	242	2	3	16	5	2
Hønefos	32	21	-	-	-	-	-
Landdistriktet	387	221	2	3	16	5	2
Modum	745	353	6	3	21	11	2
Næs	256	91	4	-	9	3	-
Aal	158	72		1		1	-
Sandsvær	343	181	1	3	11	7	-
Kongsberg	148	91	1	2	4	2	-
Landdistriktet	195	90	-	1	7	5	-
Rollag	137	73	2	1	13	2	-
Buskeruds Amt	3 227	1 597	21	21	117	54	5
Deraf: Byerne	946	504	6	11	41	15	1
— Landdistriktet	2 281	1 093	15	10	76	39	4

[1]) Efter Dødfødteanmeldelserne.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1 630 Fødte over Døde og Forholdet mellem hine og disse = 100: 49.5

I Lægernes Dødslister indeholdes Dødsaarsagen for 25 Dødsfald paa Barselseng, nemlig: Barselfeber for 17, Barselkrampe for 2 og Peritonit for 1; 3 Kvinder døde efter eller under besværlig Forløsning (en uforløst) og 2 andre senere i Barselsengen, uden nærmere Angivelse af Aarsagen.

Lægerne opgive Dødsaarsagen for 1 185 eller 77.1 pCt. af samtlige ved Sygdom foraarsagede Dødsfald (1 537).

De hyppigst opgivne **Dødsaarsager** vare:

Dødsaarsag.	Ialt.	Deraf i	
		Bydistrikterne.	Landdistrikterne.
Svindsot	173	61	112
Alderdomssvaghed	121	17	104
Lungebetændelse	91	40	51
Hjernebetændelse, tuberkuløs Meningit og Kramper i Børnealderen	85	45	40
Akut Bronchit	69	51	18
Kræft	59	21	38
Kronisk Bronchit	52	28	24
Vatersot og Morbus Brighti	52	16	36
Typhoidfeber	50	37	13
Medfødt Svaghed	44	32	12

Veirliget. Vinteren var i det Hele mild, og Vaaren kom tidlig. Sommeren med jevnlig Nedbør, men i den sidste Del tør og gunstig for Aarsvexten; Høstudbyttet godt; selv i de høiest liggende Dele af Rollags Distrikt (Dagali) avledes moden Byg.

Levemaade og hygiæniske Forhold. Fra Landfysikatet og Ringerikes Distrikt omtales Forholdene som før. Fra Aadalen (i sidstnævnte Lægedistrikt) omtales Sædelighedstilstanden som god; Misbrug af stærke Drikke er ikke almindelig; det mindre Afvirke paa Trælast, der er Distriktets Hovednæringskilde, har gjort det ofte trangt for Løsarbeideren og den mindre Gaardbruger. Fra Modums Distrikt anføres det, at Levemaaden, Klæder og Boliger i det Hele ere noksaa gode; dog drikkes der formeget Kaffe — 3—4 Gange daglig store Portioner; Drikfældigheden aftager, hovedsagelig som Følge af de slette Tider, dog ogsaa fordi Antallet af Udskjænkningssteder er meget indskrænket; Øl er den Drik, som almindelig nydes; noget Udskjænkningssted af Brændevin findes ikke paa Eker og — som det af Distriktslægen antages — heller ikke i Distriktets to andre Herreder. Fra Sigdal skildres Forholdene som gode. Fra Hallingdals Distrikt skildrer Distriktslægen de hygiæniske Forholde som ret gode; Næringsmidlerne vare dog i dette Aar af mindre god Beskaffenhed; saa

stor Import af Korn skal aldrig have fundet Sted. Beklædningen er i Regelen god, om end Dragten for Kvindernes Vedkommende er uhensigtsmæssig; en Forandring i saa Henseende blev paabegyndt af Enkelte — ifølge Overenskomst i Sundhedskommissionen —, men de formaaede ikke at overvinde Sædvanens seige Modstand. De knappe Tider i Forbindelse med den stegne Pris har lagt Baand paa Brændevinsforbruget; til Barselkoner skaffes det dog under alle Omstændigheder tilveie. I Anledning af den sjeldne Optræden af Blodmangel og Blegsot anfører Cand. med. A. Løberg i sin Medicinalberetning for dette Aar Følgende: «At udlede Aarsagen til dette Forhold udelukkende af de klimatiske Forholde finder jeg ikke rimeligt; de atmosfæriske Forholde tør maaske være gunstigere i en Fjelddal som Hallingdal end over Fladbygderne, men dette kan dog neppe være Tilfældet i den Grad, at ovennævnte Forhold deraf alene kan forklares. Jeg har søgt Grunden i to Omstændigheder: for det Første lever hele Befolkningen i 3 Maaneder af Aaret paa Sæteren og færdes da under de bedst mulige hygiæniske og diætetiske Vilkaar; og for det andet: — og dette tør være den vægtigste Aarsag, thi overdreven Kaffedrikning og usund Diæt i det Hele er her ligesaa almindelig som andetsteds — Hallingstuen med dens eneste Værelse, dens Spærreloft og Peis er Høst, Vinter og Vaar et Opholdssted, der i hygiænisk Henseende staar ikke lidet over de over Fladbygderne benyttede lave og usunde Lokaler. Enhver, der udover Morgensiden har havt Anledning til at anstille en Sammenligning i denne Henseende, vil ikke være i Tvivl, om hvilken Bygningsmaade bærer Prisen i hygiænisk Henseende. Saameget mere at beklage er det, at ogsaa i Hallingdalen Lyst til Efterabelse og mere kneben Adgang til Brændsel begynder at fortrænge Hallingstuen med dens Peis og sætte lave panelede Værelser med Kogeovn i dens Sted. Er Hallingstuen i sin Helhed hensigtsmæssig, saa kan det Modsatte med fuld Føie siges om et enkelt Stykke af dens Bohave — de korte Senge: Jeg havde i Løbet af 2½ Maaned Anledning til at se 3 Tilfælde af betydelig Contractur af Knæleddene, som, udviklet under kroniske nu afløbne Sygdomme, fremdeles fængslede Patienten til Sengen, og saavidt jeg kunde opdage, ingen anden lokal Aarsag havde end en gjennem lang Tid fortsat sammenkrøben Stilling i den altfor korte Seng. En Antydning fra Sundhedskommissionens Side om Hensigtsmæssigheden af en Forandring i dette uheldige Forhold turde maaske være paa rette Sted». Fra Rollags Distrikt anføres, at der spores Fremgang til hensigtsmæssigere og rensligere Brødbagning; saaledes er der i Rollag oprettet et Aktiebageri og en tidsmæssig Mølle. Angaaende Klædedragten anføres, at Underbenklæder endnu vistnok kun bruges af faa af det kvindelige Kjøn, hvori de ikke sjeldne Menstruationsuordener og Uterinlidelser ofte har sin Grund; den varme Hovedbedækning aflægges hverken Dag eller Nat. Kaffe og tildels Tobak misbruges; de flere Dage varende Brylluper og Begravelser befordrer Misbrugen af Spirituosa, der er af sletteste Kvalitet. Sædeligheden staar lavt paa Grund af Natteløberiet.

Kvaksalvere. Fra Landfysikatet bemærkes, at Landalmuen enten slet ikke søger Lægebehandling for Svindsot eller snarere benytter Hjelp fra en eller anden Kvaksalver, der ved at benytte sig af Folks Uvidenhed til at sætte sig i Anseelse som Underdoktor. I Holmsbo og Hurum praktiserer en uexamineret dansk Pharmaceut. I Rollags Distrikt findes der mange Aareladere og Kopsættere, og endnu nogle Folk med Ry for at kunne spjælke afbrukne Lemmer. En Bonde fra Opdal, som nylig havde ligget paa Namdalens Sygehus for Ischias og paa Hjemreisen ogsaa i Christiania konsulerede Læge, henvendte sig i Drammen til en Kvaksalver, der forordnede en stærkt tjærelugtende og smagende Mixtur og en Pude, hvori Kobber- og Zinktraad (antagelig værd 1 Kr.) i Cardia; af Mixturen forbrugtes ca. 1 Pot (1 Spiseske 3 Gange daglig), hvorefter Svien i Cardia med Ildebefindende, der varede i længere Tid; et udbrydende Udslet skyldtes maaske ogsaa Kuren. Honoraret var 28 Kroner.

Fattigsygepleien. Af fattige Syge opgives behandlede:

i Landfysikatet	1 080	(i Drammen 894)
- Ringerikes Distrikt	399	
- Modums —	837	
- Hallingdals —	69	
- Sandsværs —	381	(- Kongsberg 315)
- Rollags —	55	
Tilsammen	2 821.	

Ved **Kongsberg Sølvværk** behandledes 527 Syge, hvoraf 6 døde.

I **Sundhedskommissionerne** afholdtes følgende Antal Møder: i Landfysikatet 16 (tretten i Drammen og et i hvert af Herrederne Lier, Røken, Hurum); i Ringerikes Distrikt 4 (et i Hønefos, to i Hole og et i Aadalen); i Modums Distrikt 3 (et i Eker, to i Modum); i Hallingdals Distrikt: intet; i Sandsværs Distrikt 1 (i Kongsberg); i Rollags Distrikt 3 (to i Rollag, et i Nore). Foruden de almindelige Forhandlingsgjenstande — som Sygelighed, Dødelighed og sanitære Forholdsregler — sees der i Drammen at være fremlagt nyt Udkast til Sygehus samt foredraget Cirkulæret fra Justits-Departementet om Salg og Udbredelse af giftige Næringsmidler, Beklædningsstoffe og a. l.; i Modums Distrikt: om Forsigtighed ligeoverfor arsenikholdige Gjenstande, — i Sigdal bemærker Ordføreren, at han har benyttet Anledningen ved Vaccinationsmøderne til at give Mødrene Veiledning i Børnepleien; i Kongsberg: Justits-Departementets Skrivelse af 30te Oktober 1878 om Tillæg til Sundhedsforskrifterne vedrørende skadelige Næringsmidler, — samt om Vandledningens Forlængelse; i Rollags Distrikt: Blodomløbet og Aandedrættet, Loven af 16de Mai 1860.

De **Vaccineredes** Antal udgjorde:

i Landfysikatet	962
- Ringerikes Distrikt	330
- Modums —	622

i Hallingdals — 232
- Sandsværs — 164
- Rollags — 208

Tilsammen 2 518.

Af **retsmedicinske Forretninger** udførtes 6 over Døde og 15 over Levende og 3 i anden Anledning, tilsammen 24, hvoraf 13 i Landfysikatet, 1 i Ringerikes, 5 i Modums, 2 i Hallingdals, 2 i Sandsværs og 1 i Rollags Distrikter.

Amtets 2 faste **Sygehuse** ere Buskeruds Amtssygehus paa Kongsberg og Drammens Bys Sygehus. I Drammens Isolationslazaret behandledes 2 Tilfælde af Børnekopper.

Badeindretninger. St. Olafs Jernbad paa Modum var besøgt af 427 Syge, hvoraf 253 Norske, 106 Svenske, 52 Danske, 8 Finlændere, 5 Russer, 2 Franske og 1 Amerikaner. De væsentligste Sygdomsgrupper vare Sygdomme i Respirationsorganerne 132, Sygdomme i Nervesystemet 132, Chlorose og Anæmi 112; med gunstigt Resultat (helbredede eller betydeligt bedrede) behandledes ca. 71 pCt.; med ugunstigt Resultat (bedrede eller uhelbredede) behandledes ca. 29 pCt. I Drammen haves en privat Indretning til kolde og varme Kar-, Styrte- og Dampbad; fra Rollag omtales 1 privat Styrtebad.

Amtet har 5 **Apotheker,** hvilke samtlige visiteredes:

Steder.	Antal Apotheker og Navn.	Personale foruden Apothekeren.			
		Provisor.	exam. Pharmaceut.	uexam. Pharmaceut.	Discipel.
Drammen	Svanen.	-	2	-	-
	Ørnen.	-	-	1	-
	Bragernæs.	-	2	-	1
Hønefos	1	-	1	-	1
Kongsberg	1	1	-	-	1

Medicinalpersonalet bestod af 26 Læger, 1 Tandlæge, 42 Jordemødre og 20 Hjelpevaccinatører, nemlig:

Lægedistrikt.	Læger.		Tandlæger.	Jordemødre.	Hjelpevaccinatører.
	Antal.	Bosted[1]).			
Landfysikatet	7	Drammen.	1	14	2
Ringerike	6	3 i Hønefos, 2 - Hole, 1 - Aadalen.	-	6	4

Medicinalpersonalet.

(Fortsættelse). Lægedistrikt.	Læger. Antal.	Læger. Bosted[1]).	Tandlæger.	Jordemødre.	Hjelpevaccinatører.
Modum	7	3 i Eker, 3 - Modum, 1 - Krødsherred.	-	8 (deraf en privat praktiserende, en Post ledig).	4
Hallingdal	1	i Næs.	-	6 (deraf en privat praktiserende).	5
Sandsvær	4	i Kongsberg.	-	5	1
Rollag	1	i Vægli.	-	3	4

[1]) Ved Distriktslægens Bosted er Herredet udhævet ved spærrede Typer.

V. Jarlsberg og Laurviks Amt.

Amtet, hvis Fladeindhold er 17.70 norske Kvadratmil (2 258 □ Kilometer), og som ved Folketællingen den 31te December 1875 havde 87 506 tilstedeværende Indbyggere, er inddelt i følgende 3 Lægedistrikter:

1. Tønsbergs Distrikt (6.047 n. □ Mil, 40 794 Indb.), indbefattende:

Kjøbstaden Tønsberg	0.012	n. □ M.,	4 913	Indb.
Ladestederne: Horten	0.019	—	5 302	—
Aasgaardstrand	0.001	—	488	—
Herrederne: Vaale	0.645	—	2 515	—
Borre	0.482	—	2 887	—
Sæm	0.808	—	5 742	—
Andebu	1.34	—	2 651	—
Stokke	0.935	—	5 097	—
Nøterø	0.430	—	5 207	—
Ramnæs	1.082	—	3 000	—
Tjømø	0.293	—	2 992	—

2. Hofs Distrikt (6.469 n. □ Mil, 18 346 Indbyggere), indbefattende:

Kjøbstaden Holmestrand	0.003 n. □ M.,	2 147	Indb.
Ladestedet Svelvik	0.004 —	1 614	—
Herrederne: Hof	1.038 —	2 109	—
Laurdal	2.08 —	2 543	—
Skoger	0.884 —	3 267	—
Strømmen	0.425 —	1 206	—
Sande	1.353 —	3 481	—
Botne	0.682 —	1 979	—

3. Laurviks Distrikt (5.169 n. □ Mil, 28 366 Indb.), indbefattende:

Kjøbstæderne: Laurvik	0.019 n. □ M.,	7 737	Indb.
Sandefjord	— —	2 307	—
Herrederne: Sandeherred	0.89 —	5 934	—
Tjølling	0.51 —	3 296	—
Hedrum	2.32 —	3 871	—
Brunlanæs	1.43 —	4 080	—
Fredriksværn	— —	1 141	—

Sundhedstilstanden var god og omtales fra flere Steder endog som usædvanlig god. At Antallet af behandlede epidemiske Sygdomstilfælde er større i indeværende Aar, skyldes hovedsagelig den hyppigere Optræden af akute katarrhalske og gastriske Sygdomme, for en mindre Del Epidemier af Lungebetændelse og Typhoidfeber. De fleste øvrige epidemiske Sygdomme ere i Aftagende, navnlig Skarlagensfeber.

Dødeligheden. Følgende Tabel giver en Oversigt over Dødelighedsforholdene. Opgaverne ere efter Uddrag af Presternes til det statistiske Centralbureau indsendte Lister over Døbte og Begravede:

Aar.	Beregnet Befolkning ved Aarets (Femaarets) Midte.	Antal Døde eller gjennemsnitlige Antal Døde.	Forhold pro mille.
1878	[1])	1 337	[1])
1877	88 479	1 466	16.59
1876	89 600	2 036	22.72
1875	88 895	1 677	18.86
1874	88 064	1 576	17.90
1871—1875	87 484	1 474	16.85
1866—1870	86 847	1 628	18.74

[1]) Opgaverne vil findes anførte i den almindelige Beretning Tabel I.

Til Oplysning om de **epidemiske Forhold** hidsættes følgende af Lægernes Opgaver sammendragne Tabel:

I Jarlsberg og Laurviks Amt

	Hele Aaret.		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.
	Behandlede.	Deraf Døde.										
Typhoidfeber	143	16	143	17	9	3	7	14	-	14	17	20
Barselfeber	34	5	34	6	1	4	3	3	-	1	4	-
Børnekopper	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	58	-	58	4	4	6	1	3	4	2	1	1
Skarlagensfeber	49	1	49	3	1	-	4	5	4	4	-	1
Rødlinger	2	-	2	-	-	-	-	-	1	1	-	-
Mæslinger	17	-	17	5	1	4	-	-	-	-	5	-
Rosen	83	2	80	6	10	7	9	5	3	8	8	3
Kighoste	27	1	27	11	10	-	-	-	1	-	1	-
Diphtherisk Svælgbet.	76	12	76	12	2	2	13	6	-	3	3	6
Strubehoste	6	3	6	-	1	2	-	1	1	-	-	-
Kusma	4	-	4	-	-	1	2	1	-	-	-	-
Akut Bronchit. Andre katarrh. Tilfælde	2646	19	2327	241	212	280	293	219	175	137	113	124
Lungebetændelse	423	60	423	33	33	51	68	78	25	19	5	12
Pleurit	113	2	109	8	5	9	14	9	10	10	11	7
Gigtfeber	79	2	79	12	3	10	9	9	8	3	4	3
Koldfeber	28	-	26	2	2	2	3	3	1	3	5	3
Diarrhoe (akut) Cholera nostras	1065	21	1065	78	58	70	74	64	77	161	182	111
Blodgang	2	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Skjørbug	6	-	6	-	-	1	-	-	-	-	1	1
Tilsammen	4862	144	4534	438	353	452	500	420	310	366	360	292

[1]) Bronchitis acuta 29, Laryngitis 2.

Typhoidfeber var tildels paa Grund af Jernbanearbeider i stærk Stigende, der kjendes 2½ Gange saa mange Tilfælde mod Aaret forud; det var især Hofs og Laurviks Distrikter, som vare Epidemiernes Hovedsæder, begge i den sidste Halvdel af Aaret. Inden Tønsbergs Distrikt sees 4 Tilfælde (3 Dødsfald) at have optraadt i Tønsberg By, 13 (1 Dødsfald) i Tønsberg Omegn, 1 Tilfælde i Sem, 6 i Borre, 6 Tilfælde (1 Dødsfald) i Horten, 4 Tilfælde i Hortens Omegn, 1 paa Tjømø. Fra Tønsberg og Omegn omtales 12 Sømænd at have medbragt Sygdommen fra Udlandet; i Tønsberg By viste sig 2 Tilfælde i August og September i en hygiænisk slet stillet Husleilighed uden paaviseligt Smitteforhold; en tredie angrebes i

anmeldte epidemiske Sygdomme.

Oktober.	November.	December.	Ialt opgivne.		Fordeling paa Lægedistrikterne.					
					1		2		3	
			Tilfælde.	Dødsfald.	Tønsberg.		Hof.		Laurvik.	
					Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.
17	11	14	146	19	35	4	55	4	56	11
4	8	-	39	10	19	4	6	4	14	2
-	-	1	1	-	-	-	-	-	1	-
7	16	9	58	-	36	-	12	-	10	-
6	10	11	49	1	20	1	5	-	24	-
-	-	-	2	-	-	-	2	-	-	-
-	2	-	19	2	10	-	8	2	1	-
9	6	6	85	4	48	2	22	2	15	-
-	1	3	29	3	1	-	28	3	-	-
12	7	10	78	14	22	2	35	9	21	3
-	-	1	8	5	-	-	5	5	3	-
-	-	-	4	-	1	-	-	-	3	-
134	183	216	2 658	[1]) 31	1 793	13	341	10	524	8
22	38	39	448	85	229	45	74	16	145	24
13	7	6	113	2	67	2	28	-	18	-
5	4	9	81	4	48	2	8	1	25	1
-	-	2	28	-	23	-	4	-	1	-
73	66	51	1 074	30	718	16	140	1	216	13
-	-	1	2	-	1	-	-	-	1	-
1	1	1	6	-	5	-	-	-	1	-
303	360	380	4 928	210	3 076	91	773	57	1 079	62

Oktober kort efter Hjemkomsten fra Drøbakskanten. Af Tilfældene i Borre vare 4 i Januar paa en Gaard, hvor Sygdommen havde vist sig i de sidste Maaneder af 1877. I det fra Tjømø anmeldte Tilfælde var Sygdommen indbragt fra Hamburg. Af det fra Hofs Distrikt opførte Antal Angrebne tilhøre 24 (1 Dødsfald) Holmestrand og Omegn, 8 (1 Dødsfald) Svelvik, 13 (2 Dødsfald) Skoger, 5 Sande og 5 Strømmens Landsogn. Fra Holmestrand og Botne omtales en mindre Epidemi — efter sandsynlig Import fra Laurvik eller Drammen at have optraadt med 11 Tilfælde blandt Jernbanearbeiderne og deres Familier — fra 30te September til 13de November, da det sidste Tilfælde blev anmeldt; Sundhedskommissionens Ordfører anfører, at der ikke

kunde findes nogen Aarsag til Sygdommens Opstaaen og Optræden udelukkende blandt Jernbanearbeiderne; de første Tilfælde vare hos 3 Jernbanearbeidere i et Hus i nordre Klev, stødende op til Bygrændsen, og en Kone, som havde tilseet de Syge; dennes Datter angrebes senere, ligesom ogsaa en anden Kone, som havde besøgt de Syge. Der oprettedes Sygehus for syge Arbeidere for Jernbaneanlæggets Regning. Fra Svelvik og Landsogn omtales Import sandsynlig fra Drammen. Efterat Sygdommen havde begyndt at optræde epidemisk i Drammen (i Slutningen af Marts), viste der sig nogle Tilfælde langs Jernbanelinien i Skoger, uden at der dog kunde paavises nogen Smitteoverførelse fra Byen i noget af Tilfældene. Fra Laurviks Distrikt anmeldes 44 Tilfælde (10 Dødsfald) fra Laurvik og Omegn, 11 Tilfælde fra Sandefjord og Omegn og 1 fra Fredriksværn. Fra Laurvik omtales en Epidemi fra August til Aarets Udgang paa Thorstrand og det tilgrændsende Strøg af Hedrum; 27 Tilfælde sees at have optraadt i Byen. I Interneringslokalet indlagdes 19 med tilsammen 202 Sygedage. Hos flere af de Syge vare Diarrhoeerne ledsaget af meget copiøse Blødninger. Af en Læge omtales Sygdommen at have begyndt paa Laurviks Glasværk, hvor der skal have været flere Typhoidfebersyge; de første Tilfælde var Mand, Kone og voxen Søn, som indsygnede omtrent samtidig; de boede i et lidet gammelt Hus, som ikke opfyldte selv de tarveligste hygiæniske Fordringer. Paa Thorstrand indsygnede 3 Stenhuggere, der arbeidede med at lægge Kjælder og Grundmur til et nyt Hus. Paa Langestrand optraadte et Tilfælde hos en Jernbanearbeider, der arbeidede i Vasvigtunnelen. I 1 Tilfælde kom en Sømand syg hjem fra Helsingør. Der anføres ikke i noget af de sidst opførte Tilfælde at være Sandsynlighed for Overførelse af direkte Smitte fra sygt Individ. Sygdommen optraadte i det Hele ondartet, og Tarmblødninger vare forholdsvis hyppige. Fra Sandefjord anføres 2 og fra Fredriksværn 1 at være komne syge hjem fra Søreise.

Af **akut Muskelrheumatisme** opgives 72 Tilfælde, alle fra Tønsbergs Distrikt, og deraf 63 i Tønsberg By; Fordelingen paa Maanederne var følgende:

Januar	10	April	5	Juli	2	Oktober	7
Februar	5	Mai	11	August	4	November	10
Marts	7	Juni	6	September	2	December	3

Af 69 vare 39 Mandkjøn (8 under og 31 over 15 Aar) og 30 Kvindekjøn (3 under og 27 over 15 Aar).

Barselfeber. I Tønsberg anføres 1 Dødsfald at være indtraadt i Slutningen af 7de Uge efter Fødselen; i dette og i tre andre ikke dødeligt endende Tilfælde under samme Læges Behandling i Landdistriktet (hvoraf de to vare meget grave Former) var der ikke Grund til at antage Smitteoverførelse ved Jordemødre, da de forekom i 4 forskjellige Jordemødres Praxis. I Tønsbergs Landdistrikt kjendes ialt 10 Tilfælde (2 Dødsfald), i Hortens

Omegn 1 Tilfælde, i Stokke 4 og paa Tjømø 3 Tilfælde (1 Dødsfald). Fra Tjømø antages Sindsbevægelse at have været foraarsagende Moment i 1 Tilfælde. I Skoger i Hofs Distrikt synes Barselfeber at have været temmelig almindelig, idet der foruden de af Læge behandlede 2 Tilfælde findes anmeldt 3 Dødsfald. Fra Holmestrand er indmeldt 1 Dødsfald. I Laurviks By sees at være indtrufne 2 Dødsfald; af behandlede Tilfælde omtales fra Laurvik og Omegn 8 (1 Dødsfald) og fra Sandefjord og Omegn 5.

Af **Børnekopper** omtales 1 alvorligt Tilfælde i Begyndelsen af December; Manden var bleven smittet fra et russisk Fartøi, hvor han havde losset Korn sammen med en russisk Matros, som nylig havde ligget i denne Sygdom.

Skarlagensfeber var sparsomt optrædende; den optraadte i Mai, til Juli med 11 Tilfælde paa Tjømø, sandsynligvis importeret fra Hvaløerne, hvormed der er livlig Samfærdsel; Formen var mild; 1 døde. Af de øvrige Tilfælde inden Tønsbergs Distrikt ere 5 anmeldte fra Tønsberg By, 3 fra Horten og 1 fra dens Omegn. De fra Hofs Distrikt anmeldte Tilfælde skriver sig fra Holmestrand og Omegn. De fra Laurviks Distrikt opførte Angrebne tilhøre Laurvik og Omegn (deraf 21 i sidste Kvartal) med Undtagelse af 1 i Sandefjord eller dens Omegn.

Af **Mæslinger** opføres 9 Tilfælde fra Tønsberg By's Landdistrikter, 1 fra Hortens Omegn. De i Hofs Distrikt kjendte Tilfælde ere anmeldte fra to i Holmestrand praktiserende Læger; 1 Dødsfald i Holmestrand og 1 i Skoger. Det ene Tilfælde i Laurviks Distrikt er anmeldt fra en af Laurviks Læger.

Kighoste optraadte med ganske spredte Tilfælde (Tønsberg Bys Landdistrikt, Svelvik, Strømmens Landsogn, Holmestrand og Omegn, Skoger), 3 Dødsfald kjendes.

Diphtherisk Svælgbetændelse var i stærk Aftagende undtagen i Hofs Distrikt. Fra Tønsberg omtales 1 Dødsfald af Paralysis; Patienten havde nogen Tid forud gjennemgaaet en diphtherisk Svælgbetændelse, hvorefter der optraadte Paralyse i Svælget; efter i 2 Dage at have faaet ned høist ubetydeligt og i 6 Dage aldeles Intet kollaberede hun og døde, efterat Fodringsforsøg var gjort. Af det opgivne Antal Tilfælde tilhøre 2 (med 1 Dødsfald) Tønsberg, 12 (1 Dødsfald) Tønsbergs Landdistrikt, 6 Horten og 1 dens Omegn, 1 Stokke. — I Hofs Distrikt sees 7 Tilfælde (1 Dødsfald) at have optraadt i og ved Holmestrand; — i Hof 28 Tilfælde med 8 Dødsfald; hvor Døden indtraf, forplantede Diphtheriten sig altid til Struben; hos en Pige paa 18 Aar udviklede sig ogsaa Lungebetændelse.

Af **Strubehoste** opgives fra Amtets Byer kun 1 Dødsfald, nemlig i Holmestrand. De øvrige Dødsfald indtraf: i Holmestrands Omegn 1, i Hofs Herred (1) 2, i Skoger 1.

Af **akut Bronchit** opføres 29 Dødsfald og 657 behandlede Tilfælde (349 Mænd, hvoraf 170 under 15 Aar, og 306 Kvinder, hvoraf 161 under 15 Aar). Af Laryngit er anmeldt 2 Dødsfald.

Veneriske Sygdomme

Sygdom.	Tilsammen behandlede.	Behandlede, for hvilke er opgivet Kjøn og Alder.				Opgivet Sygdomsform for Syphilis.		
		Mandkjøn.		Kvindekjøn.		primær.	konstitutionel.	hereditær.
		Børn.	Voxne.	Børn.	Voxne.			
Syphilis	69	16	30	7	13	12	44	13
Gonorrhoe, Urethrit	85	-	78	-	5	-	-	-

[1]) 6 (4 Mandkj., 2 Kvindekj.) opgives under 1 Aar gl.

Lungebetændelse var igjen i Stigende og Dødeligheden var stor (14.18 pCt. blandt Behandlede). Tilfældene vare saaledes fordelte inden de enkelte Distrikter: i Tønsberg 54 Tilfælde (11 Dødsfald), i Tønsberg Bys Landdistrikt 83 Tilfælde (16 Dødsfald), i Horten 44 Tilfælde (5 Dødsfald) og i dens Omegn 10 Tilfælde (2 Dødsfald), i Stokke 31 (og 9) samt paa Tjømø 7 (og 2;) — i Svelvik 8 Tilfælde, i Holmestrand og Omegn 37 Tilfælde (8 Dødsfald), i Hofs Herred 12 Tilfælde (3 Dødsfald), i Skoger 17 Tilfælde (5 Dødsfald); — i Laurvik og Omegn 86 Tilfælde (14 Dødsfald), i Sandefjord og Omegn 48 Tilfælde (8 Dødsfald), ved Fredriksværn 11 Tilfælde (2 Dødsfald).

Akut Diarrhoe. Fra Svelvik berettes, at der i Juni indtraf usædvanlig mange Tilfælde; de fleste havde nogle Timer forud spist Kalvekjød, indkjøbt hos en Slagter i Christiania og ansaa dette for Sygdomsaarsag; til Prøve spiste vedkommende Læge derefter selv nogle Mundfuld af samme Kjød og blev dygtig syg. Sagen blev anmeldt for Sundhedspolitiet i Christiania.

Af **Blodgang** anmeldtes 2 enkeltstaaende Tilfælde, 1 fra Hortens Omegn og 1 fra Laurviks Omegn.

Veneriske Sygdomme. Af Gonorrhoe er indlagt 2 Tilfælde paa Sygehus, en voxen Kvinde paa Amtssygehuset og en voxen Mand paa Carljohansværns Sygehus. — De paa Sygehusene indlagte Tilfælde af Syphilis vil sees af en i den almindelige Beretning indtagen Tabel.

Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af veneriske Sygdomme vil sees af ovenstaaende Tabel.

Fra Skoger i Hofs Distrikt opgives 11 Tilfælde, hvoraf 1 hereditær og 10 konstitutionelle; — af de sidste vare 2 lette Recidiver fra 1877 paa Konnerudværket; de 8 andre tilhørte et nyt Arnested for Sygdommen i Kobbervigdalen, hvorhen den allerede tidlig i 1877 var bleven importeret

udenfor Sygehus.

Antal anmeldende Læger.	Kjendte Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne.					
		1		2		3	
		Tønsberg.		Hof.		Laurvik.	
		Tilfælde.	Kjendte Dødsfald.	Tilfælde.	Kjendte Dødsfald.	Tilfælde.	Kjendte Dødsfald.
17	[1]) 7	34	3	17	-	18	4
15	-	40	-	7	-	38	-

ved et Fosterbarn fra Byen, medens den først observeredes af Læge i Juli 1878, hvorpaa 5 Medlemmer af en Familie indlagdes paa Tønsbergs Amtssygehus (4 af disse indlagdes senere for lette Recidiver en kort Tid paa Drammens Sygehus), medens 2 andre Personer viste tydelige Spor af, at de nylig havde gjennemgaaet Sygdommen. Senere indlagdes 3 Personer paa Drammens Sygehus efter Smitte gjennem et Diebarn og en Moder; den sidste havde paa et Besøg hos den førstnævnte syphilitiske Familie givet Die til den syphilitiske Kones Barn.

Med Hensyn til de af Lægerne behandlede væsentlig **kroniske Sygdomme** hidsættes følgende Tabel (se næste Side).

Svindsot. Følgende Tabel viser Dødsfald af Svindsot i Forhold til samtlige ved Sygdomme foraarsagede Dødsfald og til de ikke epidemiske Dødsfald (se Tabellen Side 77).

Forgiftning ved Indaanding af Terpentindampe indtraf i et Hus derved, at en Glasbeholder med ca. 60 Potter Terpentinolie gik istykker og Indholdet randt ned imellem Loftets Gulv og den underliggende Himling, hvorved den af Sagflis bestaaende mellemliggende Fyld blev mættet med Olie og fyldte de underliggende Værelser med Terpentindampe.

Sindssygdom. For Amtskommunernes Regning forpleiedes 106 Sindssyge, hvoraf 29 i Asyler; 28 vare hjemmehørende i Tønsbergs, 49 i Hofs og 29 i Laurviks Distrikter.

Af **obstetriciske Operationer** opgives udførte af Læger: 41 Tangforløsninger, 8 Gange Vending, 1 Gang Udtrækning ved Bækkenendefødsel, hvilke Operationers Indikationer og Udfald vil sees af følgende Tabel (se Tabellen Side 78).

Endvidere opgives udført 1 Perforation efter forgjæves Tangforsøg hos en 40aarig Førstefødende med trange Bækkenforholde efter 16 Timers Fødsel; udslettet Modermund, stærkt kontraheret Livmoder og ubevæge-

Kroniske Sygdomme.

	Behandlede.	Deraf Døde.	Behandlede for hvilke er opgivet Kjøn og Alder.				Antal af anmeldende Læger.	Ialt opgivne		Fordeling paa Lægedistrikterne.					
			Mandkjøn.		Kvindekjøn.					1		2		3	
										Tønsberg.		Hof.		Laurvik.	
			Børn.	Voxne.	Børn.	Voxne.		Tilfælde.	Dødsfald.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.
Kronisk Rheumatisme	326	-	3	154	4	115	17	326	-	201	-	20	-	105	-
Fnat	26	-	2	13	1	6	7	26	-	14	-	5	-	7	-
Skurv	2	-	-	-	-	1	2	2	-	1	-	1	-	-	-
Kjertelsyge	230	-	71	9	79	22	20	231	1	135	1	22	-	74	-
Rachit	38	-	21	-	15	-	9	39	1	24	1	8	-	7	-
Simpel Meningit	13	10	6	-	4	1	9	16	13	4	3	4	3	8	7
Tuberkuløs Meningit	26	21	14	-	12	-	10	30	27	15	13	7	7	8	7
Svindsot	258	60	6	116	13	101	21	298	100	169	52	52	15	77	33
Kræft	61	30	-	31	-	28	17	69	38	36	18	11	8	22	12
Vatersot og Morbus Brighti	55	6	3	23	1	23	15	68	[1] 19	29	10	14	5	25	4
Blegsot og Anæmi	951	-	53	26	157	639	20	952	1	722	1	126	-	104	-
Menstruationsuordener	87	-	-	-	-	73	14	87	-	45	-	21	-	21	-
Kardialgi, kronisk Gastrit og Dyspepsi	1 278	7	22	507	27	651	22	1281	10	781	5	262	2	238	3
Ormesygdomme	119	-	47	14	51	5	12	119	-	57	-	11	-	51	-
Drankersygdomme	14	-	-	9	-	-	7	14	-	8	-	1	-	5	-

[1]) Vatersot 9, Morbus Brighti 10.

Døde af Svindsot.

Lægedistrikt.	Opgivne Dødsaarsager				Forhold i pCt.	
	ialt.	af Svindsot.	af epidemiske Sygdomme.	af andre Sygdomme.	til samtlige opgivne Dødsaarsager.	til Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme.
Tønsberg	290	52	91	199	17.9	26.1
Tønsberg	70	9	24	46	12.9	19.6
Horten	69	17	17	52	24.6	32.7
Aasgaardstrand	(4)	-	-	(4)	-	-
Landdistrikt	147	26	50	97	17.7	26.8
Hof	154	15	57	97	9.7	15.5
Holmestrand	33	4	11	22	12.1	18.2
Svelvik	20	3	4	16	15.0	18.8
Landdistrikt	101	8	42	59	7.9	13.6
Laurvik	200	33	62	138	16.5	23.9
Laurvik	104	20	28	76	19.2	26.3
Sandefjord	30	5	11	19	16.7	26.3
Landdistrikt	66	8	23	43	12.1	18.6
Jarlsberg og Laurviks Amt	644	100	210	434	15.5	23.0
Deraf: Byerne	330	58	95	235	17.6	24.7
— Landdistriktet	314	42	115	199	13.4	21.1

ligt Fosterhoved; Extraktionen af det store fuldbaarne Drengebarn besværlig; Moderen kom sig.

Ialt 51 obstetriciske Operationer, hvoraf 15 i Tønsbergs, 8 i Hofs og 28 i Laurviks Distrikter. — Forøvrigt omtales fra Tønsbergs Distrikt en Gang Løsning af til Fundus af Livmoderen fast adhærente Hinder ved Placenta prævia lateratis; Moderen ilive.

Antallet af **Fødte** og **Døde** vil sees af følgende Sammenstilling angivet efter de af Presterne til det statistiske Centralbureau indsendte Opgaver over Døbte og Begravede (se Tabellen Side 79).

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1 599 Fødte over Døde og Forholdet mellem hine og disse = 100 : 45.5.

I Lægernes Dødslister meddeles Dødsaarsagen for 12 Barselkvinder: 10 døde af Barselfeber, 1 af Livmoderblødning og 1 af Livmoderbristning.

Lægerne have opført i sine Lister 644 eller 50.9 pCt. af samtlige ved Sygdom foraarsagede Dødsfald (1 264).

De hyppigst opgivne **Dødsaarsager** vare (se Tabellen Side 79).

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.						Vending.						Udtrækning ved Bækkenendefødsel.					
	Mødre.			Børn.			Mødre.			Børn.			Mødre.			Børn.		
	lev.	død.	uopg. Udf.	lev.	død.	uopg. Udf.	lev.	død.	uopg. Udf.	lev.	død.	uopg. Udf.	lev.	død.	uopg. Udf.	lev.	død.	uopg. Udf.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	28	[1]) 1	3	[2])32	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	(1)	1	-	-
Bækkensneverhed	2	-	[3]) 1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe	1	[1]) 1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Issefødsel med Panden fortil	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtsfødsel	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fremfald af Navlesnor	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	-	-	6	-	-	[4]) 2	[4]) 4	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og Blødning	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Livmoderbristning	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	35	2	4	39	2	-	7	1	-	2	6	-	-	-	(1)	1	-	-
	41			41			8			8			(1)			1		

[1]) Begge døde af Barselfeber. [2]) Deraf 1 anden Tvilling, første forløst ved Udtrækning. [3]) Os coccygis krummet stærkt fortil. [4]) 1 anden Tvilling.

Veirliget. Fra Hofs Distrikt omtales Vinteren som mild, Vaaren kom tidlig og efterfulgtes af en tør og varm Sommer. Høavlen var rigelig og blev godt indhjerget; Kornet var af udmærket Kvalitet.

Fødte og Døde.

Lægedistrikt.	Fødte.	Døde			Dødfødte [1]).	Omkomne	
		ialt.	i 1ste Døgn [1]).	paa Barselseng.		ved ulykkelige Hændelser.	ved Selvmord.
Tønsberg	1 310	581	7	3	50	37	4
Tønsberg	171	88	1	1	4	-	-
Horten	182	84	1	-	10	2	3
Aasgaardstrand	12	8	-	-	-	-	-
Landdistrikt	945	401	5	2	36	35	1
Hof	595	298	9	5	19	15	2
Holmestrand	73	33	1	-	4	[2]) 1	-
Svelvik	45	26	-	-	2	1	-
Landdistrikt	477	239	8	5	13	13	2
Laurvik	1 031	458	4	9	40	13	2
Laurvik	362	139	4	3	13	3	1
Sandefjord	89	33	-	-	2	2	-
Landdistrikt	580	286	-	6	25	8	1
Jarlsb. og Laurvigs Amt	2 936	1 337	20	17	109	65	8
Deraf: Byerne	934	411	7	4	35	9	4
— Landdistriktet	2 002	926	13	13	74	56	4

[1]) Efter Dødfødteanmeldelserne. [2]) Drab.

Dødsaarsager.

Dødsaarsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byerne.	Landdistrikterne.
Svindsot	100	58	42
Lungebetændelse	85	28	57
Hjernebetændelse, tuberkuløs Meningit og Kramper i Børnealderen, tilsammen	52	27	25
Alderdomssvaghed	39	22	17
Kræft	38	20	18
Diarrhoe og Cholera nostras, tilsamm.	30	21	9
Akut Bronchit	29	20	9
Hjerneslag	23	8	15
Organisk Hjertesygdom	23	14	9
Kronisk Bronchit	19	10	9
Typhoidfeber	19	13	6
Vatersot og Morbus Brighti	19	11	8

Levemaade og hygiæniske Forhold sees ikke at have undergaaet nogen Forandring.

Fattigsygepleien. Af fattige Syge opgives behandlede:

Lægedistrikt.	Antal fattige Syge.	Antal Læger.
Tønsberg	486	5
Hof	158	4
Laurvik	162	3
Tilsammen	806	

Fra Laurviks By savnes Opgave over Antallet af behandlede fattige Syge.

Sundhedskommissionerne have afholdt følgende Antal Møder: i Tønsbergs Distrikt 16 (fire i Tønsberg, to i Horten, et i Aasgaardstrand, to i Borre, tre i Stokke samt fire tilsammen i Nøtterø, Tjømø, Sem og Andebu); i Hofs Distrikt 22 (ti i Holmestrand, to i Svelvik, tre i Hof, to i Laurdal, to i Skoger samt et i hvert af Strømmens, Sande og Botne Herreder); i Laurviks Distrikt 16 (ni i Laurvik, tre i Sandefjord, et i hvert af Sandherreds og Hedrums Herreder samt to i Fredriksværn). Foruden de sædvanlige Forhandlingsgjenstande omtales fra Tønsberg: om Anlæg af Kirkegaard, i Stokke: Luftens Betydning for Aandedrættet, i Laurdal: om Sundhedsvedtægter, i Hof: om diphtherisk Svælgbetændelse, dens Symptomer og Behandling, i Skoger: om Miltbrand paa Strømsgodset, om Syphilis, i Laurvik: nyt Kirkegaardsanlæg, Sygehustomt, Misligheder ved Byens Vandværk, Undersøgelser af arsenikholdige Tøier m. m.

De **Vaccineredes** Antal udgjorde:

i Tønsbergs Distrikt	1 313
- Hofs —	493
- Laurviks —	806
Tilsammen	2 612.

Af **retsmedicinske Forretninger** opgives udførte 6 over Døde og 11 over Levende, ialt 17, hvoraf 4 i Tønsbergs, 9 i Hofs og 4 i Laurviks Distrikter.

Amtet har 3 **Sygehuse,** nemlig Amtssygehuset i Tønsberg, Tønsberg Bys Sygehus og Carljohansværns militære Sygehus. I Holmestrand og Laurvik oprettedes Interneringslokaler til Indlæggelse af Typhussyge.

Badeindretninger. I 1878 besøgtes Sandefjords Bad af 501 Gjæster, hvoraf 427 fra Norge, 51 fra Danmark, 13 fra Sverige, 5 fra Finland og og 5 fra England. Deraf badede 411 i Varmbadehuset, Resten i Søbad. I 6 Uger eller derover badede 184, i 4 Uger 137 og i kortere Tid end 4 Uger 80. Om de ved Badet behandlede Sygdomme meddele 2 Læger Oplysninger; Resultatet for 463 Syge vil erfares af følgende Oversigt:

En Del ved Sandefjords Bad behandlede Sygdomme.

Sygdomme.	Ialt Behandlede.	Deraf	
		helbredede og betydeligt bedrede.	noget bedrede og uhelbredede.
Hjerne- og Rygmarvssygdomme, Hypochondri, nervøs Svækkelse	78	58	20
Lamhed	44	22	22
Neuralgi	28	23	5
Forstoppelse	25	23	2
Hæmorrhoidallidelse, Abdominalplethora	5	5	-
Kronisk Lever- og Miltsvulst	13	13	-
Disposition til og kronisk Katarrh	2	2	-
Kronisk Rheumatisme	176	164	12
Gigt	7	6	1
Kjertelsyge	30	24	6
Dyskrasiske Ben- og Ledlidelser	21	14	7
Syphilis	7	6	1
Hudsygdomme	24	20	4
Hjertefeil	1	-	1
Blegsot	1	1	-
Sygdomme i Urinveiene	1	1	-
Tilsammen	463	382	81

Luftens og Søens Middeltemperatur samt Regnmængden i de tre Bademaaneder vil sees af nedenstaaende Tabel:

	Kl. 6 Formiddag.	Kl. 12 Middag.	Kl. 6 Eftermiddag.	Regnmængde pr. Kvadratfod.
Juni:				10½ Pot i 6 Dage.
Luftens Middeltemperatur	13.1	18.8	16.7	
Søens —	14.0	14.9	15.5	
Juli:				2¾ — - 5 —
Luftens Middeltemperatur	14.3	20.9	18.5	
Søens —	17.5	18.2	18.7	
August:				9 Potter - 9 —
Luftens Middeltemperatur	13.5	20.7	18.8	
Søens —	17.7	18.9	19.5	

(C. A. Knutsen).

Aasgaardstrands Bad besøgtes af henimod 200 Badegjæster; der leveredes 1 719 Bassinbad, 1 962 Kumbad, 342 varme Bad, 60 Gytjebad og

140 Furunaalbad. Havvandets og Luftens Middeltemperatur (Reaumur) var efter Maaling Morgen, Middag og Aften følgende:

	Middeltemperatur (R).		
	Juni.	Juli.	August.
Havvandet	14	14.5	16.9
Luften (Skyggen)	16.5	15.66 (Dietrichson).	17.33

Om Carljohansværns Verfts Badeindretning og Sygehusets Damp- og Karbad berettes, at det benyttedes flittig, og om Holmestrands og Fredriksværns Søbad, at de søgtes af Tilreisende.

Af **Apotheker** har Amtet 6, der alle visiteredes:

Sted.	Antal.	Personalet foruden Apothekeren.			
		Proviser.	examin. Pharmac.	uexamin. Pharmac.	Disciple.
Tønsberg	1	1	1	-	-
Horten	1	-	-	2	-
Svelvik	1	-	-	2	-
Holmestrand	1	-	-	1	1
Laurvik [1])	1	-	1	-	2
Sandefjord	1	-	-	-	1

[1]) I Laurvik afholdtes 1 Medhjelperprøve.

Medicinalpersonalet bestod af 24 Læger, 1 Tandlæge, 32 Jordemødre, 18 Hjelpevaccinatører:

Lægedistrikt.	Læger.		Tandlæger.	Jordemødre.	Hjelpevaccinatører.
	Antal.	Bosted [1]).			
Tønsberg	11	4 i Tønsberg, 5 - Horten, 1 - Stokke, 1 - Tjømø.	1	16 (sex, hvoraf to uexaminerede, privat praktiserende).	11 (otte Jordemødre).
Hof	6	3 i Holmestrand, 1 - Svelvik, 1 - Hof, 1 - Skoger.	-	7	3 (to Jordemødre).

Medicinalpersonalet.

(Fortsættelse.) Lægedistrikt.	Læger. Antal.	Læger. Bosted [1]).	Tandlæger.	Jordemødre.	Hjelpevaccinatører.
Laurvik.....	7	3 i Laurvik, 3 - Sandefjord, 1 - Fredriksværn.	-	9 foruden privat praktiserende (to i Sandefjord).	4 (alle Jordemødre).

[1]) Ved Distriktslægens Bosted er Herredet udhævet ved spærrede Typer.

VI. Hedemarkens Amt.

Amtet, hvis Fladeindhold er 204.14 norske Kvadratmil, (26 042 □ Kilometer), og som ved Folketællingen den 31te December 1875 havde 120 618 tilstedeværende Indbyggere, er inddelt i 6 Lægedistrikter:

1. Solør og Odalens Distrikt (26.48 n. □ Mil, 34 469 Indb.), indbef.:
   Kjøbstaden Kongsvinger ..... — n. □ M., 941 Indb.
   Herrederne: Vinger ..... 3.83 — 5 825 —
   Eidskog ..... 4.78 — 6 236 —
   Søndre Odalen ..... 3.92 — 7 002 —
   Nordre — ..... 3.74 — 4 226 —
   Brandvold ..... 3.95 — 3 907 —
   Grue..... 6.26 — 6 332 —
2. Hedemarkens Distrikt (20.38 n. □ Mil, 41 055 Indb.), indbef.:
   Kjøbstaden Hamar..... — n. □ M., 2 188 Indb.
   Herrederne: Vang. ..... 4.03 — 8 510 —
   Stange ..... 2.71 — 6 171 —
   Romedal..... 2.63 — 4 960 —
   Løiten..... 2.79 — 4 461 —
   Næs ..... 1.30 — 3 952 —
   Ringsaker..... 6.92 — 10 813 —

3. Søndre Østerdalens Distrikt (23.27 n. □ Mil, 18 925 Indbyggere), indbefattende:

Herrederne:	Elverum	10.77 n. □ M.,	7 148	Indb.
	Vaaler	4.84 —	3 987	—
	Aasnæs	4.54 —	4 550	—
	Hof	3.12 —	3 240	—

4. Trysils Distrikt (31.50 n. □ Mil, 5 537 Indbyggere), indbefattende:

Herrederne:	Trysil	25.53 n. □ M.,	5 011	Indb.
	Drevsjø Kapelsogn af Rendalen	5.97 —	526	—

5. Rendalens Distrikt (44.40 n. □ Mil, 9 363 Indbyggere), indbef.:

Herrederne:	Aamot	8.01 n. □ M.,	3 273	Indb.
	Storelvedalen	12.14 —	3 227	—
	Rendalen	24.25 —	2 863	—
	(Drevsjø Kapelsogn undtaget).			

6. Tønsets Distrikt (56.58 n. □ M., 10 548 Indbyggere), indbefattende:

Herrederne:	Lilleelvedalen	16.12 n. □ M.,	3 310	Indb.
	Tønset	8.69 —	3 082	—
	Kvikne (fraregnet Indset Annex)	7.25 —	747	—
Prestegjeldet Tolgen		24.52 —	3 319	—

Indset Annex til Kvikne (1.50 n. □ M.) med 573 Indbyggere hører til Opdals Distrikt; en Del af Tolgens Herred (med 238 Indbyggere) hører til Røros Prestegjeld og til Røros Lægedistrikt, hvilke Distrikter begge tilhøre søndre Trondhjems Amt.

Sundhedstilstanden skildres i det Hele som meget god. Af epidemiske Sygdomme omtales Kighoste som den almindeligst udbredte, dernæst de gastriske Sygdomme. Typhoidfeberen optraadte noget hyppigere i Hedemarkens Distrikt. Skarlagensfeber var derimod ophørt paa enkelte Herreder nær, og Lungebetændelse forekom noget sjeldnere.

Dødeligheden. Følgende Tabel giver en Oversigt over Dødelighedsforholdene angivet efter Presternes til det statistiske Centralbureau indsendte Opgaver over Døbte og Begravede (se Tabellen næste Side).

Til Oplysning om de **epidemiske Forhold** hidsættes følgende efter Lægernes Opgaver sammendragne Tabel (se Side 86, 87).

Typhoidfeber. I nordre og søndre Odalens Herreder — Solør og Odalens Distrikt — forekom nogle enkeltstaaende Tilfælde, for hvilke Smitten i Regelen lod sig paavise; saaledes kom en syg hjem fra Christiania, og en blev syg efter nylig forud at have været paa Hamar. I et Tilfælde antoges Smitten opstaaet derved, at den Syges Kone, der havde ligget syg i Drammen af Typhoidfeber og var kommen hjem strax efter Jul, havde gjemt et Skjørt i sin Seng paa Sygehuset og medtaget dette, uden at det, som de øvrige Klæder var bleven desinficeret; fra denne Syge smittedes

Dødeligheden.

Aar.	Beregnet Befolkning ved Aarets (Femaarets) Midte.	Antal Døde eller gjennemsnitlige Antal Døde.	Forhold pro mille.
1878	[1])	1 565	[1])
1877	122 085	1 873	15.34
1876	120 500	1 939	16.09
1875	119 802	2 018	16.85
1874	119 942	1 929	16.08
1871—1875	119 736	1 788	14.95
1866—1870	120 428	1 898	15.76

[1]) Opgaverne vil findes anførte i den almindelige Beretning Tabel I.

en Anden i en Naboplads. I Hedemarkens Distrikt optraadte den tildels med epidemisk Karakter. Ialt kjendtes 122 Tilfælde og 22 Dødsfald. Efter de til Distriktslægen indkomne Anmeldelser kjendtes 95 Tilfælde og 11 Dødsfald, der vare herredsvis fordelte saaledes: Hamar: 43 Tilfælde, 5 Dødsfald, Vang og Furnæs: 30 Tilfælde og 3 Dødsfald, Ringsaker: 11 Tilfælde og 2 Dødsfald, Næs: 5 og Stange: 4 Tilfælde, Løiten: 2 Tilfælde og 1 Dødsfald. Distriktslægen bemærker derefter, at i Hamar optræder saaledes det største Antal Tilfælde, og en ikke ringe Del af de Angrebne i Distrikterne tilskrives Smitte fra Hamar, saa iaar tydeligere end tidligere Hamar viser sig som Hovedsædet for denne Sygdom. I Hamar kjendtes i 1877 kun 9 Tilfælde af Typhoidfeber og antydede Distriktslægen i Medicinalberetningen for 1877, at de exceptionelle Veirforhold, med den jevnt høie Vandstand af Mjøsen, i dette Aar ikke usandsynlig var Aarsagen til den betydelige Indskrænkning i Sygdommen, en Formodning, han finder bestyrket ved Forholdene iaar, hvor under de mere normale Veirforhold Sygdommen, som vanlig siden dens Optræden, udover Høsten pludselig fik temmelig betydelig Udbredning, fornemlig i Hamar med Kulmination i Oktober (17 Tilfælde). For 3 Syge i Næs Herred, samme Distrikt, angives Smitten med Sikkerhed at skrive sig fra Hamar. I Ringsaker Herred indtraf enkeltstaaende Tilfælde, indtil Sygdommen om Høsten ved Smitte bragtes til en elendig Husmandsplads, hvor ogsaa hele Familien, paa Husmoderen nær, efterhaanden angrebes. En 29 aarig Kone angrebes, aborterede og døde strax efter. Ved streng Isolation hindredes dens Udbredning herfra. De fleste Tilfælde i søndre Østerdalens Distrikt optraadte i Aasnæs Herred i 2 Hjem, hvor alle Individer bleve angrebne. Stuerne laa 8 Kilometer fra hinanden, og Smitten overførtes til den ene fra den anden ved Besøg. Frygt for Smitte volder forøvrigt megen Vanskelighed ved at faa Sygepleiersker; ikke alene den personlige Ængstelse gjør sig gjeldende, men hele Nabolaget søger at forbyde Vedkommende at paatage sig saadan Tjeneste af Frygt for Smitteoverførelse, naar Pleiersken kommer igjen. I Storelvedalen — Rendalens

I Hedemarkens Amt an-

	Hele Aaret.		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.
	Behandlede.	Deraf Døde.										
Typhoidfeber	179	24	167	17	14	6	-	8	28	6	2	20
Barselfeber	54	10	54	10	7	2	3	3	2	6	7	1
Børnekopper	15	1	9	1	-	5	-	-	-	2	1	-
Vandkopper	51	-	51	1	-	-	3	3	5	10	2	5
Skarlagensfeber	132	22	132	31	9	14	12	8	20	7	9	4
Mæslinger	59	1	59	36	6	2	10	1	3	1	-	-
Rosen	97	1	97	4	7	9	13	6	11	4	6	10
Kighoste	387	15	387	18	33	25	29	25	57	36	40	26
Diphtherisk Svælgbet.	9	-	9	-	-	2	1	-	-	-	1	-
Strubehoste	3	3	3	-	-	1	-	-	1	-	-	-
Kusma	11	-	11	-	-	-	5	2	3	-	-	-
Akut Bronchit. / Andre katarrh. Tilf.	2200	36	2115	342	264	225	189	163	126	139	109	94
Lungebetændelse	530	76	529	71	92	65	74	40	32	28	11	16
Pleurit	125	2	124	11	16	11	21	12	10	6	14	8
Gigtfeber	110	8	109	13	12	14	7	12	10	8	4	9
Koldfeber	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Diarrhoe (akut) / Cholera nostras	1001	37	1001	79	53	48	68	66	84	209	191	72
Blodgang	38	1	38	6	-	1	6	2	4	4	10	2
Skjørbug	21	-	17	5	1	3	-	4	1	2	1	-
Tilsammen	5024	237	4914	645	514	433	441	355	397	468	410	267

Distrikt, stod 2 Tilfælde i Forbindelse med Sygdom paa Stedet Aaret forud; 4 andre Tilfælde forekom paa et Sted, hvor flere Aar tilbage havde været Typhoidfebersyge — anden Aarsag kunde ikke findes —. I Tønset optraadte Sygdommen i en liden afsides Grænd «Øversjødalen» i Tolgens Herred. Den indbragtes ved en fra Arbeide i Sverige kommende Mand til Gaarden «Øversjø», hvor en gammel Mand indsygnede og døde, uden at Læge var tilkaldt. 2 Gaardmænd bleve hentede forat arbeide den Afdødes Ligkiste, begge bleve angrebne og smittede siden Flere i sine Hjem. Sygdommens Forløb var ellers mildt.

Barselfeber. Foruden de under Solør og Odalens Distrikt opførte Tilfælde anfører en Læge at have behandlet 6 Tilfælde af Parametrit, hvoraf i to Tilfælde tillige Phlegmasia alba dolens. Fra Hedemarkens Distrikt an-

meldte epidemiske Sygdomme.

Oktober.	November.	December.	Ialt opgivne.		Fordeling paa Lægedistrikterne.											
					1		2		3		4		5		6	
			Tilfælde.	Dødsfald.	Solør og Odalen.		Hede-marken.		Søndre Øster-dalen.		Trysil.		Rendalen.		Tønset.	
					Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.
31	15	20	180	25	9	1	122	22	22	1	-	-	12	-	15	1
5	5	3	54	10	11	4	21	3	13	-	4	2	5	1	-	-
-	-	-	15	1	-	-	6	1	-	-	6	-	1	-	-	-
8	12	2	51	-	-	-	40	-	7	-	-	-	1	-	3	-
4	5	9	134	24	-	-	99	17	14	1	-	-	6	-	15	6
-	-	-	59	1	27	1	-	-	32	-	-	-	-	-	-	-
8	7	12	97	1	29	-	43	1	11	-	3	-	9	-	2	-
40	27	31	392	20	52	-	200	11	42	-	41	6	52	2	5	1
2	-	3	9	-	1	-	1	-	-	-	6	-	-	-	1	-
1	-	-	3	3	-	-	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	11	-	-	-	8	-	1	-	-	-	2	-	-	-
159	166	139	2200	36	604	16	970	12	246	2	101	2	190	3	89	1
36	30	34	530	76	142	26	144	15	109	10	27	3	75	12	33	10
6	4	5	125	2	34	-	44	2	12	-	11	-	16	-	8	-
4	5	11	112	10	45	3	44	2	12	1	3	-	-	-	8	4
-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
55	44	32	1001	37	175	4	616	28	119	5	18	-	54	-	19	-
1	1	1	38	1	13	1	18	-	2	-	-	-	4	-	1	-
-	-	-	21	-	3	-	2	-	2	-	4	-	10	-	-	-
360	322	302	5074	247	1147	56	2381	117	644	20	224	13	437	18	199	23

føres, at Barselfeber maaske forekom noget hyppigere end vanligt. Tilfældene vare spredte i forskjellige Jordemødres Praxis. I Rendalens Distrikt ophørte en Jordemoder, i hvis Praxis efter hverandre 3 Tilfælde af Barselfeber var forekomne, i circa 6 Uger med denne, og efter denne Tid forekom intet Tilfælde.

Børnekopper synes i Hedemarkens Distrikt — hvor 1 Tilfælde indtraf i Hamar og 5 i Næs Herred, at skrive sig fra et Par Folk, der netop vare komne hjem fra Amerika. De bleve først selv let syge, og Sygdommen optraadte senere kun paa de Gaarde, hvor de kom i Besøg. Til Trysil og senere til Rendalens Distrikter kom Smitten fra Sverige ved et Taterfølge, blandt hvilket fandtes et koppesygt Barn. Ved de paa Stederne trufne Forholdsregler standsedes Sygdommen hurtig i sin Udbredelse.

Veneriske Sygdomme

Sygdom.	Tilsammen behandlede.	Behandlede, for hvilke er opgivet Kjøn og Alder.				Opgivet Sygdomsform for Syphilis.			Antal anmeldende Læger.
		Mandkjøn.		Kvindekjøn.		primær.	konstitutionel.	hereditær.	
		Børn.	Voxne.	Børn.	Voxne.				
Syphilis	34	1	16	1	16	4	29	1	13
Gonorrhoe	42	-	38	-	4	-	-	-	14

[1]) Deraf 1 Barn paa Hedemarkens Amtssygehus.

Skarlagensfeber forekom i Hedemarkens Distrikt væsentligst i Ringsaker i Aarets første Halvdel og i Næs i Januar Maaned, begge Steder med mindre, tildels ondartede Epidemier; i Distriktets øvrige Herreder viste sig kun nogle enkeltstaaende Tilfælde, og syntes de epidemiske Forhold i det Hele taget ikke at have været gunstige for Sygdommens Udbredning, saaledes som under Epidemierne i 1876 og 1877. Fra Amtets øvrige Distrikter omtales ligeledes kun spredte Tilfælde.

Mæslinger optraadte i Aarets første Halvdel i Solør og Odalens Distrikt og de til Distriktet stødende Herreder af søndre Østerdalens Distrikt. Sygdommen optraadte mildt og var lidet Gjenstand for Lægebehandling.

Kighoste optraadte i Solør og Odalens Distrikt almindelig udbredt men med mildt Forløb, især i Aarets første Halvdel. Fra Hedemarkens Distrikt anføres, at den utvivlsomt var den Sygdom, der havde størst epidemisk Udbredning over hele Distriktet en større Del af Aaret især dettes sidste Halvdel, men den maa betegnes som meget godartet, saa forholdsvis kun faa Tilfælde kom under Behandling. Børn med Kighoste blev forbudt Adgang til Skolerne. Af Lægernes Beretninger sees Tilfælde af denne Sygdom at være komne under Behandling hele Aaret igjennem saavel i søndre Østerdalens som Rendalens Distrikter, i sidstnævnte dog mest i 1ste Halvaar. I Trysil optraadte den mest i Maanederne Juni til September. Enkelte af de mest afsides liggende Dele i Distriktet gik fri for Sygdommen. Epidemien var ikke ganske mild, da der hos ikke faa Angrebne kom Bronchit og Lungebetændelse, hos Børn under 1 Aar ikke sjelden Kramper. Kun et Mindretal kom under Tilsyn af Læge. Til Tønset kom Sygdommen søndenfra med indflyttet Jernbanevogterpersonale, blandt hvis Børn de opførte behandlede Tilfælde indtraf.

Af **akut Bronchit** og **katarrhalske Tilfælde** opgives et noget større Antal end Aaret forud; af de opførte Tilfælde vides 950 og 36 Dødsfald

udenfor Sygehus.

Kjendte Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne.											
	1		2		3		4		5		6	
	Solør og Odalen.		Hedemarken.		Søndre Østerdalen.		Trysil.		Rendalen.		Tønset.	
	Beh.	Kjendte Dødsf.	Beh.	Kjendte Dødsf.	Beh.	Kjendte Dødsf.	Beh.	Kjendte Dødsf.	Beh.	Kjendte Dødsf.	Beh.	Kjendte Dødsf.
[1]) 3	5	1	22	[1]) 2	2	-	-	-	3	-	2	-
-	9	-	17	-	8	-	-	-	5	-	3	-

at have været akut Bronchit. Af de anmeldte Tilfælde vare af Mandkjøn 126 Børn, 186 Voxne, af Kvindekjøn 101 Børn, 156 Voxne.

Om **Lungebetændelse** anføres fra Grue i Solør og Odalens Distrikt, at Sygdommen forekom hyppig til Midtsommertid, forøvrigt omtales den som sjeldnere end tidligere i Distriktet; fra Hedemarkens Distrikt meddeles, at Lungebetændelse synes bestemt at have optraadt adskillig sjeldnere end almindelig. Af den epidemiske Sygeliste fremgaar, at i søndre Østerdalen er omtrent samme Antal, i Trysil dobbelt saamange og i Rendalens Distrikt noget flere Syge komne under Behandling end Aaret forud. Fra Tønset opgives, at Lungebetændelse optraadte meget ondartet og forekom hyppig især i Tyldalens Annex.

Pleurit og **Gigtfeber** optraadte omtrent i samme Forhold som Aaret forud; i Rendalens Distrikt er i dette Aar intet Tilfælde af Gigtfeber kommen under Behandling.

Diarrhoe og **Cholera nostras** antog i Hedemarkens Distrikt fra sidste Halvdel af Juni og i Juli ikke liden epidemisk Udbredning. Disse Sygdomme havde tildels dysenterisk Karakter, og Dødsfald blandt mindre Børn vare ikke saa ganske sjeldne. Deres Optræden syntes at maatte tilskrives den vedvarende stærke Varme paa den Tid; ingen anden Aarsag kunde paavises. Der var fornemlig i Begyndelsen ingen Mangel paa godt Vand, og Sygdommen optraadte fortidligt paa Aaret til, at der kunde være Spørgsmaal om umoden Frugt, hvilke to Faktorer oftere viser sin Indflydelse paa disse Sygdommes Optræden. De ophørte ogsaa næsten med en Gang, da Temperaturen blev lavere. I søndre Østerdalen sees et større Antal Tilfælde komne under Behandling end Aaret forud, medens Forholdet er omtrent som sædvanlig for de øvrige Distrikters Vedkommende.

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af Syphilis og Gonorrhoe vil sees af ovenstaaende Tabel.

Fra Solør og Odalens Distrikt ere desuden 5 Syge, (Mand, Kone, 2 Børn og Svigerfader) lidende af Syphilis, indlagte paa Amtssygehuset og en privat praktiserende Læge har behandlet 4 Personer for Recidiv af Syphilis.

Til Oplysning om de af Lægerne behandlede væsentlig **kroniske Sygdomme** hidsættes følgende Tabel (se næste Side).

Svindsot. Fra Hamar anfører Doktor Grønstad, at blandt de af ham behandlede 45 Syge med Lungesygdom, der sammenfattes under Begrebet «Svindsot», tilhøre en stor Del Syge Østerdalen, hvor Svindsot som Kjertelsyge synes at være mere almindelig end paa Hedemarken. I Aarets Løb vare 3 før sunde og stærke Ægtemænd, hvis Hustruer lede af Phthisis, ligeledes blevne angrebne, og 2 ere allerede døde af denne Sygdom; den 3die, en ualmindelig kraftig bygget Kavallerisergeant, hvis Kone døde af Tæring Sommeren 1877, har hele Tiden siden hostet og er trods god Madlyst og Fordøielse bleven mager, medens der i venstre Lungetop har vist sig Tegn til Infiltration. En blomstrende, kraftig 22 Aar gammel Pige fik en rask forløbende Svindsot efter Juli Maaned Aaret forud nogle Uger at have pleiet en yngre Kone, der døde af denne Sygdom. Det synes efter disse Tilfælde, at Sygdommen er smitsom, dog saaledes at den kræver længere Paavirkning, ligesom det synes at være Tilfældet, at unge og stærke Folk lettere smittes, og at Sygdommen hos dem forløber raskere.

Følgende Tabel giver en Oversigt over Antal Dødsfald af Svindsot og deres Forhold til samtlige af Lægerne opgivne Dødsaarsager og til de af ikke epidemiske Sygdomme foraarsagede Dødsfald i de forskjellige Lægedistrikter (se Tabellen Side 92).

Blegsot. Fra Solør og Odalens Distrikt var blandt 101 Tilfælde af anæmisk Tilstand og Blegsot 60 Tilfælde Blegsot hos yngre Individer, Resten for største Delen Anæmi paa Grund af langvarig Diegivning, en eller anden Uterinfeil efter Barselseng, ofte tillige paa Grund af daarlig Kost — formeget sort Kaffe og (udelukkende) slet tilberedt Melmad. Denne sidste Omstændighed træffer man dog i Regelen kun hos den fattigere Befolkning, hos den lidt mere velstaaende Del af denne er Næringen betydelig bedre, ligesom der ogsaa iagttages større Forsigtighed under og efter Barselsengen, men hvad Diegivningen angaar, da fortsættes den ogsaa blandt disse Folk udover den rimelige Tid. Det er sørgeligt at se, hvormangen frisk og godt udseende Kvinde efter nogle faa Aars Ægteskab faar et blegt og slapt Udseende, og hvilket Misforhold der er mellem Mand og Hustru, idet denne sidste i Regelen ser langt ældre og mere fortrættet ud. Fra Hedemarkens Distrikt anføres, at Blegsot og Blodmangel synes paa disse Kanter at blive mere og mere almindelig blandt Kvindekjønnet. Dette gjælder ikke alene By- men ogsaa Landbefolkningen og blandt denne maaske mest de bedre stillede Klasser. Samme Meddelelse gives fra Vaaler i søndre Østerdalens Distrikt, hvorfra der ligeledes omtales den lange Tid, hvori Mødrene give Die. Barnet kan være 3—4, ja indtil 5 Aar, før det ganske afvænnes.

Liste over kroniske Sygdomme.

	Behandlede.	Deraf Døde.	Behandlede for hvilke er opgivet Kjøn og Alder. Mandkj. Børn.	Mandkj. Voxne.	Kvindekj. Børn.	Kvindekj. Voxne.	Antal af anmeldende Læger.	Ialt opgivne. Tilfælde.	Ialt opgivne. Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne. 1 Solør og Odalen. Tilf.	1 Solør og Odalen. Døde.	2 Hedemarken. Tilf.	2 Hedemarken. Døde.	3 Søndre Østerdalen. Tilf.	3 Søndre Østerdalen. Døde.	4 Trysil. Tilf.	4 Trysil. Døde.	5 Rendalen. Tilf.	5 Rendalen. Døde.	6 Tønset. Tilf.	6 Tønset. Døde.
Kronisk Rheumatisme	370	-	5	175	3	156	20	370	-	109	-	125	-	50	-	43	-	27	-	16	-
Fnat	56	-	11	11	15	12	12	56	-	26	-	19	-	6	-	3	-	-	-	2	-
Skurv	3	-	-	-	3	-	3	3	-	-	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Kjertelsyge	202	-	55	6	59	28	20	202	-	63	-	85	-	20	-	6	-	15	-	13	-
Rachit	92	1	48	-	37	-	16	92	1	26	-	35	-	14	-	7	-	4	1	6	-
Simpel Meningit	38	26	11	11	8	6	16	[1]) 39	[1])27	[1]) 7	[1]) 6	12	6	11	9	3	2	4	2	2	2
Tuberkuløs Meningit	16	15	5	2	7	2	9	16	15	4	4	5	4	2	2	-	-	4	4	1	1
Svindsot	264	84	3	82	5	116	23	264	84	52	16	91	27	53	17	2	2	53	14	13	8
Kræft	70	36	-	38	-	32	20	76	42	21	6	32	21	14	7	4	3	2	2	3	3
Vatersot og Morbus Brighti	55	11	2	20	4	29	19	58	[2])14	18	3	30	6	7	3	-	-	2	1	1	1
Blegsot og Anæmi	599	1	6	25	34	459	23	599	[3]) 1	202	-	230	1	117	-	5	-	34	-	11	-
Menstruationsuordener	137	-	-	-	-	137	19	137	-	44	-	47	-	23	-	11	-	9	-	3	-
Kardialgi, kronisk Gastrit og Dyspepsi	1590	10	40	481	47	490	23	1590	10	299	3	844	3	259	-	49	2	113	1	26	1
Ormesygdomme	148	-	41	5	60	7	19	148	-	70	-	26	-	14	-	6	-	29	-	3	-
Drankersygdomme	24	3	-	15	-	9	11	24	3	11	1	3	1	6	-	-	-	3	1	1	-

[1]) Deraf 1 Kvinde lidende af Meningitis cerebrospinalis non epidemica. Alder 5—10 Aar. [2]) Deraf Vatersot 12, Morbus Brighti 2.
[3]) Anæmia perniciosa 1 Kvinde. Alder 15—20 Aar.

Døde af Svindsot.

Lægedistrikt.	Opgivne Dødsaarsager				Forhold i pCt.	
	ialt.	af Svindsot.	af epidemiske Sygdomme.	af andre Sygdomme.	til samtlige opgivne Dødsaarsager.	til Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme.
Solør og Odalen	126	16	56	70	12.7	22.9
Kongsvinger By	13	-	11	2	-	-
Landdistriktet	113	16	45	68	12.7	22.9
Hedemarken	275	27	117	158	9.8	17.1
Hamar By	29	1	21	8	3.4	4.7
Landdistriktet	246	26	96	150	10.5	17.3
Søndre Østerdalen	84	17	20	64	20.2	26.6
Trysil	42	2	13	29	4.8	15.4
Rendalen	69	14	18	51	20.2	27.4
Tønset	72	8	23	49	11.1	16.3
Indset Annex	1	-	-	1	-	-
Hedemarkens Amt	669	84	247	422	12.5	19.9
Deraf: Byerne	42	1	32	10	2.4	10.0
— Landdistriktet	627	83	215	412	13.2	20.1

Sindssyge. For Amtskommunernes Regning forpleiedes 146 Sindssyge, hvoraf 34 paa Asyler. Af de Syge hørte hjemme i Solør og Odalen 68, i Hedemarken 32, i søndre Østerdalen 21, i Trysil 5, i Rendalen 6, i Tønset 14.

Af **obstetriciske Operationer** kunne 23 sees at være udførte af Læger, nemlig 8 i Solør og Odalens Distrikt, 9 i Hedemarkens, 2 i søndre Østerdalens, 1 i Trysil, 1 i Rendalens, 2 i Tønsets. Indikationer og Udfald sees af følgende Tabel (se næste Side).

Af obstetriciske Operationer forøvrigt udførtes 1 Perforation ved skjævt Ansigtsleie efter 2 Døgns Fødselsarbeide. Konen døde af Peritonit. 3 Efterbyrdsoperationer ved Tilbageholdelse af Efterbyrden. 2 ilive, 1 med uopgivet Udfald.

Antallet af **Fødte** og **Døde** vil sees af følgende Tabel, der er et Uddrag af Presternes til det statistiske Centralbureau indsendte Lister over Døbte og Begravede (se Tabellen næste Side).

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1 630 Fødte over Døde og Forholdet mellem hine og disse = 100: 45.0

Lægerne have opgivet Dødsaarsagen for 14 paa Barselseng døde Kvinder, hvoraf 10 døde af Barselfeber (deraf 1 Gang efter Forløsning ved Vending), 2 af Blødning (deraf 1 Gang efter Tangforløsning), 1 af Barselkrampe, 1 af Peritonit efter Perforation.

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.						Vending.					
	Mødre.			Børn.			Mødre.			Børn.		
	lev.	død.	uopg. Udf.	lev.	død.	uopg. Udf.	lev.	død.	uopg. Udf.	lev.	død.	uopg. Udf.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	7	[1]) 1	6	5	3	[2]) 7	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-
Tverleie, fremfalden Arm og Uterusfibroid	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Placenta prævia og Blødning	-	-	-	-	-	-	-	[3]) 1	-	-	1	-
Forkort og omslynget Navlesnor	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	9	1	6	5	5	7	1	1	1	1	1	1
	16			17			3			3		

[1]) Dødsaarsag: Hæmorrhagia uteri. [2]) Deraf en Gang begge Tvillinger. [3]) Dødsaarsag: Febris puerperalis.

Fødte og Døde.

Lægedistrikt.	Fødte.	Døde			Dødfødte [1]).	Omkomne	
		ialt.	i 1ste Døgn [1]).	paa Barselseng.		ved ulykkelige Hændelser.	ved Selvmord.
Solør og Odalen	1 017	438	2	8	30	9	1
Kongsvinger By	47	16	-	2	1	1	-
Landdistriktet	970	422	2	6	29	8	1
Hedemarken	1 245	602	7	9	34	16	3
Hamar By	89	46	1	1	2	3	-
Landdistriktet	1 156	556	6	8	32	13	3
Søndre Østerdalen	561	238	2	2	20	3	4
Trysil	197	74	2	1	6	4	1
Rendalen	311	123	3	-	10	5	3
Tønset	265	146	1	-	7	3	-
Indset Annex	21	6	-	-	-	-	-
Gaarde af Tolgens Herred	-	-	-	-	-	-	-
Hedemarkens Amt	3 617	1 627	17	20	107	40	12
Deraf: Byerne	136	62	1	3	3	4	-
— Landdistriktet	3 481	1 565	16	17	104	36	12

[1]) Efter Dødfødteanmeldelserne.

Lægerne have opgivet Dødsaarsagen for 669 eller 42.7 pCt. af samtlige ved Sygdom foraarsagede Dødsfald (1 565).

De hyppigst opgivne **Dødsaarsager** vare:

Dødsaarsag.	Ialt.	Deraf i	
		Bydistrikterne.	Landdistrikterne.
Svindsot	84	1	83
Lungebetændelse	76	-	76
Hjernebetændelse, tuberkuløs Meningit og Kramper i Børnealderen	44	1	43
Kræft	42	-	42
Alderdomssvaghed	41	1	40
Diarrhoe og Cholera nostras	37	8	29
Akut Bronchit	35	7	28
Organisk Hjertesygdom	29	-	29
Typhoidfeber	25	8	17
Skarlagensfeber	24	-	24
Kighoste	20	2	18
Peritonit	20	2	18

Veirliget skildres fra Hedemarkens Distrikt som gunstig. Januar og Februar vare meget milde, saa Vinteren 1877—1878 i sin Helhed kan siges at have udmærket sig ved sin milde, rent vestlandske Karakter. Vaaren kom tidlig med jevnt afvexlende Veir, Sommeren var tør og varm, om Høsten afvexlende Veir med temmelig høi Temperatur; November og December jevnt kolde med indtil 22° R. og temmelig Snemængde. Hvad der særlig udmærkede Aaret, var den tørre og varme Sommer, saaledes fra 15de Juli til 11te August uafbrudt varmt Klarveir. Aarsudbyttet blev for Hedemarkens Vedkommende et gjennemgaaende meget godt Middelsaar, baade hvad Kvantitet og Kvalitet angik. Lignende Meddelelse opgives fra søndre Østerdalens Distrikt.

Levemaade og hygiæniske Forhold. Fra Hedemarken bemærkes, at de trykkede Tider gjør sig gjeldende. Adgangen til Arbeide er liden og Lønnen lav, men Priserne paa de vigtigste Livsfornødenheder smaa — takket være den gode Høst — saa den fattigere Del af Befolkningen væsentligst har havt det omtrent som i tidligere Aaringer. Ikke ringe Indskrænkning i Misbrug af Kaffe og stærke Drikke synes de trykkede Forhold at have medført. I Hamar By er efter Sundhedskommissionens Foranstaltning gjort adskillige Forandringer baade i Byens private Gaardsrum og i Gaderne. Der er saaledes paabudt Indredning af Pissoir i hver Gaard.

Byens offentlige Kloaksystem er adskillig udvidet, og yderligere Udvidning vil blive iverksat. Beslutning om Forbud mod Grisehold inden Byens gamle Grændse — et Forbud, der forøvrigt berørte mange private Interesser og er af adskillig økonomisk Betydning for Byens mindre bemidlede Indvaanere — er traadt i Kraft fra 1ste Januar 1879. Det bemærkes videre, at Renlighedssandsen desværre endnu er meget liden. Sundhedskommissionens Paabud ere derfor i Almindelighed temmelig upopulære og kunne ofte alene drives igjennem ved gjentagne Mulkter. Bestræbelserne for Indførelse af en ordentlig Hygiæne ville ogsaa blive frugtesløse, saalænge Byen ikke har et Vandværk. Der er efter Forslag af en i dette Øiemed nedsat Komite fattet Beslutning om Opførelse af et Sygehus foreløbig paa 20 Senge med Anledning til videre Udvidning. De sanitære Forhold i søndre Østerdalens Distrikt have i dette Aar vist sig som særdeles gunstige, det gode Aar og den fortrinlige Afgrøde har visselig influeret heldigt paa Sundhedstilstanden, ligesom disse samme Momenter hidtil mægtigen have bidraget til at hindre den Nød, som ellers i den nu herskende Arbeidsløshed i Tømmertrakterne allerede vilde have rammet Befolkningen trods Fødemidlernes billige Pris. Enhver har imidlertid maattet indskrænke sin Arbeidsstyrke saa meget som muligt, og ingensinde har Mangelen paa Husflid været kjendeligere og føleligere end nu; men Størstedelen af den arbeidsføre mandlige Ungdom sidder med Hænderne i Skjødet. Fra Rendalen anføres, at Brugen af Spirituosa som Følge af de trange Tider for Tiden er adskillig aftaget; Kaffeforbruget derimod uforandret.

Fattigsygepleien. Af fattige Syge opgives tilseede af Lægerne:

Lægedistrikt.	Fattige Syge.	Antal Læger.
Solør og Odalen	660	4
Hedemarken	510	4
Søndre Østerdalen	135	2
Trysil	54	1
Rendalen	171	2
Tønset	45	1
Tilsammen	1 575	

Fra Hedemarkens Distrikt anføres, at Distriktet er nogenlunde forsynet med Læger og Jordemødre, der begge benyttes meget og nyde Tillid.

I **Sundhedskommissionerne** afholdtes følgende Antal Møder: i Solør og Odalens Distrikt 7 (Kongsvinger, Vinger, Eidskogen, Grue, Brandvold, søndre og nordre Odalen, i hvert Herred et Møde); i Hedemarkens Distrikt 13 (Hamar elleve, Næs et, Ringsaker et); i søndre Østerdalen 3 (et i hvert af Aasnæs, Hof og Vaaler Herreder); i Rendalens Distrikt 3 (et i Rendalen, to i Aamot); i Tønset 3 (et i hvert af Tønset, Kvikne og Lilleelvedalens Herreder).

De **Vaccineredes** Antal udgjorde:

i Solør og Odalens	Distrikt	1 050
- Hedemarkens	—	1 201
- Søndre Østerdalens	—	472
- Trysils	—	376
- Rendalens	—	173
- Tønsets	—	280
	Tilsammen	3 552.

Af **retsmedicinske Forretninger** opgaves udførte 7, hvoraf 1 Syns- og Obduktionsforretning, 6 Undersøgelser og Erklæringer, hvoraf 2 i Hedemarkens og 5 i søndre Østerdalens Distrikt.

Amtet har sit **Amtssygehus** i Stange, desuden findes et privat Sygehus paa Kongsvinger, hvor i Aarets Løb 70 Personer behandledes.

Af **Badeindretninger** omtales 2 Kar-, Damp- og Styrtebadindretninger, en i Hamar, en i Kongsvinger.

Amtet har 4 **Apotheker,** hvoraf Tønsets Apothek først visiteredes i Januar 1879, de øvrige i Aaret.

Sted.	Antal.	Personalet foruden Apothekeren.		
		Examineret Pharmaceut.	Uexamineret Pharmaceut.	Discipel.
Kongsvinger	1	-	1	1
Hamar	1	1	1	-
Elverum	1	-	1	1
Tønset	1	-	1	-

Medicinalpersonalet bestod af 26 Læger, 1 Tandlæge, 38 Jordemødre, 38 Hjelpevaccinatører:

Lægedistrikt.	Læger.		Tandlæger.	Jordemødre.	Hjelpevaccinatører.
	Antal.	Bosted [1]).			
Solør og Odalen	6	3 i Kongsvinger, 1 - Vinger, 1 - Grue, 1 - søndre Odalen.	-	8	8
Hedemarken	8	3 i Hamar, 1 - Stange, 1 - Vang, 1 - Næs, 2 - Ringsaker.	1	11	8

Medicinalpersonalet.

(Fortsættelse). Lægedistrikt.	Læger. Antal.	Læger. Bosted[1]).	Tandlæger.	Jordemødre.	Hjelpevaccinatører.
Søndre Østerdalen	5	2 i Elverum, 1 - Vaaler, 1 - Hof, 1 - Aasnæs.	-	6	6
Trysil	1	i Trysil.	-	2	5
Rendalen	4	1 i Rendalen, 1 - Elvedalen, 2 - Aamodt.	-	5	4
Tønset	2	i Tønset.	-	6	7

[1]) Ved Distriktslægens Bosted er Herredet udhævet ved spærrede Typer.

VII. Christians Amt.

Amtet, hvis Fladeindhold er 196.31 norske Kvadratmil (25 044 □ Kilometer), og som ved Folketællingen den 31te December 1875 havde 115 814 tilstedeværende Indbyggere, er inddelt i følgende 8 Lægedistrikter:

1. Hadeland og Lands Distrikt (22.46 n. □ Mil, 24 150 Indb.), indbef.:
   Herrederne: Jævnaker ..... 3.35 n. □ M., 5 707 Indb.
   Gran ..... 6.54 — 8 939 —
   Søndre Land ..... 6.10 — 4 621 —
   Nordre — ..... 6.47 — 4 863 —
2. Søndre Valders Distrikt (19.12 n. □ Mil, 10 961 Indb.), indbef.:
   Herrederne: Søndre Aurdal ..... 11.13 n. □ M., 5 478 Indb.
   Nordre — ..... 7.99 — 5 483 —
3. Nordre Valders Distrikt (22.52 n. □ Mil, 7 855 Indb.), indbef.:
   Herrederne: Østre Slidre ..... 6.64 n. □ M., 2 460 Indb.
   Vestre — ..... 3.47 — 2 951 —
   Vang ..... 12.41 — 2 444 —

4. Totens Distrikt (11.10 n. □ Mil, 23 921 Indb.), indbefattende:
Kjøbstaden Gjøvik ..... — n. □ M., 1 051 Indb.
Herrederne: Østre Toten ..... 2.96 — 7 186 —
Vestre — ..... 3.00 — 6 848 —
Vardal ..... 2.09 — 3 913 —
Birid ..... 3.05 — 4 923 —

5. Faabergs Distrikt (17.61 n. □ Mil, 16 844 Indb.), indbefattende:
Kjøbstaden Lillehammer ..... — n. □ M., 1 551 Indb.
Herrederne: Faaberg ..... 3.65 — 5 662 —
Øier ..... 4.90 — 3 697 —
Gausdal ..... 9.06 — 5 934 —

6. Ringebu Distrikt (27.50 n. □ Mil, 13 694 Indb.), indbefattende:
Herrederne: Ringebu ..... 9.56 n. □ M., 4 844 Indb.
Sollien ..... 3.61 — 437 —
Søndre Fron ..... 3.97 — 3 261 —
Nordre — ..... 10.36 — 5 107 —

7. Loms Distrikt (43.20 n. □ Mil, 10 799 Indbyggere), indbefattende:
Herrederne: Lom ..... 14.85 n. □ M., 3 119 Indb.
Skiaker ..... 16.53 — 2 611 —
Vaage (undtagen Sels Annex) 11.82 — 5 069 —

8. Lesje Distrikt (32.78 n. □ Mil, 7 635 Indbyggere), indbefattende:
Herrederne: Lesje ..... 17.26 n. □ M., 3 196 Indb.
Dovre ..... 11.08 — 2 432 —
Sels Annex af Vaage ..... 4.44 — 2 007 —

Sundhedstilstanden opgives som i det Hele mindre tilfredsstillende, væsentlig foraarsaget ved over det hele Amt udbredt Skarlagensfeber og Kighoste. Ligesaa havde Lungebetændelse adskillig Udbredning. Typhoidfeber optraadte væsentlig i Totens Distrikt. Exanthematisk Typhus optraadte som en begrændset Epidemi i søndre Valders Distrikt.

Dødeligheden. Følgende Tabel giver en Oversigt over Dødelighedsforholdene angivet efter de af Presterne til det statistiske Centralbureau indsendte Opgaver over Døbte og Begravede (se Tabellen næste Side).

Til Oplysning om de **epidemiske Forhold** hidsættes følgende af Lægernes Opgaver sammendragne Tabel (se Side 100, 101).

Exanthematisk Typhus optraadte i søndre Valders Distrikt i Oktober i Bagn paa en afsides liggende Plads, hvor Manden, der havde Kone og flere Børn, først indsygnede og døde. Sygdommens Beskaffenhed var ikke bleven sikkert erkjendt. Advarsel om dens mulige Smitsomhed var bleven givet men ikke paaagtet af vedkommende Fattigtilsynsmand, der, da Familien havde mistet sin Forsørger, fordelte Medlemmerne paa forskjellige Steder. Paa 4 af disse Steder udbrød Sygdommen og ligesaa paa et Sted, hvor Familien paa Vandringen havde været inde og hvilet; paa det sjette Sted,

Dødeligheden.

Aar.	Beregnet Befolkning ved Aarets (Femaarets) Midte.	Antal Døde eller gjennemsnitlige Antal Døde.	Forhold pro mille.
1878	[1])	1 752	[1])
1877	116 038	1 807	15.57
1876	116 000	1 610	13.88
1875	115 740	1 720	14.86
1874	115 421	1 931	16.73
1871—1875	116 068	1 718	14.77
1866—1870	120 423	1 708	14.18

[1]) Opgaverne vil findes anførte i den almindelige Beretning Tabel I.

hvor en Kone, der havde bistaaet ved Pleien af den først afdøde Mand, fik Sygdommen, overførtes denne ogsaa til hendes Mand. Det lykkedes at hindre Sygdommen i at komme udenfor disse 6 Steder, hvor den ved Spredningen fra det oprindelige Arnested var kommen hen, men paa disse Steder smittedes ialt 27, hvoraf 7 døde. 26, hvoraf 6 døde, bleve angrebne i dette Aar. Af de Syge vare af Mandkjøn 5 Børn og 6 Voxne, af Kvindekjøn 5 Børn og 11 Voxne. Af Mandkjøn døde 4, alle Voxne, af Kvindekjøn 3, et Barn og to Voxne.

Typhoidfeber behandledes i dette Aar ikke i Hadeland og Land og Lesje Distrikter; i søndre Valders forekom kun 3 Tilfælde, to blandt Elever ved Amtsskolen og et hos en Gut paa dennes Nabogaard. I Toten forekom i alle Herreder enkelte spredte Tilfælde af og til — en enkelt Gang i Oktober bleve 5 Børn, i Alderen 5—14 Aar, af samme Husstand samtidig syge — uden at Smitteoverførelsen kunde paavises; i et Par Tilfælde vides Smitteimport fra Hamar at have fundet Sted. For et Sygdomstilfældes Opkomst i Faaberg Distrikt antages Smittestoffet at have været i Sengklæder, der havde været benyttet til Syge af denne Sygdom i 1876; af Sengklæderne blev nemlig en Underdyne, som Husmoderen fandt for god til saadan Behandling, ikke underkastet den paabudte Desinfektion og Ophedning, men efter et Par Dages Luftning borthængt paa Staburet. Da Kulden ved Juletid 1878 blev streng, blev Underdynen igjen taget i Brug og benyttet til den Seng, hvor den Syge, der strax efter fik Typhoidfeber, laa. I Ringebu Distrikt viste Typhoidfeber sig først i Kvikne i nordre Fron, derpaa kom den til søndre Fron og i Marts til Ringebu ved en Person fra søndre Fron, der havde været paa Besøg. Sygdommen forekom i det Hele begrændset. Tilfældene var meget alvorlige. Distriktslægen blev angreben og døde i April, foruden ham døde 2. I Oktober forekom et alvorligt Tilfælde af Sygdommen i den nye tilflyttede Distriktslæges Familie, rimeligvis ved Smitte efter den afdøde Distriktslæge, i hvis Leilighed han var indflyttet, uagtet en omhyggelig Desinfektion var foretaget. I Loms Distrikt forekom 4 Tilfælde, deraf et paa hver af 3 i Nærheden af hverandre liggende

I Christians Amt anmeldte epidemiske Sygdomme.

	Hele Aaret.		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Behandlede.	Deraf Døde.													
Exanthematisk Typhus	29	7	29	1	-	-	-	1	-	-	-	-	2	17	8
Typhoidfeber	76	9	76	6	4	3	12	12	3	6	4	2	15	4	5
Cerebrospinal-Meningit	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Barselfeber	25	2	25	1	1	2	2	1	2	6	-	-	1	5	4
Vandkopper	95	-	95	5	1	5	19	13	11	16	17	-	3	2	3
Skarlagensfeber	856	124	856	84	74	99	65	73	93	54	63	54	74	61	62
Mæslinger	31	1	31	-	1	2	10	7	1	7	1	1	-	1	-
Rosen	60	1	60	8	2	4	9	2	-	6	3	7	8	7	4
Kighoste	459	16	459	46	31	74	112	67	45	16	2	16	7	5	38
Diphtherisk Svælgbetændelse	33	2	33	4	3	3	3	9	-	-	-	3	4	1	3
Strubehoste	6	2	6	-	-	1	1	2	-	-	-	-	-	1	1
Kusma	2	-	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Akut Bronchit, Andre katarrhalske Tilfælde	1439	20	1439	221	173	189	159	119	103	96	56	63	91	76	100
Lungebetændelse	526	50	522	77	57	78	69	70	29	16	9	16	23	33	45
Pleurit	87	4	87	8	7	7	10	12	13	8	6	6	4	4	2
Gigtfeber	128	1	116	21	11	8	7	9	7	12	10	4	9	11	7
Diarrhoe (akut), Cholera nostras	436	5	436	26	33	26	19	28	45	65	78	51	34	9	22
Blodgang	12	2	12	-	-	-	-	-	-	1	5	2	-	3	1
Skjørbug	17	-	9	1	-	1	-	-	-	5	-	-	2	-	-
Tilsammen	4318	247	4294	509	398	503	497	416	352	314	254	226	278	242	305

(Fortsættelse).	Ialt opgivne.		Fordeling paa Lægedistrikterne.															
			1		2		3		4		5		6		7		8	
	Tilfælde.	Dødsfald.	Hadeland-Land.		Søndre Valders.		Nordre Valders.		Toten.		Faaberg.		Ringebu.		Lom.		Lesje.	
			Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.
Exanthematisk Typhus	29	7	-	-	26	6	-	-	-	-	3	1	-	-	-	-	-	-
Typhoidfeber	76	9	-	-	3	-	2	-	46	4	5	1	16	3	4	1	-	-
Cerebrospinal-Meningit	1	1	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	25	2	-	-	3	-	1	-	6	1	8	-	4	1	1	-	2	-
Vandkopper	95	-	1	-	-		1	-	16	-	76	-	-	-	1	-	-	-
Skarlagensfeber	885	153	15	5	99	16	16	9	166	23	299	47	34	9	248	40	8	4
Mæslinger	31	1	-	-	-	-	21	-	-	-	7	-	-	-	3	1	-	-
Rosen	60	1	8	-	2	-	3	-	11	-	32	1	2	-	-	-	2	-
Kighoste	462	19	113	5	1	1	52	6	96	1	154	4	17	1	29	1	-	-
Diphtherisk Svælgbetænd.	33	2	-	-	2	-	3	-	16	1	12	1	-	-	-	-	-	-
Strubehoste	7	3	2	-	-	-	4	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kusma	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Akut Bronchit. Andre katarrhalske Tilf.	1 439	20	232	4	58	-	109	2	384	6	485	3	85	-	67	3	19	2
Lungebetændelse	526	50	100	12	14	4	34	4	97	6	131	8	15	-	96	12	39	4
Pleurit	87	4	18	1	2	-	3	-	30	1	7	-	10	2	13	-	4	-
Gigtfeber	128	1	26	-	7	-	36	-	38	-	13	-	1	-	3	1	4	-
Diarrhoe (akut) Cholera nostras	436	5	111	-	16	1	63	2	119	2	102	-	10	-	9	-	6	-
Blodgang	12	2	-	-	5	-	-	-	1	-	6	2	-	-	-	-	-	-
Skjørbug	17	-	-	-	1	-	1	-	5	-	9	-	1	-	-	-	-	-
Tilsammen	4 351	280	626	27	240	28	349	26	1033	46	1349	68	196	16	474	59	84	10

Veneriske Sygdomme

Sygdom.	Tilsammen behandlede.	Behandlede, for hvilke er opgivet Kjøn og Alder.				Opgivet Sygdomsform for Syphilis.	
		Mandkjøn.		Kvindekjøn.		konstitutionel.	hereditær.
		Børn.	Voxne.	Børn.	Voxne.		
Syphilis [1]	13	2	1	-	10	12	1
Gonorrhoe	14	-	12	-	2	-	-

[1]) Der kjendes intet Dødsfald af denne Sygdom.

Gaarde i Bæverdalen; det fjerde indtraf hos en fra Merakerjernbanen hjemkommen Arbeider, der strax efter Hjemkomsten blev syg. Sygdommen udbredte sig ikke videre.

Skarlagensfeber vedblev i Hadelands og Lands Distrikt i Aarets første Maaneder i enkelte Strøg dels som spredte Tilfælde dels som mindre Epidemier. Saavel i søndre som nordre Valders fortsatte Sygdommen sig fra Aaret forud; paa førstnævnte Sted aftagende med smaa Opblus gjennem Aaret, indtil den i Oktober ophørte; i nordre Valders søgtes Lægehjelp sjelden. I Totens Distrikt vedblev Sygdommen fra Aaret forud mest i 1ste Halvaar. Som Exempel paa dens Smitteoverførelse anføres: En Skomager fra østre Toten, der var i Arbeide paa vestre Toten, paa en Gaard, hvor et 1½ Aars gammelt Barn pludselig døde af en Sygdom, hvis Beskrivelse tydede paa Skarlagensfeber, uden at Læge var tilkaldt, reiste efter nogle Dages Forløb hjem, uden efter eget Opgivende at have været i samme Værelse som det syge Barn. Begge hans Brødre, 3½ og 8 Aar gamle, bleve strax efter hans Hjemkomst syge af Skarlagensfeber. Efter et eneste Besøg af ham hos hans Kjæreste paa en Nabogaard blev der Husets 8 Aar gamle Datter syg, ligesom to Børn i et Hus, hvor han var indom paa Veien. Hverken hos Skomageren eller Kjæresten mærkedes Tegn til Skarlagensfeber. Fra Faabergs Distrikt anføres, at den gjennem flere Aar herskende Skarlagensfeber lidt efter lidt aftog og i December ganske ophørte. Fra Ringebu Distrikt meddeles, at Sygdommen forekom hyppigere end anmeldt, da dens lette Karakter ikke krævede Lægetilsyn. Dødeligheden var størst hos Børn omkring 1 Aars Alderen; de sundeste og stærkeste Børn bleve gjerne stærkest angrebne af Feberen. Otorrhoe og Glandelabscesser vare de hyppigste Eftersygdomme ligesaa Nyreaffektioner. Den fattigere og mindre oplyste Del af Befolkningen synes ikke at ville tro paa nogen Smitte og fulgte derfor ikke de paabudne Forholdsregler. Ved Siden af Skarlagensfeberen viste sig Tilfælde af Angina, der utvivlsomt skyldte Skarlagensfebersmittestoffet

udenfor Sygehus.

Antal anmeldende Læger.	Fordeling paa Lægedistrikterne.							
	1	2	3	4	5	6	7	8
	Hade-land-Land.	Søndre Valders.	Nordre Valders.	Toten.	Faaberg.	Ringebu.	Lom.	Lesje.
	Tilfælde.	Tilfælde.	Tilfælde.	Tilfælde.	Tilfælde.	Tilfælde.	Tilfælde.	Tilfælde.
7	2	-	-	-	3	5	3	-
8	4	1	3	2	3	-	-	1

sin Oprindelse og forekom særlig hos Voxne i de af Skarlagensfeber smittede Huse; i Regelen var det kun en let, hurtig gaaende Halsaffektion, men blev en sund, frisk Person angreben, var Sygdommen heftigere og langvarigere; aldrig fandtes diphtherisk Halsbetændelse. Fra Loms Distrikt anføres, at Sygdommen begyndte i Begyndelsen af Aaret i Skiager, hvorefter den efterhaanden spredtes over hele Distriktet og i det Hele viste sig høist uregelmæssig i sin Udbredning baade med Hensyn til Tid og Sted. Børn angrebes mest men ogsaa ældre Folk led af lette Ildebefindender, som med Sandsynlighed kunde tilskrives Sygdommen.

Kighoste var begyndt i Slutningen af forrige Aar i Hadeland og Land og søndre Valders, fra hvilke Steder det berettes, at Sygdommen i dette Aar ligeledes er forekommet, væsentlig i første Halvaar. Af Lægernes Sygelister synes at fremgaa, at Sygdommen i Vaar- og Sommermaanederne har havt sin største Udbredning i nordre Valders, Totens og Faabergs Distrikter, mens den først i Høstmaanederne og mod Aarets Slutning naaede til Ringebu og Lom. Fra Lesje Distrikt er intet Tilfælde anmeldt.

Af **akut Bronchit** er behandlet 535 Tilfælde, hvoraf 20 endte dødeligt. Af de anmeldte Tilfælde vare af Mandkjøn 55 Børn, 135 Voxne, af Kvindekjøn 59 Børn, 117 Voxne.

Lungebetændelse sees ogsaa i dette Aar at have havt adskillig Udbredning, og den omtales særlig fra Guldbrandsdalens Distrikter — Ringebu undtaget — som hyppig forekommende. Fra Loms Distrikt anføres at Sygdommen steg betydelig i Marts og April. Oftere optraadte der flere Tilfælde samtidig i samme Strøg eller Grænd. Den angreb alle Aldre dog fortrinsvis Mænd i den modnere Alder. Dødsprocenten af de Behandlede udgjorde 9.5 pCt. (i 1877: 8.1 pCt. og i 1876: 12.9 pCt.).

Af **Diarrhoe** og **Cholera nostras** er anmeldt adskillig flere Tilfælde end forrige Aar, hvad der især gjælder for Hadeland og Lands, Totens og Faabergs Distrikter.

Sygdom efter Miltbrand. En Mand, boende i søndre Valders Distrikt, 69 Aar, der slagtede en af Miltbrand angreben Ko og flaaede Dyret, inficeredes herunder — Haand, Arm og Skulder hovnede med store gangrænøse Bylder —, og han døde under Fænomener af Blodforgiftning. Hos et Par Andre, der paa lignende Maade inficeredes i ringere Grad, begrændsede Processen sig og Helbredelse paafulgte. Endel havde nydt dels kogt dels stegt Kjød af det syge Dyr uden anden Følge end Kvalme og Brækning.

Veneriske Sygdomme. Foranstaaende Tabel viser Antallet af de for Syphilis og Gonorrhoe udenfor Amtssygehuset behandlede Tilfælde (se Side 102, 103).

Fra søndre Valders ere 2 og fra nordre Valders 5 Personer, lidende af Syphilis, indlagte paa Amtssygehuset.

Til Oplysning om de af Lægerne behandlede væsentlig **kroniske Sygdomme** hidsættes følgende Tabel (se Side 106, 107).

Svindsot. Forholdet mellem opgivne Dødsfald af Svindsot og samtlige af Lægerne opgivne Dødsaarsager og til Dødsfald af ikke epidemisk Sygdom var i de enkelte Distrikter følgende:

Lægedistrikt.	Opgivne Dødsaarsager				Forhold i pCt.	
	ialt.	af Svindsot.	af epidemiske Sygdomme.	af andre Sygdomme.	til samtlige opgivne Dødsaarsager.	til Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme.
Hadeland-Land	118	11	27	91	9.3	12.1
Søndre Valders	57	6	28	29	10.5	20.9
Nordre —	83	5	26	57	6.0	8.8
Toten	152	18	46	106	11.8	17.0
Gjøvik	4	-	2	2	-	-
Landdistriktet	148	18	44	104	12.1	17.3
Faaberg	157	12	68	89	7.6	13.5
Lillehammer	27	2	8	19	7.4	10.5
Landdistriktet	130	10	60	70	7.7	14.3
Ringebu	45	5	16	29	11.1	17.5
Lom	102	15	59	43	14.7	34.9
Lesje	27	1	10	17	3.7	5.9
Christians Amt	741	73	280	461	9.9	15.8
Deraf: Byerne	31	2	10	21	6.5	9.5
— Landdistriktet	710	71	270	440	10.0	16.1

Kardialgi og kronisk Gastrit anføres af Distriktslægen i Totens Distrikt at høre til de almindeligst forekommende Sygdomme. Den simple Arbeider og den Fattiges Levesæt er fremdeles saadant, at de nævnte Sygdommes Forekomst er meget rimelig og forklarlig, thi den mere og mere overhaandtagende Brug

af daarlig Kaffe med de forskjelligste Tilsætninger, der som oftest drikkes flere Gange daglig i Portioner fra en halv til en hel Pot ad Gangen uden Tilsætning af Melk eller Fløde, og hertil paa Kogeovn daarlig stegt Brød uden Smør, men i dettes Sted med en Overflødighed af Pultost eller Prim — en meget simpel rød Ost af skummet Melk — og dette ligesaavel til Børn som til Voxne kan ikke andet end ødelægge selv den bedste Fordøielse. Som betegnende for Forholdet anføres at hans Tjenere og øvrige Arbeidere er meget misfornøiede med om Morgenen istedetfor daarlig Kaffe at faa saameget Melk, de ville drikke. Fra Ringebu Distrikt anføres ogsaa at de gastriske Tilfælde synes temmelig almindelig udbredte saavel blandt Gaardmandsklassen som i de Fattiges Hytter og maa tilskrives en uhensigtsmæssig Levemaade, derunder indbefattet det store Misbrug af Kaffe, der bydes, enten det er Middag eller Midnat. Melk er ikke let at faa, ialfald ikke for den fattige Husmand, den meste Melk, der nydes, er sur; god Melk kan kun faaes om Vaaren og en kort Tid om Høsten efter Kreaturernes Hjemkomst fra Sæteren. Hele Sommeren igjennem har Folk i Almindelighed ingen anden Melk end den saakaldte «Kjeldermelk», der tilberedes paa den Maade, at man om Høsten og Vinteren koger op skummet Melk, der hensættes i Kjælderen, hvor den surner og stivner. Denne benyttes hele Aaret igjennem opblandet med Vand. Fra Vaage anføres, at de gastriske Forstyrrelser ikke træffes hyppigere blandt den fattigere Klasse end blandt Gaardbrugerklassen. Som Aarsag til dem maa utvivlsomt nævnes Misbrug af Kaffe. I Vaage Hovedsogn drikkes nær 8 Skaalpund Kaffe pr. Individ om Aaret.

Sindssygdomme. For Amtskommunens Regning forpleiedes 185 Sindssyge, hvoraf 39 paa Asyler. Af de Syge hørte hjemme i Hadeland og Land 34, i søndre Valders 13, i nordre Valders 8, i Toten 41, i Faaberg 33, i Ringebu 29, i Lom 18, i Lesje 9. I Faabergs Distrikt opgives at være 13 Sindssyge som ikke forpleies af det Offentlige.

Obstetriciske Operationer. Følgende Tabel giver en Oversigt over de af Lægerne udførte obstetriciske Operationer med Angivelse af Operation, Indikation og Udfaldet for Mødre og Børn (se Tabellen næste Side).

Af Operationer forøvrigt udførtes 2 Perforationer, den ene ved fast indkilet Hoved i Bækkenet, Fosteret dødt før Operationen foretoges; Moderen ilive; den anden ved rhachitisk misdannet Bækken efter 5 Døgns Fødselsarbeide; Konen, 20—30 Aar gammel, døde 6 Uger efter af Nephritis. 1 Fremkaldelse af Partus præmaturus artificialis hos en 25 Aar gl. ugift Kvinde, der i Barndommen havde lidt af Rachitis. I 22 Aars Alderen var hun forløst ved Perforation. Ved Maaling af Bækkenet fandtes Diameter spin. ilei 24 Ctm.; D, cristæ ilei 26 Ctm.; D. Trochanteris 29 Ctm.; D. Baudelocquii 16 Ctm. D. conjugat. o: 8 Ctm. og med det for rhachitiske Bækkener almindelige Fradrag af 1½—2 Ctm. var Conjugata vera = 6 eller 6½ Ctm. Efter disse Forhold indledes Partus præmaturus i 30te Uge. Da efter 4 Dages Forløb trods kraftige Veer ingen Forløsning indtraadte og Konens Kræfter medtoges, gjordes Perforation, hvorefter Fosteret med Besvær for-

Liste over kro-

	Behandlede.	Deraf Døde.	Behandlede for hvilke er opgivet Kjøn og Alder.				Antal af anmeldende Læger.	Ialt opgivne	
			Mandkjøn.		Kvindekjøn.			Tilfælde.	Dødsfald.
			Børn.	Voxne.	Børn.	Voxne.			
Kronisk Rheumatisme	309	1	5	148	3	114	16	309	1
Fnat	70	-	18	12	16	5	9	70	-
Skurv	17	-	4	1	8	1	7	17	-
Kjertelsyge	149	3	34	14	45	29	20	149	3
Rachit	62	2	33	1	27	-	16	62	2
Simpel Meningit	28	17	8	8	5	7	13	32	21
Tuberkuløs Meningit	15	14	6	-	7	2	8	15	14
Svindsot	156	68	5	58	5	81	20	161	73
Kræft	73	49	-	36	-	34	20	77	53
Vatersot og Morbus Brighti	105	31	7	37	1	41	19	107	[1] 33
Blegsot og Anæmi	436	2	11	18	33	345	20	436	[2] 2
Menstruationsuordener	92	-	-	-	-	92	15	92	-
Kardialgi, kronisk Gastrit og Dyspepsi	1036	13	18	378	37	500	20	1036	13
Ormesygdomme	102	-	36	3	40	2	15	192	-
Drankersygdomme	16	3	-	13	-	1	10	16	3

[1]) Vatersot 16, Morbus Brighti 17. [2]) 2 døde af perniciøs Anæmi.

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.						Vending.						Efterbyrds-Operation.		
	Mødre.			Børn.			Mødre.			Børn.			Mødre.		
	levende.	døde.	uopg. Udf.	levende.	døde.	uopg. Udf.	levende.	døde.	uopg. Udf.	levende.	døde.	uopg. Udf.	levende.	døde.	uopg. Udf.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer, Vemangel	15	-	-	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjævt Isseleie	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	1	[1])1	-	2	-	-	1	[2])1	-	[3])1	2	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	-	-	3	-	-	2	1	-	-	-	-
Tverleie og Fremfald af Arm	-	-	-	-	-	-	-	[1])1	-	-	1	-	-	-	-
Tilbageholdelse af Efterbyrden	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Tilsammen	17	1	-	18	-	-	4	2	-	3	4	-	-	-	3
	18			18			6			7			3		

[1]) Død af Barselfeber. [2]) I et Tilfælde skjævt forsnevret Bækken. Moderen oppe efter Fødselen, døde 14de Dag pludselig, ubekjendt Dødsaarsag. Barnet dødfødt, forløst med Tang paa sidstkommende Hoved. [3]) 2den Tvilling, 1ste Tvilling forløst med Tang, Moderen død af Barselfeber, cfr. Note 1.

niske Sygdomme.

Fordeling paa Lægedistrikterne.																
1		2		3		4		5		6		7		8		
Hadeland og Land.		Søndre Valders.		Nordre Valders.		Toten.		Faaberg.		Ringebu.		Lom.		Lesje.		
Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	
57	1	31	-	71	-	63	-	53	-	17	-	13	-	4	-	
4	-	-	-	19	-	4	-	26	-	3	-	12	-	2	-	
4	-	-	-	3	-	1	-	3	-	5	-	1	-	-	-	
26	-	11	-	14	1	33	-	37	1	12	-	14	1	2	-	
9	1	6	-	20	1	9	-	5	-	5	-	8	-	-	-	
2	-	1	-	6	4	11	8	1	-	3	3	5	3	3	3	
5	5	2	2	-	-	7	6	-	-	1	1	-	-	-	-	
30	11	10	6	7	5	31	18	21	12	15	5	41	15	6	1	
24	15	7	4	2	1	17	17	8	4	11	7	5	2	3	3	
18	5	13	3	10	4	16	8	29	6	8	2	7	3	6	2	
114	-	35	-	3	-	118	1	102	-	20	-	38	1	6	-	
6	-	14	-	7	-	33	-	18	-	5	-	5	-	4	-	
229	-	61	-	129	3	293	4	137	4	91	-	65	2	31	-	
12	-	11	-	5	-	31	-	27	-	9	-	4	-	3	-	
4	-	-	-	-	-	3	1	5	2	2	-	2	-	-	-	

løstes. Efter dettes Forløsning bød sig imidlertid et Fosterhoved til, og ved Siden af Hovedet ogsaa en Fod. Om Foden anlagdes Slynge, hvorpaa foretoges Vending og Udtrækning. Fosterhovedet kunde kun med megen Vanskelighed og ikke uden Molest af Hovedbenene bringes gjennem Bækkenhulen. Moderen var 8 Dage efter fuldstændig frisk og ude.

Ialt er udført 32 obstetriciske Operationer, hvoraf i Hadeland og Lands Distrikt 2, i søndre Valders 1, i nordre Valders 2, i Toten 12, i Faaberg 2, i Ringebu 3, i Lom 5, i Lesje 5

Af chirurgiske Operationer, om hvilke forøvrigt henvises til den almindelige Beretning, skal nærmere omtales «Incision med paafølgende Carboludskylning af Ovarialcyste, med heldigt Resultat». Patienten, en Enke 45 Aar gl., tilsaaes første Gang 14de Juni 1878. Underlivet var for et Aar siden begyndt at voxe. I den senere Tid Smerter i Korsryggen og Benene, Defæcation og Urinladning blev vanskelig, og hun klagede over Spænding og Sprængen i Underlivet, samtidig Brækning og Dyspnoe. Svulsten, der var tydelig fluktuerende, strakte sig til Navlen. Uterus bevægelig. 2 Dage efter gjordes Punktion med Billroths Troisquart, og der udtømtes 3 Liter brunligt, ikke seigt Fludium. Den 18de Juni havde Aabningen ikke lukket sig, og der udtømtes ved Tryk decomponeret ildelugtende Vædske.

Cysten tømtes atter med Troisquarten og udskylledes. I en Haandflades Omkreds om Aabningen gjordes 10 smaa Injectioner med Carbolopløsning forat fremkalde lokal Peritonit med Tilheftning af Peritoneum til Cystevæggen og Bugvæggen. Dagen efter gjordes fra Punktionsaabningen Incision i Linea alba gjennem Bugvæggen og Cysten, hvorefter et ½ Tomme tykt Kautschoukrør indlagdes og Cysten udskylledes. I længere Tid bagefter var Patientens Tilstand slet; Feber, Nattesved og Afmagring, hvad der væsentlig maatte tilskrives daarlig Sygepleie, der nemlig maatte udføres af hendes kun 14 Aar gamle Datter, men efterhaanden som denne fik mere Øvelse, bedredes Moderens Tilstand. Feberen ophørte, Cystens Rumindhold aftog; Røret fjernedes og der indlagdes et Kautschouktracheotomirør, der fæstedes ved Baand. 1ste September var Fistelen tilhelet og Konen ganske rask (Augestad).

Antallet af **Fødte** og **Døde** vil sees af følgende Sammenstilling angivet efter de af Presterne til det statistiske Centralbureau indsendte Opgaver over Døbte og Begravede:

Lægedistrikt.	Fødte.	Døde			Dødfødte [1]).	Omkomne	
		ialt.	i 1ste Døgn [1]).	paa Barselseng.		ved ulykkelige Hændelser.	ved Selvmord.
Hadeland og Land	660	304	2	-	13	4	1
Søndre Valders	290	182	-	-	11	-	-
Nordre —	213	142	-	1	4	2	-
Toten	635	339	11	1	16	4	6
Gjøvik By	38	12	-	-	-	1	1
Landdistriktet	597	327	11	1	16	3	5
Faaberg	426	263	4	2	13	2	1
Lillehammer By	37	32	2	-	4	1	1
Landdistriktet	389	231	2	-	9	1	-
Ringebu	338	193	4	-	4	4	-
Lom	260	230	3	1	13	1	1
Lesje	168	99	-	-	6	-	-
Christians Amt	2990	1752	24	5	80	17	9
Deraf: Byerne	75	44	2	-	-	2	2
— Landdistriktet	2915	1708	22	5	80	15	7

[1]) Efter Dødfødteanmeldelserne. [2]) Drab.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1 238 Fødte over Døde og Forholdet mellem hine og disse = 100 : 58.6.

Lægernes Dødsfortegnelser indeholde nærmere Oplysning om 4 paa Barselseng døde Kvinder, 2 af Barselfeber, 1 af Barselkrampe, 1 af Nephritis.

Lægerne have opgivet Dødsaarsagen for 741 eller 42.9 pCt. af samtlige ved Sygdom foraarsagede Dødsfald (1 726). Af de i Byerne indtrufne Dødsfald kjendes Dødsaarsagen for 31 eller 77.5 pCt. af kjendte (ved Sygdom foraarsagede) Dødsfald (40).

De hyppigst opgivne **Dødsaarsager** vare:

Dødsaarsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byerne.	Landdistrikterne.
Skarlagensfeber	153	4	149
Svindsot	73	2	71
Kræft	53	1	52
Lungebetændelse	50	1	49
Hjernebetændelse, tuberkuløs Meningit og Kramper i Børnealderen, tilsammen	41	4	37
Alderdomssvaghed	40	2	38
Vatersot og Morbus Brighti	33	-	33
Akut Bronchit	20	1	19

Veirliget. Følgende af Distriktslæge Buchholz meddelte Tabel viser Middelbarometerstand (Tommer) og Middelthermometerstand (R) paa Gaarden Holmen i Gran (se Tabellen Side 110, 111).

Paa Gaarden Granheim i vestre Slidre 1 220 Fod over Havet, var ifølge Distriktslæge Printz Opgaver Middeltemperaturen om Morgenen Kl. 8 + 1.86° C. og om Aftenen Kl. 8 + 2.86°, saaat Aarets gjennemsnitlige Middeltemperatur var + 2.36° C., et nogenlunde varmt Aar, da Vinteren var temmelig mild, undtagen i December Maaned, og Sommeren var varm. — Den største Kuldegrad var — 31.0° C. den 28de December, og den høieste Varmegrad var + 27.4° den 27de Juni. Der faldt Regn i 71 Dage, Sne i 47 Dage, Slud i 7 Dage, saaat Aarets Nedbør var middelmaadigt, nemlig 418 Millimeter. — Der var 93 overskyede og 70 klare Dage. Vindstyrken var 0.7, idet der var Storm 11 Gange og fuldkommen Vindstille i 57 Dage. Skydækket var 5.4 (0 = klart, 10 = aldeles overskyet). Kuldegrad bemærkedes i 194 Dage. — Den usædvanlig tørre og varme Sommer bevirkede, at der vel blev lidet, men dog godt modent Korn, saaat der ikke tilträngtes nogen Korntilførsel. Høavlen var som et godt Middelaar.

Levemaade og hygiæniske Forhold. Fra nordre Valders Distrikt anføres at paa Grund af de trange Tider har Brugen af stærke Drikke, endog bayersk Øl, været mindre end sædvanlig. Fra Loms Distrikt med-

Tabel over Temperatur og Barome-

Aar 1878.	Januar.	Februar.	Marts.	April.
Middelbarometerstand	27.97	28.23	28.30	28.31
Middelthermometerstand ...	÷ 6.80	÷ 2.55	÷ 1.78	+ 2.93
Regndage	-	-	-	2

Anm. Aarets Middelbarometerstand var 28.14 og Middelthermometerstanden + 2.86. R.

deles, at i Regelen er Beboelses- og Soverummene store og luftige med aabent Ildsted (Peis), der dog mere og mere afløses af Komfürer som mere vedbesparende. Ved er dyr og vanskelig at faa fat i for Loms Vedkommende, da Skovene ere ødelagte. Sandsen for Renlighed er i Tiltagende men lader endnu meget tilbage at ønske især for Skiagers Vedkommende. Madens Tillavning er mindre god, navnlig kan anføres at Grøden i Almindelighed laves raastampet, og at Ovnbrød «Kakebrød» i Regelen er raastegt dels paa Grund af altfor grovsigtet Mel, dels paa Grund af Bagning i Komfür. I Almindelighed bruges dog Fladbrød, og dette er godt. Husbrygget Øl er almindelig men nydes ofte ferskt (ugjæret) eller gammelt og surt. Kjød, Flesk, Smør og Ost er almindelig Kost Aaret rundt selv ofte for den mindre Bemidlede. Nydelse af Brændevin til Overmaal er forholdsvis sjelden udenfor Gilderne, og selv da ansees det for en Skam at være beruset. Fra Lesje Distrikt angives at Folket i sin store Almindelighed er meget ædrueligt.

Fattigsygepleien. Af fattige Syge opgives behandlede:

Lægedistrikt.	Antal fattige Syge.	Antal Læger.
i Hadeland og Land ...	564	4
- søndre Valders	102 [1])	2
- nordre —	27	1
- Toten	271	2
- Ringebu	110	1
- Lom	280	2
- Lesje	40	1
Tilsammen	1 394	

[1]) Deraf vare 79 af den i Aadalen boende Privatlæge, der er Fattiglæge for en Del af Distriktet.

Fra Faabergs Distrikt er Antallet ikke anført.

terstand samt Fugtighedsforhold.

Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
28.10	28.21	28.70	28.20	28.13	28.11	28.07	27.97
+ 6.69	+ 11.11	+ 10.42	+ 11.91	+ 7.78	+ 4.69	÷ 2.73	÷ 7.09
8	7	4	3	3	4	-	-

I **Sundhedskommissionerne** afholdtes følgende Antal Møder: Hadeland og Lands Distrikt 2 (et i søndre, et i nordre Land); søndre Valders 4 (to i hvert Herred); nordre Valders 5 (to i vestre, tre i østre Slidre); Toten 10 (i østre og vestre Toten tilsammen tre, i Gjøvik fire, i Vardal to, i Birid et); Faaberg 7 (Gausdal, Øier, Lillehammer paa hvert Sted to, Faaberg et); Ringebu 2 (et i søndre Fron, et i Ringebu); Lom 3 (et i hvert Herred); Lesje 1 i Lesje.

Antallet af **Vaccinerede** udgjorde:

i Hadeland og Lands Distrikt	. . . . .	824
- søndre Valders	—	220
- nordre Valders	—	27
- Totens	—	692
- Faabergs	—	433
- Ringebu	—	276
- Loms	—	275
- Lesje	—	181
	Tilsammen	2 928.

I flere Kredse i nordre Valders, Faaberg og i Vaage (Loms Distrikt) tildels indstilledes, tildels indskrænkedes Vaccination paa Grund af de forekommende epidemiske Sygdomme, Skarlagensfeber, Kighoste og Mæslinger.

Af **retsmedicinske Forretninger** udførtes 1 Obduktionsforretning af en af Hjernerystelse død Veiarbeider, 1 Synsforretning over et 3 Uger gammelt dødt Barn og 6 Undersøgelser og Erklæringer, hvoraf 2 i Hadeland og Lands Distrikt, 1 i søndre Valders, 3 i nordre Valders, 1 i Ringebu og 1 i Lom.

Amtet har **Sygehus** ved Lillehammer; i et Sygelokale i Gjøvik behandledes 11 Patienter.

Amtet har 2 **Apotheker,** hvilke begge visiteredes (se Tab. næste Side).

Medicinalpersonalet bestod af 21 Læger, 39 Jordemødre og 40 Hjelpevaccinatører (se Tabellen næste Side).

Apotheker.

Steder.	Antal.	Personale foruden Apothekeren	
		examineret Pharmaceut.	Discipel.
Lillehammer	1	1	1
Gjøvik	1	1	1

Medicinalpersonalet.

Lægedistrikt.	Læger.		Jordemødre.	Hjelpe-vaccinatører.
	Antal.	Bosted[1]).		
Hadeland og Land.	5	4 i Gran, 1 - nordre Land.	5	6
Søndre Valders...	1	i nordre Aurdal.	4	5
Nordre — ...	1	i vestre Slidre.	4	5
Toten.....	5	3 i østre Toten, 1 - vestre — 1 - Gjøvik.	10	8
Faaberg	4	2 i Lillehammer, 2 - Gausdal.	5	4
Ringebu..... ..	2	1 i søndre Fron, 1 - Ringebu.	4	4
Lom.....	2	1 i Lom, 1 - Vaage.	3	4
Lesje.	1	i Dovre.	4	4

[1]) Ved Distriktslægens Bosted er Herredet udhævet ved spærrede Typer.

VIII. Bratsbergs Amt.

Amtet, hvis Fladeindhold er 115.86 norske Kvadratmil (14 780 □ Kilometer), og som ved Folketællingen den 31te December 1875 havde 83 171 tilstedeværende Indbyggere, er inddelt i følgende 7 Lægedistrikter:

1. Skiens Distrikt (8.26 n. □ Mil, 24 487 Indbyggere), indbefattende:

Kjøbstæderne:	Skien	0.016	n. □ M.,	5 362 Indb.
	Porsgrund	—	—	3 453 —
	Brevik	—	—	2 252 —
Herrederne:	Eidanger	1.15	—	2 999 —
	Solum	2.42	—	5 121 —
	Gjerpen	2.97	—	4 285 —
	Slemdal	1.71	—	1 015 —

2. Kragerø Distrikt (12.85 n. □ Mil, 19 666 Indb.), indbefattende:

Kjøbstaden	Kragerø	—	n. □ M.,	4 669 Indb.
Ladestederne:	Langesund	0.003	—	1 063 —
	Stathelle	—	—	427 —
Herrederne:	Bamble	2.20	—	4 071 —
	Sandøkedal	2.63	—	5 977 —
	Drangedal	8.02	—	3 459 —

3. Holdens Distrikt (8.18 n. □ Mil, 11 274 Indb.), indbefattende:

Herrederne:	Holden	1.89	n. □ M.,	3 233 Indb.
	Lunde	2.04	—	2 131 —
	Bø	1.68	—	2 501 —
	Saude	2.57	—	3 409 —

4. Saulands Distrikt (12.30 n. □ Mil, 7 190 Indb.), indbefattende:

Herrederne:	Hiterdal	3.33	n. □ M.,	3 048 Indb.
	Hjertdal	6.75	—	2 744 —
	Gransherred (Hovinds Sogn undtaget)	2.22	—	1 398 —

5. Hviteseids Distrikt (17.57 n. □ Mil, 8 704 Indb.), indbefattende:

Herrederne:	Silgjord	5.54	n. □ M.,	3 743 Indb.
	Hviteseid	5.41	—	3 265 —
	Nissedal	6.62	—	1 696 —

6. Laardals Distrikt (34.40 n. □ Mil, 8 217 Indb.), indbefattende:

Herrederne:	Laardal	2.17	n. □ M.,	1 391 Indb.
	Moland	9.48	—	2 040 —
	Mo	5.22	—	1 915 —
	Vinje	9.29	—	1 987 —
	Rauland (Mjøsstrandens Sogn undtaget)	8.24	—	884 —

7. Tinns Distrikt (22.28 n. □ Mil, 3 633 Indbyggere), indbefattende:

Herredet Tinn	17.22 n. □ M.,	2 567	Indb.
Hovins Sogn (af Grandsherred)	3.24 —	897	—
Mjøsstrandens Sogn (af Rauland)	1.82 —	169	—

Sundhedstilstanden omtales fra alle Distrikter som — tildels endog udmærket — god. Den forøvrigt ikke lidet større Sygelighed skyldes nemlig for den væsentlige Del akute katarrhalske og gastriske Tilfælde samt Mæslinger. Naar endvidere undtages Typhoidfeber, Rosen og diphtherisk Svælgbetændelse, som optraadte med nogle faa Tilfælde hyppigere end i 1877, vise de øvrige alvorligere Sygdomme en Aftagen.

Dødeligheden. Følgende Tabel giver en Oversigt over Dødelighedsforholdene. Opgaverne ere efter Uddrag af Presternes til det statistiske Centralbureau indsendte Lister over Døbte og Begravede:

Aar.	Beregnet Befolkning ved Aarets (Femaarets) Midte.	Antal Døde eller gjennemsnitlige Antal Døde.	Forhold pro mille.
1878	[1])	1 357	[1])
1877	84 739	1 482	17.49
1876	84 400	1 575	18.66
1875	83 232	1 544	18.55
1874	81 748	1 413	17.28
1871—1875	82 006	1 428	17.41
1866—1870	80 816	1 615	19.98

[1]) Opgaverne vil findes anførte i den almindelige Beretning Tabel I.

Til Oplysning om de **epidemiske Forhold** hidsættes følgende af Lægernes Opgaver sammendragne Tabel (se Side 116, 117).

Typhoidfeber havde nogen større Udbredning end i 1877; den optraadte saaledes tillige i Holdens, Saulands og Laardals Distrikter. Af Tilfældene inden Skiens Distrikt sees at have optraadt: 2 i Skien, 9 i Porsgrund, 5 i Brevik, 8 i Eidanger, 2 i Solum, 3 i Gjerpen, 2 i Slemdal og 1 indlagt fra Landdistriktet paa Amtssygehuset. I Anledning af tvende Tilfælde paa Naphoug i Slemdal, anfører Distriktslægen i Skiens Distrikt, at de optraadte i den Del af Sognet, hvor der af uforklarlige Grunde næsten hver Vinter nu i en Aarrække har opstaaet Typhoidfeber. Som Fortsættelse af den ved Slutningen af forrige Aar ved Smitte fra Udlandet opstaaede Epidemi paa Gaarden Braaten i Eidanger optraadte i Marts 2 Tilfælde paa et Par nærliggende Pladse. Patienterne indlagdes paa Amtssygehuset; hermed afsluttedes denne Epidemi i Eidanger. Paa Sygehuset smittedes 2 Patienter af en Typhoidfebersyg, som paa Grund af utydelige Sygdomsfænomener var

indlagt paa en Sygestue sammen med andre Syge. Fra Eidanger indlagdes paa Sygehuset en Patient, der var smittet af Typhoidfeber fra Hamar. I 2 af de fra Porsgrund og Omegn anmeldte Tilfælde var Sygdommen importeret fra Udlandet ved Søfolk. Alle Tilfælde optraadte spredt, uden paaviseligt Sammenhæng. Fra Brevik anføres, at 2 Matroser vare syge ved Hjemkomsten; begge bleve bragte til den Enes Hjem for saa meget som muligt at hindre Smitte. Efterat disse vare helbredede, blev Pleiersken angrebet; en Maaneds Tid efter angrebes en Tjenestepige i samme Hus, og da hun blev behandlet i sit Hjem, smittede hun en yngre Pleiebroder. Af 4 fra Kragerø og Omegn var den ene en Sømand, som i Novemher kom syg hjem fra Udlandet; han isoleredes og fra ham smittedes Ingen. Fra Skaadø henflyttedes en Patient til en Familie i Nærheden, hvor senere En angrebes. Fra Bamble kom i Juli og Oktober 2 ambulerende Tilfælde til Behandling i Langesund, 2 andre Tilfælde i Langesund i December stod ikke i paaviseligt Smitteforhold. I Holdens Distrikt behandledes 1 Tilfælde i August i Bø, opstaaet ved Smitte paa Exercerpladsen Graatenmoen ved Skien, og i September 1 i Helgen, Annex til Holden. Tilfældene i Saulands Distrikt optraadte paa nogle Gaarde i Tudals Annex. I Laardals Distrikt kom i Juli til Behandling 2 Tilfælde i Høgdalsmo Annex paa Skydsstationen Mogen; ingen flere angrebes efter disses Isolation.

Barselfeber. I Skien viste sig i Mai et Par Tilfælde; Jordemødrene, der havde pleiet de Syge, paalagdes at afholde sig fra Praxis i 8 Dage samt nøiagtig at rense sig selv og sine Instrumenter. 1 Dødsfald hos en Barselkone i Porsgrunds Omegn indtraadte under Kramper; en døde af Lungebetændelse. Af de 3 Dødsfald i Kragerø Distrikt indtraf et i Skaadø, hvor Barselkonens Moder, der boede sammen med hende, blev syg og døde af akut Bronchit, hvorefter Gravøl holdtes i samme Værelse, hvor Barselkonen laa.

Vandkopper sees at have forekommet af og til i og om Skiens By og Porsgrund, men kom sjelden under Lægebehandling.

Skarlagensfeber var fremdeles i Aftagende; kun fra Skiens og Kragerø Distrikter er anmeldt et større Antal Tilfælde end Aaret forud. I Skiens By forekom en Epidemi fra Slutningen af Februar indtil Aarets Ende (anmeldt 146 Tilfælde, 15 Dødsfald) og var til forskjellige Tider, men især i Mai Maaned, temmelig ondartet og dødelig. I Porsgrund behandledes 52 Tilfælde (med 8 Dødsfald). I Landdistrikterne forekom den sparsomt under Eftersommeren og var sandsynligvis forplantet fra Byerne. Derimod optraadte den ved Aarets Slutning meget heftig i det til Solum hørende Annex, Kilebygden, hvor den i rivende Fart angreb næsten alle Børn i Tronds Skolekreds. Sygdommen var meget ondartet dels ved stærk Feber, dels ved Diphtherit; af 46 Behandlede døde 8. Sygdommen antages indført fra Herre eller Porsgrund. Foruden almindelige Forsigtighedsregler paabød Sundhedskommissionen Standsning af to Skoler i Kilebygden, og denne Foranstaltning synes at have virket meget heldigt. Ligeledes optraadte Skarlagensfeberen ved Aarets Slutning i Eidanger og i Gjerpen, hvor Antallet

I Bratsbergs Amt anmeldte epidemiske Sygdomme.

	Hele Aaret.		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Behandlede.	Deraf Døde.													
Typhoidfeber	63	4	63	6	-	4	6	2	4	5	9	11	6	5	5
Barselfeber	22	6	22	2	-	3	1	6	-	-	-	4	1	1	4
Vandkopper	47	-	47	12	8	7	6	2	-	4	4	1	-	2	1
Skarlagensfeber	453	56	453	31	10	46	51	77	31	27	11	23	25	33	88
Rødlinger	4	-	4	-	1	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Mæslinger	418	1	418	1	12	34	37	32	88	37	37	52	40	21	27
Rosen	96	2	95	6	5	8	6	12	11	15	6	8	4	6	8
Kighoste	33	-	33	4	-	-	-	-	-	-	5	-	1	20	3
Diphtherisk Svælgbetændelse	27	4	27	2	1	4	3	1	2	3	-	1	-	3	7
Strubehoste	18	-	18	2	2	1	1	2	-	1	1	3	2	3	-
Akut Bronchit, Andre katarrhalske Tilfælde	2 537	22	2 481	251	298	258	236	217	197	152	136	140	165	206	225
Lungebetændelse	369	50	369	43	60	50	45	41	22	20	12	10	19	27	20
Pleurit	84	2	84	10	5	9	11	5	5	4	7	10	8	5	5
Gigtfeber	73	2	73	8	11	3	4	4	10	3	4	4	6	4	12
Diarrhoe (akut), Cholera nostras	866	16	864	85	88	57	54	48	65	117	112	85	61	41	51
Blodgang	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Skjørbug	40	1	27	3	3	6	2	3	1	2	-	1	1	4	1
Tilsammen	5 151	166	5 079	466	504	492	463	452	437	390	345	353	339	381	457

(Fortsættelse).	Ialt opgivne.		Fordeling paa Lægedistrikterne.													
			1		2		3		4		5		6		7	
	Tilfælde.	Dødsfald.	Skien.		Kragerø.		Holden.		Sauland.		Hviteseid.		Laardal.		Tinn.	
			Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.
Typhoidfeber	63	4	42	3	8	-	2	1	9	-	-	-	2	-	-	-
Barselfeber	23	7	12	2	6	3	-	-	-	-	1	1	-	-	4	1
Vandkopper	47	-	32	-	10	-	4	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	455	58	304	45	123	10	-	-	-	-	28	3	-	-	-	-
Rødlinger	4	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mæslinger	424	7	108	-	247	3	29	-	-	-	26	2	14	2	-	-
Rosen	96	2	56	1	20	-	9	-	1	-	9	1	-	-	1	-
Kighoste	34	1	4	-	21	1	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Diphtherisk Svælgbetændelse	27	4	27	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Strubehoste	18	-	1	-	15	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut Bronchit og Andre katarrhalske Tilfælde	2553	38	1638	14	599	15	67	8	19	-	192	-	27	-	11	1
Lungebetændelse	377	58	205	33	59	13	41	5	15	-	32	2	12	3	13	2
Pleurit	84	2	32	-	19	-	14	1	1	-	12	1	6	-	-	-
Gigtfeber	74	3	29	-	17	1	14	2	6	-	5	-	1	-	2	-
Diarrhoe (akut) og Cholera nostras	869	19	548	9	253	7	21	2	4	-	33	1	6	-	4	-
Blodgang	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjørbug	40	1	-	-	6	-	-	-	1	-	15	-	17	-	1	1
Tilsammen	5189	204	3040	111	1406	53	212	19	56	-	354	11	85	5	36	5

af de Angrebne ei var stort, om end Sygdommen af og til var temmelig heftig og ondartet. Til den isoleret liggende Gaard Skefjeld i Gjerpen antages den indført ved en Omstreifer, som man der havde givet Nattelogis. I Skien havde man for indtræffende Tilfælde, hvor de Syge ikke maatte kunne behandles i Hjemmet, indrettet et Par Værelser i den saakaldte Fattiggaard paa Kleven til Modtagelse af Patienter, men der indlagdes ingen i dette Lazaret. For at hindre Sygdommens Udbredelse negtedes Børn fra smittede Gaarde, saavel i Byen som i Landdistriktet, Adgang til Skole og Konfirmationsundervisning saalænge, indtil Desinfektion var foretaget. Søndagsskoler, Sang- og Bønnemøder for Børn bleve forbudne. I Porsgrund og Omegn syntes Sygdommen stadig at dukke op paany; kun ved et mindre Antal af de forekommende Tilfælde var det muligt at paavise Overførelsen af Smitten. Af Porsgrunds Kommune blev antaget en Mand til at forestaa Desinfektionen af de smittede Huse. Vatersot og Nyrebetændelse optraadte i et stort Antal Tilfælde som Eftersygdom. De i Brevik og Omegn praktiserende Læger iagttog den først paa Stathelle, hvortil den i Slutningen af 1877 rimeligvis var overført fra Eidanger; den var udbrudt over en stor Del af Bamble, men især i Nærheden af Bamble Kirke og ved Herre. I Bamble var Sygdommen saagodtsom standset udpaa Vaaren, men blussede op igjen, idet en større Del af Skolebørnene paa Skolen nær Kirken omtrent samtidigt angrebes, efterat Børnene fra et Par smittede Huse atter havde begyndt at besøge Skolen, uagtet disse Huse, samt de Seng- og Gangklæder, som ikke kunde vadskes, vare gjennemrøgede med Svovl, og alt Vadsketøi beordret vadsket, ligesom Værelserne efter Røgningen vare beordrede udluftede og vadskede. Paa Grund heraf besluttede Sundhedskommissionen, at vedkommende Tilsynsmand skulde for Fremtiden være tilstede og paase Udrøgningen. I Brevik optraadte den først om Vaaren, den blev paa et Par Tilfælde nær indskrænket til Øen. I Langesund var først blot Børnene i en Familie angrebet, rimeligvis ved Smitte gjennem et Brev fra en fraværende Broder, der et Par Dage efter Brevets Afsendelse fik Skarlagensfeber; Sygdommen udbredte sig ikke videre derfra, men et Par Maaneder senere bragtes den derud fra Skien (4 Tilfælde i et Hus). Fra Hviteseids Distrikt berettes, at Sygdommen indførtes ved en Kone fra Porsgrund (eller Brevik) i Slutningen af Oktober til en Plads nedenfor Silgjordsvandet og forplantedes derfra langs begge Sider af Vandet opover til Bredbygden og videre udover Flatdals Annex af Silgjord og Brunkebergs Annex af Hviteseid — i 1879, for hvilket Aar den egentlige, store Epidemi vil blive nærmere beskrevet. Den antog efterhaanden en alvorlig Karakter, med temmelig hyppig stærk Halsbetændelse med udbredt Belæg, svære Adeniter og alvorlige Følgesygdomme. I December kom 20 under Behandling, hvoraf flere døde i 1879, medens 1 — det først smittede Barn — døde uden Behandling i Oktober; 4 vides angrebne i November og 9 i December. Ialt indsygnede saaledes 34. Fra Laardals Distrikt anføres, at Skarlagensfeber ikke blev iagttaget i 1878.

Mæslinger vare i Tiltagende og optraadte navnlig i Skiens og Kragerø Distrikter, hvor de, ligesom i Laardals Distrikt, havde liden eller ingen Udbredning Aaret forud. Fra Byerne opgives: 36 Tilfælde fra Skien og 22 fra Porsgrund. Sygdommen anføres at have været temmelig hyppig i Solum og Mælum af Skiens Distrikt i 1ste Kvartal; i Skien optraadte den ikke som egentlig Epidemi. Fra Brevik og Omegn (de nærliggende Landdistrikter af Skiens og Kragerø Distrikter) omtales, at et stort Antal gjennemgik Sygdommen uden Lægetilsyn; de fleste Tilfælde vare lette. Fra Kragerø Distrikt siges den første Angrebne — i Februar — at være en fremmed Veiarbeider i Drangedal. Af 3 døde vare 2 i Skaadø og 1 i Sandøkedal. I Drangedal døde 2 af Kjertelsyge som Eftersygdom. Epidemien var ikke ophørt ved Aarets Udgang. Til Langesund importeredes den fra Kragerø og holdt sig der i de sidste 5 Maaneder af Aaret. En 42aarig Dame, som gjennemgik Sygdommen, paastodes med Bestemthed at have havt Sygdommen som Barn. I Bø Prestegjeld i Holdens Distrikt var Sygdommen meget udbredt om Vaaren; herfra overførtes den i Marts til 2de Gaarde i Silgjord i Hviteseid Distrikt uden at udbrede sig videre. Til begge disse Steder bragtes Sygdommen sandsynligvis af Postkjøreren fra Bø, i hvis Hjem samtlige Børn vare angrebne; paa den ene Gaard havde han Nattekvarter, og paa den anden var der Postaabneri. I Hviteseid kom i April 4 Tilfælde i et Hus til Behandling; Tjenestegutten, som var Postkjører, havde i Silgjord ligget sammen med Postkjøreren fra Bø og havde hanglet oppe uden Behandling; der havde været Udslag; ved overholdt Isolation blev det med disse 5 Tilfælde. I Treungens Annex af Nissedal skal fra Slutningen af August en Epidemi af Mæslinger have gaaet over saagodtsom alle Gaarde og været temmelig streng; 2 Børn døde. Inden Laardals Distrikt viste den sig paa enkelte Steder i Moland i Begyndelsen af Aaret, men vandt ingen synderlig Udbredning og var af en godartet Natur, saa der kuns blev truffet liden Forføining mod samme.

Kighosten optraadte sparsomt. I Skiens Distrikt sees den at have været meget udbredt i Aarets første Kvartal i Solum og Mælum, derimod er intet Tilfælde anmeldt fra Skiens By. Fra Porsgrund omtales 3 behandlede Tilfælde. I Kragerø Distrikt viste det første Tilfælde i August sig i Sandøkedal, hvortil Sygdommen var bragt fra Søndeled (østre Nedenæs Distrikt).

Diphtherisk Svælgbetændelse sees at have vist sig i Skiens Distrikt; den forekom af og til uden Forbindelse med anden Sygdom, men iagttoges hyppig sammen med Skarlagensfeber. I Skiens By behandledes 10 Tilfælde (4 Dødsfald) og i Porsgrund 8 Tilfælde.

Strubehoste. Det fra Skiens Distrikt anmeldte Tilfælde optraadte i Skiens By.

Katarrhalske Tilfælde. Af akut Bronchit kjendes 32 Dødsfald; 968 Tilfælde er opgivet som behandlede, — af 497 vare: 245 Mandkjøn (118 under og 127 over 15 Aar) og 252 Kvindekjøn (116 under og 136

Veneriske Sygdomme

Sygdom.	Tilsammen behandlede.	Behandlede, for hvilke er opgivet Kjøn og Alder.				Opgivet Sygdomsform for Syphilis.			
		Mandkjøn.		Kvindekjøn.		primær.	konstitutionel.	hereditær.	uopgivet.
		Børn.	Voxne.	Børn.	Voxne.				
Syphilis	59	3	28	1	22	12	39	2	6
Gonorrhoe	61	-	56	-	5	-	-	-	-

[1]) Under 1 Aar (Md.).

over 15 Aar). Af Laryngit er anmeldt 5 Dødsfald og af katarrhalsk Lungebetændelse 1.

Lungebetændelse. Dødeligheden blandt det hele Antal Behandlede udgjorde 13.6 pCt. Fra Tinns Distrikt meldes, at der forekom flere end almindeligt; men Tilfældene vare spredte.

Gigtfeber. Fra Kragerø Distrikt anmeldes 1 Dødsfald (Mand 20—30 Aar) af Rheumatismus cerebralis.

Diarrhoe. Fra Kragerø Distrikt anføres, at i en Del Tilfælde vare Udtømmelserne blodige og forbundne med Tenesmer.

Skjørbug forekom i Laardals Distrikt langt sjeldnere end forhen; Grunden hertil er lige ukjendt som til dens tidligere hyppige Optræden.

Smitsom **katarrhalsk Conjunktivit** viste sig i Kragerø By i December; inden flere Familier var der 6—7 Angrebne.

Veneriske Sygdomme. Antallet af de paa Amtssygehuset behandlede Tilfælde af Syphilis vil sees af den i Generalberetningen indtagne Tabel. Af Gonorrhoe og Urethrit indlagdes 4 (1 Mand 3 Kvinder, alle over 15 Aar).

Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af veneriske Sygdomme vil sees af ovenstaaende Tabel.

Til Oplysning om de af Lægerne behandlede væsentlig **kroniske Sygdomme** hidsættes følgende Tabel (se Side 122, 123).

I Anledning af **kronisk Rheumatisme** anføres fra Holdens Distrikt, at det opgivne Antal antagelig er større end i Virkeligheden, da Patienter med kroniske Sygdomme gjerne ofte bytte Læge, og saaledes visselig samme Patient opføres paa flere Lægers Lister. I Laardals Distrikt var rheumatiske Lidelser af kronisk Natur — som altid — temmelig almindelig. Klager over «Floggigt» hører til Dagens Orden; imidlertid er Affektionen neppe saa almindelig som tidligere, og Aarsagen dertil maa formentlig være, at uldne Underklæder nu benyttes mere end forhen.

udenfor Sygehus.

Antal anmeldende Læger.	Kjendte Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne.							
		1		2		3		5	
		Skien.		Kragerø.		Holden.		Hviteseid.	
		Tilfælde.	Kjendte Dødsfald.	Tilfælde.	Kjendte Dødsfald.	Tilfælde.	Kjendte Dødsfald.	Tilfælde.	Kjendte Dødsfald.
11	1 [1])	34	1	24	-	-	-	1	-
12	-	43	-	17	-	1	-	-	-

Fnat. I Hviteseids Distrikt udleveredes for Amtskommunens Regning Styraxliniment til 178 Syge; de ere opførte paa Sygelisten. I Laardals Distrikt er den fremdeles temmelig almindelig, men dog paa langt nær ikke som før. Hudkulturen staar endnu paa et lavt Standpunkt, men der spores dog med hvert Aar Fremgang til det Bedre. Der udleveres Medicin for offentlig Regning.

Svindsot. Forholdet mellem de af Lægerne opgivne Dødsfald af Svindsot og ialt kjendte Dødsaarsager samt de ikke epidemiske Dødsaarsager vil sees af følgende Tabel (se Side 124).

Fra Skiens Distrikt omtales tuberculøse Sygdomme som temmelig hyppige, ligesaa siges Svindsot at forekomme temmelig almindelig i Holdens Distrikt. I Laardals Distrikt synes den at være i Aftagende, men forekommer imidlertid endnu ikke sjelden.

Blegsot og Kardialgi samt kronisk Gastrit skulle være særdeles hyppige i Skien og Landdistrikter, ligesaa i Holden. I Laardals Distrikt omtales Blegsot og Menstruationsuordener som temmelig almindelige, dog paa langt nær ikke saa hyppige som forhen.

Ormesygdomme siges fra Skien ikke ofte at komme under Behandling; Tænia mediocanellata iagttoges i 1 Tilfælde. I Holdens Distrikt optræde Ormesygdomme (Ascaris, Oxyuris) udover Distriktet. I Laardals Distrikt ere de ligeledes ikke sjeldne, men Lægen raadspørges ikke ofte; almindelig benyttes de Ormemidler, som Landhandlerne have tilsalgs.

Af **Forgiftninger** nævnes fra Hviteseids Distrikt 1 heldigt forløbende Tilfælde ved surt kromsurt Kali hos en treaars Gut.

Sindssygdomme. I Tinns Distrikt iagttoges ualmindelig mange nye Tilfælde, nemlig 5, alle Melancholi; Aarsagen var hos 4 religiøs Paavirkning af Lægprædikanter og hos 1 Næringssorger. Hos den ene optraadte Næringsvægring; der var ikke Anledning til strax at faa hende sendt til Asyl, og hun døde efter henimod 14 Dages Forløb. Af Dødsfald ved

Liste over

	Behandlede.	Deraf Døde.	Behandlede for hvilke er opgivet Kjøn og Alder.				Antal af anmeldende Læger.
			Mandkjøn.		Kvindekjøn.		
			Børn.	Voxne.	Børn.	Voxne.	
Kronisk Rheumatisme	185	-	-	96	-	87	14
Fnat	269	-	31	13	27	16	15
Skurv	17	-	-	4	2	1	4
Kjertelsyge	306	2	102	36	92	48	19
Rachit	72	1	27	1	26	-	17
Simpel Meningit	16	13	3	5	8	-	7
Tuberkuløs Meningit	28	28	16	1	10	1	12
Svindsot	296	107	12	126	8	133	19
Kræft	63	22	-	32	-	31	18
Vatersot og Morbus Brighti	63	15	3	27	6	23	16
Blegsot og Anæmi	702	1	4	16	96	565	18
Menstruationsuordener	142	-	-	-	-	142	16
Kardialgi, kronisk Gastrit og Dyspepsi	1 128	6	28	477	46	539	18
Ormesygdomme	152	-	57	5	77	9	16
Drankersygdomme	12	-	-	9	-	3	6

[1]) Vatersot 11, Morbus Brighti 10.

Sindssygdom er anmeldt 5 i Skiens Distrikts Landdistrikter og 1 fra Tinns Distrikt.

Ifølge Amtsformandskabsforhandlingerne forpleiedes i Regnskabsaaret 1878—79: 186 Sindssyge, hvoraf 39 paa Asyler; 32 vare hjemmehørende i Skiens Distrikt, 30 i Kragerø, 36 i Holdens, 14 i Saulands, 37 i Hviteseids, 30 i Laardals og 7 i Tinns Distrikter.

Af **obstetriciske Operationer** opgives udførte af Læger: 45 Tangforløsninger, 12 Vendinger og 8 Gange Udtagelse af Efterbyrden, hvilke Operationers Indikationer og Udfald vil sees af følgende Tabel (se Side 125).

Endvidere udførtes 1 Perforation og Extraktion efter 2 Døgns Fødselsarbeide og flere forgjæves Tangforsøg, Vandet afgaaet 1 Døgn forud, af og til stærke Veer uden Fremgang, Hovedet fast nedtrykt, Ryggen bagtil og tilhøire; Konen (Epileptica) døde Natten efter.

Ialt 66 obstetriciske Operationer hvoraf 36 i Skiens Distrikt, 18 i Kragerø, 1 i Holdens, 4 i Hviteseids, 3 i Laardals og 4 i Tinns Distrikter.

kroniske Sygdomme.

Ialt opgivne		Fordeling paa Lægedistrikterne.													
		1		2		3		4		5		6		7	
Tilfælde.	Dødsfald.	Skien.		Kragerø.		Holden.		Sauland.		Hviteseid.		Laardal.		Tinn.	
		Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.
185	-	71	-	30	-	43	-	3	-	19	-	15	-	4	-
269	-	42	-	11	-	28	-	7	-	181	-	-	-	-	-
17	-	13	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
312	8	118	-	69	7	31	-	6	1	68	-	15	-	5	-
72	1	16	1	14	-	11	-	-	-	22	-	7	-	2	-
26	23	3	3	17	16	2	1	-	-	1	1	3	2	-	-
35	35	21	21	5	5	3	3	-	-	6	6	-	-	-	-
349	160	123	59	85	50	26	8	24	4	71	30	13	7	7	2
72	31	28	11	14	8	7	3	2	1	16	5	4	2	1	1
69	[1]) 21	29	8	16	6	2	1	4	2	9	-	1	-	8	4
702	1	398	1	139	-	54	-	-	-	95	-	12	-	4	-
142	-	61	-	17	-	12	-	-	-	31	-	11	-	10	-
1 128	6	500	-	261	2	82	2	24	-	205	-	24	-	32	2
152	-	48	-	29	-	16	-	3	-	41	-	7	-	8	-
12	-	6	-	3	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-

Fra Kragerø Distrikt omtales 2 døde uforløste, en af Blødning før Jordemoderens og Læges Ankomst, samt en af Livmoderbristning.

Af Aborter omtales fra Hviteseids Distrikt 1 i 5te Maaned, hvor der indlededes Fødsel paa Grund af indtraadt Forraadnelse af Fosteret.

Antallet af **Fødte** og **Døde** vil sees af følgende Tabel, der er et Uddrag af Presternes til det statistiske Centralbureau indsendte Lister over Døbte og Begravede (se Tabellen Side 126).

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1 217 Fødte over Døde og Forholdet mellem hine og disse = 100: 52.7

Lægerne meddele nærmere Oplysning for 13 paa Barselseng døde Kvinder, hvoraf 7 døde af Barselfeber, 1 af Barselkrampe, 1 af Blodmangel, 2 døde efter besværlig Forløsning; 2 døde uforløst, en af Livmoderbristning og en af Livmoderblødning.

Af Lægerne opgives Dødsaarsagen for 772 eller 59.2 pCt. af samtlige ved Sygdom foraarsagede Dødsfald (1 303), nemlig i Byerne for 282 eller 88 7 pCt. af Dødsfald ved Sygdom (318) og i Landdistrikterne for 490 eller 49.7 pCt. af Dødsfald ved Sygdom (985).

Døde af Svindsot.

Lægedistrikt.	Opgivne Dødsaarsager				Forhold i pCt.	
	ialt.	af Svindsot.	af epidemiske Sygdomme.	af andre Sygdomme.	til samtlige opgivne Dødsaarsager.	til Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme.
Skien	301	59	111	190	19.6	31.1
Skien	91	21	39	52	23.1	40.4
Porsgrund	63	9	19	44	14.3	20.5
Brevik	39	9	13	26	23.1	34.6
Landdistriktet	108	20	40	68	18.5	29.4
Kragerø	262	50	53	209	19.1	23.9
Kragerø	68	15	12	56	22.1	26.8
Langesund, Stathelle	21	2	5	16	9.5	12.5
Landdistriktet	173	33	36	137	19.1	24.1
Holden	44	8	19	25	18.2	32.0
Sauland	22	4	-	22	18.2	18.2
Hviteseid	66	30	11	55	45.5	54.5
Laardal	55	7	5	50	12.7	14.0
Tinn	22	2	5	17	9.1	11.8
Bratsbergs Amt	772	160	204	568	20.7	28.2
Deraf: Byerne	282	56	88	194	19.9	28.9
— Landdistriktet	490	104	116	374	21.2	27.8

De hyppigst opgivne **Dødsaarsager** vare:

Dødsaarsag.	Ialt.	Deraf i	
		Bydistrikterne.	Landdistrikterne.
Svindsot	160	56	104
Hjernebetændelse, tuberkuløs Meningit og Kramper i Børnealderen	76	25	51
Alderdomssvaghed	63	16	47
Lungebetændelse	58	23	35
Skarlagensfeber	58	33	25
Akut Bronchit	32	12	20
Kræft	31	8	23
Hjerneslag	21	13	8
Kronisk Bronchit	21	13	8
Vatersot og Morbus Brighti	21	7	14

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.					Vending.					Udtagelse af Efterbyrden.		
	Mødre.		Børn.			Mødre.			Børn.			Mødre.	
	levende.	døde.	levende.	døde.	uopg. Udf.	levende.	døde.	uopg. Udf.	levende.	døde.	uopg. Udf.	levende.	døde.	uopg. Udf.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	32	-	[1]28	[2]) 4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe	2	[3](2)1	2	2	-	-	[3]1	-	-	1	-	-	-	-
Aftagende Fosterlyd	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelig Modermund	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sidstkommende Hoved	3	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	-	9	-	1	[4]4	[5]5	1	-	-	-
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-
Tilheftning af Efterbyrd og Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Tetanisk Sammentrækning af Livmoder, Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	[6]1	-
Tilheftning af Efterbyrden	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Uopgiven Indikation	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	1
Tilsammen	43	(2)1	35	9	1	10	1	1	4	7	1	6	1	1
	(45) 44		45			12			12			8		

[1]) En første Tvilling, anden ved Naturens Hjelp.
[2]) En i begyndende Forraadnelse.
[3]) Dødsaarsag: hos en Barselfeber; — den anden, som ved Tvillingfødsel forløstes ved Tang (1ste Tvilling) og Vending (2den Tvilling), døde af Barselkrampe.
[4]) En anden Tvilling.
[5]) Hos en forløstes sidstkommende Hoved ved Tang.
[6]) Dødsaarsagen ikke nærmere angivet (Dystokia).

Veirliget. Vinteren var mild, og Vaaren kom tidlig; Sommeren var varm og tør og Høsten mild og smuk; i Oktober og November, Kulde, Storm og Regn. Fra Saulands og Tinns Distrikter anføres Høsten at have givet godt Udbytte.

Levemaade og hygiæniske Forhold. Fra Skiens Distrikt skildres de som nogenlunde gode; Arbeidsfortjenesten var mindre god; Levnetsmidler af god Kvalitet var stadig at erholde, og Priserne vare i sidste Halvdel af Aaret billigere end før; ligeledes var der i Vintermaanederne Overflod paa god og billig Fisk. Fra Kragerø Distrikt berettes, at Brændevinsdrik, som før har været betydelig, nu er i stærk Aftagende dels paa Grund af Oprettelsen af Totalafholdsselskaber og dels paa Grund af den større Orden, der hersker ved Udsalgsstederne, efter at Handelen er gaaet over til Bolag og et mere skjærpet Politiopsyn er indført. Fra Holdens Distrikt omtales

Fødte og Døde.

Lægedistrikt.	Fødte.	Døde			Dødfødte [1]).	Omkomne	
		ialt.	i 1ste Døgn [1]).	paa Barselseng.		ved ulykkelige Hændelser.	ved Selvmord.
Skien	823	461	3	2	24	17	-
Skien	168	109	2	1	4	1	-
Porsgrund	137	73	1	-	5	6	-
Brevik	84	53	-	-	1	5	-
Landdistriktet	434	226	-	1	14	5	-
Kragerø	711	319	2	5	28	12	2
Kragerø	178	80	-	1	5	9	2
Langesund	33	15	-	-	1	-	-
Stathelle	18	11	-	-	-	-	-
Landdistriktet	482	213	2	4	22	3	-
Holden	295	162	2	-	6	3	-
Sauland	192	90	1	3	9	2	1
Hviteseid	248	124	1	-	10	5	4
Laardal	208	142	1	-	5	5	-
Tinn	97	59	3	1	5	3	-
Bratsbergs Amt	2 574	1 357	13	11	87	47	7
Deraf: Byerne	618	341	3	2	16	21	2
— Landdistriktet	1 956	1 016	10	9	71	26	5

[1]) Efter Dødfødteanmeldelserne.

Forholdene som gode, og fra Laardals og Tinns Distrikter som uforandrede. I Saulands Distrikt fremkaldte den større Indskrænkning, navnlig af Tømmerdriften, vistnok en Formindskelse af Fortjenesten for den simple Arbeider og for Skoveieren; men nogen synderlig Nød herskede ikke.

Fattigsygepleien. Af fattige Syge opgives tilseede af Lægerne:

Lægedistrikt.	Fattige Syge.	Antal Læger.
Skien	632	4
Kragerø (Bamble, Stathelle, Langesund)	70	2
Sauland	73	1
Hviteseid	35	1
Tinn	44	1
Tilsammen	854	9

Fra Kragerø By samt fra Holdens og Laardals Distrikt savnes Opgaver.

Af **Sundhedskommissionerne** er afholdt følgende Antal Møder: i Skiens Distrikt 24 Møder (i Skien ni, Porsgrund fire, Brevik syv og et i hvert af de fire Herreder); i Kragerø Distrikt 13 (i Kragerø et, i Stathelle et, i Langesund otte samt et i hvert af Bamble, Drangedal og Sandøkedals Herreder); i Holdens Distrikt 4 (et i hvert Herred); i Hviteseids Distrikt 1 (i Silgjord); i Laardals Distrikt 8 (to i hvert af Mo, Vinje og Raulands Herreder, et i hvert af Laardals og Molands Herreder); i Tinns Distrikt 2 (et i hvert af Herrederne Tinn og Gransherred). I Saulands Distrikt afholdtes intet Møde. — Foruden de almindelige Forhandlingsgjenstande omtales fra Skien: om Oprettelse af Lazaret, om Salg af forgiftede Gjenstande og Næringsmidler; fra Tinns Distrikt: om Indvoldsorme.

De **Vaccineredes** Antal udgjorde:

i Skiens	Distrikt	447
- Kragerø	—	615
- Holdens	—	338
- Saulands	—	43
- Hviteseids	—	246
- Laardals	—	231
- Tinns	—	180
	Tilsammen	2 100.

I Skiens By vaccineredes kun faa (6) paa Grund af Skarlagensfeberepidemien; i Langesund vides ikke Vaccination at være foretagen. Der vaccineredes heller ikke i Bø (Holdens Distrikt) og i Saulands Distrikt alene i Hiterdal.

Af **retsmedicinske Forretninger** udførtes 5 over Døde og 16 over Levende, tilsammen 21, hvoraf 7 i hvert af Skiens, Kragerø og Hviteseids Distrikter.

Amtet har et fast **Sygehus**, nemlig Amtssygehuset i Skien. I Skiens Fattiggaard haves 2 Sygestuer for kroniske Sygdomme. Kragerø midlertidige Sygehus for epidemiske Sygdomme var ikke i Brug i 1878.

Badeindretninger. Amtssygehusets Damp- og Karbad benyttes kun af Sygehuset. Fra Skien, Porsgrund og Langesund omtales enkelte mindre Badehuse, ligesaa ved Eidangerfjord og i Kragerø Omegn. I Brevik og Kragerø findes Badehuse for varme og kolde Søbad.

Amtet har 4 **Apotheker**, der alle visiteredes:

Sted.	Antal.	Personalet foruden Apothekeren.	
		Examinerede Pharmaceuter.	Disciple.
Brevik	1	1	1
Porsgrund	1	-	2
Skien	1	1	2
Kragerø	1	1	1

Medicinalpersonalet bestod af 22 Læger, 1 Tandlæge, 34 Jordemødre, 35 Hjelpevaccinatører:

Lægedistrikt.	Læger.		Tandlæger.	Jordemødre.	Hjelpevaccinatører.
	Antal.	Bosted [1]).			
Skien	9	5 i Skien, 2 - Porsgrund, 2 - Brevik.	1	10	6 [3])
Kragerø	5 [2])	4 i Kragerø, 1 - Langesund.	-	7	6
Holden	2	2 i Holden, 1 - Næs i Saude.	-	4	4
Sauland	1	i Hjertdal.	-	3	4 [3])
Hviteseid	2	1 i Hviteseid. 1 - Silgjord.	-	3	6
Laardal	2	i Laardal.	-	5	5
Tinn	1	i Tinn.	-	2	4

[1]) Ved Distriktslægens Bosted er Herredet udhævet ved spærrede Typer.
[2]) Foruden disse praktiserer i Bamble, Stathelle de i Brevik praktiserende Læger.
[3]) I Skiens og Saulands Distrikter 1 Post ledig.

IX. Nedenæs Amt.

Amtet, hvis Fladeindhold er 78.58 norske Kvadratmil, (10 025 □ Kilometer), og som ved Folketællingen den 31te December 1875 havde 73 415 tilstedeværende Indbyggere, er inddelt i 6 Lægedistrikter:

1. Østre Nedenæs Distrikt (6.85 n. □ Mil, 27 902 Indbyggere), indbefattende:
   Kjøbstaden Østerrisør . . . . . — n. □ M., 2 390 Indb.
   Ladestedet Tvedestrand . . . . . — — 1 364 —

Herrederne:	Gjerestad	2.41	n. □ M.,	2 582	Indb.
	Søndeled	1.49	—	3 429	—
	Dybvaag	0.49	—	4 532	—
	Holt	1.42	—	4 393	—
	Østre Moland [1]			2 485	—
	Barbo [1]	1.04	—	4 568	—
	Tromø [1]			2 159	—

2. Arendals Stadsfysikat indbefattende:
Kjøbstaden Arendal med . . . . . 4 132 —

3. Vestre Nedenæs Distrikt (8.757 n. □ Mil, 25 886 Indbyggere), indbefattende:

Kjøbstaden Grimstad		—	n. □ M.,	1 657	Indb.
Ladestedet Lillesand		—	—	1 325	—
Herrederne:	Froland	2.27	—	2 058	—
	Øiestad	0.924	—	6 748	—
	Fjære	0.471	—	5 131	—
	Landvik	1.495	—	2 189	—
	Eide	0.254	—	748	—
	Vestre Moland	0.806	—	2 295	—
	Birkenæs	1.868	—	1 730	—
	Høivaag	0.669	—	2 005	—

4. Aamli Distrikt (15.27 n. □ Mil, 5 401 Indbyggere), indbefattende:

Herrederne:	Aamli	8.07	n. □ M.,	2 338	Indb.
	Mykland	3.28	—	658	—
	Vegarsheien	2.67	—	1 819	—
	Heigrefos	1.25	—	586	—

5. Evje Distrikt (15.47 n. □ Mil, 5 474 Indbyggere), indbefattende:

Herrederne:	Evje og Veigusdal	3.94	n. □ M.,	1 790	Indb.
	Hordnæs og Iveland	4.90	—	2 256	—
	Aaseral	6.63	—	1 428	—

6. Sætersdalens Distrikt (32.21 n. □ Mil, 4 620 Indb.), indbef.:

Herrederne:	Bygland	10.39	n. □ M.,	2 224	Indb.
	Valle	21.82	—	2 396	—

Sundhedstilstanden betegnes for de fleste Distrikter som god. Det noget større Antal af epidemiske Sygdomstilfælde skyldes den større Udbredning af Mæslinger samt i mindre Grad af akute katarrhalske og gastriske Sygdomme og Lungebetændelse. Skarlagensfeber og Kighoste vare i Aftagende, ligesaa Typhoidfeber.

---

[1] Ved kgl. Resolution af 11te April 1878 er «østre Moland» delt i de nævnte 3 Herreder, hvilken Forandring indtraadte fra 1ste Mai s. A.

Dødeligheden. Følgende Tabel giver en Oversigt over Dødelighedsforholdene angivet efter Presternes til det statistiske Centralbureau indsendte Opgaver over Døbte og Begravede:

Aar.	Beregnet Befolkning ved Aarets (Femaarets) Midte.	Antal Døde eller gjennemsnitlige Antal Døde.	Forhold pro mille.
1878	[1])	1 408	[1])
1877	74 672	1 317	17.64
1876	76 200	1 690	22.18
1875	75 378	1 588	21 06
1874	74 134	1 365	18.41
1871—1875	73 546	1 385	18.83
1866—1870	69 548	1 446	20.79

[1]) Opgaverne vil findes anførte i den almindelige Beretning Tabel I.

Til Oplysning om de **epidemiske Forhold** hidsættes følgende efter Lægernes Opgaver sammendragne Tabel (se Side 132, 133).

Typhoidfeber var i Aftagende i vestre Nedenæs Distrikt, derimod sees den at have forekommet hyppigere i østre Nedenæs, Arendal og Aamli's Distrikter.

Fra østre Nedenæs Distrikt er anmeldt 12 Tilfælde i Østerrisør, 2 fra Tvedestrands Omegn og 30 (5 Dødsfald) fra Landdistriktet ved Arendal. Fra Østerrisør omtales 3 fra Søen indkomne Syge at være indlagte paa Isolationslokalet i Flisevig, de 2 af disse fra Skibe ankomne fra Stettin og Kronstadt. I den til Lazarettet grændsende Udkant af Byen — Tangen — behandledes i flere ved Siden af eller i mere eller mindre Nærhed af hverandre liggende Gaarde fra 9de Oktober til 13de November ialt 9 Tilfælde af letforløbende Typhoidfeber. Den først Angrebne af disse Syge havde nylig besøgt sit Hjem i det tilgrændsende Sogn, hvor hans Moder efter hans Beskrivelse led af Symptomer, der ganske lignede hans Sygdom, hvorfor det maa ansees uvist, om der var nogen Forbindelse mellem de første paa Lazarettet indkomne Tilfælde og de følgende i Byen optraadte. I de fra østre Nedenæs Landdistrikter opgivne Tilfælde sees at være medtaget en liden, temmelig nøie begrændset Epidemi, som opstod i Nærheden af Arendal i Øiestads Herred (vestre Nedenæs Distrikt) efter Smitte fra en syg hjemkommen Sømand; Antallet af Angrebne kan ikke sees. De 2 fra Tvedestrands Omegn vare komne syge hjem fra Udlandet (Februar, Oktober). Paa Arendals Sygehus behandledes 5 i første Kvartal, 3 i hvert af andet og tredie Kvartal samt 2 i fjerde Kvartal. I vestre Nedenæs Distrikt optraadte 3 Tilfælde (1 Dødsfald) i Lillesand og 1 Tilfælde i Høivaag, 4 Tilfælde (2 Dødsfald) i Grimstads Omegn, 12 Tilfælde (2 Dødsfald) i Omegnen af Arendal. (Angaaende Epidemien i Øiestads Herred se ovenfor).

Fra Grimstad omtales 2 Matroser, der i November bleve indlagte paa Sygehuset. I Lillesand angrebes i Juli en Tjenestepige uden paaviselig Smitte fra nogen Kant, hun indlagdes paa Isolationslokalet; Datteren i Huset angrebes nogle Dage efter og døde. I August indsygnede igjen en Tjenestepige paa en anden Kant af Byen uden at have været i Berørelse med førnævnte Syge; hun indlagdes ogsaa paa Isolationslokalet. Ovennævnte Tilfælde i Høivaag forekom hos en hjemkommen syg Sømand. I Aamli Distrikt optraadte Sygdommen i November i Heigrefos, hvor 2 Huse smittedes samtidig; i det ene angrebes samtlige 3 Voxne, i det andet 2 Voxne; senere angrebes en Mand, som, før Sygdommen var erkjendt, havde ligget en Nat i samme Værelse som en af de Syge; det var Nat til den 18de November (den Syge havde ligget 1½ Uge); efter at have været «hængesyg» en Ugestid iforveien, fik han den 12te December et rystende Frostanfald, hvorefter Sygdommen brød ud; ingen flere angrebes paa denne Gaard, som laa 1¼ Mil fra de først smittede Huse. Ved hurtig Anmeldelse og gjennemført Isolation lykkedes det ogsaa at begrændse Sygdommen til de 2 først angrebne Huse, uagtet Gaarden er tætgrændt, og de angrebne Huse ligge tæt ved Kirken.

Under Navn af Rheumatismus faciei epidemicus omtaler Distriktslæge Bull i Evje endel Tilfælde, som nærmere findes beskrevne i Forhandlinger i det Norske med. Selskab 1879. S. 231—234.

Barselfeber. Fra Østerrisør omtales 2 Dødsfald af puerperal Mani; i det ene Tilfælde hos en anæmisk Epileptica, som døde 2 Maaneder efter naturlig Fødsel; den anden, der led af Svindsot og i de sidste Maaneder havde havt nedtrykt Sindsstemning, døde 6 Døgn efter Forløsningen. Fra Arendal og Omegn anføres, at Barselfeber ikke optraadte saa hyppigt under Skarlagensfeberepidemien i Aarene 1875—1878 som i 1873, 1874 og den første Del af 1875, da Skarlagensfeber sjelden kom under Behandling. Derimod antages fra Lillesand Skarlagensfeber at have fremkaldt 2 Barselfebertilfælde i 1876, ligesom i 1878 1 Tilfælde antages at skyldes Mæslinger, som optraadte blandt Børnene i samme Værelse, hvor den Fødende laa.

Af **Skarlagensfeber** er anmeldt noget over Halvdelen af Tilfælde mod 1877. I Arendal forekom nogle flere Tilfælde, men i de øvrige Distrikter var Sygdommen i Tilbagegang. I østre Nedenæs Distrikt ere 3 behandlede Tilfælde anmeldte fra Østerrisør og 28 fra Tvedestrand, de øvrige fra Landdistrikterne. Sygdommen optraadte hist og her, men mest omkring Arendal. I Tvedestrand var den overmaade mild, ofte med sparsomt Exanthem, næsten uden almindeligt Ildebefindende og kun med Antydning til Angina, og dog optraadte der her ogsaa af og til sekundære Affektioner med Albuminuri og Ødemer. Ialt skal være indsygnet 49. I vestre Nedenæs Distrikt optraadte af de anmeldte Tilfælde: 1 i Grimstad og 3 (1 Dødsfald) i Byens Omegn, 7 (1 Dødsfald) i Arendals Omegn, 3 (1 Dødsfald) i Lillesand og 11 (1 Dødsfald) i Lillesands Omegn. Det ene Tilfælde i Aamli

I Nedenæs Amt anmeldte

	Hele Aaret.		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.
	Behandlede.	Deraf Døde.										
Typhoidfeber	137	13	124	10	14	17	6	9	6	5	10	7
Barselfeber	30	10	30	2	1	2	2	2	2	3	5	1
Vandkopper	56	-	56	1	9	2	4	2	4	10	3	10
Skarlagensfeber	129	9	129	9	4	4	17	17	15	9	14	12
Rødlinger	10	-	10	1	2	1	-	-	1	-	3	2
Mæslinger	940	13	938	68	76	267	162	155	53	25	2	21
Rosen	105	4	103	17	8	16	11	4	4	7	7	8
Kighoste	101	8	101	7	13	21	21	7	3	2	5	7
Diphtherisk Svælgbet.	42	11	42	1	6	4	2	6	4	-	5	4
Strubehoste	12	8	12	1	3	1	2	-	1	-	1	2
Kusma	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Akut Bronchit. Andre katarrh. Tilf.	2504	34	2504	231	316	342	273	251	153	154	135	141
Lungebetændelse	321	46	320	47	41	46	53	33	17	12	4	5
Pleurit	117	9	117	14	15	23	12	8	11	7	4	3
Gigtfeber	132	1	130	11	17	10	9	15	12	9	9	7
Koldfeber	24	-	22	-	1	-	1	4	4	2	3	1
Diarrhoe (akut) Cholera nostras	877	30	876	57	72	50	67	65	76	92	155	97
Blodgang	2	1	2	1	-	-	-	-	-	-	1	1
Skjørbug	7	-	7	-	1	-	-	-	-	1	1	2
Tilsammen	5547	197	5524	478	600	806	642	578	366	338	367	332

[1]) Fra Tvedestrand opgives desuden 21 ikke behandlede Tilfælde.

Distrikt optraadte i Vegarsheien ved Smitte fra Tvedestrandskanten; ingen flere angrebes.

Mæslinger var almindelig udbredt, især i første Halvdel af Aaret; Sygdommen forløb i det Hele mildt, og de Færreste antages at have kommet til Lægebehandling. Til Østerrisør (hvor der behandledes 75 med 2 Dødsfald) indførtes Smitten i Marts fra tilgrændsende vestlige Nabodistrikter; allerede ved Udgangen af 2det Kvartal kom kun sporadiske Tilfælde til Behandling; i flere Tilfælde kom alene Eftersygdomme, ofte flere Maaneder senere, under Behandling, saaledes tuberkuløs Meningit og kroniske katarrhalske Lungebetændelser, af hvilken sidste Sygdom ikke faa Tilfælde ere medtagne

epidemiske Sygdomme.

Oktober.	November.	December.	Ialt opgivne.		Fordeling paa Lægedistrikterne.											
					1		2		3		4		5		6	
			Tilfælde.	Dødsfald.	Østre Nedenæs.		Arendal.		Vestre Nedenæs.		Aamli.		Evje.		Sætersdalen.	
					Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.
17	13	10	137	13	44	5	67	3	20	5	6	-	-	-	-	-
3	2	5	30	10	10	3	11	3	7	4	1	-	-	-	1	-
3	5	3	56	-	36	-	5	-	14	-	1	-	-	-	-	-
13	3	11	131	11	[1]) 69	6	36	1	25	4	1	-	-	-	-	-
-	-	-	10	-	1	-	5	-	4	-	-	-	-	-	-	-
39	56	14	942	15	386	8	239	1	213	-	102	6	2	-	-	-
7	7	7	105	4	51	1	24	-	24	2	2	-	2	1	2	-
7	8	-	114	21	86	3	2	1	1	-	3	-	18	16	4	1
2	3	5	42	11	15	4	15	1	11	6	1	-	-	-	-	-
-	1	-	12	8	8	6	2	-	1	1	-	-	1	1	-	-
-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
146	162	200	2505	35	740	12	854	2	668	15	142	2	78	2	23	2
21	22	19	321	46	112	19	39	1	152	22	13	2	-	-	5	2
5	7	8	117	9	53	2	11	-	35	2	4	1	9	3	5	1
5	15	11	132	1	28	1	47	-	40	-	11	-	6	-	-	-
2	1	3	24	-	6	-	12	-	6	-	-	-	-	-	-	-
61	35	49	881	34	304	11	294	7	213	9	45	-	15	4	10	3
-	-	-	2	1	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	7	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	3	-
331	340	346	5569	219	1954	82	1665	20	1434	70	332	11	131	27	53	9

under Rubriken Lungebetændelse; de fleste endte i Resolution, men enkelte gik over til Svindsot. Epidemien i Tvedestrand i sidste Kvartal 1877 udbredtes videre, især i første Kvartal 1878, til Holts Landsogn. Fra vestre Nedenæs opføres 66 Behandlede i Grimstad og 82 i Lillesand. I Lillesand optraadte den epidemisk i September og udbredte sig i omliggende Herreder i sidste Kvartal. Angaaende Sygdommens Optræden i Aamli Distrikt henvises til det blandt Bilag indtagne Uddrag af Distriktslæge E. Hansens Medicinalberetning for 1878. I Evje Distrikt kom kun 2 Tilfælde til Iagttagelse; men Sygdommen gik som en meget udbredt Epidemi i Veigusdal, indført østenfra i April og Mai; den standsede ved sidste Gaard i Veigusdal og

Veneriske Sygdomme

Sygdom.	Tilsammen behandlede.	Behandlede, for hvilke er opgivet Kjøn og Alder.				Opgivet Sygdomsform for Syphilis			
		Mandkjøn.		Kvindekjøn.		primær.	konstitutionel.	hereditær.	uopgivet.
		Børn.	Voxne.	Børn.	Voxne.				
Syphilis	120	5	59	8	45	20	92	6	2
Gonorrhoe, Urethrit	103	-	91	-	12	-	-	-	-

kom ikke ind i Evje Sogn. Til Iveland indførtes kun et Par Tilfælde fra Heiegaarde i Veigusdal. Ved Isolation standsedes den videre Udbredelse.

Kighosten var i stærk Aftagende. Fra Byerne nævnes kun 1 Tilfælde i Østerrisør og 2 i Arendal. I Evje Distrikt, hvor kun 5 Tilfælde kom til Behandling, gik den som en Epidemi over hele Aaseral og foraarsagede mange Dødsfald, fornemmelig ved Lungebetændelse; i Hordnæs angrebes enkelte om Høsten ved Smitte fra Nabobygden. Der opgives 3 Døde blandt de Behandlede, alle Brødre, 13, 9 og 6 Aar gamle. I Sætersdalens Distrikt optraadte den som Fortsættelse af forrige Aars adskilte Epidemier i begge Distriktets Herreder; i Bygland viste der sig kun 6—8 nye Tilfælde i Januar (hvoraf 3 kom til Behandling), hvorefter Epidemien ophørte. I Valle spredte Sygdommen sig stedse videre nedover Dalen fra Bykle Sogn, hvor den først havde vist sig i sidste Kvartal af 1877, og var kommet til Præstegjeldets sydligste Del, da Heietiden kom; senere synes den ganske ophørt. Efter indkomne Opgaver fra Tilsynsmændene — der dog ikke alle har efterkommet Sundhedskommissionens Anmodning derom — skal i det Hele være angrebet i 1878 i Valle 110 Børn og 6 Voxne (hvoraf en Kvinde paa 80 Aar); af disse skulle 8 Børn være døde. Af samtlige 116 kom under Behandling 1 Barn, som døde. Epidemien skal i Bykle have været temmelig ondartet, i Valle og Hyllestad Sogne i det Hele mild.

Akute katarrhalske Tilfælde. Af akut Bronchit opgives 34 Dødsfald og 909 behandlede Tilfælde (af 725 vare 401 Mænd, hvoraf 196 under og 205 over 15 Aar, samt 324 Kvinder, deraf 150 under og 174 over 15 Aar). Af Laryngit opgives 1 Dødsfald.

Lungebetændelse. Dødeligheden blandt Behandlede var 14.3 pCt. I Evje Distrikt kjendtes intet Tilfælde.

Gigtfeber anføres fra Aamli Distrikt at have forekommet ualmindelig hyppig; derimod er i Sætersdalens Distrikt intet Tilfælde kommet til Lægens Kundskab.

udenfor Sygehus.

Antal anmeldende Læger.	Kjendte Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne.									
		1		2		3		4		5	
		Østre Nedenæs.		Arendal.		Vestre Nedenæs.		Aamli.		Evje.	
		Beh.	Kjendte Dødsf.	Beh.	Kjendte Dødsf.	Beh.	Kjendte Dødsf.	Beh.	Kjendte Dødsf.	Beh.	Kjendte Dødsf.
13	2	46	1	28	-	38	-	5	-	3	-
12	-	17	-	56	-	29	-	-	-	1	-

Skjørbug. Fra Sætersdalen anføres, at Skjørbug ikke har optraadt hyppigere efter den feilslagne Poteteshøst i 1877.

Veneriske Sygdomme. Paa Sygehusene behandlede Tilfælde af Syphilis vil sees af den almindelige Beretning. For Gonorrhoe behandledes 4 voxne Md. paa Arendals Sygehus.

Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af veneriske Sygdomme vil sees af ovenstaaende Tabel.

Med Hensyn til de af Lægerne behandlede væsentlig **kroniske Sygdomme** hidsættes følgende Tabel (se næste Side).

Svindsot. Forholdet mellem opgivne Dødsfald af Svindsot og samtlige af Lægerne opgivne Dødsaarsager samt Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme var i de enkelte Distrikter følgende (se Tabellen Side 137).

Fra Grimstad og Omegn omtales Svindsot som ganske overordentlig udbredt. I Evje Distrikt optræder den jevnt fordelt inden de forskjellige Sogne; den er temmelig udbredt inden en Del Slægter; nogen Overførelse fra Ægtefælle til anden har ikke været iagttaget; de fleste af de Behandlede vare ganske unge Ugifte.

Sjeldnere Tilfælde. Paa Arendals Sygehus behandledes 1 Tilfælde af Forbrænding ved Lynnedslag paa et Skib. Ansigt og Bryst var forbrændt i 2den Grad, nederste Del af Underlivet tilvenstre samt hele Udsiden af venstre Laar og bag til Nates forbrændt i 3die Grad; Paralyse af Endetarmen, af de nedre og øvre Extremiteter samt af venstre Synsnerve. Den Syge var i god Rekonvalescents ved Aarets Udgang.

Conjunktivit omtales fra Grimstad og Omegn at have optraadt meget udbredt. I Lillesand og Omegn optraadte fra Marts til Juni blandt Voxne og Børn en kontagiøs Konjunktivit; den var temmelig udbredt blandt Landbefolkningen, men de færreste af disse søgte Lægehjælp.

Af **Sindssygdom** opgives 7 Dødsfald, nemlig 4 fra østre Nedenæs Distrikt, 1 fra Arendal og 1 fra hvert af Evje og Sætersdalens Distrikter.

Kroniske Sygdomme.

	Behandlede.	Deraf Døde.	Behandlede for hvilke er opgivet Kjøn og Alder. Mandkj. Børn.	Mandkj. Voxne.	Kvindekj. Børn.	Kvindekj. Voxne.	Antal af anmeldende Læger.	Ialt opgivne. Tilfælde.	Ialt opgivne. Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne. 1 Østre Nedenæs. Tilf.	1 Østre Nedenæs. Døde.	2 Arendal. Tilf.	2 Arendal. Døde.	3 Vestre Nedenæs. Tilf.	3 Vestre Nedenæs. Døde.	4 Aamli. Tilf.	4 Aamli. Døde.	5 Evje. Tilf.	5 Evje. Døde.	6 Sætersdalen. Tilf.	6 Sætersdalen. Døde.
Kronisk Rheumatisme	206	-	-	108	1	83	16	206	-	103	-	51	-	36	-	11	-	1	-	4	-
Fnat	37	-	7	4	6	4	6	37	-	12	-	-	-	9	-	16	-	-	-	-	-
Skurv	8	-	3	-	3	-	3	8	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kjertelsyge	444	3	123	18	197	39	17	444	3	183	1	105	-	111	2	28	-	15	-	2	-
Rachit	62	1	31	-	30	-	15	62	1	13	1	11	-	28	-	8	-	-	-	2	-
Simpel Meningit	24	16	12	1	6	5	12	26	18	16	13	2	-	8	5	-	-	-	-	-	-
Tuberkuløs Meningit	49	47	17	-	28	4	15	56	54	28	26	1	1	19	19	4	4	3	3	1	1
Svindsot	421	129	15	153	15	215	17	424	132	162	48	66	6	150	53	21	12	19	11	6	2
Kræft	44	23	-	16	-	24	15	49	28	22	12	3	1	12	7	7	7	2	1	3	-
Vatersot og Morbus Brighti	90	20	6	34	3	41	16	94	[1])24	27	9	19	1	30	10	6	2	8	2	4	-
Blegsot og Anæmi	631	2	30	13	93	495	17	631	2	137	-	293	2	189	-	6	-	5	-	1	-
Menstruationsuordener	175	-	-	-	-	135	15	175	-	88	-	37	-	31	-	6	-	3	-	10	-
Kardialgi, kronisk Gastrit og Dyspepsi	1366	1	34	353	56	723	17	1368	3	472	1	353	-	403	1	62	-	61	1	17	-
Ormesygdomme	267	-	111	9	98	20	13	267	-	110	-	87	-	61	-	3	-	6	-	-	-
Drankersygdomme	3	-	-	3	-	-	3	3	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-

[1]) Deraf Vatersot 12, Morbus Brighti 12.

Døde af Svindsot.

Lægedistrikt.	Opgivne Dødsaarsager				Forhold i pCt.	
	ialt.	af Svindsot.	af epidemiske Sygdomme.	af andre Sygdomme.	til samtlige opgivne Dødsaarsager.	til Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme.
Østre Nedenæs	289	48	82	207	16.6	23.2
Østerrisør	43	6	12	31	14.0	19.4
Tvedestrand	17	5	2	15	29.4	33.3
Landdistriktet	229	37	68	161	16.2	23.0
Arendal	51	6	20	31	11.8	19.4
Vestre Nedenæs	218	53	70	148	24.3	35.8
Grimstad	45	12	8	37	26.7	32.4
Lillesand	23	7	8	15	30.4	46.7
Landdistriktet	150	34	54	96	22.7	35.4
Aamli	41	12	11	30	29.3	40.0
Evje	55	11	27	28	20.0	39.3
Sætersdalen	25	2	9	16	8.0	12.5
Nedenæs Amt	679	132	219	460	19.4	28.7
Deraf: Byerne	179	36	50	129	20.1	27.9
— Landdistriktet	500	96	169	331	19.2	29.0

Ifølge Amtsformandskabsforhandlingerne forpleiedes i Regnskabsaaret 1878—79 med Bidrag af Amtskommunerne 113 Sindssyge, hvoraf 37 paa Asyler; 52 vare hjemmehørende i østre og 30 i vestre Nedenæs Distrikter, 6 i Aamli, 17 i Evje og 8 i Sætersdalens Distrikter.

Af **obstetriciske Operationer** udførtes af Læger: 41 Tangforløsninger, 3 Vendinger, 3 Udtrækninger ved Bækkenendefødsel og 7 Gange Udtagelse af Efterbyrden, hvilke Operationers Indikationer og Udfald vil sees af følgende Tabel (se næste Side).

Endvidere udførtes: 1 Perforation ved trangt Bækken, dog uden paaviselig Bækkenforsnevring hos en 26aarig 2den Gang Fødende (1ste Fødsel besværlig ved Naturens Hjælp), 4 Døgns Fødselsarbeide, Vandet afgaaet 1½ Døgn forud, stort Foster i 2det Isseleie, ingen Fosterbevægelser paa 9 Timer, forgjæves Tangforsøg og Konen svag; hun døde Dagen efter af Udmattelse. 1 Partus præmaturus artificialis i 36te—37te Uge hos en 2den Gang Fødende (første Gang forløst ved Perforation); Conjug. diag. ca. 3½"; Moder og Barn ilive. Fosterhovedets Omfang 12½" med forskydelige Hovedben, Tvervidden 3¼".

Tilsammen 56 obstetriciske Operationer, hvoraf 20 i østre Nedenæs

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.						Vending.						Udtrækning ved Bækkenendefødsel.						Efterbyrds-Operation.		
	Mødre.			Børn.			Mødre.			Børn.			Mødre.			Børn.			Mødre.		
	lev.	død.	uopg. Udf.	lev.	død.	uopg. Udf.	lev.	død.	uopg. Udf.	lev.	død.	uopg. Udf.	lev.	død.	uopg. Udf.	lev.	død.	uopg. Udf.	lev.	død.	uopg. Udf.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	34	-	-	[3]29	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	4	-	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjævt Isseleie	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Brækninger, begyndende Collaps	-	[2]) 1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	-	-	3	-	-	1	[3]) 2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Afdøet Foster	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	[4]) 3	-	-	-	-
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1
Atoni i Livmoderen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Uopgiven Indikation	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Tilsammen	[1]40	1	-	35	5	1	3	-	-	1	2	-	3	-	-	-	3	-	3	-	4
	41			41			3			3			3			3			7		

[1]) 15 er opført som Førstefødende. [2]) Dødsaarsag: Hæmorrhagia ventriculi, 3½ Døgn efter Fødselen. [3]) En første Tvilling (anden Tvilling forløst ved Vending, dødfødt). [4]) Et Foster med Atresia ani.

Distrikt, 11 i Arendal, 17 i vestre Nedenæs Distrikt, 2 i Aamlis, 3 i Evje og 3 i Sæterdalens Distrikter.

Jordemødrene benyttes lidet i Sætersdalens Distrikt, bedst er Forholdet i Bygland.

Antallet af **Fødte** og **Døde** vil sees af følgende Sammenstilling angivet efter de af Presterne til det statistiske Centralbureau indsendte Opgaver over Døbte og Begravede:

Lægedistrikt.	Fødte.	Døde			Dødfødte [1]).	Omkomne	
		ialt.	i 1ste Døgn [1]).	paa Barselseng.		ved ulykkelige Hændelser.	ved Selvmord.
Østre Nedenæs	1 025	513	8	7	35	20	3
Østerrisør	87	51	1	4	3	-	-
Tvedestrand	50	23	-	-	2	1	-
Landdistriktet	888	439	7	3	30	19	3
Arendal	162	90	[2])	2	[2])	3	1
Vestre Nedenæs	868	503	8	3	28	[3]) 22	1
Grimstad	90	50	1	-	2	-	-
Lillesand	52	24	1	-	2	-	-
Landdistriktet	726	429	6	3	24	22	1
Aamli	168	94	1	-	4	1	1
Evje	179	131	1	-	5	1	-
Sætersdalen	119	77	1	1	5	1	-
Nedenæs Amt	2 521	1 408	19	13	77	48	6
Deraf: Byerne	441	238	3	6	9	4	1
— Landdistriktet	2 080	1 170	16	7	68	44	5

[1]) Efter Dødfødteanmeldelserne.
[2]) Opgaver mangle.
[3]) Fra vestre Nedenæs Distrikt opgives endvidere 1 Drab.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1 113 Fødte over Døde og Forholdet mellem hine og disse = 100 : 55.85.

Lægerne opgive 15 Dødsfald paa Barselseng: 10 Fødende døde af Barselfeber, 2 af Barselmani, 1 af Blodbrækning, og 2 døde efter besværlig Fødsel.

I Lægernes Dødslister er opført 679 eller 50.2 pCt. af de ved Sygdom foraarsagede Dødsfald (1 353), hvoraf henholdsvis i Byerne 179 af 233 eller 76.8 pCt. og i Landdistrikterne 500 af 1 120 eller 44.6 pCt.

De hyppigste **Dødsaarsager** vare:

Dødsaarsag.	Antal.	Deraf i	
		Byerne.	Landdistrikterne.
Svindsot	132	37	95
Hjernebetændelse, tuberkuløs Meningit og Kramper i Børnealderen	82	18	64
Lungebetændelse	46	9	37
Akut Bronchit	34	7	27
Diarrhoe og Cholera nostras	34	13	21
Kræft	28	4	24
Vatersot og Morbus Brighti	24	3	21
Alderdomssvaghed	22	12	10
Kighoste	21	1	20
Hjertefeil	18	4	14

Veirliget. Sommeren var varm og Høsten gunstig; i November indtraadte fuld Vinter. Høstudbyttet angives i Evje at have været rigeligt, navnlig af Hø og Poteter; i Sætersdalen var det middels, i Bykle et Kronaar.

Levemaade og hygiæniske Forhold omtales fra østre Nedenæs, Aamli, Evje og Sætersdalens Distrikter som uforandrede. I Arendal anføres Brændevinsdrikken at være aftaget i ganske væsentlig Grad, hvortil Brændevinssamlaget har virket; Boligerne ere gode for alle Samfundsklasser, og Stellet er i de senere Aar overalt renligere end tidligere; derimod forbruges store Kvantiteter Kaffe, saa Kardialgier og kroniske Gastriter høre til de meget hyppige Sygdomme. Fra Grimstad berettes, at der paa Grund af den betydelige Indflytning af fremmede Arbeidsfolk er vanskeligt for Husrum, saa at Beboelsesrummet ofte er alt for indskrænket; forøvrigt lever Arbeidsklassen godt. I Slutningen af Aaret var Arbeidsfortjenesten ringe, men Folk led dog ingen Nød. Forbruget af Brændevin er betydeligt aftaget; man ser ikke ofte berusede Folk. Tidernes Knaphed har vistnok sin Indflydelse, men den indtraadte Forbedring skriver sig vist ogsaa tildels fra den bedre Ordning med Detaljudsalget af Spirituosa, efterat det er gaaet over til Bolag. En temmelig udbredt religiøs Vækkelse har visselig ogsaa Indflydelse i saa Henseende. I Evje Distrikt er den økonomiske Forfatning gaaet meget tilbage paa Grund af de trange Tider; Skovdriften var ubetydelig; paa Grund af det særdeles gode Aar klarede dog Folk sig bedre, end man kunde have ventet.

Fattigsygepleien. Af fattige Syge opgives behandlede:

Lægedistrikt.	Fattige Syge.	Antal Læger.
Østre Nedenæs	361	5
Arendals Stadsfysikat	uop	givet
Vestre Nedenæs	206	2
Aamli	uop	givet
Evje	18	1
Sætersdalen	25	1
Tilsammen	610	9

I det for østre Nedenæs opførte Antal er medtaget en Del fra Hisø af Øiestad Herred i vestre Nedenæs Distrikt. I Aamli's Distrikt siges Fattigsygepleien at være god, særlig for Aamli Herreds Vedkommende.

I **Sundhedskommissionerne** afholdtes følgende Antal Møder: i østre Nedenæs Distrikt 10 (to i Østerrisør, to i Tvedestrand, et i hvert af Gjerestad, Søndeled og Dybvaag Herreder samt tre i Barbo); i Arendal flere (uden opgivet Antal); i vestre Nedenæs Distrikt 13 (sex i Grimstad, to i Lillesand, et i hvert af Landvik, Eide, vestre Moland, Birkenæs og Høivaag Herreder); i Aamli Distrikt 6 (to i hvert af Aamli og Heigrefos Herreder, et i hvert af Myklands og Vegarsheiens Herreder); i Evje Distrikt 4 (et i Evje, et i Veigusdal, et i Hordnæs og Iveland, et i Aaseral); i Sætersdalens Distrikt 5 (to i Bygland, tre i Valle). — Foruden de sædvanlige Forhandlingsgjenstande omtales fra østre Nedenæs Distrikt: om Forhandling og Kontrol med skadelige eller giftige Gjenstande, Forslag om Oprettelse af Isolationslokale i Dybvaag for søværts indførte smitsomme Sygdomme, hvilket ikke antoges; fra veste Nedenæs Distrikt: om friske Saar, om Fordøielsen; fra Aamli Distrikt: om Behandling af Syge, om Renlighed; fra Evje Distrikt: om Dødeligheden blandt spæde Børn og Aarsagerne dertil, om Misbrug af Kaffe og Tobak; fra Sætersdalens Distrikt: om Vaccinationens Betydning, om Hudens Bygning og Funktioner.

De **Vaccineredes** Antal udgjorde:

i østre Nedenæs Distrikt	772
- Arendals Stadsfysikat	82
- vestre Nedenæs Distrikt	751
- Aamli —	98
- Evje —	238
- Sætersdalens —	242
Tilsammen	2 183.

I Mykland og Heigrefos af Aamli Distrikt vaccineredes ikke i 1878.

Af **retsmedicinske Forretninger** udførtes 2 over Døde og 5 over Levende, tilsammen 7, hvoraf 6 i østre og 1 i vestre Nedenæs Distrikter.

Amtet har 2 **Sygehuse**, nemlig Østerrisør Bys og Arendal Bys Sygehus. I Østerrisørs Isolationslokale i Flisevigen indlagdes 3 Tilfælde af Typhoidfeber. I Grimstad leies et Hus med Inventarium til Forpleining af Syge; udenfor Byen haves et Koppelazaret paa 2 Værelser. Paa Isolationslokalet i Lillesand indlagdes 2 Tilfælde af Typhoidfeber og 1 Tilfælde af Diphtherit. For Barbo omtales et Isolationslokale.

Badeindretninger. Fra Østerrisør, Arendal og Grimstad omtales Søbadeindretninger; fra Arendal tillige en Varmebadeindretning med Dampskab, Styrt og Douche.

Af **Apotheker** har Amtet 6, der alle visiteredes:

Sted.	Antal Apotheker og Navn.	Personalet foruden Apothekeren		
		examineret Pharmaceut.	Pharmaceut (uopgivet om examineret).	Discipel.
Østerrisør	1	-	-	2
Tvedestrand	1	-	-	1
Arendal	2 (Løveapoth. / Svaneapoth.)	2 1	- -	2 -
Grimstad	1	-	1	2
Lillesand	1	-	-	1

Medicinalpersonalet bestod af 20 Læger, 2 Tandlæger, 28 Jordemødre og 23 Hjelpevaccinatører (hvoraf ti Jordemødre), nemlig:

Lægedistrikt.	Læger.		Tandlæger.	Jordemødre.	Hjelpevaccinatører.
	Antal.	Bosted [1]).			
Østre Nedenæs	5	2 i Østerrisør, 2 - Tvedestrand, 1 - Lyngør.	-	7	7
Arendal	6	i Arendal.	2	6	-
Vestre Nedenæs	6	3 i Grimstad, 2 - Lillesand, 1 - Øiestad [2]).	-	9	7
Aamli	1	i Aamli.	-	2 [3])	3
Evje	1	i Hordnæs.	-	2	4
Sætersdalen	1	i Bygland.	-	2	2

[1]) Ved Distriktslægens Bosted er Herredet udhævet ved spærrede Typer.
[2]) Ikke praktiserende.
[3]) En Post ledig.

X. Lister og Mandals Amt.

Amtet, hvis Fladeindhold er 50.16 norske Kvadratmil (6 399 □ Kilometer), og som ved Folketællingen den 31te December 1875 havde 75 121 tilstedeværende Indbyggere, er inddelt i følgende 5 Lægedistrikter:

1. Christiansands Stadsfysikat, indbefattende:
   Kjøbstaden Christiansand ..... 0.13 n. □ M., 11 766 Indb.
2. Oddernæs Distrikt (8.991 n. □ Mil, 20 732 Indb.), indbefattende:
   Ladestedet Mandal ..... — n. □ M., 3 885 Indb.
   Herrederne: Oddernæs ..... 1.093 — 4 001 —
   Tvet ..... 0.875 — 1 714 —
   Vennesland ..... 0.832 — 1 195 —
   Øvrebø og Hægland ..... 2.501 — 1 840 —
   Søgne ..... 1.880 — 3 640 —
   Holme ..... 0.886 — 1 490 —
   Halsaa og Hartmark ..... 0.924 — 2 967 —
3. Undals Distrikt (8.572 n. □ Mil, 11 511 Indb.), indbefattende:
   Herrederne: Søndre Undal ..... 1.843 n. □ M., 4 561 Indb.
   Nordre — ..... 1.535 — 2 027 —
   Øslebø og Løvdal ..... 1.971 — 1 950 —
   Finsland ..... 0.895 — 885 —
   Bjelland og Grindem ..... 2.328 — 2 088 —
4. Lyngdals Distrikt (8.702 n. □ Mil, 16 058 Indb), indbefattende:
   Ladestedet Farsund ..... — n. □ M., 1 419 Indb.
   Herrederne: Vanse ..... 1.094 — 5 460 —
   Herod ..... 1.010 — 2 270 —
   Lyngdal ..... 2.981 — 4 808 —
   Hægebostad ..... 3.617 — 2 101 —
5. Flekkefjords Distrikt (23.758 n. □ Mil, 15 054 Indb.), indbef.:
   Kjøbstaden Flekkefjord ..... — n. □ M., 1 651 Indb.
   Herrederne: Næs og Hiterø ..... 1.885 — 3 675 —
   Kvinesdal ..... 2.854 — 4 039 —
   Fjotland ..... 3.834 — 1 107 —
   Bakke ..... 3.294 — 2 639 —
   Siredalen ..... 11.891 — 1 943 —

Sundhedstilstanden. Den noget forøgede Sygelighed skyldes navnlig akute katarrhalske og gastriske Sygdomme, for en mindre Del Mæslinger,

Lungebetændelse samt Typhoidfeber, hvilken sidste havde betydelig Udbredning i Lyngdals Distrikt. Derimod var navnlig Kighoste i stærk Aftagende, og Skarlagensfeber forekom sjelden.

Dødeligheden. Følgende Tabel giver en Oversigt over Dødelighedsforholdene angivet efter de af Presterne til det statistiske Centralbureau indsendte Opgaver over Døbte og Begravede:

Aar.	Beregnet Befolkning ved Aarets (Femaarets) Midte.	Antal Døde eller gjennemsnitlige Antal Døde.	Forhold pro mille.
1878	[1])	1496	[1])
1877	75873	1449	19.10
1876	77400	1737	22.44
1875	76980	1655	21.49
1874	76381	1601	20.96
1871—1875	76634	1578	20.59
1866—1870	74684	1505	20.15

[1]) Opgaverne vil findes anførte i den almindelige Beretning Tabel I.

Til Oplysning om de **epidemiske Forhold** hidsættes følgende af Lægernes Opgaver sammendragne Tabel (se Side 146, 147).

Typhoidfeber optraadte hyppigst i første og sidste Kvartal og var mest udbredt i Lyngdals, Oddernæs og Flekkefjords Distrikter. Fra Christiansand anføres i Oktober 2 voxne Kvinder at være smittede gjennem Melk fra et Hus i Vennesland i Oddernæs Distrikt. Angaaende dens Optræden paa sidstnævnte Sted meddeler Distriktslægen, at det første Tilfælde viste sig midt i September hos en 18aarig Gut, som boede i et daarligt Hus, i hvis eneste Værelse otte Mennesker var samlet; Sygdommen begyndte med en heftig og blodig Diarrhoe, en Sygdom som i længere Tid havde været meget almindelig udbredt; han havde ikke været udenfor Distriktet, men som Elveflaader i længere Tid gaaet vaad og forkjølet. Typhoidfeber havde ikke vist sig paa de Kanter paa nogle og tredive Aar. Af Husets øvrige Beboere bleve i Løbet af Oktober og November 4 angrebne. Før Distriktslægen havde tilseet det første Tilfælde, havde flere været derinde, hvorved Smitten blev bragt til 4 andre Gaarde. I den første af disse angrebes 3 i November, og i den anden i November—December 5, hvoraf 2 døde; i det tredie Hus indsygnede en Pige, og fra denne smittedes en Gut, som angrebes efter at være sendt hjem til Øvrebø Sogn, hvor en 75aarig Kone angrebes i December; i det fjerde Hus i Vennesland Sogn indsygnede en 20aarig Gut. Epidemien fortsatte sig ind i 1879 med 7 lettere Tilfælde (hvoraf de fire i to af de tidligere smittede Huse). Til Hildøsund i Halsaa hjemførtes Sygdommen i November ved en Sømand. I Halsaa smittede en fra Skotland hjemkommen Sømand en anden Person i samme Hus; ligesaa

døde en Syg paa Gaarden Hilø, hvor Typhoidfeber havde været halvandet Aar før. Til Mandal importeredes 1 Tilfælde i August ved et Dampskib fra Hamburg. Paa Gaarden Foss i Valle Sogn af Undals Distrikt angrebes Faderen af de 3 i Slutningen af 1877 Angrebne (se foregaaende Beretning). I Lyngdals Distrikt fortsattes Sygdommen paa Gaarden Austad som Fortsættelse af det foregaaende Aars Epidemi med 11 Tilfælde (2 Dødsfald) i Januar og Februar. Paa Nabogaarden indtraf i April og Mai 4 Tilfælde, hvoraf 1 endte med Døden; paa denne sidste Gaard begyndte Sygdommen igjen i August med 3 og i November med 2 Tilfælde. Ved en Mand, som havde været i Arbeide paa den første af disse Gaarde, bragtes Sygdommen i August til en Heiegaard i Lyngdal; her og paa en Nabogaard hensygnede ialt 7, hvoraf 1 døde. Uafhængig af denne Epidemi optraadte en anden Lokalepidemi paa en anden Gaard i Lyngdal, hvor Sygdommen var begyndt det foregaaende Aar, og hvor der i Januar—Februar indsygnede 9 Personer, hvoraf 1 døde; hertil var Sygdommen bragt ved en syg hjemkommen Sømand. Ved 4 Tilfælde i Mai—Juni paa en anden Gaard i Lyngdal og ved ialt 16 Tilfælde paa tre nærliggende Gaarde i Vanse i November—December kunde Smitteimporten ikke efterspores. Derimod angrebes paa en anden længere borteliggende Gaard i Vanse 3 Sødskende af en Sømand, som kom syg hjem i September. Paa en Gaard i Spind angrebes 2 Personer; her maatte Sygdommen antages opstaaet paa Grund af de mislige hygiæniske Forhold; under Stuen havde der hele Vinteren været holdt Kreaturer nede i Kjælderen. En anden Læge antager, at der har været et stort Antal Tilfælde, som ikke ere komne til Lægens Kundskab, da Almuen søger at skjule, at der er Sygdom i Huset, naar den kan antages at være smitsom. Fra Flekkefjords Distrikt bemærkes, at Typhoidfeber, hvoraf smaa Epidemier saagodtsom hvert Aar har hjemsøgt Landdistriktet, i de senere Aar har været langt mindre almindelig og mere begrændset, hvilket tilskrives de bedre Boliger, den bedre Levemaade og det fornuftigere Stel under Sygdommen; det er nemlig ikke længere det almindelige, at overdreven Varme og indesluttet Luft i Værelserne ansees nødvendig i ethvert Febertilfælde, som derved forhen saa let antog en adynamisk og typhoid Karakter og som oftest udviklede en Smitsomhed af stor Intensitet. I Fede Sogn angrebes i Februar paa Gaarden Rørvig i et Hus 4 Personer, og paa Gaarden Ulland i Hitterø Sogn døde i November 1 Syg, som smittede sin Pleierske. De øvrige Tilfælde inden Distriktet vare spredte og uden paaviselig Sammenhæng. I Flekkefjords By kom 4 Tilfælde under Behandling paa langt fra hinanden liggende Steder og hos Familier, som intet Samkvem havde med hinanden.

Barselfeber. Ved de 2 Dødsfald i Lyngdals Distrikt var Dødsaarsagen, i det ene Phlegmasia alba dolens; den anden Kone døde 10de Dag efter Forløsningen, der var foregaaet let og naturligt, under Fænomener af universel Peritonit; Smitte kunde ikke opdages. Fra Flekkefjord anføres, at i November og December angrebes 2 Fødende, som havde havt samme

I Lister og Mandals Amt an-

	Hele Aaret.		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.
	Behandlede.	Deraf Døde.										
Typhoidfeber	126	14	126	16	16	4	5	4	3	2	7	10
Barselfeber	26	6	26	3	3	-	4	1	5	2	1	1
Vandkopper	63	-	63	13	7	4	5	4	1	9	2	2
Skarlagensfeber	7	1	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rødlinger	9	-	9	-	6	1	1	-	-	-	-	-
Mæslinger	184	2	184	2	-	1	8	3	15	54	16	18
Rosen	61	-	61	10	5	3	4	8	3	4	3	4
Kighoste	34	-	34	2	2	5	18	4	1	2	-	-
Diphtherisk Svælgbet.	24	3	24	5	-	-	2	1	1	2	9	1
Strubehoste	8	2	8	1	2	1	1	2	-	-	-	-
Kusma	7	-	7	-	-	-	-	1	1	1	1	2
Akut Bronchit / Andre katarrh. Tilf.	2124	26	2094	243	308	344	210	162	113	115	47	103
Lungebetændelse	234	28	234	23	36	33	47	33	14	9	2	4
Pleurit	49	3	49	6	4	4	8	2	4	7	5	4
Gigtfeber	119	3	119	11	4	15	19	9	10	13	3	5
Koldfeber	13	-	13	1	2	-	1	-	2	1	1	1
Diarrhoe (akut) / Cholera nostras	802	27	802	59	93	37	42	38	45	134	159	81
Blodgang	10	-	10	-	-	1	1	-	6	1	1	-
Skjørbug	3	1	3	-	1	-	-	-	-	1	-	-
Tilsammen	3903	116	3873	395	489	453	376	272	224	357	257	236

Hjelpekone; denne havde imidlertid samtidig flere Fødende at tilse, som forblev fuldkommen friske.

Skarlagensfeber viste sig i December inden Oddernæs Distrikt paa flere Gaarde i Søgne Sogn, men fik ingen Udbredelse; den var overalt i Huse, hvor Sygdommen havde været i 1876. Smitte kunde ikke opdages at være bragt fra det ene Hus til det andet.

Mæslinger var hyppigere end i 1877. De optraadte i Oddernæs Distrikt næsten hele Aaret, men dog kun lidet udbredt og meget godartet. Kun i et enkelt Distrikt i det egentlige Torrisdalen var den mere almindelig udbredt i Oktober og November, men ogsaa der meget godartet. I en liden begrændset Del af Mandal samt i Landsognet optraadte de godartet i den første Halvdel af Aaret som Afslutning paa Epidemien i sidste Halvdel af

meldte epidemiske Sygdomme.

Oktober.	November.	December.	Ialt opgivne.		Fordeling paa Lægedistrikterne.									
					1		2		3		4		5	
			Tilfælde.	Dødsfald.	Christiansands Stadsfysikat.		Oddernæs.		Undal.		Lyngdal.		Flekkefjord.	
					Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.
11	28	20	127	15	6	-	25	3	1	-	74	8	21	4
2	3	1	27	7	9	2	5	-	-	-	3	2	10	3
-	9	7	63	-	36	-	20	-	-	-	7	-	-	-
-	-	7	7	1	-	-	7	1	-	-	-	-	-	-
1	-	-	9	-	1	-	-	-	-	-	7	-	1	-
7	24	36	184	2	166	2	14	-	2	-	2	-	-	-
10	4	3	64	3	37	2	16	-	1	-	4	-	6	1
-	-	-	47	13	2	-	5	-	8	-	12	-	20	13
-	1	2	24	3	20	3	1	-	-	-	-	-	3	-
-	-	1	8	2	4	-	2	2	-	-	-	-	2	-
1	-	-	7	-	6	-	1	-	-	-	-	-	-	-
109	171	169	2124	26	1312	16	395	6	93	-	165	4	159	-
9	12	12	236	30	62	8	75	5	13	5	45	7	41	5
1	3	1	49	3	2	-	19	-	6	-	10	2	12	1
9	10	11	119	3	61	1	20	-	2	1	1	-	35	1
4	-	-	13	-	5	-	4	-	-	-	1	-	3	-
50	27	37	803	28	524	18	146	4	28	2	32	3	73	1
-	-	-	10	-	-	-	8	-	-	-	-	-	20	-
-	1	-	3	1	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-
214	293	307	3924	137	2256	53	763	21	154	8	363	26	388	29

1877. I søndre Undals Præstegjeld forekom en Del spredte Tilfælde i Vinter- og Vaarmaanederne. De 2 fra Lyngdals Distrikt anmeldte Tilfælde, vare to Sødskende fra Christiansand, som angrebes under Besøg i Lyngdal; ingen flere angrebes.

Kighoste var i stærkt Aftagende. I den sydlige Del af Undals Distrikt vedblev det foregaaende Aars Epidemi indtil Vaaren 1878. I den nordlige Del af Distriktet (Bjellands Præstegjeld) var Sygdommen meget udbredt fra Aarets Begyndelse til udover Høsten; den skal der have medført flere Dødsfald blandt mindre Børn. Inden Lyngdals Distrikt havde den i de første Maaneder af Aaret almindelig Udbredelse i Hægebostad og Vanse; men kun faa Tilfælde kom under Lægebehandling. Til den større Dødelighed blandt Børn under 5 Aar inden Flekkefjords Distrikt bidrog for en væsentlig

Veneriske Sygdomme

Sygdom.	Tilsammen behandlede.	Behandlede, for hvilke er opgivet Kjøn og Alder.				Opgivet Sygdomsform for Syphilis.			Antal anmeldende Læger.
		Mandkjøn.		Kvindekjøn.		primær.	konstitutionel.	hereditær.	
		Børn.	Voxne.	Børn.	Voxne.				
Syphilis	91	10	50	3	28	20	69	2	15
Gonorrhoe, Urethrit	61	-	58	-	3	-	-	-	12

[1]) Under 1 Aar gammel.

Del Kighosten, som herskede i Distriktet i hele den første Halvdel af Aaret baade i Byen og paa Landet; i Byen ophørte den dog aldeles allerede i Marts og i Landdistriktet i August. Uagtet Sygdommen i Reglen ikke havde nogen ualmindelig ondartet Karakter, ere dog 13 smaa Børn opgivne døde i 1878 i Landdistriktet, medens intet Barn døde deraf i Byen.

De under akute **katarrhalske** Tilfælde opførte 26 Dødsfald skyldes samtlige akut Bronchit, hvoraf opgives 819 behandlede Tilfælde; for disse anføres Kjøn og Alder for 793: af 482 Mænd vare 199 under og 229 over 15 Aar, af 365 Kvinder vare 168 under og 197 over 15 Aar.

Lungebetændelse. Dødeligheden blandt de Behandlede var 12,0 pCt. I Lyngdals Distrikt skal den have været hyppigere end i de nærmest foregaaende Aar.

Koldfeber. Fra Mandal opgives 2 behandlede Tilfælde opstaaede i Skotland og Holland, fra Lyngdal: 1 opstaaet i Sverige og fra Flekkefjord: 3 i Amerika.

Akut Diarrhoe og **Cholera nostras.** Fra Oddernæs Distrikt omtales Diarrhoer at have været meget hyppige, fornemmelig i 3die Kvartal; meget ofte har de været forbundet med Blodafgang. Cholera nostras var ogsaa hyppigere. I Lyngdals Distrikt var Diarrhoe overmaade hyppig i Sommermaanederne; de færreste Tilfælde kom under Lægebehandling. Især var Sygdommen almindelig i Vanse paa det flade Listerland, der i den tørre Sommer led en følelig Mangel paa Drikkevand, hvilket altid er slet og forurenset med en hel Del organiske Bestanddele; her antog Sygdommen ogsaa Formen af Cholera nostras. Da der kom rigelig Regn, standsede Sygdommen.

Blodgang. Fra Oddernæs Distrikt meddeles, at paa en Gaard i Vennesland Sogn angrebes alle fem Beboere.

Smitsom **katarrhalsk Øienbetændelse** omtales at have optraadt almindelig udbredt i og ved Mandal i December; kun faa kom til Behandling.

udenfor Sygehus.

Antal Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne.									
	1		2		3		4		5	
	Christiansands Stadsfysikat.		Oddernæs.		Undal.		Lyngdal.		Flekkefjord.	
	Tilf.	Kjendte Dødsf.	Tilf.	Kjendte Dødsf.	Tilf.	Kjendte Dødsf.	Tilf.	Kjendte Dødsf.	Tilf.	Kjendte Dødsf.
[1])1	42	-	8	1	2	-	8	-	31	-
-	37	-	17	-	-	-	7	-	-	-

Veneriske Sygdomme. For Gonorrhoe (Urethrit) indlagdes paa Christiansands Garnisonssygehus 1 Md. og paa Christiansands Bys Sygehus 1 Md., 1 Kv.

Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af veneriske Sygdomme vil sees af ovenstaaende Tabel.

Fra Oddernæs Distrikt opgives Antallet af de for Syphilis behandlede Syge at have været ualmindelig lidet; flere vare fremmede Søfolk. Fra Farsund omtales 6 primære Tilfælde at være behandlede hos Tilreisende eller Søfolk. Af de fra Flekkefjords Distrikt anmeldte behandlede Personer vare 3 Sømænd, 1 Handelsreisende og 1 Bonde, der som Veiarbeider ved Christiansand havde paadraget sig Sygdommen og smittede ved Tilbagekomsten Kone og Barn, der indlagdes paa Sygehuset. 5 Sømænd behandledes for Gonorrhoe.

Til Oplysning om de af Lægerne behandlede væsentlig **kroniske Sygdomme** hidsættes følgende Tabel (se næste Side).

Fnat. Fra Flekkefjords Distrikt berettes, at Sygdommen ikke længer er almindelig med Undtagelse af i de fjernt fra Byen liggende Fjeldegne.

Kjertelsyge. Fra Oddernæs Distrikt omtales, at Antallet af Behandlede har aftaget lidt efter lidt, uden at dog Sygdommen i Virkeligheden har taget af, men Tran benyttes uden Lægeordination i Tide og Utide.

Svindsot. Forholdet af Dødsfald af Svindsot til samtlige kjendte Dødsaarsager samt til Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme vil sees af følgende Tabel (se Side 151).

Fra Lyngdals Distrikt opgiver Distriktslægen at have behandlet 29 nye Tilfælde, hvoraf 8 hos unge Sømænd, der med Sikkerhed kan antages først at have faaet Sygdommen under Søreiser. Hos en Pige, som døde, havde maaske Syphilis fremkaldt Sygdommen; begge hendes Forældre havde før hendes Fødsel været syphilitiske; Søsteren var i høi Grad kjertelsyg.

Kroniske Sygdomme.

	Behandlede.	Deraf Døde.	Behandlede for hvilke er opgivet Kjøn og Alder.				Antal af anmeldende Læger.	Ialt opgivne		Fordeling paa Lægedistrikterne.									
			Mandkjøn.		Kvindekjøn.			Tilfælde.	Dødsfald.	1 Christiansands Stadsfysikat.		2 Oddernæs.		3 Undal.		4 Lyngdal.		5 Flekkefjord.	
			Børn.	Voxne.	Børn.	Voxne.				Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.
Kronisk Rheumatisme	286	-	1	154	3	128	15	286	-	152	-	56	-	10	-	18	-	50	-
Fnat	37	-	10	9	13	5	15	37	-	5	-	10	-	4	-	6	-	12	-
Skurv	4	-	2	-	1	-	4	4	-	1	-	3	-	-	-	-	-	-	-
Kjertelsyge	326	4	114	26	125	45	15	326	4	185	2	44	2	23	-	26	-	48	-
Rachit	55	1	36	-	17	2	15	55	1	19	-	10	-	6	-	5	1	15	-
Simpel Meningit	22	10	7	5	9	2	13	22	10	6	4	11	3	-	-	3	3	2	-
Tuberkuløs Meningit	27	27	14	-	13	-	12	45	45	28	28	10	10	-	-	3	3	4	4
Svindsot	320	147	8	142	10	156	15	343	170	97	58	91	39	23	15	77	33	55	25
Kræft	47	13	-	30	-	17	15	55	21	9	9	9	6	1	-	7	3	29	3
Vatersot og Morbus Brighti	47	13	-	15	2	30	14	52	[1] 18	13	7	17	2	-	-	5	2	17	7
Blegsot og Anæmi	317	-	-	1	21	295	15	317	-	139	-	78	-	22	-	15	-	63	-
Menstruationsuordener	120	-	-	-	-	120	14	120	-	42	-	28	-	-	-	5	-	45	-
Kardialgi, kronisk Gastrit og Dyspepsi	970	1	14	364	61	529	15	970	1	434	-	280	-	37	-	100	1	119	-
Ormesygdomme	32	-	13	1	17	1	9	32	-	17	-	-	-	-	-	14	-	1	-
Drankersygdomme	11	-	-	11	-	-	11	11	-	4	-	6	-	-	-	1	-	-	-

[1]) Af Vatersot 11, Morbus Brighti 7 Dødsfald.

Døde af Svindsot.

Lægedistrikt.	Opgivne Dødsaarsager				Forhold i pCt.	
	ialt.	af Svindsot.	af epidemiske Sygdomme.	af andre Sygdomme.	til samtlige opgivne Dødsaarsager.	til Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme.
Christiansands Stadsfysikat.	246	58	53	193	23.6	30.1
Oddernæs.	111	39	21	90	35.1	43.3
Mandal	55	14	9	46	25.5	30.4
Landdistriktet	56	25	12	44	44.6	56.8
Undal.	31	15	8	23	48.4	65.2
Lyngdal .	134	33	26	108	24.6	30.6
Farsund. .	30	7	8	22	23.3	31.8
Landdistriktet	104	26	18	86	25.0	30.2
Flekkefjord .	93	25	29	64	26.9	39.1
Flekkefjord.	27	8	4	23	29.6	34.8
Landdistriktet	66	17	25	41	25.8	41.5
Lister og Mandals Amt	615	170	137	478	27.6	35.6
Deraf: Byerne.	358	87	74	284	24.3	30.6
— Landdistriktet.	257	83	63	194	32.3	42.8

Sjeldne Tilfælde. Fra Lyngdals Distrikt nævnes et Tilfælde hos en 11 Aar gammel Gut, der led af Enuresis nocturna, og som for at ligge tør om Natten havde nogle Dage iforveien bundet stramt om Radix penis en Lintraad, der havde skaaret dybt ind i og var aldeles skjult af de ødematøst opsvulmede bløde Dele.

Af **Sindssygdom** er anmeldt 3 Dødsfald, et fra Undals og to fra Lyngdals Distrikter.

For Amtskommunens Regning forpleiedes i Tidsrummet 1ste Mai 1878 til 30te April 1879 127 Sindssyge, hvoraf 31 paa Asyler; 29 vare hjemmehørende i Oddernæs, 31 i Undals, 41 i Lyngdals og 26 i Flekkefjords Distrikter.

Fra Mandal omtales 3 Tilfælde af Melancholi, sandsynlig foraarsaget ved religiøs Paavirkning af Lægprædikanter. I Lyngdals Distrikt behandlede Distriktslægen 5 Tilfælde af Melancholi og 2 af Mani (hvoraf et heldigt forløbende af puerperal Mani); som nærmeste Aarsager antages hos 2 at være religiøse Paavirkninger og Grublerier, hos 1 Onani, hos 1 ulykkelig Kjærlighed, hos 1 Næringssorg. Hos en var Sindssygdommen foraarsaget ved Læsningen af Bogen «der persönliche Schutz» og andre slibrige Bøger.

Af **obstetriciske Operationer** udførtes af Læger: 23 Tangforløsninger, 5 Vendinger, 3 Udtrækninger ved Bækkenendefødsel og 1 Gang Udtagelse af Efterbyrden, hvilke Operationers Indikationer og Udfald vil sees af følgende Tabel:

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.						Vending.						Udtrækning ved Bækkenendefødsel.						Udtagelse af Efterbyrden.		
	Mødre.			Børn.			Mødre.			Børn.			Mødre.			Børn.			Mødre.		
	lev.	død.	uopg. Udf.	lev.	død.	uopg. Udf.	lev.	død.	uopg. Udf.	lev.	død.	uopg. Udf.	lev.	død.	uopg. Udf.	lev.	død.	uopg. Udf.	lev.	død.	uopg. Udf.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	12	-	1	10	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	3	-	4	2	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe	1	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige Fødselsdele	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	-	-	2	[2] 2	-	2	[3] 2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ved Bækkenendefødsel	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	1	1	-	-	-	-
Fremfald af Navlesnoren	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-
Fastvoxet Moderkage	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Uopgiven Indikation	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	[1] 16	-	7	12	4	7	3	2	-	3	2	-	2	-	1	2	1	-	-	-	1
	23			23			5			5			3			3			1		

[1]) 8 opføres som Førstefødende. [2]) Dødsaarsag: Barselfeber (1), besværlig Forløsning (1). [3]) Begge Fostre forraadnede.

Endvidere udførtes: 1 Perforation paa dødt Foster ved rachitisk Bækkensneverhed (Conjug. 3″); efter forgjæves Forsøg med Tang gjordes Vending, og da Hovedet ikke kunde forløses, Perforation. Udfaldet var heldigt for Konen, som ved de to foregaaende Fødsler var forløst med dødfødt Foster ved Tang og Vending.

Tilsammen 33 obstetriciske Operationer, hvoraf 8 i Christiansands Stadsfysikat, 8 i Oddernæs, 2 i Undals, 4 i Lyngdals og 11 i Flekkefjords Distrikter.

Antallet af **Fødte** og **Døde** vil sees af følgende Sammenstilling angivet efter de af Presterne til det statistiske Centralbureau indsendte Opgaver over Døbte og Begravede:

Lægedistrikt.	Fødte.	Døde			Dødfødte [1]).	Omkomne	
		ialt.	i 1ste Døgn [1]).	paa Barselseng.		ved ulykkelige Hændelser.	ved Selvmord.
Christiansands Stadsfysikat	388	265	1	3	15	[2]) 7	1
Oddernæs	589	434	3	7	26	15	1
Mandal	123	82	-	-	2	1	-
Landdistriktet	466	352	3	7	24	14	1
Undal	310	234	1	-	7	7	-
Lyngdal	496	303	2	5	20	15	-
Farsund	60	32	-	-	1	-	-
Landdistriktet	436	271	2	5	19	15	-
Flekkefjord	450	260	3	2	21	6	2
Flekkefjord	52	29	-	-	3	-	-
Landdistriktet	398	231	3	2	18	6	2
Lister og Mandals Amt	2 233	1 496	10	17	89	50	4
Deraf: Byerne	623	408	1	3	21	8	1
— Landdistriktet	1 610	1 088	9	14	68	42	3

[1]) Efter Dødfødteanmeldelserne. [2]) Desuden opgivet 1 Drab.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 737 Fødte over Døde og Forholdet mellem hine og disse = 100 : 67.0.

I Lægernes Dødslister opføres 9 Dødsfald paa Barselseng: 7 døde af Barselfeber, 1 af Barselkrampe, og 1 efter besværlig Forløsning (uden nærmere angivet Dødsaarsag).

Lægerne meddele Dødsaarsagen for 615 eller 42.7 pCt. af samtlige ved Sygdom foraarsagede Dødsfald (1 441), deraf for Byerne 358 eller 89.9 pCt. af 398 og for Landdistriktet 257 eller 24.6 pCt. af 1 043 ved Sygdom foraarsagede Dødsfald.

De hyppigst opgivne **Dødsaarsager** vare:

Dødsaarsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byerne.	Landdistrikterne.
Svindsot	170	87	83
Hjernebetændelse, tuberkuløs Meningit og Kramper i Børnealderen, tilsammen	79	65	14
Alderdomssvaghed	47	28	19
Lungebetændelse	30	13	17
Akut Diarrhoe og Cholera nostras	28	25	3
Akut Bronchit	26	23	3
Hjerneapoplexi	24	17	7
Kræft	21	13	8
Kronisk Bronchit	19	10	9
Vatersot og Morbus Brighti	18	12	6

Veirliget. Vinteren var mild; Vaaren kom tidlig, men omtales fra Lyngdals Distrikt som kjølig og vindig. Paa Grund af den varme Sommer og gunstige Høst var Udbyttet af Hø, Korn og Poteter særdeles godt; fra Flekkefjords Distrikt nævnes, at der kun paa enkelte Steder var Misvæxt paa Grund af Tørken.

Levemaade og hygiæniske Forhold. I Undals Distrikt siges der fremdeles at være en iøinefaldende ringe Sands for Renlighed, hvilket stadig gjøres til Gjenstand for Paatale og Diskussion i Sundhedskommissionens Møder. I 1878 var Drikfældigheden betydelig mindre end i de foregaaende Aar, men, som det formenes, væsentlig af den Grund, at den meget trykkede økonomiske Forfatning har nødvendiggjort Indskrænkning i denne som i mange andre Henseender. Inden Lyngdals Distrikt er der ingen større Forandring foregaaet. Farsund lider under Savnet af godt Drikkevand; i tørre Sommere er der ikke liden Vandmangel; at hjelpe paa denne Mislighed anføres ikke at være let, da Adgangen til godt Vand er vanskelig og ligger langt borte, saa Kommunen ikke formaar at bekoste nogen Vandledning. I Byen, hvor et Brændevinssamlag nu har Handelen, er Afsætningen saa betydelig aftagen, at denne i det forløbne Aar kun udgjorde lidt over Halvdelen af, hvad den var for 2—3 Aar siden; det er nu sjeldent at se en Beruset i Gaden. Inden Flekkefjords Distrikt have de hygiæniske Forhold efterhaanden forbedret sig, idet Bønderne efterhaanden, om end langsomt, tilegne sig en fornuftigere Opfatning af, hvad der tjener til deres Helbred og Velvære og derfor have det renere, sundere og ordentligere i deres Huse og deres Familieliv. Urenlighedens stadige Ledsagere, Fnat og Skurv,

ere ikke almindelige i Distriktet, den sidste Sygdom forekommer nu endog meget sjelden. De allerfleste Bønder ere Selveiere, om end kun i Besiddelse af mindre Dele af stærkt udparcelerede Gaarde. For mange, fornemmelig i Hiterø Sogn, kan deres Jordeiendom ikke yde tilstrækkeligt til en Families Underholdning, og her maa Fiskeri, Søfart og Oparbeiden af Tøndestav skaffe det manglende til Livsophold. I Kvinesdal findes store Strækninger af udyrkede Moer og Myrer, som uden stor Vanskelighed kunne opdyrkes, men uagtet man skulde tro, at dette vilde være til Fordel for Herredet, er det modsatte Tilfældet. Letheden i for en ubetydelig Afgift at erholde et Stykke udyrket Jord lokker nemlig en Mængde Mennesker til at anskaffe sig et saadant Stykke til derpaa at bygge sig den mindst mulige Hytte og strax stifte Familie. Man ser derfor i Kvinesdal en Mængde saadanne Hytter, omgivne af en lille Potetesager, men da forøvrigt Familiens Underhold er beregnet paa Dagarbeide, indtræder der Mangel og Nød, saasnart Arbeide ikke er at erholde, og en stor Del af hine Hyttebeboere hjemfalder saaledes før eller senere til Fattigkassen.

Fattigsygepleien. Af fattige Syge opgives behandlede:

Lægedistrikt.	Antal fattige Syge.	Antal Læger.
Christiansands Stadsfysik.	161	1
Oddernæs	100	1
Undal	62	1
Lyngdal	77	1
Flekkefjord	73	2
Tilsammen	473	6

I Lyngdals Distrikt sees Benyttelsen af Læge at være i Tiltagende; i de øvrige Bygder, hvor Afstanden fra Lægen ofte er betydelig, er der i den sidste Tid mere og mere bleven udtalt Ønske om at faa en Læge i sin Midte; Afstanden fra Læge er indtil 7—8 Mile.

I **Sundhedskommissionerne** afholdtes følgende Antal Møder: i Christiansands Stadsfysikat 19; i Oddernæs Distrikt 5 (et i Mandal, de øvrige i Herrederne); i Undals Distrikt 3 (et i hvert af søndre og nordre Undals samt Øslebø og Løvdals Herreder); i Lyngdals Distrikt 8 (to i Farsund, samt to i hvert af Herods og Hægebostads Herreder og et i hvert af Vanse og Lyngdals Herreder); i Flekkefjords Distrikt 6 (et i Flekkefjord, to i Kvinesdals samt et i hvert af Fjotlands, Bakke og Siredalens Herreder). — I Undals Distrikt afholdtes intet Møde i Bjellands og Finslands Sundhedskommissioner paa Grund af for sent indløbne Anmeldelser om Herredsstyrelsens Møder. — Fra Undals Distrikt samt Landdistrikterne i Lyngdals og Flekkefjords Distrikter omtales hele Kommunebestyrelsen at være Medlemmer af Sundhedskommissionen. — Foruden de almindelige Forhandlings-

gjenstande omtales fra Christiansand: Opbyggelse af nyt Isolationslokale, Rumforholdene i flere af Byens Skoler; i Undals Distrikt foredroges om Fnat, Trichiner, Miltbrand, Forfrysning, Oplivning af skindøde Druknede; i Farsund: om Forandringer i Sundhedsvedtægterne i Overensstemmelse med Justits-Departementets Cirkulære af 30te Oktober 1877; i Flekkefjord: om Bebyggelsen efter Branden, — og i Flekkefjords Distrikts Herreder: om Benyttelse af Børn til Gjætning og Følgerne heraf, om Øiets Bygning og Fysiologi, de almindelige Øiensygdomme og de almindelige Aarsager til Blindhed, om de almindeligste smitsomme og epidemiske Sygdomme og deres rimeligste Aarsager.

I Christiansands **Kvarantænekommission** afholdtes Møder i Anledning af Budgettet. Fra Mandal og fra Flekkefjord berettes, at der ikke foretoges nogen Kvarantæneundersøgelse i 1878.

Antallet af **Vaccinerede** udgjorde:

i Christiansands Stadsfysikat	81
- Oddernæs Distrikt	541
- Undals —	283
- Lyngdals —	523
- Flekkefjords —	448
Tilsammen	1 876.

Fra Christiansand omtales, at Frygten for Overførelse af Dyskrasier — Kjertelsyge, Svindsot og Syphilis — ved Vaccinelymphen er almindelig især blandt den mindre oplyste Klasse og nærer Uviljen mod Vaccinationen, hvorfor denne udsættes saalænge som muligt, ligetil Barnet skal konfirmeres; det bliver derfor mere og mere vanskeligt at finde Individer, der ere skikkede til at tage Materie af. — I Tvet af Oddernæs Distrikt vaccineredes ikke paa Grund af Ledighed i Hjelpevaccinatørposten, ligesaa i Øslebø og Løvdals Herred af Undals Distrikt.

Af **retsmedicinske Forretninger** udførtes 2 over Døde og 6 over Levende, samt afgaves 1 Erklæring i anden Anledning, tilsammen 9, hvoraf 3 i Christiansands Stadsfysikat, 3 i Oddernæs, 2 i Undals og 1 i Flekkefjords Distrikter.

Sygehuse. Foruden Christiansands Sindssygeasyl har Amtet 3 Sygehuse, nemlig Christiansands kommunale Sygehus med dertil hørende Isolationslokale, beliggende udenfor Byen, samt Christiansands Garnisonssygehus og Amtssygehuset i Flekkefjord. I Mandal var under Arbeide et nyt Sygehus med Plads til 11 Syge i Hovedbygningen og 12—14 Syge i Isolationshuset; det vil koste i det Hele vel 20 000 Kroner.

Af **Badeindretninger** omtales fra Christiansand 1 Varmbadeanstalt og 2 Søbade. Ved Amtssygehuset i Flekkefjord haves 1 Badeindretning; i Byen haves 1 Badehus for kolde Søbad; i et privat Badehus leveres opvarmet Søbad, og udenfor Byen haves privat Badehus for kolde Søbad.

Amtet har 5 **Apotheker**, hvilke samtlige visiteredes:

Steder.	Antal Apotheker og Navn.	Personale foruden Apothekeren		
		examineret Pharmaceut.	Pharmaceut (uopgivet om examineret).	Discipel.
Christiansand	2 (Løveapoth. / Elephantap.)	1 / 1	- / -	2 / 2
Mandal	1	-	1	1
Farsund	1	-	-	1
Flekkefjord	1	1	-	1

Medicinalpersonalet bestod af 15 Læger, 2 Tandlæger, 12 Jordemødre og 21 Hjelpevaccinatører, nemlig:

Lægedistrikt.	Læger.		Tandlæger.	Jordemødre.	Hjelpevaccinatører.
	Antal.	Bosted [1]).			
Christiansand	6 [2])	i Christiansand.	2	3	-
Oddernæs	3	1 i Christiansand, 2 - Mandal.	-	2 [3])	4 [4])
Undal	1	i nordre Undal.	-	1 [3])	4
Lyngdal	3 [2])	i Farsund.	-	4	8
Flekkefjord	2	i Flekkefjord.	-	2	5

[1]) Ved Distriktslægens Bosted er Herredet udhævet ved spærrede Typer.
[2]) Foruden Distriktslægen i Oddernæs.
[3]) I hvert af Oddernæs og Undals Distrikter 2 Poster ledige.
[4]) 1 Post ledig.

XI. Stavanger Amt.

Amtet, hvis Fladeindhold er 70.39 norske Kvadratmil (8 980 □ Kilometer), og som ved Folketællingen den 31te December 1875 havde 110 965 tilstedeværende Indbyggere, er inddelt i følgende 8 Lægedistrikter:

1. Sogndals Distrikt (6.199 n. □ Mil, 5 930 Indb.), indbefattende:

Ladestedet Sogndal	—	n. □ M.,	490	Indb.
Herrederne: Sogndal	2.283	—	2 935	—
Lunde	2.294	—	1 464	—
Heskestad	1.622	—	1 041	—

2. Ekersunds Distrikt (10.175 n. □ Mil, 12 966 Indbyggere), indbefattende:

Ladestedet Ekersund	—	n. □ M.,	2 408	Indb.
Herrederne: Ekersund	1.630	—	2 850	—
Ogne	0.829	—	1 215	—
Helleland	1.123	—	1 305	—
Birkrem	5.435	—	2 063	—
Haa	1.158	—	3 125	—

3. Sandnæs Distrikt (15.241 n. □ Mil, 14 386 Indb.), indbefattende:

Ladestedet Sandnæs	—	n. □ M.,	1 468	Indb.
Herrederne: Høiland	1.344	—	3 618	—
Klep	0.917	—	2 442	—
Time	1.448	—	2 467	—
Gjæsdal	1.709	—	1 144	—
Høle	0.869	—	1 179	—
Fossan	8.954	—	2 068	—

4. Stavangers Distrikt (1.628 n. □ Mil, 28 354 Indb.), indbef.:

Kjøbstaden Stavanger	—	n. □ M.,	19 004	Indb.
Herrederne: Hetland	0.92	—	5 850	—
Haaland	0.668	—	3 045	—
Hvitingsø Sogn af Rennesø	0.04	—	455	—

5. Finnø Distrikt (11.778 n. □ Mil, 12 393 Indbyggere), indbefattende:

Herrederne: Rennesø (undtagen Hvitingsø Sogn)	0.50	n. □ M.,	1 906	Indb.
Finnø	0.34	—	1 698	—
Strand	1.538	—	2 267	—
Aardal	3.78	—	1 086	—
Hjelmeland og Fister	4.39	—	3 056	—
Hinderaa	0.93	—	1 552	—
Sjærnerø	0.30	—	828	—

6. Sands Distrikt (18.92 n. □ Mil, 11 233 Indbyggere), indbefattende:
   Herrederne: Jælse . . . . . 1.99 n. □ M., 2 558 Indb.
   Sand . . . . . 1.62 — 1 761 —
   Suledal . . . . . 9.23 — 2 112 —
   Saude . . . . . 3.88 — 1 888 —
   Vikedal . . . . . 2.20 — 2 914 —
7. Karmøens Distrikt (3.38 n. □ Mil, 14 706 Indb.), indbefattende:
   Ladestederne: Skudesnæshavn . . . . . — n. □ M., 1 224 Indb.
   Kopervik . . . . . — — 817 —
   Herrederne: Skudesnæs . . . . . 0.76 — 4 495 —
   Avaldsnæs . . . . . 1.15 — 5 218 —
   Bukken . . . . . 0.35 — 956 —
   Tysvær . . . . . 1.12 — 1 996 —
8. Haugesunds Distrikt (3.02 n. □ Mil, 10 997 Indbyggere), indbefattende:
   Kjøbstaden Haugesund . . . . . — n. □ M., 4 102 Indb.
   Herrederne: Torvestad . . . . . 0.80 — 3 395 —
   Skjold . . . . . 2.22 — 3 500 —
   Til Haugesunds Distrikt henhører Sveens Herred (1.84 n. □ M. med 3 125 Indbyggere), af søndre Bergenhus Amt, hvor Herredets Sygdomsforhold m. V. findes afhandlet. Lægedistriktet indbefatter saaledes 4.86 n. □ M., med 14 122 Indbyggere.

Sundhedstilstanden berettes fra alle Distrikter at have været god. Af epidemiske Sygdomme naaede Mæslinger en betydeligere Udbredning i Aarets sidste Maaneder. Skarlagensfeber var mere udbredt end i det foregaaende Aar. Kighoste havde mindre Udbredning og var temmelig mild; Lungebetændelse synes fremdeles at have været i Aftagende.

Dødeligheden. Følgende Tabel giver en Oversigt over Dødelighedsforholdene. Opgaverne ere efter Uddrag af Presternes til det statistiske Centralbureau indsendte Lister over Døbte og Begravede:

Aar.	Beregnet Befolkning ved Aarets (Femaarets) Midte.	Antal Døde eller gjennemsnitlige Antal Døde.	Forhold pro mille.
1878	[1])	1 886	[1])
1877	112 885	1 998	17.70
1876	114 700	2 311	20.15
1875	113 314	2 092	18.46
1874	111 672	1 998	17.89
1871—1875	111 934	2 038	18.20
1866—1870	107 982	1 724	15.96

[1]) Opgaverne vil findes anførte i den almindelige Beretning Tabel I.

Til Oplysning om de **epidemiske Forhold** hidsættes følgende af Lægernes Opgaver sammendragne Tabel (se Side 162, 163).

Typhoidfeber forekom i de fleste Distrikter kun med sporadiske Tilfælde. Til Jælse i Sands Distrikt var Sygdommen i et Tilfælde indført fra Hjelmeland i Finnø Distrikt; i et andet Tilfælde i Haugesund opstod den hos en Sømand, der kom fra Østlandet, og i et Tilfælde i Skjold i Haugesunds Distrikt hos en Pige, der var hjemkommen fra Stavanger.

Af **Cerebrospinalmeningit** døde en 19 Aar gl. Pige i Hetland i Stavangers Distrikt.

Børnekopper. I Juni kom et Skib hjem til Stavanger med en af Børnekopper lidende Matros, som isoleredes og behandledes i Lazaret. Skibet blev lagt i Kvarantæne, indtil Røgning og Rensning var foretaget. Nogle Dage efterat Mandskabet var frigivet, opstod Sygdommen hos den ene Matros's to Børn. Faderen antages at have smuglet iland noget Tøi, uden at dette var blevet desinficeret. I samme Hus optraadte endvidere 4 Tilfælde, hvoraf en voxen Kvinde med confluerende Kopper døde. Paa Gaarden Flatnæs i Skjold i Haugesunds Distrikt forekom Sygdommen ligeledes i Juni Maaned hos et halvtaarsgammelt uvaccineret Barn. Om Smitten er intet oplyst.

Skarlagensfeber. I Stavangers Distrikt forekom enkelte Tilfælde i Aarets tre første Kvartaler, indtil Sygdommen i November og December fik større Udbredning. Sygdommen var ondartet med Komplikationer af Diphtherit, submaxillære Kjertelhævelser og Nyresygdom. I Sands Distrikt forekom Sygdommen i sidste Kvartal. Den var indført til Suledal med Tilreisende østenfra. Sygdommen var mild. Almuen siges at være meget bange for Sygdommen, saaat der er Grund til at tro, at den paabudte Isolation ogsaa iværksættes for de friske Familiers Vedkommende; de smittede Familiers Medlemmer gjøre som oftest, hvad de formaa for at modsætte sig Lægens Indblanden i deres «huslige, private Forhold»: først søge de at dølge Sygdommen i det længste, og er den endelig opsporet, modtages Lægen og hans Anordninger i Regelen med Uvilje og stundom med aabenbar Protest mod «det skammelige i at blive nægtet fri Omgang med Folk samt Ret til at faa leve som andre Mennesker». I Karmøens Distrikt viste Sygdommen sig først i Skudesnæshavn temmelig tidlig paa Vaaren og formodedes didbragt fra Stavanger. Naar undtages enkelte spredte Tilfælde, holdt Sygdommen sig til Ladestedet og nærmeste Omegn, indtil den i November spredte sig til Ferkingstads og Akre Sogne af Skudesnæs Prestegjeld og Koperviks Sogn af Avaldsnæs.

Mæslinger. Af denne Sygdom forekom faa Tilfælde i 2det og 3die Kvartal, i 4de Kvartal vandt den ikke liden Udbredning, navnlig i Stavangers Distrikt i December Maaned. Sygdommen var overalt, hvor den forekom, meget mild.

Kighoste fortsatte sig fra det foregaaende Aar i Soggendals Distrikt og har sandsynligvis været temmelig udbredt; der er anmeldt 6 Dødsfald;

der kom imidlertid ikke noget Tilfælde under Behandling. I Saude i Sands Distrikt skal den have været udbredt. I Karmøens Distrikt fortsatte den sig fra det foregaaende Aar fornemmelig inden Akre Sogns Grændser. Til Vigsnæs Værk var den indført ved en Familie fra Haugesund. I Haugesund var Sygdommen let, og mange Tilfælde kom ikke under Behandling.

Akut Bronchit og andre katarrhalske Tilfælde. Af akut Bronchit opgives 692 Tilfælde med 45 Dødsfald. Af 642 Behandlede vare af Mandkjøn 186 under og 142 over 15 Aar; af Kvindekjøn vare 162 under og 152 over 15 Aar. Af Laryngit er anmeldt 1 Dødsfald. Fra Sands Distrikt anføres, at katarrhalsk Angina var almindelig i Efteraaret; den optraadte gjerne hos Voxne i Familier, hvor Skarlagensfeber herskede.

Gigtfeber. Fra Vigsnæs Verk anføres, at Febris rheumatica og Erythema nodosum ere optraadte epidemisk i en Familie. Ved Pintsetider kom nemlig en Datter i Huset hjem fra sin Tjeneste med et Udslet paa Extremiteterne, som blev antaget for Erythema nodosum. Hun tog efter nogle Dage atter ud for at tjene, men fik efter Sigende senere Gigtfeber. Lidt efter fik den næstfølgende Søster det samme Udslet, der efter nogen Tid forbandt sig med de sædvanlige Symptomer paa Febris rheumatica. Hun var syg i mange Uger, og medens hun endnu laa, fik den yngste Søster, der laa i samme Seng, ligeledes hint Udslet paa Arme og Ben og alle Tegn paa Gigtfeber. De bleve begge friske omtrent samtidig, men den ældste skrantede længe efter. Endelig i September begyndte det samme hos Moderen, som gjennemgik en alvorlig Gigtfeber. Familien er fattig og udmærker sig ved Urenslighed og slet Luft i sit Værelse, der nok ogsaa forresten er koldt og trækfuldt. Faderen er en gammel Gigtkræmmer. Det bemærkes fra samme Sted, at Salicylsyre har vist sig som et tjenligt Middel til at lindre Smerterne i Gigtfeber og i mange Tilfælde til at afkorte Sygdommens Gang, naar det i Tide anvendtes. Den blev given ren (indtil 10 Grm. om Dagen uden Ulempe) i tyk Byg- eller Havresuppe.

Diarrhoe. I Sands Hovedsogn i Sands Distrikt begyndte i Efteraaret en til nogle faa Gaarde begrændset Epidemi. 9 behandledes, men antagelig have langt flere været angrebne, idet Frygt for, at der skulde paabydes Indskrænkninger i den vante Levemaade og Omgang, formodes at have afholdt Vedkommende fra at anmelde Sygdommen.

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af Syphilis samt Gonorrhoe og Urethrit sees af følgende Tabel (se Side 164, 165).

Til Oplysning om de af Lægerne behandlede væsentlig **kroniske Sygdomme** hidsættes følgende Tabel (se Side 164, 165).

Kjertelsyge siges at være hyppig i Ekersunds, Sands og Haugesunds Distrikter.

Rachit forekommer, dog ikke meget udtalt, i Omegnen om Vigsnæs Værk. Befolkningen er bange for «Baadnesjuken» og søge Læge, naar der er Mistanke om den.

I Stavanger Amt anmeldte epidemiske Sygdomme.

	Hele Aaret.		Tiden er opgivet for												
	Behandlede.	Deraf Døde.		Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Typhoidfeber	131	27	116	8	10	8	9	7	7	15	7	16	9	5	15
Cerebrospinal-Meningit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	34	8	32	-	3	3	3	3	4	1	-	5	2	3	5
Børnekopper	8	1	8	-	-	-	-	-	8	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	57	-	56	10	1	3	1	-	4	3	1	2	10	9	12
Skarlagensfeber	324	50	324	5	2	-	7	54	49	21	4	12	18	71	81
Rødlinger	9	-	9	3	-	1	-	2	1	-	-	-	-	-	2
Mæslinger	427	3	427	-	-	-	2	-	3	1	14	12	47	77	271
Rosen	72	3	72	5	9	2	3	2	8	2	4	14	5	11	7
Kighoste	80	5	75	19	22	8	-	2	4	10	4	3	2	1	-
Diphtherisk Svælgbetændelse	22	1	22	1	3	1	2	1	-	-	2	-	2	2	8
Strubehoste	6	-	6	2	-	-	1	1	-	-	-	-	-	1	1
Kusma	7	-	7	-	2	1	3	-	-	-	-	-	1	-	-
Akut Bronchit og Andre katarrhalske Tilfælde	2296	41	2287	352	331	247	222	165	99	109	96	83	165	176	242
Lungebetændelse	283	37	272	50	42	36	21	21	21	8	4	13	5	19	32
Pleurit	128	3	126	15	15	10	18	13	11	4	7	10	9	7	7
Gigtfeber	98	4	98	8	14	12	8	4	5	6	9	3	6	8	15
Koldfeber	17	-	16	1	2	-	3	1	2	-	-	1	1	2	3
Diarrhoe (akut) og Cholera nostras	1179	26	1178	139	94	93	77	58	61	106	163	132	99	83	73
Blodgang	20	1	20	5	1	7	2	-	-	-	2	-	1	1	1
Skjørbug	6	-	6	2	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2
Tilsammen	5204	210	5157	625	552	432	382	334	287	286	317	306	383	476	777

(Fortsættelse).

	Ialt opgivne.		Fordeling paa Lægedistrikterne.															
			1		2		3		4		5		6		7		8	
	Tilfælde.	Dødsfald.	Sogndal.		Ekersund.		Sandnæs.		Stavanger.		Finnø.		Sand.		Karmøen.		Haugesund.	
			Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.
Typhoidfeber	132	28	-	-	21	8	23	2	50	9	19	6	2	1	1	-	16	2
Cerebrospinal-Meningit	1	1	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	37	11	1	-	-	-	5	2	15	4	4	3	1	-	7	2	4	-
Børnekopper	8	1	-	-	-	-	-	-	7	1	-	-	-	-	-	-	1	-
Vandkopper	57	-	-	-	-	-	6	-	40	-	-	-	-	-	6	-	5	-
Skarlagensfeber	325	51	-	-	-	-	2	-	120	25	-	-	21	1	182	25	-	-
Rødlinger	9	-	-	-	-	-	1	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mæslinger	428	4	-	-	-	-	6	-	270	3	-	-	1	-	64	1	87	-
Rosen	72	3	-	-	2	-	18	1	39	1	2	1	1	-	3	-	7	-
Kighoste	86	11	6	6	-	-	2	-	22	1	-	-	6	-	36	4	14	-
Diphtherisk Svælgbetænd.	22	1	-	-	1	1	6	-	8	-	-	-	-	-	1	-	6	-
Strubehoste	7	1	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	1	1	3	-
Kusma	7	-	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut Bronchit. / Andre katarrhalske Tilf.	2301	46	19	-	40	1	134	1	1372	23	4	1	57	1	486	10	189	9
Lungebetændelse	289	43	8	-	7	2	17	3	173	21	8	3	21	2	21	5	34	7
Pleurit	128	3	-	-	5	1	35	-	38	2	2	-	13	-	19	-	16	-
Gigtfeber	99	5	1	-	2	-	17	2	35	2	3	-	6	-	11	-	24	1
Koldfeber	17	-	1	-	-	-	2	-	9	-	-	-	-	-	-	-	5	-
Diarrhoe (akut) / Cholera nostras	1190	37	11	-	21	7	78	9	644	12	-	-	14	1	365	7	57	1
Blodgang	20	1	-	-	-	-	-	-	18	1	-	-	1	-	1	-	-	-
Skjørbug	6	-	-	-	-	-	1	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	5241	247	47	6	99	20	354	20	2883	106	42	14	144	6	1204	55	468	20

Veneriske Sygdomme

Sygdom.	Tilsammen behandlede.	Behandlede, for hvilke er opgivet Kjøn og Alder.				Opgivet Sygdomsform for Syphilis.		Antal anmeldende Læger.
		Mandkjøn.		Kvindekjøn.		primær.	konstitutionel.	
		Børn.	Voxne.	Børn.	Voxne.			
Syphilis	73	7	48	2	16	23	50	15
Gonorrhoe (Urethrit)	93	-	80	-	13	-	-	16

Liste over kro-

	Behandlede.	Deraf Døde.	Behandlede for hvilke er opgivet Kjøn og Alder.				Antal af anmeldende Læger.	Ialt opgivne	
			Mandkjøn.		Kvindekjøn.			Tilfælde.	Dødsfald.
			Børn.	Voxne.	Børn.	Voxne.			
Kronisk Rheumatisme	379	-	26	248	3	89	20	379	-
Fnat	27	-	1	7	5	3	8	27	-
Skurv	9	-	4	1	1	3	5	9	-
Kjertelsyge	364	4	109	20	167	40	17	365	5
Rachit	51	3	26	-	25	-	10	51	3
Simpel Meningit	19	16	7	1	8	3	10	22	19
Tuberkuløs Meningit	39	39	20	-	16	3	13	42	42
Svindsot	394	128	19	138	20	200	20	435	169
Kræft	65	28	2	32	2	29	17	69	32
Vatersot og Morbus Brighti	55	16	3	20	4	26	16	61	[1] 22
Blegsot og Anæmi	401	-	14	34	39	310	20	401	-
Menstruationsuordener	123	-	-	-	-	123	18	123	-
Kardialgi, kronisk Gastrit og Dyspepsi	906	9	97	364	42	396	21	907	10
Ormesygdomme	140	-	60	11	55	9	16	140	-
Drankersygdomme	8	-	-	8	-	-	8	8	-

[1]) Af Vatersot 10, Morbus Brighti 12 Dødsfald.

udenfor Sygehus.

Kjendte Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne.											
	1 Sogndal.		2 Ekersund.		3 Sandnæs.		4 Stavanger.		7 Karmøen.		8 Haugesund.	
	Tilf.	Kjendte Dødsf.	Tilf.	Kjendte Dødsf.	Tilf.	Kjendte Dødsf.	Tilf.	Kjendte Dødsf.	Tilf.	Kjendte Dødsf.	Tilf.	Kjendte Dødsf.
3	2	-	6	1	2	-	50	1	6	-	7	1
-	-	-	5	-	2	-	62	-	9	-	15	-

niske Sygdomme.

Fordeling paa Lægedistrikterne.														
1 Sogndal.		2 Ekersund.		3 Sandnæs.		4 Stavanger.		5 Finnø.		6 Sand.		7 Karmøen.		8 Haugesund.	
Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.
6	-	10	-	22	-	143	-	-	-	11	-	156	-	31	-
-	-	6	-	4	-	11	-	-	-	-	-	1	-	5	-
-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	3	-	4	-
-	-	20	-	39	4	201	1	12	-	18	-	23	-	52	-
-	-	2	-	2	-	21	1	8	-	8	-	9	2	1	-
1	1	3	3	5	4	7	6	-	-	-	-	1	-	5	5
-	-	-	-	2	2	27	27	4	4	1	1	4	4	1	1
3	3	7	4	37	20	217	71	13	13	35	19	45	20	78	19
-	-	3	-	6	5	34	10	4	4	2	2	9	5	11	6
1	1	2	-	11	6	29	9	3	3	4	1	3	-	8	2
-	-	9	-	24	-	190	-	17	-	47	-	56	-	58	-
-	-	5	-	20	-	65	-	3	-	8	-	14	-	8	-
8	1	14	-	58	-	332	4	32	-	65	2	254	-	144	3
-	-	12	-	9	-	82	-	-	-	-	-	21	-	16	-
-	-	2	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	1	-

Svindsot. Forholdet mellem de af Lægerne opgivne Dødsfald af Svindsot og ialt kjendte Dødsaarsager samt de ikke epidemiske Dødsaarsager vil sees af følgende Tabel:

Lægedistrikt.	Opgivne Dødsaarsager				Forhold i pCt.	
	ialt.	af Svindsot.	af epidemiske Sygdomme.	af andre Sygdomme.	til samtlige opgivne Dødsaarsager.	til Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme.
Sogndal	14	3	6	8	21.4	37.5
Sogndal	4	2	1	3	50.0	66.6
Landdistriktet	10	1	5	5	10.0	20.0
Ekersund	39	4	20	19	10.3	21.1
Ekersund	27	4	15	12	14.8	33.3
Landdistriktet	12	-	5	7	-	-
Sandnæs	84	20	20	64	23.8	31.3
Sandnæs	19	8	5	14	42.1	57.1
Landdistriktet	65	12	15	50	18.5	24.0
Stavanger	300	71	106	194	23.7	36.6
Stavanger	248	59	94	154	23.8	38.3
Landdistriktet	52	12	12	40	23.1	30.0
Finnø	57	13	14	43	22.8	30.2
Sand	44	19	6	38	43.2	50.0
Karmøen	108	20	55	53	18.5	37.7
Skudesnæshavn	23	-	20	3	-	-
Kopervik	12	2	5	7	16.7	28.6
Landdistriktet	73	18	30	43	24.7	41.9
Haugesund	69	19	20	49	27.5	38.0
Haugesund	46	13	15	31	28.3	41.9
Landdistriktet	23	6	5	18	26.1	33.3
Stavanger Amt	715	169	247	468	23.6	36.1
Deraf: Byerne	379	88	155	224	23.2	39.2
— Landdistriktet	336	81	92	244	24.1	33.2

Svindsot synes at forekomme hyppig i Sands og Jælse Herreder af Sands Distrikt og er ikke ganske sjelden i Karmøens Distrikt. I en fattig Husmandsfamilie i Tysværs Sogn, bestaaende af Mand, Kone og 5 Børn, er i Aarets Løb 3 Børn døde af denne Sygdom, og Konen, omtrent 51 Aar gammel, begyndte ud paa Vaaren at hoste, efterat hun i længere Tid havde pleiet de svindsottige Børn. I November fandtes hendes Lunger angrebne. Manden er frisk. Omkring Vigsnæs Verk i samme Distrikt synes Konsultationerne for Svindsot at blive hyppigere for hvert Aar.

Af **Sindssygdom** er af Lægerne anmeldt 3 Dødsfald, 1 i Sandnæs og 2 i Karmøens Distrikter. For Amtskommunens Regning forpleiedes i 1879 102 Sindssyge, hvoraf 44 paa Asyler; 6 vare hjemmehørende i Sogndals, 13 i Ekersunds, 21 i Sandnæs, 10 i Stavanger, 16 i Finnø, 13 i Sands, 9 i Karmøens og 7 i Haugesunds Distrikter; for 7 Sindssyge er Hjemstavn uopgivet. Som almindelige Fattige sees af Lægernes Beretninger 40 at være forpleiede i Ekersunds, Sandnæs, Stavanger og Karmøens Distrikter.

Af **obstetriciske Operationer** opgives udførte af Læger: 52 Tangforløsninger, 12 Vendinger og 6 Gange Udtagelse af Efterbyrden, hvilke Operationers Indikationer og Udfald vil sees af følgende Tabel:

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.				Efterbyrds-Operation.	
	Mødre.		Børn.		Mødre.		Børn.		Mødre.	
	levende.	døde.	levende.	døde.	levende.	døde.	levende.	døde.	levende.	døde.
Langsom Fødsel ved utilstrækkelige eller smertefulde Veer	[1] 46	[4] 1	[5] 43	4	1	[6] 1	1	1	-	-
Bækkensneverhed	[2] 1	-	1	-	1	-	-	1	-	-
Stort Hoved	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Pandeleie	[3] 1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Fremfalden Haand og Fod	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	6	-	1	[8] 5	-	-
Placenta prævia	-	-	-	-	-	[7] 1	1	-	-	-
Fremfalden Navlesnor	1	-	-	1	1	-	-	1	-	-
Tilbageholdelse eller Fastvoxen af Efterbyrden	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-
Timeglasformig Sammensnøring af Uterus	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-
Tilsammen	51	1	47	5	10	2	4	8	6	-
	52		52		12		12		6	

[1]) 15 ere opgivne som primiparæ. Hos en tillige trange Veie. Hos en tillige Pandeleie.
[2]) Primipara.
[3]) Efterbyrden maatte siden udtages paa Grund af Blødning.
[4]) Død 7 Dage efter under et maniakalsk Anfald.
[5]) 1 første Tvilling.
[6]) Død 3 Døgn efter af Barselfeber.
[7]) Død 2 Timer efter af Blødning.
[8]) 1 var anden Tvilling; første forløst ved Tang.

Desuden udførtes 1 Perforation ved Ansigtsleie hos en for 7de Gang Fødende, der før altid var forløst ved Naturens egen Hjelp. Hun havde havt Veer i 36 Timer. Panden stod fortil, Ansigtet nedtrykt i øverste Aabning. Vending forsøgtes, men forgjæves, dog blev herved Ansigtet dreiet

med Hagen fortil. Der følte en valnødstor fast Tumor paa Linea innominata ved venstre Symphysis sacroiliaca. Da Hovedet ikke kunde rokkes ved gjentagne Tangforsøg, og Fosterlyd ikke kunde høres, perforeredes gjennem den store Fontanelle, og efter mange Tractioner forløstes en Gut. Moderen var frisk til Slutningen af fjerde Døgn, da hun døde pludselig under Fænomener af Lungeemboli. — Hos en, 24 Aar gammel, Førstefødende foretoges Partus præmaturus artificialis ved en Tvillingfødsel. Der manglede 2 Uger paa fuldgaaet Svangerskab, da der optraadte hyppige ecclamptiske Anfald; der var Nephrit og Anasarka. Under Chloroformnarkose og forudgaaende varme Indsprøitninger anvendtes Barnes Dilatorer. Første Tvilling forløstes med Tang, den anden (Sædeleie) extraheredes paa Fødderne. Der medgik 1½ Time fra Indlæggelsen af den mindste Dilator til sidste Tvillings Forløsning. Moder og Børn friske; Moderen laa dog bevidstløs i 2 Døgn. — Endvidere foretoges 2 Extraktioner af første Tvilling; Hovedet var i begge Tilfælde forløst, men videre Fremgang hindret ved anden Tvillings Hoved, som var trykket mod den førstes Bryst. I begge Tilfælde forløstes ved at trykke anden Tvillings Hoved op. Af de fire Tvillinger vare tre døde. Udfaldet for Mødrene uoplyst. Desuden rettedes 2 Fosterleier, hvorpaa indtraadte naturlig Fødsel.

Ialt udførtes 76 obstetriciske Operationer, hvoraf 1 i Sogndals, 2 i Ekersunds, 6 i Sandnæs, 42 i Stavangers, 3 i Finnø, 2 i Sands, 12 i Karmøens og 8 i Haugesunds Distrikter.

Antallet af **Fødte** og **Døde** vil sees af følgende Tabel, der er et Uddrag af Presternes til det statistiske Centralbureau indsendte Lister over Døbte og Begravede (se Tabellen næste Side).

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1 750 Fødte over Døde og Forholdet mellem hine og disse = 100: 52.6

Om 15 paa Barselseng døde Kvinder meddeles nærmere Oplysning af Lægerne: 11 døde af Barselfeber, 1 af Mania puerperalis, 1 af Blødning ved Placenta prævia og 2 uforløste. Hos den ene antages der at have været extrauterint Svangerskab, da Konen efter sin Formening havde gaaet 6 Uger over Tiden og i denne Tid ikke mærket Fosterbevægelser, ligesom Fosterlyd heller ikke var hørt i den sidste 1½ Maaned. Ved at undersøge gjennem den med Laminaria udvidede Modermund kunde ingen Fosterdel iagttages. Kort efter kom stærk Frysning, Collaps og Død i samme Døgn. Obduktion nægtet. Konen havde lidt af Uterinsygdom, hvorfor hun havde været behandlet af flere Læger; hun havde ikke tidligere conciperet, uagtet gift i 8 Aar. Den anden uforløst Døde havde en Maaned igjen paa fuldgaaet Svangerskab, da hun fik Albuminuri og Kramper; hun døde før Lægens Ankomst.

Lægernes Dødslister indeholde Opgaver over 715 eller 38.1 pCt. af samtlige ved Sygdom foraarsagede Dødsfald (1 877), nemlig i Byerne for 379 eller 58.2 pCt. og i Landdistrikterne for 336 eller 28.6 pCt.

De hyppigste **Dødsaarsager** vare (se Tabellen Side 170).

Fødte og Døde.

Lægedistrikt.	Fødte.	Døde			Dødfødte [1]).	Omkomne	
		ialt.	i 1ste Døgn [1]).	paa Barselseng.		ved ulykkelige Hændelser.	ved Selvmord.
Sogndal	169	110	1	1	4	2	1
Ladestedet Sogndal	16	15	-	-	1	1	-
Landdistriktet	153	95	1	1	3	1	1
Ekersund	404	202	1	2	19	8	1
Ladestedet Ekersund	96	55	-	-	5	1	-
Landdistriktet	308	147	1	2	14	7	1
Sandnæs	541	203	3	4	10	7	-
Ladestedet Sandnæs	78	20	1	-	-	1	-
Landdistriktet	463	183	2	4	10	6	-
Stavanger	1 183	606	5	9	51	12	3
Kjøbstaden Stavanger	831	438	4	8	40	6	3
Landdistriktet	352	168	1	1	11	6	-
Finnø	291	171	3	1	11	7	-
Sand	329	222	4	-	11	10	-
Karmøen	437	256	-	1	10	6	1
Ladestedet Skudesnæshavn	33	29	-	1	1	1	-
— Kopervik	28	17	-	-	1	1	
Landdistriktet	376	210	-	-	8	4	1
Haugesund [2])	335	169	3	-	24	4	-
Kjøbstaden Haugesund	201	94	2	-	8	3	-
Landdistriktet	134	75	1	-	16	1	-
Stavangers Amt	3 689	1 939	20	18	140	56	6
Deraf: Byerne	1 283	668	7	9	56	14	3
— Landdistriktet	2 406	1 271	13	9	84	42	3

[1]) Efter Dødfødteanmeldelserne.
[2]) Exclusive Sveens Herred.

Veirliget. Aaret udmærkede sig ved mildt, klart og for Aarsvæxten gunstigt Veir, hvorfor Udbyttet blev meget godt. Paa nogle Steder mærkedes Vandmangel som Følge af det tørre Veir.

Levemaade og hygiæniske Forhold. Fra Sandnæs anføres, at den rigelige og godt indhøstede Afgrøde vistnok rettede noget paa de som Følge af foregaaende Uaar opstaaede mislige økonomiske Forhold, men da Prisen paa alle Slags Gaardsprodukter sank, indtraadte en paa de Kanter hidtil ukjendt Pengemangel, især da paa samme Tid al Fortjeneste af Jernbane-

Dødsaarsager.

Dødsaarsag.	Ialt.	Deraf i	
		Bydistrikterne.	Landdistrikterne.
Svindsot	169	88	81
Hjernebetændelse, tuberkuløs Meningit og Kramper i Børnealderen	68	51	17
Skarlagensfeber	51	39	12
Akut Bronchit	45	37	8
Lungebetændelse	43	24	19
Diarrhoe og Cholera nostras	37	26	11
Kræft	32	10	22
Typhoidfeber	28	11	17
Alderdomssvaghed	17	5	12
Hjerneapoplexi	13	9	4
Organisk Underlivsfeil	13	4	9
Nyresygdom	12	8	4
Hjertefeil	11	7	4
Kighoste	11	2	9
Barselfeber	11	5	6
Vatersot	10	2	8
Kronisk Bronchit	10	5	5
— Gastrit	10	2	8

anlægget, der nu var fuldendt, ophørte; nogen egentlig Nød fandt dog ikke Sted (Kahrs). — I Finnø ere de hygiæniske Forhold i Fremgang; der viser sig Trang til Sundhedsvedtægter, som ere under Forberedelse (Wille). De fattige Strandsiddere i Sands Distrikt, der tidligere har levet af Skibsbyggeri, har kun ved enkelte Skibsrederes Bestræbelser for at lindre den værste Nød faaet saa meget Arbeide, at Tilstanden har været udholdelig. I Landdistrikterne har Forholdene paa Grund af det gode Aar været bedre; Drukkenskaben var i betydelig Aftagen (Karl Nilsen). — Fra Karmøens Distrikt anføres, at Befolkningen staar tilbage i Oplysning, hvorfor Kvaksalvere, der af og til tage sig en Rundreise paa Øen, i Almindelighed have en rig Høst. Renlighedssandsen er meget liden; det hænder ofte, at Konen i Huset spytter paa Kluden, hvormed hun vadsker den Melkekop, som bydes Fremmede. Usædeligheden synes at være i Tiltagende; de fleste Brude ere frugtsommelige (Bendeche). Ved Vigsnæs Verk er Drikfældigheden aftagen, men synes snarere at have en Støtte end Modarbeider i Avaldsnæs Kommune, idet fem Ølretter ere uddelte istedetfor de hidtilværende to (Nørregaard). — Fra Haugesund anføres, at Vaarsildfisket ikke indbragte stort, ligesom der tabtes Penge paa den Sild, der hjemførtes fra Nordlandsfisket, og da Prisen paa Landmandsartikler faldt, herskede der Pengeknibe.

Fattigsygepleien. Af fattige Syge opgives behandlede:

Lægedistrikt.	Fattige Syge.	Antal Læger.
Sogndal	16	1
Ekersund	54	1
Sandnæs	93	1
Stavanger	175	1
Finnø	40	1
Sand	32	2
Karmøen	68	2
Haugesund	57	1
Tilsammen	535	10

I **Sundhedskommissionerne** afholdtes følgende Antal Møder: i Sogndals Distrikt 1 (i Sogndals Herred); i Ekersunds Distrikt 4 (et i hvert af Herrederne Ekersund, Ogne, Helleland og Birkrem); i Sandnæs Distrikt 10 (i Sandnæs fire, Gjestdal to, Time to, Høiland et og Høgsfjord et); i Stavangers Distrikt 25 (i Stavanger By); i Finnø Distrikt 6 (i Aardal, Finnø, Sjærnerø og Nærstrand hver et, i Hjelmeland to); i Sands Distrikt 4 (i Suledal, Jælse, Vikedal og Saude hver et); i Karmøens Distrikt 7 (tre i Skudesnæshavn, tre i Skudesnæs Landsogn og et i Avaldsnæs); i Haugesunds Distrikt 4 (et i Skjold, tre i Haugesund). Foruden de almindelige Forhandlingsgjenstande omtales fra Stavanger: om Barselfeber og Forbud mod Jordemødre at praktisere, om giftige Stoffe og Tapeter, om Børnekopper og Miltbrand; fra Finnø: om Forgiftninger; fra Sand: om Sygdomme i Fordøielsesorganerne. Fra Sogndal berettes, at hele Kommunebestyrelsen i alle Herreder er indtraadt i Sundhedskommissionerne, fra Ekersund, Sandnæs og Karmøen, at det samme er Tilfældet for Landdistrikternes Vedkommende. — Ved kgl. Resolution 9de December 1878 er Approbation meddelt Beslutning om Tillæg til Sundhedsforskrifter for Stavanger By.

De **Vaccineredes** Antal udgjorde:

i Sogndals	Distrikt	241
- Ekersunds	—	342
- Sandnæs	—	537
- Stavangers	—	1 861
- Finnø	—	387
- Sands	—	303
- Karmøens	—	488
- Haugesunds	—	372
	Tilsammen	4 531.

I Aardals Herred af Finnø og Saude Herred af Sands Distrikt blev Vaccination ikke foretaget.

Af **retsmedicinske Forretninger** opgives udførte 4 over Døde og 4 over Levende, ialt 8, hvoraf 1 i Ekersunds, 2 i Stavangers, 1 i Finnø, 1 i Sands og 3 i Haugesunds Distrikter.

Sygehuse. Foruden Stavanger Bys Sindssygeasyl har Amtet 3 offentlige Sygehuse, nemlig Stavanger Amtssygehus, Stavanger Bys Sygehus og Vaarsildfiske-Afgifsfondets Sygehus i Haugesund, som imidlertid benyttes til Lokale for Sømandsskolen. Ved Vigsnæs Kobberverk findes et privat Sygehus paa 16 Senge; det har i Aarets Løb optaget 17 Patienter.

Af **Badeindretninger** findes foruden de ved Sygehusene indrettede Bade: 1 Badeindretning i Stavanger med Karbad af Sø- og Ferskvand, Styrt-, Douche-, russiske og romerske Bad; 2 Søbadehuse sammesteds, 1 i Ekersund, 1 ved Vigsnæs Verk, 1 i Kopervik og 1 i Skudesnæshavn.

Af **Apotheker** har Amtet 6, der alle visiteredes:

Sted.	Antal Apotheker og Navn.	Personalet foruden Apothekeren		
		examineret Pharmaceut.	uexamineret Pharmaceut.	Discipel.
Ekersund	1	-	-	1
Sandnæs	1	-	1	-
Stavanger	2 Svaneapoth.	2	-	2
	2 Hygiæa.	1	1	1
Kopervik	1	-	1	-
Haugesund	1	-	1	1

Medicinalpersonalet bestod af 21 Læger, 1 Tandlæge, 34 Jordemødre og 37 Hjelpevaccinatører (hvoraf fem Jordemødre), nemlig:

Lægedistrikt.	Læger.		Tandlæger.	Jordemødre.	Hjelpevaccinatører.
	Antal.	Bosted [1]).			
Sogndal	1	i Sogndal.	-	1	3
Ekersund	2	i Ekersund.	-	4 [2])	3
Sandnæs	2	i Sandnæs.	-	6	6
Stavanger	9	i Stavanger.	1	8	5
Finnø	1	i Finnø.	-	6 [3])	7
Sand	1	i Sand.	-	2	4
Karmøen	3	1 i Skudesnæshavn, 1 - Kopervik, 1 - Vigsnæs.	-	3	5
Haugesund	2	i Haugesund.	-	4 [4])	4

[1]) Ved Distriktslægens Bosted er Herredet udhævet ved spærrede Typer.
[2]) En Post ubesat.
[3]) To Poster ledige.
[4]) Deraf en privat praktiserende.

XII. Søndre Bergenhus Amt.

Amtet, hvis Fladeindhold er 118.81 norske Kvadratmil (15 157 □ Kilometer), og som ved Folketællingen den 31te December 1875 [1]) havde 114 560 tilstedeværende Indbyggere, er inddelt i følgende 9 Lægedistrikter:

1. Indre Søndhordlands Distrikt (8.45 n. □ Mil, 9 369 Indb.), indbefattende:

Herrederne:	Skonevik	4.54 n. □ M.,	3 128	Indb.
	Etne	2.46 —	2 498	—
	Fjælberg	1.45 —	3 743	—

2. Ytre Søndhordlands Distrikt (6.43 n. □ Mil, 13 656 Indb.), indbefattende:

Herrederne:	Stordøen	1.01 n. □ M.,	1 990	Indb.
	Valestrand	0.38 —	1 076	—
	Finnaas	1.69 —	4 230	—
	Fitje	1.43 —	2 276	—
	Tysnæs	1.92 —	4 084	—

3. Indre Hardangers Distrikt (42.24 n. □ Mil, 10 186 Indb.), indbefattende:

Herrederne:	Ullensvang	19.57 n. □ M.,	5 457	Indb.
	Ulvik	17.59 —	3 805	—
	Røldal	5.08 —	924	—

4. Ytre Hardangers Distrikt (12.39 n. □ Mil, 11 607 Indb.), indbefattende:

Herrederne:	Kvindherred	5.97 n. □ M.,	4 418	Indb.
	Strandebarm og Varaldsø	1.42 —	2 429	—
	Jondal	1.62 —	1 882	—
	Vikør	3.38 —	2 878	—

5. Voss Distrikt (15.87 n. □ Mil, 9 420 Indbyggere), indbefattende:

Herrederne:	Voss	10.30 n. □ M..	7 410	Indb.
	Vossestranden	5.57 —	2 010	—

6. Søndre Midthordlands Distrikt (7.29 n. □ Mil, 11 191 Indbyggere), indbefattende:

Herrederne:	Os	3.13 n. □ M.,	3 777	Indb.
	Fuse	2.86 —	3 104	—
	Sund	1.30 —	4 310	—

[1]) Fra 1ste Januar 1877 er Bergens Landdistrikt (Domkirkens og Sandvikens Landdistrikter, med tilsammen 4 743 tilstedeværende Indbyggere ved Udgangen af 1875), som tidligere henhørte til søndre Bergenhus Amt og nordre Midthordlands Lægedistrikt, henlagt til Bergens By.

7. Nordre Midthordlands Distrikt (3.66 n. □ Mil, 14 153 Indbyggere), indbefattende:
   Herrederne: Fane . . . . . 1.67 n. □ M., 4 061 Indb.
   Fjeld . . . . . 1.02 — 2 763 —
   Askøen . . . . . 0.70 — 5 038 —
   Aarstad . . . . . 0.27 — 2 291 —
8. Indre Nordhordlands Distrikt (12.66 n. □ Mil, 16 954 Indbyggere), indbefattende:
   Herrederne: Haus . . . . . 1.53 n. □ M., 4 689 Indb.
   Bruvik . . . . . 2.97 — 2 252 —
   Hammer . . . . . 1.77 — 5 685 —
   Hosanger . . . . . 6.39 — 4 328 —
9. Ytre Nordhordlands Distrikt (7.98 n. □ Mil, 14 899 Indbyggere), indbefattende:
   Herrederne: Herlø . . . . . 0.80 n. □ M., 2 655 Indb.
   Manger . . . . . 1.02 — 4 513 —
   Lindaas . . . . . 6.16 — 7 731 —

   Sveens Herred (1.84 n. □ Mil, 3 125 Indbyggere), udgjør en Del af det iøvrig i Stavanger Amt beliggende Haugesunds Lægedistrikt.

Sundhedstilstanden skildres som god over hele Amtet, i indre Søndhordland som ualmindelig god i den største Del af Aaret, som mindre god i de første og sidste Maaneder. I Forhold til det foregaaende Aar vare Typhoidfeber, Skarlagensfeber, Kighoste, Lungebetændelse, katarrhalske og akute gastriske Sygdomme, alle i betydeligt Aftagende, medens derimod Mæslinger forekom hyppigere.

Dødeligheden. Følgende Tabel giver en Oversigt over Dødelighedsforholdene angivet efter de af Presterne til det statistiske Centralbureau indsendte Opgaver over Døbte og Begravede:

Aar.	Beregnet Befolkning ved Aarets (Femaarets) Midte.	Antal Døde eller gjennemsnitlige Antal Døde.	Forhold pro mille.
1878	[1])	1 881	[1])
1877	116 352	2 053	17.64
1876	122 000	2 219	18.19
1875	121 206	2 494	20.57
1874	120 198	1 916	15.94
1871—1875	119 414	2 067	17.31
1866—1870	114 782	1 736	15.12

[1]) Opgaverne vil findes anførte i den almindelige Beretning Tabel I.

Til Oplysning om de **epidemiske Forhold** hidsættes følgende af Lægernes Opgaver sammendragne Tabel (se Side 176, 177).

Af **Typhoidfeber** er anmeldt omtrent tre Fjerdedele af det i de to foregaaende Aar anmeldte Antal Tilfælde (298 mod 415 og 433 i 1877 og 1876). I indre Søndhordland forekom 5 Tilfælde i en Familie i Aakre Sogn. Sygdommen syntes hjembragt ved en Sømand, som kom syg hjem fra Reise og døde uden Lægebehandling. I ytre Søndhordland var Smitten i de fleste Tilfælde importeret fra Bergen, som siges af Almuen at kaldes et «Sottehul». Af de Angrebne boede 28 i Finnaas, 7 i Fitje. I indre Hardanger forekom Sygdommen i Eidfjord. I ytre Hardanger forekom enkelte lette Tilfælde paa et Par Gaarde i Kvindherred og Ænæs Sogne i April og Mai. I Oktober kom en Sømand hjem lidende af Typhoidfeber; ingen flere angrebes. I November og December herskede en let Epidemi paa et Par Gaarde i Ølve Sogn. I Vos udbredte Sygdommen sig langs Jernbanelinien til Evangers Annex. De først angrebne vare Jernbanearbeidere. Desuden udbrød den paa 4 Gaarde i en Strækning af en Mil i det afsides liggende Dalføre Teigdalen. Paa en Gaard blev et stort Antal Mennesker angrebne; Gaarden udmærker sig ved sine slette hygiæniske Forhold. Da den ligger i et Dalføre, som er berygtet paa Grund af stadige Skred af Sne og Sten, har Opsidderne været nødt til at bygge Husene tæt sammen paa en meget snever, men sikker Tomt; de ere klinede til hverandre med kun ganske smalle Smug mellem de forskjellige Bygninger. Beboelsesrum og Udhuse ere byggede i et, saa man i underste Etage har Gjødselsbingen, i anden Fjøs, i tredie Stue og Lem. Gaarden frembyder i Regnveir et aldeles ubeskriveligt Skue af Smuds og Urenlighed. De fleste Tilfælde vare lette; kun i Slutningen af Aaret var Sygdommen mere ondartet med tildels heftige Næse- og Tarmblødninger. I søndre Midthordland forekom kun smaa lokale Epidemier i Strandvik og Os. I nordre Midthordland holdt Sygdommen sig ogsaa kun til enkelte Gaarde. Der anmeldtes 83 Tilfælde mod 142 i 1877. I indre Nordhordland bragtes Sygdommen til en Gaard i Hosangers Hovedsogn fra en i 1877 angreben Gaard; til en anden Gaard fra et Sted, hvorhen den antages at være ført fra Bergen; til en tredie Gaard formodes Smittestoffet bragt ved en paa Bergens Sygehus for Typhoidfeber behandlet Pige, som kort Tid efter Udskrivningen gjæstede Gaarden og delte Seng med den først angrebne; til Hammer antages Smitten importeret fra Bergen; til Haus indførtes den ved en Person, som indsygnede under sit Arbeide i Sandviken ved Bergen. Til Bruvik førtes Sygdommen fra Evanger i Vos og fra Bruvik atter til en Gaard i Hosanger. To Tilfælde i Salhus og Arne Fabrik vare antagelig i Begyndelsen ikke andet end katarrhale Febre, der kom under Behandling i Rum, hvor Typhuspatienter Aaret forud havde ligget. At Sygdommen uagtet de mange Brændpunkter ikke fik synderlig Udbredning i Distriktet, antages alene at skrive sig fra, at dens store Smitsomhed er gaaet ind i Almuens Bevidsthed, at man desaarsag snarest mulig anmelder ethvert mistænkeligt Tilfælde og som Regel villigen lyder de strenge

I søndre Bergenhus Amt anmeldte epidemiske Sygdomme.

	Hele Aaret.		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Behandlede.	Deraf Døde.													
Typhoidfeber	294	27	294	22	32	29	20	27	14	25	14	27	22	31	31
Cerebrospinal-Meningit	3	2	3	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	1
Barselfeber	14	5	13	2	-	2	2	-	1	-	-	1	4	1	-
Børnekopper	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
Vandkopper	32	-	32	3	4	3	2	2	-	4	6	3	2	3	-
Skarlagensfeber	244	33	244	30	8	15	8	22	29	41	34	5	12	35	5
Rødlinger	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mæslinger	144	5	144	16	16	12	20	12	5	27	11	5	1	5	14
Rosen	32	-	32	-	4	1	3	-	2	3	4	3	2	6	4
Kighoste	24	1	24	5	4	2	2	4	3	-	-	2	2	-	-
Diphtherisk Svælgbetændelse	22	2	22	1	1	1	-	2	-	1	2	4	3	1	6
Strubehoste	8	2	8	-	-	2	-	1	-	-	-	2	1	-	2
Kusma	3	-	3	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-
Akut Bronchit, Andre katarrhalske Tilfælde	429	8	429	43	48	48	49	34	18	26	18	25	39	42	39
Lungebetændelse	155	19	153	11	11	19	25	27	13	8	2	2	5	8	22
Pleurit	49	3	49	6	3	9	3	5	3	4	5	3	-	4	4
Gigtfeber	79	2	78	6	3	14	12	9	10	6	6	2	2	2	6
Koldfeber	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Diarrhoe (akut), Cholera nostras	254	21	252	32	14	16	16	19	6	33	45	34	19	11	7
Blodgang	42	4	42	3	6	6	13	-	2	4	6	-	1	1	-
Skjørbug	2	-	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	1 834	134	1 828	180	154	180	177	167	106	184	154	118	117	150	141

(Fortsættelse).

	Ialt opgivne.		Fordeling paa Lægedistrikterne.																			
			1a		1b		2		3		4		5		6		7		8		9	
	Tilfælde.	Dødsfald.	Sveens Herred.		Indre Søndhordland.		Ytre Søndhordland.		Indre Hardanger.		Ytre Hardanger.		Voss.		Søndre Midthordland.		Nordre Midthordland.		Indre Nordhordland.		Ytre Nordhordland.	
			Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.
Typhoidfeber	298	31	-	-	5	1	35	6	9	1	20	-	67	4	11	1	86	6	44	9	21	3
Cerebrospinal-Meningit	4	3	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-
Barselfeber	17	8	-	-	5	1	1	1	2	-	2	1	-	-	1	-	1	1	1	1	4	3
Børnekopper	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	32	-	-	-	2	-	3	-	4	-	11	-	-	-	-	-	8	-	4	-	-	-
Skarlagensfeber	248	37	-	-	7	4	11	-	-	-	3	2	42	8	104	9	51	10	7	-	23	4
Rødlinger	1	-	-	-	-	-	-	-	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mæslinger	146	7	-	-	2	-	15	1	23	2	69	2	10	1	5	-	3	-	19	1	-	-
Rosen	32	-	-	-	-	-	5	-	4	-	11	-	2	-	1	-	4	-	4	-	1	-
Kighoste	24	1	-	-	-	-	12	-	2	-	3	1	-	-	-	-	7	-	-	-	-	-
Diphtherisk Svælgbetændelse	22	2	-	-	-	-	-	-	-	-	5	1	-	-	-	-	9	1	8	-	-	-
Strubehoste	8	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	2	2	-	1	-
Kusma	3	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut Bronchit Andre katarrhalske Tilfælde	433	12	-	-	49	4	60	1	73	1	83	1	37	4	14	-	12	-	86	1	19	-
Lungebetændelse	158	22	-	-	18	2	11	3	-	-	23	3	35	2	9	2	7	2	33	5	22	3
Pleurit	50	4	-	-	6	-	4	-	1	-	15	-	12	2	3	-	2	-	3	-	4	2
Gigtfeber	79	2	1	1	12	-	1	1	3	-	14	-	19	-	6	-	5	-	12	-	6	-
Koldfeber	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Diarrhoe (akut) Cholera nostras	255	22	1	1	18	3	31	1	-	-	83	4	42	7	1	-	14	2	42	2	23	2
Blodgang	42	4	-	-	-	-	-	-	23	2	-	-	15	1	-	-	4	1	-	-	-	-
Skjørbug	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	1 857	157	4	2	126	17	194	14	145	6	344	15	281	29	155	12	216	25	268	20	124	17

Veneriske Sygdomme

Sygdom.	Tilsammen behandlede.	Behandlede, for hvilke er opgivet Kjøn og Alder.				Opgivet Sygdomsform for Syphilis		Antal anmeldende Læger.
		Mandkjøn.		Kvindekjøn.		primær.	konstitutionel.	
		Børn.	Voxne.	Børn.	Voxne.			
Syphilis	13	-	4	2	7	3	10	8
Gonorrhoe, Urethrit	7	-	7	-	-	-	-	3

[1]) Syphilis hereditaria.

selvgivne Love, som man efterhaanden har gjort sig mere og mere fortrolig med. I ytre Nordhordland fortsatte Sygdommen sig fra det foregaaende Aar paa tre Gaarde i Manger og Masfjorden, men ophørte ved Vaarens Indtræden. I Januar optraadte den i Sæbø Sogn af Manger, hvortil Smitten var kommen fra Alversund i indre Nordhordland. I Sommermaanederne forekom den i Herlø og førtes derfra til Herløvær; ti Personer angrebes. At disse lokale Epidemier, der have hersket i Distriktet i de senere Aar, ikke have vundet nogen almindelig eller videre Udbredning, antages for en Del at tilskrives de tagne Forholdsregler og Almuens Smittefrygt.

Af **epidemisk Cerebrospinalmeningit** angrebes og døde i Holmedal i indre Søndhordland en 13aarig Pige og hendes 19aarige Broder, som indsygnede 8 Dage efter Pigens Begravelse. Sygdommen begyndte efter forudgangen Forkjølelse uden paaviselig Smitte. I indre Nordhordland forekom to Tilfælde i Hammer, det ene i Slutningen af Juli i Aasenes Annex, det andet i December i Alversunds Annex.

To Tilfælde af **Børnekopper** forekom i Sveens Herred hos et 3/4 Aar gammelt uvaccineret Barn og hos en 19aarig Pige. Om Smittens Oprindelse er intet oplyst.

Skarlagensfeber indbragtes i November til Aalunds Annex til Fjælberg i indre Søndhordland ved en Gut, som havde tjent i Stavanger og kom syg hjem og døde uden at være tilseet af Læge. Sygdommen fortsatte sig ind i 1879. Isolation paabødes, og Almueskolen standsedes for hele Annexsognet i 4 Uger. I ytre Søndhordland var Sygdommen lidet udbredt; den forekom om Vaaren i Finnaas, om Høsten i Tysnæs. Til Voss importeredes den samtidig fra Hardanger ved en fra Amtsskolen paa Utne hjemvendende Elev og fra Nærødalen i indre Sogn ved Konfirmanter. En stor Mængde vare angrebne uden at have søgt Lægehjelp. Hos Voxne fandtes Sygdommen oftest uden Exanthem som Angina, ikke sjelden med stærkt Belæg. I søndre

udenfor Sygehus.

Kjendte Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne.							
	1	3	5	6		7	8	9
	Indre Sønd-hordland.	Indre Har-danger.	Voss.	Søndre Midthordland.		Nordre Midt-hordland.	Indre Nord-hordland.	Ytre Nord-hordland.
	Tilfælde.	Tilfælde.	Tilfælde.	Tilfælde.	Kjendte Dødsfald.	Tilfælde.	Tilfælde.	Tilfælde.
1 [1])	1	2	2	1	1	4	2	1
-	-	-	-	-	-	6	1	-

Midthordland fortsatte den sig fra 1877 i Sunds Prestegjeld og tog et stærkt Opsving i andet Kvartal, idet den udbredte sig fra Syd mod Nord og ikke lod mange Gaarde uberørt. Dødeligheden var meget stor. I nordre Midthordland opstod den pludselig i Juli i Askøens Herred, didført fra det fem Mile derfra liggende Østervolds Annex under Sunds Prestegjeld, hvor nogle Personer havde været i Bryllup. Uagtet de største Bestræbelser viste det sig umuligt at faa gjennemført nogen nyttig Isolation paa den først angrebne Gaard, hvor Opsidderne bo tæt ind til hverandre. Der angrebes derfor paa denne Gaard alene 40 Personer, hvoraf 10 døde. Fra denne Gaard førtes Sygdommen i Juli til Melland i indre Nordhordland ved at et Barn, som opholdt sig i Melland, fik Lov til at reise hjem for at se sine Sødskende ligge Lig og bragte Smitten med tilbage. I ytre Nordhordland kom Sygdommen henimod Høsten til Herlø, ligeledes fra Askøen, men fik ikke videre Udbredning. I Lindaas fortsatte den sig i Begyndelnen af Aaret fra det foregaaende.

Mæslinger herskede tildels temmelig udbredt i ytre Søndhordland, især i Tysnæs om Sommeren og Høsten. I indre Hardanger var Sygdommen meget udbredt over hele Distriktet. I ytre Hardanger optraadte den pludselig i Jondal i Slutningen af Januar, idet paa en Dag 22 Børn i en Klasse indsygnede. Siden holdt den sig i forskjellige Dele af Distriktet. I søndre Midthordland skal den have forekommet hyppig i Samnanger. I indre Nordhordland gik Sygdommen over hele Distriktet. Fra alle de nævnte Distrikter berettes, at faa kom under Behandling, saaledes i indre Nordhordland kun 13, uagtet de Angrebnes Tal maa regnes efter Hundreder.

Kighoste havde i Almindelighed liden Udbredning; den skal have forekommet hyppig i Samnanger og Fuse i søndre Midthordland, men kun faa kom under Behandling.

Akut Bronchit og andre **katarrhalske Tilfælde.** Af akut Bronchit

Liste over kro-

	Behandlede.	Deraf Døde.	Behandlede for hvilke er opgivet Kjøn og Alder.				Antal af anmeldende Læger.	Ialt opgivne	
			Mandkjøn.		Kvindekjøn.			Tilfælde.	Dødsfald.
			Børn.	Voxne.	Børn.	Voxne.			
Kronisk Rheumatisme	116	-	-	59	1	27	9	117	[1]) 1
Fnat	38	-	8	3	6	1	6	38	-
Skurv	3	-	1	-	1	1	1	3	-
Kjertelsyge	85	2	31	2	29	2	8	85	2
Rachit	50	1	17	-	21	-	10	50	1
Simpel Meningit	12	9	-	3	2	4	8	14	11
Tuberkuløs Meningit	7	7	2	-	4	1	5	7	7
Svindsot	93	49	1	49	-	43	13	102	58
Kræft	19	9	-	12	-	7	7	23	13
Vatersot og Morbus Brighti	24	8	-	8	1	15	9	29	[2]13
Blegsot og Anæmi	155	-	2	-	11	108	11	155	-
Menstruationsuordener	75	-	-	-	-	75	9	75	-
Kardialgi, kronisk Gastrit og Dyspepsi	357	5	10	149	12	172	11	361	9
Ormesygdomme	51	-	15	7	13	8	6	51	-
Drankersygdomme	6	2	-	6	-	-	5	6	2

[1]) Arthritis deformans. [2]) 9 af Hydrops, 4 af Morbus Brighti.

er opgivet 181 Tilfælde med 12 Dødsfald. Af de Behandlede vare 29 Børn og 50 Voxne af Mandkjøn, 32 Børn og 49 Voxne af Kvindekjøn; desuden er opgivet 12 Mænd og 9 Kvinder, af hvilke 2 vare under og 19 over 15 Aar. Af kronisk Bronchit er opgivet 8 Dødsfald.

Lungebetændelse. Denne Sygdom kom ikke under Behandling i indre Hardanger, den omtales som sjelden i dette Aar i ytre Søndhordland, søndre Midthordland, indre og ytre Nordhordland. Dødsprocenten for de i hele Amtet behandlede Tilfælde udgjorde 12.3.

Akute gastriske Sygdomme. Akut Diarrhoe var temmelig almindelig om Sommeren i ytre Søndhordland i Finnaas. I indre Hardanger forekom fra Februar til April en Epidemi af Diarrhoe og Blodgang paa Ullensvang Prestegaard med 22 Angrebne. I Januar var 20 angrebne af en lignende Sygdom paa en anden Gaard i Ullensvang. Sygdommen varede blot et Par Dage. Ogsaa paa andre Gaarde ferekom enkelte lette Tilfælde. I indre Nordhordland iagttoges akut Diarrhoe ofte forbunden med blodige Udtømmelser saa godt som i Aarets samtlige Maaneder; den forplantedes paatagelig ved Smitte og skal i Arne Fabriker have havt en ondartet Karakter.

niske Sygdomme.

Fordeling paa Lægedistrikterne.																	
1		2		3		4		5		6		7		8		9	
Indre Søndhordland.		Ytre Søndhordland.		Indre Hardanger.		Ytre Hardanger.		Voss.		Søndre Midthordland.		Nordre Midthordland.		Indre Nordhordland.		Ytre Nordhordland.	
Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.
-	-	29	-	13	-	27	-	1	1	9	-	1	-	34	-	3	-
-	-	12	-	8	-	10	-	-	-	-	-	2	-	6	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-
13	2	15	-	11	-	16	-	10	-	-	-	5	-	15	-	-	-
-	-	2	-	5	-	10	-	25	-	1	1	1	-	6	-	-	-
-	-	-	-	3	2	3	3	3	2	1	1	-	-	2	1	2	2
-	-	-	-	-	-	1	1	3	3	1	1	1	1	1	1	-	-
11	11	5	3	6	4	36	18	13	6	3	2	8	3	13	7	7	4
7	3	1	-	-	-	6	2	4	4	-	-	-	-	4	3	1	1
6	2	2	2	2	2	10	1	1	1	-	-	4	3	2	1	2	1
10	-	9	-	39	-	36	-	41	-	2	-	-	-	14	-	4	-
6	-	-	-	2	-	23	-	7	-	8	-	-	-	17	-	12	-
40	4	27	3	29	1	117	1	29	-	32	-	-	-	56	-	31	-
8	-	-	-	8	-	23	-	-	-	2	-	-	-	10	-	-	-
-	-	1	-	1	-	3	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-

Veneriske Sygdomme. De behandlede Tilfælde af Syphilis og Gonorrhoe (Urethrit) ville sees af foranstaaende Tabel (Side 178, 179).

Til Oplysning om de af Lægerne behandlede væsentlig **kroniske Sygdomme** hidsættes ovenstaaende Tabel.

Svindsot. Distriktslægen i indre Søndhordland anfører i sin Beretning følgende: Min Erfaring leder mig i de senere Aar mere og mere hen til Tro paa denne Sygdoms Smitsomhed som ætiologisk Moment, og jeg har derfor begyndt baade privat i Familier, hvor der indtræffer Tilfælde af Svindsot, og i Sundhedskommissionerne at anbefale den yderste Varsomhed ved Brugen af Svindsottiges Klæder og Efterladenskaber og den strengeste Renlighed under den Syges Sengeliggen.

Forholdet af opgivne Dødsfald af Svindsot til ialt opgivne Dødsaarsager samt til Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme vil sees af følgende Tabel (se næste Side).

Af **Sindssygdom** er opgivet 6 Dødsfald. For Amtskommunens Regning forpleiedes i Regnskabsaaret 1 April 1878 til 31 Marts 1879: 166 Sindssyge, hvoraf 37 paa Asyler; 4 vare hjemmehørende i Sveens Herred, 21 i indre og 20 i ytre Søndhordlands, 12 i indre og 23 i ytre Hardangers,

Døde af Svindsot.

Lægedistrikt.	Opgivne Dødsaarsager				Forhold i pCt.	
	ialt.	af Svindsot.	af epidemiske Sygdomme.	af andre Sygdomme.	til samtlige opgivne Dødsaarsager.	til Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme.
Sveens Herred	3	-	2	1	-	-
Indre Søndhordland	73	11	17	56	15.1	19.6
Ytre —	37	3	14	23	8.1	13.0
Indre Hardanger	24	4	6	18	16.7	22.2
Ytre —	65	18	15	50	27.7	36.0
Voss	64	6	29	35	9.4	17.1
Søndre Midthordland	22	2	12	10	9.1	20.0
Nordre —	73	3	25	48	4.1	6.3
Dødsfald i Sygehusene fratrukne	36	2	23	13	5.6	15.4
Indre Nordhordland	77	7	20	57	9.1	12.3
Ytre —	43	4	17	26	9.3	15.4
Søndre Bergenhus Amt	481	58	157	324	12.1	17.9
Dødsfald i Amtets Sygehuse[1]) fratrukne	444	57	155	289	12.8	19.7

[1]) Lungegaardshospitalet, Pleiestiftelsen for Spedalske No. 1 og Møllendals Sindssygeasyl.

19 i Voss, 10 i søndre og 17 i nordre Midthordlands, 23 i indre og 17 i ytre Nordhordlands Distrikter.

Af **obstetriciske Operationer** udførtes af Læger: 23 Tangforløsninger, 3 Vendinger og 2 Gange Udtagelse af Efterbyrden, hvilke Operationers Indikationer og Udfald vil sees af følgende Tabel (se næste Side).

Hos en Førstefødende, hvor Fødselen havde varet i 2 Døgn, og Hovedet uagtet taalelige Veer havde staaet ubevægeligt i 10 Timer, førtes dette med Tang fra øverste Aabning ned i Hulheden. Da Veerne tiltog, fjernedes Tangen, og Fødselen endtes paa 2 Timer ved Naturens Hjelp. Moder og Barn ilive.

Endvidere udførtes 3 Perforationer af Fosterhovedet, den ene, hos en 34 Aar gl. Kvinde, ved skjevt Hovedleie, som det ikke lykkedes at rette saameget, at Tangen kunde bruges. Fosteret antoges dødt. Moderen kom sig. Den anden Perforation foretoges hos en nogle og firti Aar gammel Flerfødende. Ved Lægens Ankomst var Kroppen forløst og Hvirvelsøilen luxeret mellem 2den og 3die Vert. colli under Omgivelsernes forgjæves Forsøg paa at forløse Hovedet (Jordemoder fandtes dengang ikke i Distriktet). Under Forsøg paa at anlægge Tang og løfte Kroppen op, skiltes Hoved og Krop. Fosteret i begyndende Forraadnelse. Ved indvendig

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.				Udtagelse af Efterbyrden.	
	Mødre.		Børn.		Mødre.		Børn.		Mødre.	
	levende.	døde.	levende.	døde.	levende.	døde.	levende.	døde.	levende.	døde.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	[1] 16	-	12	[3] 4	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	2	[2] 1	2	[4] 1	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe	-	-	-	-	[6] 1	-	-	1	-	-
Ansigtsfødsel	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	1	[7] 1	-	2	-	-
Fremfald af Navlesnoren	2	-	1	[5] 1	-	-	-	-	-	-
Tilbageholdelse af Efterbyrden	-	-	-	-	-	-	-	-	1	[8] 1
Uopgiven Indikation	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	22	1	16	7	2	1	-	3	1	1
	23		23		3		3		2	

[1]) 5 ere opgivne som Primiparæ, 1 fødte for 2den og 1 for 6te Gang.
[2]) Døde nogle Dage efter af Peritonit.
[3]) 2 vare forraadnede.
[4]) Forraadnet.
[5]) 2den Tvilling; en Arm og en Fod vare desuden fremfaldne.
[6]) Der var tillige nogen Bækkensneverhed.
[7]) Død et Par Timer efter.
[8]) Døde fire Uger efter af Peritonit.

Undersøgelse fandtes nu høi Grad af Hydrocephalus, som udtømtes tilligemed en Del af Hjernemassen, hvorpaa Hovedet forløstes ved at extrahere med en gjennem Perforationsaabningen indbragt Finger. Moderen kom sig. Den tredie Perforation udførtes efter forgjæves Tangforsøg paa et dødt Fosters forliggende Hoved, hvorefter Extraction med Bentang. Udfaldet for Moderen uopgivet.

Ialt er saaledes udført 32 obstetriciske Operationer, hvoraf 9 i indre og 1 i ytre Søndhordlands, 3 i indre og 3 i ytre Hardangers, 2 i søndre og 1 i nordre Midthordlands, 5 i indre og 8 i ytre Nordhordlands Distrikter.

Antallet af **Fødte** og **Døde** vil sees af følgende Sammenstilling angivet efter de af Presterne til det statistiske Centralbureau indsendte Opgaver over Døbte og Begravede (se Tabellen næste Side).

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1 633 Fødte over Døde og Forholdet mellem hine og disse = 100 : 53.5.

I Lægernes Dødslister indeholdes Opgaver over 20 Dødsfald paa Barselseng, nemlig 8 af Barselfeber og 12 efter besværlig Fødsel. Af de sidste døde en uforløst.

Fødte og Døde.

Lægedistrikt.	Fødte.	Døde			Dødfødte [1]).	Omkomne	
		ialt.	i 1ste Døgn [1]).	paa Barselseng.		ved ulykkelige Hændelser.	ved Selvmord.
Sveens Herred	93	53	-	-	-	-	-
Indre Søndhordland	260	139	1	1	6	2	-
Ytre —	441	248	7	7	17	9	1
Indre Hardanger	276	129	-	1	13	3	1
Ytre —	351	186	9	2	13	3	-
Voss	266	154	3	1	5	1	-
Søndre Midthordland	343	175	4	-	17	5	-
Nordre —	465	321	2	3	17	11	-
Indre Nordhordland	582	255	3	3	22	16	1
Ytre —	437	221	1	9	28	2	1
Søndre Bergenhus Amt	3514	1881	30	27	138	52	4

[1]) Efter Dødfødteanmeldelserne.

Lægernes Dødslister — Stiftelserne for Spedalske og Møllendals Sindssygeasyl medregnede — indeholde Opgaver over 481 eller 26.4 pCt. af samtlige (1 825) ved Sygdom foraarsagede Dødsfald.

De hyppigst opgivne **Dødsaarsager** vare:

Dødsaarsag.	Tilsammen.
Alderdomssvaghed	58
Svindsot	58
Spedalskhed	41
Skarlagensfeber	37
Typhoidfeber	31
Lungebetændelse	22
Diarrhoe (akut) og Cholera nostras	22
Simpel og tuberkuløs Meningit samt Kramper i Børnealderen	21
Kræft	13
Akut Bronchit	12
Efter besværlig Fødsel	12
Hjerneslag	10

Veirliget. Fra næsten hele Amtet berettes, at Veiret i den største Del af Aaret var usædvanlig varmt og temmelig tørt. Aarets Middeltem-

peratur var i ytre Søndhordland 5.31° R. I søndre Midthordland var dog Forsommeren regnfuld og kjølig. Udbyttet af Hø og Korn blev paa de fleste Steder meget godt og paa flere Steder over et Middelsaars. Potetesavlen slog godt til, derimod blev Udbyttet af Frugttræerne lidet eller intet.

Levemaade og hygiæniske Forhold. I indre Søndhordland siges Jordbruget i Fremskriden i Fjælberg og Utne, men manglende Driftskapital og den store Udparcellering af Brugene lægger store Hindringer iveien for en rationel Drift af Jorden. De økonomiske Forholde ere mislige; den som Følge heraf indtrædende Arbeidsløshed har bragt Almuen i Gjæld; de, som ikke kunne faa Kredit, have lidt ligefrem Nød. Sildefisket og Udbyttet af Tøndefabrikationen slog feil; Skibsbyggeriet, som dreves paa ikke mindre end 12 Værfter, er næsten ganske standset. I Bondens Hus hersker Ædruelighed, Orden og Renlighed (Joh. Dahl). I indre Hardanger omtales de økonomiske Forhold som nogenlunde gode, idet de støttes udenfra ved Handel og Skibsfart, uden hvilke Jordbrugene vilde være utilstrækkelige for Befolkningens Behov. Der er fremdeles nogen Fremgang i Bygningsmaaden. Kostholdet om Vinteren er bedre end før, idet Melk bruges, forsaavidt den haves; om Sommeren benyttes væsentlig Saltmad og Grød med gammel, ligefra Vinteren sammensparet Surmelk (Hoffmann). I ytre Hardanger siges den økonomiske Tilstand i Tilbagegang, Konkurser have begyndt at indfinde sig blandt Bønderne. Som Aarsag dertil angives Ophør af Vaarsildefisket, dernæst mindre Aarsavling i 1877 og endelig den lette Adgang til at erholde Laan for Folk, som ikke forstaar at benytte dem paa en fornuftig og sparsom Maade (Matthiessen). I Voss siges der at være gode økonomiske Vilkaar, Klædedragten og Kostholdet er godt, Boligerne derimod slette. Uagtet Vossingen er ret ædruelig, er der dog i Brylupper og ved andre Høitider et stort Misbrug af Brændevin og især af hjemmebrygget, meget stærkt Øl. Kaffe bruges næsten ikke. Renligheden er ringe, dog er der Fremgang at spore især paa de udskiftede og udflyttede Gaarde (Frost). I Os og Fuse i søndre Midthordlands Distrikt er Levemaaden i Almindelighed ganske taalelig, hvorvel Føden er tarvelig. Sild og anden Fisk samt Grød er den almindelige Kost; Kjød spises kun til Høitiderne. Drikfældigheden er ikke meget stor i Os og Fuse, noget mere udbredt i Sund (Krüger). I Lindaas i ytre Nordhordland ere omtrent $^3/_4$ af Gaardene udskiftede, i Manger er Udskiftningen vel begyndt.

Kvaksalveri. I indre Søndhordland drives Kvaksalveri af et Par Gaardmænd i den sydligste og fjerneste Del af Distriktet; det er dog af uskyldig Natur, naar man bortser fra, at det giver Anledning til at Lægen hentes for silde. I Vikør i ytre Hardanger drives ikke lidet Kvaksalveri, i Kvindherred noget. I nordre Midthordland udøves det af i Bergen hjemmehørende Personer, men nogen Anmeldelse om ulovlig Brug af Medikamenter eller Paatale forøvrigt har der ikke været Anledning eller lovlig

Adgang til. I ytre Nordhordland udføres Jordemoderhjelpen i et snevert Strøg af Lindaas Prestegjæld, nemlig den nordligste Del af Halvøen og tilgrændsende Øer, af en Hjelpekone, der har et stort Ry, som hun ved Beretning om alle sine Meriter altid ved at holde vedlige. Hendes Kunst bestaar i at «gjøre Vending», for at Hovedet skal indtage sin rette Stilling, hvorfor hun i næsten ethvert Tilfælde gaar ind med fuld Haand. At Fødselen derefter bliver regelmæssig, tilskriver hun sin Kunst; ved de virkelige Tverleier kommer hun altid tilkort og har i flere Tilfælde lagt Hindringer iveien for betimelig Hjelp. Hendes Praxis blev i 1878 efterfulgt af en Række Dødsfald, hvoraf to med Sikkerhed vides at have været Barselfeber. Da Almuen i dette Strøg hører til de mindst oplyste, er den ikke modtagelig for Grunde, men lader sig lede af enkelte Høvdingers Tungefærdighed og under disses Beskyttelse staar angjældende Kone. Forhaabentlig vil hendes Praxis snart indskrænkes, naar der i disse Egne ansættes en examineret Jordemoder, hvorom fornøden Beslutning og kgl. Resolution allerede foreligger (Collett).

Fattigsygepleien. Af fattige Syge opgives tilseede af Lægerne:

Lægedistrikt.	Fattige Syge.	Antal Læger.
Sveens Herred	1	1
Indre Søndhordland	33	1
Ytre —	20	1
Indre Hardanger	73	1
Ytre —	45	1
Voss	uop	givet
Søndre Midthordland	65	1
Nordre —	uop	givet
Indre Nordhordland	12	1
Ytre —	70	1
Tilsammen	319	8

Af Møder i **Sundhedskommissionerne** afholdtes: i Sveens Herred ingen; i indre Søndhordlands Distrikt 3 (to i Fjælberg, et i Etne); i ytre Søndhordland 4 (i Stordø, Finnaas, Fitje og Tysnæs hver et); i indre Hardanger 2 (et i Ullensvang, et i Røldal); i ytre Hardanger 3 (2 i Kvindherred, et i Vikør); i Voss 2 (et i Voss og et i Vossestranden); i søndre Midthordland 3 (et i Os, et i Fuse, et i Sund); i nordre Midthordland 3 (et i Fjeld, et i Askøen, et i Aarstad); i indre Nordhordland 10 (i Hammer og Bruvik hver tre, i Haus og Hosanger hver to); i ytre Nordhordland 4 (et i Lindaas, et i Manger, to i Herlø).

Foruden de almindelige Forhandlingsgjenstande nævnes: i indre Søndhordland om Svindsot, om Muligheden af dens Smitsomhed og om Forsigtighedsregler, som bør iagttages med Svindsottiges Udtømmelser samt med

de af dem benyttede Seng- og Gangklæder; i indre Hardanger om forskjellige økonomiske og hygiæniske Forhold; i ytre Hardanger om den hensigtsmæssigste Bolig for en Jordemoder i Ænæs, Afgjørelse af en Klage over en Vaccinatør; i Voss om Smaabørns Pleie, om Regler for nye Huses Bygning; i Fuse i søndre Midthordland diskuteredes efter Ordførerens Anmodning Hensigtsmæssigheden af den hidtil brugte Fremgangsmaade i Sundhedskommissionerne med Oplæsning og almindelig Diskussion om de i Herredet værende Spedalske, hvilket ofte paa Grund af Familieforhold var pinligt for flere af de tilstedeværende Repræsentanter; man enedes om, at hvert Medlem for sig enten skriftlig eller mundtlig skulde anmelde for Ordføreren Afgang eller formodet Tilgang af Spedalske. I indre Nordhordland forhandledes om Forebyggelse af Blodtab ved Læsioner, i ytre Nordhordland om Barnepleien, om frisk Luft, om Loven om Forsørgelse af fattige Spedalske.

De **Vaccineredes** Antal udgjorde:

i Sveens Herred	97
- indre Søndhordlands Distrikt	313
- ytre — —	250
- indre Hardangers —	451
- ytre — —	412
- Voss —	236
- søndre Midthordlands —	224
- nordre — —	563
- indre Nordhordlands —	552
- ytre — —	778
Tilsammen	3 876.

I Vinje Sogn af Voss Distrikt og i Aasenes Sogn af indre Nordhordlands Distrikt vaccineredes ikke.

Af **retsmedicinske Forretninger** udførtes 10, nemlig 6 Obductioner og 4 Undersøgelser af Levende; 1 udførtes i Sveens Herred, 1 i ytre Hardangers, 1 i Voss, 4 i nordre Midthordlands, 1 i indre og 2 i ytre Nordhordlands Distrikter.

Af **Badeindretninger** findes enkelte private Søbadehuse og Karbadindretninger i indre Søndhordland, en Damp- og Karbadindretning i indre Hardanger, flere smaa private Søbadehuse i ytre Hardanger samt ved Lungegaardsvandet og Puddefjorden ved Bergen, endvidere to Badehuse i indre Nordhordlands Distrikt, et ved Arne Fabrik og et ved Vandals Mølle.

Af **Sygehuse** findes i Aarstad Herred ved Bergen: Møllendals Sindssygeasyl (privat Eiendom), Lungegaardshospitalet og Pleiestiftelsen for Spedalske No. 1. Desuden findes et orthopædisk Institut.

Medicinalpersonalet bestod af 13 Læger, 46 Jordemødre og 55 Hjelpevaccinatører (hvoraf 6 vare Jordemødre).

Medicinalpersonalet.

Lægedistrikt.	Læger.		Jordemødre.	Hjelpevaccinatører.
	Antal.	Bosted[1]).		
Sveens Herred. .	(1)	(i Haugesund).	2	2
Indre Søndhordland ..	1	i Fjælberg.	4	4
Ytre — .	1	i Stordøen.	7 [2])	7
Indre Hardanger . .	1	i Ullensvang.	7	6
Ytre —	2	1 i Strandebarm, 1 - Kvindherred.	7	5
Voss . . .	2	1 i Voss, 1 - Vossevangen.	5 [3])	4
Søndre Midthordland .	1	i Os.	5	7
Nordre — ..	2	1 i Bergen[4]), 1 - Lungegaardshospit.	2	3
Indre Nordhordland	2	1 i Haus, 1 - Bruvik.	4	8
Ytre Nordhordland.. .	1	i Lindaas.	3	9

[1]) Ved Distriktslægens Bosted er Herredet udhævet ved spærrede Typer.
[2]) Deraf en privat.
[3]) Deraf to private.
[4]) Desuden har Aarstad Sogn sin egen Fattiglæge, som er bosat i Bergen.

XIII. Bergens By.

Byen, der har et Fladeindhold af 0.01 Kvadratmil (1 Kvadratkilometer), og hvis Folkemængde den 31te December 1875 var 33 830 tilstedeværende Indbyggere, udgjør et Lægedistrikt, Bergens Stadsfysikat.

Sundhedstilstanden betegnes som god. Af Epidemier optraadte Mæslinger væsentligst i Aarets første Halvdel; Kighoste herskede gjennem hele Aaret. Af de Sygdomme, der i Almindelighed stærkest influere paa Sygeligheden, var Typhoidfeber og Lungebetændelse sjeldnere end i 1877; Bronchiter, katarrhalske Sygdomme og Diarrhoeer forekom hyppigere end i det foregaaende Aar.

Dødeligheden. Følgende Tabel giver en Oversigt over Dødelighedsforholdene angivet efter de af Presterne til det statistiske Centralbureau indsendte Opgaver over Døbte og Begravede:

Aar.	Beregnet Befolkning ved Aarets (Femaarets) Midte.	Antal Døde eller gjennemsnitlige Antal Døde.	Forhold pro mille.
1878	41 377	856	20.69
1877	39 814	815	20.47
1876	34 700	910	26.22
1875	33 841	917	27.10
1874	32 699	690	21.10
1871—1875	32 318	789	24.41
1866—1870	28 909	609	21.06

Til Oplysning om de **epidemiske Forhold** hidsættes følgende af Lægernes Opgaver sammendragne Tabel (se næste Side).

Typhoidfeber optraadte kun med spredte Tilfælde, fordelte over hele Aaret og ikke bundne til noget bestemt Sted.

Skarlagensfeber herskede epidemisk i de tilstødende Landdistrikter, men optraadte i Byen med spredte Tilfælde.

Mæslinger herskede epidemisk i den første Halvdel af Aaret som Fortsættelse af Epidemien i Slutningen af det foregaaende Aar.

Af **akut Bronchit** er anmeldt 20 Dødsfald og 1 454 behandlede Tilfælde. Af Mandkjøn behandledes 313 Børn og 330 Voxne, af Kvindekjøn 338 Børn og 473 Voxne. — Af Laryngit er anmeldt 2 Dødsfald.

I Bergens By anmeldte epidemiske Sygdomme.

	Hele Aaret.		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Behandlede.	Deraf Døde [1].													
Typhoidfeber	122	13	122	15	4	15	8	9	3	19	4	10	7	15	13
Barselfeber	7	4	7	-	1	2	-	2	1	-	1	-	-	-	-
Vandkopper	73	-	73	7	1	1	3	8	5	4	5	15	7	6	11
Skarlagensfeber	23	1	23	-	1	2	-	-	-	3	-	3	1	7	6
Rødlinger	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Mæslinger	886	33	886	453	274	74	32	37	11	5	-	-	-	-	-
Rosen	50	2	50	7	2	4	3	7	6	3	4	2	3	3	6
Kighoste	317	26	317	9	2	4	6	6	25	29	32	35	78	41	50
Diphtherisk Svælgbetændelse	9	2	9	4	-	1	1	-	-	-	-	-	1	2	-
Strubehoste	15	5	15	4	2	-	1	-	1	-	-	-	5	2	-
Kusma	16	-	16	3	2	1	1	-	2	-	2	2	-	2	1
Akut Bronchit. Andre katarrhalske Tilfælde	2914	22	2914	418	293	415	249	177	124	100	85	131	250	341	331
Lungebetændelse	151	44	151	27	19	18	20	9	10	4	8	7	5	10	14
Pleurit	77	4	77	6	5	10	5	16	9	7	2	3	4	6	4
Gigtfeber	68	2	68	10	5	9	4	6	6	5	3	6	2	6	6
Koldfeber	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Diarrhoe (akut) Cholera nostras	1209	57	1209	75	91	100	60	65	72	114	238	187	90	58	59
Blodgang	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjørbug	2	-	2	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	5942	216	5942	1039	702	656	393	342	276	294	385	401	453	499	502

[1]) Efter de til Sundhedskommissionen indkomne Dødfødteanmeldelser.

Lungebetændelse var fremdeles i Aftagende.

Akute Diarrhoeer optraadte særdeles hyppig og mindre godartet i dette Aar. De fleste Tilfælde indtraf i Juli, August og September, i hvilke der herskede temmelig stærk Sommervarme med usædvanlig liden Regnmængde.

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde vil sees af følgende Tabel:

Sygdom.	Antal Behandlede.	Kjøn.		Opgivet Sygdomsform for Syphilis	
		Mænd.	Kvinder.	primær.	konstitutionel.
Syphilis	54	22	3	25	29
Gonorrhoe (Urethrit).	95	89	6	-	-

Ved Visitationerne af prostituerede Fruentimmer, der foregaar 1 Gang ugentlig, fremmødte 182, fordelte paa 53 Gange. Af disse indlagdes i Sygehuset for Urethrit 32, for Ulcus 1, for Excoriationer 3 og for sekundær Syphilis 2. Der fandtes ingen Bordeller i Byen, hvorved Kontrollen siges vanskeliggjort.

Med Hensyn til de af Lægerne behandlede væsentlig **kroniske Sygdomme** hidsættes følgende Tabel (se næste Side).

Dødsfald af **Svindsot** (128) udgjør 16.1 pCt. af samtlige af Lægerne opgivne ved Sygdom foraarsagede Dødsfald (795) og 22.1 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme (579).

Af **Forgiftninger** omtales 2 Tilfælde ved Gammelost og 2 ved Guldregn.

Af **obstetriciske Operationer** udførtes paa Fødselsstiftelsen: 2 Tangforløsninger, en ved langsom Fødsel og aftagende Fosterlyd og en ved Tverstilling af Hovedet dybt i Bækkenet og uregelmæssig Uterinkontraktion; Mødre og Børn ilive. 1 Vending ved Kropsleie og Navlesnorfremfald; Fosteret døde under Vendingen; heldigt Udfald for Konen. 1 Udtagelse af Efterbyrden fra Livmoderen ved Blødning med heldigt Udfald.

Udenfor Fødselsstiftelsen udførtes af Læger: 44 Tangforløsninger, 14 Vendinger (hvoraf 1 paa død Kvinde), 5 Gange Udtrækning og 2 Efterbyrdsoperationer, hvilke Operationers Indikationer og Udfald vil sees af følgende Tabel (se Side 193).

Ialt 69 obstetriciske Operationer, hvoraf 4 paa Fødselsstiftelsen.

Endvidere udførtes udenfor Fødselsstiftelsen 1 Exvisceration af et 4 Maaneder gammelt Foster ved en langsomt forløbende Abort med heldigt Udfald for den Fødende. — Paa Fødselsstiftelsen udførtes endvidere 10 Gange Udtrækning af Kroppen efter Hovedets Fødsel paa

Kroniske Sygdomme.

	Behandlede.	Antal Døde [1]).	Behandlede for hvilke er opgivet Kjøn og Alder.				Antal af anmeldende Læger.
			Mandkjøn.		Kvindekjøn.		
			Børn.	Voxne.	Børn.	Voxne.	
Kronisk Rheumatisme	58	-	1	20	-	7	5
Fnat	15	-	3	6	1	5	1
Skurv	9	-	2	2	3	2	4
Kjertelsyge	122	3	31	14	40	12	6
Rachit	12	4	10	-	2	-	1
Simpel Meningit	2	31	1	1	-	-	1
Tuberkuløs Meningit	1	23	1	-	-	-	1
Svindsot	127	128	7	56	11	53	1
Kræft	31	31	-	13	-	13	4
Vatersot og Morbus Brighti	31	[2]) 12	3	7	3	15	5
Blegsot og Anæmi	425	-	10	44	25	329	7
Menstruationsuordener	16	-	-	-	-	16	1
Kardialgi, kronisk Gastrit og Dyspepsi	297	4	2	131	11	132	7
Ormesygdomme	43	-	10	2	10	8	3
Drankersygdomme	5	3	-	5	-	-	2

[1]) Ifølge de til Sundhedskommissionen fra Lægerne indkomne Anmeldelser.
[2]) Af Vatersot 5, Morbus Brighti 7 Dødsfald.

Grund af Vesvaghed og truende Asfyxi hos Fosteret og 1 Gang ved Navlefremfald efter Hovedets Fødsel; — 1 Gang Expression af Hovedet ved Finger i Endetarmen paa Grund af svage Veer samt paafølgende Udtrækning af Kroppen ved truende Asfyxi af Fosteret; — 16 Gange Sprængning af Hinderne ved udslettet Modermund og Hovedet i Hulheden.

Paa Fødselsstiftelsen forpleiedes 84 Barselkvinder, hvoraf 1 var tilbageliggende fra 1877 og 3 laa tilbage ved Aarets Slutning, ingen døde; Liggedagenes Antal udgjorde 1 330. Der fødtes 83 Børn (42 ægte og 41 uægte) i Enkeltfødsler.

Fødselsleierne vare:

1ste Isseleie	50
2det —	30
2det Sædeleie (Ryg bagtil)	1
4de Kropsleie	1
Ubestemt Leie (Fostret født i hele Hinder)	1

Af Børnene vare 4 dødfødte og 1 døde (født i hele Hinder under Moderens ecclamptiske Anfald, var asfyktisk, oplivedes, men døde 40½ Time gammel af Livssvaghed).

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.						Vending.						Udtrækning.						Efterbyrds-operation.		
	Mødre.			Børn.			Mødre.			Børn.			Mødre.			Børn.			Mødre.		
	lev.	død.	uopg. Udf.	lev.	død.	uopg. Udf.	lev.	død.	uopg. Udf.	lev.	død.	uopg. Udf.	lev.	død.	uopg. Udf.	lev.	død.	uopg. Udf.	lev.	død.	uopg. Udf.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	33	-	-	30	3	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	5	-	-	3	2	-	-	[1] 1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fremfald af Navlesnoren	4	-	-	2	2	-	2	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtsleie	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fare for Fostrets Liv	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	-	-	6	[2] 1	-	4	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fremfald af Armen ved Isseleie	-	-	-	-	-	-	2	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Paa (sandsynlig af Emboli) død Kvinde	-	-	-	-	-	-	-	(1)	-	-	[3] 1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bækkenendefødsel	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	1	2	-	-	-	-
Livmoderbristning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	[4] 1	-	-	1	-	-	-	-
Sidstk. Hoved, Arm ved Siden	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Sammenvoxning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Tilsammen	44	-	-	37	7	-	11	3	-	6	8	-	4	1	-	1	4	-	2	-	-
	44			44			14			14			5			5			2		

[1]) Conjugata vera 3½ Tomme, død 6 Dage efter af puerperal Peritonit. [2]) Dødsaarsag: Ecclamptiske Anfald. [3]) Dødt flere Dage før Forløsningen. [4]) Død 3 Dage efter af Peritonit. Udtrækning udførtes 12 Timer efter Bristningen.

Liste over de af Lægerne meddelte

Dødsaarsag.	Sum.	Deraf ere:		Under 1 Aar.		Fra 1—5 Aar.		Fra 5—10 Aar.		Fra 10—15 Aar.	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
Alcoholismus	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aneurisma	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Angina membranacea	5	1	4	-	1	1	3	-	-	-	-
Apoplexia cerebri	29	12	17	-	-	-	-	-	-	-	-
— pulmonum	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Arthritis	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Arthrocace[1])	2	-	2	-	-	-	2	-	-	-	-
Atrophia infantum	17	10	7	8	7	2	-	-	-	-	-
Bronchitis acuta	20	9	11	7	6	2	2	-	-	-	1
— chronica	24	11	13	3	-	-	2	-	-	-	-
Cancer[2])	31	13	18	-	-	1	-	-	-	-	-
Caries	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Catarrh. canal. intestin.	6	3	3	2	1	1	1	-	-	-	-
Cholaemia, Icterus	3	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Cholera nostras	10	5	5	3	4	1	1	-	-	-	-
Contusio	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Convulsiones infantum	35	21	14	18	12	3	2	-	-	-	-
Cystitis	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Debilitas congenita	20	14	6	14	6	-	-	-	-	-	-
— senilis	51	11	40	-	-	-	-	-	-	-	-
Dentitio difficilis	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-
Diarrhoea	47	27	20	21	13	6	4	-	-	-	-
Diphtheritis faucium	2	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-
Dysenteria	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-
Ecclampsia gravidar.	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Elephantiasis	36	23	13	-	-	-	-	-	-	-	-
Embolia[3])	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Emphysem. pulmonum	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Enteritis, Gastroenterit.	17	9	8	6	8	1	-	-	-	-	-
Epilepsia	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Erysipelas	2	-	2	-	-	-	1	-	1	-	-
Febris puerperalis	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-
— rheumatica	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
— typhoides	13	7	6	-	-	1	-	-	-	1	-

[1]) 1 Spondylarthrocace og 1 Arthrocace coxarum. [2]) Heraf led: 17 af Cancer ven- Cancer canalis intestinalis, 1 af Cancer abdominis, 1 af Cancer peritonæi, 1 af

Dødsaarsager i Bergens By i 1878.

Fra 15—20 Aar.		Fra 20—30 Aar.		Fra 30—40 Aar.		Fra 40—50 Aar.		Fra 50—60 Aar.		Fra 60—70 Aar.		Fra 70—80 Aar.		Fra 80—90 Aar.		Fra 90—100 Aar.	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	4	2	-	-	1	5	6	8	1	2	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	2	-	1	1	1	1	3	5	1	3	-	-
-	-	-	-	1	2	3	1	3	6	5	3	-	6	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	6	13	5	21	-	5
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	4	2	4	3	7	5	3	1	1	-	2	2	-	-	1	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	1	3	1	-	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-

triculi, 4 af Cancer genu, 1 af Cancer oris, 2 af Cancer uteri, 1 af Cancer mammæ, 1 af Cancer parotis. For 2 var Stedet uopgivet. [3]) Barselkvinde.

(Fortsættelse). Dødsaarsag.	Sum.	Deraf ere:		Under 1 Aar.		Fra 1—5 Aar.		Fra 5—10 Aar.		Fra 10—15 Aar.	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
Fractura	5	3	2	-	-	-	1	-	-	-	-
Gastritis chronica	4	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Haemorrhagia propt. placentam. praeviam	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Haemorrhagia pulmon.	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hepatitis	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Hernia	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Hydrops	5	1	4	-	-	-	-	1	1	-	-
Insania	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Laryngitis	2	1	1	1	-	-	1	-	-	-	-
Meningitis	31	18	13	4	2	5	6	5	-	1	2
— tuberculosa	23	10	13	4	9	5	2	-	1	-	-
— spinalis	2	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-
Intussuscept., Ileus, Volvulus	3	3	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Morbilli	33	13	20	7	5	6	12	-	2	-	-
Morbus macul. Werlhoff	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-
Nephritis	7	2	5	-	-	-	-	-	-	-	1
Oedema pulmonum	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Paralysis	5	2	3	1	-	-	-	-	-	-	-
Peritonæitis	7	1	6	1	1	-	1	-	-	-	-
Phlegmone, Abscessus	4	3	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Pleuritis	4	3	1	-	-	-	1	-	-	-	-
Pneumonia	44	22	22	7	4	9	4	-	-	-	-
Prostatitis	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pyaemia	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rachitis	4	3	1	-	-	3	1	-	-	-	-
Retentio placentae	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Scarlatina	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Scrophulosis	3	1	2	-	-	1	2	-	-	-	-
Spina bifida	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Stomatitis	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Strictura oesophagi	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Suffocatio	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Tetanus	2	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Tuberculosis pulmonum	128	68	60	2	4	1	3	2	5	3	5
Tumor ovarii	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Tussis convulsiva	26	11	15	7	7	3	8	1	-	-	-
Tabes meseraica	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-

Fra 15—20 Aar.		Fra 20—30 Aar.		Fra 30—40 Aar.		Fra 40—50 Aar.		Fra 50—60 Aar.		Fra 60—70 Aar.		Fra 70—80 Aar.		Fra 80—90 Aar.		Fra 90—100 Aar.	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	1	-	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-		-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-			-	-	-	-	-	-	-	-			-	-	-	-
1	-	-	2	1	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	1	-	1	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	-	-	-	-
-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	2	-	-	1	1	1	1	2	7	-	1	1	2	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	3	28	12	9	12	5	6	11	4	3	5	2	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

(Fortsættelse). Dødsaarsag.	Sum.	Deraf ere:		Under 1 Aar.		Fra 1—5 Aar.		Fra 5—10 Aar.		Fra 10—15 Aar.	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
Ulcus ventriculi & intestin.	4	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Vulnera sclopetar.	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vitia org. abdominis	4	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Vitium org. cerebri	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Vitia org. cordis	24	11	13	-	-	-	-	-	-	-	-
Vitium org. ventriculi	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mors accidentalis	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Submersio [1]	9	7	2	-	-	-	-	-	1	3	-
Suicidium [2]	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Causa mort. ignota	31	18	13	10	6	2	1	-	-	-	-
Tilsammen	839	415	424	132	99	55	64	10	12	8	9

[1]) For 2 er Alderen ikke opgivet. [2]) 2 ved Hængning og 1 ved Drukning.

Antallet af **Fødte** og **Døde** vil sees af følgende Sammenstilling angivet efter de af Presterne til det statistiske Centralbureau indsendte Opgaver over Døbte og Begravede:

Lægedistrikt.	Fødte.	Døde			Dødfødte [1]).	Omkomne	
		ialt.	i 1ste Døgn [1]).	paa Barselseng.		ved ulykkelige Hændelser.	ved Selvmord.
Bergens Stadsfysikat	1 518	856	8	9	57	13	4

[1]) Efter Dødfødteanmeldelserne.

Overskudet af Fødte over Døde bliver saaledes 662 og Forholdet mellem hine og disse = 100: 56.4.

Ifølge Lægernes Opgaver døde 7 Kvinder paa Barselseng: 4 af Barselfeber, 1 af Barselkrampe, 1 af Peritonit ved Livmoderbristning, og 1 døde uforløst, sandsynlig af Emboli, men forløstes efter Døden ved Vending og Udtrækning af det døde Foster.

Lægerne opgive Dødsaarsagen for 795 eller 94.8 pCt. af samtlige ved Sygdom foraarsagede Dødsfald (839).

Fra 15—20 Aar.		Fra 20—30 Aar.		Fra 30—40 Aar.		Fra 40—50 Aar.		Fra 50—60 Aar.		Fra 60—70 Aar.		Fra 70—80 Aar.		Fra 80—90 Aar.		Fra 90—100 Aar.	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	-	-	1	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	2	1	5	2	1	-	1	2	2	-	-	2	1	2	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-		-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	3	1	2	2	-	-	-	2	-	1	-	-
9	9	48	35	25	28	31	21	34	26	21	31	28	49	12	35	1	5

De hyppigste **Dødsaarsager** vare:

Dødsaarsag.	Antal Dødsfald.
Svindsot	128
Hjernebetændelse, tuberkuløs Meningit og Kramper i Børnealderen	89
Akut Diarrhoe og Cholera nostras	57
Alderdomssvaghed	51
Lungebetændelse	44
Spedalskhed	36
Mæslinger	33
Kræft	31
Hjerneslag	29
Kighoste	26

Til nærmere Oplysning om **Dødsaarsagerne** hidsættes foranstaaende af Stadsfysikus efter Lægernes Dødsanmeldelser sammenstillede Liste (se Tabellen Side 194—199).

I de **hygiæniske Forhold** er ingen væsentlige Forandringer indtraadte. Den samlede Længde af Byens offentlige og private Kloaker udgjorde ved Aarets Udgang 76 952¼ Alen, hvoraf 2 688 Alen bleve anlagte i 1878.

Fattigsygepleien. Følgende Tabel viser de for Fattigvæsenets Regning forpleiede eller behandlede Syge:

Fattigsygepleien.

	Tilsammen.	Deraf		Tilsammen.	Deraf	
		Mandkj.	Kvindekj.		Mandkj.	Kvindekj.
I Hjemmet i 1ste Distrikt	150	56	94			
- — - 2det —	125	44	81			
- — - 3die —	170	72	98			
- — - 4de —	166	49	117			
				611	221	390
Paa Sygehuset				358	165	193
Paa Arbeidsanstaltens Sygestuer:						
Overliggende fra 1877	64	35	29			
Indlagte fra Byen	38	19	19			
— af Anstaltens Lemmer.	41	31	10			
				143	85	58
Af Sindssyge behandledes:						
Paa Byens Sindssygeasyl	45	21	24			
- Rosenbergs —	34	22	12			
- Møllendals —	8	2	6			
				87	45	42
Ialt for Fattigvæsenets Regning				1199	516	683

Fattigvæsenets Sygeudgifter i 1878 udgjorde efter Opgaver fra Stadsfysikus:

	Kroner.	Øre.
1. For fattige Syge behandlede i Hjemmet	5 033	76
2. Arbeidsanstaltens Sygeudgifter	4 730	-
3. For fattige Syge i det kommunale Sygehus	28 249	20
4. - — Sindssyge i Byens Asyl	18 350	87
5. - — — - Rosenbergs Asyl	11 760	88
6. - — — - Møllendals —	3 597	10
7. - — Fødende i Fødselsstiftelsen	75	86
8. - Jordemoderhjelp til fattige Fødende i Hjemmet	36	-
9. Lægelønninger	3 170	-
Tilsammen	75 003	67

Sundhedskommissionen holdt i Aarets Løb 23 Møder, hvori behandledes forskjellige Spørgsmaal angaaende Hygiænen, vedtoges Erklæringer og afgjordes Klager og Andragender. De afgivne Erklæringer angik blandt andet Forandringen i Sundhedsforskrifterne i Anledning af det fore-

liggende Forslag til Omorganisation af Byens Renovationsvæsen, Oparbeidelse af en ny Del af Begravelsespladsen «Fredens Bolig», samt Hensigtsmæssigheden af foreslaaede Tomter til Opførelse af et Isolationslazaret.

De **Vaccineredes** Antal udgjorde 623, hvoraf 552 vaccineredes ved den offentlige Vaccination og 71 af Byens Læger. Til Stiftets Læger og Hjelpevaccinatører forsendtes 387 Rør med Vaccinelymphe; ogsaa flere af Byens Læger forsynedes dermed. — Stadsfysikus bemærker, at der langt oftere end tilbørligt rekvireres Vaccinelymphe tilsendt, og at det lader til, at de fleste Hjelpevaccinatører staar i den Formening, at de ikke ere forpligtede til selv at opsamle og opbevare Materie. Jordemodereleverne ere blevne underviste i Vaccinationens Udførelse.

Af **retsmedicinske Forretninger** udførtes 2: 1 Obduktion over et ihjelligget Barn og 1 Erklæring om Helbredstilstand.

Af **Sygehuse** fandtes foruden Fødselsstiftelsen, Kommunens almindelige Sygehus og Sindssygeasyl, Rosenbergs private Sindssygeasyl og St. Jørgens Hospital for Spedalske.

I Arbeidsanstaltens Sygestuer vare 64 tilbageliggende fra 1877, 79 indkom og 70 vare tilbageliggende ved Aarets Udgang.

Paa Tugthusets Sygestuer var 1 tilbageliggende fra 1877, 29 indkom, 18 bleve udskrevne helbredede, 4 i Bedring, 2 døde, og 6 laa tilbage ved Aarets Udgang.

Af **Badeindretninger** haves Militæretatens og 1 for Søbad. Ved Sygehusets Damp- og Karbad toges følgende Antal Bad:

	Karbad.	Søbad.	Hele romerske Bad.	Halve romerske Bad.	Dampbad.	Gradueret Styrt.	Kold Styrt.
Besøgende fra Byen....	8 839	2 382	782	468	1 084	374	434
Sygehusets Patienter...	4 068	-	121	4	1 612	-	-
Tilsammen	12 907	2 382	903	472	2 696	374	434

Byens 5 **Apotheker** visiteredes. Foruden Apothekeren bestod Personalet af:

Apothekets Navn.	Pharmaceuter:			Disciple.
	Provisor.	examinerede.	uexaminerede.	
Svanen	1	2	-	2
Hjorten	-	2	-	1
Løven	1	1	1	2
Nordstjernen	-	1	1	1
Elefanten	-	2	-	-

Medicinalpersonalet bestod af 26 Læger (foruden Distriktslægen i nordre Midthordlands Distrikt, som er bosat i Bergen), 3 Tandlæger og 25 Jordemødre.

XIV. Nordre Bergenhus Amt.

Amtet, hvis Fladeindhold er 143.00 norske Kvadratmil (18 243 □ Kilometer), og som ved Folketællingen den 31te December 1875 havde 86 208 tilstedeværende Indbyggere, er inddelt i følgende 11 Lægedistrikter:

1. Lærdals Distrikt (28.90 n. □ Mil, 7 066 Indbyggere), indbefattende:

Herrederne:	Lærdal	4.20 n. □ M.,	2 476	Indb.
	Borgund	4.00 —	885	—
	Aardal	9.00 —	1 530	—
	Aurland	11.70 —	2 128	—
	Gaardene Frøningen med underliggende Brug og Thingestad af Fresviks Sogn (af Lekanger)	— —	47	—

2. Lysters Distrikt (ca. 12.30 n. □ Mil, 5 723 Indbyggere), indbefattende:

Herrederne:	Lyster	7.20 n. □ M.,	3 614	Indb.
	Jostedal	5.10 —	870	—
	og af Hafslo, Sognene:			
	Urnæs	ca. 0 90 n. □ M.	265	—
	Joranger		467	—
	Fet		416	—
	samt Gaarden ytre Kroken i Solvorn Sogn		91	—

3. Indre Sogns Distrikt (ca. 8.20 n. □ Mil, 5 354 Indbyggere), indbefattende:

Herrederne:	Sogndal	5.10 n. □ M.,	3 632	Indb.
	Hafslo Sogn	ca. 3.10 n. □ M.	1 306	—
	Solvorn (undtagen Gaarden ytre Kroken) af Hafslo Herred		416	—

4. Midtre Sogns Distrikt (14.80 n. □ Mil, 7 626 Indbyggere), indbefattende:

Herrederne: Lekanger (med Undtagelse af hvad der hører til Lærdals Distrikt)	4.20 n. □ M.,	2 272	Indb.
Balestrand	6.00 —	2 167	—
Vik	4.60 —	3 187	—

5. Ytre Sogns Distrikt (12.70 n. □ Mil, 8 751 Indb.), indbefattende:

Herrederne: Evindvik	3.00 n. □ M.,	3 014	Indb.
Utvær	1.70 —	1 500	—
Ladvik og Brekke	2.90 —	2 044	—
Klævold	4.70 —	1 597	—
Bø Sogn af Hyllestad	0.40 —	596	—

6. Ytre Søndfjords Distrikt (6.20 n. □ Mil, 8 868 Indbyggere), indbefattende:

Herrederne: Hyllestad (undtagen Bø Sogn)	1.00 n. □ M.,	1 918	Indb.
Askevold	1.60 —	3 138	—
Ytre Holmedal	3.60 —	3 812	—

7. Indre Søndfjords Distrikt (19.26 n. □ Mil, 11 504 Indbyggere), indbefattende:

Herrederne: Indre Holmedal	6.80 n. □ M.,	3 567	Indb.
Jølster	6.20 —	2 607	—
Førde	6.26 —	5 330	—

8. Kinns Distrikt (6.94 n. □ Mil, 8 363 Indbyggere), indbefattende:

Ladestedet Florø	— n. □ M.,	503	—
Herrederne: Kinn, Bremanger	6.00 —	4 491 / 2 058	— / —
Vefring	0.94 —	1 311	—

9. Ytre Nordfjords Distrikt (4.64 n. □ Mil, 6 356 Indb.), indbef.:

Herredet Selø	2.70 n. □ M.,	4 680	Indb.
Rugsund Sogn af Davikens Herred	1.94 —	1 676	—

10. Nordfjordeidets Distrikt (5.34 n. □ Mil, 4 580 Indb.), indbef.:

Herrederne: Eid	3.48 n. □ M.,	3 014	Indb.
Daviken (undt. Rugsund Sogn)	1.86 —	1 566	—

11. Indre Nordfjords Distrikt (22.82 n. □ Mil, 12 017 Indb.), indbefattende:

Herrederne: Hornindal	1.72 n. □ M.,	1 699	Indb.
Gloppen	9.00 —	4 817	—
Indviken	5.30 —	3 006	—
Stryn	6.80 —	2 495	—

Sundhedstilstanden var i Lærdal, Lysters og indre Sogns Distrikter mindre god i Aarets første Halvdel, idet Skarlagensfeber her var temmelig udbredt. I de øvrige Distrikter var Sundhedstilstanden god. Typhoidfeber

viste sig ikke hyppigere end Aaret forud, derimod havde Kighoste fremdeles betydelig Udbredning, om end Sygdommen var i Aftagende mod Aarets Slutning. I de varme Sommermaaneder herskede Diarrhoe og Blodgang udbredt i flere Distrikter.

Dødeligheden. Følgende Tabel giver en Oversigt over Dødelighedsforholdene. Opgaverne ere efter Uddrag af Presternes til det statistiske Centralbureau indsendte Lister over Døbte og Begravede:

Aar.	Beregnet Befolkning ved Aarets (Femaarets) Midte.	Antal Døde eller gjennemsnitlige Antal Døde.	Forhold pro mille.
1878	87 293	1 375	15.75
1877	86 859	1 300	14.97
1876	86 500	1 300	15.03
1875	86 374	1 323	15.32
1874	86 832	1 614	18.59
1871—1875	86 465	1 333	15.43
1866—1870	86 331	1 778	14.80

Til Oplysning om de **epidemiske Forhold** hidsættes følgende af Lægernes Opgaver sammendragne Tabel (se Side 206, 207).

Typhoidfeber. Af denne Sygdom angrebes i Fet Sogn i Lysters Distrikt en Gut, der var tilflyttet fra Solvorn i indre Sogns Distrikt, hvor hans Moder var død af Sygdommen. Hvorfra Smitten paa det sidstnævnte Sted skrev sig, kunde ikke udfindes. Til Utværs Herred i ytre Sogns Distrikt kom ogsaa Smitte fra indre Sogn; til Bø i Hyllestads Herred indførtes den ved en syg Jægteseiler fra Bergen; i Klævolds Herred kom den til en privat Skole ved en Elev, som havde været paa Besøg i sit Hjem i Søndfjord, og til Evindviks Herred, hvor 13 Personer angrebes, bragtes den ved skiddent Tøi, som tilhørte en Sømand, der i St. Petersburg havde arbeidet sammen med nogle fra Tyrkiet hjemvendte Soldater, blandt hvilke Sygdommen herskede. Sømanden var blevet syg strax efter Afreisen fra St. Petersburg. I Askevold i ytre Søndfjords Distrikt behandledes en ung Skipper, som var paa Veien til Lofotfisket; han var bleven smittet i Bergen. Til Holmedal i samme Distrikt importeredes Sygdommen i Oktober fra Bergen ved en Tjenestepige; den udbredtes i 1879 til Nabogaarden. Til Nøstdal i indre Søndfjord kom en syg Farver, som havde været i Arbeide paa Vos. Ingen flere angrebes. Til Førde hjemkom en Mand, der var bleven syg under Vaabenøvelserne i Nordfjordeidet. I Jølster indsygnede i Oktober en og i December to Personer, som alle havde logeret en Uge i samme Hus i Bergen. Til Vefring i Kinns Distrikt importeredes Sygdommen fra Bergen og udbredte sig til en anden Gaard i samme Sogn. I Nordfjordeidets Distrikt forekom Sygdommen spredt i Aarets første fem Maaneder, som det synes, som en Fortsættelse fra foregaaende Aar, idet

ingen ny Smitteimport kunde paavises; i Aarets sidste Halvdel vandrede den saagodtsom fra Hus til Hus blandt de langs Eidsfjordens Nordside liggende Gaarde i en Strækning af 2 Mile; østenfor eller vestenfor dette Strøg viste den sig ikke ligesom heller ikke paa Fjordens Sydside. Der behandledes i hele Aaret 27, hvoraf 22 i de 4 sidste Maaneder. I indre Nordfjords Distrikt forekom Sygdommen paa 6 Gaarde med 41 Tilfælde, som gruppere sig saaledes: 9 vare Fortsættelse af den i Hornindalen i forrige Aar herskende Sygdom; den ophørte i Marts. 4 Tilfælde paa Ommundsnæs i Hyen i Gloppen stod i Forbindelse med de i forrige Aar omtalte Tilfælde. 2 Tilfælde indtraf i Juli paa Gaarden Frøholm i Indviken. 14 Tilfælde forekom paa Hoplandsgaardene (delvis Indviken, delvis Gloppen tilhørende), hvor Sygdommen herskede fra tidlig om Vaaren med Afbrydelse i Sommermaanederne til sent paa Høsten. 10 Tilfælde fra August til November indtraf paa Gimmestadgaardene i Gloppen og i December 2 Tilfælde paa Aalandsgaardene i Indviken, Nabogaarde til ovennævnte Hopland. Smitteforholdene have ikke ladet sig udrede. Ved Aarets Udgang var intet Tilfælde af Typhoidfeber under Behandling. — Blandt Bilag findes optaget om «Typhoidfeberens Forekomst i indre Nordfjords Distrikt fra 1860—1879», efter Distriktslæge N. Torgersens Medicinalberetning for Aaret 1879.

Af **Cerebro-spinalmeningit** forekom samtlige opførte Tilfælde i ytre Sogns Distrikt i Evindviks Herred og altid efter skarp, tør Nordenvind. (Thorsen).

Skarlagensfeber optraadte i Lærdals Distrikt i Januar og Februar i Lærdal og den østlige Del af Borgund og havde i Marts ikke ubetydelig Udbredning i Aurlands Sogn, især i Vasbygden, hvortil den var indført fra Sogndal. I Lysters Distrikt havde Sygdommen i forrige Aar udbredt sig fra Jostedal til Gaupne og Fortuns Sogne og fik i dette Aar stadig større Udbredelse, saa de fleste Gaarde angrebes. Enkelte Steder undgik Smitte ved streng Isolation, saaledes en Gaard i Fortun, hvor Manden efter Sigende negtede enhver Fremmed Adgang til Huset og kun talte med Folk ude paa Gaardspladsen. Hans mange Børn gik fri, medens Sygdommen førtes forbi hans Hus til alle hans Naboer. De færreste Syge kom under Behandling, og mange Dødsfald forefaldt udenfor Lægens Praxis. Ogsaa i Hafslo udbredte Sygdommen sig. Til et Sted i Dale Sogn i Lyster indførtes Sygdommen ved en Skrædder, som kom fra Fortun, men fik ikke videre Udbredning, uagtet Dale som Hovedsogn har rigelig Kommunikation med Annexsognene, hvor Sygdommen herskede. I indre Sogns Distrikt fortsatte Sygdommen sig ligeledes fra 1877 i Hafslo og Solvorns Sogne og overførtes til Sogndal, hvor den vandrede rundt i hele Herredet. I ytre Sogns Distrikt forekom Sygdommen paa enkelte Gaarde i samtlige Herreder, især i Aarets Begyndelse.

Mæslinger forekom i Aurlands og Borgunds Sogne i Lærdals Distrikt, men kun faa kom under Behandling. Sygdommen var temmelig udbredt i indre Sogns Distrikt i Aarets første Trediedel, men kun et Dødsfald er

I nordre Bergenhus Amt anmeldte epidemiske Sygdomme.

	Hele Aaret.		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Behandlede.	Deraf Døde.													
Typhoidfeber	128	13	128	10	6	12	12	14	5	2	1	4	24	21	17
Cerebrospinal-Meningit	7	4	7	-	1	-	4	-	-	-	-	-	-	-	2
Barselfeber	20	6	19	2	5	1	3	1	1	-	1	3	-	1	1
Vandkopper	13	-	13	1	1	1	3	1	1	4	-	-	-	-	1
Skarlagensfeber	256	35	256	58	36	70	39	15	21	9	3	-	3	2	-
Rødlinger	5	-	5	3	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Mæslinger	74	2	74	17	12	22	4	7	4	6	-	-	2	-	-
Rosen	45	1	45	2	6	5	3	5	3	3	3	3	5	1	6
Kighoste	287	9	287	79	34	21	28	36	18	12	18	24	16	1	-
Diphtherisk Svælgbetændelse	20	-	20	-	-	-	-	-	2	3	4	1	5	4	1
Strubehoste	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Kusma	12	-	12	-	-	2	6	-	2	-	1	1	-	-	-
Akut Bronchit, Andre katarrhalske Tilfælde	660	15	660	94	71	58	64	69	30	34	37	29	54	53	67
Lungebetændelse	201	30	201	13	16	10	26	50	17	9	14	3	14	13	16
Pleurit	66	6	66	2	10	5	5	10	5	7	4	3	4	3	8
Gigtfeber	79	1	79	10	6	7	8	10	3	5	3	5	10	4	8
Diarrhoe (akut), Cholera nostras	511	15	511	34	36	29	22	19	28	44	125	62	25	67	20
Blodgang	64	8	58	4	5	1	-	-	1	7	20	5	3	1	11
Skjørbug	7	-	7	-	-	2	-	1	1	-	2	1	-	-	-
Tilsammen	2456	146	2449	329	245	246	228	238	143	145	236	145	165	171	158

(Fortsættelse).	Ialt opgivne.		Fordeling paa Lægedistrikterne.																			
			1		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11	
	Tilfælde.	Dødsfald.	Lærdal.		Lyster.		Indre Sogn.		Midtre Sogn.		Ytre Sogn.		Ytre Søndfjord.		Indre Søndfjord.		Kinn.		Ytre Nordfjord.		Nordfjordeidet.		Indre Nordfjord.	
			Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.
Typhoidfeber	128	13	5	-	1	-	2	2	6	2	25	3	7	-	6	-	6	-	1	-	27	2	42	4
Cerebrospinal-Meningit	7	4	-	-	-	-	-	-	-	-	7	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	21	7	3	1	-	-	1	-	-	-	3	1	-	-	1	-	5	2	4	1	1	1	3	1
Vandkopper	13	-	-	-	-	-	3	-	1	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-
Skarlagensfeber	266	45	111	17	46	17	65	9	-	-	39	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	3	-
Rødlinger	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-
Mæslinger	75	3	8	-	-	-	30	1	5	-	28	2	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rosen	45	1	1	-	3	-	3	-	3	-	4	1	-	-	3	-	7	-	12	-	-	-	9	-
Kighoste	297	19	7	2	1	-	26	-	1	-	53	5	10	-	4	-	20	1	46	-	8	3	121	8
Diphtherisk Svælgbet.	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	20	-	-	-	-	-
Strubehoste	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Kusma	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12	-
Akut Bronchit og Andre katarrh. Tilfælde	663	18	41	1	44	-	39	2	26	-	21	2	28	1	50	2	54	3	99	-	53	3	208	4
Lungebetændelse	206	35	23	-	29	5	27	4	14	5	15	4	13	2	8	2	18	5	15	1	14	3	30	4
Pleurit	66	6	10	1	6	-	2	1	3	-	2	-	4	-	9	1	-	-	12	1	4	1	14	1
Gigtfeber	79	1	6	-	2	-	9	-	3	-	5	-	3	-	3	-	9	-	21	-	5	-	13	1
Diarrhoe (akut) og Cholera nostras	517	21	12	2	10	2	34	2	16	1	106	5	13	1	92	3	23	3	73	-	40	-	98	2
Blodgang	65	9	-	-	-	-	6	1	12	1	8	2	25	4	-	-	-	-	8	-	6	1	-	-
Skjørbug	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-
Tilsammen	2493	183	227	24	142	24	247	22	90	9	316	31	111	8	176	8	142	14	312	4	160	14	570	25

Liste over kro-

	Behandlede.	Deraf Døde.	Behandlede for hvilke er opgivet Kjøn og Alder.				Antal af anmeldende Læger.	Ialt opgivne.		1		2	
			Mandkj.		Kvindekj.					Lærdal.		Lyster.	
			Børn.	Voxne.	Børn.	Voxne.		Tilfælde.	Dødsfald.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.
Kronisk Rheumatisme	221	-	1	125	-	95	10	221	-	11	-	17	-
Fnat	56	-	9	8	13	6	7	56	-	12	-	3	-
Skurv	11	-	5	4	2	-	5	11	-	-	-	1	-
Kjertelsyge	125	-	35	3	34	5	10	125	-	10	-	10	-
Rachit	20	-	9	-	11	-	6	20	-	-	-	1	-
Simpel Meningit	23	17	6	3	4	2	8	23	17	-	-	3	3
Tuberkuløs Meningit	6	5	4	-	2	-	3	6	5	-	-	-	-
Svindsot	100	32	1	44	2	40	10	106	38	10	2	11	5
Kræft	42	19	-	28	-	14	10	50	27	6	2	1	1
Vatersot og Morbus Brighti	44	10	4	9	5	21	9	45	[1] 11	6	2	8	1
Blegsot og Anæmi	385	2	-	6	20	131	11	385	2	39	2	44	-
Menstruationsuordener	146	-	-	-	4	142	10	146	-	19	-	21	-
Kardialgi, kronisk Gastrit og Dyspepsi	855	2	27	266	30	299	11	855	2	33	-	86	-
Ormesygdomme	126	-	26	39	28	33	11	126	-	9	-	3	-
Drankersygdomme	4	-	-	3	-	1	4	4	-	1	-	-	-

[1]) 7 Dødsfald af Hydrops, 4 af Morbus Brighti.

blevet Lægen bekjendt. I ytre Sogns Distrikt forekom den i Klævolds, Ladeviks og Utværs Herreder. Til Dale i ytre Søndfjords Distrikt indførtes den i Mai fra Bergen, men ved Isolation lykkedes det at indskrænke den til fire Personer.

Kighoste skal have forekommet i Jostedalen og Gaupne af Lysters Distrikt, temmelig udbredt i indre Sogns Distrikt, i ytre Sogn især i Utvær, tildels i Evindvik og Klævold. I ytre Søndfjord var Sygdommen udbredt over den største Del af Distriktet; den begyndte paa Øerne og strakte sig indover Fjorden. I Kinns Distrikt var den temmelig udbredt over forskjellige Dele, navnlig i Ekefjorden af Kinns Herred og i Bremanger. I ytre Nordfjords Distrikt viste Sygdommen sig i 2det og 3die Kvartal, men vandt ikke stor Udbredning. I Nordfjordeidet fortsatte den sig fra foregaaende Aar og ophørte udpaa Vaaren. I indre Nordfjord fortsatte den sig ligeledes fra 1877 og aftog udover Vaaren; i Aarets sidste Halvdel iagttoges ikke noget Tilfælde. Fra næsten alle Distrikter hedder det, at Faa eller Ingen kom under Lægebehandling.

Diphtherisk Svælgbetændelse forekom fra Juni til Aarets Slutning

niske Sygdomme.

Fordeling paa Lægedistrikterne.																	
3		4		5		6		7		8		9		10		11	
Indre Sogn.		Midtre Sogn.		Ytre Sogn.		Ytre Søndfjord.		Indre Søndfjord.		Kinn.		Ytre Nordfjord.		Nord-fjordeidet.		Indre Nordfjord.	
Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.
1	-	14	-	-	-	25	-	14	-	9	-	54	-	12	-	64	-
7	-	-	-	-	-	20	-	10	-	-	-	-	-	1	-	3	-
1	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	3	-	-	-	3	-
21	-	2	-	-	-	3	-	7	-	1	-	26	-	18	-	27	-
1	-	4	-	-	-	-	-	3	-	1	-	-	-	-	-	10	-
5	4	2	1	1	1	1	1	3	3	2	2	-	-	-	-	6	2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	1	3	3
4	2	2	1	10	4	8	6	9	6	11	4	-	-	9	1	32	7
5	3	1	1	8	8	3	3	3	2	1	1	1	-	5	2	16	4
5	1	2	-	1	1	3	2	2	1	5	2	-	-	1	1	12	-
118	-	40	-	8	-	33	-	26	-	6	-	16	-	31	-	24	-
-	-	2	-	6	-	2	-	8	-	4	-	44	-	13	-	27	-
47	-	43	-	28	-	60	-	57	-	26	2	52	-	55	-	368	-
9	-	1	-	18	-	3	-	1	-	1	-	10	-	6	-	65	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-

i ytre Nordfjords Distrikt hos 20 Personer, hvoraf 17 vare under 15 Aar. Sygdommen, der opstod paa flere Gaarde og ikke syntes at forplante sig ved Smitte, saa ud til at ville ophøre ved Aarets Slutning.

Akut Bronchit og andre katarrhalske Tilfælde. Af akut Bronchit er opgivet 274 Tilfælde med 18 Dødsfald. Af de Behandlede vare af Mandkjøn 40 under og 52 over 15 Aar, af Kvindekjøn 34 under og 52 over 15 Aar. Af kronisk Bronchit er opgivet 8 Dødsfald.

Akut Diarrhoe, Cholera nostras samt Blodgang. Af Cholera nostras optraadte i Lysters Distrikt en Epidemi i sidste Halvaar, især i Næs Sogn og for det meste blandt Børn. En Mængde Tilfælde kom ikke til Behandling. Blodgang optraadte temmelig udbredt i midtre Sogns Distrikt i August Maaned, men var godartet. Akut Diarrhoe forekom spredt over hele ytre Sogns Distrikt, dog mest i Utværs og Klævolds Herreder. I Almindelighed var Sygdommen af kort Varighed, men i enkelte Tilfælde antog den en alvorlig, dysenterisk Charakter. Dette var især Tilfældet paa 3 Gaarde i Evindviks Herred, hvor ialt 7 angrebes; Smitte var her indbragt ved en Arbeider, der blev syg i Bergen og strax reiste til sit Hjem,

hvor han døde. Blodgang viste sig i ytre Søndfjords Distrikt paa flere Steder, uden at der opstod nogen større Epidemi. Almuen, som kjender Sygdommen, er villig til at tage Forholdsregler mod den. Børn fra smittede Huse have været negtet Adgang til Skolen, og Uvedkommende ere bortviste fra smittede Steder. Der er opført 25 behandlede Tilfælde, men det maa antages, at det flerdobbelte Antal har været angrebne. 4 ere opgivne som døde, alle under 6 Aar. Som Regel optraadte Sygdommen spredt, og kun paa et Sted bleve 10 Personer samtidig syge i December. I Jølster i indre Søndfjords Distrikt optraadte i Juli og August en udbredt Epidemi af Diarrhoe og Cholera nostras. Den opstod pludselig og spredte sig samtidig over flere Gaarde i Helgeim og Aalhus Sogne; senere udbredte den sig over saagodtsom hele Jølster. 91 Tilfælde ere bekjendte, men der er Grund til at tro, at de Angrebnes Tal har været mindst dobbelt saa stort. I de mere haardnakkede Tilfælde afgik der Blod med Afføringerne. Det anføres, at det er tænkeligt, at den oprindelige Smitte skriver sig fra Nordfjords tilgrændsende Bygder; da Sygdommen først opkom i Jølster paa de nær Kirkestederne liggende Gaarde, antages Smitten udbredt ved Kirkealmuen. I ytre Nordfjords Distrikt opstod Blodgang i August Maaned paa engang hos 8 paa samme Gaard boende Personer. Aarsagen er ubekjendt. I Nordfjordeidets Distrikt optraadte Diarrhoe epidemisk i Juli og August; 40 Tilfælde bleve behandlede, men mange flere angrebes.

Epidemisk Conjunctivit gik i Aarets første Maaneder fra Gaard til Gaard i ytre Holmedals Sogn i ytre Søndfjords Distrikt.

Samtlige behandlede Tilfælde af **veneriske Sygdomme** vil sees af følgende Tabel:

Veneriske Sygdomme.

Sygdom.	Tilsammen behandlede.	Behandlede, for hvilke er opgivet Kjøn og Alder.		Opgivet Sygdomsform for Syphilis		Antal anmeldende Læger.	Fordeling paa Lægedistrikterne.				
		Md.	Kv.				1	2	3	8	9
		Voxne.	Voxne.	primær.	konstitutionel.		Lærdal.	Lyster.	Indre Sogn.	Kinn.	Ytre Nordfjord.
							Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Syphilis[1])	4	1	3	1	3	2	2	2	-	-	-
Gonorrhoe (Urethrit)	33	33	-	-	-	4	2	-	1	2	28

[1]) Af denne Sygdom kjendes intet Dødsfald.

Til Oplysning om en Del af Lægerne behandlede væsentlig **kroniske Sygdomme** hidsættes foranstaaende Tabel (Side 208, 209).

Svindsot. Forholdet mellem de af Lægerne opgivne Dødsfald af Svindsot og ialt kjendte Dødsaarsager samt de ikke epidemiske Dødsaarsager vil sees af følgende Tabel:

Lægedistrikt.	Opgivne Dødsaarsager				Forhold i pCt.	
	ialt.	af Svindsot.	af epidemiske Sygdomme.	af andre Sygdomme.	til samtlige opgivne Dødsaarsager.	til Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme.
Lærdal	43	2	24	19	4.7	10.5
Lyster	49	5	24	25	10.2	20.0
Indre Sogn	49	2	22	27	4.1	7.4
Midtre —	29	1	9	20	3.4	5.0
Ytre —	69	4	31	38	5.8	10.5
Ytre Søndfjord	33	6	8	25	18.2	24.0
Indre —	31	6	8	23	19.4	21.7
Kinn	43	4	14	29	9.3	13.8
Florø By	7	1	4	3	14.3	33.3
Landdistriktet	36	3	10	26	8.3	11.5
Ytre Nordfjord	44	-	4	40	-	-
Nordfjordeidet	37	1	14	23	2.7	4.3
Indre Nordfjord	55	7	24	31	12.7	22.6
Nordre Bergenhus Amt	482	38	182	300	7.9	12.7
Florø By	7	1	4	3	14.3	33.3
Landdistriktet	475	37	178	297	7.8	12.5

Af de i ytre Søndfjords Distrikt af Svindsot Døde tjente en 46 Aar gammel Mand i flere Aar i et Hus, hvor flere af Familien havde Sygdommen, og hvor netop Datteren laa meget syg af Tuberkulose, da nævnte Mand blev angreben. Han var kun syg i 4 Maaneder. Han kjendte ikke til, at nogen i hans Familie havde Svindsot. I ytre Nordfjords Distrikt kom Sygdommen ikke under Behandling, og den synes fremdeles at være sjelden i Distriktet.

Af **Sindssygdom** er opført 6 Dødsfald, hvoraf 1 i midtre og 3 i ytre Sogns, 2 i indre Søndfjords Distrikter.

For Amtskommunens Regning forpleiedes i Regnskabsaaret 1ste April 1878 til 31te Marts 1879: 83 Sindssyge, hvoraf 34 paa Asyler; 6 vare hjemstavnsberettigede i Lærdals, 6 i Lysters, 8 i indre, 7 i midtre og 9 i ytre Sogns Distrikter, 5 i ytre og 15 i indre Søndfjords Distrikter, 7 i Kinns, 5 i ytre Nordfjords, 5 i Nordfjordeidets og 10 i indre Nordfjords Distrikter. Som almindelige Fattige opgives 52 Sindssyge at være forpleiede i Lysters, midtre Sogns, ytre Sogns, indre Søndfjords, Kinns, Nordfjordeidets og indre Nordfjords Distrikter.

Af **obstetriciske Operationer** opgives udførte af Læger: 18 Tangforløsninger og 8 Vendinger, hvis Indikationer og Udfald vil sees af følgende Tabel:

Indikation.	Tangforløsning.						Vending.					
	Mødre.			Børn.			Mødre.			Børn.		
	lev.	død.	uopg. Udf.	lev.	død.	uopg. Udf.	lev.	død.	uopg. Udf.	lev.	død.	uopg. Udf.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	[1] 14	-	-	14	-	-	1	-	-	-	1	-
Bækkensneverhed	[2] 2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjevt Hovedleie	-	-	-	-	-	-	-	[4] 1	-	-	1	-
Tverleie	-	-	-	-	-	-	6	-	-	4	2	-
Afdøet Foster	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia	[3] 1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	18	-	-	17	1	-	7	1	-	4	4	-
	18			18			8			8		

[1]) 4 ere opgivne som Førstefødende, af disse vare 2 over 45 Aar.
[2]) Hos den ene (Flerfødende) var tillige Vemangel.
[3]) Flerfødende.
[4]) Døde i Løbet af Dagen af Kræftetab efter det besværlige Fødselsarbeide (i 1½ Døgn).

Endvidere udførtes en Perforation ved Ansigtsleie med Panden fortil. Konen havde ved Lægens Ankomst ligget i 2 Døgns Fødselsarbeide. Ansigtet stod mod underste Aabning, og det lykkedes ikke at forandre Hovedets Stilling eller at forløse med Tang. Da Fødslen trods gode Veer ikke gik frem i Løbet af 6 Timer, og Barnet antagelig var dødt, perforeredes Panden, hvorpaa extraheredes med Kranioklast. Konen forblev ilive. En Perforation med Kephalotripsi og Extraktion af et dødt Foster, indiceret ved skjevt forsnevret Bækken, udførtes med heldigt Udfald for den 38aarige Førstefødende.

Ialt udførtes 28 obstetriciske Operationer, hvoraf 1 i Lærdals, 4 i Lysters, 3 i indre og 2 i ytre Sogns, 2 i ytre Søndfjords, 2 i Kinns, 6 i ytre Nordfjords, 1 i Nordfjordeidets og 7 i indre Nordfjords Distrikter.

Antallet af **Fødte** og **Døde** vil sees af følgende Tabel, der er et Uddrag af Presternes til det statistiske Centralbureau indsendte Lister over Døbte og Begravede (se Tabellen næste Side).

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 993 Fødte over Døde og Forholdet mellem hine og disse = 100: 58.1

Lægerne meddele Oplysning om 9 paa Barselseng døde Kvinder; 7 døde af Barselfeber og 2 af besværlig Fødsel.

Lægernes Lister indeholde Opgaver over 482 eller 36.5 pCt. af samtlige ved Sygdom foraarsagede Dødsfald (1 321). For Florø Ladested op-

Fødte og Døde.

Lægedistrikt.	Fødte.	Døde			Dødfødte [1]).	Omkomne	
		ialt.	i 1ste Døgn [1]).	paa Barselseng.		ved ulykkelige Hændelser.	ved Selvmord.
Lærdal	230	160	2	4	13	8	-
Lyster	141	134	1	1	7	2	-
Indre Sogn	173	120	-	-	3	2	-
Midtre —	206	90	1	-	5	4	1
Ytre —	235	132	1	-	10	5	1
Ytre Søndfjord	237	127	4	-	9	8	-
Indre —	305	161	1	1	13	4	-
Kinn	212	101	-	-	5	9	-
Florø By	16	9	-	-	-	-	-
Landdistriktet	196	92	-	-	5	9	-
Ytre Nordfjord	167	82	-	1	10	5	-
Nordfjordeidet	135	76	-	2	4	1	1
Indre Nordfjord	327	192	1	2	12	3	-
Nordre Bergenhus Amt	2368	1375	11	11	91	51	3
Florø By	16	9	-	-	-	-	-
Landdistriktet	2352	1366	11	11	91	51	3

[1]) Efter Dødfødteanmeldelserne.

gives 7 eller 77.8 pCt. af 9 og for Landdistrikterne 475 eller 36.0 pCt. af 1 312 ved Sygdom foraarsagede Dødsfald.

De hyppigste **Dødsaarsager** vare (se næste Side).

Veirliget. I de fleste Distrikter kom Vaaren tidlig, Sommeren var overalt varm og tør, Høsten mild. Vinteren kom i de nordlige Distrikter i November. Avlingen var som et godt Middelaars og kom godt i Hus. Frugtavlen mislykkedes tildels i indre Sogn.

Levemaade og hygiæniske Forhold. I ytre Søndfjords Distrikt siges der at være nogen Fremgang i Sandsen for frisk Luft i Boligerne og for Orden i Husstellet; mindst Fremskridt i saa Henseende spores blandt Øboerne. De paa Grund af Fiskeriernes Ophør eller mislige Udbytte i Kinns Distrikt herskende trange Tider har nødt Befolkningen til at søge ud for at finde Livsophold, og den i mange Tilfælde fleraarige Omgang med Fremmede har i intellektuel og legemlig Henseende havt en saadan Indvirkning til det bedre, saa den gamle søndfjordske Type synes

Dødsaarsager.

Dødsaarsag.	Ialt.	Deraf i	
		Florø.	Landdistrikterne.
Skarlagensfeber	45	-	45
Svindsot	38	1	37
Alderdomssvaghed	37	-	37
Lungebetændelse	35	2	33
Kræft	27	-	27
Hjernebetændelse, tuberkuløs Meningit og Kramper i Børnealderen	23	-	23
Diarrhoe og Cholera nostras	21	-	21
Kighoste	19	-	19
Akut Bronchit	18	2	16
Hjerneapoplexi	16	-	16
Organiske Underlivsfeil	15	-	15
Hjertefeil	14	1	13
Typhoidfeber	13	-	13
Gastro-enterit	12	-	12
Medfødt Svaghed	11	-	11

at blive forandret. For at skaffe sig en Bifortjeneste begyndte man ude paa Øerne at brænde Tang, hvis Aske afsattes til en Jodfabrik i Trondhjem; dette har været saa lønnende, at mange af den Grund endog skal have forsømt Fiskeriet. Med Hensyn til Forholdene i Nordfjordeidets Distrikt henvises til det blandt Bilag indtagne Uddrag af Distriktslæge Jac. Bugges Medicinalberetning for Aaret.

Fattigsygepleien. Af fattige Syge opgives behandlede:

Lægedistrikt.	Fattige Syge.	Antal Læger.
Lærdal	75	1
Lyster	80	1
Indre Sogn	93	1
Midtre —	71	1
Ytre —	94	1
Ytre Søndfjord	72	1
Indre —	57	1
Kinn	ca. 100	1
Ytre Nordfjord	uop	givet
Nordfjordeidet	18	1
Indre Nordfjord	143	1
Tilsammen	803	10

I **Sundhedskommissionerne** holdtes følgende Antal Møder: i Lærdals Distrikt 3 (et i Lærdal, et i Aardal, et i Aurland); i Lyster 3 (to i Lyster, et i Jostedal); i indre Sogn 3 (to i Sogndal, et i Hafslo); i midtre Sogn 3 (to i Vik, et i Balestrand); i ytre Sogn 2 (i Evindvik); i ytre Søndfjord 8 (fire i ytre Holmedal, et i Askevold, tre i Hyllestad); i indre Søndfjord 3 (et i Førde, et i Jølster, et i indre Holmedal); i Kinn 3 (et i Florø, et i Kinn, et i Vefring); i ytre Nordfjord 2 (Stedet uopgivet); i Nordfjordeidet 1 (i Eid); i indre Nordfjord 8 (tre i Indviken, to i Stryn, to i Hornindalen, et i Gloppen). Foruden de sædvanlige Forhandlingsgjenstande nævnes: i Lærdals Distrikt Vedtagelse af Sundhedsforskrifter for Aardal (approberede 25de Mai 1878) og om Smittestoffe; i indre Sogn Vedtagelse af Sundhedsforskrifter for Sogndals og Hafslo Herreder, hvilke approberedes 27de Juli 1878; i midtre Sogn om Smittestoffe; i ytre Sogn Vedtagelse af Paabud om Desinfektion af Spedalskes efterladte Seng- og Gangklæder; i ytre Søndfjord om Barnepleien, om Brok og dets Behandling, om Smittestoffe; i indre Søndfjord om Boligers hensigtsmæssige Indredning; i Kinn vedtoges Tillæg til Sundhedsforskrifterne for Florø Ladested, overensstemmende med Cirkulære af 30te Oktober 1878, og fattedes Bestemmelse om Fremgangsmaaden ved Rensning af Spedalskes efterladte Klæder; i ytre Nordfjord foredroges om Kighoste, Vaccination, Jordemodervæsenet, om Overholdelse af Bygningsloven; i Nordfjordeidet om smitsomme Sygdomme; i indre Nordfjord om Jordemodervæsenet, om Blod og Aareladning, om Fordøielse og Næring, om Huden, om Saar, om Barnepleien, om Dødelighedsforholdene.

Antallet af **Vaccinerede** udgjorde:

i Lærdals	Distrikt	161
- Lysters	—	-
- indre Sogns	—	116
- midtre —	—	259
- ytre —	—	268
- ytre Søndfjords	—	160
- indre —	—	361
- Kinns	—	112
- ytre Nordfjords	—	166
- Nordfjordeidets	—	103
- indre Nordfjords	—	288
	Tilsammen	1 994.

Vaccination blev ikke foretaget i Aurlands Prestegjeld af Lærdals Distrikt paa Grund af Skarlagensfeber, i hele Lysters Distrikt paa Grund af Sygelighed efter Skarlagensfeber, i indre Sogns Distrikt i Hafslo og Solvorns Sogne af Hafslo Prestegjeld paa Grund af Sygelighed, i Holsen af Førde Prestegjeld af indre Søndfjords Distrikt af Mangel paa god Materie, i Hornindalen i indre Nordfjords Distrikt af Mangel paa Materie.

Af **retsmedicinske Forretninger** udførtes 3 Obduktioner, 2 Synsforretninger over Døde samt 3 Erklæringer over Levende og 1 Erklæring efter Forhørsakter, tilsammen 9, hvoraf 1 i Lærdals, 1 i Lysters, 1 i indre Sogns, 3 i ytre Søndfjords, 1 i indre Søndfjords og 2 i Kinns Distrikter.

Siden Vaarsildfisket ophørte, har Florø **Sygehus** ikke været i Virksomhed.

Af **Badeindretninger** findes 3 private for Sø-, Styrte- og Karbad i indre Sogns Distrikt, 2 for Strømbad i ytre Sogns og 1 i ytre Nordfjords Distrikter.

Apotheket paa Lærdalsøren visiteredes. Personalet bestod foruden af Apothekeren af en Provisor og en Discipel.

Medicinalpersonalet bestod af 12 Læger, 37 Jordemødre og 44 Hjelpevaccinatører (hvoraf femogtyve Jordemødre), nemlig:

Lægedistrikt.	Læger.		Jordemødre.	Hjelpevaccinatører.
	Antal.	Bosted.		
Lærdal	1	Lærdal.	4	5
Lyster	1	Lyster.	2	3
Indre Sogn	1	Sogndal.	2	3
Midtre —	1	Vik.	4 [1])	6
Ytre —	1	Ladvik.	4	3
Ytre Søndfjord	2	Ytre Holmedal.	3	4
Indre —	1	Førde.	5	6
Kinn	1	Florø.	2	3
Ytre Nordfjord	1	Vaagsø.	3	3
Nordfjordeidet	1	Eid.	3 [1])	2
Indre Nordfjord	1	Indviken.	5	6

[1]) Heraf 1 privat.

XV. Romsdals Amt.

Amtet, hvis Fladeindhold er 114.70 norske Kvadratmil (14 632 □ Kilometer), og som ved Folketællingen den 31te December 1875 havde 117 220 tilstedeværende Indbyggere, er inddelt i følgende 11 Lægedistrikter:

1. Vestre Søndmøre Distrikt (6.70 n. □ Mil, 10 718 Indbyggere), indbefattende:

Herrederne:	Vanelven	2.60	n. □ M.,	2 615 Indb.
	Herø	1.60	—	2 729 —
	Sandø		—	2 487 —
	Ulvsten	2.50	—	2 887 —

2. Indre Søndmøre Distrikt (9.60 n. □ Mil, 7 353 Indbyggere), indbefattende:

Herrederne:	Volden	6.10	n. □ M.,	5 548 Indb.
	Hjørendfjord	3.50	—	1 805 —

3. Østre Søndmøre Distrikt (17.20 n. □ Mil, 6 404 Indbyggere), indbefattende:

Herrederne:	Stranden	3.50	n. □ M.,	2 351 Indb.
	Norddalen	9.30	—	2 337 —
	Sunnelven	4.40	—	1 716 —

4. Ørskogs Distrikt (6.90 n. □ Mil, 9 983 Indbyggere), indbefattende:

Herrederne:	Ørskog	2.70	n. □ M.,	3 781 Indb.
	Skodje	1.60	—	2 738 —
	Vestnæs	2.60	—	3 464 —

5. Nordre Søndmøre Distrikt (2.20 n. □ Mil, 13 726 Indbyggere), indbefattende:

Kjøbstaden	Aalesund	—	n. □ M.,	5 603 Indb.
Herrederne:	Borgund	1.40	—	5 381 —
	Harham	0.80	—	2 742 —

6. Ytre Romsdals Distrikt (6.50 n. □ Mil, 12 971 Indbyggere), indbefattende:

Kjøbstaden	Molde	—	n. □ M.,	1 672 Indb.
Herrederne:	Bolsø	2.20	—	3 803 —
	Bud	1.10	—	2 095 —
	Akerø	1.10	—	2 228 —
	Sandø	0.20	—	736 —
	Frænen	1.90	—	2 437 —

7. Indre Romsdals Distrikt (17.80 n. □ Mil, 10 852 Indbyggere), indbefattende:

Herrederne:	Gryten	8.00 n.	□ M.,	3 052 Indb.
	Eid	2.00	—	684 —
	Vold			996 —
	Veø	1.60	—	2 570 —
	Næsset	6.20	—	3 550 —

8. Søndre Nordmøre Distrikt (5.71 n. □ Mil, 20 040 Indbyggere), indbefattende:

Kjøbstaden	Christiansund	0.11 n.	□ M.,	8 251 Indb.
Herrederne:	Kværnæs	2.80	—	6 541 —
	Fredø og Grip	0.40	—	1 529 —
	Øre	1.90	—	2 449 —
	Strømsnæsset	0.50	—	1 270 —

9. Sundalens Distrikt (15.80 n. □ Mil, 6 269 Indbyggere), indbefattende:

Herrederne:	Sundalen	9.20 n.	□ M.,	2 302 Indb.
	Øksendalen	4.30	—	1 329 —
	Tingvold	2.30	—	2 638 —

10. Surendalens Distrikt (17.75 n. □ Mil, 9 472 Indbyggere), indbefattende:

Herrederne:	Stangvik	3.70 n.	□ M.,	2 929 Indb.
	Surendalen	7.20	—	3 135 —
	Rindalen	6.40	—	2 772 —
	Bøfjordens og Torjulsvaagens Bygdelag af Halse Herred	0.45	—	636 —

11. Nordre Nordmøre Distrikt (8.45 n. □ Mil, 9 432 Indbyggere), indbefattende:

Herrederne:	Edø	2.20 n.	□ M.,	2 865 Indb.
	Tustern			1 339 —
	Aure	5.20	—	3 906 —
	Halse (undtagen Bøfjordens og Torjulsvaags Bygdelag).	1.05	—	1 322 —

Sundhedstilstanden angives i det Hele som tilfredsstillende. Af epidemiske Sygdomme optraadte Typhoidfeber navnlig i nordre Søndmøre og søndre Nordmøre, Skarlagensfeber i sidstnævnte og i ytre og indre Romsdals Distrikter, hvorimod Amtet forøvrigt var næsten forskaanet for denne Sygdom. Kighoste omtales som udbredt over det hele Amt undtagen ytre og indre Romsdal. Af akute katarrhale Sygdomme er anmeldt flere Tilfælde end Aaret forud, medens Lungebetændelse i det Hele opgives som sjeldnere behandlet.

Dødeligheden. Følgende Tabel giver en Oversigt over Dødelighedsforholdene angivet efter Presternes til det statistiske Centralbureau indsendte Opgaver over Døbte og Begravede:

Aar.	Beregnet Befolkning ved Aarets (Femaarets) Midte.	Antal Døde eller gjennemsnitlige Antal Døde.	Forhold pro mille.
1878	120 919	1 809	14.96
1877	119 394	1 883	15.77
1876	117 600	1 864	15.85
1875	116 449	1 933	16 60
1874	115 547	1 831	15.85
1871—1875	114 299	1 752	15.31
1866—1870	108 062	1 623	15.01

Til Oplysning om de **epidemiske Forhold** hidsættes følgende efter Lægernes Opgaver sammendragne Tabel (se Side 220, 221).

Typhoidfeber. I vestre Søndmøre angrebes 2 Piger, smittede fra indlogerede Søfolk, der kom hjem fra Nordland, paa Gaarden Sandvik paa Sandø; fra denne Gaard kom Smitten til en Husmandsplads i Nærheden, hvor en Gut blev syg i Mai. I Herø forekom 2 Tilfælde i Marts og April, idet en Tjenestepige fra typhoidfebersmittet Hus i Christiansund kom syg hjem og smittede Moderen, der døde. I September behandledes 3 Syge i Ulvsten; i December behandledes Manden og Datteren paa Lillenæs i Herø, hvor Manden sandsynlig havde bragt Smitten med fra Ulvsten, og i samme Maaned forekom igjen et Tilfælde paa Rappen i Ulvsten. I østre Søndmøre forekom to begrændsede Epidemier, den ene, hvorunder 6 bleve angrebne i Januar Maaned, var opstaaet i December Aaret forud paa Rellingen i Norddalen hos en fattig Inderstfamilie, uden at Smitteimporten kunde paavises og naaede ikke videre Udbredning; den anden optraadte i Slutningen af August paa Hellesylt i Norddalen, hvor den først Angrebne var en 84 Aar gammel Kone, til hvem Lægen ikke blev hentet, da det antoges «at det var Døden»; herved fik Epidemien Tid til at udbrede sig ogsaa til Aalesund, idet Slægt og Venner kom forat sige hende Farvel. I Oktober hentedes Distriktslægen, da flere paa Nabogaardene vare blevne syge og den Gamle saagodtsom frisk. I Ørskog behandledes fra Oktober og udover nogle faa Tilfælde paa Hjorthol i Valledalen, Sykelvens Annex til Ørskog; Sygdommen antoges at være overført ved en Jætergut fra Gaarden Drotninghaug længere oppe i Dalen, hvor flere Mennesker i Sommerens Løb havde havt lignende Sygdom, uden at Læge var tilkaldt. I nordre Søndmøre forekom Tilfælde af denne Sygdom spredt hele Aaret igjennem uden at faa større Udbredning. En Del af de behandlede Tilfælde antages at kunne udledes som Fortsættelse af den i 1877 fra Trondhjem indførte Smitte. I ytre Romsdal optraadte Typhoidfeber i Frænen paa

I Romsdals Amt anmeldte epidemiske Sygdomme.

	Hele Aaret.		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	Ialt opgivne.		Søndmøre Fogderi [1]).		Nordmøre og Romsdals Fogderier [2]).	
	Behandlede.	Deraf Døde.														Tilfælde.	Dødsfald.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.
Typhoidfeber	202	17	188	24	17	17	19	19	8	8	7	14	25	17	13	202	17	113	9	89	8
Cerebrospinal-Meningit	7	4	7	-	-	-	-	1	-	2	3	1	-	-	-	7	4	-	-	7	4
Barselfeber	28	10	27	4	-	4	2	4	-	1	3	4	3	2	-	28	10	11	7	17	3
Vandkopper	52	-	48	-	-	1	-	3	15	1	3	-	1	11	13	52	-	-	-	52	-
Skarlagensfeber	339	65	339	71	35	36	22	22	-	28	25	18	38	24	10	340	66	2	-	338	66
Mæslinger	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-
Rosen	47	-	47	6	3	3	6	2	7	3	1	6	6	2	2	47	-	22	-	25	-
Kighoste	556	42	556	1	30	59	43	47	51	57	64	79	67	35	23	564	50	199	29	365	21
Diphtherisk Svælgbet.	59	2	59	10	5	3	11	8	2	2	1	5	6	6	-	59	2	10	-	49	2
Strubehoste	2	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2	1	1	1	1	-
Kusma	11	-	11	3	2	2	1	1	-	-	1	-	-	-	1	11	-	10	-	1	-
Akut Bronchit. Andre katarrhalske Tilfælde	1649	17	1649	217	212	235	167	125	98	88	70	60	129	136	112	1649 [3])	17	699	4	950	13
Lungebetændelse	497	77	497	63	63	74	62	52	39	22	17	15	31	29	30	500	80	207	34	293	46
Pleurit	155	1	155	14	11	17	16	19	10	16	17	4	8	16	7	155	1	91	1	64	-
Gigtfeber	83	2	82	9	10	9	9	9	6	6	2	5	7	6	4	83	2	43	-	40	2
Koldfeber	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-
Diarrhoe (akut) Cholera nostras	448	12	448	38	33	14	19	21	40	54	38	36	41	55	59	448	12	222	4	226	8
Blodgang	26	-	26	2	6	1	-	-	-	1	-	1	-	2	13	26	-	3	-	23	-
Skjørbug	9	-	9	1	-	-	1	-	5	-	1	-	-	1	-	9	-	8	-	1	-
Tilsammen	4172	250	4152	463	428	475	378	334	281	289	253	248	362	354	287	4184	262	1641	89	2543	173

[1]) Tilhører Bergens Stift. [2]) Tilhører Trondhjems Stift. [3]) Af akut Bronchit 16, af Laryngit 1 Dødsfald.

(Fortsættelse).

	Fordeling paa Lægedistrikterne.																			
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11	
	Vestre Søndmøre.		Indre Søndmøre.		Østre Søndmøre.		Ørskog.		Nordre Søndmøre.		Ytre Romsdal.		Indre Romsdal.		Søndre Nordmøre.		Sundal.		Surendal.		Nordre Nordmøre.	
	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.
Typhoidfeber	12	3	-	-	17	1	5	-	79	5	22	1	4	1	38	4	3	1	13	1	9	-
Cerebrospinal-Meningit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	3	2	1	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	4	3	2	2	-	-	1	-	4	2	3	1	-	-	9	1	2	-	-	-	3	1
Vandkopper	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	-	15	-	29	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	34	7	65	9	236	48	-	-	-	-	3	2
Mæslinger	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Rosen	2	-	3	-	2	-	1	-	14	-	5	-	4	-	8	-	1	-	4	-	3	-
Kighoste	23	1	39	3	-	-	19	12	118	13	-	-	-	-	273	9	25	3	59	9	8	-
Diphtherisk Svælgbetændelse	-	-	-	-	-	-	-	-	10	-	12	1	8	-	23	-	3	-	3	1	-	-
Strubehoste	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Kusma	-	-	-	-	5	-	3	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut Bronchit, Andre katarrhalske Tilfælde	70	1	42	-	14	1	41	1	532	1	95	-	64	4	645	7	70	1	28	1	48	-
Lungebetændelse	34	2	5	3	24	2	21	5	123	22	48	16	34	5	153	19	30	1	4	-	24	5
Pleurit	5	-	4	1	7	-	4	-	71	-	4	-	2	-	44	-	4	-	-	-	10	-
Gigtfeber	3	-	1	-	6	-	3	-	30	-	3	1	5	-	25	-	1	-	4	-	2	1
Koldfeber	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Diarrhoe (akut), Cholera nostras	16	-	28	-	20	-	18	-	140	4	34	-	32	5	137	3	14	-	-	-	9	-
Blodgang	-	-	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	17	-	6	-	-	-	-	-
Skjørbug	4	-	1	-	-	-	-	-	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	173	10	126	9	97	4	116	18	1129	48	271	27	238	27	1641	92	159	6	115	12	119	9

Gaarden Rødset med 4 Tilfælde i Januar, i Februar paa Nabopladsen Gladhoug med 6 Tilfælde i en Familie, i Marts paa Dale hos en Pige, som havde vanket paa Rødset og Gladhoug, og i Mai paa Rødsets 2 Nabogaarde med 3 Tilfælde, hvormed Epidemien i Frænen ophørte. I Fiskeværet Bjørnsund, en liden Øgruppe, der tilhører Frænen, optraadte i Februar i forskjellige Huse 3 lette Tilfælde og i December et Tilfælde, der endte dødeligt. Til Gaarden Mordal i Akerø kom en Mand syg hjem fra Christiansund, hvor han havde havt Arbeide i et Hus, hvor der var Typhoidfeber. Han blev indlagt paa Amtssygehuset og Huset renset, men efter hans Tilbagekomst angrebes i Oktober hans Fader og Broder. I indre Romsdal forekom 3 Tilfælde paa Mittet i Veø i et Hus, hvor Sygdommen før ikke havde været, og først hos en Gut, der 3—4 Uger tidligere havde været i et Bryllup paa en af Dalegaardene høiere op i Bygden, hvor Sygdommen især for 2—3 Aar siden var stærkt herskende. I et dødeligt endende Tilfælde paa Gusaas i Næsset var Sygdommen medbragt fra Christiansund. I søndre Nordmøre forekom først 2 Tilfælde i Januar og senere 4 Tilfælde i April paa en Gaard i Bremsnæs; paa 2 Steder i Øre Herred angrebes paa det ene Sted 6 Personer, paa det andet 4 Personer af denne Sygdom. I Christiansund forekom nogle Tilfælde og i Regelen af temmelig mild Natur. I Sundalen optraadte Tilfældene paa 3 forskjellige langt fra hinanden liggende Gaarde i Tingvold Herred paa søndre Side af Fjorden, hvor Sygdommen i en lang Række af Aar har været endemisk, og uden at direkte Smitte kunde paavises. I Surendalen viste sig enkelte spredte Tilfælde, der paa et Par Steder antog Karakteren af mindre lokale Epidemier. I et Tilfælde, der indtraf i Distriktslægens eget Hus, kom den Syge efter 9 Døgns Reise fra Christiania; i de første 8 Dage befandt han sig vel, begyndte saa at føle sig ilde, og Sygdommen udviklede sig. Ved nærmere Efterforskning viste det sig, at flere af den Syges Familie, der boede i Maribogaden i Christiania, vare blevne syge efter hans Afreise. (Eggers). I nordre Nordmøre forekom 7 Tilfælde fra Mai til Juli i en Husmandsstue paa Tustern, hvor samtlige Personer, en gammel Kone undtagen, angrebes temmelig alvorlig af Sygdommen. Om Smitten kunde intet sikkert oplyses, da der hverken i Nabolaget eller, saavidt Distriktslægen bekjendt, i Distriktet herskede Typhoidfeber. Sygdommen var paa de Tider i Christiansund, og Arbeidsfolk derfra vare dengang stadig i Berørelse med Stedets Beboere paa de Klipper i Nærheden af Pladsen, hvor Fisken tørres, saa Smitten med nogen Rimelighed lod sig udlede derfra.

Epidemisk Cerebrospinalmeningit forekom i indre Romsdal i Juli og August paa flere Steder og optraadte med de Symptomer, som ere angivne af Distriktslæge Dietrichson i Medicinalberetningen for 1875 S. 168 ff. Nogen Grund til Smitte kunde ikke findes. Tilfældene forekom spredt uden nogetsomhelst Sammenhæng ved Samfærdsel. Fra flere Kanter fortaltes om Børn, som havde faaet det med Hovedpine, Brækning og krampagtige Trækninger samt paafølgende Døsighed og Søvn, hvilke Tilfælde dog maa have været

af lettere Art, da der lidet spurgtes Dødsfald. I de dødeligt endende Tilfælde synes stærk Afkjøling efter Anstrængelse og Svedning at have gaaet forud.

Barselfeber. Fra vestre Søndmøre anføres, at en Kone døde Dagen, efterat hun var bleven forløst med dødfødt Foster, og 2 Dage efter at Manden var død af en udbredt Phlegmone paa Armen.

Skarlagensfeber optraadte i østre Søndmøre i Mai paa en afsides Husmandsplads i Stranden, hvor det hurtig lykkedes ved Isolation at hindre dens videre Udbredelse. I ytre Romsdal syntes Sygdommen idetmindste tilsyneladende at være ophørt i November 1877, men den optraadte i Januar paany i Molde og nærmeste Dele af Bolsø. Paa sidstnævnte Sted har der formodentlig i længere Tid været milde Tilfælde, hvorom Lægen ikke er kommen til Kundskab; temmelig sikkert er det, at Sygdommen indbragtes til Molde fra en Plads «Moldelien» i Byens Nærhed. Sygdommen optraadte ondartet i Molde. I Bolsø og i Frænen forekom ogsaa en Del Tilfælde i Landdistrikterne. (H. Smith). I indre Romsdal var Sygdommen i Aarets første Maaneder især almindelig i Grytten og mere og mindre spredt i de forskjellige Sogne, hvorhos nogle Tilfælde forekom i Eid og Veø, senere hørtes om enkelte fordetmeste lettere Tilfælde hist og her, men Sygdommen kom ikke under Behandling før i November, da den viste sig især i Rød Sogn i Næssets Herred. Den optraadte mest i Vintermaanederne, men forløb i det Hele mildt. I nordre Søndmøre var Epidemien i Christiansund en Fortsættelse fra Aaret forud. Sygdommen forekom hyppigst i de første Maaneder, da den tillige var mere ondartet, idet dels Feberens Heftighed i Forbindelse med hyppige Hjernecomplicationer, dels udbredt diphtherisk Svælgbetændelse foraarsagede en usædvanlig Dødelighed blandt de Angrebne, der ofte ogsaa laa under for Eftersygdomme. Senere optraadte den mere spredt. I Landdistriktet forekom den de sidste 5 Maaneder forplantet fra Christiansund dels i Strømsnæsset dels paa Aspøen. Som Exempel paa kortvarig Incubation anføres, at en Prestefamilie efter $^3/_4$ Dags Reise ankom i Besøg til Christiansund fra en Bygd, hvor Sygdommen dengang ikke var. Forældrene og 4 Børn kom til Byen om Eftermiddagen og vare samme Dags Aften i kortvarig Berøring med en liden Pige, der to Maaneder forud havde gjennemgaaet Skarlagensfeber; 24 Timer efter viste de første Febrilia sig hos en 13aarig Pige, den følgende Dag angrebes hendes 3 Sødskende; de 3 ældste døde efter 5, 6 à 7 Døgns Sygdom, den yngste overstod Sygdommen, uagtet hun var haardt angreben. Et mindre hjemmeværende Barn undgik Sygdommen. I nordre Nordmøre behandledes 2 Tilfælde, begge hos Børn, med dødeligt Udfald, et tredie Barn var tidligere død af samme Sygdom. Tilfældene forekom i Juli Maaned i Hopens Sogn paa Smølen, og Smitten blev indbragt ved et Taterfølge, der medførte et sygt Barn, hvis Sygdom efter Beskrivelsen utvivlsomt var Skarlagensfeber og i nogle Timer opholdt sig i et Hus derude. 6 Dage efter blev Barnet i dette Hus sygt og døde 8 Dage efter. 8 og 10 Dage derefter bleve de to Børn i Nabohuset angrebne og døde.

Mæslinger. Det opførte Tilfælde var hos en Skibsfører fra Bergen, hos hvem Sygdommen brød ud, medens han henlaa med sit Fartøi i Christiansund. Han behandledes ombord paa Skibet.

Kighoste angives at have været almindelig i vestre Søndmøre Distrikt, men kun de alvorlige og komplicerede Tilfælde kom under Behandling; i indre Søndmøre var Sygdommen ligeledes almindelig udbredt især i Ørsten og Hjørendfjord; i sidstnævnte Sogn kom det første Tilfælde under Behandling i Midten af Juni, efterat nogle Børn fra Aalesund, der havde Kighoste, havde været paa Besøg. I østre Søndmøre var Sygdommen meget udbredt i Vaarmaanederne især i Stordalen, men Ingen kom under Behandling. I Ørskog var den i Sommermaanederne begyndt oppe i Valledalen i Sykelven og udbredte sig derfra over hele Ørskogs Prestegjeld. Uafhængig heraf forekom og udbredte den sig samtidig over Skodje og kulminerede paa begge Steder i December; Sygdommen optraadte ikke ondartet, men paa Grund af Aarstiden, den vedholdende stærke Kulde, de ofte usle Boliger og tildels Forældrenes Ligegyldighed krævede den ikke faa Ofre blandt Smaabørn. I nordre Søndmøre begyndte Sygdommen i Februar og holdt ved senere hele Aaret igjennem; i søndre Nordmøre var den hele Aaret i Christiansund og de sidste Maaneder tillige i Landdistrikterne. Fra begge disse Distrikter angives, at Epidemien var godartet, og at Antallet af Angrebne betydelig oversteg de behandlede Tilfælde. I Sundalen opstod Sygdommen Midtsommers i Tingvold ved Smitte dels fra Nabosognene Øre og Strømsnæsset, dels fra Christiansund; ligeledes optraadte Sygdommen i Ulvundeidets Sogn og Øxendal paa en Gaard, der grændser til Stangvik, uden dog der at udbrede sig videre. Den optraadte her temmelig ondartet og var hyppig compliceret med Lungebetændelse og Bronchit. I Surendalen forekom Sygdommen først i Stangvik, hvorpaa den efterhaanden forplantede sig udover Surendalen og Rindalen. Sygdommen havde sin største Udbredning i den mildere Aarstid og var taalelig godartet undtagen i Stangvik og i Rindalen; i sidstnævnte Herred, hvor den optraadte henimod Vinteren, var den oftere ledsaget af slemmere Complicationer. I nordre Nordmøre havde Sygdommen udover Vaaren og Sommermaanederne jævn Udbredning udover Aure. Læge søgtes dog sjelden.

Diphtherisk Svælgbetændelse. Om de i ytre Romsdals Distrikt opførte Tilfælde anføres, at de tildels forekom i de samme Huse, hvor Skarlagensfeber fandtes.

Akut Bronchit og andre **katarrhalske Tilfælde.** Fra Distrikterne i Søndmøre angives, at disse Sygdomme der ere optraadte hyppigere end sædvanlig. Blandt de opgivne Tilfælde vare 931 akut Bronchit, og blandt de anførte 17 Dødsfald vare 16 foraarsagede af akut Bronchit og 1 af Laryngit. Af de behandlede Tilfælde af akut Bronchit vare af Mandkjøn 82 Børn og 137 Voxne, af Kvindekjøn 80 Børn og 157 Voxne.

Lungebetændelse forekom hyppig i vestre Søndmøre i 2det Kvartal, fra østre Søndmøre anføres, at Sygdommen optraadte især i Aarets første

Maaneder, da Veirliget var temmelig ustadigt; i Mai viste den sig efter et pludselig ikke ubetydelig Snefald, der fulgte ovenpaa en meget varm April. For det hele Amt er i dette Aar anmeldt et meget færre Antal behandlede Tilfælde end Aaret forud, og især er dette Tilfældet i nordre Søndmøre Distrikt. Dødsprocenten af de behandlede udgjorde 15.5.

Koldfeber. I det fra ytre Romsdal anførte Tilfælde var Sygdommen erhvervet i Amerika.

Diarrhoe og Cholera nostras. Fra østre Søndmøre anføres, at Sygdommen angreb ligesaa mange Voxne som Børn. Hos de Voxne, der udelukkende var Kvinder, forekom den under og efter Vaararbeidet; (Kvinderne maa arbeide fuldt saameget om ikke mere end Mændene paa Agrene); fra Ørskogs Distrikt angives, at Diarrhoen i enkelte Tilfælde antog Karakter af Blodgang og ikke var sjelden og mest blandt Voxne. I indre Romsdals Distrikt var der i November og December en Epidemi af Cholera nostras i Visdalen i Næssets Herred.

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af Syphilis og Gonorrhoe vil sees af følgende Tabel (se Side 226, 227).

Til Oplysning om de af Lægerne behandlede væsentlig **kroniske Sygdomme** hidsættes følgende Tabel (se Side 226, 227).

Kronisk Rheumatisme. Fra nordre Nordmøre anføres denne at være en meget hyppig forekommende Sygdom. Som Aarsag til dennes Opstaaen nævnes Sildefangsten, den saakaldte «Driftfjordtrafik». Denne bestaar i, at en Del Sildegarn bindes fast til en Baad, som man saa lader drive afsted for Vind og Strøm, medens Fiskeren den hele, lange, mørke Høstnat — ofte uden anden Beskyttelse mod Kulden end sin almindelige Skind- eller Olieklædning — ikke har anden Beskjæftigelse end at styre Baaden midt efter Fjorden. Bruge Aarerne kan han ikke, da det vilde skræmme Silden. Gaar der Sild paa Garnene, hvilket mærkes paa Tauget, trækkes disse op, hvorved man ofte bliver vaad, Garnene renses, og saa gaar det afsted igjen til den lyse Morgen. Er der Sild tilstede, kan dette Fiske vedvare hele Høsten, udover Vinteren til forbi Jul. At dette er det mest «helseødelæggende» af alle de Arbeider, hvortil en Søbondes Liv giver Anledning, indrømmes, ja fremholdes ogsaa af dem selv.

Fnat omtales som i meget høi Grad udbredt især i Norddalens Sogn i østre Søndmøre Distrikt.

Svindsot. Følgende Tabel giver en Oversigt over Forholdet af Dødsfald af Svindsot til samtlige Dødsaarsager og til Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme i de forskjellige Distrikter samt for Byerne (se Tabellen Side 228).

Fra søndre Nordmøre Distrikt anføres, at af Lungesvindsot kom mange Tilfælde under Observation saavel i Byen som paa Landet. Denne Sygdom synes altsaa ogsaa paa disse Kanter af Landet at være betydelig udbredt, og forsaavidt man kan lægge nogen Vægt paa, at den overveiende Del af de observerede Tilfælde vare nylig opstaaede, maatte man helst frygte for,

Veneriske Sygdomme

Sygdom.	Tilsammen behandlede.	Behandlede, for hvilke er opgivet Kjøn og Alder.				Opgivet Sygdomsform for Syphilis.			Antal anmeldende Læger.	Kjendte Dødsfald.
		Mandkjøn.		Kvindekjøn.						
		Børn.	Voxne.	Børn.	Voxne.	primær.	konstitutionel.	hereditær.		
Syphilis	35	1	25	1	8	11	23	1	16	1
Gonorrhoe	89	-	83	1	5	-	-	-	14	-

[1]) Tilhører Bergens Stift. [2]) Tilhører Trondhjems Stift.

Liste over kro-

	Behandlede.	Deraf Døde.	Behandlede, for hvilke er opgivet Kjøn og Alder.				Antal af anmeldende Læger.	Ialt opgivne		Sønd-møre Fogderi[1]).		Nord-møre og Romsdals Fogderier[2]).	
			Mandkj.		Kvindekj.			Tilfælde.	Dødsfald.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.
			Børn.	Voxne.	Børn.	Voxne.							
Kronisk Rheumatisme	331	-	3	183	3	142	16	331	-	164	-	167	-
Fnat	42	-	9	2	10	12	6	42	-	19	-	23	-
Kjertelsyge	158	4	23	2	32	2	15	158	4	46	1	112	3
Rachit	34	2	15	-	19	-	8	34	2	4	-	30	2
Simpel Meningit	18	13	5	3	4	6	9	18	13	10	9	8	4
Tuberkuløs Meningit	16	16	4	1	8	1	7	16	16	2	2	14	14
Svindsot	221	58	5	83	13	71	15	225	62	73	21	152	41
Kræft	52	21	-	21	3	28	16	52	21	20	8	32	13
Vatersot og Morbus Brighti	71	16	4	28	3	25	14	74	[3]19	35	7	39	12
Blegsot og Anæmi	428	-	4	9	38	377	16	428	-	188	-	240	-
Menstruationsuordener	91	-	-	-	-	91	13	91	-	30	-	61	-
Kardialgi, kronisk Gastrit og Dyspepsi	1504	8	62	422	53	526	16	1504	8	709	2	795	6
Ormesygdomme	96	-	32	9	39	5	13	96	-	46	-	50	-
Drankersygdomme	16	1	-	16	-	-	4	16	1	-	-	16	1

[1]) Tilhører Bergens Stift. [2]) Tilhører Trondhjems Stift. [3]) Af Vatersot 10, af

udenfor Sygehus.

Søndmøre Fogderi[1]).		Nordmøre og Romsdals Fogderier[2]).	Fordeling paa Lægedistrikterne.											
			1	2	3		4	5	6	7	8	9	10	11
			Vestre Søndmøre.	Indre Søndmøre.	Østre Søndmøre.		Ørskog.	Nordre Søndmøre.	Ytre Romsdal.	Indre Romsdal.	Søndre Nordmøre.	Sundal.	Surendal.	Nordre Nordmøre.
Tilf.	Kjendte Dødsf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Kjendte Dødsf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
13	1	22	2	-	1	1	1	9	6	2	11	1	-	2
30	-	59	-	1	2	-	3	24	6	1	45	-	2	5

niske Sygdomme.

Fordeling paa Lægedistrikterne.																						
1		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11		
Vestre Søndmøre.		Indre Søndmøre.		Østre Søndmøre.		Ørskog.		Nordre Søndmøre.		Ytre Romsdal.		Indre Romsdal.		Søndre Nordmøre.		Sundal.		Surendal.		Nordre Nordmøre.		
Tilf.	D.	Tilf.	D.	Tilf.	D.	Tilf.	D.	Tilf.	D.	Tilf.	D.	Tilf.	D.	Tilf.	D.	Tilf.	D.	Tilf.	D.	Tilf.	D.	
18	-	16	-	32	-	5	-	93	-	36	-	-	-	114	-	4	-	6	-	7	-	
4	-	-	-	-	-	6	-	9	-	-	-	-	-	3	-	16	-	-	-	4	-	
1	-	9	-	1	-	-	-	35	1	8	-	5	-	89	3	9	-	-	-	1	-	
1	-	1	-	-	-	-	-	2	-	2	-	2	-	23	2	3	-	-	-	-	-	
-	-	1	1	-	-	-	-	9	8	-	-	-	-	5	2	1	-	2	2	-	-	
-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	9	9	4	4	-	-	1	1	
12	2	13	4	6	2	17	9	25	4	19	6	6	2	111	24	11	5	5	4	-	-	
3	-	4	1	3	2	2	2	8	3	2	-	3	-	19	7	4	3	2	2	2	1	
3	-	2	-	7	2	3	2	20	3	11	4	4	2	15	1	1	1	2	1	6	3	
24	-	31	-	9	-	13	-	111	-	53	-	12	-	100	-	52	-	7	-	16	-	
5	-	5	-	-	-	2	-	18	-	13	-	4	-	33	-	5	-	-	-	6	-	
117	-	125	-	57	2	37	-	373	-	61	2	8	-	616	4	41	-	12	-	57	-	
3	-	28	-	9	-	2	-	4	-	12	-	4	-	28	-	5	-	-	-	1	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-	10	1	-	-	-	-	-	-	

Morbus Brighti 9 Dødsfald.

Døde af Svindsot.

Lægedistrikt.	Opgivne Dødsaarsager				Forhold i pCt.	
	ialt.	af Svindsot.	af epidemiske Sygdomme.	af andre Sygdomme.	til samtlige opgivne Dødsaarsager.	til Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme.
Vestre Søndmøre	19	2	10	9	10.5	22.2
Indre —	27	4	9	18	14.8	22.2
Østre —	20	2	4	16	10.0	12.5
Ørskog	51	9	18	33	17.6	27.2
Nordre Søndmøre	86	4	48	38	4.6	10.5
Aalesund	79	4	41	29	5.7	13.8
Landdistriktet	16	-	7	9	-	-
Ytre Romsdal	76	6	27	49	7.9	12.2
Molde	28	3	13	15	10.7	20.0
Landdistriktet	48	3	14	34	6.25	8.8
Indre Romsdal	40	2	27	13	5.0	15.4
Søndre Nordmøre	179	24	92	87	13.4	27.6
Christiansund	138	17	64	74	12.3	22.9
Landdistriktet	41	7	28	13	17.0	53.8
Sundal	49	5	6	43	10.2	11.6
Surendal	33	4	12	21	12.1	19.0
Nordre Nordmøre	27	-	9	18	-	-
Romsdals Amt	607	62	262	345	10.2	18.0
Deraf: Byerne	236	24	118	118	10.1	20.3
— Landdistriktet	371	38	144	227	10.2	16.7

at Sygdommen netop i den sidste Tid havde taget et betydeligt Opsving, og dette er maaske Tilfældet, da der i tidligere Medicinalberetninger fra Distriktet findes anført, at Svindsot er en sjelden forekommende Sygdom (F. W. Thesen).

Kardialgi og **kronisk Gastrit** omtales fra alle Distrikter som de Sygdomme, der næsten hyppigst komme under Behandling.

Sindssyge. Efter Amtsformandskabsforhandlingerne forpleiedes i Aarets Løb 139 Sindssyge, hvoraf 45 paa Asyl. Ved Aarets Udgang var Antallet af Sindssyge ialt 125, hvoraf 36 paa Asyler. Af de Syge hørte hjemme i vestre Søndmøre 10, i indre Søndmøre 11, i østre Søndmøre 4, i Ørskog 16, i nordre Søndmøre 15, i ytre Romsdal 6, i indre Romsdal 25, i søndre Nordmøre 11, i Sundal 9, i Surendal 17, i nordre Nordmøre 15.

Af **obstetriciske Operationer** udførtes af Læger: 43 Tangforløsninger, 3 Vendinger, 1 Udtrækning paa Bækkenenden samt 1 Efterbyrds-Løsning, hvilke Operationers Indikationer og Udfald vil sees af følgende Tabel:

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.						Vending.			Udtrækning paa Bækkenenden.		Forløsning af Efterbyrd.
	Mødre.			Børn.			Mødre.		Børn.	Mødre.	Børn.	Mødre.
	levende.	døde.	uopg. Udf.	levende.	døde.	uopg. Udf.	levende.	døde.	døde.	døde.	døde.	levende.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	25	-	2	25	1	2	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	3	-	-	3	-	-	[1] 1	-	1	-	-	-
Barselkrampe	3	[2] 1	-	4	-	-	-	[3] 1	1	-	-	-
Stort Hoved og trange Bækkenforhold	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Svulst i Bækkenet	-	[4] 1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Fare for Fostrets Liv	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	-	-	-	[5] 1	1	-	-	-
Vatersot hos Moderen	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tvillingfødsel	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1 [6]	1 [7]	-
Fremfald af Skeden	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbageholdelse 1½ Døgn efter Tvillingfødsel	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Issefødsel med Panden fortil	2	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	38	2	2	38	3	2	1	2	3	1	1	1
	42			43			3		3	1	1	1

[1]) Skjævt forsnevret Bækken.
[2]) Dødsaarsag: Barselkrampe.
[3]) — Barselfeber.
[4]) — Barselfeber, tidligere forløst ved Perforation.
[5]) — Dystokia.
[6]) — Peritonit.
[7]) 2den Tvilling, 1ste Tvilling extraheret af Jordemoderen.

Af Operationer forøvrigt udførtes en Exvisceration ved forsømt Tverleie og fremfalden Arm, hvor Fødselen foregik nogle Timer senere ved Selvudvikling. Moderen forblev ilive. Af de 49 udførte Operationer forefaldt 3 i vestre, 2 i indre, 4 i østre og 2 i nordre Søndmøre, 6 i ytre og 7 i indre Romsdal, 22 i søndre Nordmøre og 3 i Sundals Distrikter.

Antallet af **Fødte** og **Døde** vil sees af følgende Sammenstilling angivet efter de af Presterne til det statistiske Centralbureau indsendte Opgaver over Døbte og Begravede (se Tabellen næste Side).

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1 686 Fødte over Døde og Forholdet mellem hine og disse = 100 : 51.8.

I Lægernes Dødslister meddeles nærmere Oplysning om 13 paa Barselseng døde Kvinder, hvoraf 10 døde af Barselfeber, 1 af Barselkrampe, 1 af Peritonit og 1 efter besværlig Forløsning.

Fødte og Døde.

Lægedistrikt.	Fødte.	Døde			Dødfødte [1]).	Omkomne	
		ialt.	i 1ste Døgn [1]).	paa Barselseng.		ved ulykkelige Hændelser.	ved Selvmord.
Vestre Søndmøre	285	156	1	6	11	21	1
Indre —	210	124	-	2	12	14	1
Østre —	182	71	-	1	6	3	-
Ørskog	281	159	3	1	17	6	1
Nordre Søndmøre	429	225	-	1	18	7	1
Aalesund	219	106	-	-	8	2	-
Landdistriktet	210	119	-	1	10	5	1
Ytre Romsdal	372	190	1	3	16	6	3
Molde	42	44	-	-	2	-	1
Landdistriktet	330	146	-	3	14	6	2
Indre Romsdal	311	145	5	-	7	4	2
Søndre Nordmøre	719	418	6	3	26	24	3
Christiansund	328	204	4	1	20	10	1
Landdistriktet	391	214	2	2	6	14	2
Sundal	166	87	1	-	3	1	-
Surendal	246	118	3	1	10	2	1
Nordre Nordmøre	294	116	-	2	7	13	-
Romsdals Amt	3 495	1 809	20	20	133	101	13
Deraf: Byerne	589	354	4	1	30	12	2
— Landdistriktet	2 906	1 455	16	19	103	89	11

[1]) Efter Dødfødteanmeldelserne.

De hyppigst opgivne **Dødsaarsager** vare (se Tabellen næste Side).

Veirliget angives som meget gunstigt, Aarsudbyttet som godt saavel for Korn- som Høavlen. Sildefisket slog feil.

Levemaade og hygiæniske Forhold. Folket i indre Søndmøres Distrikt siges at være meget ædrueligt, kun i Bryllupper drikkes efter gammel Skik og Brug langt mere end tilbørligt, dog begynder der at ytre sig en stærkere Opinion mod denne Uskik, især siden der Sommeren 1878 indtraf en meget beklagelig Ulykke, idet af 12 fra en Bryllupsgaard hjemvendende unge Gutter og Piger de 9 omkom ved Drukning, da de uagtet alle Advarsler satte over en smal Fjord i en liden Baad, der kantrede og sank. Fra østre Søndmøres Distrikt drage hver Januar Maaned saagodtsom alle Unge og en Del Ældre afsted paa Torskefiskeriet, dels paa egne Baade,

Dødsaarsager.

Dødsaarsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byerne.	Landdistrikterne.
Lungebetændelse	80	40	40
Skarlagensfeber	66	37	29
Svindsot	62	24	38
Kighoste	50	19	31
Hjernebetændelse, tuberkuløs Meningit og Kramper i Børnealderen, tilsammen	44	26	18
Kræft	21	8	13
Alderdomssvaghed	20	7	13
Vatersot og Morbus Brighti	19	2	17
Hjerneslag	19	8	11
Typhoidfeber	17	6	11

dels som lønnede Rorsfolk og dels som Tranbrændere; den sidste Beskjæftigelse har de Ældre blandt Strandens Befolkning ligesom faaet Hævd paa. Distriktets Beboere ere forresten udelukkende Jordbrugere. Søndre Nordmøre er væsentligst et Sødistrikt, og er Almuen ialfald for Vintermaanederne næsten udelukkende henvist til Fisket. Det har imidlertid været af Interesse at se, at heller ikke Jordbruget er blevet forsømt især i de indre Dele saasom Strømsnæsset, Battenfjorden og tildels Fredøen. Kun den vestlige Del af Averøen adskiller sig heri som i alt Andet fra det øvrige Distrikt. Her drives Fiskerier af forskjellig Art det hele Aar, hvorfor de vistnok sparsomme Jordflekker ligger meget forsømte. Almuens Boliger er for de mere Bemidledes Vedkommende sunde og gode, og ved Opførelsen af nye Huse ser man altid Forbedringer udførte. Næringsmidlerne ere meget ensformige, væsentlig Havremel med Vand til Suppe med Tilsætning af den uundværlige «Syre», dertil stedse salt og tildels sur Fisk og salt Kjød; Melken nydes oftest sur, forresten nydes lidet Melk og Smør og Ost næsten aldeles ikke. Ved den betydelig udviklede Dampskibsforbindelse mellem Fjordene og Byen sendes de to første Artikler til Byen, og Ostetillavning kjendes lidet til. Den af Melken tiloversblevne Myse sættes hen og benyttes udelukkende som «Syre» i al Slags flydende Mad. Næringsmidlerne blive derfor i det Hele meget ensformige, hvilket ogsaa viser sig igjen i Befolkningens Udseende, der udmærker sig ved Bleghed og Blodfattigdom. Kaffe bruges lidet indover Landet og da almindeligst meget tynd og blandet med brændt Korn eller saakaldte «Tilsætninger», som kjøbes i Byen. Brændevinsdrik er blandt Landbefolkningen meget lidet udbredt. Det er en stor Sjeldenhed, at Brændevin findes i Hjemmet. Drikfældigheden i Byen maa ogsaa siges at være liden. Det fra 1ste Januar oprettede Samlag har i saa Henseende gjort stor Nytte. Befolkningens Beklædning er i Regelen god.

Uldtøi nærmest Kroppen, vistnok meget ofte blandet med Bomuld, er almindelig udbredt og Lærredsskjorten gaar mer og mer af Brug.

Fattigsygepleien. Af fattige Syge opgives behandlede:

Lægedistrikt.	Antal fattige Syge.	Antal Læger.	Anmærkning.
Vestre Søndmøre	54	1	
Indre —	19	1	
Østre —	7	1	
Ørskog	7	1	
Nordre Søndmøre	334	1	Sygdomstilfælde blandt Fattige i Aalesunds By.
Ytre Romsdal	88	1	
Indre —	36	1	
Søndre Nordmøre	348	2	deraf omtrent 300 Sygdomstilfælde blandt Fattige i Christiansunds By.
Sundal	66	1	
Surendal	76	1	
Nordre Nordmøre	70	1	
Tilsammen	1 105	12	

Sundhedskommissionerne have afholdt følgende Antal Møder: i vestre Søndmøre Distrikt 1 (Ulvsten), indre Søndmøre 1 (Hjørendfjord), østre Søndmøre uopgivet Antal, i Ørskogs Distrikt 1 (Skodje), i nordre Søndmøre 3 (Aalesund, Borgund, Harham paa hvert Sted et), i ytre Romsdal 6 (Molde to, i Bolsø, Frænen, Akerø, Bud paa hvert Sted et), indre Romsdal 8 (to i hvert Herred), i søndre Nordmøre 12 (Strømsnæsset fire, Kværnæs tre, Øre tre, Fredø to), i Sundalen 9 (Øxendalen fire, Tingvold tre, Sundalen to), Surendalen 2 (Surendal et, Rindal et), nordre Nordmøre 3 (Edø to, Halse et).

De **Vaccineredes** Antal udgjorde:

i vestre Søndmøre Distrikt	143
- indre — —	202
- østre — —	145
- Ørskogs —	327
- nordre Søndmøre —	254
- ytre Romsdals —	372
- indre — —	385
- søndre Nordmøres —	639
- Sundals —	185
- Surendals —	168
- nordre Nordmøres —	352
Tilsammen	3 172.

I Hareid — vestre Søndmøre — og Stangvik — Sundalen — indstilledes Vaccinationen paa Grund af Kighosteepidemier paa Stedet.

Af **retsmedicinske Forretninger** udførtes 8 Syns- og Obduktionsforretninger, hvoraf 4 over Børnelig, 4 over Voxne og afgaves 4 Erklæringer efter Undersøgelser. Af disse 12 Forretninger udførtes 3 i ytre og 2 i indre Romsdal, 5 i søndre Nordmøre, 1 i Sundalen og 1 i Surendalen.

Af **Sygehuse** har Amtet et Sygehus ved Molde, Reknæs Pleiestiftelse for Spedalske og Aalesunds og Christiansunds kommunale Sygehuse.

Amtet har 3 **Apotheker**, hvorhos i Aaret er oprettet en Filialafdeling til Apotheket i Christiansund paa Bydelen Nordlandet.

Steder.	Antal.	Personale foruden Apothekeren	
		examineret Pharmaceut.	Discipel.
Aalesund	1	2	-
Molde	1	1	2
Christiansund	1	1	3

Medicinalpersonalet bestod af 18 Læger, 55 Jordemødre og 55 Hjelpevaccinatører, nemlig:

Lægedistrikt.	Læger.		Jordemødre.	Hjelpevaccinatører.
	Antal.	Bosted.		
Vestre Søndmøre	1	Herø.	4	6
Indre —	2 [1])	Volden	3	3
Østre —	1	Stranden.	6	6
Ørskog	1	Ørskog.	4	4
Nordre Søndmøre	3	Aalesund.	4	6
Ytre Romsdal	2	Molde.	6	6
Indre —	1	Veø.	5	5
Søndre Nordmøre	4	Christiansund.	10	7
Sundal	1	Sundalen.	4	4
Surendal	1	Surendal.	5	3
Nordre Nordmøre	1	Aure.	4	5

[1]) Den fratraadte Distriktslæge, der ikke praktiserer, bortflyttede i Oktober.

XVI. Søndre Trondhjems Amt.

Amtet, hvis Fladeindhold er 143.75 norske Kvadratmil, (18 339 □ Kilometer), og som ved Folketællingen den 31te December 1875 havde 116 804 tilstedeværende Indbyggere, er inddelt i følgende 11 Lægedistrikter:

1. Trondhjems Stadsfysikat (0.26 n. □ Mil), indbefattende:
   Kjøbstaden Trondhjem med ..... 22 152 Indb.
2. Strindens Distrikt (5.90 n. □ Mil, 13 356 Indbyggere), indbefattende:

Herrederne:	Strinden	2.70 n. □ M.,	7 879	Indb.
	Klæbbu	1.90 —	1 548	—
	Bynæsset	0.60 —	2 046	—
	Leinstranden	0.40 —	1 091	—
	Budviken	0.30 —	792	—

3. Selbu Distrikt (19.60 n. □ Mil), indbefattende:
   Herredet Selbu med ..... 5 633 Indb.
4. Røros Distrikt (17.90 n. □ Mil, 5 428 Indbyggere), indbefattende:

Herrederne:	Røros med Bergstaden Røros	12.30 n. □ M.,	1 903 1 635	Indb. —
	Aalen	5.60 —	1 652	—
	Den Del af Tolgens Herred, der hører til Røros Prestegjeld		238	—

5. Guldals Distrikt (23.35 n. □ Mil, 14 255 Indbyggere), indbefattende:

Herrederne:	Melhus	1.94 n. □ M.,	3 160	Indb.
	Høilandet	1.21 —	1 247	—
	Horg	2.30 —	2 445	—
	Støren	5.60 —	2 756	—
	Soknedalen	3.30 —	1 980	—
	Singsaas	5.40 —	1 757	—
	Holtaalen	3.60 —	910	—

6. Opdals Distrikt (20.70 n. □ Mil, 5 133 Indbyggere), indbefattende:
   Herredet Opdal ..... 18.90 n. □ M., 4 311 Indb.
   En Del af Rennebu Herred (søndenfor Vangsgraven) ..... 1.80 — 822 —
   Til Opdals Lægedistrikt henhører derhos Indset Annex (1.50 n. □ M., med 573 Indbyggere), til Kvikne af Hedemarkens Amt, hvorefter Lægedistriktet indbefatter 22.20 n. □ M., med 5 706 Indbyggere.

7. Ørkedals Distrikt (14.40 n. □ Mil, 15 617 Indb.), indbefattende:

Herrederne:	Børsen	2.00 n. □ M.,	3 711	Indb.
	Ørkedal	4.00 —	6 574	—
	Meldalen	4.60 —	3 427	—
	Rennebu (den til Opdals Distrikt hørende Del fraregnet)	3.80 —	1 905	—

8. Søndre Fosens Distrikt (16.30 n. □ Mil, 13 220 Indbyggere), indbefattende:

Herrederne:	Hiteren	7.30 n. □ M.,	4 469	Indb.
	Frøien		3 952	—
	Hevne	9.00 —	4 799	—

9. Ytre Fosens Distrikt (7.70 n. □ Mil, 8 768 Indbyggere), indbefattende:

Herrederne:	Bjugn	3.80 n. □ M.,	4 190	Indb.
	Ørlandets Hovedsogn	1.00 —	3 175	—
	af Ørlandet og Fossunds Sogn (af Aafjord)	2.90 —	1 403	—

10. Indre Fosens Distrikt (6.30 n. □ Mil, 7 009 Indbyggere), indbefattende:

Herredernd:	Stadsbygden	2.10 n. □ M.,	1 901	Indb.
	Rissen	3.30 —	3 837	—
	Værnæs Sogn af Ørlandet	0.90 —	1 271	—

11. Nordre Fosens Distrikt (11.40 n. □ Mil, 6 471 Indbyggere), indbefattende:

Herrederne:	Bjørnør	6.40 n. □ M.,	4 237	Indb.
	Aa Hovedsogn af Aafjord	5.00 —	2 234	—

Sundhedstilstanden angives fra samtlige Distrikter som god undtagen fra nordre Fosens, hvor i 1ste Halvaar Typhoidfeber og i 2det Halvaar ondartet Skarlagensfeber havde ikke ringe Udbredning. Af epidemiske Sygdomme viser Typhoidfeber i det Hele ikke Halvdelen af Antallet af Tilfælde i det foregaaende Aar og Cerebrospinal-Meningit blot faa Tilfælde. Af Skarlagensfeber er opgivet noget flere Tilfælde men færre Dødsfald end i 1877. Medens Lungebetændelse fremdeles var i stærk Aftagen, optraadte katarrhalske Tilfælde noget og Kighoste og akute gastriske Sygdomme betydelig hyppigere end i det foregaaende Aar. Ved Fiskerierne i Halten var Sundhedstilstanden god.

Dødeligheden. Følgende Tabel giver en Oversigt over Dødelighedsforholdene angivet efter de af Presterne til det statistiske Centralbureau indsendte Opgaver over Døbte og Begravede (se Tabellen næste Side).

Til Oplysning om de **epidemiske Forhold** i Trondhjems By og Amtet hidsættes følgende af Lægernes Opgaver sammendragne Tabeller (se Side 237, 238, 239).

Dødeligheden.

Aar.	Beregnet Befolkning ved Aarets (Femaarets) Midte.	Antal Døde eller gjennemsnitlige Antal Døde.	Forhold pro mille.
1878	120546	1884	15.63
1877	119020	2205	15.52
1876	117500	2059	17.52
1875	115943	1894	16.34
1874	114396	2119	18.52
1871—1875	114438	2014	17.60
1866—1870	110764	1807	16.31

Typhoidfeber. Af de for Trondhjems By opgivne Tilfælde behandledes 33 paa Sygehuset. 11 af de Angrebne ankom til Byen med Sygdommen. I Strindens Distrikt fortsatte Sygdommen sig fra det foregaaende Aar, forekom fornemmelig i 1ste og 3die Kvartal og optraadte ganske mildt og spredt. Til Røros Distrikt importeredes Sygdommen et Par Gange fra Sverige uden at faa nogen Udbredelse, og i Opdals Distrikt indtraf nogle Tilfælde i December. I Ørkedalen, hvor Sygdommen for flere Aar siden var meget udbredt, forekom kun faa Tilfælde; dog optraadte paa Gaardene Hammer, Ofstad og Jyssum i Børsen tilsammen 12 alvorlige Tilfælde, og i December døde 2 Brødre paa Pladsen Olenlivolden paa Gjetestranden sammesteds. I søndre Fosens Distrikt indtraf 4 Tilfælde i et Hus i jevn Rækkefølge; de øvrige Tilfælde forekom enkeltvis og spredt. I Skjørn i ytre Fosen kom i Aarets Begyndelse 1 Tilfælde under Behandling i samme Hus, hvor den i forrige Beretning omtalte Kvinde havde været syg i November. I August og Oktober optraadte paa Ørlandet 4 Tilfælde, i det ene var Sygdommen antagelig erhvervet i Christiansund, et opstod hos en Kone efter Hjemkomsten fra et kortere Ophold i Trondhjem, og 6—7 Uger efter angrebes hendes 2 Døtre. I indre Fosens Distrikt viste sig i Januar paa en Gaard i Lensvigen 4 Tilfælde og i April 1 Tilfælde. Sygdommen var indført fra Trondhjem. I nordre Fosens Distrikt optraadte Sygdommen i Januar i Osens Sogn i Bjørnør, hvor den havde vist sig 4 Maaneder tidligere, men kom ikke udenfor det først angrebne Hus. I Juni viste sig flere Tilfælde, dog ei i det tidligere smittede Hus. Uden at Smitte kunde paavises angrebes udover Vaaren i Stoksunds Sogn i Bjørnør ved Skjørnfjorden i en fattig Husmandsstue den hele Familie, 8 Individer, og i enkelte andre Huse ved samme Tid nogle Personer. I Juli angrebes i en af Aafjordene 4 Børn i et Hus paa samme Dag, uden at Aarsagen kunde udfindes. Senere viste Sygdommen sig ei i Distriktet.

Cerebrospinal-Meningit. Fra Opdal, hvor Sygdommen ei havde vist sig siden i 1859, omtales et dødeligt endende Tilfælde i September hos en Dreng paa 14—15 Aar.

I Trondhjems By anmeldte epidemiske Sygdomme.

	Antal Behandlede for hele Aaret.	Af disse ere komne under Behandling i Maanederne												De Syges Kjøn		De Syges Alder		Antal Dødsfald [2]).
		Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December	Mandkj.	Kvindekj.	Børn (under 15 Aar).	Voxne (over 15 Aar).	
Typhoidfeber	43	7	2	1	1	5	6	7	4	2	3	1	4	13	30	10	33	8
Simpel Feber	171	24	16	15	14	15	12	15	9	8	11	15	17	79	92	80	91	-
Barselfeber	7	2	-	1	-	-	-	1	1	-	1	-	1	-	7	-	7	3
Vandkopper	56	10	5	6	6	2	6	3	1	1	5	7	4	25	31	54	2	-
Skarlagensfeber	140	15	10	27	25	16	10	4	11	4	7	8	3	66	74	130	10	27
Rosen	49	6	5	8	5	3	2	6	1	2	6	3	2	23	26	10	39	-
Kighoste	242	52	48	31	14	8	28	19	11	10	6	9	6	108	134	224	18	23
Diphtherisk Svælgbetændelse	12	4	-	-	-	-	3	-	-	-	1	1	3	6	6	4	8	1
Strubehoste	3	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	3	-	3	-	3
Kusma	23	2	3	2	1	2	-	2	3	-	-	6	2	9	14	12	11	-
Akut Bronchit	726	86	66	57	50	66	104	61	52	40	52	45	47	350	376	376	350	18
Andre katarrhalske Tilfælde	1 075	136	138	114	82	63	90	69	28	43	69	110	133	506	569	572	503	-
Lungebetændelse	141	15	8	10	10	18	8	13	10	7	13	8	21	78	63	60	81	24
Mening. cerebr.-spin. epid. [1])	3	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	1	1	-	3
Gigtfeber	42	3	6	7	5	2	7	1	3	1	2	2	3	21	21	5	37	-
Koldfeber	5	1	-	-	-	1	1	1	1	-	-	-	-	5	-	-	5	-
Diarrhoe	931	62	77	99	49	52	61	49	128	159	80	64	51	438	493	473	458	20
Cholerine	30	-	-	-	-	-	-	-	15	12	2	1	-	14	16	16	14	4
Blodgang	4	-	-	-	-	1	-	-	1	-	1	-	1	-	4	2	2	-
Skjørbug	5	-	1	-	-	2	-	1	-	-	-	1	-	3	2	3	2	-
Tilsammen	3 708	425	386	378	262	256	338	253	280	290	259	281	299	1 748	1 959	2 035	1 672	134

[1]) For 1 er Tiden ikke opgivet. [2]) Efter de til Sundhedskommissionen anmeldte Dødsfald.

I søndre Trondhjems Amt anmeldte epidemiske Sygdomme.

	Hele Aaret.		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	Ialt opgivne		1 Trondhjems Stads-fysikat.	
	Behandlede.	Deraf Døde.														Tilfælde.	Dødsfald.	Tilf.	Døde.
Typhoidfeber	173	18	173	20	17	12	17	11	20	22	11	10	13	7	13	174	19	44	9
Cerebrospinal-Meningit	6	4	5	1	-	-	-	-	-	2	1	1	-	-	-	6	4	3	3
Barselfeber	28	7	28	2	1	3	-	2	3	2	4	1	6	1	3	29	8	7	3
Vandkopper	82	-	82	12	8	6	7	5	11	7	2	1	5	13	5	82	-	56	-
Skarlagensfeber	356	56	354	47	20	40	58	39	23	25	31	11	22	31	7	367	67	140	27
Mæslinger	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	3	-	-	-
Rødlinger	16	1	16	-	12	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	16	1	-	-
Rosen	84	-	83	9	6	11	6	3	4	8	6	5	10	8	7	84	-	49	-
Kighoste	536	34	530	68	74	46	49	27	35	55	62	33	34	33	14	539	37	242	23
Diphtherisk Svælgbet	12	1	12	4	-	-	-	-	3	-	-	-	1	1	3	12	1	12	1
Strubehoste	7	3	7	-	2	2	-	-	-	-	-	1	-	-	2	7	3	3	3
Kusma	40	-	40	4	3	9	2	4	-	4	4	-	1	6	3	40	-	23	-
Akut Bronchit. Andre katarrh. Tilfælde.	2 775	26	2 774	290	270	265	218	227	258	190	170	143	211	262	270	2 778	29	1802	19
Lungebetændelse	448	50	444	66	33	36	45	55	27	34	27	15	23	30	53	455	57	143	26
Pleurit	128	5	103	8	8	9	16	6	5	6	7	10	10	7	11	132	9	51	1
Gigtfeber	110	2	109	10	9	16	10	9	11	3	10	3	8	9	11	110	2	42	-
Koldfeber	6	-	5	1	-	-	-	1	1	1	1	-	-	-	-	6	-	5	-
Diarrhoe (akut) Cholera nostras	1 377	32	1 353	82	96	130	60	80	78	97	226	224	110	91	79	1 381	36	963	26
Blodgang	25	2	25	2	1	-	-	1	-	-	16	3	1	-	1	25	2	4	-
Skjørbug	9	-	8	-	1	-	1	2	1	1	-	1	-	1	-	9	-	5	-
Tilsammen	6 221	241	6 154	626	561	589	489	472	480	457	578	462	456	501	483	6 255	275	3594	141

(Fortsættelse).

	Fordeling paa Lægedistrikterne.																					
	2		3		4		5		6		7		8		9		10		11		Blandt Almuen ved Fiskerierne.	
	Strinden.		Selbu.		Røros.		Guldal.		Opdal.		Ørkedal.		Søndre Fosen.		Ytre Fosen.		Indre Fosen.		Nordre Fosen.			
	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.
Typhoidfeber	18	1	-	-	7	-	8	-	7	-	23	3	22	3	8	1	5	-	32	2	-	-
Cerebrospinal-Meningit	2	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	-	-	1	1	5	1	-	-	-	-	3	1	2	-	8	1	1	-	2	1	-	-
Vandkopper	2	-	5	-	3	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	14	-	-	-
Skarlagensfeber	46	2	4	-	-	-	26	3	-	-	88	18	-	-	10	2	-	-	53	15	-	-
Rødlinger	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Mæslinger	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	9	1	-	-
Rosen	8	-	-	-	7	-	4	-	-	-	9	-	1	-	4	-	2	-	-	-	-	-
Kighoste	-	-	24	2	6	-	21	-	-	-	146	7	5	1	27	3	35	1	33	-	-	-
Diphtherisk Svælgbetændelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Strubehoste	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kusma	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	6	-	-	-	5	-	3	-	2	-	-	-
Akut Bronchit. Andre katarrhalske Tilfælde	50	2	23	-	149	-	38	-	30	-	270	2	30	1	185	2	144	2	47	1	10	-
Lungebetændelse	35	2	14	3	19	-	38	8	31	3	64	7	27	1	37	3	36	3	11	1	-	-
Pleurit	3	1	2	-	13	-	11	1	2	-	20	3	3	1	21	2	5	-	1	-	-	-
Gigtfeber	6	-	2	1	11	-	7	-	3	1	25	-	-	-	6	-	-	-	8	-	-	-
Koldfeber	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Diarrhoe (akut) Cholera nostras	37	1	16	-	110	3	19	-	14	-	101	3	8	-	52	2	16	-	43	1	2	-
Blodgang	1	-	-	-	10	2	-	-	-	-	-	-	1	-	9	-	-	-	-	-	-	-
Skjørbug	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	210	9	91	7	348	6	173	12	88	5	757	44	100	7	380	16	247	6	255	22	12	-

Vandkopper vare temmelig udbredte i nordre Fosens Distrikt, men kom sjelden under Behandling.

Skarlagensfeber. I Trondhjem, hvor Sygdommen har hersket i 3 Aar, optraadte den mere spredt mod Aarets Slutning. I Strindens Distrikt fortsatte ogsaa Sygdommen sig fra det foregaaende Aar, hyppigst i 1ste Halvaar, paa meget forskjellige og fjernt fra hverandre liggende Steder. Stærkest optraadte den i Bynæsset; et Barn, der havde været i Trondhjem, bragte antagelig Smitten med til Skolen, hvor mange Børn senere angrebes. Sygdommen var i Regelen mild. I Selbu Distrikt viste Sygdommen sig hos en Familie i Tydalen og bragtes herfra ved en Fin til et Hus i Selbu, men udbredte sig ikke videre. Fra Ørkedals Distrikt omtales Sygdommen som meget udbredt i Børsen og Ørkedalen og krævede en Del Ofre. I ytre Fosens Distrikt optraadte Sygdommen paa et Par Gaarde i Bjugn, rimeligvis importeret fra Trondhjem. Samtlige Tilfælde vare ondartede og ledsagedes af betydelige suppurerende Kjertelsvulster. I nordre Fosens Distrikt viste den sig i Juli først paa den øverste Fjeldgaard i en af Aafjorddalene, muligens indført ved en Omstreiferske. Alle Børn i 2 Huse angrebes. Herfra førtes den til et Hus i en anden Aafjorddal, men standsede her og syntes hidtil at være optraadt nogenlunde mildt. Men nu kom den fra de først angrebne Huse over Fjeldet til Bjørnør, optraadte nede ved Søkysten med stor Voldsomhed og viste sig meget ondartet med Diphtherit, Glandelsvulster, Vatersot og Døvhed; der indtraf, saavidt Lægen bekjendt, i kort Tid 15 Dødsfald, hvoraf 7 blandt dem, der kom under Behandling. Hos en fattig Inderst døde saaledes alle Familiens 4 Børn. At faa den almindelige Mand til at tro paa Smitte var især i Sygdommens første Begyndelse ikke muligt; imidlertid blev man senere mere betænkelig og forsigtig, og i December indtraf intet nyt Tilfælde af Sygdommen. Af de, der kom til Lægens Kundskab, vare blot 2 over 15 Aar, deraf en Kone mellem 35 og 40 Aar.

Mæslinger optraadte med et ganske lidet Antal Tilfælde i Begyndelsen af Aaret i Bjugn i ytre Fosens Distrikt samt i Aafjorden i nordre Fosens Distrikt, hvor 1 Barn døde af Meningit.

Af **Erythema nodosum** forekom i indre Fosen 3 Tilfælde hos 12—14 Aar gamle Piger.

Kighoste. Endel af de fra Trondhjems By opførte Dødsfald indtraf blandt de i foregaaende Aar anmeldte Syge, hvorfor Sygdommens Mortalitet synes høiere end den i Virkeligheden var. I Selbu Distrikt optraadte Sygdommen i Marts—Juli temmelig let og en Mængde Tilfælde kom ikke under Behandling. Carbolsyre blev undertiden anvendt, som det syntes med god Virkning. I Aalen i Røros Distrikt indtraf nogle Tilfælde i Slutningen af Aaret. I Ørkedals Distrikt optraadte Sygdommen i de 3 sidste Kvartaler og antages at have forekommet overalt i Distriktet. Lægen blev ikke meget benyttet. Paa Ørkedalsøren, hvor der findes en Mængde Børn, døde flere deraf. I søndre Fosens Distrikt forekom en liden Epidemi i Hevne

i Begyndelsen af Aaret. Ligeledes i Aarets Begyndelse viste Sygdommen sig i den sydlige Del af Ørlandet i ytre Fosens Distrikt, overført fra Værnæs Sogn (indre Fosen), hvor den var forekommen paa flere Steder i Slutningen af det foregaaende Aar. Den udbredte sig lidt efter lidt til den nordlige Del af Prestegjeldet og holdt sig til Udgangen af Aaret uden dog at naa nogen mere almindelig Udbredning. Fra Vaaren af indtil Aarets Ende optraadte den ogsaa i den nordlige Del af Bjugn. I indre Fosens Distrikt forekom i Stadsbygden og Rissen 2 adskilte og begrændsede Epidemier. I nordre Fosens Distrikt fortsatte den sig fra det foregaaende Aar og var almindelig, men Faa bleve behandlede.

Kusma var meget udbredt over hele indre Fosens Distrikt; i et Tilfælde var der Metastase til Testiklen, i et andet hos et voxent Fruentimmer opstod der samtidig en Absces i en Glandula Bartholini.

Akut Bronchit og andre katarrhalske Tilfælde. Af akut Bronchit opføres ialt 1 145 Tilfælde med 29 Dødsfald; af 1 142 behandlede opgives Kjøn og Alder for 1 135, hvoraf vare: 552 Mænd og 583 Kvinder, 559 Børn og 56 Voxne. Af kronisk Bronchit er anmeldt 8 Dødsfald.

Af **Lungebetændelse** er opgivet ialt 455 Tilfælde med 57 Dødsfald mod 707 Tilfælde med 112 Dødsfald i det foregaaende Aar. Dødsprocenten af de Behandlede udgjorde 11,2 pCt. (i 1877 14,4 pCt.) I Strindens Distrikt forekom Sygdommen hyppigst i April, Mai og Juni paa meget forskjellige Steder overalt i Distriktet; Sygdommen var i Almindelighed mindre heftig men med temmelig langvarig Reconvalescents paa Grund af efterfølgende bronchistike Affektioner. I Selbu, Røros og Opdals Distrikter var den hyppigst i de første Maaneder. I Ørkedals, ytre og nordre Fosens Distrikter var den heller ikke meget udbredt i Sammenligning med det foregaaende Aar. I ytre Fosen iagttoges i dette Aar intetsteds flere Tilfælde i samme Hus.

Blodgang. Fra Røros omtales i Juli og August meget hyppig forekommende tildels ondartede Intestinalkatarrher, der optraadte epidemisk med en dysenterisk Karakter og ofte endte dødelig; de optraadte under en ualmindelig stærk Varme, der paa Grund af Bergstadens mangelfulde sanitære Forholde fremkaldte skadelige Uddunstninger. I ytre Fosens Distrikt forekom i August Maaned en Del Tilfælde i den sydligste Del af Ørlandets Hovedsogn, hvor i et Hus samtidig 7 angrebes. I Oktober var i Bjugns Hovedsogn Diarrhoer temmelig almindelige og antoge enkeltvis hos Børn et dysenterisk Præg.

Veneriske Sygdomme. Af Syphilis er opført 2 Dødsfald i Trondhjem, et i første Leveaar og det andet under 5 Aar.

Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af Syphilis og samtlige opgivne Tilfælde af Gonorrhoe og Urethrit vil sees af følgende Tabel (se Side 242, 243).

Paa Trondhjems Sygehus var Antallet af Tilfælde af Syphilis fremdeles i Aftagende, nemlig 40. Man kan maaske med mindre Sikkerhed slutte

Veneriske Sygdomme

Sygdom.	Tilsammen behandlede.	Behandlede, for hvilke er opgivet Kjøn og Alder.				Opgivet Sygdomsform for Syphilis			Antal anmeldende Læger.	Antal Dødsfald.	1	
		Mandkjøn.		Kvindekjøn.							Trondhjems Stadsfysikat.	
		Børn.	Voxne.	Børn.	Voxne.	primær.	konstitutionel.	hereditær.			Tilf.	Kjendte Dødsf.
Syphilis	142	1	56	5	46	23	105	11	21	2	103	2
Gonorrhoe (Urethrit)	240	-	159	-	10	-	-	-	26	-	190	-

Liste over kro-

	Behandlede.	Antal Døde.	Behandlede, for hvilke er opgivet Kjøn og Alder.				Antal af anmeldende Læger.	Ialt opgivne		1		2	
			Md.		Kv.					Trondhjems Stadsfysikat.		Strinden.	
			Børn.	Voxne.	Børn.	Voxne.		Tilfælde.	Dødsfald.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.
Kronisk Rheumatisme	522	-	1	302	-	189	27	522	-	226	-	3	-
Fnat	68	-	20	3	22	4	12	68	-	20	-	-	-
Skurv	12	-	6	2	-	2	8	12	-	6	-	-	-
Kjertelsyge	317	3	99	9	122	24	28	317	3	141	-	3	-
Rachit	68	1	36	-	32	-	16	71	4	24	4	-	-
Simpel Meningit	33	20	8	6	9	3	13	44	31	17	12	2	1
Tuberkuløs Meningit	18	12	7	-	7	1	8	26	20	24	10	-	-
Svindsot	370	94	3	157	7	128	30	435	159	218	78	17	11
Kræft	85	39	-	31	-	44	25	100	54	44	23	3	3
Vatersot og Morbus Brighti	104	24	-	43	-	41	25	119	[1] 39	46	16	5	2
Blegsot og Anæmi	541	-	8	12	57	398	30	541	-	238	-	13	-
Menstruationsuordener	176	-	-	-	-	176	27	176	-	65	-	1	-
Kardialgi, kronisk Gastrit og Dyspepsi	1402	4	16	433	30	496	30	1403	5	394	-	24	-
Ormesygdomme	201	-	60	20	84	13	19	202	1	99	1	-	-
Drankersygdomme	40	4	-	20	-	7	16	41	5	29	2	-	-

[1]) Af Vatersot 19, Morbus Brighti 20 Dødsfald.

udenfor Sygehus.

Fordeling paa Lægedistrikterne.									
2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Strinden.	Selbu.	Røros.	Guldal.	Opdal.	Ørkedal.	Søndre Fosen.	Ytre Fosen.	Indre Fosen.	Nordre Fosen.
Tilfælde.	Tilfælde.	Tilfælde.	Tilfælde.	Tilfælde.	Tilfælde.	Tilfælde.	Tilfælde.	Tilfælde.	Tilfælde.
10	5	-	4	-	1	9	6	-	4
7	-	2	2	1	14	4	11	4	5

niske Sygdomme.

Fordeling paa Lægedistrikterne.																					
3		4		5		6		7		8		9		10		11		Blandt Almuen ved Fiskerierne.	
Selbu.		Røros.		Guldal.		Opdal.		Ørkedal.		Søndre Fosen.		Ytre Fosen.		Indre Fosen.		Nordre Fosen.			
Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	
17	-	42	-	21	-	16	-	64	-	9	-	79	-	14	-	23	-	8	
6	-	2	-	6	-	-	-	20	-	-	-	6	-	-	-	8	-	-	
-	-	1	-	2	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
11	-	41	1	19	-	2	-	51	1	19	1	11	-	9	-	10	-	-	
3	-	13	-	15	-	2	-	3	-	5	-	3	-	-	-	3	-	-	
3	3	3	3	3	-	-	-	8	6	7	6	-	-	-	-	1	-	-	
-	-	7	6	1	1	-	-	-	-	-	-	3	2	1	1	-	-	-	
4	2	26	7	33	6	7	3	83	29	14	8	24	13	5	-	4	2	-	
4	1	11	5	8	3	2	1	12	8	6	3	4	3	4	2	2	2	-	
-	-	10	2	5	2	2	2	28	6	8	-	10	6	1	1	4	2	-	
10	-	43	-	32	-	1	-	65	-	46	-	75	-	17	-	1	-	-	
3	-	28	-	9	-	4	-	18	-	12	-	21	-	8	-	7	-	-	
67	1	167	-	65	-	20	-	253	2	44	-	205	-	77	2	71	-	16	
3	-	30	-	12	-	-	-	22	-	13	-	16	-	7	-	-	-	-	
-	-	7	3	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	

derfra, at Sygdommen i samme Forhold overhovedet er i Aftagende, idet det voxende Antal af Læger saavel i By som paa Land vel maa medføre en lettere Adgang til Behandling i Hjem og Hjembygd og saaledes mindre Søgning til Sygehus. Visitation af puellæ publicæ i Trondhjem foregik hver Uge, hvortil 27 Kvinder fremmødte eller vare tilsagte. Ialt forefandtes 19 Sygdomstilfælde, der foranledigede Indlæggelse paa Sygehuset, nemlig 1 primær og 6 sekundær Syphilis samt 12 Leucorrhoer (Th. Bryn). I Strindens Distrikt var veneriske Sygdomme og især sekundær Syphilis noget hyppigere end de 2 foregaaende Aar. I nordre Fosens Distrikt viste sig enkelte Tilfælde af Syphilis og Gonorrhoe, hvortil Smitten var indbragt ved Sildefiskere fra Vestlandet, saakaldte «Søringer». Fra Selbu, Røros, Opdal og indre Fosen sees tilsammen 10 Tilfælde af Syphilis at være indsendte til Sygehus; 2 af disse (i indre Fosen) vare smittede ved Spedbørn, der vare udsatte fra Trondhjem. Fra Selbu og ytre Fosen indsendtes 8 Tilfælde af Gonorrhoe til Sygehus.

Til Oplysning om de af Lægerne behandlede væsentlig **kroniske Sygdomme** hidsættes foranstaaende Tabel (se Side 242, 243).

Fnat. Til Trondhjem importeredes Sygdommen forhen gjerne ved Tjenestepiger eller Haandværkslærlinger fra Landet; men nu bliver den vistnok mere og mere sjelden. Før hørte det ogsaa til det Almindelige, at fnattede Patienter indbragtes til Sindssygeasylet, men i den senere Tid hører dette til rene Undtagelser. Paa Sygehuset behandledes 1 Tilfælde af Scabies crustosa. Fra søndre Fosen og Selbu opgives Fnat som meget almindelig. I nordre Fosen siges den fremdeles i Aftagende og i Strinden samt ytre Fosen meget sjelden; i sidstnævnte Distrikt vare samtlige de Behandlede i Bjugn.

Kjertelsyge nævnes fra Strinden og nordre Fosen som ganske almindelig og fra Selbu som ikke sjelden.

Svindsot. Antallet af de fra enkelte Lægedistrikter opførte Dødsfald af Svindsot og deres Forhold til samtlige opgivne Dødsaarsager og til de ved ikke epidemiske Sygdomme foraarsagede Dødsfald sees af følgende Tabel (se næste Side).

I Strinden siges Svindsot ganske almindelig. I Ørkedalen synes Sygdommen at være i Tiltagende Aar for Aar og kræver mange Ofre. Almuen er ogsaa bleven opmærksom herpaa, og saasnart man er bleven syg, tror man det er Tæring. Levemaaden er i de senere Aar meget forfinet, Klædedragten forandret til tynde udenlandske Tøier med daarlig Underbeklædning istedenfor de forhen brugte tykke Uldklæder. Dette gjelder især for Kvinderne, som ogsaa ere de, der her mest lide af Tæring (L. Hartmann).

Øiensygdomme. I Trondhjems Tugthus optraadte i Aarets sidste Kvartal katarrhalsk Conjunktivit epidemisk.

Af sjeldne Tilfælde omtales fra Trondhjem et Tilfælde af Exomphalus, hvor største Del af Indvoldene (de tynde Tarme og Leveren) laa i den gjennemsigtige citronstore Navlestreng. Barnet — en Pige — levede i 6 Døgn og døde af Peritonæit og Kramper. I ytre Fosen forekom i Bjugn

Døde af Svindsot.

Lægedistrikt.	Opgivne Dødsaarsager				Forhold i pCt.	
	ialt.	af Svindsot.	af epidemiske Sygdomme.	af andre Sygdomme.	til samtlige opgivne Dødsaarsager.	til Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme.
Trondhjems Stadsfysikat....	475	78	141	334	16.4	23.4
Strinden. .	73	11	9	64	15.1	17.2
Selbu ..	22	2	7	15	9.1	13.3
Røros.. . .	44	7	6	38	15.9	18.4
Guldal	33	6	12	21	18.2	28.6
Opdal....	12	3	5	7	25.0	42.9
Ørkedal. .	118	29	44	74	24.6	39.2
Søndre Fosen.	38	8	7	31	21.1	25.8
Indre — .	60	13	16	44	21.7	29.5
Ytre — .	25	-	6	19	-	-
Nordre —	35	2	22	13	5.7	15.4
Søndre Trondhjems Amt	935	[1])159	275	660	17.0	24.1

[1]) Medregnes 6 paa Reitgjerdets Pleiestiftelse, for hvilke Svindsot er opført som sekundær Dødsaarsag, bliver Antallet af kjendte Dødsfald af Svindsot 165 eller 17.6 pCt.

i Juli et Hugormbid, der rammede en 30 Aar gl. Mand paa Rygfladen af høire Tommelfinger. Der paafulgte ringe Almenaffektion, men betydelig blaafarvet, pastøs Hævelse, som udbredte sig over hele Armen og den tilsvarende Brysthalvdel.

Sindssygdom. Af Sindssygdom opføres 11 Dødsfald, hvoraf 3 i Trondhjem, 6 i Strindens, 1 i ytre og 1 i indre Fosens Distrikter. For Amtskommunens Regning forpleiedes i 1878: 184 Tilfælde (hvoraf 61 i Asyler); 34 vare hjemmehørende i Strinden, 4 i Selbu, 12 i Røros, 36 i Guldal, 12 i Opdal, 33 i Ørkedal, 16 i søndre, 10 i ytre, 8 i indre og 18 i nordre Fosen; en havde ingen Hjemstavn. For Trondhjems Bys Regning indlagdes i 1878 paa Asyl 7 nye Sindssyge; ialt forpleiedes paa Asyl 43, privat i Byen 9 og paa Landet 45, tilsammen 97. Som fattige Syge kan af Lægernes Opgaver sees forpleiede 11, hvoraf 7 i Strinden, 1 i Selbu og 3 i ytre Fosen.

Af **obstetriciske Operationer** opgives udførte af Læger: 31 Tangforløsninger, 5 Vendinger, 3 Udtrækninger paa Sædet og 5 Gange kunstig Forløsning af Efterbyrden, hvilke Operationers Indikationer og Udfald vil sees af følgende Tabel (se næste Side).

Perforation udførtes 2 Gange: a) 46 Aar gammel Flerfødende. Vandet afgaaet for 20 Timer siden, ingen Veer paa flere Timer, Modermunden udslettet, Hovedet i øverste Aabning i 1ste Isseleie. Navlesnoren fremfal-

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.					Vending.				Udtrækning paa Sædet.				Udtagelse af Efterbyrden.	
	Mødre.		Børn.			Mødre.		Børn.		Mødre.		Børn.		Mødre.	
	levende.	døde.	levende.	døde.	uopg. Udf.	levende.	døde.	levende.	døde.	levende.	døde.	levende.	døde.	levende.	døde.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer..	[1]18	-	15	2	[2]1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed....	[3]) 9	-	6	[4]3	-	-	-	-	-	[5]) 3	-	1	[6]) 2	-	-
Barselkrampe.....	[7]) 1	[8]) 1	-	2	-	-	[7]) 1	-	1	-	-	-	-	-	-
Blødning.....	[9]) 1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	[10])1	-
Ueftergivelige Fødselsdele.....	[11] 1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie.....	-	-	-	-	-	[12])2	-	[13])2	1	-	-	-	-	-	-
Forliggende Moderkage.....	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Tilbageholdelse af Efterbyrden.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	[14])2	-
Fastvoxen af Efterbyrden.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Tilsammen	30	1	22	7	2	3	1	3	2	3	-	1	2	5	-
	31		31			[15]) 4		5		3		3		5	

[1]) 4 opgivne som Førstefødende, 2 som Flerfødende. Hos en Førstefødende var Indikationen tillige «skjevt Isseleie».
[2]) 1ste Tvilling.
[3]) 3 opgivne som Førstefødende, 2 som Flerfødende. Hos 5 vare ogsaa utilstrækkelige Veer.
[4]) I et Tilfælde stort Foster og i et Tilfælde stor Hydrocephalus.
[5]) Tillige Vemangel og udtømte Kræfter.
[6]) I et Tilfælde forløstes Sædet, i det andet sidstkommende Hoved med Tang.
[7]) Konen, der ved Tang forløstes med 1ste Tvilling, døde efter Vending paa 2den Tvilling af Barselkrampe. Begge Fostre døde.
[8]) Død af Barselkrampe.
[9]) Førstefødende.
[10]) Efter Tangforløsning.
[11]) Førstefødende.
[12]) 1 opgives som Flerfødende, der ved Vending blev forløst med død 2den og levende 3die Trilling.
[13]) 1 var 1ste Tvilling.
[14]) Begge hos samme Kvinde efter Tvillinger.
[15]) 2 Vendinger hos 1 Kvinde; cfr. ovenfor.

den, Bækkenet plat forsnevret; Conjungata vera 8,50 Ctm. Tang forgjæves forsøgt. Perforation med Smellies Perforatorium og Udtrækning med Boërs Bentang. b) Hos en Førstefødende med betydelig Bækkensneverhed og stærk Prominents af Promontorium, hvorved Tangs Anvendelse ikke lykkedes, foretoges efter 4 Dages Fødselsarbeide Perforation og Udtrækning med Kranioklast. Forløsning af Skuldre og Krop meget besværlig. Moderen ilive.

1 Embryotomi med paafølgende Vending hos en Førstefødende med Bækkensneverhed og Tetanus uteri. Konen døde inden 1 Døgn efter den besværlige Fødsel.

Ialt 47 obstetriciske Operationer hos 45 Mødre, hvoraf 18 i Trondhjem, 4 i Strinden, 3 i Røros, 2 i Guldal, 3 i Opdal, 3 i Ørkedal, 1 i søndre, 12 i ytre og 1 i indre Fosen.

Antallet af **Fødte** og **Døde** vil sees af følgende Tabel, der er et Uddrag af Presternes til det statistiske Centralbureau indsendte Lister over Døbte og Begravede:

Lægedistrikt.	Fødte.	Døde			Dødfødte [1]).	Omkomne	
		ialt.	i 1ste Døgn [1]).	paa Barselseng.		ved ulykkelige Hændelser.	ved Selvmord.
Trondhjems Stadsfysikat	747	492	6	8	33	5	1
Strinden . . .	385	224	-	4	13	3	2
Selbu	161	85	1	2	4	4	-
Røros . . .	[2]) 132	82	-	-	3	2	1
Røros By. .	86	59	-	-	1	1	1
Landdistriktet. . .	46	23	-	-	2	1	-
Guldal	336	203	2	2	13	2	2
Opdal	[3]) 111	65	-	-	3	-	-
Ørkedal	375	292	3	2	16	5	2
Søndre Fosen . .	446	189	-	3	18	9	-
Ytre — .	292	103	1	2	8	4	1
Indre — .	238	62	3	-	8	1	-
Nordre — . . .	200	87	2	-	7	-	-
Søndre Trondhjems Amt	3 423	1 884	18	23	126	35	9
Deraf: Byerne	833	551	6	8	34	6	2
— Landdistriktet. . . .	2 590	1 333	12	15	92	29	7

[1]) Efter Dødfødteanmeldelserne.
[2]) Heri ikke medregnet en Del af Tolgen (med 5 Fødte og 2 Døde), der tilhører Hedemarkens Amt.
[3]) Heri ikke medregnet Indset Annex (med 21 Fødte og 6 Døde), der tilhører Hedemarkens Amt.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1 539 Fødte over Døde og Forholdet mellem hine og disse = 100: 55.0

Lægerne meddele nærmere Oplysninger om 18 paa Barselseng døde Kvinder, af hvilke 8 døde af Barselfeber, 5 af Barselkrampe, 3 af Livmoderblødning, 1 af Lungebetændelse og 1 efter besværlig Fødsel.

Liste over de af Lægerne meddelte

Dødsaarsag.	Sum.	Deraf ere:		Under 1 Aar.		Fra 1—5 Aar.		Fra 5—10 Aar.		Fra 10—15 Aar.	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
Alcoholismus	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Angina membranacea	3	3	-	-	-	3	-	-	-	-	-
Apoplexia cerebri	16	8	8	-	-	-	-	-	-	-	-
Atrophia infantum	4	1	3	1	3	-	-	-	-	-	-
Bronchitis acuta	19	9	10	6	6	-	4	-	-	-	-
— chronica	5	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Cancer	23	11	12	-	-	1	-	-	-	-	-
Caries, Necrosis, Periostitis	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Cholaemia, Icterus	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cholera nostras	4	1	3	1	3	-	-	-	-	-	-
Commotio cerebri	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Convulsiones infantum	24	13	11	12	7	1	4	-	-	-	-
Cystitis	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Debilitas congenita	21	16	5	16	5	-	-	-	-	-	-
— senilis	39	11	28	-	-	-	-	-	-	-	-
Diarrhoea	22	14	8	10	6	1	-	-	-	-	-
Diphtheritis faucium	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-
Ecclampsia gravidar.	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Elephantiasis	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Embolia, Thrombosis	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Enteritis, Gastro-	2	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Epilepsia	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Febris puerperalis	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
— typhosa	9	3	6	-	-	-	-	-	1	1	-
Fractura	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Gangraena	4	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Ulcus ventriculi	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Haemorrhagia	1	[3]) 1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— uteri	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	1
— ventriculi	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Helminthiasis	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Hepatitis	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-

[1]) 2 paa Barselseng. [2]) Paa Barselseng. [3]) Alder uopgivet.

Dødsaarsager i Trondhjems By i 1878.

Fra 15—20 Aar.		Fra 20—30 Aar.		Fra 30—40 Aar.		Fra 40—50 Aar.		Fra 50—60 Aar.		Fra 60—70 Aar.		Fra 70—80 Aar.		Fra 80—90 Aar.		Fra 90—100 Aar.	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	1	1	-	3	5	2	2	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	1	7	7	1	4	1	-	-	-	-	-
1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	5	6	5	17	-	5
-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	2	-	-	1		-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	[1]) 3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	1	2	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	[2]) 1	-	[2]) 1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

(Fortsættelse). Dødsaarsag.	Sum.	Deraf ere:		Under 1 Aar.		Fra 1—5 Aar.		Fra 5—10 Aar.		Fra 10—15 Aar.	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
Hydrocephalus	2	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Hydrops	10	4	6	-	-	-	-	-	-	-	-
Insania	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Meningitis	12	7	5	3	1	2	2	1	1	-	-
— tuberculosa	10	9	1	1	1	7	-	1	-	-	-
— cerebro-spin.-epidemica	3	1	2	-	1	-	-	1	-	-	-
Myelitis, Tabes dorsalis	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nephritis, Morb. Brighti	6	2	4	-	-	1	-	-	-	-	-
Paralysis	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Peritonaeitis	7	2	5	-	1	-	1	-	-	1	1
Phlegmone, Abscessus	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Pleuritis	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Pneumonia	26	10	16	1	6	2	2	-	-	-	-
Rachitis	4	2	2	-	-	1	1	-	1	1	-
Scarlatina	27	12	15	1	3	10	7	1	5	-	-
Spina bifida	2	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-
Stomacace gangraenosa	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-
Strictura oesophagi	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Syphilis	2	-	2	-	1	-	1	-	-	-	-
Tetanus	3	3	-	1	-	-	-	-	-	1	-
Tuberculosis pulmonum	78	33	45	3	-	3	3	-	3	-	1
Tussis convulsiva	23	10	13	4	5	5	8	-	-	-	-
Veneficium cyankalii	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vitia org. abdominis	5	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-
— — cerebri	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
— — cordis	13	5	8	-	-	-	-	-	1	-	-
— — hepatis	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vulnera sclopetaria	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Submersio	5	5	-	-	-	-	-	2	-	-	-
Suicidium	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Uopgivet Dødsaarsag	10	5	5	3	4	1	1	-	-	-	-
Tilsammen	493	229	264	65	56	40	34	6	14	4	4

[1]) Paa Barselseng.

Fra 15—20 Aar.		Fra 20—30 Aar.		Fra 30—40 Aar.		Fra 40—50 Aar.		Fra 50—60 Aar.		Fra 60—70 Aar.		Fra 70—80 Aar.		Fra 80—90 Aar.		Fra 90—100 Aar.	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	1	1	1	1	-	1	4	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	3	-	-	-	1	[1]) 1	1	-	1	3	1	3	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4	5	7	12	4	8	5	5	4	3	2	2	1	2	-	1	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	1	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	2	1	1	1	1	2	-	2	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7	7	20	20	13	17	12	14	22	17	16	26	14	26	10	24	-	5

Fra Lægerne haves Opgaver over 935 eller 50.8 pCt. af samtlige ved Sygdom foraarsagede Dødsfald (1 840). For Byerne opgives 490 eller 90.2 pCt. af 543 og for Landdistriktet 445 eller 34.3 pCt. af 1 297 ved Sygdom foraarsagede Dødsfald.

De hyppigste **Dødsaarsager** vare:

Dødsaarsag.	Ialt.	Deraf i	
		Byerne [1]).	Land-distrikterne.
Svindsot	159	80	79
Hjernebetændelse, tuberkuløs Meningit og Kramper i Børnealderen	78	47	31
Skarlagensfeber	67	27	40
Lungebetændelse	57	26	31
Kræft	54	25	29
Alderdomssvaghed	47	39	8
Vatersot og Morbus Brighti	39	17	22
Spedalskhed	38	1	37
Kighoste	37	23	14
Diarrhoe og Cholera nostras	36	28	8
Hjerneapoplexi	30	17	13
Akut Bronchit	29	19	10

[1]) For Røros By er Opgave kun meddelt for 2det Halvaar.

Til nærmere Oplysning om Dødsaarsagerne i Trondhjems By hidsættes foranstaaende af Stadsfysikus efter Lægernes Dødsanmeldelser sammenstillede Liste (se Side 248—251).

Veirliget. Aarets første Maaneder vare usædvanlig milde med liden Snemængde, paa Kysten temmelig stormfuld; paa Røros regnede det flere Dage i Begyndelsen af Februar, hvilket angives som en Sjeldenhed. Vaaren kom tidlig; Forsommeren var kold med Sne i Juni i Trondhjem, men Sommer og Høst varme. Fra November indtraadte streng, varig Kulde, i Selbu indtil ÷ 23° R. og i Tydalen ÷ 30° R. I Selbu blev Kornet (Byg og Havre) modent og af udmærket Kvalitet, hvilket gjerne er Tilfælde, naar det slaar til; i Tydalen dyrkes blot Byg, der sjelden bliver modent. Poteterne slog godt til. I søndre Fosen var Avlingen knapt som i et middels Aar, medens i ytre Fosen Høhøsten vel var ringe, men Korn og Potetes rigelige. I indre Fosen var Hø- og Kornavlen middels og af udmærket Kvalitet. Sildefisket slog overalt mindre godt til; Torskefisket var i indre Fosen godt.

Temperatur- og Regnforholdene i Trondhjems By vil sees af følgende af Stadsfysikus Bryn indsendte Tabel (se næste Side).

Levemaade og hygiæniske Forhold. Fra Trondhjem omtales Udvidelse af Kloakledningerne og Anlæg af en ny Asylbygning for Smaabørn; desuden er indkjøbt Tomt til en større Almueskolebygning, da der trænges mere og bedre Skolerum. I Ørkedals Lægedistrikt findes ingen Udskjænkningssteder for Vin, Brændevin og Øl; da man har regelmæssig Dampskibsfart, kan saadanne Sager dog let faaes fra Trondhjem, hvad ogsaa ofte sker, dog med nogen Indskrænkning i dette Aar formedelst de daarligere Tider. I søndre Fosen er Boligerne smaa, og i Forhold til Beboernes Antal i det Store taget utilstrækkelige; dog synes Bedring heri at indtræde for de nye Vaaningshuses Vedkommende. Renligheds- og Ordenssandsen er liden. De forbedrede Kommunikationer, særlig Dampskibstrafiken, som ogsaa benyttes af Almuen, antages at ville fremkalde Forbedringer. Drikfældigheden er ikke særdeles stor; ved Brylluper og andre Festligheder nydes Spirituosa gjerne til Overmaal, men ellers er Befolkningen temmelig afholdende. I indre Fosen driver Mesteparten af Befolkningen baade Sø- og Landbrug, idet Distriktet sender en ganske anselig Kontingent af Fiskere til de store Vinterfiskerier i Lofoten, Fosen og Nordmøre og endda flere til de nærliggende Sommersildfiskerier. De øvre Dele af Rissens Herred (Skondalen) ernærer sig udelukkende ved Fædrift og Agerbrug med Biindtægt af Skovprodukter (nærmest Ved og Tønder). Levemaaden er nogenlunde god, Husene i Almindelighed store og lyse, Renligheden noksaa god, Klædedragten hensigtsmæssig og næsten udelukkende bestaaende af hjemmevævede Sager, idet Kvindernes Husflid staar paa et forholdsvis høit Standpunkt. I Stadsbygdens Herred har der saaledes i forrige Aar været igang 2 Jacquard-Væverstole, hvorfra ikke ganske ubetydeligt er bleven solgt udenfor Distriktet. Om Forholdene ved Fiskerierne i Halten, hvor sidste Aar Læge var ansat, oplyses, at den største Del af Almuen er samlet i de første Dage af Februar, og at de drage hjem i sidste Uge af Marts; herfra skede dog i Aar en Undtagelse, idet Massen først drog hjem i Begyndelsen af April. Antallet af Fiskere beløb sig til omkring 700. Boligerne, der efter Alles enstemmige Udtalelser skulle staa langt over, hvad der bydes i Lofoten, syntes efter Omstændighederne tilfredsstillende. Samtlige Huse vare i god Stand, taalelig tætte; Beboelsesrummene forsynede med Jernovne, samtidig tjenende til Opvarmning og Kogning, og i Almindelighed med et Par Fag Vinduer, ligesom der overalt findes ordentlige og tilstrækkelige Sengesteder. Da der desuden findes indrettet ydre Rum, hvori Fiskerne kunne ophænge vaade Olieklæder, henlægge Redskaber og andre Gjenstande, saa bliver det muligt for dem i nogen Grad at pleie Orden og Renlighed. Lægehjelp søgtes i 61, for største Delen ubetydelige Tilfælde. De hygiæniske Forhold i Selbu ere mislige; Befolkningen er næsten uden Undtagelse i høieste Grad urenlig, Boligerne hos Husmænd og Inderster (af Gaardmænd findes her temmelig faa) ere

Tabel over Middeltemperaturen i Trondhjems By [1]).

Maaneder.	Morgen Kl. 8.		Middag Kl. 2.		Aften Kl. 10.		Maanedens Middeltemperatur om Dagen.		Regnhøiden i norske Decimaltommer.		
	+	÷	+	÷	+	÷	+	÷	Dage.	Tomm.	Linier.
Januar	-	1.516	-	0.831	-	0.976	-	1.108	14	2	1.0
Februar	0.786	-	1.968	-	0.973	-	1.242	-	21	7	2.9
Marts	-	1.105	1.476	-	-	0.798	-	0.142	17	2	7.5
April	3.183	-	5.522	-	2.650	-	3.783	-	8	-	9.0
Mai	7.024	-	9.597	-	5.782	-	7.468	-	11	2	0.1
Juni	9.300	-	11.500	-	8.400	-	9.733	-	12	1	9.9
Juli	10.347	-	12.203	-	9.500	-	10.683	-	14	2	1.4
August	11.250	-	13.524	-	10.299	-	11.690	-	10	1	3.9
September	8.233	-	10.275	-	7.650	-	8.719	-	17	2	7.6
Oktober	4.556	-	6.919	-	4.919	-	5.462	-	12	1	8.4
November	-	0.483	0.175	-	-	0.458	-	0.255	11	1	6.8
December	-	5.629	-	5.484	-	5.323	-	5.479	7	1	2.6
Aarets Middeltemperatur	3.829	-	5.570	-	3.551	-	4.316	-	154	28	1.1
Marts—September: Middeltemperaturen	8.223	-	10.437	-	7.380	-	8.679	-	72	11	1.9
Oktober 1877—Marts 1878: Middeltemperaturen	0.425	-	1.759	-	0.708	-	0.964	-	91	18	6.6

[1]) Temperaturen er efter Reaumur og Regnhøiden i norske Decimaltommer.

smaa og trange, Værelset udluftes sjelden og har som oftest ikke Slagvindu. Megen Fattigdom hersker, og der findes ikke mange velstaaende Bønder. Grunden hertil er for en Del Overbefolkning, hvorfor ogsaa ialfald før i Tiden mange udvandrede til Amerika; i de sidste Par Aar har endel søgt ned til Stjørdalen og Meraker paa Jernbanearbeide. Til mange Gaarde høre Kværnstensbrud, ofte et Par Mile tilfjelds, hvor da Mændene tilbringe en stor Del af Vinteren med at sprænge Stenene ud af Fjeldet, hvorpaa de kjøre dem ned i Bygden for at tilhugges. Selbyggen er et haardført og nøisomt Folkefærd, gode og udholdende Arbeidere. Almuen lever for det meste af Kaffe, som misbruges, Melk, Smør, Ost, raat Brød samt daarlig kogt Grød og salt Kjød; Fisk og Sild hører til Undtagelser. Om Sommeren drage de med alle Kreaturer tilfjelds, fersk Melk er derfor ikke at bekomme, men vel den saakaldte Kjældermelk, sur som Edike. I Slaataannetiden og til Jul brygges Sirupøl, hvilket blot tilsættes med lidt Humle og undertiden Ingefær. Ædruelighedstilstanden er god, Brændevin nydes i Regelen kun i Julen og ved høitidelige Anledninger og heller ikke da i Almindelighed til Overmaal. I mange Retninger forskjellig fra Selbyggen er Tydalingen; medens de første ere lave af Vext, ere disse store, staute Karle, de have ogsaa en anden Dragt, saa at det ikke er vanskeligt at skille dem ad. De tydalske Kvinder ere ogsaa meget forskjellige fra sine Søstre i Selbu, de ere renlige og nette og holde sine Hjem og Børn rene og pene. Industrien blandt Kvinderne staar paa et lavt Standpunkt i hele Distriktet.

Fattigsygepleien. Af fattige Syge opgives tilseede af Lægerne:

Lægedistrikt.	Fattige Syge.	Antal Læger.	Anmærkning.
Trondhjems Stadsfysikat.....	870	3	Deraf paa Sygehuset 86.
Strindens Distrikt.....	146	1	
Selbu —	69	1	
Røros —	64	1	
Guldals —	50	1	
Opdals —	34	1	
Ørkedals —	190	1	
Søndre Fosens —	129	1	
Ytre — —	60	1	
Indre — —	56	1	
Nordre — —	32	1	
Tilsammen	1700	13	

Jordemødrene benyttes i Strinden regelmæssig, dog ved Siden af dem uexaminerede Fødselshjelpersker; i Selbu benyttes de ikke saameget som ønskelig, dog mere end før, medens de i nordre Fosen siges at benyttes flittig.

Kvaksalveriet. I Trondhjem praktiserede en uauthoriseret Homøopath i nogen Tid af Aaret.

I **Sundhedskommissionerne** afholdtes følgende Antal Møder: i Trondhjem 8; i Strindens Distrikt 5 (to i Strinden og et i hvert af Klæbu, Budviken og Bynæssets Herreder); i Selbu Distrikt 1; i Røros Distrikt 2 (paa Røros); i Opdals Distrikt 1 (i Rennebu); i Ørkedals Distrikt 4 (et i hvert Herred); i ytre Fosens Distrikt 3 (deraf to paa Ørlandet); i indre Fosens Distrikt 2 (i Stadsbygden og Rissen). I Guldals, søndre og nordre Fosens Distrikter ere ingen Møder afholdte. Af Forhandlingsgjenstande kunne mærkes: i Trondhjem om Kjelderboliger, om Beskyttelse af Vandledningens Damme mod Forurenselser; om Almueskolelokalerne, af hvilke forskjellige ved et af Stadsfysikus foretaget Eftersyn vare fundne altfor smaa i Forhold til Elevantallet, derhos maadelig ventilerede, i hvilken Anledning en Forestilling til Magistraten blev vedtagen; om Salget af arsenikholdige Tapeter og Tøier m. v., til hvilke Sagers Undersøgelse der blev givet Anledning, hvorved et ikke lidet Antal Tapeter, Tøier (saasom Sirtser osv.) og Lampeskjerme fandtes arsenikholdige; saadanne Sagers Salg blev standset ved Politiets Foranstaltning; om Salg af skadelige Næringsmidler. I Selbu Distrikt blev i Anledning af den veneriske Sygdom Bygden inddelt i Distrikter, og i hvert af dem en Tilsynsmand opnævnt, som skulde melde, om Nogen var syg eller mistænkt for at være det. Der forsøgtes ogsaa sat igang Visitationer af Ungdommen, men da kun Faa mødte, maatte det opgives. I Røros om Ordning af Vaccinationsvæsenet og Udarbeidelse af Sundhedsforskrifter for Bergstaden Røros, hvilke oversendtes Herredsstyrelsen. I ytre Fosen udvikledes de nyere Anskuelser om de epidemiske Sygdommes Aarsagsforhold og i indre Fosen forhandledes om Deling af Jordemoderdistriktet.

De **Vaccineredes** Antal udgjorde:

i Trondhjems Stadsfysikat	297
- Strindens Distrikt	182
- Selbu —	108
- Røros —	119
- Guldals —	345
- Opdals —	208
- Ørkedals —	327
- søndre Fosens —	798
- ytre — —	281
- indre — —	256
- nordre — —	196
Tilsammen	3 117.

I Hlade (Strindens Distrikt), Aalen (Røros Distrikt) samt i Rennebu (Ørkedals Distrikt) er Vaccination ei foretagen. Ifølge 116 Rekvisitioner er af Bestyreren for den offentlige Vaccination i Trondhjem omsendt til Læger og Hjelpevaccinatører i Trondhjems Stift 271 Rør med Vaccinelymfe.

Af **retsmedicinske Forretninger** udførtes 4 over Døde og 4 over Levende. Tilsammen 8 retsmedicinske Forretninger, hvoraf 5 i Trondhjem og 1 i hvert af Guldals, Opdals og ytre Fosens Distrikter.

Af **Sygehuse** har Amtet Rotvold Sindssygeasyl og Reitgjerdets Pleiestiftelse for Spedalske, begge beliggende i Strinden, Trondhjems Sindssygeasyl og Trondhjems Bys Sygehus. Paa dette sidste er i Aarets Løb gjort den Forandring, at Overlægen igjen har overtaget den økonomiske Bestyrelse, ligesom der er tilforordnet en Tilsynskomite som kontrollerende og raadgivende.

Paa Sygestuerne i Trondhjems Tugthus vare 9 tilbageliggende fra det forrige Aar, 62 indlagdes i Aarets Løb, ialt 71 Behandlede, hvoraf 60 udgik helbredede, 1 i Bedring, 4 Døde (en af Bronchit, en af Spedalskhed, en af Epilepsi og en af organisk Underlivssygdom) og 6 vare tilbageliggende ved Aarets Udgang. Antallet af Forpleiningsdage udgjorde 3 586 eller 55.2 Dage for hver Udskreven. Udenfor Sygestuerne behandledes blandt Fangerne 225 mindre betydelige Sygdomstilfælde og blandt Opsynsbetjeningen 18 Sygdomstilfælde. Medikamentudgiften udgjorde Kr. 684.13.

Paa Sygestuerne i Trondhjems Fæstnings Strafanstalt vare 2 tilbageliggende fra forrige Aar, 27 indkom, ialt 29 Behandlede, hvoraf 28 udgik helbredede og 1 i Bedring, saa at Ingen vare tilbageliggende ved Aarets Udgang. Forpleiningsdagenes Antal udgjorde 536 eller 18.5 Dage for hver Udskreven. Udenfor Sygestuerne behandledes blandt Fangerne 154 mindre betydelige Sygdomstilfælde og blandt Opsynspersonalet 11 Tilfælde. Medikamentudgiften beløb sig til Kr. 205.99.

I Strinden findes et Fattigsygehus, hvor 25 Syge behandledes i Aarets Løb samt ved Røros Verk et lidet Sygehus med 12 Pladse for kvæstede og syge Arbeidere.

Af **Badeindretninger** findes i Trondhjem foruden Sygehusets 1 Damp-, Douche- og Karbadindretning samt 2 Søbadehuse; i Strinden 1 Karbadindretning ved Strindens Fattigarbeidshus, i Røros 1 Damp- og Karbadindretning og i Opdal 1 Kar-, Furunaals- og Styrtebadindretning.

Apotheker. Amtet havde 5 Apotheker, hvoraf 3 i Trondhjem, 1 paa Ørkedalsøren og 1 i Røros, af hvilke det paa Ørkedalsøren ikke blev visiteret paa Grund af Apotkekerens Forflyttelse. Personalet bestod foruden Apothekeren:

Sted.	Antal Apotheker og Navn.	Pharmaceuter: examin.	Pharmaceuter: uexamin.	Disciple.
Trondhjem	3 Løveapotheket.	2	1	2
	Svaneapotheket.	3	-	2
	Hjorteapotheket.	2	-	2
Røros [1]	1	-	1	1
Ørkedalsøren	1	1	-	1

[1]) Ved Røros Apothek tog 1 Discipel Medhjelperprøve.

Medicinalpersonalet bestod af 41 Læger, 2 Tandlæger, 42 Jordemødre og 36 Hjelpevaccinatører, nemlig:

Lægedistrikt.	Læger.		Tandlæger.	Jordemødre.	Hjelpevaccinatører.
	Antal.	Bosted [1]).			
Trondhjems Stadsfysikat.....	20 [2])	i Trondhjem.	2	14	-
Strinden	5	1 i Trondhjem, 1 ved Reitgjerdets Pleiestiftelse, 3 ved Rotvolds Sindssygeasyl.	-	4	4 [3])
Selbu.....	1	i Selbu.	-	1	2 [4])
Røros.....	3	i Røros.	-	2	3 [4])
Guldal.....	2	i Støren.	-	5	7
Opdal.....	1	i Opdal.	-	3	3
Ørkedal.....	3	1 i Ørkedalen, 2 - Ørkedalsøren.	-	7 [5])	5 [6])
Søndre Fosen.....	2	1 i Hiteren, 1 - Frøien.	-	2	2 [4])
Ytre —	2	i Ørlandet.	-	1 [7])	3 [4])
Indre —	1	i Rissen.	-	1	2 [4])
Nordre —	1	i Bjørnør.	-	2	5

[1]) Ved Distriktslægens Bosted er Herredet udhævet ved spærrede Typer.
[2]) Foruden Distriktslægen i Strinden.
[3]) Alle Jordemødre.
[4]) Hvoraf 1 Jordemoder.
[5]) Hvoraf 2 private.
[6]) Hvoraf 4 Jordemødre.
[7]) Derhos 1 Post ledig.

XVII. Nordre Trondhjems Amt.

Amtet, hvis Fladeindhold er 178.50 norske Kvadratmil (22 771 □ Kilometer), og som ved Folketællingen den 31te December 1875 havde 82 271 tilstedeværende Indbyggere, er inddelt i følgende 8 Lægedistrikter:

1. Stjørdals Distrikt (15.40 n. □ Mil, 11 539 Indb.), indbefattende:

Herrederne:	Nedre Stjørdalen	15.40 n. □ M.,	6 989 Indb.
	Hegre		2 845 —
	Meraker		1 705 —

2. Frostens Distrikt (4.60 n. □ Mil, 7 969 Indb.), indbefattende:

Herrederne:	Frosten	1.60 n. □ M.,	3 025 Indb.
	Aasen		1 923 —
	Leksviken	3.00 —	3 021 —

3. Levangers Distrikt (15.40 n. □ Mil, 13 328 Indb.), indbefattende:

Kjøbstaden Levanger		— n. □ M.,	955 Indb.
Herrederne:	Levangers Landdistrikt	3.60 —	2 162 —
	Skogn		3 704 —
	Værdalen	11.80 —	6 507 —

4. Inderøens Distrikt (17.40 n. □ Mil, 13 864 Indb.), indbefattende:

Herrederne:	Ytterøen	0.30 n. □ M.,	1 478 Indb.
	Mosviken og Verran	7.50 —	2 755 —
	Inderøen	1.20 —	5 346 —
	Sparbu	8.40 —	4 285 —

5. Stenkjærs Distrikt (11.60 n. □ Mil, 9 462 Indb.), indbefattende:

Ladestedet Stenkjær		— n. □ M.,	1 427 Indb.
Herrederne:	Stod	3.80 —	2 333 —
	Egge		877 —
	Beitstaden	7.80 —	4 825 —

6. Grongs Distrikt (78.90 n. □ Mil, 6 475 Indb.), indbefattende:

Herrederne:	Grong	41.40 n. □ M.,	3 146 Indb.
	Snaasen	37.50 —	2 232 —
	Lierne		1 097 —

7. Namsos Distrikt (22.30 n. □ Mil, 11 198 Indb.), indbefattende:

Ladestedet Namsos		— n. □ M.,	1 529 Indb.
Herrederne:	Namsos Landdistrikt	13.10 —	2 292 —
	Overhalden		2 358 —
	Fosnæs	9.20 —	3 266 —
	Flatanger		1 753 —

8. Ytre Namdals Distrikt (12.80 n. □ Mil, 8 436 Indb.), indbef.:

Herrederne:			
Kolvereid og Foldereid	12.80 n. □ M.,	2 668	Indb.
Nærø		1 793	—
Vikten		2 119	—
Lekø		1 856	—

Sundhedstilstanden omtales som mindre god i Stjørdals, Levangers og Stenkjærs Distrikter, idet Skarlagensfeber, der forøvrigt optraadte i samtlige Distrikter undtagen ytre Namdals, her fik ikke ringe Udbredning og viste sig ondartet. Kighoste optraadte hyppigt i Stjørdals, Frostens og Inderøens Distrikter, ligesom Typhoidfeber forekom med et ikke ubetydeligt Antal flere Tilfælde end i det foregaaende Aar. Derimod var Lungebetændelse i det Hele i Aftagende og epidemisk Cerebrospinal-Meningit sjelden.

Dødeligheden. Følgende Tabel giver en Oversigt over Dødelighedsforholdene. Opgaverne ere efter Uddrag af Præsternes til det statistiske Centralbureau indsendte Lister over Døbte og Begravede:

Aar.	Beregnet Befolkning ved Aarets (Femaarets) Midte.	Antal Døde eller gjennemsnitlige Antal Døde.	Forhold pro mille.
1878	83 457	1 265	16.15
1877	82 873	1 274	15.37
1876	82 200	1 421	17.29
1875	82 076	1 280	15.59
1874	82 481	1 296	15.71
1871—1875	82 538	1 263	15.32
1866—1870	82 603	1 164	14.10

Til Oplysning om de **epidemiske Forhold** hidsættes følgende af Lægernes Opgaver sammendragne Tabel (se Side 262, 263).

Typhoidfeber optraadte i Stjørdals Distrikt dels spredt, dels som Husepidemi, uden at Smitte med Sikkerhed kunde konstateres. Af de 3 Tilfælde i Frostens Distrikt forekom 2 i samme Hus i Frosten, det tredie i Aasen. I Levanger Distrikt optraadte Tilfældene spredte, og det lykkedes i ethvert Tilfælde at forebygge Sygdommens videre Udbredelse. I Inderøens Distrikt fortsatte Sygdommen sig paa en Plads i Inderøen, hvor Sygdommen var udbrudt forrige Høst uden bekjendt Smitte, med 3 Tilfælde, hvoraf et endte dødeligt. Et Tilfælde i Verran i Marts Maaned var maaske kommen gjennem Smitte fra Trondhjem. I Oktober kom et let og lidet udtalt Tilfælde paa Pladsen Kværnen i Verran tilfældigvis til Lægens Kundskab; kort efter blev Konen i Nabopladsen syg og senere en Pige, der havde opholdt sig hos den først Angrebne. Paa en afsidesliggende Plads i Solberg Annex til Inderøen angrebes i December en Pige, uden at

tydelig Smitte kunde opdages. Paa Gaarden Hæfstad i Mære (Sparbu Herred), hvor Sygdommen var forekommet i December forrige Aar, viste sig et Tilfælde i Januar. I Marts fik en Gut paa Gaarden Suseg i Henning Sogn Thyphoidfeber uden kjendt Smitte, og omtrent 3 Uger efter angrebes ogsaa en Person paa Nabogaarden. I Skei Sogn paa Gaarden nordre Bruum, hvor i September f. A. 2 Børn vare syge af Typhoidfeber, angrebes, uden at ny Smitteimport kunde paavises, i Marts en Tjenestegut, fra hvem smittedes 2 Piger, der pleiede ham. Den ene af disse var et Par Dage, før hun blev syg, flyttet hjem til en Plads 1/4 Mil derfra; her blev i Mai ogsaa Faderen syg. Isolation, Desinfektion med Chlorkalk og Svovlrøgninger bleve nøiagtig udførte af Beboerne, ligesom de ogsaa vare villige til at opbrænde, hvad der ikke med betryggende Sikkerhed lod sig desinficere. Til Beitstaden i Stenkjærs Distrikt kom en Pige syg hjem fra Trondhjem og døde. I Følling og Kvam Sogne i Stod, hvor ingen Smitteimport kunde paavises, optraadte 11 Tilfælde, deraf 5 i samme Hus; paa hvert af de øvrige Steder kom et eller to Tilfælde. I Grongs Distrikt forekom 3 spredte Tilfælde; i de 2 var Sygdommen indført fra Omegnen af Stenkjær og Levanger; det tredie var hos en Mand, der kom syg hjem fra Lofotfisket. Paa Gaarden Fjeldset, Namsos Distrikt, optraadte i Februar og Marts 11 Tilfælde, sandsynligvis hidførte ved en Pige, der som helbredet var kommen hjem fra Alhus Sygehus, hvor hun selv formentlig havde havt Typhoidfeber. Da Gaarden ligger meget isoleret, gik ikke Sygdommen videre, skjønt de fleste Beboere vare angrebne og saaledes meget hjelpeløse og daarlig forpleiede. Folket omkring har stor Skræk for smittede Steder. I ytre Namdals Distrikt forekom 4 Tilfælde paa Vikten, samtlige ved Smitte fra Fiskeværet Gjæslingen og 1 Tilfælde paa Lekø, hvor Smitteforholdet var ukjendt.

Af **Cerebrospinal-Meningit** behandledes i dette Aar kun 15 Tilfælde med 3 Dødsfald; Sygdommen havde ogsaa en meget mildere Karakter end tidligere. I Levanger Distrikt syntes Sygdommen i Aarets Begyndelse atter at ville antage en større Udbredning, idet der i Februar indtraf 4 og i Marts 1 Tilfælde; men hermed standsede Sygdommen og først i Oktober optraadte 1 nyt Tilfælde. Af de i Inderøens Distrikt optraadte Tilfælde var det ene i Skei Sogn. I ytre Namdals Distrikt indtraf 1 Tilfælde paa Øen Sandholmen i Vikten.

Vandkopper vare temmelig udbredte Høsten udover i Inderøens Distrikt, især i Solberg Annex, men kun faa Tilfælde behandledes.

Skarlagensfeber fortsatte sig i Meraker, Stjørdals Distrikt, de 2 første Maaneder af Aaret. I Juni og Juli viste sig nogle Tilfælde i nedre Stjørdalen, uden at Sygdommen fik videre Udbredning; den først Angrebne var et Barn fra Trondhjem, som fra et smittet Hus der var sendt til en Slægtning i Stjørdalen for at undgaa Sygdommen. I November iagttoges et Par Tilfælde paa Stjørdalshalsen, uden at Smitteimporten kunde paavises. Sygdommen udbredte sig til Flere, og inden Aarets Udgang havdes af Distrikts-

I nordre Trondhjems Amt anmeldte epidemiske Sygdomme.

	Hele Aaret.		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Behandlede.	Deraf Døde.													
Exanthematisk Typhus	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Typhoidfeber	101	9	99	10	8	22	12	11	-	6	9	7	8	4	2
Cerebrospinal-Meningit	15	3	15	3	5	1	3	2	-	-	-	-	1	-	-
Barselfeber	18	7	18	2	-	2	3	2	3	2	1	1	-	1	1
Vandkopper	7	-	7	-	3	-	-	-	1	-	-	-	3	-	-
Skarlagensfeber	466	80	461	31	23	65	34	54	27	24	35	51	23	34	60
Rødlinger	12	-	12	-	2	1	-	2	-	-	2	2	3	-	-
Mæslinger	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Rosen	62	1	58	3	10	4	4	6	8	3	11	2	1	4	2
Kighoste	106	3	106	7	6	11	5	4	11	11	3	16	6	6	20
Diphtherisk Svælgbetændelse	20	2	19	2	2	1	1	2	6	1	-	2	-	1	1
Strubehoste	2	-	2	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Kusma	6	-	6	2	1	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-
Akut Bronchit, Andre katarrhalske Tilfælde	1221	29	1214	116	102	117	111	105	78	79	82	91	123	98	112
Lungebetændelse	373	40	368	42	46	32	56	65	22	14	12	10	7	26	36
Pleurit	68	3	65	8	6	5	9	5	5	5	3	6	7	4	2
Gigtfeber	87	1	81	14	5	4	6	9	6	7	4	1	-	9	16
Diarrhoe (akut), Cholera nostras	395	10	379	29	39	23	20	22	22	32	40	37	42	47	26
Blodgang	25	-	25	6	2	2	1	1	6	-	3	-	1	9	3
Skjørbug	78	-	78	-	1	8	14	9	3	11	7	4	5	5	2
Tilsammen	3064	188	3015	276	262	298	280	301	198	197	212	230	230	248	283

(Fortsættelse).

	Ialt opgivne.		Fordeling paa Lægedistrikterne.															
			1		2		3		4		5		6		7		8	
	Tilfælde.	Dødsfald.	Stjørdal.		Frosten.		Levanger.		Inderøen.		Stenkjær.		Grong.		Namsos.		Ytre Namdal.	
			Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.
Exanthematisk Typhus . . .	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Typhoidfeber	102	10	30	2	3	2	16	1	15	1	14	3	3	1	16	-	5	-
Cerebrospinal-Meningit . . .	15	3	-	-	-	-	9	2	4	-	1	1	-	-	-	-	1	-
Barselfeber	18	7	2	1	1	1	7	2	-	-	2	-	1	1	3	-	2	2
Vandkopper	7	-	-	-	-	-	-	-	5	-	1	-	1	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	472	86	69	9	28	7	197	27	57	13	101	21	11	4	9	5	-	-
Rødlinger	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-	6	-	-	-
Mæslinger	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rosen	62	1	5	-	3	1	18	-	7	-	9	-	2	-	16	-	2	-
Kighoste	116	13	60	13	3	-	5	-	24	-	12	-	-	-	12	-	-	-
Diphtherisk Svælgbetænd. .	20	2	-	-	-	-	4	-	5	-	10	1	-	-	1	1	-	-
Strubehoste	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Kusma	6	-	2	-	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut Bronchit. . . . . } Andre katarrhalske Tilf. }	1221	29	330	9	32	-	235	7	152	4	190	1	89	4	142	4	51	-
Lungebetændelse	374	41	53	7	22	3	143	8	75	11	37	5	4	-	17	2	23	5
Pleurit	68	3	27	-	-	-	9	3	7	-	5	-	-	-	17	-	3	-
Gigtfeber	88	2	14	1	4	1	29	-	15	-	4	-	3	-	13	-	6	-
Diarrhoe (akut) } Cholera nostras }	397	12	143	1	13	-	49	4	46	2	51	1	37	2	41	2	17	-
Blodgang	25	-	17	-	-	-	-	-	6	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Skjørbug	78	-	72	-	-	-	1	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	3085	209	825	43	111	15	723	54	420	31	451	33	151	12	294	14	110	7

lægen Kundskab om 34 Angrebne, fornemmelig paa og omkring «Halsen.» I Frostens Distrikt optraadte Sygdommen ogsaa dette Aar i Leksviken, hvor 16 af de 27 behandlede Tilfælde indtraf; deraf var 14 paa et Par Gaarde nordligst i Leksvikens Nabobygd over mod Verranfjord. I November og December angrebes 2 Børn paa en Gaard i Frosten, antagelig ved Smitte fra en Arbeidsmand fra Stjørdalen, der var kommen lige hjemmefra, hvor han havde syge Børn. I Værdalen, Levanger Distrikt, hvor Sygdommen var begyndt i November Maaned f. A., optraadte i Januar atter 11 Tilfælde; den vedvarede med forskjellig Intensitet hele Aaret (samt i 1879), dog kun med enkelte Tilfælde hist og her, naar undtages i Marts Maaned, da der viste sig 25 Tilfælde paa et begrændset lidet Omraade (Søbygden). Paa de fleste Steder kunde Smitten paavises. Sygdommen optraadte i det Hele mildt, men trak sig gjerne i Langdrag, idet Nephrit med haardnakket Hydrops fulgte i ca. 60 %. Af 3 dødeligt endende Tilfælde bukkede 2 under for Angina, 1 for Nephrit. Fra Marts optraadte den paa den modsatte Side af Distriktet i Ekne Annex til Skogn, aabenbart indført fra Trondhjem. Paa 3 forskjellige Gaarde med tilhørende Pladse angrebes 18 Individer. Efter at Sundhedskommissionen havde truffet de nødvendige Forholdsregler, der med Strenghed bleve paaseede efterfulgte, ophørte Sygdommen her, men viste sig i April og Mai paa mange Steder spredt væsentlig i Skogn og den tilgrændsende Del af Levanger Herred; den aftog noget i Sommermaanederne, men udbredte sig senere stærkere og var endnu ikke ophørt ved Aarets Udgang. Sygdommen optraadte med en mere end almindelig ondartet Karakter; hyppig fandtes betydelig diptheritisk Belæg i Svælget og store som oftest suppurerende Kjertelsvulster paa Halsen og i Submentalregionen, der især hos meget unge Patienter oftere medtog de under Sygdommen betydelig sunkne Kræfter. I Inderøens Distrikt fandtes Sygdommen i alle Sogne. Til Inderøen blev den i 1ste Halvaar overført fra Skogn ved en Mand, der havde opholdt sig i nogen Tid i smittet Hus, samt fra Beitstaden, hvorfra der kom en Familie, hvis 3 Børn allerede vare syge. Sygdommen, der i Begyndelsen optraadte meget heftig (i de dødelig forløbende Tilfælde varede den ofte kun et Døgn), blev fra Juni af mildere. Til Stenkjærs Distrikt indførtes Sygdommen sandsynligvis paa flere Steder fra Trondhjem, saaledes til Solberg Sogn i Beitstaden ved en Dreng, der kom hjem til Julen og som i Trondhjem havde boet i et Hus, hvor et Barn var død af Skarlagensfeber; her optraadte 2 dødeligt endende Tilfælde. De første Tilfælde i Ladestedet Stenkjær indtraf sidst i April, og udover Vaaren og Sommeren optraadte af og til flere i forskjellige Huse. Ved streng Isolation, Forbud mod Skolegang fra de smittede Huse og Rensning med Svovlrøgninger hindredes nogen stor Udbredning af den i Ladestedet. De samme Foranstaltninger bleve ogsaa saavidt muligt iværksatte paa Landet. I Grongs Distrikt forekom Sygdommen i de tidlige Vaarmaaneder i Snaasens Herred, indført fra Omegnen af Stenkjær. Inkubationstiden kunde i 3 Tilfælde nøiagtig bestemmes og var 1 Døgn, 2 Døgn og

2½ Døgn. I Namsos Distrikt optraadte flere Tilfælde af Sygdommen i September og første Del af Oktober, fornemmelig i Namsos Ladested. Dødsfaldene skyldtes voldsom Hjerneaffektion, men i det Hele var Sygdommen noksaa mild.

Kighoste fortsatte sig i Stjørdal gjennem hele Aaret, dog fornemmelig i dets første Del. En hel Del var angrebne, men de færreste bleve behandlede, hvilket ogsaa var Tilfælde i Frostens Distrikt samt i Mosvikens og Sparbu Sogne af Inderøens Distrikt, hvor Sygdommen havde ikke liden Udbredning i førstnævnte Sogn i 1ste Halvaar, i Sparbu i December.

Katarrhalske Tilfælde. Af Influenza forekom en Del Tilfælde i Grongs Distrikt, i Mai i Snaasens Herred og i Juli i Grongs Herred, paa sidstnævnte Sted oftere flere samtidig paa samme Gaard, saaledes 1 Gang 5 Tilfælde. Eiendommelige Veirforhold, skarpe nordlige og østlige Vinde i Mai, stærk Varme og hurtig Afvexling med lav Temperatur i Juli ansees som Aarsagen til Sygdommen.

For **akut Bronchit** er ialt opgivet behandlede 521 Tilfælde (293 Mænd, 228 Kvinder; 278 Børn, 240 Voxne og for 3 Alder uopgivet) med 29 Dødsfald. Kronisk Bronchit er opført som Dødsaarsag hos 8.

Af **Lungebetændelse** forekom i Stjørdalen i 1ste Halvaar mange Tilfælde. I Levangers Distrikt optraadte den overveiende største Del i 1ste Halvaar, men ogsaa i December indtraf flere Tilfælde end sædvanlig, vistnok som Følge af den usædvanlig strenge Kulde og det variable Veirlig. I Værdalen var Sygdommen hyppigere end i de foregaaende Aar; i Inderøens Distrikt optraadte den ogsaa forholdsvis hyppig, men i Stenkjærs Distrikt sjeldnere i Aarets Løb.

Skjørbug optraadte med et større Antal Tilfælde i Stjørdalen, hvor det var vanskeligt at skaffe tilstrækkelige Madvarer til den paa Grund af Jernbanearbeidet forøgede Befolkning, saa Kaffe, Smørbrød, Flesk og anden salt Mad vare de hovedsagelige Næringsmidler. Efterat der var sørget for en rigeligere Tilførsel af Poteter, bedredes denne Tilstand noget.

Veneriske Sygdomme. De udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af Syphilis og samtlige behandlede Tilfælde af Gonorrhoe (Urethrit) ville sees af følgende Tabel (se Side 266, 267).

De paa Amtssygehuset i Skogn behandlede Tilfælde hidrørte næsten udelukkende fra de Trondhjem nærmest liggende Distrikter (Stjørdalens og Frosten Lægedistrikter).

Til Oplysning om en Del af Lægerne behandlede væsentlig **kroniske Sygdomme** hidsættes følgende Tabel (se Side 266, 267).

Fnat og **Skurv** siges at være sjeldne i Frostens og Levangers Distrikter.

Svindsot. Forholdet af opgivne Dødsfald af Svindsot til samtlige kjendte Dødsaarsager og til Dødsaarsager af ikke epidemiske Sygdomme i de enkelte Distrikter vil sees af følgende Tabel (se Side 268).

Veneriske Sygdomme

Sygdom.	Tilsammen behandlede.	Behandlede, for hvilke er opgivet Kjøn og Alder.				Opgivet Sygdomsform for Syphilis			Antal anmeldende Læger.
		Mandkjøn.		Kvindekjøn.		primær.	konstitutionel.	hereditær.	
		Børn.	Voxne.	Børn.	Voxne.				
Syphilis	10	-	3	-	3	1	8	1	9
Gonorrhoe, Urethrit	51	-	28	-	1	-	-	-	11

[1]) Hereditær Syphilis.

Liste over kro-

	Behandlede.	Deraf Døde.	Behandlede, for hvilke er opgivet Kjøn og Alder.				Antal af anmeldende Læger.	Ialt opgivne.	
			Mandkjøn.		Kvindekjøn.			Tilfælde.	Dødsfald.
			Børn.	Voxne.	Børn.	Voxne.			
Kronisk Rheumatisme	316	1	-	168	-	75	15	317	2
Fnat	60	-	6	2	8	3	8	60	-
Skurv	2	-	-	-	-	2	1	2	-
Kjertelsyge	98	1	18	1	27	4	11	98	1
Rachit	6	-	4	1	2	-	3	6	-
Simpel Meningit	19	13	5	1	1	3	8	20	14
Tuberkuløs Meningit	12	12	1	1	3	-	9	16	16
Svindsot	126	49	3	32	1	43	14	142	65
Kræft	42	25	-	12	-	14	11	48	31
Vatersot og Morbus Brighti	46	10	4	17	1	9	11	48	[1]) 12
Blegsot og Anæmi	327	1	4	7	19	176	13	329	3
Menstruationsuordener	84	-	-	-	-	47	12	84	-
Kardialgi, kronisk Gastrit og Dyspepsi	786	4	5	298	11	230	14	788	[2]) 6
Ormesygdomme	23	-	13	-	6	2	8	23	-
Drankersygdomme	6	-	1	1	-	-	5	6	-

[1]) Af Vatersot 5, af Morbus Brighti 7 Dødsfald. [2]) 2 Tilfælde ere paa Dødslisten

udenfor Sygehus.

Kjendte Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne.								
	1	2	3	4	5	6	7	8	
	Stjørdal.	Frosten.	Levanger.	Inderøen.	Stenkjær.	Grong.	Namsos.	Ytre Namdal.	
	Tilfælde.	Tilfælde.	Tilfælde.	Tilfælde.	Tilfælde.	Tilfælde.	Tilfælde.	Tilf.	Kjendte Dødsf.
[1]) 1	2	1	1	-	1	1	3	1	1
-	20	1	7	1	4	-	13	5	-

niske Sygdomme.

Fordeling paa Lægedistrikterne.															
1		2		3		4		5		6		7		8	
Stjørdal.		Frosten.		Levanger.		Inderøen.		Stenkjær.		Grong.		Namsos.		Ytre Namdal.	
Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.
127	-	6	-	52	-	22	-	24	1	50	-	16	-	20	1
17	-	3	-	4	-	-	-	-	-	11	-	2	-	23	-
2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
33	-	-	-	4	-	6	-	10	1	1	-	15	-	29	-
5	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
2	2	-	-	2	1	3	1	1	1	3	3	9	6	-	-
2	2	4	4	1	1	1	1	4	4	-	-	3	3	1	1
41	20	2	2	21	12	15	4	15	8	9	4	29	13	10	2
8	5	4	3	16	12	8	4	5	1	5	5	1	1	1	-
6	2	1	-	3	3	9	1	12	1	5	1	10	4	2	-
67	-	3	1	35	-	35	-	25	-	45	1	89	1	30	-
14	-	4	-	15	-	10	-	7	-	6	-	19	-	9	-
186	-	20	-	79	2	144	-	66	1	70	3	114	-	109	-
13	-	-	-	4	-	2	-	1	-	2	-	1	-	-	-
1	-	1	-	2	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-

opførte under «ulcus ventriculi».

Svindsot.

Lægedistrikt.	Opgivne Dødsaarsager				Forhold i pCt.	
	ialt.	af Svindsot.	af epidemiske Sygdomme.	af andre Sygdomme.	til samtlige opgivne Dødsaarsager.	til Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme.
Stjørdalen	103	20	43	60	19.4	33.3
Frosten	35	2	15	20	5.7	10.0
Levanger	122	12	54	68	9.8	17.6
Levanger By	10	-	6	4	-	-
Landdistriktet	112	12	48	64	10.7	18.8
Inderøen	60	4	31	29	6.7	13.8
Stenkjær	68	8	33	35	11.8	22.9
Stenkjær By	26	5	10	16	19.2	31.3
Landdistriktet	42	3	23	19	7.1	15.8
Grong	43	4	12	31	9.3	12.9
Namsos	63	13	14	49	20.6	26.5
Namsos By	29	7	9	20	24.1	35.0
Landdistriktet	34	6	5	29	17.6	20.7
Ytre Namdal	23	2	7	16	8.7	12.5
Nordre Trondhjems Amt	517	65	209	308	12.6	21.1
Deraf: Byerne	65	12	25	40	18.0	30.0
— Landdistriktet	452	53	184	268	11.7	19.8

Svindsot siges i Stjørdalen at være optraadt oftere end før; de Syge vare spredte over det hele Distrikt. Arvelighed kunde ofte paavises, Smitte ikke; dobbelt saa mange Kvinder vare angrebne som Mænd. I Namsos Distrikt opgives Sygdommen at være bleven hyppigere og almindeligere i de senere Aar, medens det før hørte til Sjeldenhederne og vakte almindelig Opmærksomhed, naar et ungt Menneske, paa Landet især, fik Lungetæring. Den daarligere og mindre solide Levemaade i det Hele, den mindre forsvarlige Klædedragt, daarlige Boliger og det mere forfinede Væsen antages som Momenter til Sygdommens Udvikling og Fremgang. Kjertelsyge og de mange anæmiske og chlorotiske Tilfælde tilskrives de samme Omstændigheder (Brinchmann).

Øiensygdomme. Om trachomatøs Conjunctivit, der ogsaa dette Aar herskede i Værdalen, skriver Dr. Synnestvedt: For Conjunctivitis granulosa (trachomatosa) er 106 Tilfælde komne under Behandling. Denne Sygdom, der er endemisk i dette Herred ligesom i flere andre til Sverige stødende Distrikter — ialfald nordenfjelds — er vistnok ved hensigtsmæssige Bestemmelser af Sundhedskommissionen i stærk Aftagende, idet de fleste Angrebne ved at møde frem paa visse, bestemte Steder fik

gratis Lægehjelp og bleve helbredede. Men at faa denne contagiøse Sygdom fuldstændig udryddet er vistnok vanskeligt, saalænge den rigelige Import fra Sverige vedbliver, og denne Import vil naturligvis aldrig ophøre, før der ogsaa i Nabolandet træffes Forholdsregler imod Sygdommen fra det Offentliges Side, hvilket — saa vidt mig bekjendt — ikke sker. Og denne Sygdom er saa let helbredelig i sit Begyndelsesstadium og danner med sit fixe Contagium et saa bekvemt Objekt for en rationel Prophylaxe, at den kunde udryddes eller idetmindste reduceres til et Minimum af Angrebne.

Af **katarrhalsk Conjunctivit** forekom i Stenkjærs Distrikt fremdeles enkelte Tilfælde, der dog forløb temmelig let.

Sindssygdom. For Amtskommunens Regning forpleiedes i 1878: 157 Sindssyge, hvoraf 50 paa Asyler; 26 hørte hjemme i Stjørdalens, 19 i Frostens, 9 i Levangers, 38 i Inderøens, 25 i Stenkjærs, 17 i Grongs, 13 i Namsos og 10 i ytre Namdals Distrikt. Som almindelige Fattige opgives i Grongs Distrikt 7 Sindssyge at have været forpleiede.

Af **obstetriciske Operationer** opgives som udførte af Læger: 16 Tangforløsninger, 4 Vendinger, 1 Udtrækning og 3 Udtagelser af Efterbyrden, hvis Indikationer og Udfald vil sees af følgende Tabel:

Indikation.	Tangforløsning.					Vending.			Udtrækning.		Udtagelse af Efterbyrden.
	Mødre.			Børn.		Mødre.		Børn.	Mødre.	Børn.	Mødre.
	levende.	døde.	uopg. Udf.	levende.	døde.	levende.	uopg. Udf.	døde.	levende.	levende.	uopgivet Udfald.
Utilstrækk. eller smertefulde Veer	[1]10	-	[2]2	[3]10	2	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	3	[4]) 1	-	3	1	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	-	[5]) 3	[6]) 1	[7]) 4	-	-	-
Fodleie	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-
Tilbageholdelse af Efterbyrden	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Uopgiven Indikation	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Tilsammen	13	1	2	13	3	3	1	4	1	1	3
	16			16		4		4	1	1	3

[1]) 5 ere opgivne som Førstefødende og 1 som Flerfødende.
[2]) 1 er opgivet som Flerfødende.
[3]) 1 var 1ste Tvilling.
[4]) Død 8 Dage efter Nedkomsten af Barselfeber.
[5]) 1 er opgivet som Førstefødende.
[6]) Flerfødende.
[7]) 1 var 2den Tvilling; 1ste Tvilling blev forløst med Tang (se ovenfor).

2 Perforationer; 1 hos en Førstefødende med temmelig snevert Bækken og stort Foster efter gjentagne forgjæves Tangforsøg; Udtrækning

med Kranioklast. Konen kom sig. 1 hos en ældre Kone med i høi Grad deformt Bækken, stærk fremskudt Promontorium, Conjugata 10 Centimeter; Navlesnoren fremfalden, pulsløs. Konen ilive. I et Tilfælde af forsømt Skulderleie, hvor ingen Jordemoder var tilstede, foretoges — efter forgjæves Vendingsforsøg og Decapitation — Exvisceration og Overklipning af Rygraden; under Arbeidet hermed døde den allerede ved Lægens Ankomst yderst medtagne Kone uforløst.

Tilsammen 27 obstetriciske Operationer, hvoraf 4 i Stjørdalens Distrikt, 7 i Levangers, 6 i Inderøens, 2 i Stenkjærs, 2 i Grongs, 2 i Namsos og 4 i ytre Namdals Distrikter.

Antallet af **Fødte** og **Døde** vil sees af følgende Sammenstilling angivet efter de af Presterne til det statistiske Centralbureau indsendte Opgaver over Døbte og Begravede:

Lægedistrikt.	Fødte.	Døde			Dødfødte [1]).	Omkomne	
		ialt.	i 1ste Døgn [1]).	paa Barselseng.		ved ulykkelige Hændelser.	ved Selvmord.
Stjørdal	437	273	-	3	13	9	1
Frosten	211	129	2	-	6	-	1
Levanger	349	221	3	1	9	2	-
Levanger By	30	12	1	-	-	-	-
Landdistriktet	319	209	2	1	9	2	-
Inderøen	380	181	2	-	9	5	1
Stenkjær	216	126	1	-	6	3	1
Stenkjær By	51	30	-	-	2	-	-
Landdistriktet	165	96	1	-	4	3	1
Grong	156	87	-	2	2	4	2
Namsos	317	160	4	-	8	10	1
Namsos By	72	41	2	-	4	2	-
Landdistriktet	245	119	-	-	-	8	1
Ytre Namdal	283	88	3	3	10	1	1
Nordre Trondhjems Amt	2349	1265	15	9	63	34	8
Deraf: Byerne	153	83	3	-	6	2	-
— Landdistriktet	2196	1182	12	9	57	32	8

[1]) Efter Dødfødteanmeldelserne.

Overskudet af Fødte over Døde bliver saaledes 1 084 og Forholdet mellem hine og disse = 100: 53.8.

Efter Lægernes Opgaver døde 9 Kvinder paa Barselseng, deraf 7 af Barselfeber, 1 af Livmoderbristning og 1 under besværlig Fødsel uforløst.

I Lægernes Dødslister meddeles Opgaver over 517 eller 42.2 pCt. af samtlige ved Sygdom foraarsagede Dødsfald (1 223); for Byerne opgives Dødsaarsagen for 65 eller 80.2 pCt. af samtlige ved Sygdom foraarsagede Dødsfald (81), for Landdistriktet henholdsvis for 452 eller 39.6 pCt. af 1 142.

De hyppigste **Dødsaarsager** vare:

Dødsaarsag.	Antal.	Deraf i	
		Byerne.	Land-distrikterne.
Skarlagensfeber	86	10	76
Svindsot	65	12	53
Lungebetændelse	41	4	37
Hjernebetændelse, tuberkuløs Meningit og Kramper i Børnealderen, tilsammen	35	8	27
Kræft	31	2	29
Akut Bronchit	29	7	22
Hjerneapoplexi	15	3	12
Alderdomssvaghed	15	1	14
Kighoste	13	-	13
Organisk Hjertesygdom	13	3	10
Cholera nostras og Diarrhoe	12	3	9
Vatersot og Morbus Brighti	12	-	12

Veirliget var i det hele godt: Vaaren kom tidlig, Sommeren var for det meste tør og varm; Høsten var god med mere Nedbør, medens Aarets 2 sidste Maaneder vare kolde med nogen Sne. Avlingen var noget ringe men af god Kvalitet. Fra Levangers Distrikt meddeler Distriktslæge W. Dietrichson angaaende Veirforholdene følgende: Aarets første Maaneder udmærkede sig ved en i Forhold til Aarstiden usædvanlig høi Thermometerstand, idet denne kun en eneste Gang sank ned til ÷ 13 Gr., og i Gjennemsnit i Aarets 3 første Maaneder Kl. 8 Morgen viste Thermometret kun 1.3 Kuldegrad, hvorimod det samme Klokkeslet det foregaaende Aar viste 5 Kuldegrader. Sommermaanederne vare varme, gode og fordelagtige for Vegetationen, og først i Midten af Oktober viste Thermometret om Natten Kuldegrad. Derimod var Aarets 2 sidste Maaneder igjen saa meget strengere, og Gjennemsnitstemperaturen var i disse Maaneder Kl. 8 Morgen ÷ 4.5 mod Aaret 1877 kun 0 Grad. Den gjennemsnitlige Barometer- og Thermometerstand for Aarets forskjellige Maaneder sees af følgende Tabel, Barometerstanden beregnet efter norske Tommer og Linier og Thermometerstanden efter Reaumurs Thermometer (se Tabellen næste Side).

Levemaade og hygiæniske Forhold. I Frostens Distrikt siges de hygiæniske Forhold at være meget gode. Husene ere store og rummelige, Stuerne hos Bønderne meget almindelig med panelede og malede Vægge og

Meteorologiske Forhold i Skogn i 1878.

Maaned.	Barometerstand.			Thermometerstand.					
	Gjennemsnit for Maaneden.	Høiest.	Lavest.	Kl. 8 Formiddag.	Kl. 12. Middag.	Kl. 4 Eftermiddag.	Gjennemsnit om Natten efter Minimumsthermometret.	Høiest.	Lavest.
	T. L.	T. L.	T. L.						
Januar	28—1	11te 28—7	21de 26—11	÷ 3	÷ 2.2	÷ 2.6	÷ 5	21de + 3	27de ÷ 13
Februar	28	1ste 28—6	25de 27—6	÷ 0.6	÷ 0.5	÷ 0.1	÷ 2.6	23de + 5	27de ÷ 11
Marts	27—11	15de 28—10	6te 27—3	÷ 0.5	+ 0.4	÷ 0.6	÷ 6.1	17de + 5	25de ÷ 6
April	28—3½	9de 28—10	1ste 27—2	+ 3.2	+ 5.4	+ 5.3	÷ 0.9	23de + 9.5	8de — 0
Mai	28—1	7de 28—6	20de 27—10	+ 3.7	+ 9.1	+ 9.1	+ 2.2	15de + 14	9de + 2
Juni	28—2½	27de 28—7	10de 27—7	+ 10.2	+ 12.1	+ 12.5	+ 5.5	27de + 21.5	6te + 4
Juli	28—2	31te 28—8	7de 27—11	+ 10.7	+ 12.7	+ 13.1	+ 6	28de + 19	19de + 6.5
August	28—2	2d. 28—8	6te 27—6	+ 12	+ 14.8	+ 15.1	+ 6.8	8de + 21	24de + 8
September	27—11½	5te 28—6	16de 27—2	+ 8.3	+ 10.5	+ 10.2	+ 6	1ste + 18.5	30te + 4
Oktober	28	15de 28—7	26de 27—3	+ 4.1	+ 6.5	+ 6.1	+ 2.4	11te + 12	21de ÷ 1
November	28—½	19de 28—6	11te 27—6	÷ 1.9	÷ 0.8	÷ 1.4	÷ 9.8	20de + 5	30te ÷ 8
December	27—11¼	4de. 28—6	31te 27—1	÷ 7.8	÷ 6.7	÷ 6.2	÷ 9	5te ÷ 1.5	20de ÷ 16
		15de Marts og 9de April	21de Januar					27de Juni	20de Decbr.
For Aaret	28	28—10	26—11	+ 3.2	+ 5	+ 4.4	÷ 0.4	+ 21.5	÷ 16

Tag, enkeltvis ogsaa malede Gulve. Nogen Affaldsdynge foran Husdørene træffes ikke, og Vandhuse er ialfald paa Gaardene almindelige. Fra Levangers Distrikt meddeles, at det efter Oprettelsen af et Brændevinsbolag fra 1ste Januar 1878 nu hører til Sjeldenhederne at se et beruset Menneske, og at specielt Landalmuen saagodtsom aldrig nu sees at vende tilbage fra Byen i beruset Tilstand. Fra Inderøens Distrikt meddeles, at ialfald for den mindre bemidlede Del af Almuen udgjør saltet Sild og anden Fisk, Poteter, slet stegt Brød samt andre daarlig tillavede Melspiser Hovednæringsmidlerne. I Inderøens Distrikt har den økonomiske Tilstand været i nogen Tilbagegang og Pengemangel almindelig følt. Arbeidspriserne have dog holdt sig nogenlunde oppe, saa det ikke har havt nogen særdeles Indflydelse paa den arbeidende Klasses Kaar, som i Regelen have været ret gode. Paa Jordbrug og Kreaturhold lægges stadig mere Vægt, og Forbedringer indføres heri saavel som i nyt opførte Huse for Mennesker og Dyr. Paa Stenkjær er oprettet et Meieri, der forsyner Ladestedet med Smør, Ost og Melk efter Behovet, ligesom Tilførsel af Næringsmidler forøvrigt har været tilstrækkelig. Som Næringsvei drives Fiskeri baade af Ladestedets Indvaanere og af den ved Søen bosatte Almue, der herved have en god Bifortjeneste. For den egentlige Sømandsstand var Fortjenesten i Aarets Løb mindre god, og den der saa almindelige Jægtefart var lidet lønnende. I Nydelsen af stærke Drikke spores ingen synderlig Aftagen. I Grongs Distrikt siges de hygiæniske Forhold at være ret gode; dog ere Boligerne som Regel meget trækfulde, utætte og uhensigtsmæssig indrettede, meget sjelden findes andet end de saakaldte enkelte Bygninger, forsynede med en Overflod af Vinduer og Døre, saa de lidet passe til Stedets barske og vindfulde Klima. Der er adskillig Sands for Renlighed, men endnu staar meget tilbage at ønske i saa Henseende, navnlig i Distriktets Yderkanter. Kaffe og salte Spiser misbruges, ligesom Brændevin, der som Regel er af simpleste Sort, nydes til Overmaal navnlig i de flere Dage varende Brylluper, Begravelser og andre selskabelige Sammenkomster. Af egentlige Drankere findes faa. Klædedragten er god og hensigtsmæssig. Sædelighedstilstanden kan ikke roses. Fra ytre Namdal anføres, at Folket almindelig lever godt; Hovedbestanddelen af Føden er Sild og anden Fisk samt Grød. De have det renligt i sine Huse.

Fattigsygepleien. Af fattige Syge opgives behandlede (se Tabellen næste Side).

Jordemødre siges i Stjørdalen i Regelen at benyttes og kun i Nødsfald andre Fødselshjelpersker; i Frostens Distrikt benyttes Jordemødrene saagodtsom altid, og i Namsos Distrikt bliver Søgningen mere og mere almindelig, medens i Grongs og ytre Namdalens Distrikter uexaminerede Fødselshjelpersker for en stor Del bruges.

Af **Kvaksalvere** anføres et Par at have megen Søgning i Stjørdalen, 2 ligesaa i Snaasen og 1 i Overhalden. I ytre Namdalen synes Kvaksalveri at tabe sig noget.

Fattigsygepleien.

Lægedistrikt.	Fattige Syge.	Antal Læger.	Anmærkning.
Stjørdalen	189	1	
Frosten	46	1	
Levanger	97	1	
Inderøen	97	1	
Stenkjær	67	1	
Grong	84	1	
Namsos	51	1	Deraf 29 i Ladestedet.
Ytre Namdalen	68	1	
Tilsammen	699	8	

I **Sundhedskommissionerne** afholdtes følgende Antal Møder: i Stjørdals Distrikt 2, (i nedre Stjørdal); i Frostens Distrikt 1, (i Aasen); i Levanger Distrikt 4 (i Skogn to, i Levanger Landsogn og Værdalen hver et); i Inderøens Distrikt 2 (et i hvert af Inderøens og Mosvikens Sogne); Stenkjærs Distrikt 5 (to i Stenkjær og i Egge, Stod, Beitstaden hver et); i Grongs Distrikt 8 (i Grong og Snaasen); i Namsos Distrikt 1, (i Ladestedet); i ytre Namdals Distrikt 2 (Vikten, Nærø). Foruden om de almindelige Forhandlingsgjenstande og om Spedalskhed sees der i Stjørdals Distrikt at være forhandlet om Bygningsreglerne i nedre Stjørdal; i Levangers Distrikt søgtes Oplysning om, hvilke Bestemmelser der fra Lovgivningens Side burde træffes angaaende Børns Anvendelse som Gjætere. Resultatet af disse Forhandlinger tilstilledes Sekretær Mohn, af hvem Spørgsmaalet var reist. I Grongs Distrikt gjordes bl. a. Meddelelser om Døvstumhed, om Legemets mikroskopiske Bygning med Fremvisning af forskjellige Gjenstande under Mikroskopet, om Brug og Misbrug af Briller; i Namsos vedtoges Forslag til Sundhedsforskrifter, og i ytre Namdals Distrikt forhandledes om Skab og om Spedalskhedens mulige Smitsomhed. I Grongs Distrikt overvares enkelte Møder af en større Del af Almuen.

Antallet af **Vaccinerede** udgjorde:

i Stjørdals	Distrikt	234
- Frostens	—	172
- Levangers	—	285
- Inderøens	—	116
- Stenkjærs	—	84
- Grongs	—	217
- Namsos	—	258
- ytre Namdals	—	372
	Tilsammen	1 738.

Af **retsmedicinske Forretninger** udførtes 4 over Døde (1 Obduktionsforretning og 3 Syns- og Skjønsforretninger) og 2 over Levende, til-

sammen 6, hvoraf 2 i Stjørdals, 1 i Stenkjærs, 2 i Grongs og 1 i Namsos Distrikt.

Amtet har 2 **Sygehuse**, et i Skogn og et i Overhalden; derhos har Distriktslægen i Grong paa Gaarden Berre indrettet Sygestuer, hvor 20 Syge i Aarets Løb have været behandlede, deraf 6 for Fattigvæsenets Regning. Paa Gaarden nyder en Sygepleierske Kost, Logis og en Løn af Kommunen af 20 Kroner samt Undervisning i at pleie Syge mod efter endt Læretid (et Aar) at være forpligtet til at udføre lignende Forretninger i Sognet, hvorfor hun faar særskilt Godtgjørelse af vedkommende Syge og desuden en Løn af 20 Kroner om Aaret af Kommunen. I 1878 er en Sygepleierske uddannet, og for Fremtiden vil der søges uddannet en for hvert Sogn.

Badeindretninger findes ved Amtets Sygehuse; paa Stjørdalshalsen er 1 Kar- og Styrtebadindretning ligesom enkelte Privatmænd have Styrtebad i Husene.

Af Amtets 3 **Apotheker** i Levanger, Stenkjær og Namsos bleve de 2de sidstnævnte visiterede; Visitationen af Levangers Apothek blev udsat som Følge af den Apotheket i December 1877 overgaaede Brand.

Sted.	Antal Apotheker.	Personalet foruden Apothekeren		
		examineret Pharmaceut.	uexamineret Pharmaceut.	Disciple.
Levanger	1	1	-	2
Stenkjær	1	1	-	1
Namsos	1	1 [1])	1	-

[1]) Som Provisor.

Medicinalpersonalet bestod af 16 Læger, 35 Jordemødre og 38 Hjelpevaccinatører, nemlig:

Lægedistrikt.	Læger.		Jordemødre.	Hjelpevaccinatører.
	Antal.	Bosted [1]).		
Stjørdal	3	2 i nedre Stjørdal, 1 - Meraker [2]).	5	3
Frosten	2	1 i Frosten, 1 - Lexviken.	4	4

[1]) Distriktslægens Bosted er udhævet ved spærrede Typer.
[2]) Jernbanelæge.

Medicinalpersonalet.

(Fortsættelse). Lægedistrikt.	Læger. Antal.	Læger. Bosted [1]).	Jordemødre.	Hjelpevaccinatører.
Levanger	4	2 i Skogn, 2 - Værdalen.	4	6
Inderøen [2])	1	i Inderøen.	5	6
Stenkjær	2	1 i Egge, 1 - Stenkjær.	4	5
Grong	1	i Grong.	4	5
Namsos	2	1 i Namsos, 1 - Overhalden [3]).	4	4
Ytre Namdal	1	i Nærø.	5	5

[1]) Distriktslægens Bosted er udhævet ved spærrede Typer.
[2]) En paa Stenkjær boende Læge er Fattiglæge for Sparbu Herred.
[3]) Sygehuslægen ved Amtssygehuset.

XVIII. Nordlands Amt.

Amtet, hvis Fladeindhold er 297.60 norske Kvadratmil (37 965 □ Kilometer), og som ved Folketællingen den 31te December 1875 havde 104 151 tilstedeværende Indbyggere, er inddelt i følgende 17 Lægedistrikter:

1. Brønnø Distrikt (18.80 n. □ Mil, 9 884 Indbyggere), indbefattende:
   Herrederne: Bindalen ..... 9.40 n. □ M., 2 208 Indb.
   Brønnø ..... } 8.20 — { 4 679 —
   Velfjorden ..... } { 1 177 —
   Vegø ..... 1.20 — 1 820 —
2. Alstahaugs Distrikt (9.20 n. □ Mil, 9 896 Indb.), indbefattende:
   Herrederne: Alstahaug ..... } { 3 770 Indb.
   Herø ..... } 9.90 n. □ M., { 3 085 —
   Tjøttø ..... } { 3 041 —

3. Vefsens Distrikt (55.44 n. □ Mil, 6 992 Indb.), indbefattende:
Ladestedet Mosjøen ..... — n. □ M., 774 Indb.
Herrederne: Vefsen ..... } 55.44 — { 5 150 —
Hatfjelddalen ..... } { 1 068 —
4. Ranens Distrikt (39.70 n. □ Mil, 12 152 Indb.), indbefattende:
Herrederne: Næsne ..... 5.00 n. □ M., 4 320 Indb.
Hemnæs ..... } 34.70 — { 4 063 —
Mo ..... } { 3 769 —
5. Lurø Distrikt (18.20 n. □ Mil, 6 953 Indbyggere), indbefattende:
Herrederne: Lurø ..... } 2.10 n. □ M., { 1 884 Indb.
Trænen ..... } { 346 —
Rødø ..... 16.10 — 4 723 —
6. Gildeskaal Distrikt (14.50 n. □ Mil, 4 142 Indb.), indbefattende:
Herrederne: Gildeskaal ..... } 14.50 n. □ M., { 2 787 —
Beieren ..... } { 1 355 —
7. Bodø Distrikt (4.20 n. □ Mil, 4 831 Indbyggere), indbefattende:
Kjøbstaden Bodø ..... — n. □ M., 1 519 Indb.
Herredet Bodø ..... 4.20 — 3 312 —
8. Foldens Distrikt, indbefattende:
Herredet Folden ..... 17.80 — 3 335 —
9. Skjærstads Distrikt (31.20 n. □ Mil, 5 957 Indb.), indbefattende:
Herrederne: Skjærstad ..... 11.80 n. □ M., 3 653 Indb.
Saltdalen ..... 19.40 — 2 304 —
10. Stegens Distrikt (11.70 n. □ Mil, 5 504 Indb.), indbefattende:
Herrederne: Stegen ..... 3.40 n. □ M., 2 975 Indb.
Hammerø ..... 8.30 — 2 529 —
11. Lødingens Distrikt (22.20 n. □ Mil, 4 036 Indb.), indbefattende:
Herrederne: Lødingen ..... } 22.20 n. □ M., { 2 438 Indb.
Tysfjorden ..... } { 1 598 —
12. Ofotens Distrikt (23.28 n. □ Mil, 4 105 Indb.), indbefattende:
Herredet Ofoten ..... 23.80 n. □ M., 4 105 Indb.
13. Buksnæs Distrikt (2.26 n. □ Mil, 5 459 Indb.), indbefattende:
Herrederne: Buksnæs ..... 1.50 n. □ M., 3 111 Indb.
Borge Sogn af Borge Herred 0.76 — 2 348 —
14. Flakstad Distrikt (3.10 n. □ Mil, 2 408 Indb.), indbefattende:
Herrederne: Flakstad ..... 3.00 n. □ M., 1 844 Indb.
Værø ..... 0.10 — 564 —
15. Østlofotens Distrikt (4.94 n. □ Mil, 4 729 Indb.), indbefattende:
Herrederne: Vaagen ..... 3.40 n. □ M., 3 151 Indb.
Gimsø ..... 0.40 — 1 058 —
Valberg Sogn af Borge Herred 1.14 — 520 —
16. Hadsels Distrikt (7.40 n. □ Mil, 7 307 Indb.), indbefattende:
Herrederne: Hadsel ..... 6.00 n. □ M., 4 520 Indb.
Bø ..... 1.40 — 2 787 —

17. Sortlands Distrikt (12.50 n. □ Mil, 6 461 Indb.), indbefattende:

Herrederne: Sortland	4.60 n. □ M.,	1 870	Indb.
Øksnæs	3.20 —	2 423	—
Dverberg	4.70 —	2 168	—

Sundhedstilstanden skildres ogsaa i dette Aar som god og fra flere Distrikter som ualmindelig god. Af epidemiske Sygdomme optraadte Cerebrospinal-Meningit og exanthematisk Typhus med et ringere Antal Tilfælde end i det foregaaende Aar, medens der af Typhoidfeber er opgivet adskillig flere Tilfælde især fra Alstahaugs, Buksnæs, Østlofotens og Hadsels Distrikter. Skarlagensfeber havde noget større Udbredning og af Kighoste optraadte ikke faa Tilfælde i 2det Halvaar. Under Lofotfisket var Sundhedstilstanden god, idet faa Tilfælde af smitsom Sygdom viste sig, medens Diarrhoe optraadte med et stort Antal Tilfælde især i Henningsvær. (Antallet af Fiskere, Fartøisfolk og andre fremmede Næringsdrivende udgjorde 26 562).

Dødeligheden. Følgende Tabel giver en Oversigt over Dødelighedsforholdene angivet efter Presternes til det statistiske Centralbureau indsendte Opgaver over Døbte og Begravede:

Aar.	Beregnet Befolkning ved Aarets (Femaarets) Midte.	Antal Døde eller gjennemsnitlige Antal Døde.	Forhold pro mille.
1878	109 693	1 489	13.57
1877	107 194	1 538	14.35
1876	104 300	1 917	18.38
1875	102 277	1 872	18 30
1874	99 532	1 756	17.34
1871—1875	98 619	1 745	17.69
1866—1870	91 577	1 533	16.96

Til Oplysning om de **epidemiske Forhold** hidsættes følgende efter Lægernes Opgaver sammendragne Tabel (se Side 279, 280, 281).

Exanthematisk Typhus angreb i April Maaned i Tysfjorden, Lødingens Distrikt, 5 Individer, deraf 1 Spedalsk; 1 døde. I Æfjorden observeredes 1 Tilfælde. Sygdommen antages indført med de fra Fiskerierne i Lofoten og Finmarken hjemvendende Fiskere. I Eidfjorden i Hadsels Distrikt angrebes 2 Børn, der døde. Under Lofotfisket forekom 5 Tilfælde i Kabelvaag.

Typhoidfeber siges ikke at have vist sig i Brønnø Distrikt i de sidste 3 Aar. I Alstahaugs Distrikt forekom kun enkelte spredte Tilfælde, indtil Sygdommen i Slutningen af Oktober viste sig paa Gaarden Ugelfoden i Herø, hvorfra den i November og December udbredte sig til de nærmeste Gaarde; omtrent 10 à 12 Individer angrebes, hvoraf kun 7 behandledes af Læge. Paa Herø Prestegaard angrebes ogsaa i December efterhaanden 4

I Nordlands Amt anmeldte epidemiske Sygdomme.

	Hele Aaret.		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Behandlede.	Deraf Døde.													
Exanthematisk Typhus	14	3	9	2	-	-	-	6	1	-	-	-	-	-	-
Typhoidfeber	138	10	113	7	2	7	10	24	20	11	2	-	2	9	19
Cerebrospinal-Meningit.	10	5	10	1	1	-	-	4	-	2	1	-	-	1	-
Barselfeber	24	8	24	1	1	5	1	-	4	2	4	1	3	1	1
Vandkopper	5	-	5	-	-	-	2	2	-	1	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	74	9	72	-	2	4	1	4	-	-	8	9	7	12	25
Rødlinger	7	-	7	1	-	-	-	-	-	-	-	-	5	1	-
Mæslinger	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rosen	51	1	42	-	1	3	4	5	2	3	5	3	7	3	6
Kighoste	256	5	256	-	-	-	-	-	-	22	27	37	26	54	90
Diphtherisk Svælgbetændelse	3	-	3	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	-	-
Strubehoste	8	7	8	3	-	1	-	-	-	1	-	-	-	1	2
Kusma	21	-	7	2	-	-	1	2	-	-	-	2	-	-	-
Akut Bronchit. Andre katarrhalske Tilfælde	1054	8	644	53	61	56	69	66	53	41	25	29	55	78	58
Lungebetændelse	247	38	193	19	11	18	22	23	18	9	4	3	17	27	22
Pleurit	119	5	86	5	3	2	6	19	13	12	3	11	4	5	3
Gigtfeber	67	2	33	4	2	3	3	5	1	4	2	1	2	4	2
Koldfeber	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Diarrhoe (akut) Cholera nostras	706	11	282	14	12	26	39	28	22	39	24	19	21	17	21
Blodgang	9	-	9	-	-	-	1	-	-	-	1	1	2	2	2
Skjørbug	7	1	7	-	1	-	-	5	-	-	1	-	-	-	-
Tilsammen	2827	113	1811	112	97	125	159	193	135	147	108	117	151	216	251

I Nordlands Amt anmeldte epidemiske Sygdomme. (Fortsættelse.)

	Ialt opgivne.		Fordeling paa Lægedistrikterne.													
			1		2		3		4		5		6		7	
	Tilfælde.	Dødsfald.	Brønnø.		Alstahaug.		Vefsen.		Ranen.		Lurø.		Gildeskaal.		Bodø.	
			Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.
Exanthematisk Typhus	14	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Typhoidfeber	139	11	-	-	26	1	9	-	-	-	6	1	-	-	3	-
Cerebrospinal-Meningit	12	7	7	6	1	1	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	29	13	2	1	1	1	1	-	3	1	-	-	-	-	1	-
Vandkopper	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	76	11	31	3	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Rødlinger	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Mæslinger	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rosen	51	1	8	1	3	-	-	-	6	-	-	-	4	-	2	-
Kighoste	271	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	61	4	8	-
Diphtherisk Svælgbetændelse	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Strubehoste	9	8	-	-	4	4	-	-	3	3	-	-	1	-	1	1
Kusma	21	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut Bronchit. Andre katarrhalske Tilfælde	1 055	9	15	-	11	-	69	1	55	-	-	-	21	-	57	1
Lungebetændelse	256	47	13	5	26	-	10	5	18	5	3	1	5	-	10	4
Pleurit	119	5	1	1	16	1	-	-	17	-	1	-	3	-	1	-
Gigtfeber	67	2	-	-	6	-	5	1	9	-	-	-	2	-	2	-
Koldfeber	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Diarrhoe (akut). Cholera nostras	708	13	-	-	28	-	10	2	25	1	3	-	9	-	7	-
Blodgang	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjørbug	7	1	4	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	1
Tilsammen	2 865	151	81	17	122	8	104	9	142	10	13	2	107	4	94	7

(Fortsættelse).

	Fordeling paa Lægedistrikterne.																					
	8		9		10		11		12		13		14		15		16		17		Blandt Almuen ved Fiskerierne.	
	Folden.		Skjærstad.		Stegen.		Lødingen.		Ofoten.		Buksnæs.		Flakstad.		Østlofoten.		Hadsel.		Sortland.			
	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.
Exanthematisk Typhus	-	-	-	-	-	-	7	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	5	-
Typhoidfeber	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	24	4	-	-	36	-	23	2	6	2	3	1
Cerebrospinal-Meningit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	1	1	1	1	1	-	4	1	-	-	2	2	-	-	4	2	5	2	3	1	-	-
Vandkopper	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	-	-	-	-	5	1	14	2	12	1	-	-	-	-	10	2	-	-	1	-	2	2
Rødlinger	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mæslinger	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-
Rosen	-	-	-	-	3	-	-	-	1	-	2	-	-	-	3	-	4	-	9	-	6	-
Kighoste	13	-	-	-	64	3	21	1	-	-	-	-	-	-	62	12	30	-	12	-	-	-
Diphtherisk Svælgbetændelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Strubehoste	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kusmæ	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	1	-	-	-	-	-	14	-
Akut Bronchit Andre katarrhalske Tilfælde	12	-	58	1	51	-	38	2	8	-	65	1	39	-	32	-	84	-	49	3	391	-
Lungebetændelse	4	-	18	5	12	-	12	1	8	2	19	3	5	-	18	5	19	2	5	1	51	8
Pleurit	5	2	10	1	13	-	3	-	3	-	11	-	2	-	1	-	4	-	3	-	25	-
Gigtfeber	-	-	4	1	-	-	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	1	-	4	-	31	-
Koldfeber	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Diarrhoe (akut) Cholera nostras	11	-	8	-	12	2	13	1	2	1	52	2	18	-	47	3	19	-	28	1	416	-
Blodgang	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjørbug	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	49	3	109	9	163	6	118	9	34	4	185	12	67	-	215	24	193	8	120	8	949	11

Personer, skjønt Indlæggelse paa Sygehus foregik strax. Smitteimporten kunde i intet Tilfælde oplyses. I Vefsens Distrikt optraadte Sygdommen i Juni Maaned paa en afsides og sundt beliggende Gaard, hvis samtlige Beboere angrebes samt 1 Person paa Nabogaarden. I Lurø optraadte 2 smaa lokale Epidemier og i Buksnæs Distrikt forekom en noget mere udbredt Epidemi i Borge Sogn, hvor Smitten kunde forfølges. Paa Gaarden Løbstad i Vaagen og Barstrand i Gimsø, Østlofotens Distrikt, viste sig 2 større lokale Epidemier. I Bø, Hadsels Distrikt, synes Sygdommen at være endemisk især paa Gaukværø og Lilleøen. Paa Nordsiden af Vaagøen havde der sandsynligvis i mindst ½ Aar gaaet en mild Typhoidfeberepidemi, uden at det var kommet til Lægens Kundskab, og paa Hadseløen optraadte et Par sporadiske Tilfælde. Uagtet Almuens Villie til at iværksætte Isolation ikke er saa liden, er denne paa Grund af de almindelig saa knappe Husrum kun i faa Tilfælde mulig. Paa Strandstedet Andenæs i Sortlands Distrikt optraadte uden paaviselig Smitteimport 3 Tilfælde af Sygdommen i 1 Familie, og senere i Nærheden 2 Tilfælde, der endte dødeligt. Til at Sygdommen ikke fik videre Udbredning, uagtet Stedet er beboet af over 300 Mennesker, som bo tæt sammen i ofte trange og urenlige Huse, bidrog vistnok for en stor Del den store Paapasselighed og sjeldne Forsigtighed, som overalt i Distriktet vises, hvor det gjelder at undgaa Berøring med Huse, der erklæres for angrebne af smitsom Sygdom. Under Lofotfisket behandledes 1 Tilfælde i Skraaven og 2 i Stene. I Henningsvær undgik man ligesom i det foregaaende Aar Typhoidfeber; derimod var der ogsaa iaar mange Tilfælde af den saakaldte «Lofotfeber».

Cerebrospinal-Meningit har fremdeles vist sig i Brønnø Distrikt med 5 Tilfælde og 4 Dødsfald; desuden døde 2de, som bleve angrebne i 1877 og hos hvem Sygdommen varede respektive ¾ og 1 Aar; de Syge fremviste den yderste Grad af Afmagring og Elendighed. Sygdommen, der siges at være en Skræk for Almuen, har havt en Varighed af fra 12 Timer til 1 Aar. Den har fremdeles holdt sig væsentlig til Bindalen og tilstødende Fjorde af Vig Sogn; fra Vegø, Brønnø Hovedsogn og Velfjorden har der kun været 5—6 Tilfælde i de forløbne 3 Aar. Smitte kan ikke paavises. De fra Ranen opførte 4 Tilfælde optraadte om Sommeren.

Af **Barselfeber** døde 2 førstefødende Kvinder i Hols Sogn, Buksnæs Distrikt. Den behandlende Læge angav, at den benyttede Fødselshjelperske førte Smitte fra den ene til den anden, hvorfor hun blev suspenderet for en Tid af 6 Uger og hendes Tøi m. V. gjennemrøgt med Svovl eller vadsket med Carbolvand. Siden indtraf intet Sygdomstilfælde i hendes Praxis.

Vandkopper vare ogsaa i dette Aar almindelig udbredte i Hadsels Distrikt.

Skarlagensfeber. Sygdommen, der i Februar optraadte i Brønnø med 3 Tilfælde, men da isoleredes, bragtes atter did i August fra Namdalen, udbredte sig over Brønnø, Vig og Bindalen og vedvarede endnu ved Aarets

Udgang. Det var vanskelig at faa Almuen til at efterfølge Sundhedskommissionens Forskrifter og især ved Begravelser at afholde sig fra gamle Vaner. I Ranen behandledes kun et men meget haardt Tilfælde. Paa samme Gaard og i dens Nabolag, men ikke hos den samme Familie, herskede Sygdommen meget slemt for 2—3 Aar siden. Nogen Smitte andenstedsfra kunde nu ikke paavises og i Distriktet havde Sygdommen ikke vist sig paa henved 2 Aar. Efter overstaaet Sygdom blev det benyttede Lokale, Seng- og Gangklæder og øvrige formentlig smitteførende Ting desinficerede med Chlorgas. I Stegen optraadte 5 Tilfælde i en Familie, muligens indført fra Tromsø. I Hols Annex til Lødingen viste Sygdommen sig i November, sandsynligvis som Fortsættelse af den i forrige Beretning omtalte Epidemi langs Tjældesundet; antagelig ved Kirkefolk udbredtes Sygdommen til flere Steder i Distriktet. Uden Tvivl vare mange flere angrebne end de, der kom under Behandling. I Hol og Lødingen blev Skolen hævet, men paa Grund af udpræget Fatalisme bleve de øvrige Forholdsregler vist yderst sjelden udførte. Sandsynlig ved Smitte fra Lødingen viste sig i December endel Tilfælde i Ofoten. I Østlofoten forekom i Marts og Mai et Par smaa lokale Epidemier.

Rosen. I Hadsels Distrikt forekom i Aarets sidste Maaneder flere Tilfælde af phlegmonøse Betændelser efter hverandre sammen med et Par Tilfælde af Ansigtsrosen paa samme Gaard. Af de fra Sortland opførte Tilfælde vare 3 i samme Hus.

Kighoste optraadte i Aarets 2 sidste Maaneder i Beieren, Gildeskaals Distrikt, med stor Voldsomhed og udbredte sig saa hurtig, at der ved Aarets Udgang neppe fandtes nogen Gaard, hvor den ej havde faaet Indpas. Beierens isolerede Beliggenhed og Samfærdselens Standsning ved Is i Beierfjorden bidrog til at hindre Epidemiens Forplantelse til Gildeskaal. I Bodø og nærmeste Omegn optraadte Sygdommen mildt henimod Aarets Udgang. I Oktober begyndte den at udbrede sig i Foldens Distrikt, og de fleste Børn, som ikke før havde havt den, angrebes, dog temmelig mildt. I Stegen var Sygdommen meget almindelig i sidste Kvartal; de flesteTilfælde vare lette, og Størsteparten kom ej under Behandling. I Lødingen behandledes blot en ringe Del af de Angrebne. I Østlofoten begyndte Sygdommen i Juni, udbredte sig over hele Distriktet og holdt sig hele Aaret, i Begyndelsen mild, senere mere streng. I August eller September overførtes Sygdommen fra Vaagen til Eidsfjorden i Hadsel, hvor der hver Høst er stor Trafik, og til Sortlands Distrikt indførtes den i September, rimeligvis ved Fiskere fra Senjen, til Dverberg, hvor den gik fra Gaard til Gaard gjennem omtrent hele Prestegjeldet, dog ikke synderlig ondartet samt til Øksnæs i Oktober fra Hadsel ved to angrebne Fiskere.

Kusma forekom i Buksnæs ikke sjelden.

Akut Bronchit og andre katarrhalske Tilfælde. For akut Bronchit behandledes 491, hvoraf 7 døde. Af Mænd, for hvilke Alder er opgivet, vare 52 Børn, 78 Voxne og af Kvinder 53 Børn, 66 Voxne. Af kronisk

Veneriske Sygdomme

Sygdom.	Tilsammen behandlede.	Behandlede, for hvilke er opgivet Kjøn og Alder.				Opgivet Sygdomsform for Syphilis.			Antal anmeldende Læger.	2 Alstahaug. Tilf.
		Mandkjøn.		Kvindekjøn.		primær.	konstitutionel.	hereditær.		
		Børn.	Voxne.	Børn.	Voxne.					
Syphilis[1])	21	1	14	2	4	4	10	3	8	2
Gonorrhoe (Urethrit)	94	-	82	-	12	-	-	-	13	23

[1]) Af denne Sygdom kjendes intet Dødsfald.

Bronchit er opgivet 16 Dødsfald og af Laryngit og Angina hver 1 Dødsfald.

Akut Diarrhoe optraadte temmelig udbredt, men meget let i Kabelvaag og Svolvær i Vaarmaanederne; kun faa Tilfælde kom under Behandling. I Sortlands Herred optraadte en begrændset Epidemi af Sygdommen paa 2 Gaarde; den var ledsaget af stærk Feber og flere typhøse Symptomer, hvorfor en paa disse Gaarde holdt Skole blev indstillet, og Desinfektion bagefter foranstaltet. Den først Angrebne døde; hos de øvrige varede Sygdommen 3—4 Dage. Fra Lofotfisket opgives 416 Tilfælde af Diarrhoe, hvoraf 250 Tilfælde i Henningsvær, der antages for en stor Del at være foraarsaget af det slette Drikkevand, næsten udelukkende Myrvand.

Skjørbug viste sig i Brønnø Distrikt med nogle Tilfælde blandt Skovdriverne i Bindalen; disse Folk leve hovedsagelig af Flesk.

Veneriske Sygdomme. De udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af Syphilis og samtlige opgivne Tilfælde af Gonorrhoe (Urethrit) vil sees af ovenstaaende Tabel.

Fra Alstahaug omtales, at i 1877 blev i Herø i en Familie Mand, Hustru, dennes Søster og 2 af de 3 Børn overførte Syphilis, idet en Barnepige først smittede et Vuggebarn, dette igjen Moderen o. s. v., og i en anden Familie smittedes en 12aars Gut af en Pige sandsynligvis gjennem Brugen af samme Ske.

Til Oplysning om de af Lægerne behandlede væsentlig **kroniske Sygdomme** hidsættes følgende Tabel (se Side 286, 287).

Kjertelsygdom siges i Vefsen at være temmelig sjelden. I mindre udtalt Grad forekommer Sygdommen ikke sjelden blandt Børn i Bodø Distrikt saavel i Byen som paa Landet. I Buksnæs siges den temmelig almindelig. I Sortland er Kjertelsyge ikke meget udbredt, Barnepleje og

udenfor Sygehus.

Fordeling paa Lægedistrikterne.											
3	4	6	7	10	11	13	14	15	16	17	Blandt Almuen ved Fiskerierne.
Vefsen.	Ranen.	Gildeskaal.	Bodø.	Stegen.	Lødingen.	Buksnæs.	Flakstad.	Østlofoten.	Hadsel.	Sortland.	
Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilfælde.
-	-	-	2	-	-	6	1	2	2	2	4
4	2	1	11	2	3	9	-	11	2	4	22

Barneernæring omtales her som god. Mødrene have vist sig meget villige til at følge de givne Raad, derimod er der Tilbøjelighed til at afvænne Børnene for tidlig eller til slet ikke at ville amme dem.

Rachit siges at være en Sygdom, for hvilken de færreste Børn i Hadsel gaa fri, om de end kun lide deraf i ringe Grad. Nordlændingens Yndlingshusraad er, ialfald paa disse Kanter, mod de fleste Sygeligheder hos Børn Tran. Paafaldende er det at se, hvor hurtig en ca. 14 Aars Gut kan udvikles fra den Tid, han begynder at ro Fiske; de blege, spinkle, ofte forkrøblede Skikkelser blive da i utrolig kort Tid til høie, kraftig byggede Folk.

Svindsot. Antallet af de fra de enkelte Distrikter opførte Dødsfald af Svindsot og deres Forhold til samtlige opgivne Dødsaarsager vil sees af følgende Tabel (se Side 288).

Kronisk Gastrit. Fra Buksnæs anføres, at det for en stor Del er de samme Folk, som aarligaars søge Raad for de Maveuordener, de have paadraget sig i Vinterens Løb ved sin uhensigtsmæssige og slette Levemaade og som midlertidig helbredes om Sommeren under regelmæssig og diætetisk Levemaade.

Af **Sindssygdom** er opgivet 3 Dødsfald. Fra 1ste Mai 1878 til 30te April 1879 forpleiedes for Amtskommunens Regning 110 Sindssyge, hvoraf 57 i Asyler, 5 vare hjemmehørende i Brønnø Distrikt, 10 i Alstahaugs, 8 i Vefsens, 26 i Ranens, 4 i Lurø, 5 i Gildeskaal, 1 i Bodø, 12 i Foldens, 7 i Skjærstads, 2 i Stegens, 3 i Lødingens, 4 i Ofotens, 6 i Buksnæs, 3 i Flakstads, 1 i Østlofotens, 7 i Hadsels og 6 i Sortlands Distrikter. Som almindelige Fattige opgives fra 3 Distrikter 7 at være forpleiede. Sindssygehjemmet paa Brændberget i Hemnæs (Ranens Distrikt) siges at være i heldig Virksomhed.

Liste over kroniske Sygdomme.

	Behandlede.	Deraf Døde.	Behandlede, for hvilke er opgivet Kjøn og Alder.				Antal af anmeldende Læger.	Ialt opgivne		Fordeling paa Lægedistrikterne.											
										1		2		3		4		5		6	
			Mandkjøn.		Kvindekjøn.			Tilfælde.	Dødsfald.	Brønnø.		Alstahaug.		Vefsen.		Ranen.		Lurø.		Gildeskaal.	
			Børn.	Voxne.	Børn.	Voxne.				Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.
Kronisk Rheumatisme	479	-	3	325	1	142	17	479	-	16	-	10	-	53	-	13	-	14	-	11	-
Fnat	86	-	18	9	25	15	9	86	-	-	-	11	-	30	-	-	-	14	-	10	-
Skurv	4	-	1	1	-	1	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-
Kjertelsyge	114	-	46	3	51	5	15	115	1	4	-	2	1	9	-	4	-	4	-	4	-
Rachit	10	-	6	-	2	-	6	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Simpel Meningit	13	8	3	2	5	2	7	15	10	1	1	-	-	3	2	3	1	2	2	1	1
Tuberkuløs Meningit	6	6	4	-	2	-	4	8	8	-	-	1	1	-	-	1	1	-	-	-	-
Svindsot	132	45	2	68	4	54	17	137	50	8	4	27	5	7	6	3	-	3	3	4	2
Kræft	56	32	-	29	1	26	15	66	42	4	4	16	9	2	2	2	-	5	4	4	3
Vatersot og Morb. Brighti	52	11	3	22	2	24	12	53 [1]	12	3	3	5	1	4	-	-	-	3	-	5	2
Blegsot og Anæmi	438	-	2	24	15	391	17	438	-	7	-	94	-	12	-	5	-	1	-	22	-
Menstruationsuordener	132	-	-	-	-	132	16	132	-	-	-	1	-	25	-	10	-	2	-	5	-
Kardialgi, kronisk Gastrit og Dyspepsi	1391	1	27	773	27	527	17	1403	13	16	-	91	-	64	12	38	-	62	-	65	-
Ormesygdomme	32	-	13	6	13	-	8	32	-	-	-	-	-	9	-	2	-	-	-	4	-
Drankersygdomme	5	-	-	3	-	-	3	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

(Fortsættelse.)

	Fordeling paa Lægedistrikterne.																							
	7		8		9		10		11		12		13		14		15		16		17		Blandt Almuen ved Fiskerierne.	
	Bodø.		Folden.		Skjærstad.		Stegen.		Lødingen.		Ofoten.		Buksnæs.		Flakstad.		Østlofoten.		Hadsel.		Sortland.			
	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.
Kronisk Rheumatisme	8	-	33	-	27	-	38	-	12	-	4	-	22	-	4	-	13	-	6	-	43	-	152	-
Fnat	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	5	-	3	-	-	-	1	-	-	-	6	-	-	-
Skurv	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kjertelsyge	5	-	1	-	10	-	14	-	6	-	-	-	11	-	11	-	-	-	9	-	21	-	-	-
Rachit	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	2	-	-	-	1	-	1	-	2	-	-	-
Simpel Meningit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	2	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
Tuberkuløs Meningit	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	2	2	-	-	2	2	-	-	1	1	-	-
Svindsot	8	5	1	-	2	1	15	2	4	1	2	-	11	5	1	1	7	5	14	6	16	4	4	-
Kræft	1	1	1	1	1	1	2	-	1	1	-	-	9	7	2	2	2	1	7	5	7	1	-	-
Vatersot og Morb. Brighti	1	-	-	-	-	-	3	2	3	-	-	-	14	-	2	-	1	1	2	2	6	1	1	-
Blegsot og Anæmi	8	-	4	-	4	-	54	-	27	-	7	-	42	-	6	-	18	-	26	-	101	-	-	-
Menstruationsuordener	3	-	7	-	13	-	10	-	1	-	3	-	13	-	2	-	2	-	2	-	33	-	-	-
Kardialgi, kronisk Gastrit og Dyspepsi	40	-	27	-	44	-	86	-	34	-	13	-	175	1	29	-	76	-	39	-	159	-	345	-
Ormesygdomme	-	-	3	-	3	-	-	-	1	-	-	-	5	-	3	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Drankersygdomme	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-

Døde af Svindsot.

Lægedistrikt.	Opgivne Dødsaarsager				Forhold i pCt.	
	ialt.	af Svindsot.	af epidemiske Sygdomme.	af andre Sygdomme.	til samtlige opgivne Dødsaarsager.	til Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme.
Brønnø	49	4	17	32	8.2	12.5
Alstahaug	38	5	8	30	13.2	16.7
Vefsen	76	6	9	67	7.9	9.0
Mosjøen Bydistrikt	18	2	4	14	11.1	14.3
Landdistriktet	58	4	5	53	6.9	7.5
Ranen	17	-	10	7	-	-
Lurø	15	3	2	13	20.0	23.1
Gildeskaal	19	2	4	15	10.5	13.3
Bodø	17	5	7	10	29.4	50.0
Bodø By	10	2	4	6	20.0	33.3
Landdistriktet	7	3	3	4	42.9	75.0
Folden	15	-	3	12	-	-
Skjærstad	38	1	9	29	2 6	3.4
Stegen	15	2	6	9	13.3	22.2
Lødingen	13	1	9	4	7.7	25.0
Ofoten	6	-	4	2	-	-
Buksnæs	39	5	12	27	12.8	18.5
Flakstad	8	1	-	8	12.5	12.5
Østlofoten	54	5	24	30	9.3	16.7
Hadsel	25	6	8	17	24.0	35.3
Sortland	25	4	8	17	16 0	23.5
Ved Fiskerierne	17	-	11	6	-	-
Nordlands Amt	486	50	151	335	10.3	14.9
Deraf: Byerne	28	4	8	20	14.3	20.0
— Landdistriktet	458	46	143	315	10.0	14.6

Af **obstetriciske Operationer** udførtes af Læger: 20 Tangforløsninger, 1 Vending og 7 Gange kunstig Forløsning af Efterbyrden, hvilke Operationers Indikationer og Udfald vil sees af følgende Tabel (se næste Side).

Af Perforationer udførtes 4. 1) 38aarig Førstefødende. Hovedet i 1ste Isseleie mod underste Aabning, Fosteret dødt, kraftige Veer; efter 5 Døgns Fødselsarbeide og forgjæves Forsøg med Tang perforeredes, hvorefter Konen forløstes ved egen Hjelp. Der optraadte Fistula vesico-vaginalis; forøvrigt Udfaldet uopgivet. 2) 32aarig Førstefødende. Over 2 Døgns Fødsel, Foster dødt, manglende Veer; efter forgjæves Forsøg med Tang og Vending udførtes Perforation, men uden Resultat. Konen begyndte at deli-

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.					Vending.		Udtagelse af Efterbyrden.	
	Mødre.		Børn.			Mødre.	Børn.	Mødre.	
	lev.	døde.	lev.	døde.	uopg. Udf.	døde.	døde.	lev.	døde.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	[1]) 15	[2]) 1	[3]) 13	[4]) 3	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	[5]) 1	-	1	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelig Modermund	[5]) 1	-	-	-	1	-	-	-	-
Stort Foster	[5]) 1	-	1	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	-	1 [6])	1	-	-
Tilbageholdelse af Moderkagen	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Blødning af Livmoderen	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Timeglasformig Sammentr. af Livmoderen	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Uopgiven Indikation	1	-	1	-	-	-	-	2	-
Tilsammen	19	1	16	3	1	1	1	4	1
	20		20			1	1	5	

[1]) 2 opgives som Førstefødende.
[2]) Død af Barselfeber. Førstefødende.
[3]) 1 var 2den Tvilling, forløst 41 Timer efter den førstes Fødsel.
[4]) Hos et: Hydrocephalus og hos et: opslaaet Arm.
[5]) Førstefødende.
[6]) Død af Peritonæitis.

rere, Kræfterne sank og hun døde uforløst. 3) 39aarig Førstefødende; efter 3 Døgns Fødsel Hovedet ubevægelig nedtrykt i Bækkenaabningen, Modermunden fuldstændig udvidet, Veerne hyppige, meget smertelige, kraftesløse, tildels af krampagtig Charakter. 2 Gange forgjæves Forsøg med Tang, Fosterlyd ikke at høre. Perforation med heldigt Udfald for Moderen. Moderkagen var fæstet i sin hele Udstrækning, og dens Afløsning var ledsaget af temmelig betydelig Blødning. 4) 8de Gangs Fødende; Fødselen havde varet i 6 Døgn. Hovedet ubevægeligt i øverste Aabning; ingen Fosterlyd. Livmoderen stærkt sammentrukken, Conjugata vera knappe 4 Tommer. Kræfterne smaa. Perforation. Konen kom sig.

Ialt 30 obstetriciske Operationer, hvoraf 2 i Alstahaugs, 2 i Vefsens, 5 i Ranens, 1 i Lurø, 1 i Gildeskaals, 3 i Bodø, 1 i Foldens, 3 i Skjærstads, 1 i Stegens, 3 i Buksnæs, 1 i Flakstads, 3 i Hadsels og 4 i Sortlands Distrikt.

Desuden gjordes 1 Gang ved timeglasformig Sammentrækning af Livmoderen af 2 Læger forgjæves Forsøg paa at fjerne Efterbyrden, der imidlertid senere blev udstødt. Patienten døde af Septichæmi. 1 Kone, med

Foster i Tverleie og fremfalden Arm, døde efter 4—5 Døgns Fødselsarbeide uforløst før Lægens Ankomst.

Antallet af **Fødte** og **Døde** vil sees af følgende Sammenstilling angivet efter de af Presterne til det statistiske Centralbureau indsendte Opgaver over Døbte og Begravede:

Lægedistrikt.	Fødte.	Døde			Dødfødte [1]).	Omkomne	
		ialt.	i 1ste Døgn [1]).	paa Barselseng.		ved ulykkelige Hændelser.	ved Selvmord.
Brønnø	364	120	2	1	14	5	-
Alstahaug	360	134	1	1	9	9	-
Vefsen	265	111	1	1	4	4	1
Mosjøen Bydistrikt	34	21	-	-	-	-	-
Landdistriktet	231	90	1	1	4	4	1
Ranen	385	174	1	4	12	8	-
Lurø	278	87	1	1	5	11	2
Gildeskaal	160	62	1	-	6	3	-
Bodø	177	70	-	-	6	3	1
Bodø By	63	27	-	-	3	2	1
Landdistriktet	114	43	-	-	3	1	-
Folden	108	39	1	-	4	6	-
Skjærstad	214	93	-	4	2	-	-
Stegen	189	63	-	-	4	6	2
Lødingen	161	68	-	1	1	-	-
Ofoten	167	51	-	-	4	5	-
Buksnæs	200	71	1	2	6	6	-
Flakstad	99	46	-	-	5	10	-
Østlofoten	184	92	3	3	7	4	-
Hadsel	313	121	-	2	8	8	-
Sortland	272	87	2	3	15	10	1
Nordlands Amt	3 896	1 489	14	23	112	98	7
Deraf: Byerne	97	48	-	-	3	2	1
— Landdistriktet	3 799	1 441	14	23	109	96	6

[1]) Efter Dødfødteanmeldelserne.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 2 407 Fødte over Døde og Forholdet mellem hine og disse = 100 : 38.2.

Af Lægerne meddeles nærmere Oplysninger om 19 paa Barselseng døde Kvinder; af disse døde 13 af Barselfeber, 1 af Peritonæitis, 1 af Livmoderblødning, 1 af Skjørbug, 1 af Phlegmasia alba dolens og 2 døde uforløste under besværlig Fødsel.

Lægernes Dødslister indeholde Opgaver over 486 eller 35.1 pCt. af samtlige ved Sygdom foraarsagede Dødsfald (1 384), deraf for Byerne 28 eller 62.2 pCt. af 45 og for Landdistriktet 45.8 eller 34.2 pCt. af 1 339 ved Sygdom foraarsagede Dødsfald.

De hyppigst opgivne **Dødsaarsager** vare:

Dødsaarsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byerne.	Landdistrikterne.
Alderdomssvaghed	60	-	60
Svindsot	50	4	46
Lungebetændelse	47	3	44
Kræft	42	1	41
Hjernebetændelse, tuberkuløs Meningit og Kramper i Børnealderen, tilsammen	24	2	22
Kighoste	20	-	20
Kronisk Bronchit	16	-	16
Hjerneapoplexi	15	-	15
Akut Diarrhoe og Cholera nostras.	13	2	11
Barselfeber	13	-	13
Kronisk Gastrit	13	1	12
Medfødt Svaghed	12	5	7
Vatersot og Morbus Brighti	12	-	12

Veirliget skildres fra Buksnæs som i 1ste Kvartal jevnlig regnfuldt med sydlige og sydvestlige Vinde, og i Hadsel som meget stormfuldt i Aarets Begyndelse, med stort Snefald. Sommeren var ikke meget varm, men jevn og god. Høst og Vinter opgives fra Folden som milde og regnfulde med fremherskende sydvestlige Vinde, og fra Buksnæs Høsten som bedre, mindre vexlende og stormfuld end almindelig; Høavlingen var i sidstnævnte Distrikt som i et godt middels Aar og af udmærket Kvalitet; Potetesavlen usædvanlig rig og Torven veltørret. Fra Gildeskaal skrives: Klimatet er meget forskjelligt i de forskjellige Dele af Distriktet. Langs Havkysten og paa Øerne i Gildeskaal hersker det under disse Breddegrader almindelige Havklima. I Beieren, der kun er forenet med Havet ved en temmelig lang, smal, af høie Fjelde begrændset, meget bugtet Fjord, medens mægtige Fjeldstrækninger forøvrigt skiller det fra Kysten, er Klimatet et temmelig udtalt Oplandsklima. Mellem disse Ydergrændser findes et Strøg, der i klimatisk Henseende danner Overgangen mellem begge (Fjordklima). Klimatet synes ikke at have nogen særlig skadelig Indflydelse paa Sundhedstilstanden i Almindelighed; dog er maaske Tilbøieligheden til Neuralgier, specielt Ischias, temmelig stor. Dette Forhold kan imidlertid ligesaa let

henføres til den megen Sidden i Baad, hvorved Underextremiteterne forholder sig forholdsvis passive og let udsættes for Kulde og Fugtighed, som til en Særegenhed ved Klimatets Beskaffenhed.

Følgende Tabel viser Temperaturen i Svolvær i Grader Celsius:

Ugen, som endte den	Gjennemsnitlig.		Temperatur i Tidsrummet.	
	Middag.	Laveste Temperatur.	Høieste.	Laveste.
19de Januar	1.2	÷ 0.2	4.0	÷ 1.7
26de —	÷ 0.2	÷ 4.2	4.4	÷ 6.1
2den Februar	-	÷ 3.2	1.7	÷ 5.0
9de —	0.2	÷ 2.4	3.9	÷ 6.1
16de —	÷ 1.2	÷ 3.7	1.7	÷ 6.7
23de —	1.6	÷ 0.7	4.4	÷ 2.7
2den Marts	÷ 1.7	÷ 4.9	2.8	÷ 7.8
9de —	0	÷ 5.3	3.3	÷ 8.3
16de —	0.2	÷ 3.4	5.0	÷ 7.2
23de —	3.2	÷ 2.7	0	÷ 6.7
30te —	0.8	÷ 6.1	4.1	÷ 9.4
6te April	5.9	0.6	7.8	0
13de —	6.7	0	9.4	÷ 1.7
Middeltemperatur	1.2	÷ 3.0		

Anm. Intet Tegn betyder Varmegrader.

Af de paa Lødingens Prestegaard anstillede meteorologiske Observationer giver følgende Tabel et Uddrag:

Maaned.	Middeltemperaturen (Celsius).	Antal Dage med Nedbør.	Herskende Vinde.
Januar	— 1.5	23	NV. S.
Februar	— 2.1	25	V.
Marts	— 2.8	16	NO.
April	1.3	14	SV.
Mai	5.4	9	NO.
Juni	10.1	11	NO. SV.
Juli	11.5	8	NO.
August	10.1	12	NO.
September	8.5	20	SV.
Oktober	5.3	16	NO.
November	— 0.6	16	NO.
December	— 3.2	11	NO.
Aaret	3.5	181	NO.

Levemaade og hygiæniske Forhold. I Brønnø viste det feilslagne Storsildfiske strax sin Virkning i betydelig mindre Forbrug af Spirituosa.

I Vefsen er der stadig Fremgang til det Bedre, skjønt Gjennemførelsen af Renlighed paa mange Steder er mangelagtig. De økonomiske Forhold have i Ranen været meget gode som Følge af et rigt og vedholdende Fedsildfiske. Dette Fiske har dog ogsaa sine mørke Sider. Naar Silden ikke gaar under Land, fanges den paa Dybet med Drivgarn. Dette Fiskeri foregaar om Natten i smaa Baade, ofte i flere Graders Kulde og Vind, uden at være forbundet med saa meget legemligt Arbeide, at Fiskeren kan holde sig varm, hvorfor det bliver en meget hyppig Aarsag til Forkjølelsessygdomme. Endvidere omtales Notebruget, der — ialfald i moralsk Henseende — har mange Skyggesider. Til dette Sidste forhyres en hel Del unge Mennesker, der ved den Maade, hvorpaa det drives, faa altfor rigelig Anledning til Lediggang og slet Selskab og dertil meget ofte ere velforsynede med Penge. Deres Arbeide foregaar stødvis og skaffer dem ikke sjelden i et Øieblik Hundreder af Specier i Lommen. Ungdom og Visdom følges ikke gjerne, og de let fortjente Penge gaa ligesaa let ud igjen og havne for største Delen hos Kroværter, Øl- og Vinhandlere, Uhrjøder o. l. Det er derfor meget almindeligt, at Notemandskaberne gaa ligesaa fattige fra Fisket, som de gik til det. Men den Lethed, hvormed de have fortjent de — efter deres Forhold — ofte meget store Summer, giver dem Foragt for den jevne Smaafortjeneste og stadigt Arbeide. Følgen er, at saagodtsom Ingen vil være Tjenere og meget faa Dagarbeidere, og dette Forhold gjælder ligesaavel Kvinder som Mænd; thi et flinkt Fruntimmer kan under gunstige Omstændigheder tjene ved Ganing indtil 5—10 Kroner pr. Dag. Selvfølgelig giver dette Liv megen Anledning til Tøilesløshed, og Forholdet forbedres ikke ved Mødet med en stor Mængde fremmede Fartøifolk, der desuden af og til føre venerisk Sygdom ind i Bygden. · Aareladninger synes at misbruges mindre end tidligere (I. W. Holmboe). I Gildeskaals Distrikt siges Hygiænen at staa temmelig lavt; dog er der efter «Storsildtiden» store Forbedringer især i Boliger og Beklædning. Levemaaden er i det Hele meget tarvelig og til at forringe den, især i Vintertiden, bidrager et meget daarligt Kreaturstel efter Sultefodringssystemet. I Beieren har Jordbrug og Fædrift temmelig stor Betydning som Næringsgrene, forøvrigt udgjør Fiskeri, og hvad dermed staar i Forbindelse, Folkets væsentligste Haandtering. Lofotfisket, til hvilket Alle, der kan, drage afsted, slog godt til for dette Distrikts Almue, medens Sommersildfisket for mange Notbrug mislykkedes fuldstændig, hvorfor der hos en stor Del af Befolkningen herskede Pengemangel i Høst- og Vintertiden; Misbrug af Spirituosa og Bayerøl er sjelden. I Stegen synes Levemaaden i det Hele daarlig, Kosten for største Del ensartet og slet tilberedt. Kvinderne staa paa et lavt Standpunkt og mangle totalt Indsigt selv i den tarveligste Madlavning, saa der lægges Lægen betydelige Hindringer iveien for Ordningen af en nogenlunde hensigtsmæssig Diæt. En for Amtet nylig oprettet Kvindeskole til Uddannelse i forskjelligt Slags Husgjerning vil forhaabentlig have en gavnlig Indflydelse. Misbrug af Kaffe er meget almindelig, og selv smaa Børn nyde den i store Mængder. Fuld-

stændig Melkemangel en stor Del af Aaret maa for en Del undskylde dette. The paa Laurbærblade og en Blanding af Sirup og Vand — Sirupsøl — bruges ogsaa som Drikke. Øl brygges, saavidt bekjendt, ikke i noget Hus. Drikfældighed er meget sjelden, uagtet Anledningen er tilstede, da der i Stegens Herred paa 3 Handelssteder er Udsalg af Spirituosa. Ogsaa i Lødingen siges Hus- og Madstellet at ligge langt nede, dels som Følge af Almuens smaa Kaar, yderligere forværrede ved det mislykkede Lofot- og Finmarksfiske i 1878, dels paa Grund af gammel Fordom og Slendrian, der finder sin kraftige Støtte i Kvindernes sørgelige Uvidenhed. Ingensteds i Distriktet er der endnu vedtaget Sundhedsregler. For Buksnæs Distrikt have Fiskerierne i en Række af Aar slaaet til, saa Velstanden er i Tiltagende ligesom Sandsen for al Komfort; delvis viser sig ogsaa Overdaadighed og Luxus. Det aftagende Brug af hjemvirkede Tøier til Yderklæder omtales som en heldig Virkning heraf. Det har nemlig ikke været muligt af eget Virke at skaffe tilstrækkeligt baade til Gangklæder og Undertøi, hvorfor til det Sidste har været brugt Bomulds- eller Linlærred; nu kan al Ulden anvendes til Undertøi, hvilket er af væsentlig sanitær Betydning i det raa og kolde Klimat. Uagtet Velstanden er i Tiltagende, er der mange Fattige, da der til Fiskeridistrikter samles en hel Del fra andre Steder. Fra Sortlands Distrikt omtales de samme Surrogater for Melk som fra Stegen og desuden Syresuppe og andre mindre fordøielige Sager istedetfor den almindelige Melkemad. Om Forholdene i Sortlands Distrikt henvises forøvrigt til det under Bilag optagne Uddrag af Distriktslæge Holsts Medicinalberetning. I Henningsvær i Lofoten er ifølge Beretningen for Lofotfiskeriet i 1878 Drikkevandet slet, næsten udelukkende Myrvand, hvis man ikke vil hente Vand fra Festvaag. Ogsaa paa flere andre Vær er der en følelig Mangel paa godt Drikkevand, og i Frostvintre er Fiskeren ligefrem udsat for Vandmangel. Efter Fiskelægens Opgivende er Henningsvær betragtet som noget nær det daarligste Vær i sanitær Henseende, baade fordi det er det mest søgte og Beboelsesrummene gjennemgaaende uslere end andetsteds, og fordi Drikkevandet er saa slet som muligt. Om Fiskernes Diæt og dennes Sammenhæng med gastriske Sygdomme henvises til de under Bilag indtagne Uddrag af Cand. med. V. Uchermanns og Korpslæge U. Poppes Fiskeberetninger.

Fattigsygepleien. Af fattige Syge opgives behandlede (se Tabellen næste Side).

Kvaksalveri. I Gildeskaal synes Tiltroen til omstreifende Kvaksalvere i den senere Tid at være meget aftagen; dog nyde et Par kloge Koner i Nabodistrikterne nogen Søgning fra Distriktet. I Sortlands Distrikt er Dverberg — vistnok væsentlig som en Følge af den vanskelige Adgang til Læge — bleven et stadigt Tilholdssted for alskens Kvaksalvere, som efter eget Sigende dersteds have et af sine bedste Markeder. I Øksnæs er det i denne Henseende bedre, og i Sortland har Almuen ingen Tillid til dem.

Fattigsygepleien.

Lægedistrikt.	Antal fattige Syge.	Antal Læger.
Brønnø	48	1
Alstahaug	65	1
Vefsen	uop	givet
Ranen	47	1
Lurø	85	1
Gildeskaal	30	1
Bodø	uop	givet
Folden	19	1
Skjærstad	35	1
Stegen	44	1
Lødingen	11	1
Ofoten	11	1
Buksnæs	79	1
Flakstad	73	1
Østlofoten	57	1
Hadsel	50	1
Sortland	32	1
Tilsammen	686	15

Søgningen af **Jordemødre** omtales fra Gildeskaal som upaaklagelig; i Hadsels Distrikt benyttes de jevnt i Bø, men ikke i Hadsel, hvor Hjelpekoner som oftest fungere. Medens i Dverberg i Sortlands Distrikt næsten intet Brug gjøres af Jordemoderen, have de i de andre Sogne megen Søgning.

I **Sundhedskommissionen** afholdtes følgende Antal Møder: i Brønnø Distrikt 3 (i Velfjorden, Brønnø og Bindalen hver et); i Alstahaugs 2 (i Alstahaug og Herø); i Vefsens 3 (i Ladestedet Mosjøen to, i Vefsen et); i Ranens 1 (i Hemnæs); i Lurø 1 (i Trænen); i Gildeskaals 1 (i Gildeskaal); i Bodø 2 (et i Byen og et i Landsognet); i Foldens 1; i Skjærstads 2 (i Skjærstad og Saltdalen); i Flakstads 3 (i Mosknæs, Værø og Røst hver et); i Østlofotens 1 (i Vaagen); i Hadsels flere (et i Bø og flere i Hadsel) og i Sortlands Distrikt 3 (et i hvert Herred). Af Forhandlingsgjenstande kan nævnes i Brønnø: om Vaccination, om Ledaffektioner og Luxationer samt Forholdsregler derimod; i Alstahaug: om Smitteforholdene ved Nervefeber, især om Farligheden af Opbevarelse af Fødemidler i de Syges Rum, — og om de forskjellige Maader, hvorpaa Syphilis kan overføres; i Lurø: om almindelige Regler for Sundheden, hvorhos Sundhedsforskrifter vedtoges; i Gildeskaal: om Sundhedskommissionens Organisation og Virkemaade; i Bodø: om Smitteforholdet ved epidemiske Sygdomme, om den mulige Fare for Smitte ved ukontrolleret Salg eller anden Afhændelse af brugte Klæder og forskjellige andre Effekter efter fattige Afdøde, der have lidt af Spedalskhed, Tæring og smitsomme Sygdomme, ligesom Opmærksomheden henledes paa

Kvinders og Børns Anvendelse ved Udvadskning og Tørring af Klipfisk; i Folden fattedes Beslutning om Vedtagelse af Sundhedsforskrifter; i Skjærstad vedtoges ligeledes Sundhedsforskrifter for Skjærstad og Saltdalen, hvilke approberedes ved Kongelig Resolution af 25de Mai 1878; i Flakstad: om Huden, dens Funktion og Pleie og om rationel Behandling af Saar og Svulfingre; i Hadsel: om Forslag til Sundhedsvedtægter, og i Sortland: om smitsomme Sygdomme; derhos vedtoges i Dverberg Sundhedsvedtægter og særskildt for Strandstedet Andenæs, ligesom i Øksnæs saadanne diskuteredes.

I Stegens, Lødingens, Ofotens og Buksnæs Distrikter afholdtes ingen Sundhedskommission.

De **Vaccineredes** Antal udgjorde:

i Brønnø	Distrikt	256
- Alstahaugs	—	180
- Vefsens	—	176
- Ranens	—	98
- Lurø	—	97
- Gildeskaals	—	113
- Bodø	—	119
- Foldens	—	117
- Skjærstads	—	274
- Stegens	—	91
- Lødingens	—	235
- Ofotens	—	222
- Buksnæs	—	201
- Flakstads	—	50
- Østlofotens	—	43
- Hadsels	—	210
- Sortlands	—	304
	Tilsammen	2 786.

Vaccination foretoges ikke i Tjøttø Sogn af Alstahaugs Distrikt, Næsne Sogn af Ranens, Rødø Sogn af Lurø og i Værø og Røst Sogne af Flakstads Distrikter.

Af **retsmedicinske Forretninger** udførtes 8, hvoraf 4 over Døde og 5 over Levende; 4 afholdtes i Bodø Distrikt, 1 i Ofotens, 1 i Buksnæs, 1 i Gildeskaals og 2 i Østlofotens Distrikter.

Amtet har 3 faste **Sygehuse** i Alstahaug, Bodø og Buksnæs og Fiskesygehuse i Aasvær (Ranens Distrikt), for Tiden ubenyttet, i Kabelvaag og Henningsvær (Østlofotens Distrikt) samt Pleiestuerne i Reine (Flakstads Distrikt), Stene (Buksnæs Distrikt), Skraaven (Østlofotens Distrikt) og Skjoldehavn (Sortlands Distrikt).

Badeindretninger findes ved Amtets faste Sygehuse undtagen i Bodø. Et privat Dampbad findes i Vefsen.

Amtet har 2 **Apotheker**, 1 i Bodø og 1 ifølge kongelig Resolution af 26de September 1877 nyoprettet i Ladestedet Mosjøen i Vefsens Distrikt; begge visiteredes.

Steder.	Antal.	Personale foruden Apothekeren	
		examineret Pharmaceut.	Discipel.
Bodø[1]	1	1	2
Mosjøen	1	1	1

[1]) Under Fisket bestyres dets Filialafdeling i Kabelvaag af en examineret Pharmaceut og en Discipel.

Medicinalpersonalet bestod af 18 Læger[1]), 42 Jordemødre og 49 Hjelpevaccinatører, nemlig:

Lægedistrikt.	Læger.		Jordemødre.	Hjelpevaccinatører.
	Antal.	Bosted.		
Brønnø	1	Brønnø.	4	6
Alstahaug	1	Alstahaug.	4	2
Vefsen	1	Vefsen.	2	3
Ranen	1	Hemnæs.	3	4
Lurø	1	Lurø.	4	4
Gildeskaal	1	Gildeskaal.	2	3
Bodø	1	Bodø.	2	1
Folden	1	Folden.	1	1
Skjærstad	1	Skjærstad.	3	2
Stegen	1	Stegen.	2	2
Lødingen	1	Lødingen.	2	3
Ofoten	1	Ofoten.	1	2
Buksnæs	2	Buksnæs.	2	2

[1]) Desuden 3 Læger, der under Fisketiden opholde sig inden Amtet.

Medicinalpersonalet.

(Fortsættelse). Lægedistrikt.	Læger. Antal.	Læger. Bosted.	Jordemødre.	Hjelpevaccinatører.
Flakstad	1	Flakstad.	2	4
Østlofoten	1	Vaagen.	3	3
Hadsel	1	Hadsel.	2	2
Sortland	1	Sortland.	3	5

XIX. Tromsø Amt.

Amtet, hvis Fladeindhold er 206.17 norske Kvadratmil (26 302 □ Kilometer), og som ved Folketællingen den 31te December 1875 havde 54 019 tilstedeværende Indbyggere, er inddelt i følgende 9 Lægedistrikter:

1. Trondenæs Distrikt (13.018 n. □ Mil, 9 207 Indb.), indbef.:
   Herrederne: Kvædfjord ..... 6.818 n. □ M., 2 520 Indb.
   Trondenæs ..... 5.447 — 5 522 —
   Sand ..... 0.753 — 1 165 —
2. Ibestads Distrikt (12.370 n. □ Mil, 6 572 Indbyggere), indbef.:
   Herrederne: Ibestad ..... 8.861 n. □ M., 4 985 Indb.
   Salangen ..... 3.509 — 1 587 —
3. Tranø Distrikt (8.922 n. □ Mil, 3 876 Indbyggere), indbefattende:
   Herredet Tranø ..... 8.922 n. □ M., 3 876 Indb.
4. Lenviks Distrikt (14.522 n. □ Mil, 6 116 Indb.), indbefattende:
   Herrederne: Berg ..... 5.350 n. □ M., 1 730 Indb.
   Lenvik ..... 5.566 — 3 396 —
   Hillesø ..... 3.606 — 990 —
5. Malangens Distrikt (58.577 n. □ Mil, 7 782 Indb.), indbef.:
   Herrederne: Maalselven ..... 25.698 n. □ M., 2 939 Indb.
   Bardodalen ..... 20.126 — 1 041 —
   Balsfjorden ..... 9.255 — 2 508 —
   Malangen ..... 3.498 — 1 294 —

6. Tromsø Distrikt (11.379 n. □ Mil, 8 870 Indb.), indbefattende:
   Kjøbstaden Tromsø ..... — n. □ M., 5 409 Indb.
   Herredet Tromsøsundet..... 11.379 — 3 461 —
7. Lyngens Distrikt (28.977 n. □ Mil, 4 653 Indb.), indbefattende:
   Herredet Lyngen..... 28.977 n. □ M., 4 653 Indb.
8. Karlsø Distrikt (10.793 n. □ Mil, 2 167 Indbyggere), indbefattende:
   Herredet Karlsø..... 10.793 n. □ M., 2 167 Indb.
9. Skjærvø Distrikt (47.548 n. □ Mil, 4 776 Indb.), indbefattende:
   Herrederne: Skjærvø..... 31.037 n. □ M., 3 120 Indb.
   Kvænangen..... 16.511 — 1 656 —

Sundhedstilstanden omtales i det Hele som god undtagen fra Ibestads og Lyngens Distrikter. Den noget større Hyppighed af epidemiske Sygdomme mod det foregaaende Aar har væsentlig sin Grund i den større Udbredning af Skarlagensfeber og Kighoste; ogsaa Typhoidfeber viser en tiltagende Frekvents. Derimod er der en Tilbagegang af Lungebetændelse, exanthematisk Typhus, diphtherisk Svælgbetændelse og Strubehoste.

Dødeligheden. Følgende Tabel giver en Oversigt over Dødelighedsforholdene, angivet efter de af Presterne til det statistiske Centralbureau indsendte Opgaver over Døbte og Begravede:

Aar.	Beregnet Befolkning ved Aarets (Femaarets) Midte.	Antal Døde eller gjennemsnitlige Antal Døde.	Forhold pro mille.
1878.....	56 922	899	15.79
1877.....	55 718	862	15.47
1876.....	54 400	941	17.30
1875.....	53 292	943	17.69
1874.....	51 958	925	17.80
1871—1875.....	51 086	852	16.68
1866—1870.....	46 713	907	19.41

Til Oplysning om de **epidemiske Forhold** hidsættes følgende af Lægernes Opgaver sammendragne Tabel (se Side 300, 301).

Exanthematisk Typhus er anmeldt fra Ibestads og Tranø Distrikter og optraadte kun med noget over det halve Antal Tilfælde mod Aaret forud. De fra Ibestads Distrikt anmeldte 5 Tilfælde indtraf i April—Mai i samme Hus, hvortil Smitten var bragt ved en Gut, som roede Fisket i Thorsken (Berg i Lenviks Distrikt), hvor Sygdommen herskede. I Tranø Distrikt optraadte den i sidste Kvartal; Sygdommen udbrød i en Gaard i Reisens Sogn og angreb der 3 Personer. Foruden disse blev en Pige, der tjente sammesteds, syg og blev strax uden Lægens Vidende bragt til sit Hjem, hvor efterhaanden 5 af hendes Sødskende og begge Forældrene angrebes af Sygdommen.

I Tromsø Amt anmeldte epidemiske Sygdomme.

	Hele Aaret.		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Behandlede.	Deraf Døde.													
Exanthematisk Typhus	12	-	12	-	-	-	3	2	-	-	-	-	1	2	4
Typhoidfeber	59	3	59	1	19	8	12	1	1	-	1	5	1	4	6
Cerebrospinal-Meningit	3	2	3	-	-	-	-	-	1	-	-	1	1	-	-
Barselfeber	24	5	23	6	1	2	4	1	1	3	1	1	2	1	-
Vandkopper	32	-	32	-	3	-	2	3	4	5	5	4	-	4	2
Skarlagensfeber	303	43	303	54	34	33	26	34	26	14	28	10	14	15	15
Rødlinger	13	-	13	-	2	-	1	-	-	-	1	-	-	4	5
Mæslinger	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Rosen	24	-	24	2	4	-	-	1	2	3	2	2	7	1	-
Kighoste	231	4	231	5	1	4	3	1	-	2	14	27	60	53	61
Diphtherisk Svælgbetændelse	6	-	6	-	1	-	-	1	-	-	-	-	2	1	1
Strubehoste	3	-	3	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Akut Bronchit, Andre katarrhalske Tilfælde	605	3	604	53	31	41	41	63	62	43	52	52	57	53	56
Lungebetændelse	154	23	154	12	10	8	19	27	13	10	10	8	10	14	13
Pleurit	19	1	18	5	1	1	2	1	1	2	-	-	4	1	-
Gigtfeber	41	2	41	6	4	6	5	3	-	6	-	1	1	3	6
Diarrhoe (akut), Cholera nostras	292	4	292	23	11	19	19	23	37	49	21	26	27	17	20
Blodgang	15	-	15	-	1	4	3	1	3	1	-	1	1	-	-
Skjørbug	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	1 838	90	1 835	168	123	128	140	163	151	138	135	138	189	173	189

(Fortsættelse).

	Ialt opgivne.		Fordeling paa Lægedistrikterne.																	
			1		2		3		4		5		6		7		8		9	
	Tilfælde.	Dødsfald.	Trondenæs.		Ibestad.		Tranø.		Lenvik.		Malangen.		Tromsø.		Lyngen.		Karlsø.		Skjærvø.	
			Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.
Exanthematisk Typhus . . .	[1]) 12	-	-	-	5	-	[1]) 7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Typhoidfeber	59	3	6	-	-	-	-	-	1	-	-	-	11	1	40	2	-	-	1	-
Cerebrospinal-Meningit . . .	3	2	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	24	5	9	1	3	1	-	-	2	2	2	-	6	1	1	-	-	-	1	-
Vandkopper	32	-	-	-	-	-	-	-	9	-	-	-	23	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	344	84	1	1	112	36	1	-	59	15	23	1	110	14	38	17	-	-	-	-
Rødlinger	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13	-	-	-	-	-	-	-
Mæslinger	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rosen	25	1	6	-	5	1	2	-	5	-	-	-	6	-	-	-	1	-	-	-
Kighoste	234	7	19	4	-	-	-	-	8	-	5	-	129	1	52	2	-	-	21	-
Diphtherisk Svælgbetænd. .	6	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	3	-	-	-	-	-	-	-
Strubehoste	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-
Akut Bronchit. . . . . Andre katarrhalske Tilf.	605	3	50	-	53	-	28	-	56	1	11	-	322	-	30	-	30	2	25	-
Lungebetændelse	157	26	44	5	4	1	4	-	17	2	17	2	50	13	12	2	5	-	4	1
Pleurit	19	1	1	-	2	-	2	-	-	-	-	-	6	1	5	-	1	-	2	-
Gigtfeber	41	2	2	-	2	1	-	-	15	-	6	1	13	-	1	-	1	-	1	-
Diarrhoe (akut) Cholera nostras	294	6	20	-	34	-	13	-	49	-	6	1	155	5	11	-	1	-	5	-
Blodgang	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15	-	-	-	-	-	-	-
Skjørbug	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	1 888	140	158	11	220	40	59	2	224	20	72	5	866	36	190	23	39	2	60	1

[1]) Fra Tranø Distrikt omtales endvidere 7 ikke behandlede Tilfælde (uden Dødsfald).

Typhoidfeber var i indeværende Aar igjen i Tiltagende; henimod Totrediedelen af de inden Amtet kjendte Tilfælde forekom fra Februar til April i Lyngens Distrikt. Fra Trondenæs Distrikt er anmeldt 6 Tilfælde, hvilket anføres at være det mindste Antal i det sidste Tiaar; 1 Tilfælde optraadte sporadisk og de øvrige paa en Gaard i to Nabostuer. De fra Tromsø anmeldte Tilfælde siges at have forekommet spredt. Fra Lyngens Distrikt opføres 40 Angrebne; Sygdommen havde sit Tilhold paa 3 forskjellige Steder i Distriktet, nemlig i Sørfjord, i Oxvig og i Skarvdalen. I Sørfjord var Epidemien en Fortsættelse fra det foregaaende Aar. I et Hus angrebes først en Kone og senere hendes gifte Datter, der trods Advarsel vilde ligge i Barselseng i Hjemmet, uagtet hun selv boede paa et andet Sted; hun fik i Barselsengen Typhomani og svære Liggesaar med dødelig Udgang. Foruden disse blev en voxen Søn syg kort efter Afreisen hjemmefra. Epidemien i Oxvig omfattede 11 Personer, nemlig 10 (Februar—April) i to Huse og 1 (i Juni) i et tredie Hus. I Skarvdalen var, saavidt vides, 27 Angrebne, hvoraf en 38aarig Kvinde døde; Skarvdalen ligger noget isoleret og Husene i en Klynge paa et Par nær, der laa afsides, og hvor Sygdommen ikke naaede hen. Der herskede stor Urenlighed og Ligegyldighed for Sygdommen; paa Opfordring til ikke at gjøre unødige Besøg i Husene fik man det Svar, at de var saa vant med at gaa omkring i hverandres Huse, og Sygdommen fik de alligevel ikke, uden at de skulde have den. Epidemien paa Hjalnæs var indført andetstedsfra, for de to andre Steders Vedkommende kunde Import ikke paavises.

Skarlagensfeber havde i 1878 en betydeligere Udbredning end i det foregaaende Aar, navnlig inden Ibestads, Lenviks og Tromsø Distrikter. I Trondenæs Distrikt optraadte Sygdommen først i August, skjøndt den allerede længere Tid iforveien havde hersket i de nordlige Nabodistrikter; i en Husmandsstue angrebes nogle Børn, hvoraf et toaars Pigebarn døde. Sygdommen antages indbragt fra Ibestad og udbredte sig ikke videre. I Ibestads Distrikt begyndte Sygdommen i 2det Kvartal og førtes did fra Nabodistriktet Tranø; den optraadte med stor Voldsomhed og stærk Dødelighed i hele Distriktet og varede Aaret ud. med aftagende Udbredelse og Intensitet. Hos smaa Børn var der i Regelen foruden Exanthem ogsaa Angina og Glandelabscesser, hos større Børn Angina dels med dels uden Exanthem. Af ca. 50 Konfirmanter, der boede i Skolehuset, angrebes ca. 40, hvoraf største Parten kun havde lette Febrilia med Angina; kun hos 7 var Sygdommen fuldt udviklet. I Lenviks Distrikt havde Sygdommen størst Udbredning i Thorsken, hvor ogsaa de fleste Dødsfald indtraf. I Hillesø var der ogsaa mange Angrebne, færre i Berg, medens Lenviks Hovedsogn kun har enkelte sporadiske Tilfælde at opvise. I Tromsø Distrikt fortsatte Epidemien sig fra det foregaaende Aar, den forekom saagodtsom i hele Distriktet indtil Aarets Udgang; i Landdistriktet især optraadte den mildt, og kun sjelden søgtes Lægehjælp derfra, saa sikkerligen langt flere Børn have været angrebne, uden at Lægen fik Kundskab derom. I Byen syntes

den flere Gange at skulle ophøre, men blussede atter op, især ved Smitte fra Landdistriktet. Diphtherisk Svælgbetændelse og store Kjertelabscesser forekom ikke saa sjelden i Byen i Januar og Februar. Fra Midten af December viste sig intet nyt Tilfælde. Ogsaa i Lyngens Distrikt antages de Angrebnes Antal at have været langt større end opgivet. Epidemien, der indbragtes fra det nærliggende Balsfjord i Malangen, udbrød allerede i September, men kom først til Lægens Kundskab langt ude i Oktober Maaned; Sygdommen begyndte i Bunden af Storfjorden og vandrede paa begge Sider af Fjorden udover, paa østre Side til et Stykke udenfor Skibotten, paa vestre Side med Forbigaaelse af nogle Steder, hvor Sygdommen kom paa det nye Aar, til et Par Gaarde i Nærheden af Lyngseidet og derfra til Kjoren. Epidemien har saaledes ikke vandret regelmæssig fra Gaard til Gaard, men gjort kortere eller længere Sprang, snart hid, snart did, efter Samfærdselen.

Kighoste var i stærk Tiltagende inden Amtet. Da Sygdommen i det Hele taget var af en mild Charakter, søgtes i Almindelighed ikke Lægehjelp, hvorfor de Angrebnes Antal har været langt større end opgivet. Inden Trondenæs Distrikt optraadte den kun i Kvædfjord, hvor en Del Børn bortrykkedes af den. I Tromsø By optraadte Epidemien fra August og udbredte sig snart til Landdistriktet. Efter al Sandsynlighed blev den importeret fra Tranø Distrikt. I de to fra Lyngens Distrikt opførte Dødsfald var Dødsaarsagen hos en 1½aarsgammel Gut Lungebetændelse, og hos en 4aarig Pige Diarrhoe. I Skjærvø Distrikt optraadte Sygdommen temmelig voldsomt fra September Maaneds Begyndelse til Aarets Udgang, fornemmelig i Skjærvø Herred, men ganske ubetydelig i Kvænangens Herred.

Af **akut Bronchit** er anmeldt 3 Dødsfald blandt 314 behandlede Tilfælde; af 170 Mænd vare 76 under og 94 over 15 Aar, af 125 Kvinder 61 under og 64 over 15 Aar. Fra Tromsø Landdistrikt anføres, at i et Hus angrebes først Konen og fire Dage efter Tjenestepigen og en halvvoxen Gut af Pleurit.

Lungebetændelse. Dødeligheden blandt Behandlede udgjorde 14.9 pCt.

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af Syphilis og Gonorrhoe (Urethrit) vil sees af følgende Tabel (se Side 304, 305).

Fra en afsidesliggende Gaard i Kvædfjord i Trondenæs Distrikt indlagdes 2 Koner for Syphilis paa Tromsø Sygehus; de antoges smittede ved et omflakkende, ugift Fruentimmers Barn, som om Sommeren havde havt Tilhold der paa Gaarden. De fra Skjærvø opførte 4 Tilfælde af venerisk Sygdom fandtes hos Sømænd paa Sildefartøier, som ikke hørte hjemme i Distriktet.

Til Oplysning om de af Lægerne behandlede væsentlig **kroniske Sygdomme** hidsættes følgende Tabel (se Side 304, 305).

Fnat siges at være meget udbredt i Karlsø, men i Skjærvø Distrikt derimod langtfra saa hyppig som før.

Veneriske Sygdomme

Sygdom.	Tilsammen behandlede.	Behandlede, for hvilke er opgivet Kjøn og Alder.				Opgivet Sygdomsform for Syphilis			Antal anmeldende Læger.	Kjendte Dødsfald.
		Mandkjøn.		Kvindekjøn.						
		Børn.	Voxne.	Børn.	Voxne.	primær.	hereditær.	konstitutionel.		
Syphilis	27	2	17	2	6	8	4	15	8	[1]) 4
Gonorrhoe, Urethrit.	54	-	51	-	3	-	-	-	8	-

[1]) 2 Md. og 1 Kv. under 1 Aar gl. (hereditær Syphilis). 1 Kv. 60—70 Aar gl.

Liste over kro-

	Behandlede.	Deraf Døde.	Behandlede, for hvilke er opgivet Kjøn og Alder.				Antal af anmeldende Læger.	Ialt opgivne.		1 Trondenæs.	
			Mandkj.		Kvindekj.			Tilfælde.	Dødsfald.	Tilf.	Død.
			Børn.	Voxne.	Børn.	Voxne.					
Kronisk Rheumatisme	138	-	-	84	-	54	9	138	-	13	-
Fnat	70	-	19	10	19	20	7	70	-	-	-
Skurv	5	-	1	2	2	-	3	5	-	-	-
Kjertelsyge	104	-	42	1	58	3	10	104	-	11	-
Rachit	29	1	21	-	8	-	6	29	1	-	-
Simpel Meningit	6	4	3	-	1	2	3	10	8	6	5
Tuberkuløs Meningit	10	10	6	-	3	1	6	11	11	-	-
Svindsot	58	18	1	33	1	23	11	72	32	8	5
Kræft	14	6	-	6	-	8	8	17	9	2	1
Vatersot og Morbus Brighti	21	4	1	6	4	10	9	24	[1]) 7	5	1
Blegsot og Anæmi	226	-	5	19	24	178	11	226	-	1	-
Menstruationsuordener	92	-	-	-	-	92	9	92	-	16	-
Kardialgi, kronisk Gastrit og Dyspepsi	788	1	18	322	20	428	11	788	1	57	-
Ormesygdomme	34	-	15	3	13	3	7	34	-	10	-
Drankersygdomme	3	1	-	3	-	-	3	3	1	1	-

[1]) Af Vatersot 3, af Morbus Brighti 4 Dødsfald.

udenfor Sygehus.

Fordeling paa Lægedistrikterne.																	
1		2	4		5	6		7	8	9							
Trondenæs.		Ibestad.	Lenvik.		Malangen.	Tromsø.		Lyngen.	Karlsø.	Skjærvø.							
Tilf.	Kjendte Dødsf.	Tilfælde.	Tilf.	Kjendte Dødsf.	Tilfælde.	Tilf.	Kjendte Dødsf.	Tilfælde.	Tilfælde.	Tilfælde.							
1	1	-	1	1	-	21	2	1	1	2							
5	-	2	-	-	1	42	-	-	2	2							

niske Sygdomme.

Fordeling paa Lægedistrikterne.																	
2		3		4		5		6		7		8		9			
Ibestad.		Tranø.		Lenvik.		Malangen.		Tromsø.		Lyngen.		Karlsø.		Skjærvø.			
Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.	Tilf.	Døde.		
1	-	9	-	-	-	6	-	90	-	3	-	2	-	14	-		
5	-	-	-	3	-	9	-	6	-	-	-	42	-	5	-		
-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-		
28	-	2	-	15	-	12	-	32	-	2	-	2	-	-	-		
1	-	1	-	1	-	1	-	25	1	-	-	-	-	-	-		
3	2	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-		
-	-	-	-	-	-	2	2	5	5	1	1	1	1	2	2		
7	6	2	-	16	1	3	2	26	14	1	1	3	1	6	2		
4	3	1	-	-	-	-	-	7	4	-	-	2	-	1	1		
6	2	1	-	3	-	2	1	6	2	1	1	-	-	-	-		
26	-	8	-	64	-	4	-	100	-	1	-	20	-	2	-		
13	-	-	-	6	-	4	-	48	-	2	-	-	-	3	-		
217	-	36	-	115	-	16	-	192	-	28	1	12	-	115	-		
-	-	-	-	2	-	2	-	19	-	-	-	-	-	1	-		
-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-		

Kjertelsyge anføres som hyppig i Malangens Distrikt.

Svindsot. Antallet af de fra de enkelte Lægedistrikter opførte Dødsfald af Svindsot og deres Forhold til samtlige opgivne Dødsaarsager og til de ved ikke epidemiske Sygdomme foraarsagede Dødsfald sees af følgende Tabel:

Lægedistrikt.	Opgivne Dødsaarsager				Forhold i pCt.	
	ialt.	af Svindsot.	af epidemiske Sygdomme.	af andre Sygdomme.	til samtlige opgivne Dødsaarsager.	til Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme.
Trondenæs	32	5	11	21	13.8	23.8
Ibestad	78	6	40	38	7.7	15.8
Tranø	3	-	2	1	-	-
Lenvik	26	1	20	6	3.8	16.7
Malangen	11	2	5	6	18.2	33.3
Tromsø	84	14	36	48	16.7	29.2
Tromsø By	79	14	32	47	17.7	29.8
Landdistriktet	5	-	4	1	-	-
Lyngen	30	1	23	7	3.3	14.3
Karlsø	17	1	2	15	5.9	6.7
Skjærvø	13	2	1	12	15.4	16.7
Tromsø Amt	294	32	140	154	10.9	20.8
Deraf: Bydistriktet	79	14	32	47	17.7	29.8
— Landdistriktet	215	18	108	107	8.4	16.8

Sjeldnere Tilfælde. Fra Tromsø omtales en 15 Aar gammel Gut af et noget sygeligt gulblegt Udseende, som siden sit 2det Aar havde havt 10 Frakturer, nemlig 3 af venstre og 4 af høire Arm, 1 af Crus og 2 af høire Laar; Frakturerne ere i Regelen opstaaede ved et let Fald paa Gulvet.

Af **Sindssygdom** opgives 1 Dødsfald i Karlsø Distrikt. For Amtskommunens Regning forpleiedes 37 Sindssyge, hvoraf 20 paa Asyler; 7 vare hjemmehørende i Trondenæs, 2 i Ibestads, 3 i Tranø, 1 i Lenviks, 6 i Malangens, 4 i Tromsø, 5 i Lyngens, 2 i Karlsø og 7 i Skjærvø Distrikter.

Af **obstetriciske Operationer** opgives udførte af Læger: 24 Tangforløsninger, 1 Vending og 3 Gange Udtagelse af Efterbyrden, hvilke Operationers Indikationer og Udfald vil sees af følgende Tabel (se næste Side).

Endvidere udførtes af Læger 2 Embryotomier: a) 43aarig IIIpara (de to foregaaende Fødsler naturlige efter langvarigt Arbeide), Conjugata $3^1/_2$—$3^3/_4$"; efter forgjæves Forsøg paa Udtrækning ved Tang og senere — efter udført Perforation paa det døde Foster — ved Kranioklast, exartikuleredes Armen og exviscereredes Brystet, hvorpaa gjordes Vending og

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.						Vending.		Udtagelse af Efterbyrden.	
	Mødre.			Børn.			Mødre.	Børn.	Mødre.	
	lev.	død.	uopg. Udf.	lev.	død.	uopg. Udf.	uopgivet Udfald.	levende.	lev.	uopg. Udf.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	11	-	4	9 [1]	1	5	-	-	-	-
Bækkensneverhed	2	-	-	1	-	1	-	-	-	-
Barselkrampe	1	[2] 1	-	1	-	1	-	-	-	-
Blødn. og Placenta prævia	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-
Ansigtsfødsel	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
For stort Foster	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Skjævt Hovedleie, krampagtig Sammensnøring af indvendige Modermund	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
Tilbageholdelse af Efterbyrden	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
«Adhærent» Efterbyrd	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Uopgiven Indikation	-	-	2	1	1	-	-	-	-	-
Tilsammen	16	1	7	13	3	[3] 8	1	1	1	2
	24			24			1	1	3	

[1]) 2den Tvilling (første ved Naturens Hjelp).
[2]) Døde 12 Timer efter Forløsningen af Barselkrampe.
[3]) Af disse opføres 2 at have været levende fødte og 1 forraadnet, men Indikationen for Operationen ved hver af disse kan ikke sees.

Extraktion; stort Foster og stor Skulderbredde. Slette hygiæniske Forhold i Hjemmet; Konen døde fjerde Døgn af Barselfeber. b) Nogle og 30-aarig liden Finkone med smaa Bækkenforhold, IIIpara (de to foregaaende Fødsler ved Vending, dødfødte Fostre); Fødselen i 3die Døgn, Vandet afgaaet, Fosterhovedet stort, indkilet i øverste Aabning med en Arm ved Siden, der ikke lod sig bringe tilbage; Tang og Vending forsøgtes forgjæves; efter Perforation af det døde Foster og Exartikulation af Armen foregik Fødselen ved Naturens Hjælp. Konen forblev ilive.

Ialt 30 obstetriciske Operationer, hvoraf 1 i Trondenæs Distrikt, 6 i Ibestads, 1 Tranø, 6 i Lenviks, 13 i Tromsø, 2 i Lyngens og 1 i Karlsø Distrikter.

Jordemodervæsenet. Fra Ibestads Distrikt anføres, at Jordemoder fremdeles benyttes lidet; 2 Jordemødre bistod ved 45 af 222 Fødsler. I Skjærvø Distrikt benyttes Jordemoderen heller ikke meget, især i Skjærvø og Reisens Sogne; i Kvænangen er det noget bedre. Som oftest benyttes middelmaadige Fødselshjelpersker, som undertiden, naar Fødselen lader vente

noget paa sig, kunne plage sine Barselkoner med temmelig anstrengende og voldsomme Øvelser.

Antallet af **Fødte** og **Døde** vil sees af følgende Sammenstilling, angivet efter de af Presterne til det statistiske Centralbureau indsendte Opgaver over Døbte og Begravede:

Lægedistrikt.	Fødte.	Døde			Dødfødte[1]).	Omkomne	
		ialt.	i 1ste Døgn[1]).	paa Barselseng.		ved ulykkelige Hændelser.	ved Selvmord.
Trondenæs	357	117	2	2	15	9	-
Ibestad	222	132	2	1	5	8	-
Tranø	161	67	-	3	3	4	-
Lenvik	219	92	1	2	4	4	-
Malangen	278	98	-	-	7	5	-
Tromsø	386	164	2	4	14	7	-
Tromsø By	233	105	2	4	10	6	-
Landdistriktet	153	59	-	-	4	1	-
Lyngen	170	95	-	1	5	2	-
Karlsø	77	34	-	-	4	2	-
Skjærvø	153	100	-	4	6	8	-
Tromsø Amt	2023	899	7	17	63	49	-
Deraf: Bydistriktet	233	105	2	4	10	6	-
— Landdistriktet	1790	794	5	13	53	43	-

[1]) Efter Dødfødteanmeldelserne.

Overskudet af Fødte over Døde bliver saaledes 1 124 og Forholdet mellem hine og disse = 100: 44.4.

Lægerne have opgivet Dødsaarsagen ved 8 Dødsfald paa Barselseng: ved 5 Barselfeber, ved 2 Barselkrampe og ved 1 besværlig Forløsning; desuden opgives 3 Dødsfald, hvor Dødsaarsagen ikke nøiere kjendes.

Lægernes Dødslister indeholde 294 eller 34.5 pCt. af de ved Sygdom foraarsagede Dødsfald (850), deraf i Bydistriktet 79 eller 79.8 pCt. og i Landdistriktet 215 eller 28.6 pCt. af de ved Sygdom foraarsagede Dødsfald (resp. 99 og 751).

De hyppigste **Dødsaarsager** vare (se Tabellen næste Side).

Veirliget. Om Vinteren var Veiret uroligt med Sne og Storm; Vaaren kom tidlig og med Mildveir, men fra Forsommeren og udover til Høsten var det koldt og regnfuldt; Vinteren indfandt sig sent. Høudbyttet var

Dødsaarsager.

Dødsaarsag.	Antal.	Deraf i	
		Byerne.	Landdistrikterne.
Skarlagensfeber	84	13	71
Svindsot	32	14	18
Lungebetændelse	26	10	16
Hjernebetændelse, tuberkuløs Meningit og Kramper i Børnealderen, tilsammen	20	7	13
Alderdomssvaghed	18	1	17
Hjertefeil	9	1	8
Kræft	9	4	5
Kighoste	7	1	6
Vatersot og Morbus Brighti	7	2	5
Diarrhoe og Cholera nostras	7	5	2

lidet; Kornhøsten ligesaa; Poteteshøsten var i Trondenæs Distrikt som et godt Middelsaar; i Ibestad gav Potetes lidet, i Skjærvø derimod godt Udbytte; i Malangen frøs Korn og Potetes bort, saa 1878 i dette Distrikt var et Uaar for Jorbrugeren. Fiskerierne mislykkedes ogsaa.

Levemaade og hygiæniske Forhold skildres fra Trondenæs, Lyngens og Skjærvø Distrikter som uforandrede. I Ibestads Distrikt foregaar Forandringen til det Bedre kun trægt; Kvindernes og Børns Klædedragt staar tilbage i meget. Fra Malangens Distrikt omtales nogen Fremgang, om der end ikke er skeet nogen væsentlig Forandring. Fra Tromsø berettes, at Misbrugen af berusende Drikke iaar synes at have været mindre end i flere af de foregaaende; hertil antages Oprettelsen af et Bolag at have bidraget sit, men mest dog Pengeknaphed og fortrykte Forhold som Følge dels af mislykkede Fiskerier og dels af flere Fallissementer af Kjøbmænd, der beskjæftigede en større Arbeidsstok.

Kvaksalveri. Fra Lyngens Distrikt omtales et Tilfælde af gangrænerende Saar paa Foden, opstaaet hos en Mand efterat han var aareladt af en omreisende Kvæn; hele Fodryggen fra Ankelen til Tæerne og i hele dens Brede dannede et eneste Substanstab med skarpt afskaarne Rande, og Bunden dannedes af de blottede Tendines; der var nogen arteriel Blødning; Saaret tilhelede dog uden altfor stor Stramning af den omgivende Hud.

Fattigsygepleien. Af fattige Syge opgives behandlede (se Tabellen næste Side).

Medicinudgiften var for Tromsø By Kr. 426.70 og for Tromsø Landdistrikt Kr. 24.22.

I **Sundhedskommissionerne** afholdtes følgende Antal Møder: i Trondenæs Distrikt 1 (i Trondenæs); i Ibestads Distrikt 2 (et i hvert

Fattigsygepleien.

Lægedistrikt.	Fattige Syge.	Antal Læger.
Trondenæs	46	1
Ibestad	17	1
Tranø	uop	givet
Lenvik	11	1
Malangen	40	1
Tromsø	154	1
Lyngen	7	1
Karlsø	4	1
Skjærvø	23	1
Tilsammen	302	8

Herred); i Tranø Distrikt 1; i Lenviks Distrikt 2 (i Lenviks Herred); i Malangens Distrikt 5 (i Maalselven to og et i hvert af de tre øvrige Herreder); i Tromsø Distrikt 7 (sex i Byen og et i Herredet); i Karlsø Distrikt 2 og i Skjærvø Distrikt 1 (i Skjærvø Herred). I Kvædfjord af Trondenæs Distrikt og i Lyngens Distrikt anføres intet Møde at være afholdt, fordi Distriktslægen blev forhindret ved Reiser til Syge. Foruden de almindelige Forhandlinger om Sygeligheden etc. sees der at være afholdt Foredrag i Ibestads Distrikt: om Saar og deres Behandling; i Tranø: om Blødninger; i Lenvik: om Blodomløbet, om Oplivningsforsøg af skindøde Druknede, ligeledes forhandledes om Oprettelse af Sygestue; i Malangens Distrikt: om Kaffe; i Tromsøsundets Herred vedtoges Forskrifter for Sundhedsvæsenet; i Karlsø foredroges om den foreløbige Behandling ved heftig optrædende akute Sygdomme før Lægens Ankomst, om Forholdsregler mod Skab.

De **Vaccineredes** Antal udgjorde:

i Trondenæs Distrikt	432
- Ibestads —	435
- Tranø —	74
- Lenviks —	171
- Malangens —	182
- Tromsø —	171
- Karlsø —	124
- Skjærvø —	286
Tilsammen	1 875.

I Lyngens Distrikt slog Vaccinen ikke an; i Bardodalen og Balsfjorden af Malangens Distrikt vaccineredes heller ikke. Fra Tromsø omsendtes til Stiftets Læger og Hjelpevaccinatører 225 Glas Lymphe.

Af **retsmedicinske Forretninger** udførtes 4 over Døde og 3 over Levende, samt afgaves 3 Erklæringer i anden eller uopgiven Anledning,

tilsammen 10, hvoraf 1 i hvert af Trondenæs, Tranø, Malangens, Lyngens og Karlsø Distrikter samt 5 i Tromsø Distrikt.

Sygehus. I Tromsø By haves 1 Amtssygehus og i Skjærvø et Fiskesygehus. For Fattigvæsenets Regning underholdes et lidet Sygelokale i Ibestad.

Badeindretninger. I Tromsø By er der 2 Damp- og Karbad og i Malangens Distrikt et Par kvænske Dampbad.

Apotheket i Tromsø visiteredes. Personalet bestod foruden Apothekeren af 1 examineret Pharmaceut og 1 Discipel.

Medicinalpersonalet bestod af 11 Læger, 21 Jordemødre og 32 Hjelpevaccinatører, nemlig:

Lægedistrikt.	Læger.		Jordemødre.	Hjelpevaccinatører.
	Antal.	Bosted [1]).		
Trondenæs	1	Trondenæs.	3	5
Ibestad	1	Ibestad.	2	2
Tranø	1	Tranø.	1	3
Lenvik	2	1 i Lenvik, 1 ved Senjens Nikkelverk.	3	5
Malangen	1	Maalselven.	5	4
Tromsø	2	Tromsø.	3	3
Lyngen	1	Lyngseidet.	1	3
Karlsø	1	Karlsø.	1	2
Skjærvø	1	Skjærvø.	2	5

[1]) Ved Distriktslægens Bosted er Herredet udhævet ved spærrede Typer.

XX. Finmarkens Amt.

Amtet, hvis Fladeindhold er 371.54 norske Kvadratmil (47 397 □ Kilometer), og som ved Folketællingen den 31te December 1875 havde 24 075 tilstedeværende Indbyggere, er inddelt i følgende 9 Lægedistrikter:

1. Altens Distrikt (95.0 n. □ Mil, 5 254 Indb.) indbefattende:
   Herrederne: Alten . . . . . 23.5 n. □ M., 2 389 Indb.
   Talvik . . . . . 12.5 — 2 146 —
   Kautokeino . . . . . 59.0 — 719 —
2. Loppens Distrikt (9.2 n. □ Mil, 1 425 Indb.), indbefattende:
   Herrederne: Loppen . . . . . } 5.9 n. □ M., 862 Indb.
   Øksfjord . . . . . }
   Hasvik . . . . . 3.3 — 563 —
3. Hammerfest Distrikt (26.6 n. □ Mil, 3 622 Indb.), indbefattende:
   Kjøbstaden Hammerfest . . . . . — n. □ M., 2 101 Indb.
   Herrederne: Hammerfest . . . . . } 26.6 — { 875 —
   Kvalsund . . . . . } { 646 —
4. Maasø Distrikt (4.2 n. □ Mil, 1 322 Indbyggere), indbefattende:
   Herrederne: Maasø . . . . . } 4.2 n. □ M., { 902 Indb.
   Kjelvik . . . . . } { 420 —
5. Kistrands Distrikt (128.9 n. □ Mil, 2 569 Indb.), indbefattende:
   Herrederne: Kistrand . . . . . 34.7 n. □ M., 1 357 Indb.
   Karasjok . . . . . 59.1 — 540 —
   Lebesby . . . . . 35.1 — 672 —
6. Tanens Distrikt (30.6 n. □ Mil, 2 393 Indbyggere), indbefattende:
   Herredet Tanen . . . . . 17.2 n. □ M., 2 064 Indb.
   Polmaks Distrikt af Nesseby Herred . . . . . 13.4 — 329 —
7. Vardø Distrikt (17.7 n. □ Mil, 2 063 Indbyggere), indbefattende:
   Kjøbstaden Vardø . . . . . — n. □ M., 1 322 Indb.
   Herredet Vardø . . . . . 17.7 — 741 —
8. Vadsø Distrikt (20.1 n. □ Mil, 3 798 Indbyggere), indbefattende:
   Kjøbstaden Vadsø [1] . . . . . — n. □ M., 1 764 Indb.
   Herrederne: Vadsø . . . . . 8.1 — 1 072 —
   Nesseby (undt. Polmaks Sogn) 12.0 — 962 —
9. Sydvarangers Distrikt (39.1 n. □ Mil, 1 629 Indb.), indbef.:
   Herredet Sydvaranger . . . . . 39.1 n. □ M., 1 629 Indb.

[1]) Kjøbstaden Vadsø, der ikke udgjør særskilt Kommune, hører til Vadsø Herred.

Sundhedstilstanden betegnes som god, undtagen fra Tanens og Vadsø Distrikter. Den noget større Sygelighed end det foregaaende Aars skyldes væsentlig akute katarrhalske Sygdomme, Diarrhoe og Cholera nostras samt Lungebetændelse, for en mindre Del tillige Skarlagensfeber, diphtherisk Svælgbetændelse og Strubehoste, Blodgang, Skjørbug samt Kighoste. Exanthematisk Typhus optraadte ligesaa hyppig som i 1877, hvorimod de anmeldte Tilfælde af Typhoidfeber ere noget færre.

Dødeligheden. Følgende Tabel giver en Oversigt over Dødelighedsforholdene. Opgaverne ere efter Uddrag af Presternes til det statistiske Centralbureau indsendte Lister over Døbte og Begravede:

Aar.	Beregnet Befolkning ved Aarets (Femaarets) Midte.	Antal Døde eller gjennemsnitlige Antal Døde.	Forhold pro mille.
1878	25 943	584	22.51
1877	25 210	437	17.33
1876	24 700	533	21.58
1875	23 941	637	26.61
1874	23 324	560	24.01
1871—1875	23 189	537	23.17
1866—1870	21 252	654	30.77

Til Oplysning om de **epidemiske Forhold** hidsættes følgende af Lægernes Opgaver sammendragne Tabel (se Side 314, 315).

Exanthematisk Typhus optraadte i indeværende Aar især i Loppens Distrikt. De fra Altens Distrikt anmeldte 6 Tilfælde tilhøre 2 Familier i Langfjord. Til Loppens Distrikt kom en Syg hjem til Hasvik fra Fiske paa Vestfinmarken og døde i Slutningen af Sygdommens 3die Uge. Sygdommen herskede i Aarets to sidste Maaneder omkring Dønnæsfjorden i Hasvik Herred; her angrebes ialt 17. Den optraadte først i Galten's Skolehus blandt Børnene, som da havde været indlogerede paa Skolestuens Loft i omtrent 3 Uger; nogen Import udenfra kunde ikke paavises; de hygiæniske Forhold under Opholdet ved Skolen vare meget daarlige, ligesom den Brønd, der benyttes af Skolen, var forurenset ved tilsigende Vand fra den omkringliggende Mark, hvor Fiskeaffald og Exkrementer laa spredt. Fra Skolehuset førtes Sygdommen med de hjemsendte Børn til 5 Gaarde; dens videre Udbredelse hindredes ved streng Isolation. De fra Vardø By anmeldte 2 Tilfælde i September optraadte hos en Pige, der tjente hos Sygehusets Økonom, og senere blev denne selv angreben. Fra Vadsø Distrikt omtales, at Sygdommen indførtes 3 Gange fra Rusland, 2 Gange fra Finland og 1 Gang fra Udlandet med tydske Søfolk; 5 af det opførte Antal Behandlede indlagdes paa Sygehuset.

Typhoidfeber var noget i Aftagende. Af de fra Loppens Distrikt anmeldte Tilfælde optraadte 2 i Loppens Herred i Mai; de 2 andre Tilfælde

I Finmarkens Amt anmeldte epidemiske Sygdomme.

	Hele Aaret.		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Behandlede.	Deraf Døde.													
Exanthematisk Typhus	33	1	33	-	-	-	2	2	-	-	1	3	2	14	9
Typhoidfeber	40	2	37	5	2	1	5	10	1	5	3	-	3	1	1
Barselfeber	7	2	7	-	1	1	-	-	1	1	1	-	1	1	-
Børnekopper	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Vandkopper	9	-	9	2	-	-	1	2	3	1	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	62	10	52	-	-	-	-	8	17	14	4	2	-	-	7
Rødlinger	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Rosen	18	-	17	1	1	-	-	2	3	2	4	1	-	2	1
Kighoste	24	-	24	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	19	-
Diphtherisk Svælgbetændelse	41	9	41	4	2	1	-	1	3	-	1	2	1	13	13
Strubehoste	13	5	13	3	2	2	2	2	-	-	-	-	-	2	-
Kusma	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1
Akut Bronchit. Andre katarrhalske Tilfælde	879	7	875	60	56	65	135	187	72	55	60	43	51	43	48
Lungebetændelse	151	18	146	7	7	12	34	38	14	4	4	5	6	4	11
Pleurit	40	1	30	1	6	2	4	4	2	2	4	3	1	1	-
Gigtfeber	22	1	22	7	1	1	1	5	-	-	1	-	2	1	3
Koldfeber	2	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Diarrhoe (akut). Cholera nostras	262	7	261	12	13	9	14	42	22	29	35	27	12	21	25
Blodgang	35	1	33	1	1	1	1	1	4	6	6	6	1	3	2
Skjørbug	38	2	36	3	6	15	6	-	-	2	2	-	1	-	1
Tilsammen	1682	66	1644	107	99	110	205	304	142	122	126	97	81	127	124

(Fortsættelse.)

	Ialt opgivne.		Fordeling paa Lægedistrikterne.																	
			1		2		3		4		5		6		7		8		9	
	Tilfælde.	Dødsfald.	Alten.		Loppen.		Hammerfest.		Maasø.		Kistrand.		Tanen.		Vardø.		Vadsø.		Sydvaranger.	
			Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.
Exanthematisk Typhus	33	1	6	-	18	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	7	-	-	-
Typhoidfeber	40	2	-	-	4	-	18	2	-	-	-	-	13	-	4	-	1	-	-	-
Barselfeber	8	3	4	1	-	-	1	1	-	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Børnekopper	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	9	-	-	-	3	-	5	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	69	17	6	3	5	1	-	-	-	-	-	-	58	13	-	-	-	-	-	-
Rødlinger	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rosen	18	-	-	-	1	-	5	-	-	-	-	-	3	-	6	-	1	-	2	-
Kighoste	24	-	-	-	4	-	-	-	-	-	19	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Diphtherisk Svælgbetændelse	43	11	-	-	2	-	4	-	-	-	-	-	2	-	-	-	30	7	5	4
Strubehoste	13	5	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	1	1	8	4	-	-
Kusma	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-
Akut Bronchit Andre katarrhalske Tilfælde	880	8	26	-	50	-	366	2	3	-	48	2	20	-	164	3	158	1	45	-
Lungebetændelse	155	22	8	2	3	-	61	8	-	-	3	-	8	1	8	4	56	4	8	3
Pleurit	40	1	2	-	-	-	22	1	1	-	4	-	2	-	6	-	2	-	1	-
Gigtfeber	22	1	2	-	-	-	13	1	-	-	1	-	-	-	3	-	2	-	1	-
Koldfeber	2	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Diarrhoe (akut) Cholera nostras	262	7	14	1	20	-	102	3	3	-	10	-	10	-	76	2	16	-	11	1
Blodgang	35	1	-	-	1	-	8	1	-	-	-	-	4	-	-	-	22	-	-	-
Skjørbug	38	2	20	1	-	-	5	-	-	-	-	-	2	-	5	1	5	-	1	-
Tilsammen	1697	81	88	8	111	2	617	19	7	-	88	3	125	14	278	11	309	16	74	8

behandledes paa Breviks Sygehus, et i 1ste og et i 2det Kvartal. — I Tanens Distrikt optraadte Sygdommen i Mai i Tanens Elvedistrikt, hvor 6 Individer i 2 Huse angrebes; herfra førtes Sygdommen af en omstreifende sindssyg Kvinde til det 3 Mil nedenfor beliggende Lerpallen, hvor 5 Individer i 3 forskjellige Huse angrebes. I December forekom 1 enkelt Tilfælde i Polmak. Paa første og sidste Sted kunde Smitte ikke paavises, rimeligvis er Sygdommen indbragt ved omstreifende Kvæner, som komme i stort Antal fra Finland og drage omkring fra Hus til Hus. Sygdommen optraadte i det hele mildt, og intet Tilfælde endte dødeligt. De Syge isoleredes saavidt muligt, og det blev gjentagende paabudt at nedgrave de Syges Exkrementer paa et afsidesliggende Sted eller ogsaa opbrænde eller skylle dem i Søen. En behandledes paa Gamviks Sygehus. — Af de fra Vardø anmeldte Tilfælde optraadte 2 i Byen, et i Juni og et i Oktober; 2 behandledes paa Vardø Sygehus (i April og Oktober). — Det fra Vadsø Distrikt anmeldte ene Tilfælde forekom hos en fremmed Sømand, som indlagdes paa Sygehuset.

Barselfeber. Fra Hammerfest omtales 1 dødeligt endende Tilfælde i November; enkelte lettere Puerperalaffektioner indtraf i den nærmest paafølgende Tid. Jordemoderen blev forbudt at praktisere en Tid.

Børnekopper. De 2 Tilfælde i Tanen forekom i Berlevaag i et Hus, hvor en Moder og Datter angrebes uden paaviselig Smitteimport, medens Manden, som for ikke mange Aar siden havde gjennemgaaet Sygdommen, var frisk.

Vandkopper havde i Hammerfest Distrikt adskillig Udbredelse, men kom sjelden under Lægebehandling.

Skarlagensfeber var noget hyppigere end i 1877. Den optraadte inden Altens, Loppens og navnlig i Tanens Distrikter. Til Altens Distrikt importeredes Sygdommen ved Fjeldfinner enkeltvis først til Langfjord i August og mod Aarets Slutning til et Par Steder i Alten. Der antages nogle døde uden Behandling. Angaaende Desinfektion med Karbolsyre anfører Distriktslæge Follum, at han har fundet den fuldkommen tilstrækkelig til at tilintetgjøre Smittestoffet og hindre videre Udbredelse blandt Børn, som vare i det samme Rum, hvor den først angrebne maa ligge; Distriktslægen foreslaar Desinfektion med Carbolsyre indført obligatorisk for hele Landet saavel ved typhøse Febre som ved Skarlagensfeber. Til Desinfektion lader han blande 50 Gram r a a Carbolsyre med Vand paa en Ølflaske; vel omrystet skvættes hvergang noget fra den aabne Flaske omkring i Sygerummet og tilstødende Værelser nogle Gange i Døgnet. Sengklæder etc. dynkes med en Opløsning af renset Carbolsyre. Hovedsagen er, at Carbolsyren anvendes straks i Sygdommens Begyndelse, og at den raa Syre væsentlig benyttes. Den intensive Lugt, hvortil Befolkningen snart vænner sig, maa stadig kjendes, saalænge Desinfektionen ansees fornøden. — «Ved Hjelp af den r a a Carbolsyre har jeg nu i en Række af Aar seet mig istand til at standse den ikke saa ganske sjeldne Invasion af Nervefeber i mit Di-

strikt. Heldige Resultater i denne Retning vil selvfølgelig meget bero paa den Agtpaagivenhed og Deltagelse, der kan frembringes fra Befolkningens Side. Men naar denne saa at sige faar Troen i Hænderne ved gjentagende at erfare, at smitsomme Sygdomme med Lethed hindres fra at angribe den friske, der nødes til at færdes om de Syge, saa vil den simple Selvopholdelsesdrift — om ikke andet — tvinge dem til at efterkomme givne Forskrifter herom.» — I Loppens Distrikt optraadte 2 Tilfælde i Mai (en døde) i Brevik og i December 3 Tilfælde ved Dønnæsfjorden (Pumpeviken); til dette sidste Sted var Sygdommen overført fra Sandsbotten i Hammerfest Distrikt, hvorfra intet Tilfælde er anmeldt. I Tanens Distrikt optraadte den ondartet i Mai i Fiskeværet Berlevaag, sandsynlig didbragt af fremmede Fiskere; saagodtsom alle Børn der angrebes, mange af dem døde. Fra Berlevaag bragtes Sygdommen af en Konfirmant ind til Tanen til Kirkestedet Langnæs, hvor Konfirmationsungdommen var forsamlet; den først angrebne Syge havde allerede opholdt sig en Tid i samme Rum som en Del af de øvrige Konfirmanter, inden Distriktslægen fik Underretning om Sygdommen. Der oprettedes en Sygestue og senere en til, hvor de angrebne indlagdes. Sygdommen optraadte væsentlig paa og omkring Landnæs Kirkested, hvor mange Familier bo ganske nær hinanden. Spredte Tilfælde forekom ogsaa i Fjorddistriktet, hvor en Del Tilfælde først kom til Lægens Kundskab, efterat Sygdommen allerede var overstaaet; Elvedistriktet ovenfor Langnæs forskaanedes aldeles for Sygdommen.

Kighoste anføres ikke at have havt nogen Udbredning i Loppens Distrikt. I Kistrands Distrikt begyndte den i Slutningen af September i Skjøtningberg, hvor den angreb alle Børn og en Voxen; da der paa den Tid holdtes Skole her, udbredte den sig hurtig til Kjøllefjord og de øvrige omliggende Steder, — fra Kjøllefjord til Lebesby, hvor dog kun 2 Børn angrebes i et Hus. Ingen døde. Det fra Vadsø anmeldte Tilfælde var et Barn, indflyttet fra Skjærvø, hvor Sygdommen herskede; ingen flere angrebes.

Diphtherisk Svælgbetændelse og **Strubehoste** optraadte i Vadsø med enkelte spredte Tilfælde i Aarets tre første Kvartaler, men i November antog Sygdommen en mere epidemisk Charakter og fortsatte sig ind i det følgende Aar. Henimod Midten af December angrebes paa Fiskeværet Ekkerøen 3 Børn i en Familie, smittede gjennem Moderen, som den 23de November havde været i Vadsø og ved samme Leilighed ogsaa været inde en Times Tid hos en Familie, hvor et Barn den følgende Dag døde af Croup. Smitten forplantedes videre paa Fiskeværet, hvor Epidemien i det følgende Aar kostede flere Børn Livet. Fra Sydvaranger, hvorfra der er anmeldt 3 Behandlede i Januar, berettes, at diphtherisk Svælgbetændelse rasede især i Neiden og Munkelv og dræbte hurtig.

Akute katarrhalske Tilfælde. De opførte Dødsfald skyldes alle akut Bronchit, hvorfor opgives behandlet 373 (218 Mænd og 121 Kvinder, hvoraf henholdsvis 67 og 66 under 15 Aar; Kjøn og Alder uopgivet

Veneriske Sygdomme

Sygdom.	Tilsammen behandlede.	Behandlede, for hvilke er opgivet Kjøn og Alder.				Opgivet Sygdomsform for Syphilis				Antal anmeldende Læger.	Antal Dødsfald.
		Mandkjøn.		Kvindekjøn.							
		Børn.	Voxne.	Børn.	Voxne.	primær.	konstitutionel.	hereditær.	uopgivet.		
Syphilis	50	3	25	1	19	12	32	4	2	9	[1]) 3
Gonorrhoe (Urethrit)	71	-	65	-	6	-	-	-	-	8	-

[1]) 1 Md., 2 Kv. under 1 Aar gl.

Liste over kro-

	Behandlede.	Antal Døde.	Behandlede, for hvilke er opgivet Kjøn og Alder.				Antal af anmeldende Læger.	Ialt opgivne	
			Mandkjøn.		Kvindekjøn.			Tilfælde.	Dødsfald.
			Børn.	Voxne.	Børn.	Voxne.			
Kronisk Rheumatisme	201	-	1	147	-	53	8	201	-
Fnat	21	-	5	3	10	3	4	21	-
Skurv	6	-	2	2	2	-	3	6	-
Kjertelsyge	39	-	16	-	23	-	8	39	-
Rachit	6	-	5	-	1	-	3	6	-
Simpel Meningit	12	4	4	5	1	2	4	13	5
Tuberkuløs Meningit	5	5	4	-	1	-	4	7	7
Svindsot	34	12	-	21	-	13	8	37	15
Kræft	17	7	-	10	-	7	8	18	8
Vatersot og Morbus Brighti	16	2	2	9	-	5	7	16	[1]) 2
Blegsot og Anæmi	66	-	1	1	5	59	9	66	-
Menstruationsuordener	42	-	-	-	-	42	8	42	-
Kardialgi, kronisk Gastrit og Dyspepsi	639	-	19	300	18	264	10	639	-
Ormesygdomme	26	-	12	3	6	5	5	26	-
Drankersygdomme	11	2	-	9	-	2	5	11	2

[1]) Af Vatersot 1, Morbus Brighti 1 Dødsfald.

udenfor Sygehus.

Fordeling paa Lægedistrikterne.

1		2	3		5	6	7	8		9
Alten.		Loppen.	Hammerfest.		Kistrand.	Tanen.	Vardø.	Vadsø.		Sydvaranger.
Tilf.	Kjendte Dødsf.	Tilfælde.	Tilf.	Kjendte Dødsf.	Tilfælde.	Tilfælde.	Tilfælde.	Tilf.	Kjendte Dødsf.	Tilfælde.
4	1	1	26	1	2	4	9	2	1	2
6	-	5	33	-	1	5	18	3	-	-

niske Sygdomme.

Fordeling paa Lægedistrikterne.

1		2		3		4		5		6		7		8		9	
Alten.		Loppen.		Hammerfest.		Maasø.		Kistrand.		Tanen.		Vardø.		Vadsø.		Sydvaranger.	
Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.	Tilf.	Død.
10	-	30	-	50	-	-	-	5	-	28	-	45	-	-	-	33	-
-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	16	-
-	-	-	-	2	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	1	-
1	-	1	-	25	-	2	-	-	-	2	-	7	-	1	-	-	-
-	-	-	-	4	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
-	-	1	1	10	2	-	-	1	1	-	-	-	-	1	1	-	-
1	1	-	-	3	3	1	1	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-
2	2	-	-	14	3	1	1	3	1	3	1	4	4	10	3	-	-
1	-	3	1	6	2	1	-	1	1	3	2	2	1	1	1	-	-
3	1	1	-	3	-	-	-	2	-	-	-	1	1	5	-	1	-
2	-	14	-	34	-	3	-	1	-	8	-	-	-	2	-	2	-
-	-	1	-	18	-	1	-	7	-	2	-	12	-	1	-	-	-
65	-	54	-	178	-	7	-	37	-	38	-	133	-	103	-	24	-
-	-	3	-	21	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	6	2	-	-	-	-	1	-	3	-	-	-	1	-

for 34). — Den hyppige Optræden af katarrhalske Tilfælde i Hammerfest, Vardø og Vadsø Distrikter tilskrives fra det førstnævnte det gjennem hele Aaret herskende kolde og stormfulde Veir.

Lungebetændelse siges ikke at have i de sidste 11 Aar optraadt saa hyppig i Vadsø Distrikt som i 1878. — Dødeligheden blandt det hele Antal Behandlede var for Amtet 11.9 pCt.

Akut Diarrhoe omtales fra Loppens Distrikt som ikke sjelden hos Børn i de første Leveaar paa Grund af den ofte uforstandige Pleie og unaturlige Føde, som bydes dem, naar Melk mangler, hvilket er Tilfældet næsten hele Vinteren.

Blodgang optraadte i Tanens Distrikt blandt en Del af Fiskerne under Loddefisket i Berlevaag; udenfor Fiskerklassen angrebes 2. En Bæk, hvorfra hentedes Drikkevand, antoges inficeret fra Gjødsel- og Skarnansamlinger; da Fiskerne, efterat være bleven bekjendte hermed, havde ophørt at tage sit Drikkevand herfra, forekom ikke flere Tilfælde. — Fra Vadsø omtales dysenteriske Diarrhoeer at have forekommet som hvert Aar i Sommer- og Høstmaanederne.

Skjørbug optraadte i Vinteren 1877—1878 mere end sædvanlig hyppig blandt Arbeiderne ved Kaafjords Kobberverk. Derimod iagttoges kun 1 Tilfælde i den paafølgende Vinter, der dog medførte Nød og Arbeidsløshed blandt den samme Befolkning paa Grund af Verkets Nedlæggelse om Sommeren, saa Fattigkassen var stærkt søgt for at tilveiebringe ialfald Livsophold. — Fra Vadsø omtales Sygdommen som sjelden mod for en Del Aar tilbage.

Veneriske Sygdomme. De udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af Syphilis og Gonorrhoe (Urethrit) ville sees af foranstaaende Tabel (se Side 318, 319).

Fra Tanen opgives foruden de for Syphilis Behandlede 1 Tilfælde indsendt til Sygehus. Fra Vardø anføres behandlet et usædvanlig stort Antal Tilfælde, idet der fra Berlevaag i Tanens Distrikt ankom til Vardø et mere end almindelig stort Antal dels til privat Behandling, dels til Indlæggelse paa Sygehuset; Sygdommen var indført til Berlevaag ved en Handelsmand, som under et længere Ophold smittede flere Kvinder. De fra Vadsø opgivne Behandlede havde, med Undtagelse af En, paadraget sig Sygdommen udenfor Distriktet. Angaaende Gonorrhoe opgives fra Loppen 2 Tilfælde indførte fra Fisket paa Østfinmarken. I Tanen antages flere angrebne end de opgivne behandlede, idet mange søge andre Læger for at holde sin Sygdom skjult.

Til Oplysning om en Del af Lægerne behandlede væsentlig **kroniske Sygdomme** hidsættes foranstaaende Tabel (se Side 318, 319).

Svindsot. Forholdet af opgivne Dødsfald af Svindsot til samtlige kjendte Dødsaarsager og til Dødsaarsager af ikke epidemiske Sygdomme i de enkelte Distrikter vil sees af følgende Tabel (se næste Side).

Fra Tanen anføres, at der foruden de opførte Tilfælde ikke vides at forekomme flere inden Distriktet; tuberkuløse Sygdomme ere temmelig

Døde af Svindsot.

Lægedistrikt.	Opgivne Dødsaarsager				Forhold i pCt.	
	ialt.	af Svindsot.	af epidemiske Sygdomme.	af andre Sygdomme.	til samtlige opgivne Dødsaarsager.	til Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme.
Alten	23	2	8	15	8.7	13.3
Loppen	6	-	2	4	-	-
Hammerfest	47	3	19	28	6.3	10.7
Hammerfest	47	3	19	28	6.3	10.7
Landdistriktet	-	-	-	-	-	-
Maasø	3	1	-	3	33.3	33.3
Kistrand	12	1	3	9	8.3	11.1
Tanen	21	1	14	7	4.8	14.3
Vardø	21	4	11	10	19.0	40.0
Vardø	21	4	11	10	19.0	40.0
Landdistriktet	-	-	-	-	-	-
Vadsø	30	3	16	14	10.0	21.4
Vadsø	26	3	12	14	11.5	21.4
Landdistriktet	4	-	4	-	-	-
Sydvaranger	11	-	8	3	-	-
Finmarkens Amt	174	15	81	93	8.6	16.1
Deraf: Byerne	94	10	42	52	10.6	19.2
— Landdistriktet	80	5	39	41	6.3	12.2

sjeldne blandt den indfødte Befolkning, uagtet en stor Del af Børnene tilbringe den halve Del af Aaret i smaa indelukkede Rum, hvor der aldrig sørges for nogen Ventilation; de fleste eller næsten alle, som lide af Sygdommen, have gjerne medbragt den andetstedsfra. — Fra Vadsø gjentages, hvad der blev anført i Beretningen for 1877, at Sygdommen synes at blive hyppigere. Af de 8 Behandlede vare 2 Norske og 6 Finlændere; 2 var indfødte (en kvænsk Pige og en norsk Mand).

Kardialgi. Som en væsentlig medvirkende Aarsag til denne i Loppen almindelig forekommende Lidelse, hvoraf dog ikke mange Tilfælde komme til Behandling, nævnes den overdrevne Nydelse af Kaffe, som i den længste Del af Aaret drikkes sort, ja ofte ogsaa uden Sukker; 50—100 Pd. Kaffe aarlig til en Familie paa indtil 7—8 Personer er almindelig.

Konjunktivit omtales fra Loppens Distrikt som almindelig, især som bekjendt hos den finske Befolkning paa Grund af Røg og uren Luft i Boligerne samt den sjeldne Vadskning af Ansigtet med rent Vand.

Af **Sindssygdom** opgives 2 Dødsfald, et fra hvert af Kistrands og Sydvarangers Distrikter.

Med Bidrag af Amtskommunen forpleiedes fra August 1877 til August 1878: 34 Sindssyge, hvoraf 12 i Asyler; 11 vare hjemmehørende i Altens, 1 i Loppens, 2 i Hammerfests, 1 i Maasø, 6 i Kistrands, 4 i Tanens, 8 i Vadsø og 1 i Sydvarangers Distrikter.

Af **obstetriciske Operationer** opgives som udførte af Læger: 10 Tangforløsninger, 1 Vending og 4 Efterbyrdsoperationer, hvis Indikationer og Udfald vil sees af følgende Tabel:

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.		Udtagelse af Efterbyrden.	
	Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.	Mødre.	
	lev.	død.	lev.	død.	levende.	døde.	lev.	død.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer....	5	-	2	3	-	-	-	-
Barselkrampe..	1	[1]) 1	[2]) 2	-	-	-	-	-
Fremfald af Navlesnoren	1	-	-	1	-	-	-	-
Rigide ydre Fødselsdele	1	-	1	-	-	-	-	-
Fare for Fostrets Liv.	1	-	1	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	1	1	-	-
Tilbageholdelse af Efterbyrden.	-	-	-	-	-	-	3	[3]) 1
Tilsammen	9	1	6	4	1	1	3	1
	10		10		1	1	4	

[1]) 12 Timer efter Forløsningen; Dødsaarsag: Barselkrampe.
[2]) Det ene Barn døde 24 Timer efter.
[3]) Døde 8 Dage efter Forløsningen af Barselfeber.

Ialt 15 obstetriciske Operationer, hvoraf 5 i Altens, 6 i Hammerfests, 1 i Vardø, 2 i Vadsø og 1 i Sydvarangers Distrikter.

Endvidere omtales fra Vadsø Landdistrikt 1 Selvudvikling hos en 26aarig 2den Gang Fødende; Fosteret stinkende; Konen frisk i Barselsengen.

Om **Jordemoderhjelpen** oplyses fra Altens Distrikt, at Jordemødrene bruges meget lidet af Almuen, saaledes Jordemoderen i Alten—Kaafjord af 25 Fødende (hvoraf 5 med tilbageholdt Efterbyrd), Jordemoderen i Talvik af 9 og Jordemoderen i Kautokeino af 5 (en med tilbageholdt Efterbyrd). Den Betaling, de erholde, er meget liden og hos de fleste slet ingen; deres Løn af Brændevinsafgiftskassen bliver derfor næsten deres enestè Indtægt; Almuen staar i den Formening, at Jordemødrene ere forpligtede til at yde sin Hjelp gratis. I Loppens Distrikt assisterede Jordemoderen ved 4 Fødsler — Isseleier — i Nabokredsen i Hasvik, men ved ingen i Loppen—Øksfjord, hvor der nu tiltrænges en Jordemoder; i de sidstnævnte Herreder har hidtil i en Række af 25 Aar en Kone virket som Fødselshjelperske ved

12—16 Fødsler aarlig; da hun nu er 63 Aar gammel og har en nedbrudt Helbred, blev hun af Amtsformandskabet efter Andragende tilstaaet et Gratiale af 100 Kroner. I Hammerfests Distrikt bistod de tvende Jordemødre ved 123 Fødsler, hvoraf 100 sees at have forekommet i Byen og 2 udenfor Distriktet. I Kistrands Distrikt benyttes Jordemoderen ofte i Karasjok og Lebesby, især i Kjøllefjord, Annex til Lebesby, hvor den største Del af Befolkningen er norsk, og hvor Afstandene ikke ere saa store, at det er et frugtesløst Arbeide at hente hende. I Hovedsognet Lebesby benyttes hun derimod næsten ikke, idet Befolkningen bestaar mest af Finner, ligesom Afstanden er for stor, og Reisen, der maa foregaa paa Baad udover den aabne Laxefjord, for besværlig og afhængig af Veir og Vind. I Kistrand, hvor der paa længere Tid ikke har været Jordemoder, men hvor der i Aarets Løb blev en ansat, er Befolkningen, væsentlig Finner og Kvæner, uvant med at bruge autoriseret Jordemoder og holder sig til sine egne Fødselshjelpersker; hun benyttedes i sidste Halvaar i 5 Tilfælde. I Vardø Distrikt hentedes Jordemoder til 78 Fødende, og i Vadsø Distrikt ved 88 Fødsler (deraf i Byen 66). I Sydvaranger assisterede hun ved 8 Fødsler (1ste og 2det Isseleie), alle med heldigt Udfald for Mødre og Børn.

Antallet af **Fødte** og **Døde** vil sees af følgende Tabel, der er et Uddrag af Presternes til det statistiske Centralbureau indsendte Lister over Døbte og Begravede (se næste Side).

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 407 Fødte over Døde og Forholdet mellem hine og disse = 100: 58.9.

I Lægernes Dødslister opgives Dødsaarsagen for 7 Barselkvinder: 3 døde af Barselfeber, 2 af Barselkrampe, 1 af Livmoderblødning, og 1 døde uforløst efter Livmoderbristning.

Lægerne meddele Dødsaarsagen for 174 eller 33.4 pCt. af samtlige ved Sygdom foraarsagede Dødsfald (521), deraf for Byerne 94 eller 74.0 pCt. og for Landdistrikterne 80 eller 20.3 pCt. af de ved Sygdom foraarsagede Dødsfald (henholdsvis 127 og 394).

De hyppigste **Dødsaarsager** vare (se Tabellen næste Side).

Veirliget. Vinteren var stormfuld, tildels med stærkt Nedbør; Vaaren kom tidlig og Sommeren var kort, tør, kold og stormfuld; Høsten omtales derimod fra et Par Distrikter som mild, ligesaa den efterfølgende Vinter. Høhøsten mislykkedes. Fiskerierne gav lidet Udbytte.

Levemaade og hygiæniske Forhold betegnes fra Loppens Distrikt som mislige; paa Grund af det daarlige Fiske i 1878 kunde der ikke mærkes nogen Fremgang i Almuens Levesæt. I Hammerfests Distrikt, hvor der forøvrig ikke sees nogen Forandring, har den stærke religiøse Vækkelse blandt Arbeidsklassen indskrænket Fylderiet i ikke ringe Grad. Fra Maasø omtales, at Amtsformandskabet forsøgsvis har bevilget Skyds- og Diætgodtgjørelse for Distriktlægerne til at foretage Reiser i den Hensigt at lette

Fødte og Døde.

Lægedistrikt.	Fødte.	Døde			Dødfødte [1]).	Omkomne	
		ialt.	i 1ste Døgn [1]).	paa Barselseng.		ved ulykkelige Hændelser.	ved Selvmord.
Alten	175	121	-	2	-	5	-
Loppen	59	31	-	-	2	4	-
Hammerfest	169	104	2	3	3	5	-
Hammerfest	112	57	1	2	3	1	-
Landdistriktet	57	47	1	1	-	4	-
Maasø	60	38	-	-	2	15	-
Kistrand	106	42	-	2	1	1	-
Tanen	75	44	-	-	6	8	-
Vardø	115	67	3	1	2	15	-
Vardø	72	31	-	-	2	3	-
Landdistriktet	43	36	3	1	-	12	-
Vadsø	175	109	3	1	8	8	1
Vadsø	84	51	1	-	6	7	1
Landdistriktet	91	58	2	1	2	1	-
Sydvaranger	57	28	-	-	1	1	-
Finmarkens Amt	991	584	8	9	25	62	1
Deraf: Byerne	268	139	2	2	11	11	1
— Landdistriktet	723	445	6	7	14	51	-

[1]) Efter Dødfødteanmeldelserne.

Dødsaarsager.

Dødsaarsag.	Ialt.	Deraf i	
		Byerne.	Landdistrikterne.
Lungebetændelse	22	16	6
Skarlagensfeber	17	-	17
Svindsot	15	10	5
Hjernebetændelse, tuberkuløs Meningit og Kramper i Børnealderen	14	8	6
Diphtherisk Svælgbetændelse	11	6	5
Akut Bronchit	8	6	2
Kræft	8	4	4
Hjerneslag	7	4	3
Diarrhoe og Cholera nostras	7	5	2
Alderdomssvaghed	5	-	5
Strubehoste	5	2	3

Befolkningen Adgangen til Lægehjælp, der hidtil har været yderst vanskelig, især i Vintertiden, paa Grund af Distriktets spredte Bebyggelse og de haarde Havstykker. Paa Grund af det daarlige Loddefiske er Almuens økonomiske Forfatning mislig og Levemaaden daarlig. Fra Kistrand betegnes Forholdene som uforandrede, ligesaa fra Tanen. Fra det sidstnævnte Distrikt anføres ogsaa, at det har været trangt for Almuen paa Grund af de feilslagne Fiskerier og den mislykkede Høhøst; dog rettedes der i nogen Grad herpaa ved et nogenlunde godt Sildefiske i Lerpallen, saa Almuen fik foruden Fisken til Føde tillige Penge til at supplere sin knappe Melforsyning for Vinteren. Hertil kom, at Brændevinsretten paa Handelsstedet Guldholmen i Begyndelsen af Aaret gik ind, saa Fristelsen til at bortødsle de faa paa Fiske optjente Penge ved Brændevinsdrik ikke har ligget saa nær, hvorfor det i 1878 var en Sjeldenhed at se berusede Mænd, medens Brændevinet tidligere har været ganske overordentlig misbrugt. Istedetfor Kaffe, der sluger en hel Del af Fortjenesten, ere Surrogater for denne benyttede som Kaffetilsætning, brændte Ærter og Deigstykker. Fra Vardø og Vadsø omtales, at Forholdene ere ikke i væsentlig Grad forandrede; i det sidste Distrikt er dog Brændevinsdrikken adskillig mindre end tidligere, dels paa Grund af religiøs Vækkelse blandt den kvænske Befolkning, dels paa Grund af de mislykkede Fiskerier. Der er et andet Forhold, som fortjener nærmere at omtales, nemlig Indflydelsen af det derværende Hvalfangstetablissement paa Sundhedstilstanden. Herom ytrer Distriktslægen sig paa følgende Maade: Det maa vistnok indrømmes, at den Slags Industri ikke burde finde Sted i Nærheden af beboede Steder, da den altid vil medføre Ubehageligheder og tildels Skade (f. Ex. paa Træ og Tougværk i Søen, for ikke at tale om en mulig skadelig Indflydelse paa Fiskeriet); men nogen Indflydelse paa Sundhedstilstanden her har jeg med 12 Aars Erfaring og med Opmærksomhed henvendt derpaa ikke kunnet paavise. Herved maa dog bemærkes, at Vadsø er meget heldig situeret ligeoverfor en saadan Fabrikdrift. Den lave Temperatur (i de hedeste Sommere bliver der i det høieste i nogle faa Uger Tale om Sommervarme), de saagodtsom stadige Vinde, der til og med yderst sjelden blæser i Retning fra Etablissementet til Byen, men næsten konstant fører de flygtige Produkter bort, uden at de berøre denne, — den Omstændighed, at Havnen ikke er en lukket Bugt, men et Sund mellem Øen, hvorpaa Etablissementet er beliggende, og Fastlandet, hvor Byen ligger, hvorved Vandet stadig fornyes ved den stærke Strøm og Flod og Ebbe, — Alt dette er Omstændigheder, som i høi Grad maa virke til at holde de skadelige Følger borte, som under andre Forhold maaske ikke vilde udeblive. Til at holde Vandet og Bunden rene bidrager i væsentlig Grad ogsaa, efter hvad Professor O. Sars har meddelt mig, de Amphipoder og Alger, der i talløse Mængder forekomme i Fabrikkens Nærhed. At Havnens Bund er ren, naar undtages mellem Fabrikkens fremskydeude Brygger, hvor Hvalerne optrækkes og sønderlemmes, er godtgjort ved direkte Undersøgelser. Det er saa langt fra, at Varangerfjorden er et Arnested for

Epidemier, at det endog har vist sig, som det fremgaar af mine Medicinalindberetninger, at de Smittestoffe, der aarligaars indslæbes hid, i de senere Aar kun sjeldent har fremkaldt Epidemier. Vadsø er ved sin Beliggenhed, saa at sige ved Sammenstødet af 3 eller 4 Lande, i denne Henseende meget exponeret, saameget mere som der fra de tilstødende Lande finder en regelmæssig aarlig Immigration Sted af alskens løse Folk. Import fra Rusland og Finland af Børnekopper, Typhus og Febris recurrens har jevnlig fundet Sted, jeg antager hyppigere end til noget andet Sted i Landet, og dog har der siden de store Hungers- og Feberaar i Finland i Sextiaarene ikke udviklet sig nogen Epidemi her af disse indførte Contagier. Med Hensyn til Mortaliteten er Byen en af de gunstigere stillede.

Fattigsygepleien. Af fattige Syge opgives af Lægerne behandlede:

Lægedistrikt.	For Regning af			
	Fattigvæsenet		Amtets Medicinalfond	
	ialt.	Antal Læger.	ialt.	deraf paa Sygehus.
Alten	70	1	25	1
Loppen	7	1	169	19
Hammerfest	54	1	-	-
Maasø	4	1	[1])	-
Kistrand	1	1	-	-
Tanen	13	1	-	-
Vardø	20	1	-	-
Vadsø	85	1	216	35
Sydvaranger	23	1	103	-
Tilsammen	277	9	513	55

[1]) Hele den mandlige Befolkning har fri Medicin i Egenskab af Fiskere.

I **Sundhedskommissionen** afholdtes følgende Antal Møder: i Altens Distrikt 1 (i Alten); i Loppens Distrikt 3 (to i Hasvik, et i Loppen—Øksfjord); i Hammerfest Distrikt 5 (4 i Hammerfest By, et i Kvalsund); i Maasø Distrikt 1 (i Kjelvik); i Kistrands Distrikt 1 (i Lebesby); i Tanens Distrikt 1 (i Tanen); i Vardø Distrikt 4 (i Vardø By); i Vadsø Distrikt 1 (i Landsognet); i Sydvarangers Distrikt: intet. Foruden de sædvanlige Forhandlingsgjenstande omtales fra Loppens Distrikt: de mislige hygiæniske Forhold paa Fiskeværene i Hasvik og Udarbeidelse af Sundhedsforskrifter for disse, Inddeling af Loppen—Øksfjord i Sundhedsroder med Rodeforstander, Indskjerpelse af Sundhedsforskrifterne og Optælling af Fællesgammerne; i Hammerfest By: om Oprettelse af Typhuslazaret, Justits-Departementets

Cirkulære af 30te Oktober 1878 om Kontrol med forskjellige Næringsmidler og Brugsgjenstande; i Kvalsund: Foredrag om Nytten og Nødvendigheden af frisk Luft og Renlighed, om Indredningen af Bygninger; i Maasø Distrikt: om Sundhedsforskrifternes Overholdelse, specielt under Loddefisket, om Midler til at fremme Vaccinationen; i Tanen: forhandledes om Flytning af Kirkegaarden i Gamvik, hvorfra Vandet i nedenforliggende Brønde inficeres, — og om Bemyndigelse for Ordføreren til i Forening med vedkommende Tilsynsmand i paakommende Tilfælde at handle paa Sundhedskommissionens Vegne, naar det er forbundet med Vanskelighed at faa denne sammenkaldt; i Vardø: om Renholdning under og efter Fisket samt om Justits-Departementets Cirkulære af 30te Oktober 1878.

Antallet af **Vaccinerede** udgjorde:

i Altens	Distrikt.	108
- Loppens	—	40
- Hammerfest	—	106
- Maasø	—	26
- Kistrands	—	17
- Tanens	—	39
- Vardø	—	57
- Vadsø	—	112
- Sydvarangers	—	-
	Tilsammen	505.

I Næsseby af Vadsø Distrikt vaccineredes ikke paa Grund af Hjelpevaccinatricens Forfald, — og i Sydvaranger fremstillede sig Ingen.

Af **retsmedicinske Forretninger** udførtes 5, tre over Døde og to over Levende; 1 i Loppens, 3 i Hammerfest og 1 i Vadsø Distrikt.

Amtet har 4 faste **Sygehuse** — i Alten, Hammerfest, Vardø og Vadsø — samt 3, der holdes aabne i Fisketiden, nemlig i Brevik (Loppens Distrikt), Maasø (Maasø Distrikt) og Gamvik (Tanens Distrikt). Sygehuset paa Maasø var lukket paa Grund af Ledigheden i Embedet.

Af **Badeindretninger** haves paa Hammerfest Sygehus 1 Kar — og Dampbad, i Vardø 3 Dampbade (et i mindre god Stand ved Sygehuset, en privat Kvænbadstue og et ved Statens Havnevæsens Moloarbeide) og paa Vadsø 3 russiske Dampbad. — Fra Tanens Distrikt omtales, at Kvænerne i Elvedistriktet paa flere Steder have opbygget smaa Badestuer, hvor de mindst hver Uge tage sig Dampbad, som de frembringe ved at slaa Vand over glohede Stene; under Badet pidske de hverandre med Birkekviste og overgyde hverandre med koldt Vand; Lapperne og de Norske benytte saagodtsom aldrig i sit hele Liv Bad.

Amtets 2 **Apotheker** i Hammerfest og Vadsø og Vadsø Apotheks Filial i Vardø visiteredes (se Tabellen næste Side).

Medicinalpersonalet bestod af 10 Læger, 17 Jordemødre og 27 Hjelpevaccinatører (se Tabellen næste Side).

Apotheker.

Sted.	Antal Apotheker.	Personalet foruden Apothekeren		
		Provisor.	examineret Pharmaceut.	Discipel.
Hammerfest .	1	-	1	1
Vadsø . .	1	-	-	1
Filialapotheket i Vardø.	-	1	-	1

Medicinalpersonalet.

Lægedistrikt.	Læger.		Jordemødre.	Hjelpevaccinatører.
	Antal.	Bosted.		
Alten	1	Alten.	3	4
Loppen	1	Hasvik.	1	4
Hammerfest	2	Hammerfest.	2	2
Maasø . . .	1	Maasø.	1	3
Kistrand	1	Kistrand.	3	4
Tanen	1	Tanen.	2	3
Vardø	1	Vardø.	1	3
Vadsø	1	Vadsø.	3	2
Sydvaranger	1	Sydvaranger.	1	2 [1]

[1]) 1 Post ledig.

C. Uddrag og Sammenstilling

af de ifølge Lov af 27de Februar 1866 og Indre-Departementets Cirkulære af 17de Marts samme Aar fra Dyrlægerne indkomne Beretninger om Sundhedstilstanden blandt Husdyrene og om Veterinærvæsenets Tilstand m. m. i 1878 [1]).

Sundhedstilstanden skildres som i det Hele taget god, dog havde katarrhalske Affektioner og Kværke hos Hesten en ikke ubetydelig Udbredning over den største Del af Landet i Aarets første Halvdel.

[1]) Ifølge den officielle Fortegnelse over authoriserede Dyrlæger i 1878 var deres Antal 79. Af disse antages 10 ikke at have praktiseret. Følgende Tabel giver en Oversigt over Antallet af Dyrlæger, deres Fordeling paa Amterne m. m.

Overøvrighedsdistrikter.	Antal Dyrlæger.	Antal Dyrlæger, fra hvem Indberetning er indkommet.	De sidstnævntes Bosted.
Christiania By	9	5	Christiania.
Akershus Amt	7	6	Skedsmo, Ullensaker, Nannestad, Eidsvold, Urskoug, Aas.
Smaalenenes —	8	6	Eidsberg, Trygstad, Moss, Sarpsborg, Fredrikstad, Fredrikshald.
Buskeruds —	5	5	Drammen (2), Hønefos, Næs, Kongsberg.
Jarlsberg og Laurviks —	3	2	Tønsberg, Laurvik.
Hedemarkens —	11	10	Kongsvinger, Vang, Romedal, Ringsaker (2), Hof, Elverum (2), Aamot, Tønset.
Christians —	7	7	Gran, Land, nordre Aurdal, østre Toten, Gjøvik, Lillehammer, Vaage.
Bratsbergs —	3	3	Skien, Hiterdal, Hviteseid.
Nedenæs —	1	-	
Lister og Mandals —	1	1	Mandal.
Stavanger —	1	1	Stavanger.
Søndre Bergenhus —	4	2	Stordø, Vossevangen.
Bergens By	1	1	Bergen.
Nordre Bergenhus Amt	2	1	Florø.
Søndre Trondhjems —	5	5	Trondhjem (2), Melhus, Ørkedal, Ørlandet.
Nordre — —	7	7	Nedre Stjørdal, Frosten, Skogn, Værdal, Inderøen, Stenkjær, Overhalden.
Nordlands —	1	-	
Finmarkens —	1	-	
Uopgivet Bosted	2	-	
Tilsammen	79	62	

De væsentligste i 1878 hos Husdyrene behandlede Sygdomme ville sees af følgende Tabeller, sammendragne af de fra Dyrlægerne indkomne Beretninger (se Tabel I—V).

Hesten.

Ialt haves Opgaver over 153 dræbte paa Grund af Sygdom og 326 døde.

Af **Miltbrand** angrebes og døde 2 Heste i Bergs Annexsogne Rakke og Asak i Juni Maaned. Paa et Par Gaarde i Fane og Askøen bleve 4 Heste, som havde staaet sammen med miltbrandsyge Kjør (se nedenfor) angrebne; 1 dræbtes og 2 døde. 1 Hest i Kinn døde efter 2—3 Dages Sygdom.

For **Typhus** behandledes i Smaalenene 4 Heste, hvoraf 3 døde efter 1/4—1 Døgns Forløb. De 2 Tilfælde betegnes som Abdominaltyphus, de to øvrige som Rygmarvstyphus. Disse sidste indtraf paa en Gaard i Skjeberg, hvor Sygdommen, uagtet gjentagne Desinfektioner og Drainering af Grunden, har holdt sig stationær i 10 Aar med et Antal af 10 angrebne Heste, hvoraf 6 ere døde. Efterat Eieren delvis har ombygget Stalden, bortført det øverste Muldlag, opblandet Grunden med Kalk og sørget for god Luftvexel har intet Tilfælde vist sig. — I Drammen forekom 1 Tilfælde af Rygmarvstyphus i Juni, og i Hallingdal behandledes 15 Heste, hvoraf 2 døde, for Typhus, der var indført ved Dyr fra Bergenskanten. Sygdommen iagttoges ikke efter November Maaneds Udgang. I Ringsaker behandledes 1 Hest for samme Sygdom.

Katarrhalske Tilfælde sees at have været meget udbredte baade i de sønden- og nordenfjeldske Amter i de kolde Aarstider. Paa Gardermoen vare i Juli og August 266 Tjenesteheste angrebne af Katarrh, som var meget haardnakket og modstod næsten enhver Behandling. Paa Ringerike viste den sig som en mild Influenza. I Ringsaker og Toten herskede Sygdommen næsten paa hver Gaard. I Lekanger Prestegjeld i Nordre Bergenhus Amt forekom en temmelig udbredt Influenza.

For **Kværke** er i dette Aar behandlet det største Antal Heste, som hidtil er opgivet i de trykte Veterinærberetninger.

Medens Sygdommen i indeværende Aar omtales lidet fra det vestlige Norge, har den, forsaavidt som der haves Beretninger, forekommet meget udbredt i den øvrige Del af Landet og ofte været ondartet. Paa de fleste Steder herskede den om Vaaren og Forsommeren; i sidste Halvaar forekom den i Sarpsborgs Omegn, i Næs i Hallingdal, i Toten og i Ørlandet; baade Vaar og Høst omkring Stenkjær og i Værdalen. Ondartet var Sygdommen tildels i Ullensaker, i Ringerike, om Tønsberg og Laurvik, i Toten, Valders, Vaage, Hviteseid, i Omegnen af Trondhjem, i Ørlandet og Skogn. Fra Numedal og Sandsvær heder det, at Kværke og Katarrh vare meget udbredte, saa der neppe var mange Eiendomsbesiddere, hvis Heste ikke i større eller

mindre Grad vare ubrugelige til Arbeide; de fleste toges ikke under Behandling. Fra Toten berettes, at mange Heste kom ned fra Fjeldet med Sygdommen, og fra Valders, at flere Heste fandtes døde paa Fjeldet.

Koen.

Ialt haves Opgaver over 826 paa Grund af Sygdom dræbte og 264 døde.

Miltbrand, Typhus og ondartet Katarrhalfeber. I Bergs Hovedsogn i Smaalenene angrebes 1 Ko i Marts (M)[1]). I Askim og Spydeberg indtraf i sidste Halvaar 8 Tilfælde (5 døde eller dræbte) paa 4 Gaarde. Sygdommen forløb fra 12—24 Timer (M). I December angrebes 1 Ko i Skoger ved Drammen (M). I Eker døde 2 Kjør paa en Plads i Mai efter 20 og 24 Timers Sygdom. Eieren fik en liden rød Plet paa det ene Kind; den udbredte sig i de følgende Dage over en stor Del af Ansigt, Hals og Bryst og bevirkede Døden efter fem Dages Forløb (M). I Juli indtraf atter 1 Tilfælde paa en Gaard i Eker (M). 1 Ko i Eker helbredes efter 6 Ugers Sygdom (K). I Foden Sogn ved Tønsberg angrebes i April efter hverandre 5 Kjør, hvoraf 3 helbredes. 3 Mænd og 2 Kvinder fik Karbunkler i Ansigtet og paa Hænderne uden at blive alvorlig syge (M). I Mai opstod et Tilfælde paa Tjømø (M). I Juli angrebes 12 Kjør, hvoraf 3 dræbtes og 9 døde paa 2 Sætre i søndre Aurdal (M). I Gausdal bortreves i Februar og Marts en hel Besætning paa et Par Kvier nær. 11 vare angrebne, hvoraf 3 dræbtes og 5 døde (T). I Vaage døde 4 Kjør i Løbet af 8 Dage efter faa Timers Sygdom i en Egn, hvor Miltbrand før har været (M). I samme Prestegjeld angrebes 8 Kjør, hvoraf 2 dræbtes og 6 døde (K). I Hviteseid angrebes 1 Ko, og flere antages at have været syge (K). I Hetlands Herred ved Stavanger angrebes paa nogle Gaarde fra Juni til Slutningen af September ialt 12, hvoraf 1 dræbtes og 9 døde pludselig, medens 2 helbrededes (M). I Søndhordland angrebes 1 Ko (M). Paa 3 Gaarde i Fane og Askøen angrebes 16 (3 dræbte og 11 døde) (M). I Nordre Bergenhus Amt forekom i dette Aar kun 3 Tilfælde (K) i Guddal; det ene Tilfælde er tvivlsomt. Dyrlæge var ikke søgt i noget af Tilfældene. Sygdommen troes at være i Tilbagegang, hvilket antages at kunne tilskrives et bedre Stel. I Bjugns og Ørlandets Herreder indtraf 4 Tilfælde i Løbet af Sommeren (M). I Værdalen angrebes 3 Kjør paa 2 Gaarde: den ene døde efter 4 Timers Sygdom, dens Naboko helbrededes, medens den tredie blev dræbt (K). I Overhalden forekom samme Sygdom hos 3 Kjør paa 3 Gaarde (2 dræbte) (K).

Kalvningsfeber har i dette Aar været meget almindelig i Ringerike og saa heftig, at $^2/_3$ af de Angrebne have maattet nedslagtes. Efterat flere have fulgt det Raad at ophøre med rigelig Fodring før Fødslen, siges Sygdommen at være bleven sjeldnere (Onsager).

---

[1]) M = Miltbrand, T = Typhus, K = Katarrhalfeber.

Tabel I.

Sygdomme hos Hesten [1]).	Hele Riget.			Antal anmeldende Dyrlæger.	1 Christiania By.			2 Akershus Amt.			3 Smaalenenes Amt.			4 Buskeruds Amt.			5 Jarlsberg og Laurviks Amt.		
	Behandl.	Deraf			Behandl.	Deraf		Behandl.	Deraf		Behandl.	Deraf		Behandl.	Deraf		Behandl.	Deraf	
		dræbte.	døde.			dræbte.	døde.		dræbte.	døde.		dræbte.	døde.		dræbte.	døde.		dræbte.	døde.
Miltbrand	8	1	6	4	-	-	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-
Typhus	38	-	9	8	12	-	1	-	-	-	4	-	3	16	-	3	-	-	-
Føllesyge	3	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Rosen, Pletfeber	350	4	4	44	51	-	-	32	-	-	38	2	-	69	-	-	19	-	-
Muk	768	1	-	60	167	-	-	56	-	-	105	-	-	77	-	-	41	-	-
Katarrhalfeber, Influenza	904	1	3	20	169	-	-	-	-	-	-	-	-	33	-	-	-	-	-
Andre katarrhalske Tilfælde, Strengel	1822	5	19	54	180	-	1	375	-	2	179	3	-	116	-	-	54	-	-
Kværke	2049	5	73	58	80	-	3	101	-	4	137	-	2	131	-	6	99	-	6
Halsbetændelse	591	-	11	38	82	-	1	47	-	-	29	-	-	61	-	1	14	-	-
Lunge-, Brystbetændelse	228	5	25	41	32	-	3	11	-	-	5	2	-	14	-	3	6	-	-
Brystvatersot	21	3	6	10	-	-	-	-	-	-	3	2	1	3	1	1	-	-	-
Hjerte-, Hjerteposebetænd.	14	2	1	8	4	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rheumatisme, rheumatisk Feber	212	1	1	42	70	-	-	13	-	-	11	-	-	21	1	-	6	-	-
Diarrhoe	290	2	8	38	17	-	-	13	-	-	117	2	1	15	-	2	16	-	2
Forstoppelse	283	1	14	36	26	1	1	14	-	1	15	-	-	41	-	4	8	-	2
Indigestion	1098	-	1	56	197	-	-	81	-	-	170	-	-	121	-	-	63	-	-
Kolik	801	5	54	59	109	-	9	48	1	3	120	3	7	101	-	5	57	-	6
Trommesyge	5	-	-	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bughinde-, Mave-, Tarmbetændelse	97	7	34	34	6	-	3	4	-	3	14	3	6	18	-	8	-	-	-
Gastrisk Feber	65	-	3	14	9	-	1	-	-	-	7	-	-	22	-	-	-	-	-
Leverbetænd., Galdefeber, Gulsot	21	-	3	7	-	-	-	2	-	-	3	-	2	-	-	-	-	-	-
Ormetilfælde	230	-	1	30	23	-	-	4	-	-	22	-	-	6	-	-	9	-	-
Hjernebetændelse, Koller	76	7	7	23	14	-	2	2	1	-	6	-	-	12	3	-	2	2	-
Lamheder	84	10	2	30	13	-	-	9	3	-	7	2	-	3	1	-	4	1	-
Kramper	27	1	2	9	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Stivkrampe	18	3	10	12	4	2	1	2	-	2	2	1	1	1	-	1	-	-	-
Nyrebetændelse	96	7	12	29	28	3	6	12	1	1	9	3	-	8	-	1	2	-	-
Blodpis	13	-	-	6	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	6	-	-
Skab	121	-	-	14	-	-	-	14	-	-	15	-	-	-	-	-	-	-	-
Udslet, Lus, Kløe	944	-	-	49	38	-	-	47	-	-	56	-	-	99	-	-	28	-	-
Asthma	270	8	3	42	37	5	-	39	-	1	52	-	-	22	-	-	6	-	-
Øiensygdomme	297	-	-	51	65	-	-	18	-	-	19	-	-	25	-	-	16	-	-
Aborter	18	-	-	10	1	-	-	4	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-
Efterbyrdens forhalede Afgang	19	-	-	10	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
Yverbetændelse	43	-	-	19	1	-	-	3	-	-	2	-	-	1	-	-	-	-	-
Chirurgiske Tilfælde	6869	70	12	57	677	2	-	672	19	2	737	14	3	752	5	-	197	-	-
Operationer:																			
Kastrationer	1490	1	-	50	67	-	-	97	-	-	97	-	-	110	-	-	64	-	-
Fødselshjelp	22	3	1	12	-	-	-	1	1	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-

[1]) Foruden de i Tabellen opførte Tilfælde anføres som behandlede følgende: Neldefeber 8,

6 Hedemarkens Amt.			7 Christians Amt.			8 Bratsberg Amt.			9 Lister og Mandals Amt.			10 Stavanger Amt.			11 Søndre Bergenhus Amt.			12 Nordre Bergenhus Amt.			13 Søndre Trondhjems Amt.			14 Nordre Trondhjems Amt.		
Behandl.	Deraf		Behandl.	Deraf		Behandl.	Deraf		Behandl.	Deraf		Behandl.	Deraf		Behandl.	Deraf		Behandl.	Deraf		Behandl.	Deraf		Behandl.	Deraf	
	dræbte.	døde.		dræbte.	døde.		dræbte.	døde.		dræbte.	døde.		dræbte.	døde.		dræbte.	døde.		dræbte.	døde.		dræbte.	døde.		dræbte.	døde.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	4	1	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
54	1	1	31	-	1	12	-	-	2	-	-	-	-	-	6	1	-	-	-	-	1	-	-	35	-	2
105	-	-	56	-	-	23	-	-	3	-	-	4	1	-	37	-	-	-	-	-	36	-	-	58	-	-
643	-	2	22	-	1	7	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	18	-	-	-	-	-	9	1	-
215	-	-	253	-	7	75	1	-	3	-	-	-	-	-	27	1	-	-	-	-	92	-	3	253	-	6
491	1	4	355	-	16	67	4	2	15	-	1	8	-	1	11	-	-	-	-	-	125	-	3	429	-	25
177	-	-	61	-	3	17	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	2	-	-	-	3	-	-	95	-	4
79	-	6	21	-	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	5	3	-	-	-	-	7	-	-	44	-	9
3	-	-	4	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	1	-	-	6	-	1
4	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1
38	-	-	22	-	1	11	-	-	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	9	-	-	8	-	-
16	-	-	16	-	1	3	-	-	-	-	-	1	-	-	13	-	2	-	-	-	24	-	-	39	-	-
86	-	1	22	-	-	2	-	-	1	-	1	-	-	-	31	-	4	-	-	-	10	-	-	27	-	-
141	-	-	104	-	1	31	-	-	4	-	-	5	-	-	86	-	-	-	-	-	37	-	-	58	-	-
80	1	6	59	-	7	15	-	-	2	-	-	9	-	-	33	-	5	-	-	-	51	-	3	117	-	3
-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
20	2	6	12	1	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	4	-	2	-	-	-	4	-	1	14	1	3
18	-	-	5	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
7	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-	1
58	-	-	27	-	1	10	-	-	-	-	-	-	-	-	26	-	-	-	-	-	10	-	-	35	-	-
6	-	1	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	3	-	-	23	1	4
9	-	1	18	-	1	4	1	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	14	2	-
3	-	-	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	2
5	-	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	2
9	-	1	9	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-	5	-	1	10	-	-
2	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
15	-	-	2	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	72	-	-
293	-	-	85	-	-	47	-	-	-	-	-	3	-	-	91	-	-	2	-	-	98	-	-	57	-	-
45	-	-	28	1	1	11	2	-	-	-	-	2	-	-	5	-	-	-	-	-	8	-	-	15	-	1
147	-	-	63	-	-	4	-	-	2	-	-	2	-	-	3	-	-	-	-	-	16	-	-	17	-	-
-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	4	-	-
2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	-	-	4	-	-
15	-	-	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	11	-	-
2003	7	1	595	5	2	140	6	2	13	2	-	40	-	-	29	-	1	6	-	-	341	2	1	667	8	-
236	-	-	377	-	-	6	-	-	-	-	-	11	-	-	87	-	-	2	-	-	168	-	-	168	1	-
6	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-	-	5	1	1

Knudefeber 3, Feber 2, Urintrang 12, Ødem 4, «symptomatisk Springorm» 5.

Tabel II.

Sygdomme hos **Koen**[1]).

	Hele Riget.			Antal anmeldende Dyrlæger.	1 Christiania By.			2 Akershus Amt.			3 Smaalenenes Amt.			4 Buskeruds Amt.			5 Jarlsberg og Laurviks Amt.		
	Behandl.	Deraf dræbte.	Deraf døde.		Behandl.	Deraf dræbte.	Deraf døde.	Behandl.	Deraf dræbte.	Deraf døde.	Behandl.	Deraf dræbte.	Deraf døde.	Behandl.	Deraf dræbte.	Deraf døde.	Behandl.	Deraf dræbte.	Deraf døde.
Miltbrand	78	18	53	14	1	-	1	-	-	-	9	5	4	10	6	4	6	-	3
Typhus	21	8	10	5	-	-	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ondartet Katarrhalfeber	17	6	7	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Kalvningsfeber	457	156	22	53	61	20	3	42	17	3	51	23	1	93	31	1	47	10	-
Børbetændelse	155	28	7	40	10	2	-	10	3	1	8	3	-	21	6	-	5	2	-
Ægte Kopper	68	-	-	7	-	-	-	20	-	-	-	-	-	26	-	-	-	-	-
Rosen	57	4	-	13	2	-	-	13	-	-	5	-	-	4	-	-	-	-	-
Klov- og Mundsyge	24	2	4	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Katarrhalfeber og andre katarrhalske Tilfælde	329	14	8	34	14	1	-	44	4	-	1	-	-	23	-	-	-	-	-
Halsbetændelse	49	4	2	20	-	-	-	11	-	-	4	1	-	1	-	-	-	-	-
Lunge- og Brystbetændelse	230	35	6	39	36	8	2	7	1	-	7	4	-	19	5	-	5	2	-
Brystvatersot	27	8	2	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Hjerte- og Hjerteposebet.	75	47	11	32	9	7	1	7	5	-	2	2	-	3	3	-	3	3	-
Rheumatisme og rheumatisk Feber	240	4	2	28	14	-	-	31	-	-	2	1	-	25	-	-	4	-	-
Diarrhoe	613	32	12	53	29	-	-	41	1	-	171	2	-	25	4	-	37	4	1
Forstoppelse	554	44	7	48	23	2	-	33	2	-	68	8	-	37	5	-	46	5	-
Indigestion	1240	6	1	52	48	-	-	79	-	-	212	-	-	84	-	-	41	-	-
Kolik	84	-	2	20	3	-	-	25	-	-	11	-	-	1	-	1	14	-	-
Forgiftninger	26	3	4	9	-	-	-	11	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Trommesyge	368	15	10	45	42	6	-	22	1	-	44	3	-	41	-	-	-	-	-
Bughinde-, Mave- og Tarmbetændelse	131	36	12	29	3	3	-	3	2	-	17	7	2	7	3	-	4	3	-
Gastrisk Feber	317	9	10	35	38	5	-	32	-	-	15	1	-	26	1	-	-	-	-
Leverbetænd., Galdefeber, Gulsot	121	10	3	22	8	1	-	18	-	1	-	-	-	3	-	-	2	1	-
Vatersot	18	5	1	7	-	-	-	1	1	-	-	-	-	7	1	1	-	-	-
Hjernebetændelse	32	16	-	11	5	2	-	1	1	-	2	2	-	2	-	-	-	-	-
Lamheder	63	12	-	22	-	-	-	15	1	-	12	1	-	5	1	-	-	-	-
Kramper	27	5	2	12	1	-	1	-	-	-	-	-	-	2	-	-	2	1	-
Nyrebetændelse	38	6	4	10	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Blodpis	355	19	32	45	21	-	4	27	-	3	9	-	-	46	4	1	48	-	8
Skab	155	-	-	13	-	-	-	5	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Udslet, Lus, Kløe	10082	-	-	49	489	-	-	1725	-	-	1845	-	-	731	-	-	290	-	-
Parresyge	45	15	-	13	-	-	-	-	-	-	8	3	-	4	3	-	-	-	-
Lungetæring, Tuberkler, Perle- og Rognesyge	202	80	17	28	15	3	-	6	4	2	56	10	-	33	18	4	5	4	1
Benskjørhed, Slikkesyge	750	68	3	38	2	-	-	32	2	2	57	3	-	168	16	-	46	8	-
Øiensygdomme	155	4	-	35	9	-	-	6	-	-	16	2	-	8	-	-	7	-	-
Kalvekastning, Aborter	595	2	-	33	-	-	-	27	-	-	48	-	-	38	-	-	32	-	-
Efterbyrdens forhalede Afgang	915	2	2	57	160	-	1	80	1	-	84	-	-	79	-	-	63	-	-
Yverbetændelse	817	23	-	57	106	2	-	71	3	-	61	4	-	91	2	-	42	2	-
Feil ved Melken	653	2	-	43	163	-	-	28	2	-	31	-	-	37	-	-	20	-	-
Chirurgiske Tilfælde	3677	53	1	56	32	-	-	123	9	-	128	3	-	106	5	-	49	3	-
Operationer:																			
Kastrationer	48	-	-	15	-	-	-	1	-	-	1	-	-	2	-	-	-	-	-
Fødselshjelp	518	23	4	53	37	-	-	70	6	-	52	1	1	68	-	-	28	2	-

[1]) Foruden de i Tabellen opførte Tilfælde anføres som behandlede følgende: Melkefeber 2,

6 Hedemarkens Amt.			7 Christians Amt.			8 Bratsbergs Amt.			9 Lister og Mandals Amt.			10 Stavanger Amt.			11 Søndre Bergenhus Amt.			12 Nordre Bergenhus Amt.			13 Søndre Trondhjems Amt.			14 Nordre Trondhjems Amt.		
Behandl.	Deraf		Behandl.	Deraf		Behandl.	Deraf		Behandl.	Deraf		Behandl.	Deraf		Behandl.	Deraf		Behandl.	Deraf		Behandl.	Deraf		Behandl.	Deraf	
	dræbte.	døde.		dræbte.	døde.		dræbte.	døde.		dræbte.	døde.		dræbte.	døde.		dræbte.	døde.		dræbte.	døde.		dræbte.	døde.		dræbte.	døde.
-	-	-	16	3	13	-	-	-	3	-	3	12	1	9	17	3	12	-	-	-	4	-	4	-	-	-
-	-	-	12	3	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	3	-	-	-	-	-	-	4	4	-
2	1	-	8	2	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	3	1
22	11	1	21	4	4	35	7	3	2	1	-	7	5	-	12	3	4	-	-	-	16	4	2	48	20	-
31	3	2	13	1	1	5	-	1	-	-	-	3	-	-	7	3	1	-	-	-	6	1		36	4	1
5	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15	-	-
1	-	-	5	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	26	2	-
-	-	-	24	2	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
163	5	4	20	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	7	1	-	5	-	3	31	3	-	25	3	1
6	-	1	3	-	1	3	1	-	-	-	-	-	-	-	3	1	-	-	-	-	2	-	-	16	1	-
52	2	3	16	4	2	9	-	-	-	-	-	-	-	-	10	2	1	1	-	-	2	-	-	66	7	-
11	3	-	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12	2	1
9	2	3	12	4	3	3	3	-	1	1	-	-	-	-	6	3	3	-	-	-	5	4	-	15	10	1
22	1	-	14	-	2	1	-	-	-	-	-	4	-	-	16	-	-	3	-	-	16	-	-	88	2	-
69	4	3	66	8	2	33	-	1	4	-	-	1	1	-	36	2	4	1	-	-	29	2	-	71	4	1
159	5	1	38	2	-	1	-	1	3	1	-	1	-	-	34	3	3	-	-	-	41	2	-	70	9	2
328	4	-	88	-	-	74	-	1	-	-	-	10	-	-	147	-	-	1	-	-	23	-	-	105	2	-
13	-	1	4	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	7	-	-	4	-	-
1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	5	3	2	-	-	-	5	-	-	-	-	-
66	1	1	42	1	3	17	-	-	2	1	-	2	-	-	11	-	2	-	-	-	13	-	-	66	2	4
25	4	3	21	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	2	1	-	-	-	22	4	-	20	4	2
115	-	-	33	1	2	22	-	1	3	-	-	-	-	-	13	1	6	-	-	-	-	-	-	20	-	1
24	6	-	35	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-	-	10	-	-	14	1	2
2	-	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-
2	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-	16	9	-
6	3	-	5	1	-	5	-	-	1	-	-	1	-	-	3	1	-	-	-	-	6	1	-	4	3	-
4	2	-	9	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	2	-
3	1	-	7	1	4	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	14	2	-
23	-	1	48	1	3	10	3	2	2	1	-	1	-	-	52	7	7	-	-	-	24	1	-	44	2	3
12	-	-	36	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	91	-	-
3571	-	-	285	-	-	57	-	-	-	-	-	2	-	-	372	-	-	-	-	-	547	-	-	168	-	-
13	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	18	8	-
13	8	2	38	13	2	-	-	-	1	1	-	5	4	1	9	4	5	-	-	-	1	1	-	20	10	-
159	8	-	38	7	1	29	3	-	3	-	-	-	-	-	9	2	-	-	-	-	30	2	-	177	17	-
47	-	-	30	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	10	-	-	21	2	-
275	-	-	89	-	-	29	1	-	-	-	-	3	-	-	11	-	-	1	-	-	2	-	-	40	1	-
179	-	1	73	-	-	46	-	-	3	-	-	6	-	-	24	1	-	-	-	-	30	-	-	88	-	-
180	5	-	67	3	-	33	-	-	2	-	-	2	-	-	30	-	-	-	-	-	21	1	-	111	1	-
98	-	-	44	-	-	12	-	-	5	-	-	-	-	-	23	-	-	-	-	-	61	-	-	131	-	-
2721	10	-	146	7	-	41	3	1	10	1	-	5	1	-	35	1	-	8	-	-	80	5	-	193	5	-
6	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12	-	-	18	-	-
65	5	-	50	3	-	28	1	3	-	-	-	4	-	-	11	1	-	-	-	-	32	-	-	73	4	-

Arthritis 1 (dræbt), Cachexi 2 (1 dræbt), Solstik 3 (døde), falske Veer 7.

Tabel III.

Sygdomme hos **Faaret, Gjeden** og **Svinet.**

	Hele Riget.			Antal anmeldende Dyrlæger.	1 Christiania By.			2 Akershus Amt.			3 Smaalenenes Amt.			4 Buskeruds Amt.			5 Jarlsberg og Laurviks Amt.		
	Behandl.	Deraf			Behandl.	Deraf		Behandl.	Deraf		Behandl.	Deraf		Behandl.	Deraf		Behandl.	Deraf	
		dræbte.	døde.			dræbte.	døde.		dræbte.	døde.		dræbte.	døde.		dræbte.	døde.		dræbte.	døde.
Faaret.																			
Miltbrand	25	-	25	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Børbetændelse	7	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rosen	4	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Katarrhalfeber og andre katarrhalske Tilfælde	14	-	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lunge-, Brystbetændelse	12	2	2	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Brystvatersot	16	5	4	4	-	-	-	8	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Diarrhoe	53	1	2	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Forstoppelse	25	2	-	12	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	4	-	-
Indigestion	14	-	1	6	-	-	-	-	-	-	1	-	-	3	-	-	-	-	-
Trommesyge	12	2	-	4	1	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Bughinde-, Mave- og Tarmbetændelse	5	-	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Forgiftninger	10	-	2	1	-	-	-	10	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Leversyge, Leverikter, Flyndresyge, Vatersot, Blegsot	222	26	22	14	-	-	-	7	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ormetilfælde	3	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dreiesyge	74	53	12	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hjernebetændelse	8	3	1	5	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lamheder	4	1	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kramper	3	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nyrebetændelse	2	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Skab	7098	-	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Udslet, Lus, Kløe	10820	-	-	10	-	-	-	25	-	-	22	-	-	4	-	-	-	-	-
Lungetæring	20	11	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Asthma	9	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Øiensygdomme	32	-	-	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aborter	7	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Efterbyrdens forhalede Afgang	5	-	-	3	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yverbetændelse	30	1	-	10	-	-	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Chirurgiske Tilfælde	96	4	-	16	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-
Operationer:																			
Kastrationer	439	-	-	23	-	-	-	37	-	-	-	-	-	7	-	-	5	-	-
Fødselshjelp	22	2	-	10	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-
Gjeden.																			
Katarrhalske Tilfælde	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lunge- og Brystbetændelse	3	3	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Diarrhoe	13	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Forstoppelse	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Indigestion	19	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Trommesyge	5	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vatersot	70	10	7	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dreiesyge	47	39	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	6	-	-	-	-
Hjernebetændelse	4	3	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blodpis	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

6			7			8			9			10			11			12			13			14		
Hedemarkens Amt.			Christians Amt.			Bratsbergs Amt.			Lister og Mandals Amt.			Stavanger Amt.			Søndre Bergenhus Amt.			Nordre Bergenhus Amt.			Søndre Trondhjems Amt.			Nordre Trondhjems Amt.		
Behandl.	Deraf		Behandl.	Deraf		Behandl.	Deraf		Behandl.	Deraf		Behandl.	Deraf		Behandl.	Deraf		Behandl.	Deraf		Behandl.	Deraf		Behandl.	Deraf	
	dræbte.	døde.		dræbte.	døde.		dræbte.	døde.		dræbte.	døde.		dræbte.	døde.		dræbte.	døde.		dræbte.	døde.		dræbte.	døde.		dræbte.	døde.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	25	-	25	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	-
-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
5	-	-	6	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-
1	-	-	3	-	2	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	1	-
-	-	-	7	4	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5	1	-	13	-	2	4	-	-	-	-	-	11	-	-	-	-	-	-	-	-	11	-	-	9	-	-
5	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	2	-	2	-	-
3	-	1	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1	-	7	-	-
2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5	-	1	68	7	8	21	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	18	-	2	103	16	10
-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3	1	-	10	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	3	-	-	-	-	-	-	58	42	9
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	2	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	1	-
2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	21	-	-	12	-	-	-	-	-	20	-	-	1200	-	-	5842	-	-	-	-	-	3	-	-
5	-	-	39	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10722	-	-	-	-	-	3	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	20	11	-
4	-	-	5	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10	-	-	4	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	16	-	-
4	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
8	-	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	11	-	-
7	-	-	21	2	-	27	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	16	1	-	20	-	-
28	-	-	100	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	12	-	-	11	-	-	38	-	-	196	-	-
6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	3	1	-	5	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10	-	-
1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-
-	-	-	4	4	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	65	6	7
-	-	-	20	15	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	18	18	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	3	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Tabel III (Forts.).

Sygdomme hos Faaret, Gjeden og Svinet.

	Hele Riget.			Antal anmeldende Dyrlæger.	1 Christiania By.			2 Akershus Amt.			3 Smaalenenes Amt.			4 Buskeruds Amt.			5 Jarlsberg og Laurviks Amt.		
	Behandl.	Deraf			Behandl.	Deraf		Behandl.	Deraf		Behandl.	Deraf		Behandl.	Deraf		Behandl.	Deraf	
		dræbte.	døde.			dræbte.	døde.		dræbte	døde.		dræbte.	døde.		dræbte.	døde.		dræbte.	døde.
Gjeden (Forts.).																			
Skab	11	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-
Udslet, Lus og Kløe	1619	-	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lungetæring	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Øiensygdomme	11	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yverbetændelse	9	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Chirurgiske Tilfælde	36	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Operationer:																			
Kastrationer	21	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-
Fødselshjelp	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Svinet.																			
Miltbrand	36	10	13	7	-	-	-	4	-	2	9	9	-	-	-	-	-	-	-
Typhus	4	2	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	2	2	-	-	-
Grisefeber	31	4	2	13	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Børbetændelse	13	-	4	7	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	9	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mæslinger	33	-	1	3	-	-	-	23	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-
Rosen, Pletfeber	244	5	18	28	19	-	-	5	-	-	13	-	-	17	2	-	2	-	-
Katarrhalfeber og katarrhalske Tilfælde	44	-	5	6	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Halsbetændelse	64	9	5	20	4	1	-	7	1	-	4	1	-	6	2	-	5	2	-
Lunge-, Brystbetændelse	66	19	4	23	-	-	-	5	3	1	1	-	-	2	1	-	3	1	-
Brystvatersot	6	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-
Hjertebetændelse	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rheumatisme, rheumatisk Feber	101	3	1	22	-	-	-	6	-	-	1	-	-	18	-	-	3	-	-
Diarrhoe	88	-	9	14	-	-	-	4	-	-	18	-	-	-	-	-	18	-	5
Forstoppelse	130	3	5	23	5	-	-	13	2	1	-	-	-	16	-	-	1	-	-
Indigestion	87	-	1	22	-	-	-	19	-	-	2	-	-	5	-	-	2	-	-
Kolik	16	-	2	5	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-
Forgiftning	11	5	-	4	-	-	-	-	-	-	3	-	-	3	-	-	-	-	-
Bughinde-, Mave og Tarmbetændelse	37	15	4	11	-	-	-	7	4	-	2	1	-	2	2	-	-	-	-
Gastrisk Feber	11	-	1	3	-	-	-	5	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Leverbetændelse, Gulsot	20	-	4	4	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	1
Vatersot	4	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Ormetilfælde	10	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hjernebetændelse	84	21	10	18	-	-	-	9	5	-	3	3	-	4	1	-	-	-	-
Lamheder	28	9	1	13	-	-	-	5	2	-	3	-	-	-	-	-	2	1	-
Kramper	71	16	10	19	-	-	-	-	-	-	2	-	-	10	5	-	3	2	-
Stivkrampe	8	1	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nyrebetændelse	8	3	1	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-
Skab	8	-	-	3	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Udslet, Lus, Kløe	59	-	-	9	3	-	-	-	-	-	2	-	-	7	-	-	-	-	-
Lungetæring	10	3	2	4	-	-	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Benskjørhed, Rachit	45	5	-	7	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Aborter	4	-	-	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yverbetændelse	9	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Chirurgiske Tilfælde	167	9	3	23	-	-	-	17	7	-	-	-	-	14	1	-	-	-	-
Operationer:																			
Kastrationer	1076	-	1	46	76	-	-	63	-	-	30	-	-	42	-	-	16	-	-
Fødselshjelp	40	9	4	20	6	-	-	6	2	-	-	-	-	3	1	-	2	1	-

6 Hedemarkens Amt.			7 Christians Amt.			8 Bratsbergs Amt.			9 Lister og Mandals Amt.			10 Stavanger Amt.			11 Søndre Bergenhus Amt.			12 Nordre Bergenhus Amt.			13 Søndre Trondhjems Amt.			14 Nordre Trondhjems Amt.		
Behandl.	Deraf		Behandl.	Deraf		Behandl.	Deraf		Behandl.	Deraf		Behandl.	Deraf		Behandl.	Deraf		Behandl.	Deraf		Behandl.	Deraf		Behandl.	Deraf	
	dræbte.	døde.		dræbte.	døde.		dræbte.	døde.		dræbte.	døde.		dræbte.	døde.		dræbte.	døde.		dræbte.	døde.		dræbte.	døde.		dræbte.	døde.
-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
40	-	-	36	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1528	-	-	15	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4	-	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	-	-	6	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8	-	-	26	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
6	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	3	-	-
2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	3	-	-	-	-	-	-	17	-	6
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8	1	-	4	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	15	2	-
4	-	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	1
-	-	-	3	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	6	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
18	-	2	4	2	-	14	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	-	1	143	-	15
30	-	3	4	-	2	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15	1	2	3	-	1	5	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	4	1	-	10	-	2
19	3	1	11	3	1	5	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	2	-	17	4	1
1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-
29	2	-	7	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	1	-	25	-	1
36	-	4	4	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	4	-	-
38	1	3	13	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	1	36	-	-
13	-	1	10	-	-	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	21	-	-
7	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-
3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	1	7	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	2	1	15	5	-
-	-	-	5	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	-	1
-	-	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	-	-
5	-	3	9	-	3	5	1	-	-	-	-	-	-	-	4	1	-	-	-	-	4	-	-	41	10	4
5	3	-	8	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	2	2	-
19	4	3	8	-	1	6	3	1	4	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10	-	2	9	-	2
-	-	-	8	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-
3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-
24	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	1	1
16	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	23	1	-
-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
78	-	3	6	-	-	5	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	-	41	-	-
164	-	-	82	-	-	48	-	-	-	-	-	-	-	-	35	-	-	-	-	-	127	-	-	393	-	1
9	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	1	1	10	2	1

Tabel IV.

Sygdomme hos **Hunden.**

	Hele Riget.			Antal anmeldende Dyrlæger.	1 Christiania By.			2 Akershus Amt.			3 Smaalenenes Amt.			4 Buskeruds Amt.			5 Jarlsberg og Laurviks Amt.		
	Behandl.	Deraf dræbte.	Deraf døde.		Behandl.	Deraf dræbte.	Deraf døde.	Behandl.	Deraf dræbte.	Deraf døde.	Behandl.	Deraf dræbte.	Deraf døde.	Behandl.	Deraf dræbte.	Deraf døde.	Behandl.	Deraf dræbte.	Deraf døde.
Hunden.																			
Rosen	2	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Hvalpesyge	179	11	37	29	63	7	9	12	-	4	12	-	2	10	-	2	2	-	-
Katarrhalske Tilfælde	13	1	-	5	5	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Halsbetændelse	8	1	-	4	-	-	-	2	-	-	5	1	-	-	-	-	-	-	-
Lunge- og Brystbetændelse	11	1	2	4	-	-	-	5	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Brystvatersot	4	1	2	2	-	-	-	1	1	-	-	-	-	3	-	2	-	-	-
Hjertebetændelse	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rheumatisme	45	6	-	16	8	2	-	2	-	-	4	1	-	9	2	-	4	-	-
Diarrhoe	9	-	-	5	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
Forstoppelse	41	-	2	14	17	-	1	-	-	-	2	-	-	8	-	-	-	-	-
Indigestion	7	-	-	3	5	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-		-	-
Forgiftning	3	-	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-
Bughinde-, Mave- og Tarmbetændelse	3	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vatersot	2	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-
Leverbetændelse	3	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Ormetilfælde	38	-	1	14	15	-	1	2	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-
Lamheder	19	8	1	8	11	4	-	-	-	-	1	1	-	2	-	-	1	1	-
Kramper	22	7	3	9	-	-	-	4	1	1	1	-	-	3	-	-	6	3	-
Stivkrampe	5	1	3	3	4	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Udslet, Lus, Kløe	44	-	-	18	5	-	-	4	-	-	8	-	-	9	-	-	5	-	-
Lungetæring	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Asthma	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Øiensygdomme	41	2	-	14	14	-	-	1	-	-	1	-	-	8	1	-	2	-	-
Aborter	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yverbetændelse	2	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Chirurgiske Tilfælde	152	1	-	23	74	-	-	1	-	-	13	-	-	8	-	-	5	-	-
Operationer:																			
Kastrationer	59	-	-	18	3	-	-	2	-	-	3	-	-	9	-	-	1	-	-
Fødselshjelp	5	-	-	4	3	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-

6 Hedemarkens Amt.			7 Christians Amt.			8 Bratsberg Amt.			9 Lister og Mandals Amt.			10 Stavanger Amt.			11 Søndre Bergenhus Amt.			12 Nordre Bergenhus Amt.			13 Søndre Trondhjems Amt.			14 Nordre Trondhjems Amt.		
Behandl.	Deraf		Behandl.	Deraf		Behandl.	Deraf		Behandl.	Deraf		Behandl.	Deraf		Behandl.	Deraf		Behandl.	Deraf		Behandl.	Deraf		Behandl.	Deraf	
	dræbte.	døde.		dræbte.	døde.		dræbte.	døde.		dræbte.	døde.		dræbte.	døde.		dræbte.	døde.		dræbte.	døde.		dræbte.	døde.		dræbte.	døde.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
41	-	9	13	1	5	6	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14	3	3	6	-	2
3	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	5	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
12	1	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
5	-	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10	-	-	3	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	3	-	-	1	-	-
1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	1	-	-	-
4	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	2	1	1	1	-
-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
11	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8	-	-	2	-	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
22	-	-	7	-	-	13	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	5	1	-	-	-	-
17	-	-	5	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	7	-	-	8	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Tuberkulose. Det største Antal opgivne Tilfælde er fra Smaalenene, hvor især Ayrshirekvæg, men ogsaa de faa Anglerkjør, som findes paa enkelte Gaarde, ere angrebne. Om Sygdommen bemærkes, at den synes at forplante sig ved Smitte fra det ene Dyr til det andet paa samme Fjøs.

Benskjørhed og **Slikkesyge** anføres at blive stadig sjeldnere i Ringerike, medens den forekommer hyppig i Hallingdal.

Af **Solstik** anføres 2 Kjør og 1 Kalv at være døde i Rakkestad.

Hudsygdomme. Herpes decalvans forekom i Ringsaker i en større Besætning. Kvægrøgteren blev smittet og fik et betydeligt Udslet paa Hænder og Arme. I Solør forekom en lignende Sygdom i en Besætning. Fra begge Steder anføres Smitten at være indført ved Telemarkskjør.

Med Hensyn til besværlige Forløsninger henvises til Tabel V, som viser forekommende Fødselsuregelmæssigheder samt Udfaldet for Moderdyr og Afkom.

Faaret.

Miltbrand. I søndre Bergenhus Amt døde 2 Faar i Vos og 23 i Søndhordland, hvor Sygdommen har hersket i de sidste Aar.

Skab. Saavidt det var Amtsdyrlægen bekjendt, forekom denne Sygdom ikke i Stavanger Amt ved Aarets Udgang. I Nordre Bergenhus Amt siges Sognefjordens Omgivelser at være fuldstændig rensede for Skab undtagen de paa begge Sider af Indløbet liggende Prestegjelde.

Svinet.

Om **Miltbrand** anføres, at Sygdommen nu næsten er ophørt i Skogn, hvor den før var hyppig, medens derimod miltbrandagtig Rosen skal være i Tiltagende og ofte ondartet i Frosten og Leksviken.

Rensdyret.

Fra April til Oktober forekom godartet **Mund-** og **Klovsyge** i en Hjord mellem Aalen og Røros. Sygdommen antoges at være indført ved svenske Ren. I den samme Hjord forefandtes Leversygdom, hvoraf Eieren opgav at have tabt 60—70 Dyr siden Vaaren. Dyrlægen fandt ved Obduktion af et Dyr talrige større og mindre Abscesser i Leveren, hvis Peritonæum var fortykket og sammenvoxet med de omliggende Dele, i Bughulen en Del Serum. Finnerne havde iagttaget, at Abscesserne havde perforeret i Vommen.

Med Hensyn til **Husdyrrøgt** og **Husdyravl** samt **Veterinærvæsenets** Tilstand bemærkes, at de ere væsentlig uforandrede fra de nærmest foregaaende Aar.

Fødselshjelp hos Koen.

Tabel V.

Fødselsuregelmæssighed.	Udfald for Moderdyret				Udfald for Afkom			
	lev.	dræbte.	døde.	uopg.	lev.	dræbte.	døde.	uopg.
For svage Veer	7	-	-	-	7	-	-	-
For trange Fødselsveie	7	2	2	-	-	5	3	3
Børslyngning	41	6	-	1	14	2	4	28
Sønderrivning af Børen	-	3	-	-	-	1	1	1
Feil ved Børmunden	5	-	1	1	3	-	-	4
Tvillinger	7	-	-	-	7	-	7	-
For stort Foster	11	2	-	-	2	-	1	10
Afdøet Foster	3	1	-	-	-	-	4	-
Misfoster	7	-	-	-	-	-	7	-
Tverleie	3	-	-	-	1	-	-	2
Baglændsleie	15	1	-	-	6	1	6	3
Rygleie	21	-	-	-	7	4	4	6
Hovedet i forskjelligt Leie	48	3	-	4	31	6	5	13
Extremiteter i — —	20	-	-	-	10	1	3	6
Feilagtigt Leie (uopg. Indik.)	48	1	-	19	24	4	-	40
Tilsammen	243	19	3	25	112	24	45	116
	290				297 [1]			

[1]) Hvoraf 7 Par Tvillinger.

D. Bilag.

1. Om Tilfælde af smitsom Lungebetændelse.

(Af Cand. med. J. Normans Medicinalberetning for 1878).

Tre Tilfælde af Lungebetændelse, som samtidigt optraadte paa en større Gaard, forekom mig at vække stærk Mistanke om, at være af smitsom Natur. Det første Tilfælde forløb nogenlunde ordinært, skjønt Sygdommens adynamiske Charakter var paafaldende, om end Patientens Alder (63 Aar) ialfald tildels kunde betinge dens dødelige Udfald 8de Dag. Den foretagne Obduktion viste heller intet usædvanligt. Den dernæst Angrebne var en ca. 50 Aar gammel Kvinde, der havde pleiet førstnævnte og blev syg 3 Dage efter denne. Sygdommens lokale Symptomer vare her meget lidet fremtrædende, — intet Hold, ubetydelig Hoste, ikke tingeret Sputum — dens Charakter var derimod ogsaa her udpræget adynamisk, den Syge laa for det meste i musciterende Delirier og døde den 9de Dag. Ved Obduktionen fandtes foruden den graa hepatiserede venstre Lunge flydende mørkt Blod i Hjertet og de store Kar samt noget forstørret vellingagtig Milt. Intet abnormt i Tarmtractus. Havde imidlertid det kliniske Billede i sidstnævnte Tilfælde et tyføst Præg, saa lignede det 3die og sidste, hos en 26 Aar gammel Kvinde, der ogsaa havde pleiet den først Angrebne, saa skuffende Typhoidfeber, at det uden en nøiagtig Undersøgelse vilde have været umuligt at stille nogen anden Diagnose. Den første Sygdomsdag optraadte samtidig med et let Hold i høire Bryst svage pleuritiske Gnidningslyd over sammes Forflade, hvilke imidlertid med Holdet vare forsvundne allerede anden Dag. Hun klagede nu kun over Hovedpine og Øresus; ubetydelig Hoste, intet sputum, derimod var Respirationsfrekventsen paafaldende og mistænkelig. Den fysikalske Undersøgelse af Brystet gav trods daglige omhyggelige Undersøgelser negativt Resultat, indtil der den 5te—6te Dag paa høire Brysts Bagflade paavistes Dæmpning af Perkussionstonen og Blæsen. Imidlertid udviklede de fleste af de ved Typhus almindelige Symptomer sig i den kjendte Rækkefølge, — Tungen blev tør, skorpebelagt, ligesaa Læberne, der optraadte tynde Udtømmelser og Gargouillement, enkelte lindsestore Pletter lig det almindelige Exanthem ved Typhoidfeber saaes paa Bryst og Abdomen,

endelig viste der sig tydelig Miltsvulst. Naar undtages, at Feberen allerede den første Dag steg meget høit, viste ogsaa Termometermaalingerne en om Typhoidfeber mindende, remitterende Typus med Aftentemperatur paa 40—41° og tilsidst med lytisk Defervescents i 3—4de Uge. Der anvendtes kolde Bade og Kinin i store Doser. Sygdommen paafulgtes af en lang Rekonvalescents. Det bemærkes, at Typhoidfeber ei fandtes i Bygden, og at Ingen i Huset havde været i Berørelse med Typhoidfebersyge. Paa Grund af Sygdommens mistænkelige Karakter blev der paabudt Isolation og Desinfektion.

---

2. Om Mæslinger i Aamli og Gjævedal.

(Af Distriktslæge E. Hansens Medicinalberetning for Aamli Distrikt i 1878).

Mæslinger fik en betydelig Udbredelse paa Vegarsheien, men kom ikke under Behandling uden i nogle faa alvorligere Tilfælde. I Aamli og Gjævedal fik ogsaa Sygdommen adskillig Udbredelse. Epidemiens Historie i Aamli og Gjævedal er følgende:

a. En Tjenestepige kom fra mæslingesmittet Hus i Nærheden af Arendal paa Reisen hjem til Vegarsheien om Aftenen den 15de Februar til Gaarden Thveit i Aamli, hvor hun fik Nattelogi, og hvorfra hun reiste om Morgenen den 16de Februar. Den faste Skole holdtes da paa Gaarden og en Skolegut fra Gjermundnæs logerede i samme Hus, som Pigen tog ind i. Da Skolen den 16de sluttede, reiste Gutten hjem samme Dag. Pigen fik Mæslinger, da hun kom til sit Hjem, et Par Dage efterat hun havde været paa Thveit. Allerede den 16de befandt Gutten sig ilde, var den 18de og 19de saa syg, at han ikke kunde gaa paa Skolen, som da holdtes i Aamli Kirkebygd. Den 20de var han bedre og var da paa Skolen om Formiddagen; den 21de fik han Mæslingeudslag, altsaa 6 Dages Inkubationstid. Jeg tilsaa ham samme Dag. Da jeg frygtede for, at flere Børn skulde være blevne smittede paa Thveit, inspicerede jeg Børnene daglig for ved det mindste Tegn paa begyndende Inkubationsstadium at isolere, medens den syge Guts Sødskende strax bleve hjemsendte. I den følgende Uge bleve først 7, saa 3 Børn sendte hjem til Observation; samtlige vare blevne smittede den 20de Februar, da Ingen af disse Børn havde været paa Thveit, ligesom der endnu ikke var optraadt noget Tilfælde paa denne Gaard. Samtlige 10 fik Mæslinger.

	Marts den	Tilfælde.	Dage.	Anmærkning.
Efter Smitte den 20de Februar kom Exanthem . .	2	4	= 10	
	3	3	= 11	
	8	2	= 16	
	11	1	= 19	
Do. do. den 19de Februar [1]) do.	10 [1])	1	= 19	
De Børn, som fik Exanthem den 2den Marts, smittede sine Sødskende og Andre, saaledes at Exanthem hos disse kommer	15	4	= 13	Mellem Exanthem og Exanthem hos de Smittede.
	16	2	= 14	
Do. do. den 3die Marts, do. do.	15	11	= 12	
	16	3	= 13	
Desuden faar af Sødskende, som ikke have været paa Skole Exanthem . .	11	1	-	Tiden for Smitte kan her ei vides.
	12	1	-	

[1]) En Mand, som denne Dag var inde hos Gutten. Denne Mand smittede sin Søster, som fik Exanthem den 21de Marts.

Kun de Tilfælde ere opførte, hvor fuld Sikkerhed haves for Tid m. m. Der forekom, især paa Thveit i Slutningen af Marts, flere Tilfælde, hvorpaa ei kunde erholdes grei Udredning, da Epidemien paa denne store Gaard allerede havde spredt sig vidt; imidlertid ere Dagene 21 og 22 almindelige for Udslagets Optræden.

Epidemien ophørte nu i Aamli i Slutningen af Marts. Blandt Skolebørnene forekom ingen nye Tilfælde, efterat de Børn, som mistænktes for at være i Begyndelsen af Inkubationsstadiet, og deres Sødskende samtidig vare hjemsende. Dette skulde synes at tyde paa, at Smitte ikke saa let overføres den 1ste Dag af de katarrhalske Symptomers Optræden, dog har jeg under denne Epidemi Erfaring om det Modsatte.

b. Fra Aamli Kirkebygd kom Mæslingerne til Gaarden Fiskvatten (1 Mil) paa følgende Maade: 2 Børn fra denne Gaard vare Natten mellem 13de og 14de Marts inde i et Hus i Kirkebygden, hvor Børnene fik Udslag den 16de, hvorefter Exanthem den 20de = 7de Dag. Ved Isolation hindredes Sygdommens videre Udbredning paa Fiskvatten, hvor der er flere Opsiddere, og mange Børn samles til den derværende faste Skole.

c. Fra Aamli kom Sygdommen til Gjævedal, idet en ung Tjenestegut derfra havde været indom paa Besøg hos sine syge Sødskende i Aamli (disse fik Exanthem 15de og 16de Marts). Han havde Tjeneste i et Hus, hvor Skolen havde sit Lokale, og Smitte rundtomkring var Følgen. Da jeg imidlertid først, efterat en hel Tid var hengaaet, fik Underretning om Forholdene, kunde Folk med sin sædvanlige Glemsomhed ikke give saa paalidelig Besked som ønskeligt. De første Tilfælde optraadte

den 6te og 7de April, den næste Række af Syge kom med Udslag mellem 16de og 19de April — altsaa almindelig 10—12—13 Dage «mellem Exanthemerne».

d. En Gut, tilhørende et Fantefølge, kom fra Vegarsheien fra mæslingesmittede Huse, han viste mistænkelige Symptomer og fik Mæslinger. Han isoleredes strax til Observation og hindredes derved fra at reise til Topdal (lille), hvor hans Forældre opholdt sig og gik omkring paa Tiggeri.

e. Efterat Mæslingerne i Mai vare ophørte overalt i Aamli, indførtes de paany ved Gjennemreisende i Juli; de fik imidlertid denne Gang ingen Udbredelse, men leverede Exempler paa Overførelse af Smitte, hvor Tiden ligesom i de tidligere omtalte Tilfælde nøie kan bestemmes.

1. Paa Pladsen Myrene, 1/4 Mil fra Gaarden Øi, smittedes Børnene paa omtalte Maade. Sønnen, 12 Aar gammel, var paa Øi Torsdag den 4de Juli Middagstider for at kjøbe Melk til sine syge Sødskende. Han talte da med Tjenestepigen Asbjørg. Selv fik han et Par Dage senere Mæslinger, Pigen fik Exanthem Torsdag den 11te Middagstider. Det bemærkes, at Mæslinger da kun fandtes paa Myrene, hvor hverken Pigen eller nogen anden paa Øi havde været, ligesom derfra Ingen og heller ingen Fremmed før nævnte Gut fra Myrene havde været paa Øi. Epidemien var ophørt overalt i Aamli og Gjævedal for 6—7 Uger siden.
2. Halvar Fiskvattens Pige, som hørte hjemme paa Myrene, smittede Halvars Børn under Inkubationsstadiet. Søndag den 14de Juli var Halvar med sine Børn til Kirke, tog da ind hos Halvar Olstadstoa (som bor i Kirkebygden). Den 22de Juli fik sidstnævntes Børn Mæslinger, og først da der Dagen efter kom Bud fra Fiskvatten, opklaredes det, hvorfra Smitten var kommen. Nævnte Tjenestepige havde faaet Udslag Mandagen den 15de. Desværre erindredes ikke nøie Dagen, da hun havde været paa Myrene, saa at Inkubationstid for Børnene paa Fiskvatten ikke kan opgives. Her er altsaa et Exempel paa Smitteoverførelse i 2det Led, allerede før den oprindeligt Smitteførende har faaet Exanthem, som viser, at hun har Mæslinger.

Resumé:

A. I. Pige fra mæslingesmittet Hus smitter paa Gjennemreise under Inkubationsstadiet.

II. Skolegut paa Thveit smitter under Inkubationsstadiet, som hos ham varer 6 Dage.

III. 10 Skolebørn og 1 Mand, hvor Inkubationsstadiet varer hos . . . . . 4: 10 Dage
— — hos . . . . . 3: 11 —
— — hos . . . . . 2: 16 —
— — hos . . . . . 2: 19 —

IV. Disse smitte igjen 20 Personer, hos hvem Exanthem optræder, hos . . . 11 : 12 Dage
— — hos . . . . . 7 : 13 —
— — hos . . . . . 2 : 14 —
} efterat de under III have faaet Exanth.

B. Børnene paa Fiskvatten smittede i Kirkebygden 2 med 6 — Inkubat.

C. Epidemien i Juli, Inkubationsstadiet varer hos 1 i 7 —
og hos . . . . . 2 - 6 —

Inkubationstiden viser sig altsaa i de Tilfælde, hvor Tiden mellem modtagen Smitte og Exanthem nøie kan konstateres, at have en Varighed, som

i	5	Tilf.	er =	6	Dage
-	1	—	=	7	—
-	4	—	=	10	—
-	3	—	=	11	—
-	2	—	=	16	—
-	2	—	=	19	—

Tilsammen 17 Tilf.: gjennemsn. 10 Dage.

Af Foranstaaende fremgaar, at denne Mæslingepidemi:

a. har vist sig yderst smitsom i Inkubationsstadiet.

Til Støtte herfor anføres 18 af 38 vel kontrollerede Tilfælde, og er jeg meget tilbøielig til at antage — om jeg end ikke vover at benegte Smitteoverførelse i Udslagsstadiet —, at de Allerfleste af de øvrige 20 ere smittede enten i Inkubationsstadiet eller 1ste—2den Dag af Udslagsstadiet. Det samstemmer fuldkommen med de af Cand. med. Vogt gjorte Iagttagelser under sidste Mæslingepidemi i Tvedestrand, staar derimod i fuldkommen Strid med Alt, hvad jeg har kunnet finde i den desværre begrændsede Literatur, jeg som Læge paa Landsbygden kan komme i Besiddelse af. Panum siger i sit bekjendte Værk om Mæslingerne paa Færøerne, Pag. 504 og fg., at Smitten i de allerfleste om ikke i alle Tilfælde udgik fra Mæslingepatienter, medens Exanthemet udbrød eller nylig var kommet frem. Heri samstemme Niemeyer, Beretning fra Wützburger Kinderklinik (1841—71 incl.) (cfr. Journal für Kinderheilkunde. Kirschensteiner (ifølge Vogel) paastaar: «det er klart, at Mæslingegiftet de første 6—7 Dage efter Infektionen er virkningsløst».

b. har — forsaavidt gjælder de 17 nøie observerede Tilfælde, hvor Tiden indtil paa nogle Timer har kunnet bestemmes — vist en Gjennemsnitsvarighed for Inkubationen = 10 Dage (Panum antager 14 Dage, de Fleste efter ham 12—14 Dage, Rilliet & Barthez 10—15 Dage, medens de sætte yderste Grændser for Inkubationen = 6—21 Dage). 5 af 17 Tilfælde have havt en Inkubationstid = 6 Dage (26.4 pCt.); 7 Tilfælde = 35 pCt. have vist en kortere Inkubationstid, end Hebra opstiller som Minimum (8 Dage). Imidlertid anser jeg 17 Tilfælde for at være altfor faatallige til deraf at opstille

en Middelvarighed paa 10 Døgns Inkubation for den hele Epidemi. Hvad der er paafaldende, er at 77 pCt. af de 17 Tilfælde vise kortere Inkubationstid end den almindeligst opførte. Nærværende Epidemi har som sædvanligt efterladt de sædvanlige bedrøvelige Eftersygdomme. 3 af de 4, som døde af tuberkuløs Meningit, havde havt Mæslinger. 15 af de for Kjertelsyge behandlede havde ogsaa gjennemgaaet Mæslingerne.

3. Ladestedet Mandal i hygiænisk Henseende.

(Af Cand. med. Joh. Hagemann. Indsendt med Medicinalberetningen for 1879).

Ladestedet Mandal, Norges sydligste By, er beliggende under 58° 2′ nordlig Bredde, 5° 7′ østlig Længde for Paris, ved Mandalselvens Udløb i den aabne Mannefjord. Stedet ligger 1 Mil ind fra yderste Skjær, 3 Mile øst for Lindesnæs og bestaar af 3 ganske adskilte Bydele: det egentlige Mandal paa Nordsiden af Elven med ca. 3000 Indvaanere, Malmø paa Sydsiden af samme med 800 do. og Havnen Kleven endmere mod Syd bag en Aasryg lige ved Søen med omtrent 250 Indbyggere.

For omtrent halvtredie Aarhundrede siden laa ei Ladepladsen paa sin nuværende Plads. Elven fortsatte da sit Løb lige mod Vest over den nuværende Furulunds Grund og udmundede ved den nuværende Risøebank, en god halv Fjerdings Vei herfra. Her laa da Ladepladsen, der hed Spidsbo, og hvorfra dreves Handel paa Danmark. Da imidlertid Elven omkring Aar 1600 brød sig sit nuværende Udløb, begyndte de danske Handlende at bygge Søboder tæt ovenfor Elvemundingen, hvilke bleve kaldte Danske Boderne eller i Almuens Dialekt Buane. I 1639 begyndte Borgerne i Spidsbo (ogsaa kaldet Risøe, Vestre Risøe) at bygge sig Vaaningshuse paa Buane, der senere kaldtes Mannedal. 1779 erholdt Stedet Ret til at drive udenrigs Handel. (Efter: Adressekalender for Norges Handel og Industri. Christiania 1865).

Som ogsaa Navnet antyder var Malmø før i Tiden en ganske omflydt Ø; men, idet Elven med sin Hovedvandmasse har holdt sig langs Fjeldsiderne mod Nord, har den efterhaanden tilsandet mere og mere Strækningen syd for den paa Malmø liggende Stanghei og tilslut gjort Malmøen landfast med Klevenfjeldene; dog hænder det endnu ved stor Flom, at Elven sender en Gren nedad sit gamle sydlige Leie og derved atter omdanner Malmø til en Ø.

Hvor Mandalselven før flød vestenfor Stedet mod Risøe Bank, udplantedes Aar 1805 ca. 5000 toaarige Furutræer. Disse have senere forplantet

sig saa stærkt, at hele Partiet her nu danner en sammenhængende Furuskov, der Aar for Aar arbeider sig nærmere og nærmere udover den golde Sandslette mod Mannefjordens inderste Vig, Søsanden kaldet. I de senere Aar ere større Strækninger indeni Skogen optaget til Græsland; der er udplantet Birketræer, som i Ly af Furuen villigen skyder op, og — da der tillige er anlagt Spadserveie, er det hele Partie paavei til at omskabes til en Park — en yndet Promenade for Stedets Indvaanere.

Fjeldene om Mandal ere — naar undtages i Stedets umiddelbare Nærhed — for det meste træbare, dog viser der sig i de senere Aar, da den fordærvelige Lyngbrænding omtrent ganske er hørt op, mere og mere Trævegetation. Fjeldene umiddelbar over det egentlige Mandal have en Høide af ca. 200 Fod, de mod Kleven og paa Sydsiden en 300 do.; men, ei længer end 1 Fjerdingsvei mod Nord og Vest have vi Høider paa 620 Fod — Haalandsheien. Partiet her mod Nord og Vest danner Slutstenen paa Fjeldryggen mellem Undalen mod Vest og Mandalen mod Øst — en ca. 1 Mil bred Fjeldstrækning, her findes Høider paa vel 1000 Fod, ligesom det hele Parti er et høitliggende Plateau, for det meste træbart og bestaaende af Lyngstrækninger med Dalsænkninger til Beboelse, hvor lidt Furu- og Birkeskov.

Mod Sydvest ligger Stedet aabent for de fra Havet kommende Vinde. Da her den aabne Mannefjord støder til Søsanden og der kuns er 10 à 11 Fod Vand paa Barren udenfor Elvemundingen, hænder det ei sjelden Høst og Vinter, naar Vinden er paalands, at saavel det egentlige Mandal som Malmø dagevis igjennem er afskaaret fra sin direkte Vei til Søen ud Elven. Al Trafik fra Havet maa da foregaa overland fra Kleven.

Hvad nu gamle Tilstande angaar, da strakte det egentlige Mandal sig ei da saa langt som nu. Østenfor, hvor nu Kirken ligger, var omkring Aar 1800 kuns et Par Huse; de nuværende «Stykkene» mod Nordvest existerede ikke, det er den nyeste Del, bebygget i 50 Aarene; paa «Sanden» fandtes kuns et Gadeløb. Den tættest bebyggede Del var da som nu den midtre Trediedel langs Elven og Høiden op Brobroddet, her, hvor nu Torvet er, laa da Kirken med Kirkegaarden omkring. Elvegaden sluttede ved den nuværende Bro mod Øst. Naar man skulde op langs Elven, maatte man passere op Brobroddet og derfra ned den nuværende Nordgade. Ligeoverfor den nuværende Brandvagt ved Enden af Broen laa da «Gamle-Bonnevies» Radesygehospital med en Bro høit over Gadeløbet forenet med hans private Bolig paa den anden Side samme. Hele Ladestedet talte 1801: 1639 Indvaanere, hvoraf Kleven omtrent med sin nuværende Befolkning 250 og Malmø omtrent 400, i det egentlige Mandal var da altsaa neppe 1000 Mennesker. Aar 1810 overgik der imidlertid det egentlige Mandal en større Ildebrand, hvorved hele Strækningen Øst for den nuværende Bro afbrændte. Kirken brændte da med og besluttedes snart opført paa sin nuværende Plads lige ved Bygrændsen mod Nordøst. Efter nogle Aar flyttedes Kirkegaarden efter, og der fattedes tillige Beslutning om, at den gamle Kirke-

gaard skulde udlægges til et Par større private Haver, hvor ei senere Bebyggelse maa ske, ligesom den gamle Kirkes Grund udlagdes til en Torveplads. Gaderne vare da end trangere end nu. Først i de allersidste Aar er der skeet lidt Luftning i et Par af de trangeste Strøg ved, at Brændevinsbolaget har indkjøbt og ladet nedrive et Par Huse, der laa mest iveien. Broen over til Malmø fandtes ei, den byggedes først i 1836.

Forlade vi nu de gamle Tilstande og fæster os ved Nutiden, da bliver det nødvendigt at betragte de 3 adskilte Bydele for sig, da de frembyde flere Forskjelligheder i topografisk og hygiænisk Henseende.

Begynde vi først med det egentlige Mandal med sine 3000 Indvaanere, da finde vi dette beliggende langstrakt paa Nordsiden af Elven paa den smale Elvebred under et Par — henimod 200 Fod høie — Aase, «Kroneheien» og «Tørrusheien». Fra Øst til Vest har Stedet sin største Udstrækning — henimod 5000 Fod; Bredden, der paa det smaleste ikke naar 100 Fod, er paa det bredeste ei over 800. I den midtre Trediedel gaar Elven saa nær Fjeldene, at der kuns levnes Plads for et enkelt Gadeløb, ja paa et Sted kun for en enkelt Husrække. Østen- og vestenfor breder Terrænet sig mere og giver Plads for et Par paraleltgaaende Gadeløb til, og paa det saakaldte «Stykkene» mod Nordvest have vi den nyere mere regelmæssigt bebyggede Bydel med sine reglementerede 40 Fod brede Gader, skjærende hinanden i rette Vinkler. Ellers er Gaden i den midtre Trediedel saa smal, at den paa et enkelt Sted sammenknibes til 8 Fod og paa længere Strækninger kuns har 12 til 14 Fods Bredde. Hele Strækningen langs Elveløbet ligger saa lavt, at ved større Flom i Elven eller ved Høivande i Søen gaar Vandet mange Steder lige op til Bryggekanterne og midt i Byen, hvor Fiskebryggen er beliggende, da endog langt op i Gaden. Vandet trænger der mangt et Sted ind i Kjælderne. Kommer saa hertil, at vi gjerne have en 1 à 2 Fods Ebbe og Flod, — om Sommeren, naar der næsten ikke er Strøm i Elven, af Havvandet ligetil 1 Mil op fra Elvemundingen —, indsees det let, hvilken Mislighed for Stedet denne lave Beliggenhed maa have i sanitær Henseende. Om noget effektivt Dræneringssystem vil der aldrig kunne blive Tale. End misligere er Tilstanden for den Del af Stedet, der ligger mest mod Øst op ad Elven — det saakaldte «Støa med Skaarene». Her er end lavere Beliggenhed og som Følge heraf end større Fugtighed, og dog er det heroppe reguleret med tilkommende Kvartaler og Gader, — heldigvis da hidtil kuns paa Papiret. At lade Mennesker faa bo her vil være at henvise dem til en Sump. Ved Høivande maa man her mangt et Sted balancere paa Bræder for at naa Gadedørene, Grundvandet staar som Regel ei mere end 1 à 2 Fod under Overfladen. Heroppe bor Stedets fattige Befolkning. — Partiet længst mod Vest — «Sanden» kaldet — har gunstigere Terrænforholde, det ligger noget høiere, en 8 à 10 Fod over almindelig Vandstand; det samme gjælder for det meste «Stykkene», hvor imidlertid Overvandet har vanskeligere for at

rinde bort, skjønt dette er det eneste Parti af Mandal, hvor Drainrør findes. Gunstigst situerede vistnok er Partierne op Bro-Broddet, hvor før Kirken laa. Her ligger Husene paa en Høide ved Kronefjeldets Fod — en 40 til 60 Fod over Elveniveauet. Her er mere Fjeldbund, medens det øvrige egentlige Mandal er beliggende paa grov Sand, i Tidens Løb afsat af Elven fra Granitfjeldene paa dens Bredder. I Tidens Løb er Sanden undergaaet en just ikke heldig Blanding ved misligholdte Binger og paa Grund af den stærke Trafik i de faa Gader, der findes. Man kan næsten ikke tale om mere end en lang Gade i det egentlige Mandal, de øvrige ere mere Gadestumper ved trange Smug forenede med hinanden. I den midtre Trediedel ere de for det meste stensatte, i Udkanterne findes en tarvelig Chaussering, hvor man ei vader i Sand. Fortouge existerer ei, det forbyder Gadernes Tranghed. Rendestene findes som Regel og overdækkede, hvor de skjære Hovedgaderne. Husene ere som Regel enetages i Udkanterne; i midtre Trediedel, hvor den største Trafik foregaar, ere de helst toetages, og, da de tilmed ikke sjeldent staa paa høi Mur, faar man her et meget trangt og trykket Indtryk. I Udkanterne finder gjerne Overbefolkning Sted, en hel Familie gjerne i hvert Værelse, ogsaa Kvistværelserne paa de lave Lofte huse ofte hele Familier. Alle Beboerne benytte gjerne et fælles Kjøkken, hvor ei — som ikke ualmindelig i senere Tid — Kogeovne ere indsatte i Rummene. Disse give gjerne Anledning til Damp og styg Lugt i Værelserne, men, da de ere økonomiske, ere de vanskelige at faa afskaffede. Rensligheden er som Regel upaaklagelig. Bingerne lade meget tilbage at ønske, hvad Tæthed og Properhed anbelanger. Omtrent i alle Huse i den bedre Del — midtre Trediedel — er Vand ledet ind i Kjøkkenerne. I Udkanterne ere flere offentlige Vandposte udsatte, hvorfra Beboerne gratis kunne hente sit Husholdningsvand. Kloaker findes ikke. Paa Grund af den trange Bebyggelse ere gjerne Gaardspladsene meget smaa og indebyggede — især hvor ei som langs Elven Gaardspladsen tillige er Bryggeplads.

Af aabne Pladse findes foruden det før omtalte Torv med et Par tilstødende rummelige Høver kun et Par mindre i midtre Trediedel; dog føles ei meget Savnet af saadanne paa Grund af Stedets langstrakte Konfiguration med den 5 à 800 Fod brede Elv paa den ene Side og Landets umiddelbare Nærhed paa den anden. Kirkegaarden med Kirken i Midten ligger lige ved Bygrændsen mod Nordøst paa et lidt høiere Terræn. Jordbunden er ogsaa her den almindelige grove Sand. En af Byens Smaagader støder lige til Kirkegaardsmuren. Den afgiver Begravelsesplads for hele Prestegjeldet, bestaaende foruden af Ladestedet af Halsaa Landsogn — tilsammen ca. 6 500 Mennesker. Kirkegaarden har Afvei mod Elven under «Støas» Huse. Rundt den er gravet en Grøft, ligesom en saadan ogsaa deler den paa Midten. Kun mindre og enkeltstaaende Træer findes. Fra det østre Hjørne fører et Par Drainrørstrækninger ned til Gaden.

Af offentlige Bygninger findes: Det nye Syge- og Isolations-

lokale i 2 Bygninger, beliggende paa en liden Høide Vest for Kirken, med 3 større og 4 mindre Sygeværelser med respektive 3200 og 1600 Kubikfod Rumindhold i hvert, med Sengepladse for 12 Syge, 6 i hver Afdeling, men med Kubikindhold til det dobbelte Antal, om senere saa skulde gjøres nødvendigt. Det er en Gave til Mandals Kommune fra Brændevinsbolaget paa Stedet. Her findes ogsaa en Ligstue til gratis Afbenyttelse for Stedets fattigere Befolkning samt et Baderum med varme Karbad, Styrt og Dusch. Længst mod Vest mod Furulunden ligger Stedets kommunale Middelskole, en stor toetages Bygning med høie, luftige Værelser, vendende Facaden mod Syd mod Søsanden og paa de andre Kanter omgiven af Skog og en større privat Have, saa dens Beliggenhed maa ansees for meget god i hygiænisk Henseende. Skolemateriellet er nymodens og meget hensigtsmæssigt. Ikke langt fra Middelskolen findes det egentlige Mandals Almueskole, der ogsaa har temmelig høie og luftige Værelser samt vender Facaden mod Sydvest med en mindre træbeplantet Plads foran sig, men med en trang Gaardsplads, stødende lige til Nabohusenes Udhuse. Materiellet er her de gammeldagse lange Pulte og Bænke — høist uhensigtsmæssige til Elevernes forskjellige Størrelser. Værst er dog den lige bagenfor beliggende Stedets Fattiggaard, der bestaar af 2 adskilte Bygninger med et trangt Smug imellem, hvor en Solstraale vanskelig kan finde Vei ind. Paa «Sanden» ligger Raadhuset med Arrestlokalet i Kjælderetagen. Det er en Stenbygning, hvilket ogsaa gjælder om Brandstationen ved Enden af Broen. Sammen med Toldboden og et enkelt Privathus ere disse fire de eneste Murbygninger, der findes inden Ladestedets Grændse. Alle Bygninger ellers ere af Træ.

Al Slagt foregaar inden Ladestedets Grændser i de trange Gaardspladse; Udsalgsstederne ere smaa Rum i Husene.

En stor Fordel i hygiænisk Henseende har Mandal i sit ypperlige Vandverk, der toges i Brug Aar 1867. Det forsynes fra et Vand, Stentjærnet kaldet, der ligger $^1/_2$ Fjerding mod Nord ved Foden af den før omtalte Haalandshei, omgiven af Fjeld og lyngbevoxede Strækninger. Det staar dog i Forbindelse med et andet mindre Vand, der er omgivet af dyrkede Strækninger, ligesom dette sidste igjen ved en gravet Grøft, der flyder gjennem dyrket Mark og en større Husklynge (Gaarden Rugland), er sat i Forbindelse med et tredie Tjærn. Stenvandet ligger 158 Fod over Elveniveauet. Før Vandet kommer ned i det 9-toms Hovedrør, maa det passere et Filter af Sten, Singel og Sand, hvilket rensedes for en 3 Aars Tid siden. Rørnettet er lagt i en Dybde af $3^1/_2$ Fod og har aldrig været udsat for at fryse. Nedslagsterritoriet for de 3 Smaavande udgjør $32^1/_2$ Million □ Fod. Regnmængden paa dette Sted er gjennemsnitlig $3^{63}/_{100}$ Fod aarlig. Regnes omtrent Halvparten heraf at tilflyde Bassinerne, vil det aarlige Tilløb blive omtrent $58^1/_2$ Million Kubikfod — altsaa et meget rigeligt Tilløb for det egentlige Mandals 3000 Indvaanere (Efter: Betænkning angaaende Vandverkene og Brandvæsenet etc. af Bang, Klingenberg og Dahl. Christiania

1871). Selv i den varmeste og tørreste Sommer har man derfor altid Vand nok ogsaa til Oversprøiten af Byens Gader. Vandets Renhed og Smag har altid forekommet mig upaaklagelig; herfra maa dog undtages et Par Dage om Sommeren, naar man til Rensning af Rørene har ladet Vandet strømme ud af Endeledningen; da har det været forurenset med Slam, og flere Gange har jeg under disse Omstændigheder seet Diarrhoe fremkomme hos Taatebørn — i et Par Tilfælde med dødeligt Udfald.

Passere vi nu over den 400 Fod lange Træbro, der fra Kroneheiens Fod i det egentlige Mandal fører over til Malmø med sine 800 Indvaanere, have vi lige ved Elvebredden «Stangheien», et ca. 70 Fod høit Fjeld, paa hvis Syd-, Øst- og Vestside Elven har afsat Malmøsletten. Om Stangheien har ogsaa Bebyggelsen paa Malmø koncentreret sig, idet der ellers for det meste kun findes spredte Huse langs Veien til Kleven. Partierne om Stangheien ligge ogsaa høiest. Rigtignok er ogsaa Malmø som det egentlige Mandal uregelmæssigt bebygget, men Husene ligge dog her for det meste spredte tildels med Haver og ubebyggede Pladse imellem, Gaderne ere gjerne bredere og Husene gjennemgaaende mindre. Bingerne lade ogsaa her meget tilbage at ønske; men, paa Grund af den spredte Bebyggelse, er dog ei Jordbunden her saa inficeret. Dette tiltrænges ogsaa høilig, da Vandverket ei er ledet over til Malmø, og Beboerne saaledes ere henviste til at skaffe sig sit Husholdningsvand fra Brønde. Gaderne ere her ei stensatte. Af offentlige Bygninger findes en Almueskole, frit beliggende med høie, luftige Værelser, men mindre hensigtsmæssigt Skolemateriel. Her findes ogsaa et Garveri og en Reberbane, ligesom «Norwegian Preserving Co.» for hermetisk nedlagte Madvarer her har sin Fabrik.

Gjennem en Kløft i Fjeldmassen kommer man ned til Havnen Kleven med sine 250 Indbyggere. Kleven er yderst trang og tæt bebygget. Et Kjøretøi kan ikke passere ned Hovedsmuget til Søen. Paa begge Sider af Smuget findes Husene klinede op längs Fjeldsiderne. Kommer man saa endelig lykkelig og vel ned ad denne mere Stige end Gade, har man Brygger langs Søen af høist bedrøvelig Beskaffenhed, og et Stykke ud paa dem er Husene byggede op — ogsaa her med Bagsiden lige til Fjeldet og ofte saa nær Søen, at ei mere end tvende Personer kan passere hinanden. Drikkevandet faaes dels fra nogle Brønde og dels fra et Par naturlige Kilder, der levere godt Vand.

Taler man med ældre Folk paa Stedet om **Mandals Klima,** faar man gjerne høre, at før var Veiret mere stadigt, Somrene varmere, Vintrene koldere. I de 12 Aar, jeg har praktiseret paa Stedet, har det stadigen været mig paafaldende, hvor liden sand Sommer vi igrunden have her paa disse Kanter. Solgangsvind med stadigt Veir er ren Undtagelse her — idetmindste Dage igjennem. Have vi saa engang faaet Varme, varer det ikke længe, før vor stadige Plage her — den raa og sure Vestenvind indfinder sig, og paa et Par Dage bringer Temperaturen saa stærkt ned, at man er glad i selv midt paa Sommeraftenen at faa sig sin Vaarfrakke paa.

Det varme Overvand i Søen driver da raskt tilsøs; det kolde Bundvand kommer op og gjør, at man mangengang midt paa Sommeren maa holde op at bade i aaben Sø — paa Søsanden. Der, hvor Badehusene ligge — i Skougsfjorden nogle tusinde Fod mod Nordvest, beholder rigtignok Vandet mere stadig sin Temperatur; men, da dette Bassin kun gjennem et ca. 40 Fod bredt og 10 Fod dybt Udløb kommunicerer med Havet og desuden optager Nedslagsvandet for Størsteparten af de Indsøer, der ligge paa det før omtalte Plateau mellem Mandalens og Undalens sydligste Ende, have vi her i de regnfulde Sommere et stærkt til Brakvand grændsende Søbad. At ville have Mandal til en Saltvandsbadested, som der flere Gange har været paa Tale, vil saaledes efter min Formening være et ganske mislykket Projekt. Vil man lægge Badehusene i Nærheden af Søsanden, vil Havets Temperatur meget ofte forbyde Søbad. Her findes ogsaa den Uleilighed, at i regnfulde Sommere, naar Elven holder sig høi, sender den sin Hovedvandmasse langs Søsanden og gjør ogsaa her Vandet mangengang halv brakt. Om Vinteren have vi jevnlig stærk Blæst fra Syd og Vest, bringende Slud og Regn med sig. Have vi saa til Gjengjæld Nord- og Østenvind med Klarveir og Kuldegrader, er det meget sjelden, vi have stille Kulde. Vinden er da gjerne saa gjennemtrængende, at man maa forsyne sig med en Skindtrøie under Vinterfrakken. 5 til 8 Graders Kulde føles her langt stærkere end baade det dobbelte og tredobbelte paa Østlandet og det netop paa Grund af denne gjennemisnende Vind. Vaarmaanederne have vi ofte en fra Havet kommende raasur Taage — «Skold» kaldet. I Schübelers «Culturpflanzen Norwegens» støder man oftere paa Mandal omtalt som et Sted, hvor det lykkes paa bar Væg i varme Sommere at faa modne Aprikoser og Mandler, hvor Eneren bliver til Træer, hvor Efeuen opnaar sjelden Størrelse etc. etc. At saa er Tilfældet i en Solkrog her og der, tvivler jeg ikke paa, men — kommer en Østlænding hid med den Tro, at her have vi Norges Riviéra, lover jeg for, han skal blive antagelig skuffet. I «Kongeriget Norge og det norske Folk» af Professor Broch findes den aarlige Normaltemperatur for Mandal anført med 6,6° Celsius. Saavel Lindesnæs, 3 Mile mod Vest, som Oxø, 1 Mil ud fra Christiansand, 6 Mile mod Øst herifra har 6,8° do. Fra September til Februar har Mandal gjennemsnitlig 1° Celsius lavere Maanedstemperatur end de 2 anførte Steder, vel en naturlig Følge af Mandals Beliggenhed ved et Elvedrag og 1 Mil ind fra yderste Skjær; April og Mai er gjerne ½° varmere, men allerede Juli og August viser for Oxøs Vedkommende, hvor heldigere en østligere Beliggenhed fra Lindesnæs og det kolde Vesterhav er for et Sted. Den normale Regnhøide er for Mandals Vedkommende — ogsaa efter Professor Broch — 1140 Millimeter, Skudesnæs har ei mere end 1088, Bergen 1835, derimod Sandøsund kun 588, Kristiania 538 — alt Millimeter, saaledes en ganske betragtelig Mængde Nedbør for Mandal. Atmosfæren paa Stedet er ellers meget ren. Støv have vi lidet af, Sanden er dertil for grov. Af industrielle Anlæg have vi mod Elvens Munding 5 Dampsage, der brænde

Sagmug. Røgen generer dog ei meget. Den brede Elv virker som et kraftigt Ventilationsslug, der med Lethed bortfører alle ubehagelige Emanationer. Hertil hjælper ogsaa Stedets langstrakte Konfiguration.

Hvad nu Stedets Proviantering anbelanger, da have vi et forholdsvis godt Opland, ligesom den livlige danske Fart bringer ellers med hjem, hvad der maatte behøves. Melken er gjerne god og uforfalsket. Efter Hr. Dyrlæge Wattnes Udsagn til mig har han i de 5 Aar, han har været bosat her paa Stedet som Dyrlæge, kun i 4 à 5 Tilfælde paatruffet Perlesyge (Tuberculose) blandt Kjørene i og om Mandal. Han tilskriver dette gunstige Forhold den Omstændighed, at Kreaturerne paa Grund af den som oftest snebare Vinter færdes saa meget ude i frisk Luft, ligesom han anser Sygdommen overhovedet for meget sjelden hos vore smaa Kreaturracer og helst findende Sted hos staldfodrede Kjør, der fortløbende benyttes som Melkekjør. I Kjøbenhavn og nærmeste Omegn var den efter hans Udsagn meget almindelig. Smøret er som Regel renligt behandlet. Kjødet er, hvorvel ikke fedt, af upaaklagelig Beskaffenhed. Norwegian Preserving Co. paa Malmø leverer især Kjødextrakt for Handelsflaaden og andre hermetiske, mindre kostbare Hverdagsretter. Laxen, der i store Mængder fiskes i Elven og udfor Mundingen, gaar gjerne nedlagt i Is til England, ligesaa Hummeren. Makrelfisket her paa Stedet og nærmeste Omegn er af ringe Betydning sammenlignet med Fisket paa Christiansands og Farsunds Kanter. Der synes ei at være den rette Energi hos vore egne Fiskere. Hver Sommer faaes gjerne Makrel nedlagt i Is fra Christiansand. Om Høsten tilføres ei ubetydelige Mængder saltet Makrel fra Listerkanten. Nu og da fanges større Mængder Sei, der falbydes for 1 à 2 Skilling Stykket. Mannefjorden er ogsaa rig paa anden Saltvandsfisk. Poteterne ere gjerne af fortrinlig Beskaffenhed. Raaddenhed hører til Undtagelserne, de have en for dem passende Jordbund i den magre Sand. Kornsorterne indføres gjerne fra Østersøhavnene. Som før bemærket er Drikkevandet fra Vandverket af god Beskaffenhed, paa Malmø fra Brøndene er det her og der saa som saa, da har Kleven det bedre i sine naturlige Kilder.

Drikfældigheden kan ikke kaldes stor her paa Stedet — idetmindste hvad Brændevinsdrik anbelanger. Som Aarsag hertil maa — foruden religiøs Paavirkning — ikke forglemmes det nu paa Stedet i 6 Aar existerende Brændevinsbolag. I en mindre Kommune, hvor gjerne hver Dranker i Byen kjendes, vil det altid falde vanskeligere for en saadan at forskaffe sig Spirituosa fra Udsalgssteder, der som her staa under skarpere Kontrol, end hvad Tilfældet gjerne er, hvor en enkelt Mand gjør Brændevinssalget til sin Levevei. Øl konsumeres mere end før. Tobak baade røges og skraaes af vor Almuesmand. Ugekvantumet er gjerne fra 1 til 2 Niskillingsruller. Da det ogsaa er Skraatobakken, der røges af korte Snadder, er det høist rimeligt, at den megen Saus i den bidrager ei lidet til de hyppige Kardialgier og kroniske Gastriter. Kvinderne konsumere yderst ubetydeligt. Kaffe drikkes til Overmaal; ½ Pot til 3 Maaltider om

Dagen for Arbeidsmanden hører til det almindelige. Lidt Melk heldes gjerne i.

Renligheden i Gaderne lader ei lidet tilbage at ønske. Den stærke Trafik i de trange Gader og disses totale Mangel paa Fortouge gjør, at selv de 2 Ganges ugentlige Feining har Vanskelighed for at holde dem passable. Om Sommeren overspröites de nu og da fra Vandverket. Offentlige Urinsteder findes ikke. Endnu har der ei kunnet afsees Midler dertil, skjønt Mandals Sundhedslov § 16 stiller dem i Udsigt. Det svageste Punkt ved Mandals Hygiæne er aabenbarligen Bingernes Tilstand — ja overhovedet at Binger skal haves. Saalænge de ikke blive ombyttede med flytbare Kasser eller Tønder, i det mindste for det egentlige Mandals Vedkommende, tvivler jeg paa, der vil sees noget paatageligt Resultat af andre hygiæniske Forholdsregler. Kunde man saa faa Vandverket ledet over til Malmø og derved gjøre denne Del mere smagelig for en eventuel voxende Befolkning, tror jeg det Mulige for Stedets Forbedring i sanitær Henseende var opnaaet. Belysningen af Byens Gader sker ved 30 Petroleumslygter.

Befolkning. Som tidligere anført flyttede Aar 1639 og følgende Aar Spidsbos Indvaanere efterhaanden op til Mandal, der Anno 1801 havde 1 639 Indbyggere. I de paafølgende 50 Aar steg Indvaanerantallet langsomt, saaledes 1815: 1 646; 1825: 2 050; 1835: 2 102; 1845: 2 304; 1855: 2 719, men i de paafølgende 10 Aar var Tilvæxten raskere til 1865: 3800 — altsaa 41 Procent, — en Forøgelse væsentlig frembragt ved Indflytninger, som de dengang for Handel og Skibsfart gunstige Tider bevirkede; især tog den saakaldte «Danske Fart» Opsving — en Fart, der endnu drives livlig paa Danmark med Smaasluper lastede med Bord — og paa England og Skotland med Tøndestav og Minetømmer (Props). Ikke uvæsentlig var heller, at der ved disse Tider paa Risøbank oprettedes en storartet Parafinfabrik for engelske Penge — en Fabrik, der var tænkt at skulle forsyne hele Norge med Parafinolie. Den maatte imidlertid nedlægges efter faa Aar, men — den fremmede Befolkning, den fra Omegnen havde trukket til sig som Arbeidere, blev for en stor Del boende igjen i Mandal — en just ikke altid heldig Akvisition for Stedets økonomiske Forhold. Ellers har Stedets Befolkning været meget stationær — saavel Indflytninger som Udvandringer have været sjeldne. Ifølge Professor Broch: «Statistiske Oplysninger om de kommunale Forhold i Norges Bykommuner i Aaret 1866» vare i Mandal i Aaret 1865 med 3 842 Indbyggere

Døde: 25 pro mille, Levendefødte: 39 pro mille, deraf Uægte 3 pCt.
gjennemsnitlig i de øvrige Byer — 20 - - — 36 - - - — 9 -
Mandkjøn: 1 774 (deraf 0-5 Aar: 274, 5-15: 423, 15-20: 185, 20-65: 817, over 65: 75),
Kvindekjøn: 2 068 (- 0-5 - 267, 5-15: 444, 15-20: 189, 20-65: 1 060, - 65: 108),
altsaa: 858 Mandkjøn for hver 1000 Kvinder,
gjennemsnitlig i de øvrige Byer: 920 — - - 1000 —
Af Mandkjøn: 63 pCt. Ugifte (50 pCt. under, 13 pCt. over 20 Aar), 34 pCt. Gifte, 3 pCt. Enkemænd og Fraskilte,

gjennemsn. i de øvr. Byer: 65 pCt. Ugifte (47 pCt. under, 18 pCt. over 20 Aar), 32 pCt. Gifte, 3 pCt. Enkemænd og Fraskilte.
Af Kvindekj.: 61 pCt. Ugifte (43 pCt. under, 18 pCt. over 20 Aar), 30 pCt. Gifte, 9 pCt. Enker og Fraskilte,
gjennemsn. i de øvr. Byer: 62 pCt. Ugifte (42 pCt. under, 20 pCt. over 20 Aar), 29 pCt. Gifte, 8 pCt. Enker og Fraskilte.

Iberegnet Hovedpersoner, Familielemmer og Tyende henhørte af Indvaanerantallet:

			39 pCt.	til Industri og Bjergverksdrift,	
gjenn. i de øvr. Byer:			38.9 —	do.	do.
			42.4 pCt.	til Handel, Transport og Søfart,	
—	—	—	33 —	do.	do.
			9.8 pCt.	Arbeidere uden bestemt opgiven Næringsvei,	
—	—	—	9.3 —	do.	do.
			5.6 pCt.	Immaterielle Arbeidere (Embedsmænd, Bestillingsmænd etc.),	
—	—	—	9.8 —	do.	do. do.
			0.8 pCt.	Landbonæring, Gartnere, Jægere, Fiskere,	
—	—	—	2.4 —	do.	do.
			2.4 pCt.	Ikkeproduktive Arbeidere (Pensionister, Fattiglemmer etc.),	
—	—	—	6.6 —	do.	do. do.
			Hovedpersonen havde	Familielemmer som 1: 1.82,	Tyende 1: 0.23,
—	—	—	do.	do. 1: 1.62,	— 1: 0.24.

Af de enkelte Bydele har Klevens Befolkning været meget stationær, var saaledes ved Folketællingen i 1835: 256 Indbyggere, altsaa ganske det samme Antal som nu, Malmø havde i samme Aar 460 Indvaanere, nu circa det dobbelte, det egentlige Mandal havde 1 385 Indvaanere, nu vel 3 000. Tendentsen er fremdeles at foretrække det egentlige Mandal for Malmø som Bopælsted.

Sygdomme. I en topografisk-statistisk Beskrivelse af Lister og Mandals Amt — udgiven omkring Aar 1800 af den daværende Amtmand heder det, at de da mest gjængse Sygdomme i Amtet vare: «Krim, Flekfeber og Radesyge». Med Navnet Krim benævnes endnu paa disse Kanter Forkjølelseshoste. Af Krim anser endnu Mange sig at lide, selv naar de ere langt henne i sidste Stadium af Tæring, og — før var det vel ogsaa ligedan. I samme Beskrivelse findes ogsaa omtalt, at det i mange Aar havde været Skik paa disse Kanter, at de unge Kvinder tog ned til Holland (med hvilket Land da dreves en stor Trafik med Tømmer fra Vasdraget, idet Hollænderne med sine lavbundede Fartøier lastede oppe i Elven henimod 1 Mil herifra) som Tjenestepiger og kom tilbage, mangengang ei med det bedste Rygte paa sig; (kunde der ikke her tænkes paa, at Syphilis jevnlig er indført paa disse Kanter ved saadanne løsagtige Fruntimmer og med den Tids manglende Kontrol og næsten totale Mangel paa Læger har gjennem aarevis gaaet sin egen Gang, saa man ikke altid behøver at tage til det meget omtalte russiske Orlogsskib, der først ansees som Kilden til den senere Radesyge?) I Anledning af Radesygen finder man i Kiær, «Norges Læger», Pag. 46 anført, at fra 1759 praktiserede i Mandal Honoratus Bonnevie, «hvorved han fik rig Anledning til at behandle Radesyge», at han

1777 fik «Tilladelse til i et ham i Mandal tilhørende Hus at behandle de Radesyge, som ikke hensigtsmæssigt kunde føres til Sygehuset i Flekkefjord». «Gamle Bonnevies Radesygehospital» laa som før omtalt ved Enden af Broen over den nuværende Brandstation. Om Flekfeber heder det i den før omtalte Beretning, at den gjerne bringes med hjem af Soldater. Efter at Vaarsildfisket havde begyndt at trække flere og flere Fiskere til sig herfra, begyndte det at blive Kilden til Nervefeberepidemier. I 1843 døde Doktor Staalesen her af «Nervefeber», i 1845 Distriktslæge N. O. Bull af «Typhus», 1846 den nys ansatte Distriktslæge C. F. Bonnevie af «Petechialtyphus» (efter Kiær, «Norges Læger»). I de 12 Aar, jeg har praktiseret paa Stedet, har jeg idethele behandlet 65 Patienter for Typhus. Deraf behandledes de 29 i Ladestedet, og af disse vare de 13 hjemkomne eller fremmede Søfolk, ilandbragte i Kleven. Som første Havn østenfor Lindesnæs, der har Telegraf, og hvor god Anledning findes til at kunne proviantere, anløbes nemlig denne Havn gjerne af Skibe, der træffe Modvind vestenfor Næsset eller faa Sygdom ombord. I stormfulde Høstmaaneder kan her ligge indtil 50 til 80 Skibe. Alle de af mig behandlede Nervefeberpatienter have lidt af Abdominaltyphus, dog har jeg i 1872 opført paa Listerne 5 for exanthematisk Typhus. Det var paa en Gaard i Holme Sogn, 1 Mil herfra. Da jeg kun tilsaa dem tvende Gange, vil jeg ei med Bestemthed insistere paa Diagnosen «exanthematisk», dog syntes de mig aldeles lignende de Typher, jeg som praktiserende Volontør paa Rigshospitalets medicinske Afdeling i 1865 saa der diagnosticerede som exanthematisk. 5 af de 16 ellers i Ladestedet Behandlede tilhørte en liden Epidemi i 1870 og 1871 paa «Skaarene», 2 af de i 1874 behandlede ogsaa en liden Epidemi paa «Stykkene», hvor sandsynligvis Smitten var kommen gjennem inficeret Brøndvand. I Medicinalberetningen for 1866 heder det om samme Bydel: «af 19 af en Privatlæge Behandlede forekom de fleste paa de af Byen til Bebyggelse udlagte sumpige Steder, der ved Sygdommens Udbrud endnu ikke vare drainerede». De øvrige i Mandal behandlede Typhuspatienter vare sporadiske Tilfælde, hvor Smitteforholdet kun i 1 Tilfælde var at henføre til en af Nervefeber ilandbragt syg Sømand. Af andre epidemiske Sygdomme kunne mærkes: Barselfeber har ei i de sidste 12 Aar nogensinde optraadt som epidemisk, kun et enkelt Tilfælde nu og da. Børnekopper henhøre under min Kollega, der er Formand i Stedets Sundheds- og Kvarantænekommission. Kun et Par enkeltstaaende Tilfælde have vist sig, og da importeret med Søfolk. Skarlagensfeber optraadte som mild Epidemi i Aaret 1873, men meget ondartet og udbredt i sidste Kvartal af 1785 samt 1ste do. af 1876. Mæslinger vare milde, men meget udbredte i Slutningen af 1873, og Begyndelsen af 1874; atter en mild Epidemi i sidste Kvartal 1877 og 1ste do. 1878. Kighoste mild i 1872, 1873 og 1877. Sporadiske Tilfælde af Angina diphtherica optræde hvert Aar, aldrig som Epidemier, ligesaa Strubehoste — sjeldnere i de sidste Par Aar. En liden Epidemi af Kusma observeredes i 1873. Gjennemsnitlig er for disse 12 Aar, jeg har praktiseret paa Stedet,

under min Behandling kommet 750 Sygdomme om Aaret[1]). Heraf have de 120 gjennemsnitlig henhørt til akut Bronchit og andre katarrhalske Tilfælde, altsaa 1/6 af alle Sygdomme; til Lungebetændelse: 18; Pleurit: 7; Meningitis tuberculosa: 2.5; Gigtfeber: 3; kronisk Rheumatisme: 13, forresten et meget tøieligt Begreb. De enkelte for Koldfeber Behandlede have Alle været fremmede Søfolk i Kleven. Akut Diarrhoe i Forhold af: 24 af 750; Cholera nostras: 3; Syphilis: 11 — næsten udelukkende hos fremmede og hjemkomne Sømænd, hvoraf nogle smittede sin Familie; Gonorrhoe: 10, ogsaa næsten udelukkende hos Søfolk; Kjertelsyge: 8, dog vilde der blive et større Forholdstal, hvis flere Scrophuløse ei vare opførte som lidende af Øiensygdomme under disse; men — selv om disse vare henførte til Kjertelsyge-Diagnosen, har det altid forekommet mig, som om Antallet af de Kjertelsyge ei staar saa høit som den paa disse Kanter meget udbredte Svindsot (18) skulde lade formode; Rachit: 2; Kræft: 3.5; Vatersot: 5; Blegsot 26; Kardialgi og kronisk Gastrit: 40. Forholdstallet i min Praktik har for chirurgiske Sygdomme været: 130 til 750; Øiensygdomme: 44; Hudsygdomme: 28. De flere Cirkelsage (7 i Antal), der findes inden Ladestedets Grændser, bidrager ikke lidet til at skaffe Lægerne paa Stedet Aar om andet Amputationer og Exartikulationer. — Færreste Antal Sygdomme behandledes i 1872: 607; høieste Antal do. i 1875: 925.

Dødeligheden. Efter Opgaver fra Sundhedskommissionens Formand har Dødeligheden i Ladestedet været, naar de Dødfødte og de inden 24 Timer efter Fødselen Døde fratrækkes:

1869	17.2 pro mille	1875	30.2 pro mille
1870	20.2 —	1876	23.0 —
1871	16.5 —	1877	20.0 —
1872	24.0 —	1878	19.5 —
1873	21.5 —	1879	17.5 —
1874	24.5 —		

For disse 11 Aar har altsaa Dødeligheden gjennemsnitlig været 21.3 pro mille. — Den store Dødelighed i 1875 skyldes Skarlagensfeberepidemien. Tæring har ellers været den overveiende Dødsaarsag. Af denne Sygdom har jeg i de 12 Aar i Ladestedet behandlet 83, hvoraf 37 Mænd, 46 Kvinder, Aldersforholdet var:

5—10 Aar.	10—15 Aar.	15—20 Aar.	20—30 Aar.	30—40 Aar.	over 40 Aar.
4 M., 1 K.	3 M., 1 K.	1 M., 3 K.	13 M., 10 K.	5 M., 15 K.	11 M., 16 K.

Af de 13 Mænd i Aldersklassen 20—30 Aar vare de 9 Sømænd. Af de 196 fremmede Sømænd, der konsulerede mig fra September 1874 til Udgangen af 1879 led ikke Nogen af Phthisis. 17 af de 83 af Ladestedets

[1]) Heri indbefattet foruden Mandals Ladested Landsognet Halsaa og Hartmark og for en ringe Del søndre Undal samt Holme med Øslebø.

Befolkning for Tæring Behandlede henhørte til de saakaldte konditionerede Klasser og havde det godt i Hjemmet. Nogen mere almindelig Aarsag til den paa disse Kanter hyppige Tæring ser jeg mig ei istand til at paavise. At i flere Tilfælde Smitte spiller en Rolle er høist sandsynlig, — nogen Forsigtighed ved Brugen af afdøde Tæringspatienters Seng- og Gangklæder hører til Sjeldenhederne.

---

4. Om Levemaade og hygiæniske Forhold i Nordfjordeidets Distrikt.

(Af Distriktlæge Jakob Bugges Medicinalberetning for 1878).

Hvad **Levemaaden** og de **hygiæniske Forhold** heroppe angaar, saa tror jeg, at der ialfald for Eids Vedkommende virkelig hersker en god Villie til at forbedre mange Misligheder, ligesom betydelige Fremskridt i de senere Aar ere gjorte i flere Retninger — jeg vil i saa Henseende her kun pege paa de mange gode Følger af den alt mere og mere benyttede Adgang til Udskiftning —; men paa den anden Side kan man desværre heller ikke lukke sine Øine for, at endnu saare Meget staar tilbage, og, som jeg tror, vistnok ikke for en ringe Del paa Grund af den daarlige økonomiske Tilstand. Gaardene heroppe (de enkelte Brug) ere meget smaa, ja saa smaa, at kun yderlig faa af dem ere istand til at ernære en Familie selv med yderste Tarvelighed. Heraf følger da igjen, at Familiefaderen meget hyppig tvinges til at søge Underhold for sig og sine ved andre Beskjæftigelser. Dovenskab skal man ikke kunne beskylde Nordfjordingen for; vistnok gaar det ikke fort for ham, han er langsom i sin Tale som i sin Handling, idethele «sen i Vendingen,» men jeg tror dog, at han slider og slæber til Trods for Nogen. Om Vinteren var det da, og er det tildels endnu ved Fiske, at han søger sin Biindtægt; om Sommeren drager han gjerne nordpaa paa Bygnings- eller Fyrarbeide; Nordfjordingen og især, tror jeg, Eidsfjordingen er søgt og anseet som Bygningstømmermand. Men derved at en stor Del af Aaret paa de allerfleste Gaarde en eller endog flere af Mandfolkene ere borte, maa Gaardsbruget lide. Dette staar da ogsaa paa et temmelig lavt Trin, uagtet jo øiensynlige Fremskridt ere gjorte i de senere Aar. Noget rationelt Vexelbrug kjendes saaledes neppe endnu for de fleste Gaardes Vedkommende, Gaardsredskaberne ere gjerne tunge og klodsede, Vaarbeitning almindelig overalt, Sultefodring ikke saa sjelden, og Stald og Fjøs oftest i en sørgelig Tilstand, trange, mørke og svinske. En anden Følge af, at Mandfolkene ere saameget fraværende, er den, at Gaardsdriften

for en væsentlig Del bliver overladt Kvindfolkene, som jo ifølge sin Natur umuligt kunne præstere det Arbeide, denne kræver. Og dog kan man næsten sige, at Kvinden heroppe arbeider som en Mand, ja for en Del er baade det Meste og det Tungeste af Arbeidet overladt til hende; hun ikke alene slaar og tærsker, men jeg har flere Gange endog seet hende paa Veiarbeide og ifærd med at bryde Sten. — At imidlertid dette unaturlige Forhold ikke kan existere uden paa saavel Kvindelighedens som Sundhedens Bekostning vil være indlysende. — Hvad Haandteringen angaar, saa har jeg ovenfor udtalt, at Nordfjordingen meget godt forstaar at haandtere sin Øxe, der findes desuden blandt dem foruden de almindelige Haandværkere ogsaa en Del Hjul- og Rokkemagere, ligesom her og forfærdiges en Del Tøndebaand og Stav, men nogen egentlig Husflidsindustri findes her neppe, ialfald ikke for Mandens Vedkommende. Jeg tror Regelen er den, at Manden, naar han tilbringer Høsten og Vinteren hjemme, væsentlig da optages ved at stelle med Veden, hugge, fremdrive, sage og kløve den, dels til eget Husbrug, dels til Salg. Den Tid, han saa har tilovers, gaar vistnok med til alskens smaat Pusleri uden videre Betydning. Kvinden arbeider hele Vinteren udover troligt ved sin Rok eller Væv, i hvis Behandling hun staar temmelig høit. Det er yderlig sjelden her at se andet end hjemmevirkede Klædningsstykker saavel paa Mænd som Kvinder. — Boligerne, ialfald de nyere af dem, ere noksaa nette og venlige at se til; de bygges her altid af halvt Tømmer (Kløvtømmer), ere i Regelen malede, og da enten hvidt eller rødt; Torvtag med Underlag af Næver er det almindelige, dog ser man ogsaa baade Skifer og Teglsten. Værelserne ere som oftest for lave, mørke og tildels trange; der findes i Almindelighed to af dem, Stuen og Kammeret, og desuden Gang og Kjøkken. Kammeret er da det vanlige Tilholdssted, ialfald om Vinteren; her soves, koges, spises og arbeides, og her have de da ogsaa sit Spiskammer og sin Melkebod, hyppigst i Form af aabne Hylder langs Væggene. Opvarmningen sker paa de fleste Steder ved Kogeovn, som endnu hyppigt mangler den i Sundhedsforskrifterne paabudne Indretning til Dampens Opfangning og Bortleden. Af de gamle Røgstuer findes der nu, ialfald i Eids Prestegjeld, kun ganske faa. Paa de fleste Steder tror jeg nu, at de ere saavidt komne, at de vadske sine Værelser en Gang om Ugen, Storrengjøring finder almindelig Sted 3 Gange om Aaret; Hængsler sees ogsaa nu almindelig paa Vinduerne, ligesom Affaldsdyngerne synes at krybe længere og længere bort fra Vaaningshuset; særskilte Priveter sees heller ikke saa ganske sjelden. Den personlige Renlighed staar ikke høit; Mange, specielt Mandfolkene, vadske sig vist ikke hyppigere end hver Søndag. — Almuens Kosthold bestaar væsentlig af Melspiser (hvoraf forbausende Kvanta fortæres) og maa betegnes som meget tarvelig; Tilberedningen, specielt med Hensyn til Renlighed, lader meget tilbage at ønske. Kl. 4—5 (om Sommeren) nydes først Morgenbit: 1 Hellekage, halvt Poteter og halvt Rugmel (undertiden blot Vand og Mel) dels med, dels uden Smør, undertiden med Potetesstappe paa, hertil da lidt sur Melk. Kl. 8 Fro-

kost: hos de Bedste salt Kjød og Flesk, dertil Poteter, Fladbrød og Melk eller Melkesuppe, undertiden ogsaa Smør. Kl. 12 Middag: Bygmelsgrød og sur Melk. Kl. 4 «Nons»: Sild, Poteter, Fladbrød og sur Melk. Kl. 8 Kveldsmad: Grød eller Bygmelssuppe med sur Melk til. Om Søndagen nydes undertiden Kaffe til Morgenbiten Kl. 7 og gjerne Kjød, Kjødsuppe, Klub eller lignende. Sød Melk nydes saagodtsom aldrig. Gaffel bruges aldrig, Fladbrød gjør Tjeneste som Tallerken for Tørmaden, Grød og Suppe nydes af fælles Kop. Gjæstebudsmaden er i Regelen salt Fisk, Smør og Poteter, Sveler, Dravle og «Gomme» (ɔ: indkogt Dravle, tilsat lidt Mel). Hvad Ædruelighedstilstanden, angaar saa maa denne vistnok kaldes god, idet Øl og Spirituosa nok saare sjelden nydes til dagligt Brug, især i de senere Aar, da der ikke findes noget Brændevinsudsalg inden Distriktet, og heller ikke Øl forsælges i Smaat undtagen til Reisende. Af og til kan man vel se en drukken Person paa Landeveien, men det er dog yderlig sjelden. Anderledes er det derimod, naar der holdes Bryllup (3—4 Dage) eller Gravøl; da er det ikke «sømmeligt» ikke at være paa «et godt Mod». Til et «sømmeligt» Bryllup medgaar almindelig 8 à 10 Tønder Øl og 1 à 1½ Tønde Brændevin; men saa er det ogsaa Regel, at Bryllupsgjæsterne i hele 8 Dage bagefter ere mere eller mindre arbeidsudygtige. — Klædedragten her maa ansees for god og hensigtsmæssig, idet saavel Mænd som Kvinder bestandig bruge uldne Underklæder; kun er Hovedbedækningen altfor varm; selv den hedeste Sommerdag gaar Kvinden med sit tykke sorte Uldskaut, og Manden med sin tykke Peltsværkshue. Sædelighedstilstanden maa ansees tilfredsstillende, Natteløberi ikke hyppigt.

---

5. Om Typhoidfeberens Forekomst i indre Nordfjords Distrikt 1860—1879, med 4 graphiske Bilag.

(Af Distriktslæge N. Torgersen, indsendt som Bilag til Medicinalberetningen for 1879.)

Indre Nordfjords Distrikt, som nylig er delt, indbefattede Gloppens, Indvikens, Stryns og Hornindals Herreder med 11 Sogne, nemlig Hyen, Vereid, Gimmestad og Bredheim i Gloppen, Utvik, Indvik og Olden i Indviken, Nedstryn, Opstryn og Loen i Stryn, og Hornindal, af tilsammen 22.89 n. □ M. med 11 767 Indb. i 1865 og 12 017 Indb. i 1875. Distriktet ligger indestængt som et af (indtil 6000 Fod) høie Fjelde begrændset Fjorddistrikt med korte, trange, tildels lukkede Dalfører. Forbindelsen med Udenverdenen foregaar almindeligst ad Fjorden, hvorpaa i sidste Snes Aar er begyndt Dampskibsfart paa Bergen; sjeldnere benyttes en besværlig Landeveisforbindelse gjennem Bredheim med Søndfjord og gjennem Hornindal med Sønd-

møre; af Fjeldovergange bør nævnes en Overgang paa flere Mil til Lom i Gulbrandsdalen. Befolkningen sidder i gode Kaar, dens Levesæt er temmelig ens; nogen væsentlig Forskjel mellem de mange smaa Gaardbrugere og Husmændene i Henseende til Stel og Levemaade findes ikke; dog have Husmændene i det Hele taget mindre Huse; de bo spredt udenfor det i Regelen af mange Opsiddere stærkt bebyggede fælles Tun. Boligerne ere fremdeles overalt paa faa Undtagelser nær Røgovnstuer paa solid muret Grundmur med Kjelder; ældre Stuer, særlig de op i Dalene, ere mindre og ligge paa lavt, temmelig primitivt opført Murverk; men slige er sjeldne. (Potetens Indførelse i Begyndelsen af dette Aarhundrede gav ved den nu fornødne Kjelder Stødet til en omhyggeligere Opførelse af Grundmuren.) Blandt Fjordbefolkningen er i de sidste 15 Aar mere og mere indført Kogeovn, almindeligst aaben, dels i selve Stuen, dels i den saakaldte Kaave, som man efterhaanden mere og mere har begyndt at omdanne til Beboelsesværelse. En Del af Befolkningen, særlig Fjordbefolkningen, som staar sig bedre end Dalbefolkningen, udmærker sig ved et i enkelte Retninger mere renligt Stel. Distriktets Befolkning staar i det Hele taget paa et gammeldags Standpunkt og har bevaret Præg af Selvhjulpenhed, Tarvelighed og Gjæstfrihed.

I et sligt Distrikt falder det forholdsvis let at forfølge de epidemiske Sygdommes Gang, og da nu fra gammel Tid af Typhoidfeber har været en stadig Gjæst — Sygdommen gaar under det i denne Henseende betegnende Navn «Sykjen», sjeldnere kaldes den Sot —, maa en Beretning, der omfatter et længere Tidsrum, være af Interesse som Bidrag til Belysning af Typhoidfeberens Udbredningsmaade i vort Land; det er mig ikke bekjendt, at der fra noget af Landdistrikterne foreligger en slig, topografisk Beretning. Fremstillingen, der omfatter ca. 800 i Tidsrummet 1860—79 forekomne Tilfælde, støtter sig for 1860—78 hovedsagelig paa de i Arkivet fundne, spredte Optegnelser (Indberetninger om epidemiske Sygdomme) og fra 1878 paa egne Iagttagelser. Paa Grund af den fra ældre Tid af stedfundne Gratisbehandling og paa Grund af Befolkningens Frygt eller endog Skræk for Sygdommen turde paa det nærmeste alle Tilfælde være komne til Embedslægens Kundskab.

Om den typhøse Sygdomsform, som i nævnte Tidsrum har hersket i Distriktet, skal det paa Forhaand oplyses, at den maa ansees at have været udelukkende Typhoidfeber. Lægernes Opmærksomhed har været henvendt paa en mulig Forekomst af exanthematisk Typhus, men alene for en Lokalepidemi i 1869 medgives Muligheden; det heder om denne Epidemi: «stærkt fremtrædende cerebrale Symptomer, stigende til Uro, i det Hele taget Phænomenerne fra Nervesystemet saa godt som ene fremtrædende; betydelig forøget Temperatur med Rødme og Injektion, ingen eller endog ubetydelig Coekaløm findtlighed, Alvus træg og forstoppet og endelig den store Smitsomhed; hvad Exanthemet angaar, bekræftedes vistnok paa Lotsberg som hos den Syge paa Aa min Forespørgsel om røde Flekker, men paa den anden Side kan man ikke deraf drage nogen sikker Diagnose, naar man ikke selv

kan opgjøre den». Smittestoffet for denne Epidemi angives indbragt om Vaaren fra ytre Distrikt; hvorvidt der dengang dersteds (paa Fisket) herskede exanthematisk Typhus er ikke at afgjøre af de Beretninger, som derfra forefindes. Forøvrigt maa en enestaaende, begrændset liden Epidemi i og for sig berettige til Tvivl om exanthematisk Typhus; i 1878—79 havde jeg selv under Behandling en Epidemi af Typhoidfeber, hvori der forekom Tilfælde, som mindede stærkt om exanthematisk Typhus, og som alene en fortsat Iagttagelse af Forløbet maatte erklære for Typhoidfeber; hvad der fornemmelig faldt i Øinene, vare Phænomenerne fra Respirationskanalen og et overmaade rigeligt og langvarigt Exanthem, udbredt over Truncus og Extremiteter, i et Tilfælde paafulgt af lidt Afskalning; de enkelte Pletter lignede de for Typhoidfeber charakteristiske. Man skal, hvad denne Epidemi har lært mig, ikke være for snar med Diagnosen Typhus exanthematicus. Der kan heller ikke være andet end stor Tvivl om den første Beretning fra denne Kant af Landet om Forekomsten af exanthematisk Typhus, som omtales i Medicinalberetningen for 1854 (kfr. ogsaa Larsen: Om Forekomsten af Typhoidfeber i Norge Pag. 5—6); der siges nemlig: «— — 53 Tilfælde med 7 Dødsfald i indre Nordfjord; Sygdommen var ondartet, oftest abdominal, hos nogle exanthematisk». Beretninger fra hin Tid inddele de typhøse Sygdomme efter et eller andet prædominerende Symptom, og saaledes fremkommer der Betegnelser som cerebral, abdominal, indifferent, bronchial, exanthematisk o. s. v. Typhus, uden at der hermed skjelnes mellem forskjellige Sygdomme.

Om de typhøse Sygdommes Forekomst i Distriktet før 1859 haves ikke detaljerede Oplysninger; kun saameget kan der siges, at de i dette Aarhundrede have været stadigt forekommende, i enkelte Aar i endog betydelig Grad. Paa mange Gaarde kan man faa høre Fortællinger om Sykjen eller Sots Forekomst i ældre Tid, ja ikke nok dermed, man faar ikke sjelden tillige Besked om, hvorledes det havde sig dermed, at Sygdommen optraadte paa Gaarden. Af de officielle Medicinalberetninger for Norge fra 1828 af sees Sygdommen «Nervefeber og Forraadnelsesfeber» stadig omtalt fra nordre Bergenhus Amt. I Stryns og Indvikens Ministerialbøger findes fra 1824—57 oftere antegnet Dødsfald af denne Sygdom, saaledes i 1824, 26, 33, 38, 42, 43, 47, 48, 49, 56, 57 tilsammen 19 Dødsfald, paa 3 nær alle i Indvikens Prestegjeld. I A. Conradis Bemærkninger over Medicinalvæsenets Tilstand (1832) i Sønd- og Nordfjord, indført i Eyr IX Bind, findes Pag. 10 anført: «Men det kan ikke nægtes, at de omtalte Sygdomme ere hyppigere her end i de fleste andre Distrikter. — — Dog antage disse sjelden nogen ondartet Charakter, og de vise sig, som jeg har anført, oftest sporadisk. Men da de foranledigende Potenser for det meste have indvirket paa en Gang paa flere Personer og fra samme Hus, og saaledes ikke sjelden flere Mennesker i et Hus kort Tid efter hinanden blive syge, foraarsages derved lettelig hos Ukyndige en ugrundet Frygt for Sygdommens Smitsomhed». Pag. 9 er anført: «kun en eneste Gang har jeg seet den som Epidemi begyndende Sygdom antage Charakteren af Typhus contagiosus». Dette er omtrent Alt, hvad

tidligere Aar fortælle. Fra forrige Aarhundrede haves herfra ingensomhelst Oplysninger om Sygdommens Forekomst; men at den ogsaa dengang turde have været stadig Gjæst, er ikke usandsynligt: i H. Strøms bekjendte Søndmøres Beskrivelse, trykt 1762, findes Pag. 543 følgende mærkelige Sted: «Blandt de mere almindelige Sygdomme vil jeg ikkun nævne den saakaldte Sot eller Landfarsot, som er en Art hidsig Feber og en smitsom Omgangssyge, udentvivl den saakaldte Febris sinocha maligna». Samkvemmet Søndmøre og Nordfjord sig imellem var dengang særdeles livligt.

De for Tidsrummet 1860—79 optegnede Tilfælde af Typhoidfeber udgjør 769, fordelte paa:

1860	med	55	Tilfælde
1861	-	43	—
1862	-	17	—
1863	-	47	—
1864	-	10	—
1865	-	6	—
1866	-	3	—
1867	-	11	—
1868	-	24	—
1869	-	29	—
1870	-	5	—
1860—1870	med	250	Tilfælde.

1871	med	30	Tilfælde
1872	-	94	—
1873	-	57	—
1874	-	111	—
1875	-	60	—
1876	-	36	—
1877	-	42	—
1878	-	42	—
1879	-	47	—
1871—1879	med	519	Tilfælde.

Det fremgaar af ovenanførte og af denne Opgave, at Sygdommen har Udseende af at være en i Distriktet endemisk Sygdom. Hvorledes den optræder endemisk, skal Beretningen for 1860—1879 i det Følgende vise.

Jeg vælger at dele Tidsrummet i 2 Afsnit, nemlig i Perioderne 1860—1870 og 1871—1879, fordi begge adskilles ved en betydningsfuld Begivenhed i Folkets Liv; omkring 1870 falder nemlig Ophøret af Deltagelsen i det (til da) paa Kysten stedfindende Sildefiske.

Der forekom blandt den samlede Befolkning aarlig:

1860—1870: 22.7 Tilfælde og 2.1 Dødsfald af Sygdommen
1871—1879: 57.7 — - 5.0 — - —
1860—1879: 38.5 Tilfælde og 3.6 Dødsfald af Sygdommen,

hvilket beregnet efter 10 000 Indbyggere giver:

1860—1879: 37.7 Tilfælde og 3.0 Dødsfald af Sygdommen.

Det er konstateret, at Sygdommen er indbragt til Distriktet udenfra:

1860—1870: 30 Gange,
1871—1879: 13 —
1860—1879: 43 Gange.

Der falder saaledes aarlig:

1860—1870: 2.73 Import paa 22.1 Tilfælde = 1: 8.3,
1871—1879: 1.44 — - 57.7 — = 1: 40.0
1860—1879: 2.10 Import paa 38.5 Tilfælde = 1: 18.3.

Der synes efter dette at have været mindre Modtagelighed tilstede i 1ste Periode, i hvilken Tilfældenes Antal er 2½ Gang færre end i 2den Periode, paa samme Tid som Importernes Antal er 2⅓ Gange flere. Den Aarrække, hvori de fleste Importer fandt Sted, var 1860—63 med aarlig 5.2 Import paa 40.5 Tilfælde = 1 : 7.8. I Aarene 1864—67 vides Sygdommen ikke importeret; den angives kun at have forekommet sporadisk med aarlig 7.5 Tilfælde. Hvis man sætter Forholdet mellem Importernes og Sygdomstilfældenes Antal som Indikator for Stedets periodiske Modtagelighed, hvilket turde kunne gjøres, naar den autochtone Optræden kan modbevises, findes Modtageligheden 5 Gange større for 2den Periode. Paa Tabel No. 1 er graphisk fremstillet Sygdommens og Importernes aarlige Gang. Hvad der har betinget den større Modtagelighed (periodiske Morbilitet), er ikke let at sige; hverken Veiret eller Aaringernes Beskaffenhed giver i denne Henseende noget Holdepunkt; den første Periode udmærker sig ved ustadigt Veir og meget vexlende Aaringer, undertiden med sletbjerget Afgrøde; den anden Periode har gjennemgaaende havt gode Aaringer, paa 1877 nær; Vintrene anføres som usædvanlig kolde. Men er det ikke muligt at bringe Sygdommens aarlige Gang (eller den periodiske Morbilitet) i Forbindelse med Veirligets Beskaffenhed og Distriktets deraf betingede økonomiske Tilstand, skal hermed dog ikke være benegtet, at et Steds Modtagelighed (den lokale Morbilitet) afhænger af dets klimatiske Forhold; en indgaaende Undersøgelse af Sygdommens Forekomst i de forskjellige Bygder af Distriktet giver i denne Henseende ret mærkelige Oplysninger.

Af 10 000 Indbyggere i hver Bygd og Herred angrebes aarlig (se Tabellen næste Side).

Hvis man ordner Bygderne efter de klimatiske Forhold i Indlandsbygder og Havklimabygder, bliver at henregne som Indlandsbygder: Bredheim af Gloppen, hele Stryns Herred, og for en Del Olden af Indviken; disse Bygder, som skjære ind i Justedalsbræen, gjennemstryges af kolde Fjeldvinde og have forholdsvis liden Nedbør; som Havklimabygder bliver at regne: Hornindals Herred, Hyen, Vereid og Gimmestad af Gloppen, Utvik og Indvik af Indviken; disse Bygder, der dels ere Fjordbygder, dels Dalfører, ligge mere udsat for Havets Indflydelse og have forholdsvis større Nedbør. Uagtet Distancerne ere smaa, er Forskjellen mellem Bygderne i klimatisk Henseende paatagelig stor.

Morbiliteten (af Typhoidfeber) har været:

	1860—1870.	1871—1879.	1860—1879.
for Bredheim	8	15	11
- Nedstryn	13	24	18
- Opstryn	18	-	10
- Loen	9	8	9
- Olden	34	26	30
for «Indlandsbygderne» med Olden	16.4	16.2	16.5
for «Indlandsbygderne» uden —	11.8	13.4	12.5

Af 10 000 Indbyggere i hver Bygd og Herred angrebes aarlig.

Herrederne:		Hornindal.	Gloppen.				Indviken.			Stryn.		
Bygderne:			Bredheim.	Hyen.	Gimmestad.	Vereid.	Utvik.	Indvik.	Olden.	Nedstryn.	Opstryn.	Loen.
1860—1870	gjennemsnitlig Befolkning..	1 550	1 780	600	690	1 500	830	880	1 140	1 020	1 010	420
	samlet Antal Tilfælde	46	16	46	10	22	17	12	42	15	20	4
	gjennemsnitlig pr. Aar....	4.18	1.45	4.18	0.91	2.0	1.54	1.09	3.82	1.36	1.82	0.36
	Bygdevis pr. 10 000 Indb.	27.0	8.1	69.7	13.2	13.3	18.6	12.4	33.5	13.3	18.0	8.6
	Herredsvis - 10 000 —	27.0	20.6				24.9			15.9		
1871—1879	gjennemsnitlig Befolkning.	1 700	1 830	620	740	1 610	910	870	1 220	1 100	1 000	400
	samlet Antal Tilfælde.....	123	25	73	17	136	58	31	29	24	-	3
	gjennemsnitlig pr. Aar .	13.66	2.77	8.11	1.89	15.11	6.44	3.44	3.22	2.67	-	0.33
	Bygdevis pr. 10 000 Indb.	80.4	15.1	131.4	25.5	93.9	70.8	39.5	26.4	24.3	-	8.2
	Herredsvis - 10 000 —	80.4	58.0				43.6			12.0		
1860—1879	gjennemsnitlig Befolkning.	1 625	1 805	610	715	1 550	870	875	1 180	1 060	1 005	410
	samlet Antal Tilfælde	169	41	119	27	158	75	43	71	39	20	7
	gjennemsnitlig pr. Aar. .	8.45	2.05	5.95	1.35	7.90	3.75	2.15	3.55	1.95	1.0	0.35
	Bygdevis pr. 10 000 Indb.	52.0	11.4	97.5	18.9	51.0	43.1	24.6	30.1	18.4	9.9	8.5
	Herredsvis - 10 000 —	52.0	36.0				32.3			13.3		

Morbiliteten (af Typhoidfeber) har været:

	1860—1870.	1871—1879.	1860—1879.
for Hornindal	27	80	52
- Hyen	70	131	98
- Vereid	13	94	51
- Gimmestad	13	26	19
- Utvik	19	71	43
- Indvik	12	40	25
for «Havklimabygderne»	23.0	75.5	45.7

Det maa derhos oplyses, at Sygdommen i de førstnævnte Bygder forekommer meget uregelmæssig; i Loen saaledes kun 2 Gange og med 15 Aars Mellemrum; i de sidstnævnte Bygder optræder Sygdommen mere jevnligt (endemisk).

Hertil skal meddeles Forholdet mellem Antallet af de for Bygderne kjendte Importer og af Tilfælde, idet jeg dog vil medgive, at denne Opgave i og for sig er mindre paalidelig som Maalestok for Bygdernes Modtagelighed, fordi en Del Tilfældes Sammenhæng staa uoplyste eller uopklarte, og de anførte Tal ere smaa. Som støttende Opgave anser jeg den fuldt brugbar.

		1860—1870.	1871—1879.	1860—1879.
For Bredheim er der...	Import	$^{4}/_{16} = 1 : 4$	$^{2}/_{25} = 1 : 12$	$^{6}/_{41} = 1 : 7$
	Tilfælde	$^{2}/_{15} = 1 : 7$	$^{3}/_{24} = 1 : 8$	$^{5}/_{39} = 1 : 8$
- Nedstryn	—	$^{2}/_{20} = 1 : 10$	$^{0}/_{0} = 0 : 0$	$^{2}/_{20} = 1 : 10$
- Opstryn	—	$^{3}/_{4} = 1 : 1$	$^{1}/_{3} = 1 : 3$	$^{4}/_{7} = 1 : 2$
- Loen	—	$^{6}/_{42} = 1 : 7$	$^{1}/_{29} = 1 : 29$	$^{7}/_{71} = 1 : 10$
for «Indlandsbygderne»	med Olden	$^{17}/_{97} = 1 : 6$	$^{7}/_{81} = 1 : 12$	$^{24}/_{178} = 1 : 7$
	uden —	$^{11}/_{55} = 1 : 5$	$^{6}/_{52} = 1 : 9$	$^{17}/_{107} = 1 : 6$
for Hornindal er der...	Import	$^{1}/_{46} = 1 : 46$	$^{3}/_{123} = 1 : 41$	$^{4}/_{169} = 1 : 42$
	Tilfælde	$^{3}/_{46} = 1 : 15$	$^{1}/_{73} = 1 : 73$	$^{4}/_{119} = 1 : 30$
- Hyen	—	$^{11}/_{32} = 1 : 3$	$^{7}/_{153} = 1 : 22$	$^{18}/_{185} = 1 : 10$
- Vereid med Gimmestad er der	—	$^{3}/_{17} = 1 : 6$	$^{2}/_{58} = 1 : 29$	$^{5}/_{75} = 1 : 15$
- Utvik	—	$^{2}/_{12} = 1 : 6$	$^{2}/_{31} = 1 : 15$	$^{4}/_{43} = 1 : 11$
- Indvik	—	$^{20}/_{153} = 1 : 8$	$^{15}/_{438} = 1 : 29$	$^{35}/_{591} = 1 : 18$
for «Havklimabygderne»				

Forskjellen er altsaa temmelig betydelig (1 : 6 mod 1 : 18).

Det kan neppe være en Tilfældighed, at Bygderne vise ovenstaaende, mærkelige Forhold med Hensyn til Forekomsten af Typhoidfeber. Grunden

til denne forskjellige Modtagelighed maa søges i Klimatets Beskaffenhed. Folket er nemlig af samme Race, dets Vilkaar og Levemaade nogenlunde ens, og hvad de hygiæniske Forhold angaar, skulle disse neppe afgive noget Holdepunkt. Det lagede Fjeld danner overalt det faste Grundlag for et mere eller mindre stort Grusdække af Kvarts, Feldtspath og Glimmer. I Indviken, Utviken og tildels i Opstryn og Hyen træffes sjeldnere noget mægtigere Gruslag; i Nedstryn, Hornindal og Bredheim samt tildels i Olden og Loen er Gruslaget i det Hele taget større; i Gimmestad og i en stor Del af Vereid ligge Gaardene langs Fjorden ovenpaa mægtige Terrasser. Der er saaledes overalt porøs Bund. I Regelen vil man finde Vaaningshusene byggede i Skraabakke paa tyndt Grusdække, ofte lige paa Fjeldet; den opdyrkede, særdeles humusrige Jord ligger gjerne nedenfor Gaardstunet. Drainering finder sjelden Sted og isaafald utilstrækkelig; større Strækninger med stillestaaende Grundvand ere sjeldne; næsten overalt gjør Kildevandet Jordbunden raa-fugtig; en frodig Vegetation af Mosarter findes selv i Gaardens bedste Slaattemark; Skov af Fure og Løvtræer er almindelig i Fjeldskraaningerne; Græsland holdes oftest stærkt træbevoxet. Op i Dalene, saaledes i Opstryn, Øvreolden og i Loen er Skovvegetationen temmelig sparsom. Sygdommen har i Tidsrummet vist sig ligesaa seiglivet paa de Gaarde, der ligge paa dyb porøs Jord, som paa dem, der ligge lige paa det faste, rigtignok ofte temmelig smaaskifrede Fjeld.

Sygdommens Afhængighed af klimatiske Forhold synes forøvrigt at fremgaa af dens maanedlige Gang; man gjenfinder nemlig baade for Tidsrummet og for dets enkelte Dele en Tilvæxt i Tyfoidfebertilfældenes Antal udover Høsten. Sammenligner man saaledes paa Tabel No. 2 de tre Stigninger paa Aarskurven, vil det falde i Øinene, at saavel Januar- som Maistigningen er kortvarig, medens Høststigningen, der begynder i August, holder sig i de følgende Maaneder; det tør antages, at den samme Foranledning (hvorom senere) ligger til Grund for Januar- og for Augusstigningen. Man har antaget (Chr. C. Kahrs i Beretning om Sundhedstilstanden i Norge for 1868), at Lysets Fordeling betinger den lokale Forekomst af Typhus, saaledes at de Gaarde og de Dalfører, der ere udsatte for stærkt Solskin, hjemsøges i høi Grad af Sygdommen, medens de Gaarde og de Dalfører, der have lidet Sol, ikke eller paatagelig sjeldnere angribes. Denne Regel kan ikke gjenfindes her i Distriktet. Den harmonerer forøvrigt ikke med det Faktum, at Sygdommen optræder stærkest netop i Høstmaanederne, som ere de mest overskyede og desuden have kortere og kortere Dage.

Typhoidfeberens Contagiositet er i vort Land neppe underkastet nogen Tvivl; der er fra alle Kanter og særlig fra Vestkysten bragt frem for Offentligheden saamange Exempler paa Overførelse, enten umiddelbar eller middelbar, at det maa ansees for overflødigt ogsaa herfra at give et Bidrag til Oplysning om, at Samkvemmet bærer Sygdommen omkring i Bygden, og at de mere udbredte Epidemier derved alene komme istand.

Det er, som tidligere anført, lykkets at paavise 43 Importer til Distriktet; dels ere Syge (og Rekonvalescenter) hjemkomne, dels ere Personer, som udenfor Distriktet have havt Samkvem med smittet Sted, indsygnede umiddelbart efter Ankomsten til Distriktet, og dels er middelbart Samkvem med smittet Sted paavist. Enten er Sygdommen forblevet med det ene Tilfælde, eller ogsaa har den, hvad hyppigst har været Tilfældet, spredt sig videre om paa Gaarden og er derfra ikke sjelden ved Samkvem bragt udover Distriktets Bygder.

Af 43 Importer til Distriktet afstedkom:

1860—1870: 15 ingen Udbredning, 15 videre Udbredning,
1871—1879: 1 — — 12 — —

1860—1879: 16 ingen Udbredning, 27 videre Udbredning.

Sygdommen er til Distriktet indført:

	1860—1870.	1871—1879.	1860—1879.
med hjemvendende Syge (og Rekonvalescenter)	15 Gange	3 Gange	18 Gange
med efter Ankomsten fra smittet Sted Indsygnede	12 —	4 —	16 —
med friske Mellemled (middelbart Samkvem)	3 —	6 —	9 —

Det vil heraf sees, at i 1ste Periode med liden Morbilitet forholdt den direkte Import sig til Importen ved middelbart Samkvem som 27 : 3, i anden Periode med stor Morbilitet som 7 : 6.

Af de 43 Importer skriver sig:

	1860—1870.	1871—1879.	1860—1879.
fra Landdistrikt	29	12	41
- Bydistrikt	1	1	2
eller nøiere angivet:			
fra Fisket	27	5	32
- Exercerplads (paa Eidet)	2	3	5
- andet Sted	-	4	4
- By	1	1	2

Mærkeligt nok ere Importerne fra By, trods Dampskibsfart og Jægtetrafik, meget sjeldne. Opmærksomhed fortjener Importerne fra Exercerpladsen Eid. Paa denne finder Indkvartering i private Huse (og Kostgodtgjørelse) Sted; naar, som nedenfor skal vises, Smittestoffet i Huse kan opbevares i mindst 2 Aar, og det kan spredes ud ved middelbart Samkvem, gives der med de hjemvendende Soldater god Anledning til Smittestoffets Udspredning.

Omtrent 40 Gange (1860—70 ca. 23 Gange, 1871—79 ca. 17 Gange) ere Smitteforholdene med Hensyn til Sygdommens Optræden paa en Gaard ikke

klare; der er Grund til at antage, at Importer udenfra, naar de have været bevislige, ere oplyste. For et ikke lidet Antal af disse 40 Gange har det virkelig ikke været muligt at udrede Smitteforholdene.

Spørgsmaalet om Sygdommens autochtone Optræden paatrænger sig derfor. Naar det erindres, hvor vanskeligt det er, selv i et indelukket Distrikt med spredt Befolkning at udgranske Smitteforholdene for et Sygdomstilfælde, som kan være opstaaet efter middelbar Smitteoverførelse, naar det erindres, at Sygdommen i et stort Antal Lokalepidemier kan paavises opstaaet efter forudgangen Import, og naar det endelig erindres, at Sygdommen, først opstaaet, kan gjennem lange Tider forfølges forplantet ved Samkvem fra Gaard til anden, er der neppe Sandsynlighed tilbage for den Antagelse, at de som autochtone staaende Tilfælde ikke skulde skyldes forudgangen Import. Nogle Iagttagelser, hvilke staa i Samklang med, hvad der nu haves ogsaa fra andre Kanter, tør give Nøglen til en Forklaring af Sygdommens tilsyneladende autochtone Optræden.

1860 i August og September forekom 3 Tilfælde af Typhoidfeber paa Nabogaardene Blaksæter og Øiestad i Indvikens Sogn, tvende paa tyndt Grusdække i en Fjeldskraaning liggende Gaarde. Om Smitteimport findes intet oplyst. 1862 i Juli, 1¾ Aar efter Sygdommens Ophør, indsygnede umiddelbart efter Afholdelsen af et Bryllup paa Øiestad 3 af Bryllupsgjæsterne paa 3 langt fra hinanden liggende Gaarde. Typhoidfeber fandtes dengang ikke i Distriktet; paa en Gaard i samme Sogn havde den vist sig i November 1861. I Bryllupet havde fundet Udklædning Sted med endel afsides henliggende Klæder, de Udklædte vare ikke blandt dem, som bleve angrebne. 1871 i Mai indsygnede paa den nævnte Gaard Blaksæter en Tjenestepige; i Anledning af dette Tilfælde findes i Arkivet anført «— paa hvilken Gaard med dens Grænd for 8 Aar siden efter et Bryllup første Gang opstod Typhus og er jevnt Aar om andet den inflyttende Tjenestepige indsygnet med efter Beskrivelsen temmelig tydelig udtalte typhøse Symptomer».

1860 i Mai indførtes Sygdommen med en Fisker til Gaarden Aaland i Utvikens Sogn; Gaarden ligger ca. 1000 Fod over Havet paa en grund Flade. Sygdommen ophørte temmelig snart. I Oktober 1863 og i Februar 1864 forekom de næste Tilfælde og uden paaviselig ny Import. 1865 i April, 1¾ Aar efter Sygdommens sidste Ophør, indsygnede samtidig efter Afholdelse af et Bryllup paa Aaland 6 af Bryllupsgjæsterne, fordelte paa 5 Gaarde i 3 Prestegjeld. Sygdommen fandtes dengang ikke i hele Distriktet siden September 1864. Distriktslægen knytter til Tildragelsen følgende Bemærkning: «— om hvilken Gaard lyder, at Sot nu har vist sig i en Række af 10 Aar og tilskrives Mangel paa tilbørlig Udrensning af engang smittede Sengklæder».

1870 i December importeredes Typhoidfeber fra Fisket til Holmegaardene i det afsidesliggende Kapelsogn Hyen af Gloppens Prestegjeld. Sygdommen standsede i Februar 1871. Gaarden ligger lige ved Fjorden

paa tykt Gruslag fra det klods bagliggende, bratte Fjeld. Efter 3 Brylluper paa den op i et trangt Dalføre, 1/2 Mil fra Holme liggende Gaard Ommedal, til hvilke Holmefolket vare Gjæster, udbryder Sygdommen efter 5 Maaneders Ophør og da blandt Bryllupsgjæster fra 5 langt fra hinanden og afsidesliggende Gaarde. Sygdommen ophører i Bygden i Oktober 1871. 1 1/2 Aar derefter afholdes et Bryllup paa Holmegaardene, og ogsaa nu optræder Sygdommen strax efter Bryllupet, dennegang paa 4 Gaarde. Atter standser Sygdommen et helt Aar, og atter (August 1874) begynder den efter Samkvem med Holmegaardene og vedvarer med Udbredelse til mange Gaarde i Hyen og i Nabobygderne Gimmestad og Vereid indtil Udgangen af 1876, væsentligst udspredt ved et Bryllup, hvori nylig tilfrisknede Personer deltoge. Nok en Gang standser Sygdommen et helt Aar og bryder igjen ud. Om denne sidste Opblussen er kun anført «hvilke alle (Tilfælde) skrive sig fra det gamle Typhussæde Holme, en ualmindelig usundt beliggende og af meget skiddenfærdige Folk beboet Gaard». Epidemien er siden Vaaren 1878 ganske ophørt; det har ialfald ikke været muligt at bringe senere Epidemier i Nabobygderne i Forbindelse med den. I Epidemien angrebes ialt lidt over 100 Personer, hvoraf 75 i Hyen (med vel 600 Indb.), hvor alle Gaarde paa et Par nær smittedes. Gjennem 7 1/2 Aar lod Epidemien sig forfølge; dette skyldes alene den Omstændighed, at Sygdommen holdt sig i en meget afsides liggende og spredt bebygget Bygd.

1872 i Februar indbragtes Typhoidfeber fra Fisket til Gaarden Mæhlen i Hornindal. Gaarden ligger i et Bakkeheld paa tyndt Gruslag; efter et Bryllup samme Vaar, hvortil der var Gjæster fra Mæhlen, spredtes Sygdommen over Prestegjeldet og muligens gjennem Lægens Tjenestepige derfra til Naboprestegjeldene Indviken og Stryn. Paa 4 Gaarde, hvoraf de to ligge meget isolerte, optraadte Sygdommen rykkevis med Mellemrum optil 8/12, ja indtil 2 Aar; paa Gaarden Navlsaker (i Hornindal), som ligger paa et mægtigere Gruslag under brat Fjeld, optraadte Sygdommen «6 Gange i Løbet af 2 1/2 Aar, uden at Aarsagen dertil har kunnet udfindes». Efter hvad der nu fortælles i Bygden, havde man undladt at rense en Dundyne, efter hvis Benyttelse Sygdommen hvergang optraadte; efter dens Rensning er intet nyt Tilfælde forekommet.

1878 i Januar begyndte en Epidemi, hvis Opkomst hidtil ikke er ganske klaret, paa Hoplandsgaardene i Utvikens Sogn. Sygdommen var sidst paa Gaarden i 1848; men ikke dengang i det nu smittede Hus. Beboerne af dette havde i Julen havt Gjæstebuds Samkvem med Gaarde, hvorpaa der havde været Sygdom noget over et Aar forud; anden Smitteimport lader sig ikke ganske udelukke. Hoplandstunet, hvori der sammentrængt bor 9 Opsiddere, ligger i en Skraabakke paa tyndt Gruslag og er gjennemstrømmet af tildels i Dagen liggende Vandaarer; Urenligheden i Tunet er stor. Epidemien ophørte i Slutningen af November uden at udbrede sig til andre Gaarde. Efter et Julebesøg til Hopland 6te Januar 1879 udbryder Sygdommen i Slutningen af Januar paa den fra Hopland 1/2 Mil borte, isoleret

liggende Gaard Ytre-Henden, ligesom den i Begyndelsen af Februar ogsaa begyndte paa selve Hopland og her vedvarede til Slutningen af Juni 1879; 3½ Maaned derefter afholdes paa Hopland et Gravøl hos en Familie, der var angreben i November 1878; efter dette Gravøl indsygne Gjæster fra 3 spredtliggende Gaarde, de to af disse mange Timers Reise fra Hopland og desuden Beboere af Gravølhuset. Dennegang isoleredes de Syge paa Hopland i et udenfor Gaardstunet liggende Hus. Strax efter det nævnte Gravøl, men førend Sygdommens Udbrud paa Gaarden Hopland, drager en Mand, som selv havde gjennemgaaet Sygdommen Vaaren 1878, til et Gravøl paa en Gaard flere Timers Vei fra Hopland; underveis ligger han over om Natten paa Gaarden Valaker i Utviken ca. 1 Mil fra Hjemmet. Omkring 4de Uge efter denne Reise indsygner Tjenestepigen paa Valaker og 2 af Gjæsterne i Gravøllet, alle fra Gaarde, hvor Typhoidfeber ikke har hersket paa lange Tider. Den samme Hoplandsmand drager 29de Mai (1880), ¼ Aar efter Sygdommens seneste Forekomst, til et Gravøl paa en Gaard ¾ Mil fra Hopland; 14 Dage derefter indsygner den første Patient paa Gravølsgaarden; paa denne har der ikke været Typhoidfeber siden 1855. Smittestoffet i denne Epidemi, i hvilken er indsygnet 54 Mennesker paa 12 langt fra hinanden liggende Gaarde (i 4 Bygder), synes at have været overmaade intenst, idet næsten alle Angrebne have havt Sygdommen i haard Grad. 19 pCt. ere døde; paa de fra Hopland smittede Gaarde døde endog 32 pCt. (Halvdelen af disse havde Purpura).

Her er meddelt 3 Lægers samstemmende Iagttagelser. Allerede for 15 Aar siden kunde Distriktslæge Grimsgaard udtale sig med Erfaringer om Smittestoffets lange Forvaring paa et Sted. Havde en og samme Læge fortsat Observationerne, tvivler jeg ikke paa, at langt flere Exempler havde kunnet fremlægges; det er jo naturligt, at det maa vare en god Stund, inden den nyankomne Embedslæge er inde i Forholdene. Traaden er tabt. Beretninger om et Distrikts Epidemier burde derfor optegnes til Opbevaring i Arkivet. Taler man med Befolkningen, vil man ofte høre mærkelige Udtalelser, der, om de end ikke tør tillægges bevisende Kraft, dog fortjener at lægges Mærke til; det er begrundet i rig Erfaring, at Befolkningen anser Sygdommen for smitsom; den gjør derfor «rent» i det Hus, hvori Sygdommen har været; Rengjøringen er imidlertid lidet effektiv; thi Vadskning af Huset og Klæder i koldt Vand ansees for det sikreste Desinfektionsmiddel. Ofte bryder Sygdommen efter en Tids Forløb paany ud; det hedder da: «der er ikke gjort ordentlig rent»; man tør heri se Folkets Overbevisning om, at Sygdommen opstaar af et til Stedet indbragt Smittestof.

Naar man saaledes har Exempler nok paa, at Sygdommen kan for lange Tider, mindst for 2 Aar, ophøre og efter given Anledning atter bryde ud, ja endog ved Klæderne føres udover Bygden uden at opstaa paa selve Opbevaringsstedet, er det ikke saa underligt, at det mangen Gang, endog under saa gjennemsigtige Forholde som paa Landsbygden i vort Land, er vanskeligt at hitte Rede paa alle Epidemier og sporadiske Tilfældes Smitte-

forhold. I 1879 var det mig umuligt, trods mit Kjendskab til Sygdommens Forekomst i Bygderne, at komme efter Smitteforholdene for Sygdommens Optræden paa 4 Gaarde i Distriktet; i et Sogn, hvori Sygdommen ikke havde hersket siden 1863, iagttoges saaledes paa en isoleret liggende Gaard et Tilfælde, efterfulgt af flere; intetsomhelst Samkvem kunde paavises at have fundet Sted med smittet Gaard. Beboerne selv tillagde Oprivning af et gammelt Dobbeltgulv i et Hus, hvori Typhoidfeber for mange, mange Aar siden havde hersket, Skylden; der tillagdes, at det øverste Gulv var bleven lagt ovenpaa efter Typhoidfeberens Forekomst i Stuen. Forklaringen er utrolig. Men selv, hvor man har en Formodning om, hvor man skal søge Smittekilden, kan det mangen Gang være vanskeligt at udrede Sagen greit; i Juli 1879 opstod saaledes Typhoidfeber paa Gaarden Bruland i Utviken, 1 Mils Vei fra Hopland, som netop havde havt Typhoidfeber. Sygdomssymptomerne paa Bruland lignede i en saa paafaldende Grad dem, som vare iagttagne paa Hopland og derfra smittede Gaarde, at man deraf maatte faa Mistanke om Sygdommens Afstamning. Beboerne paa Bruland havde kort iforveien deltaget i et Bryllup paa Nabogaarden Verlo, paa hvilken Gaard der ikke har været Typhoidfeber siden 1868; noget Samkvem paa nogensomhelst Maade med Hopland før, under eller strax efter Brylluppet benægtedes bestemt saavel paa Bruland som paa Verlo; med Erfaringen fra Distriktet laa det nu nær at antage, at Smittestof var bleven indført med Bryllupsgjæster fra Gaarde, hvor Typhoidfeber i sidste Tid maatte være forekommet; men Gjæsterne opgaves alle at være fra Gaarde, hvorpaa der paa lange Tider ikke var forekommet Typhoidfeber. Først en god Stund efter fik jeg Besked om Sammenhængen: Verlofolket havde kort før Brylluppet modtaget Vadmelsvæve til Stampning fra Hoplandsgaardene. Dette havde man, jeg ved ikke af hvilken Grund, fortiet for mig.

Det skal ikke negtes, at Sygdommens Tilbøielighed til at optræde i Lokalepidemier taler stærkt for, at Stedet afgiver Betingelsen for Smittestoffets Udvikling, og at det, naar en Import ikke har ladet sig paavise, endog synes at være Sandsynlighed for en autochton Optræden. Her i Distriktet, hvor Naturforholdene og de hygiæniske Forhold ere saa lige, at den ene Gaard i denne Henseende neppe afviger fra den anden, skal man have vanskeligt for at forklare sig Sygdommens oftest begrændsede Optræden betinget af Stedets særegne Beskaffenhed; Sygdommens Tilbøielighed til at optræde i Lokalepidemier maa finde sin Forklaring i Egenskaber hos selve Smittestoffet. Det er høist sandsynligt, at Smittestoffet har vanskeligt for at udbrede sig gjennem Luften, og at det blot, naar det træffer Heftegjenstande under særegne Betingelser, formaar at udfolde større Virksomhed. Jeg kan herpaa meddele et ganske slaaende Exempel, der dog ikke er hentet herfra Distriktet. Paa Fiskeværet Balstad i Vestlofoten havde jeg i 1874 under Behandling en Epidemi fra først i Februar til ud i April; Epidemien opstod efter Import fra Helligvær i Salten med Vegøværinger. Disse «roede» temmelig samlet i en særskilt Del af Været; men ind imellem deres Ror-

boder laa i faa Skridts Afstand nogle Rorboder, hvori roede Folk fra andre Prestegjeld. Desuagtet holdt Epidemien sig den hele Tid blandt Vegøværingerne og deres Baadmandskaber og lod Beboerne af de mellemliggende Rorboder fri. De hygiæniske Forhold vare ens. 52 angrebes paa et snevrere Omraade; omtrent 35 Syge behandledes i selve de smaa overfyldte Rorboder. Da nu de Rorboder, hvori der ikke roede Vegøværinger, gik fri, kan Smittestoffet ikke have udbredt sig gjennem Luften; det maa være bragt omkring heftende til enkelte Gjenstande, hvormed alene Vegøværingerne kom i Berørelse; der vides nemlig ikke Exempel paa, at Vegøværingerne ved Samkvemmet. f. Ex. paa Kramboden, smittede Andre. Det ansees ogsaa almindeligvis ikke for synderlig farligt at vanke blandt Typhoidfebersyge. Erfaring synes saaledes at have vist, at Smittestoffet maa have en liden Smitteevne under almindelige Omstændigheder. Men hvilke er nu de Betingelser, hvorunder det optræder virksomt eller rettere sagt formaar at bevare sin Livskraft? For at kunne besvare dette Spørgsmaal paa en fyldestgjørende Maade, skal der mange Iagttagelser til fra mange Kanter. De Betingelser, hvorunder Sygdommen her i Distriktet finder Anledning til at udbrede sig, skal jeg i det Følgende fremsætte:

Gaardene ere i Regelen delte mellem mange Opsiddere, endog op til 14, almindeligst 4; disse bo sammenstuvede i det fælles Gaardstun med dets mange Huse; nogen ordentlig Grøftning eller Udjevning af Tunet sees aldrig; hver Høst og Vaar, naar Kreaturerne holdes hjemme ved Gaarden, bliver Tunet i høi Grad opfyldt af Urenlighed og Søle; vistnok ligger Tunet i Regelen i en Skraabakke, hvorved Regn og Opkommevand faar Anledning til at virke skyllende; men Tunets Ujevnhed og Bebyggethed bevirke dog, at der ansamler sig en hel Del Affald m. m. i Fordybninger og Kroge, hvorfra der er Tilsig til Vaaningshusene; disse ligge oftest paalangs nedover Tunet med Indgang i øverste Ende; i Krogen mellem Indgangstrappen og Husvæggen henkastes alt Affald, der henligger til en anselig Dynge og behandles til en Slags Kompost; ved denne Anbringelse af Dyngen faar Indholdet Tilsig til Vaaningshuset gjennem dets hele Længde. De hygiæniske Forhold i disse trange Gaardstun er saaledes høist mislige. Det er ikke umuligt, at Smitstoffet i disse Tun føres omkring og længe bevarer sin Livskraft. Man ser nemlig ikke saa sjelden, at det trods god Isolation, undertiden saa streng, at det smittede Hus er bleven omhegnet, og Forbindelsen med Udenverdenen har foregaaet ved Signaler — hvad jeg har havt Anledning til at se —, dog ikke er lykkets at stænge Sygdommen. Men i andre Tilfælde, hvor Isolationen neppe er bleven synderlig strengt gjennemført, har Sygdommen alligevel indskrænket sig til det ene Hus. Og har jeg lagt Mærke til, at Sygdommen er ført raskt tilende paa Gaarde, hvor Sygerummet er bleven luftet Nat som Dag, medens den derimod har været vanskelig at standse paa Gaarde, hvor Luftning ikke er foretaget; dette sidste finder desværre oftest Sted, thi Frygten hos Naboerne for en Udbredning af Smittestof gjennem Luften eller endog med Røgen er saa stor,

at Sygeoppasseren tvinges til at holde alle Husets Aabninger vel tilstoppede. Jeg er derfor tilbøielig til at antage, at Betingelsen for Sygdommens Udbredning væsentlig er Smittestoffets Ophobning, muligens at Smittestoffet alene i indestængt Luft formaar at bevare sin Livskraft. Forholder det sig saa, turde der ogsaa være en Forklaring at finde for den langvarige Høststigning i Sygdommens maanedlige Gang; i Høstmaanederne er der paa Grund af den ringe Temperaturforskjel ude og inde en temmelig sparsom Ventilation. Smitteophobning maa blive Følgen. En Undersøgelse af den Maade, hvorpaa Sygdommen her i Distriktet saamangen Gang er udspredt, leder virkelig til den Antagelse, at indestængt Luft er Betingelse for, at Smittestoffet i lange Tider kan ligge uvirksomt uden at tabe sin Livskraft; først ved given Anledning udfolder det sin Virksomhed. For Tidsrummet 1860—79 vides Gjæstebud mindst 13 Gange at have givet Anledning til Sygdommens Udbrud — endel Observationer ere tidligere anførte —; Sygdommen er opstaaet efter de selskabelige Sammenkomster dels paa Gaarde, hvor den forud havde hersket, dels paa Gaarde, hvor den ikke vides forekommet paa lange Tider; i sidste Fald havde der til Gjæstebudet indfundet sig Folk fra Gaarde, hvorpaa der i Løbet af de sidste Par Aar havde vist sig Tilfælde af Typhoidfeber. Alle selskabelige Sammenkomster henlægges gjerne til den beleilige Tid mellem Vaaraannen og Slaatteaannen. Stort og Smaat drager afsted; til større Høitideligheder medhaves Sendinger af Mad; særlig maa fremhæves Brylluppern, som have vist sig saa skjæbnesvangre; til disse, der afholdes Slag i Slag i Juni og første Halvdel af Juli, sammenbedes en Mængde Mennesker for at ture i 4—6 Dage; til et «skapelegt» Bryllup brygges 14 Tdr. Øl og indkjøbes 2 Tdr. Brændevin og ½ Td. Kognak. Netop det, at Sygdommen udbryder efter slige Sammenkomster, maa lede Opmærksomheden hen paa de saakaldte Nystuer, som da tages i Brug, og som er Opbevaringsstedet for Stadsklæderne; disse Nystuer ere Lemstuer; den ældste og kanske endnu almindeligst forekommende Form er bygget paa Stenstabler med fri Luftpassage under Gulvet. Bygningerne have tætte, udvendigt panelede Vægge med lave fastspigrede Vinduer og er uden Trækpibe. Indeklemt Luft og sparsomt Dagslys blir derfor særegent for Nystuerne. Stadsklæderne (Seng- og Gangklæder) hænge der uden at blive udbaarne til Luftning eller Bankning; da de ere af Vadmel (baade for Mænd og Kvinder), ere de gunstige for Adhærentse af Støv og vanskelige at lufte grundigt; dette beviser noksom den Klæderne vedhængende Lugt. At det er i Klæderne (Gang- og Sengklæder), hvori Smittestoffet findes, fremgaar med Bestemthed deraf, at Sygdommen er med Husets Folk ført til Gjæstebudsgaardene, ja endog, hvorpaa jeg har anført et Exempel, ved samme Mand ført til flere Gaarde paa samme Reise. Det er forholdsvis sjelden, at Smitten føres omkring ved det daglige Samkvem; de Klæder, som da bruges, ere i stadigere Brug; de blive derved oftere udsat for Luftens og Sollysets Indflydelse, og det saameget bedre, som det tør antages, at de ere mere luvslidte.

Med Hensyn til Sygdommens maa-

		I.	II.	III.	IV.
1860—1870	af 243 Tilfælde forekom i	24	20	18	13
	- 100 — — -	9.9	8.2	7.4	5.4
1871—1879	- 519 — — -	53	33	16	26
	- 100 — — -	10.2	6.4	3.1	5.0
1860—1879	- 762 — — -	77	53	34	39
	- 100 — — -	10.1	6.9	4.5	5.1

De 3 Stigninger faldt paa Januar, Mai og August; af disse er Stigningen i Mai temmelig let at forklare: netop i Februar—April falder nemlig de saa talrige Importer fra Fisket; Stigningen var størst i den Periode, da Importerne vare talrigst. Stigningen i Januar og i August lader sig derimod ikke udlede af de stedfundne Importer; umiddelbart forud for disse 2 Maaneder falder imidlertid den oven omtalte Frigjørelse af deponeret Smittestof under de selskabelige Sammenkomster. Paa et andet Sted har jeg gjort opmærksom paa det bratte og hurtige Fald for Januar- og Maistigningen og paa den lange Vedvaren af Høststigningen; nogen sikker Forklaring derfor har jeg ikke kunnet finde. Af megen Interesse vilde være en Opgave over den Tid, som er hengaaet, fra Import af Smitte har fundet Sted, indtil Sygdommen er udbrudt; desværre er dette Tidsrum for de enkelte Tilfælde før 1878 ikke opgivet saa nøiagtig, at herom kan anføres noget. For 1878—79 ere følgende Iagttagelser optegnede:

1. Besøg 23de Marts i Tunet paa smittet Gaard, Sygdommens Udbrud fandt Sted 2den April, mellemliggende Tidsrum altsaa.... 10 Dage.
2. Besøg af friskt Mellemled 29de Mai fra Gaard, hvorpaa Sygdommen forekom 1/4 Aar forud, Udbruddet fandt Sted i Midten af Juni. Mellemliggende Tid altsaa..... ca. 2 Uger.
3. Besøg 6te Januar paa smittet Gaard, 1 Maaned efter Sygdommens Ophør. Udbruddet fandt Sted i Slutningen af Januar. Mellemliggende Tid altsaa..... - 3 —
4. Besøg i Oktober paa smittet Gaard, 4 Maaneder efter Sygdommens Ophør. Udbruddet fandt Sted efter Forløbet af - 4 —
5. Do. do. do. - 4 —
6. Do. do. do. - 4 —
7. Besøg i November af friskt Mellemled fra Gaard, hvorpaa Sygdommen forekom 4 Maaneder forud. Udbrud efter Forløbet af..... - 4 —
8. Ankomst i November til smittet Gaard, 4 Maaneder efter Sygdommens Ophør; Udbrud efter Forløbet af..... - 6 —

nedlige Gang meddeles følgende Tabel:

Maanederne:							
V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.
28	21	13	21	17	34	27	7
11.5	8.6	5.4	8.6	7.0	14.0	11.1	2.9
31	28	38	71	62	78	39	44
6.0	5.4	7.3	13.7	12.0	15.0	7.5	8.4
59	49	51	92	79	112	66	51
7.7	6.4	6.7	12.1	10.4	14.7	8.7	6.7

Kun i et Tilfælde, hvori Sygdommen begyndte pludselig med Frostanfald, var det muligt at angive et bestemt Dageantal; for de øvrige Tilfælde har det kun tilnærmelsesvis været muligt at bestemme Tidsrummet.

Fordelingen paa Kjøn og Alder har været:

1860—1870: 113 Mænd, 77 Kvinder = 100: 68,
1871—1879: 261 — 260 — = 100: 100,

1860—1879 [1]): 374 Mænd, 337 Kvinder = 100: 90.

1860—1870: 139 Voxne, 106 Børn = 100: 76,
1871—1879: 413 — 42 — = 100: 10,

1860—1879: 552 Voxne, 148 Børn = 100: 27.

Opgaverne omfatte for Kjønnets Vedkommende ikke de i 1861—1862 opførte Angrebne og for Alderens Vedkommende ikke de i 1861—1862, 1865—1866 opførte.

Det vil sees, at i den Periode, da Fiskets Indflydelse paa Sygdommens Udbredning gjorde sig gjeldende, og da Modtageligheden var mindst, angrebes forholdsvis mange Mænd og Børn.

Med Hensyn til Sygdommens Dødelighed skal anføres:

1860—1870 døde der af 250 Angrebne 23 ɔ: 9.2 pCt.
1871—1879 — — 519 — 45 ɔ: 8.7 —

1860—1879 døde der af 769 Angrebne 68 ɔ: 8.8 pCt.

Enkelte Epidemier have været temmelig ondartede; i Distriktets sidste større Epidemi døde saaledes 19 pCt. Men i det Hele taget er en større Morbilitet ikke forbundet med en større Dødelighed.

[1]) Distriktets mandlige Befolkning er for Tidsrummet noget mindre talrig end dets kvindelige. Morbiliteten blandt Mænd er derfor i Virkeligheden noget større, antagelig 100 Mænd: 80 Kvinder. Nøiagtig kan Forholdet ikke bestemmes, da jeg mangler endel dertil nødvendige Opgaver.

Altsaa: Sygdommen optræder i Distriktet endemisk: foruden opstaaet efter Importer af Smittestof viser den undertiden en tilsyneladende autochton Optræden; det er lykkets for en Del af disse «autochtone Tilfælde» at paavise Frigjørelse af et Smittestof, som har i længere Tid (indtil 2 Aar) ligget uvirksomt; Betingelsen for Smittestoffets Forvaring med Livskraft synes bestemt at være stagnerende Luft (og muligens sparsomt Lys). Smittestoffet er neppe synderlig flygtigt, det hefter let i Gang- og Sengklæder. For Tidsrummet er der paavist en vexlende Modtagelighed for Sygdommen (den periodiske Morbilitet), hvis Aarsag ikke har ladet sig paavise; der er derhos fundet en forskjellig stor Modtagelighed for Sygdommen inden Distriktets forskjellige Bygder (den lokale Morbilitet), sandsynligvis betinget af Bygdens klimatiske Forhold. Sygdommens maanedlige Gang afhænger af de stedfundne Importer og af Frigjørelse af deponeret Smittestof til visse Tider; der synes at være større Chance for Udbredning i Høstmaanederne, muligens fordi Luftens Fugtighed eller fordi den da mindre livlige Ventilation i Husene er gunstig for Smittestoffets Trivsel.

---

6. Om Fiskernes Diæt m. m. under Lofotfisket.

(Af Cand. med. Uchermanns og Korpslæge Poppes Indberetninger angaaende deres Virksomhed som Læger ved Fiskerierne.)

Kardialgi med **Gastritis** samt kronisk Rheumatisme havde største Sygetal. Aarsagen hertil er jo for sidstnævnte Sygdoms Vedkommende nærliggende: selve Fiskebedriften. Hvad førstnævnte angaar, maa den uhensigtsmæssige Levemaade under Fisket væsentlig bære Skylden. Kosten er meget ensartet og bestaar af Kaffe, Smør og mere eller mindre surt Brød Morgen og Aften. Fladbrød er gaaet mere og mere af Brug. Middagen bestaar af Fisk, i Regelen salt, samt en Melvelling, der i Konsistents mere ligner en tynd Grød end Suppe. Den er utilstrækkelig kogt, ofte tilsat med raat Mel tilslut og for at gjøre den nogenlunde smagelig tilsat en Mængde «Syre» d. e. gammel Valle, der altsaa væsentlig indeholder Melkesyre. Desuden nydes en Del Flesk samt som Regel Potetes, der dog sædvanlig slipper op midt i Fisket. Kogekunsten udøves af Smaagutter, «Glunter», en for hvert Baadlag, hvis Dygtighed i Madlavning naturligvis er meget liden. Naar hertil kommer Nydelsen af Brændevin («Sjødram») og Tobak, navnlig Skraatobak i store Mængder, saa er der visselig tilstrækkelig Forklaring for Sygdommens Hyppighed, hvorom Antallet af de Behandlede naturligvis kun giver en relativ Forestilling. Almuen selv tror, Aarsagen er «Slit», Overanstrengelse ved den megen Roning. Det fore-

kommer mig lidet sandsynligt; at det kan være en medvirkende Aarsag, vil jeg ikke benegte (Uchermann).

Kardialgien og den kroniske Gastrit har væsentligst sin Aarsag i den ensformige og tillige uhensigtsmæssige Diæt, som Fiskerne bruger: Kaffe flere Gange daglig uden Melk; de medbragte Fødevarer opbevares i Kister, der hele Fisket staar under aaben Himmel i Sneen, og nydes, før de ere optinede; det er heller ikke umuligt, at det anstrengende Arbeide med at indrage Fiskeriredskaberne, tunge af Fisk, bevirker Kongestioner til Underlivsorganerne. Den kondenserede Melk, som i Aar for første Gang kom i Handelen i Lofoten, og som efter mit Raad meget hyppig blev anvendt, synes at have en gavnlig Indflydelse i Sygdomme af den Art (Poppe).

---

7. Levemaade og hygiæniske Forhold i Sortlands Distrikt.

(Af Distriktslæge J. F. Holsts Medicinalberetning for 1878).

Levemaade og hygiæniske Forhold i Sortlands Distrikt staa paa høist forskjelligt Trin i Distriktets 3 Prestegjeld, idet, som almindeligt, de længst ude mod det aabne Hav beliggende Trakter, her Øksnæs og Dverberg Herreder, staa lavere end de inde i Fjorden liggende Bygder, her Sortlands Herred. Husene ere i de to førstnævnte Bygder smaa, mørke og utilstrækkeligt ventilerede, ofte forsynede med Kogeovne i den trange Stue, uden at der paa nogen Maade er sørget for Bortledning af Dampen. Her bo ogsaa paa flere Steder Indvaanerne endnu i Torvgammer, der dog i de sidste Aar skulle være i Aftagende. Renligheden staar lavt. I disse Trakter fiskes næsten hver Dag i Aaret, saa den væsentligste Føde bestaar af Fisk. Agerbruget er yderst mangelfuldt, og man kan endnu paa flere Steder se Fjøs og Binger anbragte ud imod Søen, saaledes at den bortfører den besværlige Gjødsel. Sultefodring og overdreven Brug af Fisk til Kreaturfodring gjør, at Melkeproduktionen er liden i Forhold til det holdte Antal Kjør og af ringe Kvalitet. Melken erstattes i Reglen af stærk Kaffe, som vistnok nydes i Overmaal. En slaaende Modsætning til disse mislige Forhold finder man i Sortland. Befolkningen her driver som Regel kun Vinter- og Høstfiske og anvende Sommeren til Jordbrug, hvori de have drevet det forbausende vidt. Store Strækninger ere opdyrkede til Fuldkommenhed og stadig brydes Nyland. Potetes produceres her tilsalgs i ikke ringe Mængde, medens den største Flid lægges paa at forøge Høavlingen. En tidsmæssig

Forbedring af Kvægracen og Fjøsstellet hører her til Dagens Spørgsmaal, og Sultefodring er en Sjeldenhed.

Som almindeligt har tidsmæssigt Jordbrug medført Forbedring paa andre Felter. Lyse, luftige og velindrettede 2-etages Huse ere de almindeligste, og ofte nedrives forholdsvis gode Boliger for at erstattes af større og bedre. Kogeovne ere snart banlyste fra alle Beboelsesrum og Husene forsynede med ordentlige Kjøkkener. Levemaaden er god. Hver Høst forsyner selv de mindre bemidlede Familier sig med godt Kjød for Vinteren, og dette danner i Forening med Sild, rigelig Melk og godt tilberedt Brød de almindeligste Næringsmidler.

Under disse Forhold, hvor Mændene gjøre Alt, hvad gjøres kan fra deres Side for at skaffe et godt og sundt Hjem, er det saameget mere beklageligt, at Kvinderne ikke have kunnet følge med i Udviklingen, men endnu lade meget tilbage at ønske af Renlighed og ordentligt Husstel. Denne Mangel baade erkjendes og beklages af de forstandigere Familiefædre, og Fremmede, der træde ind i de anselige, ofte hvidmalede Huse, ville i Almindelighed føle sig ubehageligt berørte af Forskjellen mellem det Ydre og Indre. Værst er dog deres fuldstændige Ukyndighed i Tilberedning af de ofte i rigeligt Maal anskaffede Levnetsmidler. Denne beklagelige Mangel paa Huslighed kan saameget mere bebreides Kvinderne, som de her aldrig trækkes bort fra Hjemmet for at deltage i Mandens haarde Arbeide til Familiens Underhold. Kun undtagelsesvis kunne de ro og sidde paa Reiser altid indpakkede i Skotten, ligesom de i alt andet bæres paa Hænderne og spares paa en ganske anden Maade, end Tilfældet er i vore sydligere Trakter. Kun den i Forfærdigelse af Klæder bestaaende Husflid er tilfredsstillende, og saavel Kvinder som Mænd bære varme og stærke Klæder af egen Tilvirkning. Hel ulden Underklædning er almindelig for begge Kjøn.

I økonomisk Henseende gjennemgaar Distriktet for Tiden en haard Trængselsperiode. Den af min Formand befrygtede og i Medicinalberetning for 1876 omtalte «Afvikling efter den glimrende Storsildperiode» har vistnok, da den indtraf under en for det hele Land almindelig Krisis, rammet haardere, end Nogen anede. I Øksnæs Herred har det forløbne Aar vist 7 fallerede Handelsmænd, og kun 3 have holdt sig i deres Forretninger. I Forhold hertil er ogsaa Stillingen hos Almuen. Dette lille Herred med en Befolkning af vel 2000 Mennesker har en Gjeld alene til Bygdens egne Handelsmænd af mellem 4 à 500 000 Kroner, og disse skulle nu inddrives til sidste Skilling. Udpantninger og Tvangsauktioner høre derfor til Dagens Orden, og man er gaaet til den Yderligbed at beslaglægge Fisken, før den er kommen paa Land, saa at Aarets nogenlunde gode Fiskeri ingen Forbedring medførte.

Ingenlunde bedre er Forholdet for Dverbergs Vedkommende, hvor man har det Særsyn, at ikke een Handelsmand har undgaaet Konkurs. Uagtet Sortland ikke er synderlig bedre stillet, bidrager dog Jordbruget til, at Nøden føles noget mindre der.

Fattigsygepleien. Naturforholdene i Distriktet gjør, at Indvaanerne maa siges at være saare uheldigt stillede med Hensyn til Lægehjelp. Det tættest befolkede Strøg af Dverberg har saaledes nu hele 9 norske Mile over en af Nordlands haardeste Fjorde til sin Læge. Ogsaa Øksnæs hører i den Henseende til Nordlands uheldigere Herreder. Det har Valget mellem at hente sin Læge ad en 6 Mil Søvei, hvoraf en større Del falder paa det aabne Hav og at tage Veien over uveisomme Eider af ca. 1 Mils Længde gjennem Myrer, hvor kun Hest stykkevis kan benyttes.

Trykfeil.

Side.	Linie.	Staar:	Læs:
7	15. fra neden	i Tabellens Anmærkn. [3]): 1 911	1 909 og tilføies: 17.3 pCt. af samtlige af Lægerne opgivne Dødsaarsager (1 894).
12	13. - —	Debilitas congenita 53—33—27	59—32—27.
13	12. - oven	Bronchitis chronica mellem 40—50: 0—0	0—1.
13	12. - —	Bronchitis chronica mellem 80—90: 1—1	0—1.
13	16. - neden	Contusio, Compressio Commotio cerebri mellem 70—80: 1—0	0—1.
14	18. - oven	Meningitis tuberculosa, tilføies:	For 1 Kv. er Alderen uopgivet.
17	7. - neden	Vit. org. cerebri mellem 30—40: 3—7	3—1.
45	—"—	indtages:	Sindssyge. For Amtskommunens Regning forpleiedes i Regnskabsaaret: 161 Sindssyge, hvoraf 48 i Asyler. 48 vare hjemmehørende i Eidsbergs, 36 i Moss, 46 i Sarpsborgs og 31 i Hvaløernes Distrikt.
87	3. i Tabellen	Børnekopper i Rendalen: 1 Tilf.	3 Tilfælde.
92	17. fra neden	af obstetriciske Operationer kunne 23	24.
92	6. - —	Overskud af 1 630 Fødte	1 990 Fødte.
92	3. - —	i Tabellen staar under Hedemarkens Amt, næstsidste Rubrik: 12.5	12.6.
168	16. - —	1 af Mania puerperalis	udgaar.
189	—"—	Folkemængde i Bergen rettes til	38 573.
230	10. i Tabellen	Ytre Romsdals Lægedistrict, Døde i 1ste Døgn, tilføies:	Landdistriktet 1.
241	17. fra oven	56 Voxne	556 Voxne.
245	9. og 10.	i Tabellen ombyttes Ordenen: Indre Fosen Ytre —	Ytre Fosen. Indre —
250	8. fra oven	Nephritis, Morbus Brighti, tilføies:	For 2 Kv. er Alderen uopgivet.
260	1. - —	i Tabellen: 1878, Forhold pro mille, 16.15	15.16.

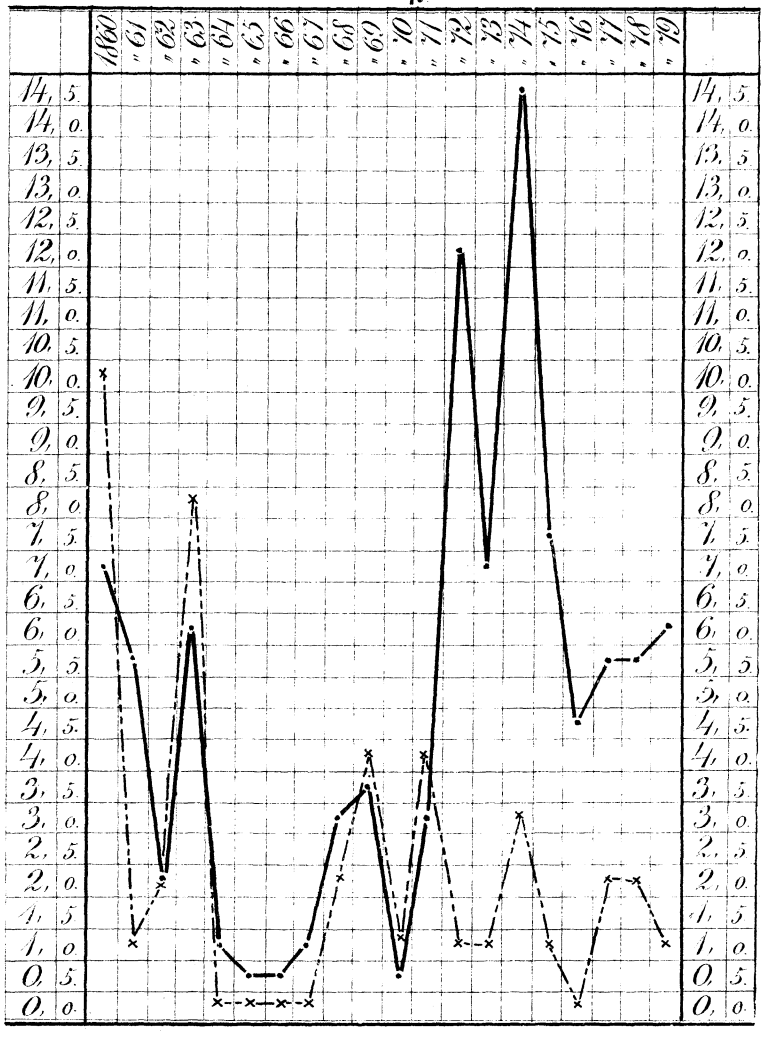
I **Medicinalberetningen for 1877** Side XX, 2den Spalte, 7de Linie fra neden staar: 4 751, hvoraf, — læs: 8 751, hvoraf —.

Side LXXXV under Diarrhoe og Cholera nostras staar i 2den Spalte, 5te Linie fra oven, Toten, læs: Tanen.

I **Medicinalberetningen for 1876** Side VI i Tabellen staar Riget: 1 829 600, læs: 1 827 600.

Tab. I.

Typhoidfeberens aarlige Gang i Indre-Nordfjord 1860–1879.

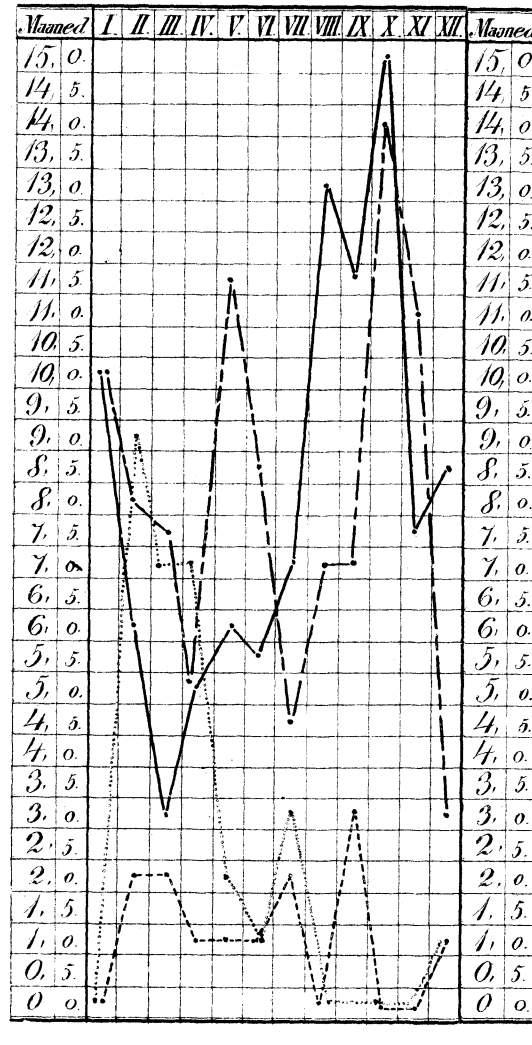

Antal Tilfælde, reducerede til 100.

Antal Importer, 43 alt.

Tab. II.

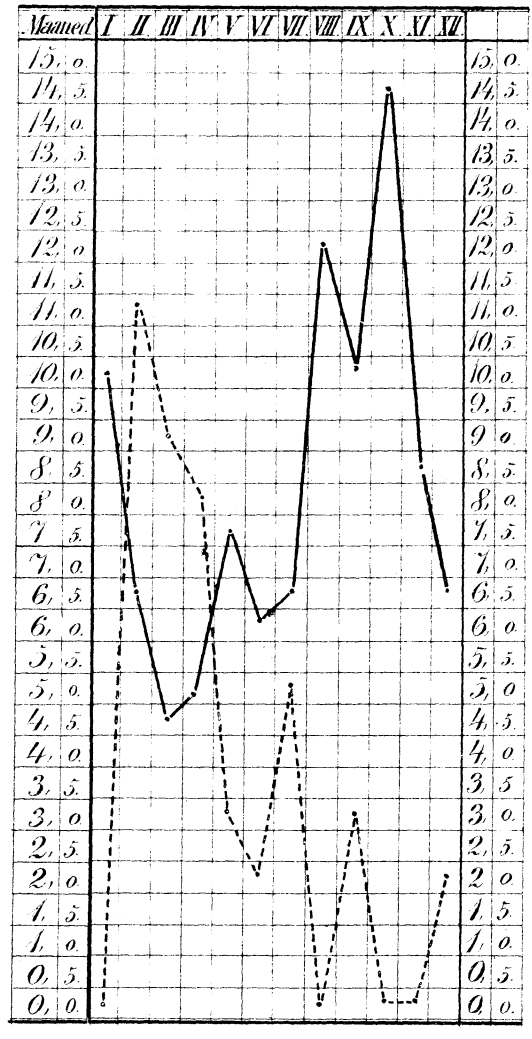
Typhoidfeberens maanedl. Gang i Indre-Nordfjord 1860-1870 og 1871-1879

1871-79 — Sygdomstilfældenes Antal, reducerede til 100 pr. anno
1871-79 ------- Importernes Antal, ialt 13.
1860-70 — Sygdomstilfældenes Antal, reducerede til 100 pr. anno
1860-70 ..... Importernes Antal, ialt 30.

Tab. III.

Typhoidfeberens maanedl. Gang
i Indre-Nordfjord
i 1860 – 1879

———. Sygdomstilfældenes Antal, reducerede til 100 pr. anno

----------. Importernes Antal, ialt 43.

Tab. IV.

Typhoidfeberepidemi beg. i Januar
(54 Tilfælde, fordelte paa 2½ Aar)
og beregnede som 100 pr. Aar.

